

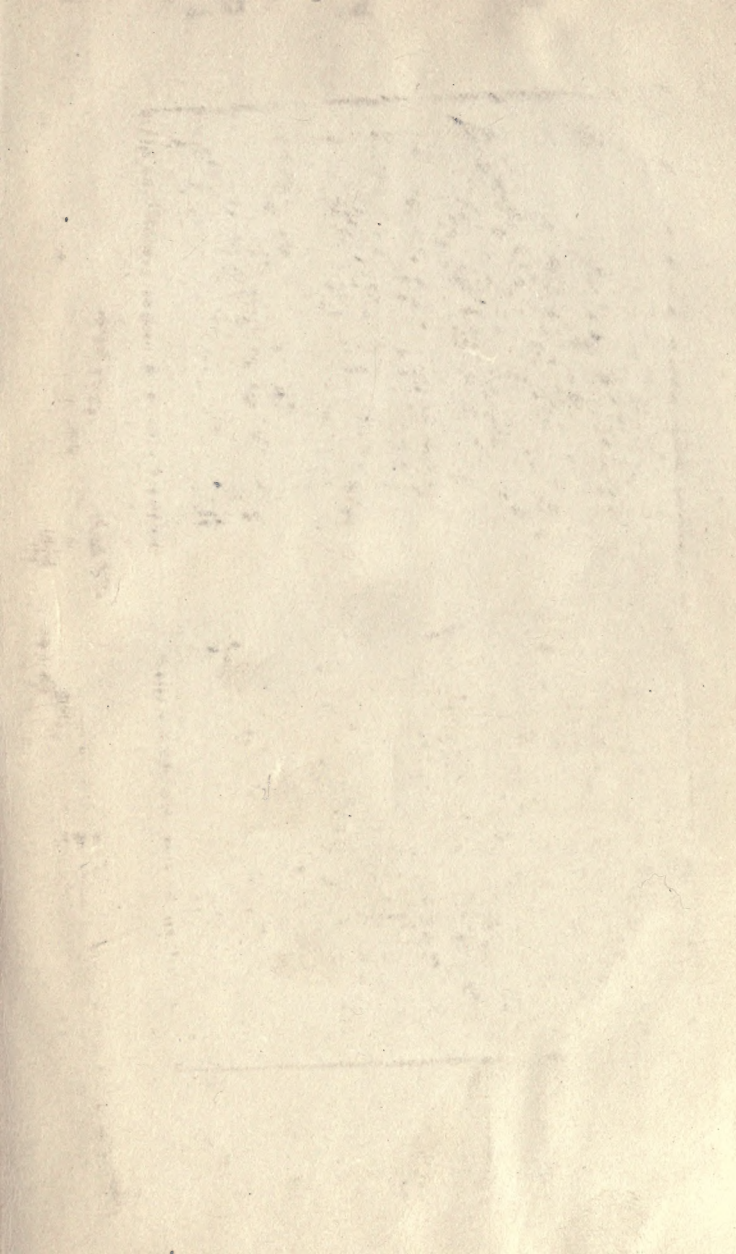
GIFT OF
MICHAEL REESE

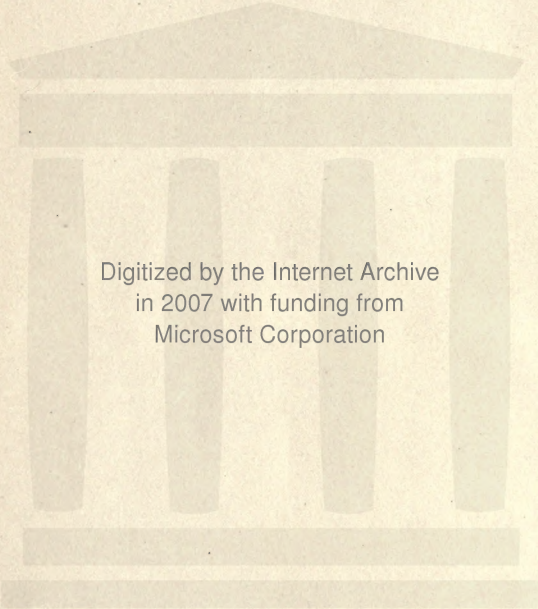

EX LIBRIS

767
C957

Digitized by the Internet Archive
in 2007 with funding from
Microsoft Corporation

SPECIMENS

OF

ROMAN LITERATURE.

COMPANION VOLUME.

---

* *Second Edition.*

A HISTORY OF ROMAN LITERATURE:

FROM THE EARLIEST PERIOD TO THE TIMES OF THE ANTONINES.

BY

CHARLES THOMAS CRUTTWELL, M.A.,

FELLOW OF MERTON COLLEGE, OXFORD; HEAD MASTER OF BRADFIELD COLLEGE.

Crown 8vo, cloth, 8s. 6d.

"Mr. CRUTTWELL has done a real service to all Students of the Latin Language and Literature. . . . Full of good scholarship and good criticism."—*Athenæum*.

"A most serviceable—indeed, indispensable—guide for the Student. . . . The 'general reader' will be both charmed and instructed."—*Saturday Review*.

LONDON: CHARLES GRIFFIN AND COMPANY.

SPECIMENS

OF

ROMAN LITERATURE:

PASSAGES ILLUSTRATIVE OF

ROMAN THOUGHT AND STYLE;

SELECTED FROM

THE WORKS OF LATIN AUTHORS (PROSE WRITERS AND POETS) FROM THE
EARLIEST PERIOD TO THE TIMES OF THE ANTONINES.

FOR THE USE OF STUDENTS.

EDITED BY

CHARLES THOMAS CRUTTWELL, M.A.,

FELLOW OF MERTON COLLEGE, OXFORD; HEAD MASTER OF BRADFIELD COLLEGE;

AND

PEAKE BANTON, B.A.,

SOMETIME SCHOLAR OF JESUS COLLEGE, CAMBRIDGE; AND
COMPOSITION MASTER AT BRADFIELD COLLEGE.

CHARLES GRIFFIN AND COMPANY,
STATIONERS' HALL COURT.

1879.

All Rights Reserved.

767
e957

20345-

PAG 116
C7
1879
PREFACE. MAIN

THE present volume was undertaken at the request of several eminent Teachers, who had used the *History of Roman Literature* with their higher classes, and desired some companion volume of reference for passages which should illustrate the critical or exegetical remarks contained in that work. The Editors hope that the present selection (containing over 900 representative passages of all styles and all ages) will be found useful for this purpose. It will also serve for Exercises in Unprepared Translation, a feature of school-work the importance of which is now fully recognised; as well as supply models for Composition, and a storehouse of Passages to be learnt by heart. The complete Index to the Specimens, and the Chronological Table of Authors, will, it is hoped, facilitate the employment of the book for all these objects.

The work consists of two divisions, the first embodying the main results of Roman thought on the three great subjects of Religion, Philosophy and Science, and Art and Letters; the second containing numerous examples of the Styles adopted by the best masters of the language.

In the former part it has been the Editors' aim, so far as possible, to confine themselves to what was *genuinely* Roman,* which may explain the omission of several well-known passages, and the insertion of others that make no pretension to literary merit. In the latter part, the more illustrious and familiar authors have not been drawn upon to an extent at all corre-

* Lucretius forms an unavoidable exception.

sponding to their importance, from a desire to do more justice to the comparatively less known (such as Statius, Valerius Flaccus, Martial, Apuleius, &c.), who, whatever their independent merit as writers, cannot but be of great interest to the student of historical literature.

To readers of this class the Editors trust the present volume may prove a really valuable aid; the bringing together of different and often conflicting views, will show the limits within which Roman opinion varied.

The chronological arrangement was adopted in Part II. for obvious reasons, but abandoned in Part I., chiefly from the consideration that, there having been no regular unfolding or orderly development of thought in Rome (such as was the case, for example, in Greece), any attempt to tabulate, on a chronological basis, the opinions held on a given subject, would be delusive. The present arrangement, involving, as it does, two principles, labours under the disadvantage of being somewhat unsymmetrical, but it is hoped that the practical advantage thus gained will outweigh the æsthetic deficiency.

BRADFIELD COLLEGE,
READING, *April*, 1879.

SYNOPSIS.

FIRST DIVISION : ROMAN THOUGHT.

PART I.—RELIGION.

	Nos.
A. The Supreme Being and His Government of the World, ...	1-28
B. Prayer and Worship, ...	29-44
C. The Soul, ...	45-52
D. Death and Immortality, ...	53-66
E. Sin and its Punishment, ...	67-73
F. The Roman Cult, ...	74-86
G. Dreams and Magic, ...	87-90

PART II.—PHILOSOPHY AND SCIENCE.

A. General View of the Subject, ...	1-22
B. Moral Philosophy, ...	23-78
C. Political Philosophy, ...	79-143
D. Physical Science—	
1. The Material Universe, ...	144-174
2. The Earth—	
(a.) Inorganic Nature, ...	175-223
(b.) Organic Nature, ...	224-245
3. Man, ...	246-270

PART III.—ART AND LETTERS.

A. On the Arts Generally—	
1. Painting, ...	1-9
2. Statuary, ...	10-16
3. Miscellaneous Passages, ...	17-20
4. Music, ...	21-24
5. The Drama, ...	25-35

	Nos.
B. Theory of the Oratorical Art—	
1. The Orator and Oratorical Style, ...	36-57
2. Rhetoric, ...	58-88
C. Criticism of Individual Authors—	
1. Poets, ...	89-104
2. Orators and Historians, ...	105-134
D. Miscellaneous Criticism, ...	135-189

SECOND DIVISION: ROMAN STYLE.

PART I.—DESCRIPTIVE PASSAGES.

A. Period I., 240-80 B.C., Nævius—Claudius Quadrigarius, ...	1-30
B. Period II., 80 B.C.-14 A.D., Varro—the Emperor Augustus, ...	31-115
C. Period III., 14-180 A.D., Velleius Paterculus—Fronto, ...	116-206

PART II.—RHETORICAL PASSAGES.

A. Period I., 240-80 B.C., Ennius—Helvius Mancina, ...	1-16
B. Period II., 80 B.C.-14 A.D., Cicero—Cornelius Severus, ...	17-80
C. Period III., 14-180 A.D., Lucan—Fronto, ...	81-121

PART III.—WIT AND HUMOUR.

A. Period I., 240-80 B.C., Plautus—Titius, ...	1-22
B. Period II., 80 B.C.-14 A.D., Varro—Horace, ...	23-46
C. Period III., 14-180 A.D., Petronius—Fronto, ...	47-71

CONTENTS.

FIRST DIVISION: ROMAN THOUGHT.

PART I.—RELIGION.

A.—THE SUPREME BEING.

No.			PAGE
1.	Existence of God inferred from the Contemplation of Nature,	<i>Cic.</i>	3
2.	Existence of God inferred from the Evidence of Design in Nature,	<i>Cic.</i>	4
3.	Existence of God inferred from the Splendour of Creation,	<i>Cic.</i>	5
4.	Existence of God inferred from the Order observable in Nature,	<i>Manil.</i>	5
5, 6.	Existence of God inferred from Common Consent,	<i>Cic.</i>	6
7.	Existence of God inferred from the Principle of Life within us,	<i>Cic.</i>	7
8.	On the Possibility of God's Attributes,	<i>Cic.</i>	7
9.	God the True Object of Knowledge,	<i>Sen.</i>	8
10.	Law in its Highest Form the Expression of the Divine Mind,	<i>Cic.</i>	8
11.	God is within us: the Sublime a Trace of Him,	<i>Sen.</i>	9
12.	The Universe considered Divine,	<i>Cic.</i>	9
13.	The Universe confounded with God,	<i>Plin., N.H.</i>	10
14.	The Universe not without Intelligence,	<i>Cic.</i>	11
15, 16.	Popular Notions of the Divine Power criticised,	<i>Plin., N.H.</i>	11
17.	How the World is governed,	<i>Pacuv.</i>	13
18.	Fate Supreme over all Things,	<i>Sen.</i>	13
19.	The Gods do not govern the World,	<i>Lucr.</i>	14
20.	Θεοὶ πάντα ζῶοντες,	<i>Lucr.</i>	15
21.	The Universe God's Habitation,	<i>Cic.</i>	15
22.	The World was made for Man,	<i>Cic.</i>	16
23.	This may be proved from the Perfection of the Human Body,	<i>Cic.</i>	17

No.			PAGE
24.	The Divine Providence watches over Nations and Individuals, ...	<i>Cic.</i>	17
25.	Denial of Providence, ...	<i>Lucan</i>	18
26.	All Good Things come from God, ...	<i>Sen.</i>	19
27.	External Goods only come from God, ...	<i>Cic.</i>	19
28.	The Gods will not endure to be slighted, ...	<i>Val. Max.</i>	20

B.—PRAYER AND WORSHIP.

29.	Origin of Natural Religion, ...	<i>Lucr.</i>	20
30.	Superstition not Religion, ...	<i>Cic.</i>	21
31.	Revolt against the Tyranny of Superstition, ...	<i>Lucr.</i>	22
32.	The Superstitions sanctioned by Numa ridiculed, ...	<i>Lucil.</i>	22
33.	A Warning against Religious Quacks, ...	<i>Aul. Gell.</i>	22
34.	The Same, ...	<i>Enn.</i>	23
35.	Right Worship depends on a Right Conception of the Divine Nature, ...	<i>Sen.</i>	23
36.	The Worship of a Pure Heart, ...	<i>Pers.</i>	24
37.	The Same, ...	<i>Hor.</i>	24
38.	Labiens advises Cato to consult the Oracle, ...	<i>Lucan</i>	25
39.	Cato declares that Truth may be learned without the Aid of Oracles, ...	<i>Lucan</i>	26
40.	A Prayer, ...	<i>Catull.</i>	26
41.	What we ought to pray for, ...	<i>Juv.</i>	27
42.	Temples should be built for the Gods, ...	<i>Cic.</i>	27
43.	The Superstition of any People takes its Distinctive Form from the Physical Conditions of the Country they inhabit, ...	<i>Cic.</i>	28
44.	Utility of Religion to the Commonwealth, ...	<i>Cic.</i>	28

C.—THE SOUL.

45.	Origin and Destiny of the Human Spirit, ...	<i>Virg.</i>	29
46.	The Dignity of Man, ...	<i>Manil.</i>	30
47.	"The Mind is its Own Place,"	<i>Sen.</i>	30
48.	Pre-eminence of the Soul over the Body, ...	<i>Sen.</i>	31
49.	Affinity of the Divine and Human Spirit, ...	<i>Cic.</i>	32
50.	The Soul Immortal, ...	<i>Cic.</i>	32
51.	Sympathy a Divine Gift, ...	<i>Juv.</i>	33
52.	Aspiration after the Divine the Peculiar Privilege of Man, ...	<i>Cic.</i>	34

D.—DEATH AND IMMORTALITY.

53.	" <i>Moribus et Caelum patuit</i> ,"	<i>Sen.</i>	34
54.	"Look nature through, 'tis revolution all : All change, no death,"	<i>Sen.</i>	35
55.	Death not an Evil, ...	<i>Cic.</i>	36
56.	Death not to be feared, ...	<i>Sen.</i>	36
57.	Let us meet Death willingly, ...	<i>Sen.</i>	37
58.	Death is Annihilation, ...	<i>Lucr.</i>	38

No.			PAGE
59.	Why then should we grieve over it?	<i>Lucr.</i>	38
60.	Men ought not lightly to wish for Death,	<i>Sen.</i>	39
61.	A Belief in Immortality underlies many Cere- monial Observances,	<i>Cic.</i>	39
62.	" <i>Mors Ianua Vitae</i> ,"	<i>Sen.</i>	40
63.	"Not lost, but gone before,"	<i>Cic.</i>	40
64.	Immortality taught by the Druids,	<i>Lucan</i>	41
65.	On Suicide,	<i>Cic.</i>	42
66.	Under the Tyranny of the Emperors we find Suicide recommended,	<i>Sen.</i>	42

E.—SIN AND ITS PUNISHMENT.

67.	The Excuses Men invent for Sin,	<i>Juv.</i>	43
68.	The Punishments of the Lower World may be endured on Earth,	<i>Lucr.</i>	43
69.	ὑστέρωσινον πέμπει παραχᾶσιν Ἐρινύν,	<i>Cic.</i>	44
70, 71.	Speech of the Locrian Ambassadors before the Roman Senate (B.C. 204), showing the inevit- able Punishment of Sacrilege,	<i>Liv.</i>	45
72.	Vengeance sleeps, but does not die,	<i>Juv.</i>	46
73.	The Gods have ceased to visit the Earth as they did of old,	<i>Catull.</i>	47

F.—THE ROMAN CULT.

74.	The Roman Religion owed much to Etruscan Influence,	<i>Val. Max.</i>	48
75.	Exactness of the Roman Ritual,	<i>Val. Max.</i>	48
76.	The Romans did not allow the heaviest Misfor- tunes to interfere with Public Worship,	<i>Val. Max.</i>	49
77.	The Gods of the Farmer,	<i>Varro.</i>	49
78.	" <i>Dis te minorem quod geris imperas</i> ,"	<i>Cic.</i>	49
79.	Livy's respect for Ancestral Belief,	<i>Liv.</i>	50
80.	The Roman Religion is Local, and cannot be transplanted to Veii or elsewhere,	<i>Liv.</i>	51
81.	The Influence of Augury,	<i>Cic.</i>	52
82, 83.	Cicero's Compendium of Religious Legislation,	<i>Cic.</i>	52
84.	Regulations to be observed by the Flamen Dialis,	<i>Aul. Gell.</i>	54
85.	Various Rites of Burial,	<i>Cic.</i>	55
86.	Dialogue between Numa Pompilius and Jupiter,	<i>Val., Ant.</i>	56

G.—DREAMS AND MAGIC.

87.	" <i>Ad Publicam Religionem pertinens Somnium</i> ,"	<i>Liv.</i>	56
88.	The Phenomena of Religion explained by the Agency of Intermediate Spirits,	<i>Apul.</i>	57
89.	Magic is connected with Daemonic Agency,	<i>Apul.</i>	58
90.	The Effects and Power of Witchcraft,	<i>Lucan</i>	59

PART II.—PHILOSOPHY AND SCIENCE.

A.—GENERAL VIEW OF THE SUBJECT.

No.			PAGE
1.	" <i>Vitae Philosophia dux</i> ,"	<i>Lucr.</i>	60
2.	The Commonplace Man does not appreciate Philosophy, ...	<i>Pers.</i>	61
3.	The World owes a Great Debt to the first Scientific Thinkers, ...	<i>Lucr.</i>	62
4.	We cannot overrate the Value of Philosophy, ...	<i>Cic.</i>	62
5.	A Sketch of the Progress of Philosophy, ...	<i>Cic.</i>	63
6.	Criticism of the Epicurean Logic, ...	<i>Cic.</i>	63
7.	Cicero's Scheme of Roman Philosophy, ...	<i>Cic.</i>	64
8.	On the Value of the Senses as giving the Truest Impressions of Things, ...	<i>Cic.</i>	65
9.	The Sensible Impression the Criterion of Truth, ...	<i>Lucr.</i>	66
10.	An Attitude of Independent Criticism more Philosophical than an Unquestioning Acceptance of any System, ...	<i>Cic.</i>	66
11.	" <i>Nullius addictus iurare in verba magistri</i> ,"	<i>Sen.</i>	67
12.	A Denial of Absolute Certainty not Incompatible with an Earnest Search after Truth, ...	<i>Cic.</i>	68
13, 14.	Philosophy needs a Special Terminology and Nomenclature, ...	<i>Cic.</i>	68
15.	The Love of Knowledge Natural to Man, ...	<i>Cic.</i>	70
16.	Most Men have a certain Aptitude for acquiring Knowledge, ...	<i>Quint.</i>	71
17.	The Critical Faculty not necessarily dependent on a Special Training, ...	<i>Cic.</i>	71
18.	Value of a Knowledge of Geometry, ...	<i>Quint.</i>	72
19.	The Gradual Separation between Philosophy and Eloquence, ...	<i>Cic.</i>	72
20.	Philosophy more often Theory than Practice, ...	<i>Cic.</i>	73
21.	On the Proper Frame of Mind in which to receive Philosophic Instruction, ...	<i>Aul. Gell.</i>	73
22.	The Provinces of Theoretical and Applied Science are distinct, ...	<i>Vitruv.</i>	74

B.—MORAL PHILOSOPHY.

23.	Happiness by means of Virtue the Natural End of Man, ...	<i>Cic.</i>	75
24.	The Secret of Happiness, ...	<i>Sen.</i>	75
25.	The Path of Progress lies through Virtue, ...	<i>Sall.</i>	76
26.	The Four Cardinal Virtues, ...	<i>Cic.</i>	77
27.	No Theory of Duty complete which does not impose Obligations extending to all Mankind, ...	<i>Cic.</i>	77
28.	The Standard of Right should be in One's Self, ...	<i>Cic.</i>	78
29.	Man's Natural Tendency is towards Virtue, but he is perverted by a Multitude of False Opinions, ...	<i>Cic.</i>	78

No.			PAGE
30.	False Opinion the Parent of Violent or Diseased Emotion, ...	<i>Cic.</i>	79
31.	An Analysis of the Emotions founded on the Psychology of the Stoics, ...	<i>Cic.</i>	80
32.	Passion poisons the Mind at its Source, ...	<i>Hor.</i>	81
33.	The Practicè of Daily Self-Examination of great Assistance towards leading a Virtuous Life, ...	<i>Sen.</i>	81
34.	A Discussion on the Nature of Anger, and the different Forms it assumes, ...	<i>Sen.</i>	82
35.	It is useless to indulge Grief, ...	<i>Sen.</i>	83
36.	The Good Man is indifferent to the Caprices of Fortune, ...	<i>Hor.</i>	83
37.	Excessive Pleasure incompatible with the Exercise of the Higher Faculties of the Mind, ...	<i>Cic.</i>	84
38.	Moderation and Contentment are rare, ...	<i>Hor.</i>	85
39.	A Prudent Man should know his own Calibre, ...	<i>Juv.</i>	85
40.	Justice to be practised for its own Sake, ...	<i>Sen.</i>	86
41.	Fortitude comes by Habit, ...	<i>Cic.</i>	86
42.	A Brave Man never yields to Adversity, ...	<i>Sen.</i>	87
43.	Nature calls on us to endure Hardship, ...	<i>Cic.</i>	87
44.	It is a Consolation in Misery to see Others as Miserable as Ourselves, ...	<i>Sen.</i>	88
45.	Revenge a Sign of Weakness and Folly, ...	<i>Juv.</i>	88
46.	The Good Man will do all in his Power to palliate Faults, ...	<i>Sen.</i>	89
47.	No Quality begets Confidence so much as Justice, ...	<i>Cic.</i>	89
48.	True Morality consists in the Motive, not in the Outward Act, ...	<i>Hor.</i>	90
49.	The Character that most wins our Admiration, ...	<i>Cic.</i>	91
50.	Good Faith and Reverence have fled with the Golden Age, ...	<i>Juv.</i>	91
51.	Qualities which distinguish the True Patriot, ...	<i>Cic.</i>	92
52.	Duties towards Servants:—(a.) Justice, ...	<i>Cic.</i>	93
53.	(b.) A Slave is a humble Friend, ...	<i>Sen.</i>	93
54.	(c.) Can a Slave confer a Kindness upon his Master?	<i>Sen.</i>	94
55.	(d.) Arrogance of Roman Masters under the Empire contrasted with the liberal Treatment of Slaves in the Early Times, ...	<i>Sen.</i>	95
56.	(e.) We should alleviate, as far as lies in our power, the Unavoidable Hardships of their Position, ...	<i>Plin. II.</i>	95
57.	A Good Slave's Idea of his Duty, ...	<i>Plaut.</i>	96
58.	Ought Children to obey their Father's Will in Everything?	<i>Aul. Gell.</i>	97
59.	Charity begins at Home, ...	<i>Pers.</i>	98
60.	Nothing is worse than to promise what we do not mean to perform, ...	<i>Ter.</i>	98
61.	The Mind should be prepared for every Issue, ...	<i>Ter.</i>	99
62.	A Roman Gentleman's Idea of Virtue, ...	<i>Lucil.</i>	99
63.	Moral Qualities are Hereditary, ...	<i>Hor.</i>	99
64.	The Son is sure to exceed the measure of Wickedness advocated by his Father, ...	<i>Juv.</i>	100
65.	A Tranquil Mind and a Genial Temper can alone bring Contentment, ...	<i>Hor.</i>	101

No.			PAGE
66.	The Desire of Popularity a Weakness, though an amiable one, ...	<i>Cic.</i>	101
67.	How far is it admissible to desire Professional Success when it necessarily involves the Misfortune of others?	<i>Sen.</i>	102
68.	The Value of securing Gratitude, ...	<i>Sen.</i>	103
69.	It is Impossible that a Kindness should be thrown away, ...	<i>Sen.</i>	103
70.	Friendship Indispensable to Mankind, ...	<i>Cic.</i>	104
71.	The Ideal of Friendship, ...	<i>Cic.</i>	105
72.	The Highest Friendship is based on Similarity of Virtuous Disposition, ...	<i>Cic.</i>	106
73.	A Man who from Pride makes Degrees among his Friends knows not what True Friendship is, ...	<i>Sen.</i>	106
74.	Relaxation absolutely Necessary for a Healthy Mental Condition, ...	<i>Sen.</i>	107
75.	It is no use vexing One's Self over Past Imprudence, ...	<i>Ter.</i>	108
76.	Poverty more Conducive to Virtue than Riches, ...	<i>Apul.</i>	108
77.	Agriculture the Best Occupation, ...	<i>Cato</i>	109
78.	Agriculture the only strictly Honourable Method of making Money, ...	<i>Colum.</i>	110

C.—POLITICAL PHILOSOPHY.

79.	Origin of the Family, ...	<i>Lucr.</i>	110
80.	Origin of the State, ...	<i>Lucr.</i>	111
81.	Origin of Law, ...	<i>Lucr.</i>	111
82.	Civilisation continually progressing, ...	<i>Lucr.</i>	112
83.	The First Beginnings of Society, ...	<i>Hor.</i>	112
84.	The Progress of Man was from Original Equality to the Inequality of the State, ...	<i>Tac.</i>	113
85.	A Classification of Governments, ...	<i>Cic.</i>	113
86.	The Duties of Rulers, ...	<i>Cic.</i>	114
87.	Duties of a Provincial Governor:—(a.) Uniform Integrity and Self-Control in his own Conduct, ...	<i>Cic.</i>	114
88.	(b.) This will give Consistency to a Strict Administration of Justice, ...	<i>Cic.</i>	115
89.	(c.) He must endeavour to increase the Comfort and Happiness of those he governs, ...	<i>Cic.</i>	115
90.	(d.) The Collection of the Revenue: how to be conducted, ...	<i>Cic.</i>	116
91.	The Two States: There is a Citizenship of the World, and a Citizenship of a Particular State, ...	<i>Sen.</i>	117
92.	Roman Citizenship based on the Theory that a Man cannot be a Citizen of Two States at once, ...	<i>Cic.</i>	118
93.	The Interests of the State demand that it should have the Power of admitting Foreigners to its Franchise; the Interests of Liberty require that the Citizen should have the Power of denationalising himself, ...	<i>Cic.</i>	119

CONTENTS.

XV

No.			PAGE
94.	The Two Political Parties: the Supporters of Aristocratic and of Popular Government, .	<i>Cic.</i>	119
95.	The Duty of the Conservative Statesman, .	<i>Cic.</i>	120
96.	The People avail themselves of the aid of Demagogues only so long as they are engaged in wringing Concessions from the Ruling Classes, .	<i>Cic.</i>	121
97.	The Violence of Popular Feeling may be disarmed by giving it Free Vent through Legitimate Channels, .	<i>Cic.</i>	121
98.	The Morals of the Lower Classes always reflect those of the Higher, .	<i>Cic.</i>	122
99.	Affection the surest Bulwark of Power, .	<i>Cic.</i>	123
100.	In Time of War the Consul and the Army have no Power to pledge the State to any Course of Action, .	<i>Liv.</i>	124
101.	If, therefore, they have given any such Pledge, the State has a right to repudiate it, .	<i>Liv.</i>	124
102.	The Principles of International Right paramount over all Considerations of Technical Formality, .	<i>Liv.</i>	125
103.	The Attractions of Power rarely despised, except by such as lack the Will or the Means to obtain them, .	<i>Liv.</i>	126
104.	A Public Life calls out the Noblest Qualities of Man, .	<i>Cic.</i>	126
105.	Nevertheless, a Subordinate Position gives Sufficient Opportunities for doing the State Good Service, .	<i>Sen.</i>	127
106.	A Practical Career the most Healthy Life for an Ordinary Man, .	<i>Sen.</i>	128
107.	In choosing our Career we should consult our Natural Aptitude, .	<i>Sen.</i>	128
108.	Even the most Uncongenial Career is rendered Tolerable by the Force of Custom, .	<i>Sen.</i>	129
109.	The Philosopher who shrinks from entering Public Life on the Ground of its Corruption, is placed in a Difficult Position, .	<i>Sen.</i>	130
110.	Ought the Philosopher to abjure Wealth?—No: for he alone knows how to use it, .	<i>Sen.</i>	130
111.	What are Justifiable Grounds for going to War? .	<i>Cic.</i>	131
112.	Influence of a Maritime Position in determining the Character of States, .	<i>Cic.</i>	132
113.	Exile not an Evil, .	<i>Sen.</i>	133
114.	What are the True Grounds of Punishment? .	<i>Aul. Gell.</i>	133
115.	Comparison of the Tyrant's Life with that of a Benefactor of Mankind, .	<i>Cic.</i>	134
116.	On the Drawbacks of Specialisation, .	<i>Cic.</i>	134
117.	The Hardships of Military Life, .	<i>Cic.</i>	135
118.	The Study of Law contrasted with the Profession of Arms and of Oratory, .	<i>Cic.</i>	135
119.	How far is it Justifiable for one acting under Orders to depart from the Letter of his Instructions? .	<i>Aul. Gell.</i>	136

No.			PAGE
120.	Roman Genius is Imperial,	<i>Virg.</i>	137
121.	Class Legislation preceded Equitable Legislation at Rome,	<i>Tac.</i>	137
122, 123.	Cicero's Compendium of Legislation for his Ideal State,	<i>Cic.</i>	138
124.	Sumptuary Laws at Rome,	<i>Aul. Gell.</i>	139
125.	The Roman Theory and Practice of Adoption,	<i>Aul. Gell.</i>	141
126, 127.	Hints on the Examination of Witnesses in Court,	<i>Quint.</i>	142
128.	Any Repudiation of its Engagements by the State should at all costs be avoided,	<i>Cic.</i>	143
129.	Some Questions of Commercial Casuistry,	<i>Cic.</i>	143
130.	Education.—The most Effective Education is by Example,	<i>Plin., Epp.</i>	144
131.	A Gentleman of the Old School complains that the Old-fashioned Strictness of Educational Discipline is unduly relaxed,	<i>Plaut.</i>	145
132.	Dialogue between a Youth and his Paedagogus,	<i>Plaut.</i>	146
133.	Education should be based upon a Knowledge of Greek,	<i>Quint.</i>	146
134.	The Memory should be carefully trained and supplied with Knowledge worth remembering,	<i>Quint.</i>	147
135.	On the Comparative Advantages of School and Home Training.—(a.) General Statement of the Question,	<i>Quint.</i>	147
136.	(b.) The Objection considered that School Life is Dangerous to Innocence of Character,	<i>Quint.</i>	148
137.	(c.) The Objection considered that Sufficient Individual Attention cannot be given at School,	<i>Quint.</i>	149
138.	(d.) On the Advantage of encouraging a Spirit of Healthy Emulation among the Young,	<i>Quint.</i>	150
139.	(e.) Precocity not to be encouraged,	<i>Quint.</i>	151
140.	On the Necessity for Mutual Confidence between Master and Pupil,	<i>Quint.</i>	151
141.	Persius describes the Influence of his Tutor, Cornutus, upon him,	<i>Pers.</i>	152
142.	The Young Romans were taught how to discuss on their Merits Questions involving some of the Broad Principles of Law,	<i>Quint.</i>	152
143.	Truths are best taught to the Young by Instances,	<i>Hor.</i>	153

D.—PHYSICAL SCIENCE.

1. *The Material Universe.*

144.	The Pleasures of Physical Research,	(<i>Auct. Aetna.</i>)	154
145.	In the Sphere of Physical Speculation Certainty is Unattainable,	<i>Cic.</i>	155
146.	On the Latent Ambiguity in the Term "Causation,"	<i>Cic.</i>	156
147.	Nothing can arise out of Nothing: but Like must arise from Like,	<i>Lucr.</i>	156

No.			PAGE
148.	Atom-Theory of Lucretius:—(a.) The Universe made up of Atoms and the Void, . . .	<i>Lucr.</i>	157
149.	(b.) Matter Eternal, . . .	<i>Lucr.</i>	158
150.	(c.) Nature of Atoms and their Constituent Parts, . . .	<i>Lucr.</i>	159
151.	(d.) Motions of the Original Atoms illustrated, . . .	<i>Lucr.</i>	159
152.	(e.) Variety in Size and Shape of Atoms, and the Consequences resulting therefrom, . . .	<i>Lucr.</i>	160
153.	(f.) Number of Different Shapes in Original Atoms limited, . . .	<i>Lucr.</i>	161
154.	(g.) Though Atoms are without Sensation, yet this may be generated by their Combination, . . .	<i>Lucr.</i>	161
155.	(h.) The Existing Universe the Result of a certain Option of Movement in the Original Atoms, . . .	<i>Lucr.</i>	162
156.	The Universe formed out of Chaos, . . .	<i>Ovid</i>	163
157.	Amid the Variety of Conflicting Views as to the Origin of the Universe, one thing is certain—viz., that it presents the Spectacle of an Orderly Arrangement, . . .	<i>Manil.</i>	164
158.	The Universe Spherical in Form, . . .	<i>Manil.</i>	164
159.	The Sphere is the most Perfect Figure: Effects of its Spherical Shape on the several Parts of the Universe, . . .	<i>Cic.</i>	165
160.	The Music of the Spheres, . . .	<i>Cic.</i>	166
161.	Motions of the Sun and Moon: how they affect the Earth, . . .	<i>Cic.</i>	166
162.	The Difference in the Orbits of the Sun and Moon explained, . . .	<i>Lucr.</i>	167
163.	Eclipses of the Sun and Moon, . . .	<i>Lucr.</i>	168
164.	An Account of the Moon's Light and Phases, . . .	<i>Lucr.</i>	168
165.	Causes of the Motions of the Stars, . . .	<i>Lucr.</i>	169
166.	The Motions of the Five Planets, . . .	<i>Cic.</i>	170
167.	The Motions of the Heavenly Bodies have suggested the Idea of Time, . . .	<i>Cic.</i>	170
168.	Diameter of the Zodiac estimated in terms of the Distance between any Two Signs, . . .	<i>Manil.</i>	171
169.	A Description of the Zodiac, . . .	<i>Vitruv.</i>	172
170.	The Five Zones, . . .	<i>Virg.</i>	172
171.	The Same, . . .	<i>Manil.</i>	173
172.	The Formation of the Earth, . . .	<i>Lucr.</i>	174
173.	The Same, . . .	<i>Virg.</i>	174
174.	The Same, . . .	<i>Ovid</i>	175

2. The Earth:—(a.) Inorganic Nature.

175.	Only a Small Portion of the Earth's Surface is habitable, . . .	<i>Cic.</i>	176
176.	A General Outline of the Geography of the Earth, . . .	<i>Mela</i>	176
177.	A Short Description of Asia, . . .	<i>Mela</i>	177
178.	A Short Description of Europe, . . .	<i>Mela</i>	178

No.			PAGE
179.	A Short Description of Africa, ...	<i>Mela</i>	179
180.	An Account of the River Nile, with Suggestions as to the Cause of its Annual Overflow, ...	<i>Mela</i>	179
181.	Criticism of the Theory that the Overflow of the Nile is due to the Etesian Winds, ...	<i>Sen.</i>	180
182.	Account of the Climate and Products of Britain, ...	<i>Tac.</i>	181
183.	A Geographical Account of Britain, ...	<i>Caes.</i>	182
184.	A Geographical Account of Gaul, ...	<i>Caes.</i>	182
185.	A Geographical Account of Italy, ...	<i>Plin., N.H.</i>	183
186.	An Estimate of the Area of India, with an Account of some of its Leading Features, ...	<i>Plin., N.H.</i>	183
187.	An Account of Ceylon, taken from the Statement of Four Cingalese Envoys, ...	<i>Plin., N.H.</i>	184
188.	Relative Measurements of the Quarters of the Globe, ...	<i>Plin., N.H.</i>	185
189.	The Rotundity of the Earth considered with reference to the Question of Antipodes, ...	<i>Plin., N.H.</i>	186
190.	How far is the Rotundity of the Earth compatible with the existence of Large Bodies of Water on its Surface, ...	<i>Plin., N.H.</i>	187
191.	The Epicurean Physics deny the Existence of Antipodes, ...	<i>Lucr.</i>	187
192.	The Cause of Night and Morning, ...	<i>Lucr.</i>	188
193.	The Causes of the Different Lengths of Days, ...	<i>Lucr.</i>	188
194.	There are Two Kinds of Fire: Bodily Heat differs from Combustible Heat, ...	<i>Cic.</i>	189
195.	On the Disintegrating Power of Heat, ...	<i>Vitruv.</i>	190
196.	A Theory of Lightning, ...	<i>Sen.</i>	190
197.	The Causes of Meteors explained, ...	<i>Sen.</i>	191
198.	Comets arise from the Ubiquity of Fiery Sub- stance, ...	<i>Manil.</i>	191
199.	Explanation of the Phenomenon of a Solar Halo, ...	<i>Sen.</i>	192
200.	The Causes why Vapour and Heat arise from the Earth, ...	<i>Vitruv.</i>	193
201.	Considerations tending to prove that Air is a Continuous Fluid Substance, ...	<i>Sen.</i>	193
202.	The Cause and Formation of the Rainbow, ...	<i>Sen.</i>	194
203.	The Philosopher Favorinus discusses the Theory of the Winds, ...	<i>Aul. Gell.</i>	196
204.	There are eight Main Quarters from which Winds blow, ...	<i>Vitruv.</i>	198
205.	The numerous Names of Winds are easily recon- cilable with the Scientific Reduction of their Number to Eight, ...	<i>Vitruv.</i>	198
206.	An Attempt to account for the Water on the Sur- face of the Earth as a Secretion analagous to those of the Human Body, ...	<i>Sen.</i>	199
207.	The Earth destined to be again overwhelmed by a Flood, ...	<i>Sen.</i>	199
208.	A Theory of the Tides:—(a.) They are due to a Combination of Solar and Lunar Influence, ...	<i>Plin., N.H.</i>	200
209.	(b.) Variations in their Periodicity, ...	<i>Plin., N.H.</i>	201
210.	(c.) The greater the Surface of Water, the more conspicuous is the Tidal Motion, ...	<i>Plin., N.H.</i>	201

No.			PAGE
211.	The Earth is an Organism analogous to the Human Body, ...	<i>Sen.</i>	202
212.	An Inquiry into the Cause of Earthquakes, ...	<i>Sen.</i>	202
213.	The Fallacy that the Tops of the Highest Mountains might be expected to be Warmer than the Valleys, refuted, ...	<i>Sen.</i>	203
214.	Some Remarkable Properties of Minerals, ...	<i>Plin., N.H.</i>	204
215.	An Account of Copper Ore and Copper Mines, ...	<i>Plin., N.H.</i>	204
216.	An Explanation of the Superior Hardness of Cement that has been subjected to the Action of Fire, ...	<i>Vitruv.</i>	205
217.	An Analysis of the Different Properties of Stone-producing Soils, ...	<i>Vitruv.</i>	206
218.	An Account of Reflecting Substances, ...	<i>Plin., N.H.</i>	206
219.	The Reason of the Reflection in a Mirror, ...	<i>Apul.</i>	207
220.	A Short Account of the Properties of Lead, ...	<i>Plin., N.H.</i>	207
221.	An Account of the Magnet, ...	<i>Plin., N.H.</i>	208
222.	The Wonderful Properties of the Diamond, ...	<i>Plin., N.H.</i>	209
223.	The Chief Distinctive Properties common to Precious Stones, ...	<i>Plin., N.H.</i>	210

The Earth:—(b.) Organic Nature.

224.	The Four Graduated Stages of Creation: the Vegetable, the Animal, the Human, the Divine, ...	<i>Sen.</i>	211
225.	The Mental Development of Animals excludes them from attaining "the Good,"	<i>Sen.</i>	211
226.	The Different Classes of (Vegetable and) Animal Life formed by a Difference in the proportion of the Four Original Elements, ...	<i>Vitruv.</i>	212
227.	A Stage in all Organic Bodies at which Growth and Development cease, and Decay begins, ...	<i>Lucr.</i>	213
228.	Certain Distinctions of Species cannot be obliterated, ...	<i>Lucr.</i>	213
229.	Owing to the Struggle for Existence, Species tend to become Extinct if not artificially preserved, ...	<i>Lucr.</i>	214
230.	An Explanation of the Qualities of Timber, ...	<i>Vitruv.</i>	215
231, 232.	Description of the best-known and most serviceable Woods, ...	<i>Vitruv.</i>	215
233, 234.	Effect of Climatic and Meteorological Conditions upon various Trees and Plants, ...	<i>Plin., N.H.</i>	217
235.	The Marvellous Variety of Animal Life, ...	<i>Cic.</i>	218
236.	Nature has supplied all Living Creatures with the most Appropriate Organs for obtaining their Food, ...	<i>Cic.</i>	219
237.	Instinct suggests to Animals the readiest and most effective means of satisfying their Necessities, ...	<i>Cic.</i>	219
238.	The Source of Instinct an Unsolved Mystery, ...	<i>Plin., N.H.</i>	220
239.	The Sanitary Features of a District may be inferred from the Effect of its Vegetable Products upon the Animals that inhabit it, ...	<i>Vitruv.</i>	221
240.	On Variation of Type and Hybridation, ...	<i>Plin., N.H.</i>	221

No.		PAGE
241.	Some Particulars as to the Geographical Distribution of Animals, ...	<i>Plin., N.H.</i> 222
242.	Natural History of the Lion, ...	<i>Plin., N.H.</i> 222
243.	The Means of Locomotion among Birds, ...	<i>Plin., N.H.</i> 223
244.	Natural History of the Phoenix, ...	<i>Tac.</i> 224
245.	On the Senses of Animals, ...	<i>Plin., N.H.</i> 225

3. *Man.*

246.	Climate determines the Physical Characteristics of Nations, ...	<i>Vitruv.</i> . 226
247.	Climate determines the Mental Qualities of Nations, ...	<i>Vitruv.</i> . 226
248.	The Situation of Italy favourable to the Development of the Highest Physical and Mental Capacity, ...	<i>Vitruv.</i> . 227
249.	A Comparison of Man with the rest of Creation, ...	<i>Plin., N.H.</i> 228
250.	Opinions and Statistics with reference to Longevity, ...	<i>Plin., N.H.</i> 228
251.	The Question of Life after Death discussed from a Physical Point of View, ...	<i>Plin., N.H.</i> 229
252.	The Brain, ...	<i>Plin., N.H.</i> 230
253.	On Sleep and Dreams, ...	<i>Plin., N.H.</i> 230
254.	The Cause of a Good Memory, ...	<i>Cic.</i> . 231
255.	The Problem discussed, why the Things which excite our several Senses most keenly are those that produce Satiety the soonest, ...	<i>Cic.</i> . 232
256.	Arguments to show the Natural as distinct from the Conventional Origin of Language, ...	<i>Aul. Gell.</i> . 232
257.	On the Nature of Sight, ...	<i>Lucr.</i> . 233
258.	A Disquisition on Colours by the Philosopher Favorinus, ...	<i>Aul. Gell.</i> . 234
259.	A Continuation by Fronto, ...	<i>Aul. Gell.</i> . 234
260.	On Sounds, ...	<i>Vitruv.</i> . 235
261.	The Principles of Geometrical Proportion are based on the Proportional Relations which obtain in the Human Body, ...	<i>Vitruv.</i> . 236
262.	Reasons, founded on Observation of the Human Body, why Six and Ten should be considered Perfect Numbers, ...	<i>Vitruv.</i> . 237
263.	Nature Hostile to Man, ...	<i>Lucr.</i> . 237
264, 265.	A Short History of the Art of Medicine, ...	<i>Cels.</i> . 238
266.	Arguments for a Scientific Method in Medicine, ...	<i>Cels.</i> . 240
267.	Arguments used by those who advocate Empiricism in Medicine, ...	<i>Cels.</i> . 241
268.	The Arguments for Vivisection were in the First Century of the Empire extended so as to include the Human Subject, ...	<i>Cels.</i> . 242
269.	Arguments commonly urged against Vivisection, ...	<i>Cels.</i> . 242
270.	A few Remarks on Surgery, with the Qualifications of a good Surgeon, ...	<i>Cels.</i> . 243

PART III.—ART AND LETTERS.

A.—ON THE ARTS GENERALLY.

1. *Painting.*

No.			PAGE
1.	The Early History of Painting in Greece and Italy,	<i>Plin., N.H.</i>	245
2.	A Short Historical Criticism of Greek Painting,	<i>Quint.</i>	246
3.	Celebrated Painters at Rome,	<i>Plin., N.H.</i>	246
4.	The Ignorant Ostentation of Wealth has caused the Art of Painting to degenerate,	<i>Plin., N.H.</i>	247
5.	Portraits the chief use of Painting in Antiquity: Varro's Process for multiplying Coloured Impressions,	<i>Plin., N.H.</i>	248
6.	Foreshortening invented by Pausias,	<i>Plin., N.H.</i>	249
7.	The Ancient Masters of Antiquity produced their Effects with very few Colours,	<i>Plin., N.H.</i>	249
8.	Some Facts concerning Apelles,	<i>Plin., N.H.</i>	249
9.	The Idea of Landscape Painting seems to have struck a Painter named Ludius: though not taken up by any Successor,	<i>Plin., N.H.</i>	250

2. *Statuary.*

10.	A Short Criticism of Greek Statuary,	<i>Quint.,</i>	251
11.	Draped Effigies at first usual at Rome: the Nude adopted through Greek Influence,	<i>Plin., N.H.</i>	251
12.	A List of some of the more Ancient Statues at Rome,	<i>Plin., N.H.</i>	252
13.	Antiquity of the Art of Statuary in Italy,	<i>Plin., N.H.</i>	253
14.	The various Modes of fusing Metals practised in Statuary,	<i>Plin., N.H.</i>	253
15.	An Account of various Colossal Statues in Bronze in Greece and Rome,	<i>Plin., N.H.</i>	254
16.	Some Facts relative to the Art of Moulding in Clay,	<i>Plin., N.H.</i>	255

3. *Miscellaneous Passages.*

17.	History of the Art of Chasing Silver,	<i>Plin., N.H.</i>	255
18.	Notices relative to Gold Rings,	<i>Plin., N.H.</i>	256
19.	Description of the Chasing on a Goblet,	<i>Mart.,</i>	257
20.	Description of the Temple of Diana at Ephesus,	<i>Plin., N.H.</i>	258

4. *Music.*

21.	The Origin of Music,	<i>Lucr.</i>	258
22.	Technical Development of the Art of Music,	<i>Plin., N.H.</i>	259

No.			PAGE
23.	The Value of Music as bracing the Mental Tone and strengthening the Character, . . .	<i>Quint.</i>	259
24.	The Value of Music as an Aid to Literary Culture, . . .	<i>Quint.</i>	260

5. *The Drama.*

25.	First Introduction of the Drama into Rome, and Subsequent Development, . . .	<i>Liv.</i>	260
26.	Progress of Dramatic Art, . . .	<i>Hor.</i>	261
27.	Licentiousness of the Mimes, and General Indecency of the Stage under the Emperors, . . .	<i>Ov.</i>	262
28.	Terence complains that a Play has no fair chance against the more Sensational Attractions of the Amphitheatre, . . .	<i>Ter.</i>	263
29.	In the time of Augustus the Drama had fallen into almost Total Neglect in comparison with the various forms of "Spectacle," . . .	<i>Hor.</i>	263
30.	The Degenerate Nobles, incapable of appreciating True Greatness, substitute for it the False Ambition of the Stage, . . .	<i>Juv.</i>	264
31.	Nero's Passion for the Stage, . . .	<i>Tac.</i>	264
32.	Defence of the Practice of "Contamination," . . .	<i>Ter.</i>	265
33.	Roscius, the great Comic Actor, . . .	<i>Cic.</i>	266
34.	Changes in the Arrangements of the Comic Stage, . . .	<i>Suet.</i>	266
35.	Observations on the Construction of Theatres, . . .	<i>Suet.</i>	266

B.—THEORY OF THE ORATORICAL ART.

1. *The Orator and Oratorical Style.*

36.	The Ideal Orator and Ideal Eloquence are more perfect than anything as yet realised, . . .	<i>Cic.</i>	267
37.	Genius of Greek Eloquence contrasted with that of Latin, . . .	<i>Quint.</i>	268
38.	Different Theories as to the Origin of Eloquence, . . .	<i>Quint.</i>	268
39.	Qualifications of the Perfect Orator.—(a.) Power of Invention, . . .	<i>Cic.</i>	269
40.	(b.) Power of Expression by Voice and Gesture, . . .	<i>Cic.</i>	270
41.	(c.) A Just Sense of Propriety in his Choice of Style, . . .	<i>Cic.</i>	270
42.	(d.) A nice Discrimination in the Employment of Wit and Humour, . . .	<i>Cic.</i>	271
43.	(e.) The Power of arousing the Emotions, . . .	<i>Cic.</i>	272
44.	(f.) A Mind well stored with Philosophy, Dialectic, Ethics, and Physics, . . .	<i>Cic.</i>	273
45.	(g.) Also with Legal Knowledge, History, and Technical Rhetoric, . . .	<i>Cic.</i>	274
46.	(h.) He should be a Student of Poetry, . . .	<i>Quint.</i>	274
47.	(i.) He should know how to imitate, . . .	<i>Quint.</i>	275
48.	(k.) He should know whom to imitate, . . .	<i>Quint.</i>	275

No.			PAGE
49.	(<i>l.</i>) Power of Memory, ...	<i>Quint.</i>	276
50.	The Practice of Translation from Greek Models important for the Orator, ...	<i>Quint.</i>	277
51.	To re-cast his own Speeches, and to paraphrase those of Others, will conduce to the Im- provement of the Orator's Style, ...	<i>Quint.</i>	277
52.	The Orator's Style distinct from that of the Philo- sopher and the Sophist, ...	<i>Cic.</i>	278
53.	The Orator's Style distinct from that of the Historian or the Poet, ...	<i>Cic.</i>	279
54.	Characteristics of the Three Representative Styles of Oratory, ...	<i>Cic.</i>	279
55.	To blend these Three Styles in just Proportion the Perfection of Oratory, ...	<i>Cic.</i>	280
56.	The True Attic Style: Mistaken Notions of the <i>Pseudo-Atticisto</i> , ...	<i>Cic.</i>	281
57.	Purity of Idiom best attained by the Daily Inter- course of a Cultured Home, ...	<i>Cic.</i>	281

2. *Rhetoric.*

58.	The Study of Rhetoric long viewed with Suspicion in Rome, ...	<i>Suet.</i>	282
59.	Sketch of the Theoretical Treatment of the Art of Rhetoric, ...	<i>Quint.</i>	282
60.	The Best Classification of the Departments of Rhetoric, ...	<i>Quint.</i>	283
61.	Main Heads of Treatment applicable to all Cases alike, ...	<i>Auct.</i> <i>ad Herenn.</i>	284
62.	These Heads of Treatment correspond with the "Generales Status" of Cicero and others, ...	<i>Quint.</i>	285
63.	The Two Sorts of Composition practised in the Schools: the "Suasoria" and the "Con- troversia,"	<i>Tac.</i>	286
64.	The Style of the "Suasoria" not at all suited for the Real Cases argued in the Courts, ...	<i>Cic.</i>	286
65.	The Chief Merit of a "Suasoria,"	<i>Quint.</i>	287
66.	The more Practical Character of the "Con- troversiae,"	<i>Suet.</i>	288
67.	On "Finitae" and "Infinitae Quaestiones,"	<i>Quint.</i>	289
68.	The Six Formal Divisions of a "Controversia,"	<i>Auct.</i> <i>ad Herenn.</i>	289
69.	Hints for rendering the Introduction to a Speech Effective, ...	<i>Auct.</i> <i>ad Herenn.</i>	290
70.	Faults to be avoided in the Introduction to a Speech, ...	<i>Auct.</i> <i>ad Herenn.</i>	290
71.	On the Chief Excellences of Narration, ...	<i>Auct.</i> <i>ad Herenn.</i>	291
72.	Within what Limits is it Permissible to insert Ornamental Digressions between the Exposi- tion and the Proof?	<i>Quint.</i>	291
73.	On the Most Effective Arrangement of the Proof, ...	<i>Auct.</i> <i>ad Herenn.</i>	292

No.			PAGE
74.	Example of such Arrangement applied to the Imaginary Case of Ulysses being found near the Dead Ajax,	{ <i>Auct.</i> <i>ad Herenn.</i>	292
75.	Oratorical Proof should be kept distinct from Syllogistic Proof,	<i>Quint.</i>	294
76, 77.	Rules for Perorations,	{ <i>Auct.</i> <i>ad Herenn.</i>	294
78.	A Concise Summary of the Art of Rhetoric,	<i>Quint.</i>	295
79.	Theory of Panegyric,	{ <i>Auct.</i> <i>ad. Herenn.</i>	297
80, 81.	Hints on the Training and Management of the Voice,	<i>Quint.</i>	297
82.	Gesture should be accommodated to the Nature of the Pleading,	{ <i>Auct.</i> <i>ad. Herenn.</i>	299
83.	The Question, whether Rhythm exists in Prose, decided in the Affirmative,	<i>Cic.</i>	300
84.	The Rhythm of Prose essentially the same as that of Verse,	<i>Cic.</i>	301
85.	The Rhythms best adapted for use in Prose Com- position,	<i>Cic.</i>	301
86.	The Rhythms respectively suitable to the dif- ferent Prose Styles,	<i>Cic.</i>	303
87, 88.	The Nature of the Oratorical Period, and the Limits of its Employment,	<i>Cic.</i>	303

C.—CRITICISM OF INDIVIDUAL AUTHORS.

1. *Poets.*

89.	Comparative Estimate of the Early Roman Dramatists, from Naevius to Afranius,	<i>Hor.</i>	305
90.	Criticism of Roman Tragedy and Comedy,	<i>Quint.</i>	305
91.	The Genuine Comedies of Plautus to be deter- mined from Internal Evidence,	<i>Aul. Gell.</i>	306
92.	Various Critiques on Terence,	<i>Suet.</i>	307
93.	The Tradition that Terence received Assistance in the Composition of his Plays from Scipio and Laelius,	<i>Suet.</i>	308
94.	Gellius quotes with approval the Epitaphs on themselves written by Naevius, Plautus, and Pacuvius,	<i>Aul. Gell.</i>	309
95.	A Historical Criticism of the Roman Epos, from Ennius to Lucan,	<i>Quint.</i>	309
96.	High Appreciation of Lucan's Genius during the First Century of the Empire,	<i>Stat.</i>	310
97.	Sketch of the Chief Masters of Literature in the Augustan Age,	<i>Hor.</i>	311
98.	A List of Roman Satirists,	<i>Quint.</i>	311
99.	Want of care the Chief Blemish in the Style of the Satirist Lucilius,	<i>Hor.</i>	312
100.	A Plea for the Erotic Elegy,	<i>Ov.</i>	313
101.	Ovid and his Contemporaries,	<i>Ov.</i>	313

No.		PAGE
102.	Ovid's Genius for Poetry and Rhetoric characterised, ...	<i>Sen. Rh.</i> . 314
103.	The Aesopian Fable a convenient Cloak for Contemporary Satire, ...	<i>Phaedr.</i> . 315
104.	Criticism of Martial, ...	<i>Plin., Epp.</i> 315

2. Orators and Historians.

105.	Comparison of Cato's Eloquence with that of some of the Greek Masters, ...	<i>Cic.</i> . 316
106.	Criticism of Tiberius Gracchus and C. Carbo, ...	<i>Cic.</i> . 317
107.	Estimate of the genius of the Younger Gracchus, ...	<i>Cic.</i> . 318
108.	Suggestions as to the use which Gracchus made of the Pipe that was played whilst he was speaking, ...	<i>Aul. Gell.</i> 318
109.	The Oratory of Servius Galba, ...	<i>Cic.</i> . 319
110.	Comparison of the Orators Antonius and Crassus, ...	<i>Cic.</i> . 320
111.	Criticism of the Oratory of Hortensius, ...	<i>Cic.</i> . 321
112.	A Comparison of Cicero with Demosthenes	<i>Quint.</i> . 321
113.	Criticism of the Oratory of Julius Caesar, ...	<i>Cic.</i> . 322
114.	Do. do. Calidius, ...	<i>Cic.</i> . 323
115.	Do. do. Calvus, ...	<i>Tac.</i> . 324
116.	Literary Characteristics of Calvus, ...	<i>Sen. Rh.</i> . 324
117.	Criticism of the Oratory of Curio, ...	<i>Cic.</i> . 325
118.	A Comparison of the Chief Orators of the Later Republic, ...	<i>Quint.</i> . 326
119.	Asinius Pollio first introduced the Practice of Recitations, ...	<i>Sen. Rh.</i> . 326
120.	A Sketch of Forensic Eloquence during the First Century of the Empire, ...	<i>Quint.</i> . 327
121.	Criticism of the Oratory of Augustus, ...	<i>Suet.</i> . 328
122.	Nero the first of the Caesars who was deficient in Eloquence, ...	<i>Tac.</i> . 328
123.	Description of the Eloquence of the Rhetorician Porcius Latro, ...	<i>Sen. Rh.</i> . 329
124.	Description of the Eloquence of the Rhetoricians Arellius Fuscus and Fabianus, ...	<i>Sen. Rh.</i> . 329
125.	Description of the Eloquence of the Rhetorician Q. Haterius, ...	<i>Sen. Rh.</i> . 330
126.	Description of the Eloquence of the Rhetorician Mamercus Aemilius Scaurus, ...	<i>Sen. Rh.</i> . 331
127.	Description of the Eloquence of the Rhetorician Caesius Bassus, ...	<i>Sen. Rh.</i> . 331
128.	The Oratory of Germanicus Caesar, ...	<i>Or.</i> . 332
129.	The Eloquence of M. Aurelius, ...	<i>Front.</i> . 333
130.	Historical and other Writings of Julius Caesar, ...	<i>Suet.</i> . 333
131.	Criticism of Sallust by Livy, ...	<i>Sen. Rh.</i> . 334
132.	Account of the Literary Labours of the Elder Pliny, ...	<i>Plin., II.</i> . 335
133.	Pliny congratulates himself on his Literary Friendship for Tacitus, ...	<i>Plin., II.</i> . 336
134.	The High Estimation in which Tacitus and Pliny were held by their Contemporaries, ...	<i>Plin., II.</i> . 337

D.—MISCELLANEOUS CRITICISM.

No.			PAGE
135.	The Analogy between Poetry and Painting, . . .	<i>Hor.</i>	337
136.	Genuine Feeling is the Soul of Poetry, . . .	<i>Hor.</i>	338
137.	Poverty and Petty Anxieties are incompatible with a lofty Poetical Imagination, . . .	<i>Juv.</i>	338
138.	Value of Candid Criticism to the Poet, . . .	<i>Hor.</i>	339
139.	The Claims of Comedy and Satire to be con- sidered as Poetry, . . .	<i>Hor.</i>	340
140.	Reasons for Writing Satire, . . .	<i>Juv.</i>	340
141.	Use of Ridicule as a Literary and Moral Instru- ment, . . .	<i>Hor.</i>	341
142.	National Greatness an Incentive to Patriotic Poetry, . . .	<i>Prop.</i>	342
143.	Horace's Independent Literary Position, . . .	<i>Hor.</i>	342
144.	Horace complains that the Romans showed a Deficient Sense of Harmony in their Treat- ment of the Iambic Measure, . . .	<i>Hor.</i>	343
145.	The Dramatic Poet should remember that Boy- hood, Youth, Manhood, and Age, have each their own Separate and Peculiar Character, . . .	<i>Hor.</i>	344
146.	Horace's Literary Friendship for Tibullus, . . .	<i>Hor.</i>	344
147.	Mutual Admiration among the Roman " <i>Literati</i> ," . . .	<i>Hor.</i>	345
148.	The Immortality of Song, . . .	<i>Hor.</i>	345
149.	An Examination into the Causes of National Growth and Decay forms the most important Lesson of History, . . .	<i>Liv.</i>	346
150.	To write History well is serviceable to the State, . . .	<i>Sall.</i>	346
151.	History differs from Chronicle, . . .	<i>Asell.</i>	347
152.	Pliny questions his Fitness for the task of writ- ing History, . . .	<i>Plin., II.</i>	347
153.	Utility of Biographical Composition, . . .	<i>Tac.</i>	348
154.	Pliny relates the flattering Reception of his Panegyric on the Emperor Trajan, . . .	<i>Plin., II.</i>	349
155.	The most Elevated Writer may occasionally amuse himself with Trifles in Verse, . . .	<i>Plin., II.</i>	349
156.	Plea for the Practice of Recitation, . . .	<i>Plin., II.</i>	350
157.	Value of Public Approbation to Literary As- pirants, . . .	<i>Plin., II.</i>	350
158.	Intellectual Culture in time of Juvenal no longer held in esteem, . . .	<i>Juv.</i>	351
159.	The Public Lecturer must expect to have his Style severely criticised, . . .	<i>Apul.</i>	352
160.	Gellius excuses the Simplicity of the Title of his Work, . . .	<i>Gell.</i>	352
161.	Much Art may be shown in selecting a Good Title to a Book, . . .	<i>Plin., N.H.</i>	353
162.	Affected Pronunciation, . . .	<i>Catull.</i>	354
163.	The Standard of Good Language is the best Contemporary Literature, . . .	<i>Hor.</i>	354
164.	Grammar: the Grammarian at first styled " <i>Litteratus</i> ," . . .	<i>Suet.</i>	355

No.		PAGE
165.	Grammar: Grammatical Theory based on an Analysis of the spoken Idiom, ...	Varr. . . 355
166.	Influence of the Popular Writer on Custom, ...	Varr. . . 356
167.	In Grammatical Forms there is an Analogy of Natural as well as of Artificial Correspondence, ...	Varr. . . 357
168.	This Analogy, so far as Natural, is (a.) one and the same with that which obtains throughout the Universe, ...	Varr. . . 358
169.	This Analogy, so far as Natural, is (b.) one and the same with that which obtains in the Organic World, ...	Varr. . . 358
170.	The Difficulties of the Scientific Etymologist, ...	Varr. . . 359
171.	A Philological Account of some Words contracted or otherwise altered for the sake of Euphony, ...	Cic. . . 360
172, 173.	Examples of Varro's Method of Investigating Etymologies—"Terra" and "Ager,"	Varr. . . 361
174.	On some of the Peculiarities of the Language of Laberius the Mime-Writer, ...	Aul. Gell. . 363
175.	A Quarrel between Two Grammarians as to the Comparative Degree of "Egregius,"	Aul. Gell. . 364
176.	On the Particle " <i>Saltem</i> ,"	Aul. Gell. . 365
177-179.	A Question of Virgilian Exegesis, ...	Aul. Gell. . 366
180.	On the Accent of Certain Words, ...	Aul. Gell. . 368
181.	Instances of Unusual Inflection in Varro and others, ...	Aul. Gell. . 369
182.	On the Phrase " <i>Pedarii Senatores</i> ,"	Aul. Gell. . 370
183.	Instances of Onomatology, ...	Aul. Gell. . 371
184.	On Words used in more than one Sense, ...	Aul. Gell. . 372
185.	An Analysis of the Term " <i>Humanitas</i> ,"	Aul. Gell. . 372
186.	An Analysis of the Untranslatable word " <i>Urbanitas</i> ,"	Quint. . . 373
187.	On Euphonic Variations of Termination in the best Writers, ...	Aul. Gell. . 374
188.	The Use of Rare Words in Discourse a Sign of Bad Taste, ...	Aul. Gell. . 375
189.	A Caution against Affected Archaism, ...	Aul. Gell. . 375

SECOND DIVISION: ROMAN STYLE.

PART I.—DESCRIPTIVE PASSAGES.

A.—PERIOD I., 240—80 B.C.

1.	A Coquette, ...	Naev. . . 379
2.	Love is too expensive a Luxury, ...	Plaut. . . 379
3.	A Lover's Pangs, ...	Plaut. . . 380
4.	A Lady's Toilette, ...	Plaut. . . 381
5.	Patron and Client, ...	Plaut. . . 382

No.			PAGE
6.	A Brown Study, ...	<i>Plaut.</i>	382
7.	A Battle Scene, ...	<i>Plaut.</i>	383
8.	An Escape from Shipwreck, ...	<i>Plaut.</i>	384
9.	A Purchaser frightened out of a Bargain, ...	<i>Plaut.</i>	384
10.	A Parasite puts himself up for Auction, ...	<i>Plaut.</i>	385
11.	A Parasite's Complaint, ...	<i>Plaut.</i>	386
12.	A Swaggering Parasite, ...	<i>Plaut.</i>	387
13.	Progressive Refinement in the Art of Sycophancy, ...	<i>Ter.</i>	387
14.	Scene at the Funeral of Chrysis, ...	<i>Ter.</i>	388
15.	Syrus describes his Visit to Antiphila, ...	<i>Ter.</i>	389
16.	The Advantages of an Easy Temper, ...	<i>Ter.</i>	390
17.	Portrait of a Good Steward, ...	<i>Cato</i>	391
18.	Portrait of the Steward's Wife, ...	<i>Cato</i>	392
19.	σιγᾶν θ' ἔπου δει καὶ λέγειν τὰ καίρια,	<i>Cato</i>	392
20.	" <i>Non possum ferre, Quirites, Graecam Urbem,</i> "	<i>Cato</i>	393
21.	A Character, ...	<i>Enn.</i>	393
22.	Ilia's Dream, ...	<i>Enn.</i>	393
23.	Romulus and Remus, ...	<i>Enn.</i>	394
24.	A Staunch Soldier, ...	<i>Enn.</i>	394
25.	A Storm, ...	<i>Pacuv.</i>	395
26.	A Dream interpreted, ...	<i>Acc.</i>	395
27.	A Ship, ...	<i>Acc.</i>	396
28.	Epigrams by <i>Valerius Aedituus</i> , <i>Porcius Licinius</i> , and <i>Lutatius Catulus</i> , ...	<i>Aul. Gell.</i>	396
29.	A Single Combat, ...	{ <i>Q. Cloud.</i> <i>Quadrig.</i>	397
30.	Letter to King Pyrrhus, ...	{ <i>Q. Cloud.</i> <i>Quadrig.</i>	398

B.—PERIOD II., 80 B.C.—14 A.D.

31.	The Best Slaves for Farm Work, ...	<i>Varr.</i>	398
32.	The Best Oxen for Farm Work, ...	<i>Varr.</i>	399
33.	Directions for making a Duck-pond, ...	<i>Varr.</i>	400
34.	Directions for making a Snail-bed, ...	<i>Varr.</i>	400
35.	Description of Syracuse, ...	<i>Cic.</i>	401
36.	Two Degenerate Consuls, ...	<i>Cic.</i>	402
37.	Greek False Witnesses, ...	<i>Cic.</i>	402
38.	Letter written on the Death of Caesar, ...	<i>Cic.</i>	403
39.	Ingenious Detection of a Thief, ...	<i>Cic.</i>	404
40.	Unjust Condemnation of a Nobleman of Lampsacus, ...	<i>Cic.</i>	404
41.	A Roman Citizen scourged, ...	<i>Cic.</i>	405
42.	The Sword of Damocles, ...	<i>Cic.</i>	406
43.	The Battle of Mutina, ...	<i>Cic.</i>	407
44.	Caelius sends Cicero some Political News, ...	<i>Cael.</i>	408
45.	D. Brutus to Cicero, ...	<i>Brut.</i>	408
46.	The Encounter between Clodius and Milo, ...	<i>Cic.</i>	409
47.	The Britons contest Caesar's landing, ...	<i>Caes.</i>	410
48.	The Bridge over the Rhine, ...	<i>Caes.</i>	411
49.	Defeat of Curio at the River Bagradas, ...	<i>Caes.</i>	412
50.	Battle of Pharsalia.—(a.) Alacrity of Caesar's Troops, ...	<i>Caes.</i>	413
51.	(b.) The Victory, ...	<i>Caes.</i>	414
52.	(c.) Capture of the Camp, ...	<i>Caes.</i>	415

No.			PAGE
53.	Power of the Druids,	<i>Caes.</i>	416
54.	Intellectual Influence of the Druids,	<i>Caes.</i>	416
55.	Comparison of Caesar and Cato,	<i>Sall.</i>	417
56.	Catiline appears in the Senate,	<i>Sall.</i>	417
57.	Jugurtha lives in Perpetual Dread,	<i>Sall.</i>	418
58.	A Story of two Carthaginian Brothers,	<i>Sall.</i>	418
59.	Capture of Jugurtha through the Treachery of Bocchus,	<i>Sall.</i>	419
60.	Character of Atticus,	<i>Corn. Nep.</i>	420
61.	Cicero's Consulship was foretold by Prophecy,	<i>Cic.</i>	420
62.	An Omen,	<i>Cic.</i>	421
63.	The Zodiac,	<i>Quint. Cic.</i>	421
64.	The Seasons of the Year,	<i>Lucr.</i>	422
65.	The Influence of Venus,	<i>Lucr.</i>	422
66.	Epitaph on an Aged Barque,	<i>Catull.</i>	423
67.	Home,	<i>Catull.</i>	423
68.	A Happy Pair,	<i>Catull.</i>	424
69.	Before the Wedding,	<i>Catull.</i>	424
70.	Bride and Bridegroom,	<i>Catull.</i>	425
71.	Conjugal Love,	<i>Catull.</i>	426
72.	The Bacchantes,	<i>Catull.</i>	427
73.	A Storm in Harvest,	<i>Virg.</i>	427
74.	The Spring of the World,	<i>Virg.</i>	428
75.	A Scythian Winter,	<i>Virg.</i>	429
76.	Attack on Priam's Palace,	<i>Virg.</i>	430
77.	The Hunting Party,	<i>Virg.</i>	430
78.	A Boat-race.—The Start,	<i>Virg.</i>	431
79.	The Gates of Hell,	<i>Virg.</i>	432
80.	Death of Nisus and Euryalus,	<i>Virg.</i>	432
81.	Turnus is compared to a Horse,	<i>Virg.</i>	433
82.	Turnus brought to bay,	<i>Virg.</i>	434
83.	"Mine Hostess,"	<i>Virg.</i>	435
84.	Fortune,	<i>Hor.</i>	436
85.	Exile of Regulus,	<i>Hor.</i>	436
86.	A Fountain,	<i>Hor.</i>	437
87.	The Isles of the Blessed,	<i>Hor.</i>	437
88.	The Town and Country Mouse,	<i>Hor.</i>	438
89.	The Golden Age,	<i>Tib.</i>	439
90.	The Joys of Peace,	<i>Tib.</i>	439
91.	Rustic Plenty,	<i>Tib.</i>	440
92.	Sulpicia: A Beautiful Woman,	<i>Tib.</i>	440
93.	The Death of Hylas,	<i>Prop.</i>	441
94.	Rome Past and Present,	<i>Prop.</i>	442
95.	Vertumnus,	<i>Prop.</i>	443
96.	Elegy on the Death of Tibullus,	<i>Ov.</i>	444
97.	Proserpine carried off by Pluto,	<i>Ov.</i>	444
98.	" <i>Ceratis ope Daedalea nititur pennis,</i> "	<i>Ov.</i>	445
99.	The Cave of Sleep,	<i>Ov.</i>	446
100.	Phaethon struck by a Thunderbolt,	<i>Ov.</i>	446
101.	Narcissus and Echo,	<i>Ov.</i>	447
102.	The Palace of Fame,	<i>Ov.</i>	448
103.	The Constellation Auriga,	<i>Manil.</i>	448
104.	Engineering Skill of Archimedes in the Defence of Syracuse,	<i>Liv.</i>	449

No.			PAGE
105.	Battle of Lake Trasimene,	<i>Liv.</i>	450
106.	Feats of Knightly Prowess at the Battle of Lake Regillus,	<i>Liv.</i>	451
107.	Transportation of the Populace of Alba,	<i>Liv.</i>	452
108.	The Site of New Carthage,	<i>Liv.</i>	453
109.	Death and Character of Cicero,	<i>Liv.</i>	453
110.	Character of Cicero,	<i>As. Poll.</i>	454
111.	Character of Hannibal,	<i>Liv.</i>	454
112.	Character of Cato the Censor,	<i>Liv.</i>	455
113.	Character of Papirius,	<i>Liv.</i>	456
114.	Character of Scipio Africanus,	<i>Liv.</i>	456
115.	Augustus' Opinion of Claudius,	<i>Aug. Imp.</i>	457

C.—PERIOD III., 14—180 A.D.

116.	Character of Julius Caesar,	<i>Vell. Pat.</i>	458
117.	Tiberius indulges in a Jest,	<i>Phaedr.</i>	458
118.	The Fox and the Crow,	<i>Phaedr.</i>	459
119.	The Lion and the Mouse,	<i>Phaedr.</i>	459
120.	The Frogs ask for a King,	<i>Phaedr.</i>	460
121.	The Tyranny of Ambition,	<i>Pers.</i>	461
122.	Caesar and Pompey compared,	<i>Lucan</i>	462
123.	Caesar pillages the Temple of Saturn: Metellus stands in the way to resist the Sacrilege,	<i>Lucan</i>	462
124.	Character of Cato the Younger,	<i>Lucan</i>	463
125.	Character of Pompey,	<i>Lucan</i>	464
126.	A Winter in Spain,	<i>Lucan</i>	464
127.	Deaths from the Bites of Serpents,	<i>Lucan</i>	465
128.	Hercules appears to deliver Hesione from the Sea Monster,	<i>Val. Fl.</i>	466
129.	An Anxious Night,	<i>Val. Fl.</i>	467
130.	A Battle Piece,	<i>Val. Fl.</i>	468
131.	Medea, having finished her Incantations, accom- panied by Venus, goes to meet Jason,	<i>Val. Fl.</i>	468
132.	Jason destroys the Dragon's Seed,	<i>Val. Fl.</i>	469
133.	Medea leaves her Home,	<i>Val. Fl.</i>	470
134.	A Storm at Sea,	<i>Val. Fl.</i>	471
135.	Juno raises a Cloud of Dust to confound the Romans at Cannae,	<i>Sil.</i>	471
136.	Pleasure and Virtue appear to Scipio in a Dream,	<i>Sil.</i>	472
137.	Each tries to gain him to her side: he chooses Virtue. Effect of his Choice on the People,	<i>Sil.</i>	472
138.	Scipio in the Battlefield,	<i>Sil.</i>	473
139.	An Amoebean Contest (Astacus and Idas),	<i>Calpurn.</i>	474
140.	The Pleasure Grounds of Vopiscus' Villa at Tibur,	<i>Stat.</i>	474
141.	Stattius receives an Invitation to dine with Domitian,	<i>Stat.</i>	475
142.	A Storm in the Night,	<i>Stat.</i>	476
143.	Boxing Match between Capaneus and Alcidamas,	<i>Stat.</i>	477
144.	The Infant Opheltes,	<i>Stat.</i>	477
145.	A Lap-dog,	<i>Mart.</i>	478
146.	A Dandy,	<i>Mart.</i>	478
147.	A Roman Day,	<i>Mart.</i>	479

No.			PAGE
148.	A Dear Little Girl,	<i>Mart.</i>	479
149.	A Pilfering Glutton,	<i>Mart.</i>	480
150.	Oh, for a Quiet Life !	<i>Mart.</i>	480
151.	A Group of Courtiers,	<i>Juv.</i>	481
152.	The Lover of Horseflesh,	<i>Juv.</i>	482
153.	The Fickleness of the Mob,	<i>Juv.</i>	482
154.	The Vanity of Human Wishes,	<i>Juv.</i>	483
155.	The Miser,	<i>Juv.</i>	484
156.	Death of Corellius,	<i>Plin. II.</i>	484
157.	Death and Character of Verginius Rufus,	<i>Plin. II.</i>	485
158.	An Ill-bred Host,	<i>Plin. II.</i>	486
159.	Anecdotes of a celebrated Will-Hunter,	<i>Plin. II.</i>	486
160.	Eruption of Vesuvius,	<i>Plin. II.</i>	487
161.	Pliny consults Trajan about the Christians,	<i>Plin. II.</i>	488
162.	Trajan's Reply,	<i>Plin. II.</i>	489
163.	Trajan's Prompt Punishment of the Informers,	<i>Plin. II.</i>	490
164.	Trajan's Excellent Government,	<i>Plin. II.</i>	490
165.	Death of Germanicus,	<i>Tac.</i>	491
166.	The Tortures of a Guilty Conscience,	<i>Tac.</i>	492
167.	Financial Troubles under the Empire,	<i>Tac.</i>	492
168.	Character of Tiberius,	<i>Tac.</i>	493
169.	Death of Claudius,	<i>Tac.</i>	493
170.	Murder of Britannicus,	<i>Tac.</i>	494
171.	Nero's Atrocious Cruelty towards the Christians,	<i>Tac.</i>	495
172.	Incredible Constancy of a Freedwoman under Torture,	<i>Tac.</i>	495
173.	Death of Seneca,	<i>Tac.</i>	496
174.	Death of Petronius Arbiter,	<i>Tac.</i>	497
175.	Assassination of Galba,	<i>Tac.</i>	497
176.	Character of Galba,	<i>Tac.</i>	498
177.	Vitellius gazes on the Battlefield of Bedriacum,	<i>Tac.</i>	498
178.	Death of Vitellius,	<i>Tac.</i>	499
179.	Character of Helvidius Priscus,	<i>Tac.</i>	499
180.	Miraculous Cures wrought by Vespasian,	<i>Tac.</i>	500
181.	Portents during the Siege of Jerusalem,	<i>Tac.</i>	501
182.	The First Faint Traces of Chivalry in Germany,	<i>Tac.</i>	501
183.	Purity of German Home Life,	<i>Tac.</i>	501
184.	Loyalty of Caesar's Soldiers,	<i>Suet.</i>	502
185.	Some Facts about Julius Caesar,	<i>Suet.</i>	503
186.	Personal Features of Augustus,	<i>Suet.</i>	503
187.	Personal Characteristics of Caligula,	<i>Suet.</i>	504
188.	Claudius is made Emperor,	<i>Suet.</i>	504
189-191.	Death of Nero,	<i>Suet.</i>	505
192.	Assassination of Domitian,	<i>Suet.</i>	507
193.	Apuleius quotes some of his Poetry,	<i>Apul.</i>	508
194.	Gymnosophists of India,	<i>Apul.</i>	509
195.	A Renowned Travelling Sophist,	<i>Apul.</i>	509
196.	An Apology for Absence from the Theatre,	<i>Apul.</i>	510
197.	The Fox and the Crow,	<i>Apul.</i>	511
198-204.	The Story of Cupid and Psyche,	<i>Apul.</i>	512
205.	The Story of Polycrates' Ring,	<i>Front.</i>	517
206.	The Story of Arion,	<i>Front.</i>	518

PART II.—RHETORICAL.

A.—PERIOD I., B.C. 240—80.

No.			PAGE
1.	Cassandra's Vision,	<i>Enn.</i>	520
2.	The Sack of Troy,	<i>Enn.</i>	520
3.	A Father rates his Son,	<i>Ter.</i>	521
4.	An Insolent Noble,	<i>Cato</i>	522
5.	Exordium of Cato's Speech for the Rhodians,	<i>Cato</i>	522
6.	Appeal to the People on their Behalf,	<i>Cato</i>	523
7.	Private Grief should not interfere with Public Rejoicing,	<i>Aemil. Paull.</i>	523
8.	Fragments of a Speech by Metellus Numidicus,	<i>Metell.</i>	524
9.	Fragment of a Speech of the Younger Scipio,	<i>Scip.</i>	524
10.	On Dancing,	<i>Scip.</i>	524
11.	C. Gracchus vindicates his Political Purity,	<i>C. Gracch.</i>	525
12.	Complaint of the Violence of the Nobles,	<i>C. Gracch.</i>	525
13.	Men must be taken as they are,	<i>C. Gracch.</i>	526
14.	A Proud Defence,	<i>Scaurus</i>	526
15.	Indignation of Crassus against Philippus,	<i>Crass.</i>	526
16.	A Noble Retort,	<i>Mancia</i>	527

B.—PERIOD II., 80 B.C.—14 A.D.

17.	Punishment of a Parricide,	<i>Cic.</i>	527
18.	Catiline's Guilt,	<i>Cic.</i>	528
19.	Catiline's Flight,	<i>Cic.</i>	529
20.	An Invective,	<i>Cic.</i>	530
21.	An Indictment,	<i>Cic.</i>	530
22.	General Relief at the Death of Clodius,	<i>Cic.</i>	531
23.	A Last Appeal,	<i>Cic.</i>	532
24.	The Dignity and Privileges of Roman Citizenship,	<i>Cic.</i>	532
25.	Praises of Caesar's Clemency,	<i>Cic.</i>	533
26.	Love of Glory,	<i>Cic.</i>	533
27.	Cicero bewails Hortensius,	<i>Cic.</i>	534
28.	Curio's Address to his Soldiers,	<i>Curio</i>	535
29.	Punishment should be guided by Reason,	<i>Caes.</i>	536
30.	Cato bewails the Age,	<i>Cato, Utic.</i>	536
31.	Merit the true Title to Nobility,	<i>Marius</i>	537
32.	Ariadne reproaches Theseus for his Perfidy,	<i>Catull.</i>	538
33.	Her Grief gives way to Anger,	<i>Catull.</i>	538
34.	On his Brother's Death,	<i>Catull.</i>	539
35.	Laberius resents an Indignity put upon him by Caesar,	<i>Laber.</i>	540
36.	A Gnat's Ghost bewails its Untimely Death,	<i>Virg.</i>	541
37.	The Misery of Exile,	<i>Virg.</i>	541
38.	A Prophecy,	<i>Virg.</i>	542
39.	Venus appears to Aeneas, and shows him that the Fall of Troy is decreed by Heaven,	<i>Virg.</i>	542
40.	Dido upbraids Aeneas for attempting to desert her secretly,	<i>Virg.</i>	543
41.	Seeing him inflexible, her anger bursts forth,	<i>Virg.</i>	544
42.	The Visions of a Troubled Spirit,	<i>Virg.</i>	545

No.			PAGE
43.	Grief in the Stillness of Night, ...	<i>Virg.</i>	545
44.	Juno inveighs against the Trojans, ...	<i>Virg.</i>	546
45.	The mother of Euryalus laments the death of her son, ...	<i>Virg.</i>	547
46.	Numanus taunts the Trojans with Effeminacy, ...	<i>Virg.</i>	548
47.	Lament of Evander over his Son, ...	<i>Virg.</i>	548
48.	Horace to Virgil on Quintilius' Death, ...	<i>Hor.</i>	549
49.	A Faithful Lover, ...	<i>Tib.</i>	550
50.	Faithlessness will not go unpunished, ...	<i>Tib.</i>	550
51.	A Lover repents having left his Mistress, ...	<i>Prop.</i>	551
52.	A Passionate Declaration, ...	<i>Prop.</i>	552
53.	"Dead ere his Prime,"	<i>Prop.</i>	552
54.	The Shade of Cornelia exhorts her Husband and Children to Mutual Affection, ...	<i>Prop.</i>	553
55.	Deianira to Hercules, ...	<i>Ov.</i>	554
56.	Medea to Jason, ...	<i>Ov.</i>	555
57.	The Prophecy of Carmentis, ...	<i>Ov.</i>	555
58.	Panegyric of Augustus, ...	<i>Ov.</i>	556
59.	Medea's Soliloquy, ...	<i>Ov.</i>	557
60.	Animal Life should be sacred, ...	<i>Ov.</i>	558
61.	Ovid beseeches Augustus to relent, ...	<i>Ov.</i>	558
62.	A Lover chides a Stream which bars his path, ...	<i>Ov.</i>	559
63.	Panegyric on Calpurnius Piso, ...	<i>Sal. Bass.</i>	560
64.	Lentulus harangues the Romans at the Caudine Forks, ...	<i>Liv.</i>	561
65.	Scipio draws a Contemptuous Picture of Han- nibal and his Army, ...	<i>Liv.</i>	561
66.	Virginius implores his Fellow-Citizens to pity him for having been forced to slay his Child, ...	<i>Liv.</i>	563
67.	Herennius accuses the Patricians of intentionally prolonging the War with Hannibal, ...	<i>Liv.</i>	563
68, 69.	Speech of Appius Claudius to the Romans con- cerning the War with Veii; the Necessity of Perseverance and Discipline, ...	<i>Liv.</i>	564
70.	The Dictator Fabius tells his Troops that their only Chance of Escape is to cut their way through the Enemy, ...	<i>Liv.</i>	566
71.	Fabius (who has engaged the Enemy contrary to orders) exhorts the Soldiers to protect him from the jealous fury of Papirius, ...	<i>Liv.</i>	566
72.	Papirius justifies his Severity towards Fabius, ...	<i>Liv.</i>	567
73.	A <i>Suasoria</i> .—Alexander has arrived at the Limits of the Earth: He knows not what to conquer next, ...	<i>Fabianus</i>	567
74.	A <i>Suasoria</i> .—Alexander hesitates whether to enter Babylon, after an Augur had predicted that he should die there, ...	<i>Arell.</i> <i>Fuscus</i>	568
75.	A <i>Suasoria</i> .—Cicero deliberates whether to burn his Philippics on the condition that his life shall be spared, ...	<i>Haterius.</i>	569
76, 77.	A <i>Controversia</i> .— <i>Laqueus incisus</i> , ...	<i>Sen. Rh.</i>	569
78.	A <i>Controversia</i> .— <i>Filia conscia in veneno privigni</i> , ...	<i>Sen. Rh.</i>	570
79.	The Boundless Deep, ...	<i>Pedo Albi-</i> <i>novanus.</i>	571
80.	A Lament for Cicero, ...	<i>Corn.</i> <i>Severus</i>	572

C.—PERIOD III., A.D. 14—180.

No.			PAGE
81.	The Fruits of Civil War, ...	<i>Lucan</i>	573
82.	Sulla's Vengeance on the Body of Marius, ...	<i>Lucan</i>	573
83.	Speech of Petreius to his Men, ...	<i>Lucan</i>	574
84.	Afranius surrenders to Caesar, ...	<i>Lucan</i>	575
85.	Caesar in a Small Boat encounters a terrible Storm, ...	<i>Lucan</i>	575
86.	Incantation of a Sorceress, ...	<i>Lucan</i>	576
87.	Pompey reluctantly consents to the Battle of Pharsalia, ...	<i>Lucan</i>	577
88.	Cornelia bewails her Husband's Murder, ...	<i>Lucan</i>	577
89.	Cato bids his Men fight for their Country, not for their Party, ...	<i>Lucan</i>	578
90.	Ode to Bacchus, ...	<i>Sen.</i>	579
91.	The Ghost of Agrippina appears at the Nuptials of Nero and Poppaea, and prophesies Nero's Death, ...	<i>Sen.</i>	580
92.	A Lament for Hector, ...	<i>Sen.</i>	581
93.	A Curse, ...	<i>Sen.</i>	581
94.	The Punishment of Bloodshed after Death, ...	<i>Val. Fl.</i>	582
95.	Absyrtus urges his Men to recover Medea, ...	<i>Val. Fl.</i>	583
96.	Juno opens Hannibal's eyes that he may see the Gods ranged against him, ...	<i>Sil.</i>	584
97.	Eteocles rejects the Embassy of Polynices, ...	<i>Stat.</i>	584
98.	A Passionate Outpouring of Grief, ...	<i>Stat.</i>	585
99.	Bacchus intercedes for Thebes, ...	<i>Stat.</i>	585
100.	Stattius commends his Poem to the Approbation of Posterity, ...	<i>Stat.</i>	586
101.	Piety and the Fury, ...	<i>Stat.</i>	587
102.	Quintilian's Affection for his Wife and Child, ...	<i>Quint.</i>	588
103.	Quintilian bewails the early Death of his Son, ...	<i>Quint.</i>	589
104.	The Power of Pathos, ...	<i>Quint.</i>	589
105.	Reply of Tiberius to Sejanus, who had asked the Emperor to allow his Marriage with Livia, ...	<i>Tac.</i>	590
106.	Boadicea excites her Countrymen against the Romans, ...	<i>Tac.</i>	591
107.	Seneca, anticipating Nero's Displeasure, implores to be allowed to retire into a private station, ...	<i>Tac.</i>	591
108.	Nero's Insidious Reply, ...	<i>Tac.</i>	592
109.	Otho's Address to his Army after the Battle of Bedriacum, ...	<i>Tac.</i>	593
110.	Calgacus, a British Patriot, stirs up his Countrymen to throw off the Roman Yoke, ...	<i>Tac.</i>	593
111.	Reflections on the Death of Agricola, ...	<i>Tac.</i>	594
112.	The Example of Agricola's Virtue, ...	<i>Tac.</i>	594
113.	A Love Poem, ...	<i>Poet. Anon.</i>	595
114.	Love goes through all Creation, ...	<i>Pervig. Ven.</i>	596
115.	A Letter to the Emperor Antoninus Pius, ...	<i>Front.</i>	596
116.	The Affection between Fronto and his Royal Pupil, ...	<i>Front.</i>	597
117.	A Letter from young M. Aurelius to his Preceptor Fronto, ...	<i>M. Aur.</i>	598
118.	Another Letter from young M. Aurelius to Fronto, ...	<i>M. Aur.</i>	599

No.		PAGE
119.	A Birthday Congratulation from the young Emperor, ...	<i>M. Aur.</i> . . 599
120.	Fronto compliments Aurelius Verus on his Generalship, ...	<i>Front.</i> . . 600
121.	Fragment of a Speech by Fronto against a Testamentary Law of the Proconsul, ...	<i>Front.</i> . . 601

PART III.—WIT AND HUMOUR.

A.—PERIOD I., B.C. 240—80.

1.	An Honest old Servant is convinced that he is not himself, ...	<i>Plaut.</i> . . 602
2.	A Clever Slave debates how to get Money for his Master, ...	<i>Plaut.</i> . . 603
3.	Interchange of Compliments between two Slaves, ...	<i>Plaut.</i> . . 604
4.	The Disadvantages of marrying for Money, ...	<i>Plaut.</i> . . 604
5.	Casting Lots for a Wife, ...	<i>Plaut.</i> . . 605
6.	The Way about Town, ...	<i>Plaut.</i> . . 607
7.	Menaechmus mistaken for his Brother, ...	<i>Plaut.</i> . . 607
8.	A Butler who yields to Temptation, ...	<i>Plaut.</i> . . 608
9.	A Braggart Captain and his Parasite, ...	<i>Plaut.</i> . . 609
10.	A Braggart Captain (another Portrait), ...	<i>Plaut.</i> . . 609
11.	The Danger of making Love by Proxy, ...	<i>Plaut.</i> . . 610
12.	"Diamond cut Diamond,"	<i>Plaut.</i> . . 611
13.	Slaves' Banter, ...	<i>Plaut.</i> . . 613
14.	Sagaristio pokes fun at the Persian, ...	<i>Plaut.</i> . . 614
15.	A Master rates his Servants, ...	<i>Plaut.</i> . . 614
16.	Nothing like Good Luck, ...	<i>Plaut.</i> . . 616
17.	Shipwrecked Men jest over their Misfortune, ...	<i>Plaut.</i> . . 616
18.	A Fisherman's Reasons for keeping a Bag of Money found in the Sea, ...	<i>Plaut.</i> . . 617
19.	A Negotiation between two old Gentlemen concerning the Marriage of their Children, ...	<i>Ter.</i> . . 618
20.	Nausistrata discovers that her Husband has married another Wife, ...	<i>Ter.</i> . . 619
21.	A Satire on Epicures, ...	<i>Favorinus</i> . . 620
22.	The Claims of Self-indulgence conflict with those of Business, ...	<i>Titius,</i> . . 620

B.—PERIOD II., B.C. 80—A.D. 14.

23.	Host and Guest, ...	<i>Varr.</i> . . 621
24.	An Inflexible Stoic, ...	<i>Cic.</i> . . 622
25.	"Dancer" an opprobrious Epithet, ...	<i>Cic.</i> . . 623
26.	The Orator Crassus retorts upon Brutus, ...	<i>Cic.</i> . . 623
27.	<i>Bons Mots.</i> —Puns on Words, ...	<i>Cic.</i> . . 624
28.	<i>Bons Mots.</i> —Puns on the Sense of Words, ...	<i>Cic.</i> . . 624
29.	<i>Bons Mots.</i> —Personalities, ...	<i>Cic.</i> . . 625
30.	<i>Bons Mots.</i> —Humorous Misapprehension, ...	<i>Cic.</i> . . 625
31.	<i>Bons Mots.</i> —Ingenious Misinterpretation, ...	<i>Cic.</i> . . 625

No.			PAGE
32.	<i>Bons Mots</i> .—The Surprise,	Cic.	626
33.	Ridicule of Luxury,	Publil. Syrus	626
34.	A Bridge to throw Fools from,	Catull.	627
35.	<i>L'homme qui rit</i> ,	Catull.	628
36.	An Ill Wind,	Catull.	628
37.	Little and Good,	Catull.	628
38.	A Parody,	Virg.	629
39.	A Dish of Garlic,	Hor.	629
40.	A Contest between two Buffoons,	Hor.	630
41.	A Quarrel is sometimes entertaining,	Hor.	630
42.	A Roman Bore,	Hor.	631
43.	A Miser to the last,	Hor.	632
44.	Precepts of Gastronomy,	Hor.	633
45.	The Plagues of Life in Town,	Hor.	634
46.	Circumstances alter Cases,	Hor.	634

C.—PERIOD III., A.D. 14—180.

47.	Sample of the Conversation at a Rich Parvenu's Table,	Petr.	635
48.	The Company satirise Modern Education,	Petr.	635
49.	The Cook proves himself a " <i>cordons bleu</i> ."	Petr.	636
50, 51.	A Burlesque of the Deification of the Emperor Claudius,	Sen.	637
52.	Last Will and Testament of a Sucking Pig,	Auct. anon.	639
53.	A Shabby Present,	Stat.	640
54.	A Shabby Present,	Mart.	641
55.	To a Stingy Friend who had asked for the Loan of his Book,	Mart.	641
56.	A Dinner Hunter,	Mart.	642
57.	" <i>Ne sutor ultra crepidam</i> ,"	Mart.	642
58.	Rome is not the Place for an Honest Man to get a Living,	Mart.	643
59.	The Special Conveniences of the Country are, after all, often only to be obtained in Town,	Mart.	643
60.	An Advertisement for a Great-coat,	Mart.	644
61.	The Poet remonstrates with his Book for wishing to be larger,	Mart.	644
62.	The Fate which a Bore deserves,	Mart.	644
63.	Some Farms are not worth the Price of a Dinner,	Mart.	645
64.	A Ruthless Barber,	Mart.	646
65.	A Family Migration,	Mart.	646
66.	The Poet's Apology for the late Appearance of his Book,	Mart.	647
67.	The Greeks at Rome,	Juv.	647
68.	A Pot-Valiant Hero,	Juv.	648
69.	Cruelty of the Roman Ladies towards their Maids,	Juv.	649
70.	Rule for a Dispute,	Aul. Gell.	649
71.	The Praises of Negligence,	Front.	650

Index to Authors,	651
Index to Subjects and Titles of Passages,	655

FIRST DIVISION.

ROMAN - THOUGHT.

SPECIMENS OF ROMAN LITERATURE

ROMAN THOUGHT.

PART I.—RELIGION.

1. *Existence of God inferred from the Contemplation of Nature.*

Quum videmus speciem primum candoremque caeli: deinde conversionis celeritatem tantam, quantam cogitare non possumus; tum vicissitudines dierum atque noctium, commutationesque temporum quadripartitas, ad maturitatem frugum et ad temperationem corporum aptas, eorumque omnium moderatorem et ducem solem; lunamque accretione et deminutione luminis, quasi fastorum notis, signantem dies; tum in eodem orbe, in XII partes distributo, quinque stellas ferri, eosdem cursus constan- tissime servantes, disparibus inter se motibus, nocturnamque caeli formam undique sideribus ornatam; tum globum terrae eminentem e mari, fixum in medio mundi universi loco, duabus oris distantibus habitabilem et cultum: quarum altera, quam nos incolimus,

“Sub áxe posita ad stéllas septem, unde hórrifer
Aquilónis stridor gélidas molitúr nives;”

altera australis, ignota nobis, quam vocant Graeci ἀντίχθονα: ceteras partes incultas, quod aut frigore rigeant aut urantur calore: hic autem, ubi habitamus, non intermittit suo tempore

“Caelúm nitescere, árbores frondéscere,
Vités laetificae pámpinis pubéscere,
Ramí baccarum ubértate incurvéscere,
Segetés largiri frúges, florere ómnia,
Fontés scatere, herbis práta convestíri.”

tum multitudinem pecudum, partim ad vescendum, partim ad cultus agrorum, partim ad vehendum, partim ad corpora vestienda; hominemque ipsum quasi contemplatorem caeli ac deorum ipsorumque cultorem; atque hominis utilitati agros omnes et maria parentia: haec igitur et alia innumerabilia quum cernimus, possumusne dubitare, quin his praesit aliquis vel effector, si haec nata sunt, ut Platoni videtur; vel, si semper fuerunt, ut Aristoteli placet, moderator tanti operis et muneris? *Cic., Tusc. Disp., i. 28, §§ 67-70.*

2. *Existence of God inferred from the Evidence of Design in Nature.*

Quod si omnes mundi partes ita constitutae sunt, ut neque ad usum meliores potuerint esse, neque ad speciem pulchriores: videamus, utrum ea fortuitane sint, an eo statu, quo cohaerere nullo modo potuerint, nisi sensu moderante divinaque providentia. Si ergo meliora sunt ea, quae natura, quam illa, quae arte perfecta sunt, nec ars efficit quidquam sine ratione: ne natura quidem rationis expers est habenda. Qui igitur convenit, signum aut tabulam pictam quum aspexeris, scire adhibitam esse artem, quumque procul cursum navigii videris, non dubitare, quin id ratione atque arte moveatur; aut, quum solarium aut descriptum aut ex aqua contemplare, intelligere declarari horas arte, non casu: mundum autem, qui et has ipsas artes et earum artifices et cuncta complectatur, consilii et rationis esse expertem putare? Quod si in Scythiam aut in Britanniam sphaeram aliquis tulerit hanc, quam nuper familiaris noster effecit Posidonius, cuius singulae conversiones idem efficiunt in sole et in luna et in quinque stellis errantibus, quod efficitur in caelo singulis diebus et noctibus: quis in illa barbaria dubitet, quin ea sphaera sit perfecta ratione? Hi autem dubitant de mundo, ex quo et oriuntur et fiunt omnia, casune ipse sit effectus aut necessitate aliqua, an ratione ac mente divina, et Archimedem arbitrantur plus valuisse in imitandis sphaerae conversionibus, quam naturam in efficiendis, praesertim quum multis partibus sint illa perfecta, quam haec simulata, sollertius. Atqui ille apud Attium pastor, qui navem numquam ante vidisset, ut procul divinum et novum vehiculum Argonautarum e monte conspexit, primo admirans et perterritus, inanimum quiddam sensuque vacuum se putat cernere; post autem signis certioribus, quale sit id, de quo dubitaverat, incipit suspicari: sic philosophi debuerunt, si forte eos primus aspectus mundi conturbaverat, postea, quum vidissent motus eius finitos et aequabiles, omniaque ratis ordinibus

moderata immutabilique constantia, intelligere inesse aliquem non solum habitatorem in hac caelesti ac divina domo, sed etiam rectorem et moderatorem et tamquam architectum tanti operis tantique muneris. *Cic., De Nat. Deor.*, ii. 34, 35, §§ 87-90.

3. *Existence of God inferred from the Splendour of Creation.*

“Si essent qui sub terra semper habitavissent, bonis et illustribus domiciliis, quae essent ornata signis atque picturis instructaque rebus iis omnibus, quibus abundant ii, qui beati putantur, nec tamen exissent umquam supra terram, acceperissent autem fama et auditione, esse quoddam numen et vim deorum; deinde aliquo tempore patefactis terrae faucibus ex illis abditis sedibus evadere in haec loca, quae nos incolimus, atque exire potuissent; quum repente terram et maria caelumque vidissent, nubium magnitudinem ventorumque vim cognovissent aspexissentque solem eiusque tum magnitudinem pulchritudinemque, tum etiam efficientiam cognovissent, quod is diem efficeret toto caelo luce diffusa: quum autem terras nox opacasset, tum caelum totum cernerent astris distinctum et ornatum, lunaeque luminum varietatem tum crescentis tum senescentis, eorumque omnium ortus et occasus, atque in omni aeternitate ratos immutabilesque cursus: haec quum viderent, profecto et esse deos et haec tanta opera deorum esse arbitrarentur.” *Cic., De Nat. Deor.*, ii. 37, § 95.

4. *Existence of God inferred from the Order observable in Nature.*

Nec quidquam in tanta magis est mirabile mole,
 Quam ratio et certis quod legibus omnia parent.
 Nusquam turba nocet, nihil ullis partibus errat,
 Laxius et levius mutatoque ordine fertur.
 Quid tam confusum specie, quid tam vice certum est?
 Ac mihi tam praesens ratio non ulla videtur,
 Qua pateat mundum divino numine verti,
 Atque ipsum esse deum, nec forte coisse magistra,
 Ut voluit credi qui primus moenia mundi
 Seminibus struxit minimis, inque illa resolvit:
 E quis et maria et terras et sidera caeli
 Aetheraque immensos fabricantem finibus orbes
 Solventemque alios constare, et cuncta reverti
 In sua principia et rerum mutare figuras.
 Quis credat tantas operum sine numine moles

Ex minimis, caecoque creatum foedere mundum ?
 Si fors ista dedit nobis, fors ipsa gubernet.
 At cur dispositis vicibus consurgere signa,
 Et velut imperio praescriptos reddere cursus
 Cernimus, ac nullis properantibus ulla relinqui ?
 Cur eadem aestivas exornant sidera noctes
 Semper, et hibernas eadem ? certamque figuram
 Quisque dies reddit mundo, certamque relinquit ?

Manil., i. 476-498.

5. *Existence of God inferred from Common Consent.*

Ut porro firmissimum hoc afferri videtur, cur deos esse credamus, quod nulla gens tam fera, nemo omnium tam sit immanis, cuius mentem non imbuerit deorum opinio:—multi de diis prava sentiunt: (id enim vitioso more effici solet:) omnes tamen esse vim et naturam divinam arbitrantur: nec vero id collocutio hominum aut consensus effecit: non institutis opinio est confirmata, non legibus. Omni autem in re consensio omnium gentium lex naturae putanda est. *Cic.*, *Tusc. Disp.*, I. xiii. 30.

6. *Existence of God inferred from Common Consent.*

Quid enim potest esse tam apertum tamque perspicuum, quum caelum suspeximus, caelestiaque contemplati sumus, quam esse aliquod numen praestantissimae mentis, quo haec regantur? Quod ni ita esset, qui potuisset assensu omnium dicere Ennius:

“ Áspice hoc sublíme candens, quem ínvocant omnés Iovem;”
 illum vero et Iovem, et dominatorem rerum, et omnia nutu regentem, et, ut idem Ennius,

“ Patrem divomque hominumque,”

et praesentem ac praepotentem deum? Quod qui dubitet, haud sane intelligo, cur non idem, sol sit an nullus sit, dubitare possit. Quid enim est hoc illo evidentius? Quod nisi cognitum comprehensumque animis haberemus, non tam stabilis opinio permaneret, nec confirmaretur diuturnitate temporis, nec una cum saeculis aetatibusque hominum inveterari potuisset. Et enim videmus, ceteras opiniones fictas atque vanas diuturnitate extabuisse. Quis enim hippocentaurum fuisse aut chimaeram putat? quaeve anus tam excors inveniri potest, quae illa, quae quondam credebantur apud inferos portenta, extimescat? Opiniorum enim commenta delet dies, naturae iudicia confirmat.

Itaque et in nostro populo et in ceteris deorum cultus religionumque sanctitates existunt in dies maiores atque meliores. . . . Itaque inter omnes omnium gentium sententia constat. Omnibus enim innatum est et in animo quasi insculptum, esse deos. Quales sint, varium est: nemo negat. *Cic., Nat. Deor.*, II. ii. 4, 5, and iv. 12.

7. *Existence of God inferred from the Principle of Life within us.*

Sed huius beneficii gratiam, iudices, fortuna populi Romani et vestra felicitas et dii immortales sibi deberi putant. Nec vero quisquam aliter arbitrari potest, nisi qui nullam vim esse ducit numenve divinum, quem neque imperii nostri magnitudo, neque sol ille, nec caeli signorumque motus, nec vicissitudines rerum atque ordines movent, neque, id quod maximum est, maiorum nostrorum sapientia: qui sacra, qui caerimonias, qui auspicia et ipsi sanctissime coluerunt, et nobis, suis posteris, prodiderunt. Est, est profecto illa vis: neque in his corporibus, atque in hac imbecillitate nostra, inest quiddam, quod vigeat et sentiat, et non inest in hoc tanto naturae tam praeclaro motu. Nisi forte idcirco esse non putant, quia non apparet, nec cernitur: proinde quasi nostram ipsam mentem, qua sapimus, qua providemus, qua haec ipsa agimus ac dicimus, videre, aut plane, qualis, aut ubi sit, sentire possimus. *Cic., Milo.*, xxx. 83, 84.

8. *On the Possibility of God's Attributes.*

Qualem autem Deum intelligere nos possumus nulla virtute praeditum? Quid enim? Prudentiamne Deo tribuamus, quae constat ex scientia rerum bonarum et malarum, et nec bonarum nec malarum? Cui mali nihil est nec esse potest, quid huic opus est delectu bonorum et malorum? quid autem ratione? quid intelligentia? quibus utimur ad eam rem, ut apertis obscura assequamur: at obscurum Deo nihil potest esse. Nam iustitia, quae suum cuique distribuit, quid pertinent ad deos? Hominum enim societas et communitas, ut vos dicitis, iustitiam procreavit. Temperantia autem constat ex praetermittendis voluptatibus corporis, cui si locus in caelo est, est etiam voluptatibus. Nam fortis Deus intelligi qui potest in dolore, an in labore, an in periculo, quorum Deum nihil attingit? Nec ratione igitur utentem nec virtute ulla praeditum Deum intelligere qui possumus? *Cic., Nat. Deor.*, III. xv. 38.

9. *God the True Object of Knowledge.*

Illic demum discit, quod diu quaesivit : illic incipit Deum nosse. Quid est Deus? Mens universi. Quid est Deus? Quod vides totum, et quod non vides totum. Sic demum magnitudo sua illi redditur, qua nihil maius excogitari potest, si solus est omnia, opus suum et extra et intra tenet. Quid ergo interest inter naturam Dei et nostram? Nostri melior pars animus est : in illo nulla pars extra animum. Totus ratio est : quum interim tantus error mortalia teneat, ut hoc, quo neque formosius est quidquam, nec dispositius, nec in proposito constantius, existiment homines fortuitum et casu volubile, ideoque tumultuosum inter fulmina, nubes, tempestates, et cetera quibus terrae ac terris vicina pulsantur. Nec haec intra vulgum dementia est, sapientiam quoque professos contigit. Sunt qui putent, sibi ipsis animum esse, et quidem providum ac dispensantem singula, et sua, et aliena : hoc autem universum, in quo nos quoque sumus, expers esse consilii, et aut ferri temeritate quadam, aut natura nesciente quid faciat. Quam utile existimas ista cognoscere, et rebus terminos ponere? quantum Deus possit? materiam ipsi sibi formet, an data utatur? utrum idea materiae prius superveniat, an materia ideae? Deus quidquid vult efficiat, an in multis rebus illum tractanda destituant : et a magno artifice prave formentur multa, non quia cessat ars, sed quia id in quo exercetur, saepe inobsequens arti est?—Haec inspicere, haec discere, his incubare, nonne transilire est mortalitatem suam, et in meliorem transcribi sortem? Quid tibi, inquis ista proderunt? Si nihil aliud, hoc certe sciam, omnia angusta esse, mensus Deum. *Seneca, Nat. Quaest., i. Prol., §§ 11–17.*

10. *Law in its Highest Form is the Expression of the Divine Mind.*

Neque enim esse mens divina sine ratione potest, nec ratio divina non hanc vim in rectis pravisque sancendis habere; nec, quia nusquam erat scriptum, ut contra omnes hostium copias in ponte unus assisteret a tergoque pontem interscindere iuberet, idcirco minus Coclitem illum rem gessisse tantam fortitudinis lege atque imperio putabimus : nec, si regnante Tarquinio nulla erat Romae scripta lex de stupris, idcirco non contra illam legem sempiternam Sex. Tarquinius vim Lucretiae, Tricipitini filiae, attulit. Erat enim ratio profecta a rerum natura, et ad recte faciendum impellens et a delicto

avocans : quae non tum denique incipit lex esse, quum scripta est, sed tum, quum orta est. Orta est autem simul cum mente divina. Quamobrem lex vera atque princeps apta ad iubendum et ad vetandum ratio est recta summi Iovis. *Cic., Leg., II. iv. 10.*

11. *God is within us : the Sublime, whether in Nature or in Man, is a Trace of Him.*

Non sunt ad coelum elevandae manus, nec exorandus aedituus, ut nos ad aures simulacri, quasi magis exaudiri possimus, admittat : prope est a te Deus, tecum est, intus est. Ita dico, Lucili, sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumque nostrorum observator et custos : hic prout a nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo nemo est. An potest aliquis supra fortunam, nisi ab illo adiutus, exsurgere ? Ille dat consilia magnifica, et erecta. In unoquoque virorum bonorum (quis deus, incertum est) habitat. Si tibi occurrit vetustis arboribus et solitam altitudinem egressis frequens lucus, et conspectum coeli densitate ramorum aliorum alios protegentium submovens : illa proceritas silvae et secretum loci, et admiratio umbrae, in aperto tam densae atque continuae, fidem sibi numinis facit. Et si quis specus saxi penitus exesis montem suspenderit, non manu factus, sed naturalibus causis in tantam laxitatem excavatus : animum tuum quadam religionis suspicione percutiet. Magnorum fluminum capita veneramur : subita ex abdito vasti amnis eruptio aras habet : coluntur aquarum calentium fontes : et stagna quaedam vel opacitas vel immensa altitudo sacra vit. Si hominem videris interritum periculis, intactum cupiditatibus, inter adversa felicem, in mediis tempestatibus placidum, ex superiore loco homines videntem, ex aequo deos ; non subibit te veneratio eius ? non dices : ista res maior est altiorque, quam ut credi similis huic, in quo est, corpusculo possit ? Vis istuc divina descendit. *Sen., Ep. iv. xii. (41) 1-4.*

12. *The Universe considered Divine.*

Nec vero Aristoteles non laudandus in eo, quod omnia, quae moventur, aut natura moveri censuit aut vi aut voluntate : moveri autem solem et lunam et sidera omnia ; quae autem natura moverentur, haec aut pondere deorsum aut levitate in sublime ferri, quorum neutrum astris contingeret, propterea quod eorum motus in orbem circumquaque ferretur. Nec vero dici potest vi quadam maiore fieri, ut contra naturam astra

moveantur. Quae enim potest esse maior? Restat igitur, ut motus astrorum sit voluntarius. Quae qui videat, non indocte solum, verum etiam impie faciat, si deos esse neget. Nec sane multum interest, utrum id neget, an eos omni procuratione atque actione privet: mihi enim, qui nihil agit, esse omnino non videtur. Esse igitur deos ita perspicuum est, ut, id qui neget, vix eum sanae esse mentis existimem. Restat, ut, qualis eorum natura sit, consideremus. In quo nihil est difficilius, quam a consuetudine oculorum aciem mentis abducere. Ea difficultas induxit et vulgo imperitos et similes philosophos imperitorum, ut, nisi figuris hominum constitutis, nihil possent de diis immortalibus cogitare. Cuius opinionis levitas confutata a Cotta non desiderat orationem meam. Sed quum talem esse Deum certa notione animi praesentiamus, primum ut sit animans, deinde, ut in omni natura nihil eo sit praestantius: ad hanc praesensionem notionemque nostram nihil video quod potius accommodem, quam ut primum hunc ipsum mundum, quo nihil fieri excellentius potest, animantem esse et Deum iudicem. *Cic., Nat. Deor., II. xvi. 44, 45.*

13. *The Universe confounded with God.*

Mundum, et hoc, quod nomine alio caelum appellare libuit, cuius circumflexu teguntur cuncta, numen esse credi par est, aeternum, immensum, neque genitum, neque interitum unquam. Huius extera indagare, nec interest hominum, nec capit humanae coniectura mentis. Sacer est, aeternus, immensus, totus in toto, immo vero ipse totum; finitus, et infinito similis; omnium rerum certus, et similis incerto; extra, intra, cuncta complexus in se: idemque rerum naturae opus, et rerum ipsa natura. Furor est, mensuram eius animo quosdam agitasse, atque prodere ausos: alios rursus, occasione hinc sumta aut his data, innumerabiles tradidisse mundos, ut totidem rerum naturas credi oporteret: aut, si una omnes incubaret, totidem tamen Soles, totidemque Lunas, et cetera, ut iam in uno et immensa et innumerabilia sidera: quasi non eadem quaestione semper in termino cogitationis occurrentia, desiderio finis alicuius: aut, si haec infinitas naturae omnium artificii possit assignari, non illud idem in uno facilius sit intelligi, tanto praesertim opere. Furor est, profecto furor, egredi ex eo, et tanquam interna eius cuncta plane iam sint nota, ita scrutari extera: quasi vero mensuram ullius rei posset agere, qui sui nesciat; aut mens hominis videre, quae mundus ipse non capiat. *Pliny, Nat. Hist., II. i. 1.*

14. *The Universe is not without Intelligence.*

Et tamen ex ipsa hominum sollertia, esse aliquam mentem, et eam quidem acriorem et divinam, existimare debemus. "Unde enim hanc homo arripuit?" ut ait apud Xenophontem Socrates. Quin et humorem et calorem, qui est fusus in corpore, et terrenam ipsam viscerum soliditatem, animum denique illum spirabilem, si quis quaerat, unde habeamus, apparet: quod aliud a terra sumpsimus, aliud ab humore, aliud ab igne, aliud ab aëre eo, quem spiritu ducimus. Illud autem, quod vincit haec omnia, rationem dico et, si placet pluribus verbis, mentem, consilium, cogitationem, prudentiam, ubi invenimus? unde sustulimus? An cetera mundus habebit omnia, hoc unum, quod plurimi est, non habebit? Atqui certe nihil omnium rerum melius est mundo, nihil praestabilius, nihil pulchrius, nec solum nihil est, sed ne cogitari quidem quidquam melius potest. Et, si ratione et sapientia nihil est melius, necesse est haec inesse in eo, quod optimum esse concedimus. *Cic., Nat. Deor., II. vii. 18.*

15. *Popular Notions concerning the Divine Power criticised.*

Quapropter effigiem Dei formamque quaerere, imbecillitatis humanae reor. Quisquis est Deus, si modo est alius, et quacunque in parte, totus est sensus, totus visus, totus auditus, totus animae, totus animi, totus sui. Innumeros quidem credere, atque etiam ex virtutibus vitiisque hominum, ut Pudicitiam, Concordiam, Mentem, Spem, Honorem, Clementiam, Fidem, aut (ut Democrito placuit) duos omnino, Poenam et Beneficium, maiorem ad socordiam accedit. Fragilis et laboriosa mortalitas in partes ista digessit, infirmitatis suae memor, ut portionibus coleret quisque, quo maxime indigeret. Itaque nomina alia aliis gentibus, et numina in iisdem innumerabilia reperimus: inferis quoque in genera descriptis, morbisque et multis etiam pestibus, dum esse placatas trepido metu cupimus. Ideoque etiam publice Febris fanum in Palatio dicatum est, Orbonae ad aedem Larium, et ara Malae Fortunae Exquiliis. Quamobrem maior caelitum populus et iam quam hominum intelligi potest, quum singuli quoque ex semetipsis totidem Deos faciant, Iunones Geniosque adoptando sibi: gentes vero quaedam animalia, et aliqua etiam obscoena, pro diis habeant, ac multa dictu magis pudenda, per foetidos cibos, et alia similia iurantes. Matrimonia quidem inter Deos credi, tantoque aevo ex his neminem nasci; et alios esse grandaevos semperque

canos, alios iuvenes atque pueros, atri coloris, aligeros, claudos, ovo editos, et alternis diebus viventes morientesque, puerilium prope deliramentorum est. Sed super omnem impudentiam, adulteria inter ipsos fingimox iurgia et odia, atque etiam furto-
rum esse et scelerum numina. Deus est mortali iuvare mortalem, et haec ad aeternam gloriam via. Hac procures iere Romani: hac nunc caelesti passu cum liberis suis vadit maximus omnis aevi rector Vespasianus Augustus fessis rebus subveniens. Hic est vetustissimus referendi benemerentibus gratiam mos, ut tales numinibus adscribant. Quippe et omnium aliorum nomina Deorum, et quae supra retuli siderum, ex hominum nata sunt meritis. Iovem quidem aut Mercurium, aliterve alios inter se vocari, et esse caelestem nomenclaturam, quis non interpretatione naturae fateatur? Irridendum vero agere curam rerum humanarum illud quidquid est summum. Anne tam tristi atque multiplici ministerio non pollui credamus dubitemusve? Vix prope est iudicare, utrum magis conducat generi humano, quando aliis nullus est deorum respectus, aliis pudendus. Externis famulantur sacris; ac digitis deos gestant: monstra quoque, quae colunt, damnant; et excogitant cibos: imperia dira in ipsos, ne somno quidem quieto, irrogant. Non matrimonia, non liberos, non denique quidquam aliud, nisi iuvantibus sacris, deligunt. Alii in Capitolio fallunt, ac fulminantem peierant Iovem: et hos iuvant scelera, illos sacra sua poenis agunt. Invenit tamen inter has utrasque sententias medium sibi ipsa mortalitas numen, quo minus etiam plana de Deo coniectatio esset. Toto quippe mundo, et locis omnibus, omnibusque horis omnium vocibus Fortuna sola invocatur: una nominatur, una accusatur, una agitur rea, una cogitatur, sola laudatur, sola arguitur, et cum conviciis colitur: volubilis, a plerisque vero et caeca etiam existimata, vaga, inconstans, incerta, varia, indignorumque faultrix. Huic omnia feruntur accepta: et in tota ratione mortalium, sola utramque paginam facit. Adeoque obnoxiae sumus sortis, ut Sors ipsa pro Deo sit, qua Deus probatur incertus. Pars alia et hanc pellit, astroque suo eventus assignat, nascendi legibus: semelque in omnes futuros unquam Deo decretum: in reliquum vero otium datum. Sedere coepit sententia haec, pariterque et eruditum vulgus, et rude in eam cursu vadit. *Pliny, Nat. Hist., ii. 5.*

16. *Popular Notions concerning the Divine Power criticised.*

Ecce fulgurum monitus, oraculorum praescita, aruspicum praedicta, atque etiam parva dictu, in auguriis sternutamenta,

et offensiones pedum. Divus Augustus laevum prodidit sibi calceum praepostere inductum, quo die seditione militari prope afflictus est. Quae singula improvidam mortalitatem involvunt, solum ut inter ista certum sit, nihil esse certi, nec miserius quidquam homine, aut superbius. Ceteris quippe animantium sola victus cura est, in quo sponte naturae benignitas sufficit: uno quidem vel praeferendo cunctis bonis, quod de gloria, de pecunia, ambitione, superque de morte non cogitant. Verum in his Deos agere curam rerum humanarum credi, ex usu vitae est: poenasque maleficiis aliquando seras, occupato Deo in tanta mole, nunquam autem irritas esse; nec ideo proximum illi genitum hominem, ut vilitate iuxta belluas esset. Imperfectae vero in homine naturae praecipua solatia, ne Deum quidem posse omnia. Namque nec sibi potest mortem consciscere, si velit, quod homine dedit optimum in tantis vitae poenis: nec mortales aeternitate donare, aut revocare defunctos: nec facere, ut qui vixit, non vixerit; qui honores gessit, non gesserit: nullumque habere in praeterita ius, praeterquam oblivionis: atque (ut facietis quoque argumentis societas haec cum Deo copuletur) ut bis dena, viginti non sint, ac multa similiter efficere non posse: per quae declaratur haud dubie naturae potentia, idque esse quod Deum vocamus. In haec divertisse non fuerit alienum, vulgata propter assiduam quaestionem de Deo. *Pliny, Nat. Hist.*, ii. 5.

17. *How the World is governed.*

Fortunam insanam esse et caecam et brutam perhibent philosophi, Saxoque instare in globoso praedicant volubili,
Quia quo id saxum impulerit fors, eo cadere fortunam autumant.
Insanam autem esse aiunt, quia atrox incerta instabilisque sit:
Caecam ob eam rem esse iterant, quia nil cernit quo sese adplicet:
Brutam, quia dignum atque indignum nequeat internoscere.
Sunt autem alii philosophi, qui contra fortunam negant
Esse ullam, sed temeritate res regi omnis autumant.
Id magis veri simile esse usus reapse experiundo edocet:
Velut Orestes modo fuit rex factust mendicus modo.

Pacuvius. Incert. ap Cornif., ii. 22, 36.

18. *Fate Supreme over all Things.*

Fatis agimur: cedit fatis.
Non sollicitae possunt curae
Mutare rati stamina fusi.
Quidquid patimur mortale genus,

Quidquid facimus, venit ex alto;
 Servatque suae decreta colus
 Lachesis, dura revoluta manu.
 Omnia certo tramite vadunt,
 Primusque dies dedit extremum.
 Non illa Deo vertisse licet,
 Quae nexa suis currunt causis.
 It cuique ratus, prece non ulla
 Mobilis ordo.
 Multis ipsum metuisse nocet.
 Multi ad fatum venere suum,
 Dum fata timent.

Seneca, Œd., 979-994.

19. *The Gods do not govern the World.*

At quidam contra haec, ignari materiali,
 Naturam non posse Deum sine numine *(credunt)*
 Tanto opere humanis rationibus admoderate
 Tempora mutare annorum frugesque creare
 Et iam cetera, mortalis quae suadet adire
 Ipsaque deducit dux vitae dia voluptas
 Et res per Veneris blanditur saecula propagent,
 Ne genus occidat humanum. Quorum omnia causa
 Constituisse Deos cum fingunt, omnibu' rebus
 Magno opere a vera lapsi ratione videntur.
 Nam quamvis rerum ignorem primordia quae sint,
 Hoc tamen ex ipsis caeli rationibus ausim
 Confirmare aliisque ex rebus reddere multis,
 Nequaquam nobis divinitus esse creatam
 Naturam mundi : tanta stat praedita culpa.
 Quae tibi posterius, ~~memini~~, faciemus aperta
 Nunc id quod superest de motibus expediemus.

. . . . .
 Quae bene cognita si teneas, natura videtur
 Libera continuo dominis privata superbis
 Ipsa sua per se sponte omnia dis agere experts.
 Nam pro sancta Deum tranquilla pectora pace
 Quae placidum degunt aevom vitamque serenam
 Quis regere immensi summam, quis habere profundi
 Indu manu validas potis est moderanter habenas
 Quis pariter coelos omnis convertere et omnis
 Ignibus aetheriis terras suffire feracis,

Omnibus in ve locis esse omni tempore praesto
 Nubibus ut tenebras faciat coelique serena
 Concutiat sonitu, tum fulmina mittat et aedis
 Saepe suas disturbet et in deserta recedens
 Saeviat exercens telum quod saepe nocentes
 Praeterit exanimatque indignos inque merentes?

Lucr., ii. 167-181, and 1090-1104.

20. Θεοὶ ῥεῖα ζῶντες

Ignorantia causarum conferre Deorum
 Cogit ad imperium res et concedere regnum.
 Nam bene qui didicere Deos securum agere aevom,
 Si tamen interea mirantur qua ratione
 Quaeque geri possint, praesertim rebus in illis
 Quae supra caput aetheriis cernunter in oris,
 Rursus in antiquas referuntur religiones
 Et dominos acris adsciscunt, omnia posse
 Quos miseri credunt, ignari quid queat esse,
 Quid nequeat, finita potestas denique cuique
 Quanam sit ratione atque alte terminus haerens,
 Quo magis errantes caeca ratione feruntur.
 Quae nisi respuis ex animo longequae remittis
 Dis indigna putare alienaque pacis eorum,
 Delibata Deum per te tibi numina sancta
 Saepe oberunt; non quo violari summa Deum vis
 Possit, ut ex ira poenas petere imbibat acris,
 Sed quia tute tibi placida cum pace quietos
 Constitues magnos irarum volvere fluctus,
 Nec delubra Deum placido cum pectore adibis,
 Nec de corpore quae sancto simulacra feruntur
 In mentes hominum divinae nuntia formae,
 Suscipere haec animi tranquilla pace valebis.
 Inde videre licet qualis iam vita sequatur.

Lucr., vi. 54-77.

21. *The Universe is God's Habitation.*

Chrysippus quidem, quamquam est acerrimo ingenio, tamen ea dicit, ut ab ipsa natura didicisse, non ut ipse reperisse videatur. "Si enim," inquit, "est aliquid in rerum natura, quod hominis mens, quod ratio, quod vis, quod potestas humana

efficere non possit : est certe id, quod illud efficit, homine melius. Atqui res caelestes omnesque eae, quarum est ordo sempiternus, ab homine confici non possunt. Est igitur id, quo illa conficiuntur, homine melius? In eo enim solo ratio est, qua nihil potest esse praestantius. Esse autem hominem, qui nihil in omni mundo melius esse quam se putet, desipientis arrogantiae est. Ergo est aliquid melius. Est igitur profecto Deus." An vero, si domum magnam pulchramque videris, non possis adduci, ut, etiam si dominum non videas, muribus illam et mustelis aedificatam putes: tantum vero ornatum mundi, tantam varietatem pulchritudinemque rerum caelestium, tantam vim et magnitudinem maris atque terrarum si tuum, ac non deorum immortalium domicilium putes, nonne plane desipere videre? *Cic., Nat. Deor., II. vi. 16, 17.*

22. *The World was made for Man.*

Restat, ut doceam atque aliquando perorem, omnia, quae sint in hoc mundo, quibus utantur homines, hominum caussa facta esse et parata. Principio ipse mundus deorum hominumque caussa factus est, quaeque in eo sunt, ea parata ad fructum hominum et inventa sunt. Est enim mundus quasi communis deorum atque hominum domus aut urbs utrorumque. Soli enim ratione utentes iure ac lege vivunt. Ut igitur Athenas et Lacedaemonem Atheniensium Lacedaemoniorumque caussa putandum est conditas esse, omniaque, quae sint in his urbibus, eorum populorum recte esse dicuntur: sic, quaecumque sunt in omni mundo, deorum atque hominum putanda sunt. Iam vero circuitus solis et lunae reliquorumque siderum, quamquam etiam ad mundi cohaerentiam pertinent, tamen et spectaculum hominibus praebent; nulla est enim insatiabilior species, nulla pulchrior et ad rationem sollertiamque praestantior; eorum enim cursus dimetati, maturitates temporum et varietates mutationesque cognovimus. Quae si hominibus solis nota sunt, hominum caussa facta esse iudicandum est. Terra vero feta frugibus et vario leguminum genere, quae cum maxima largitate fundit, ea ferarumne, an hominum caussa gignere videtur? Quid de vitibus olivetisque dicam? quarum uberrimi laetissimique fructus nihil omnino ad bestias pertinent. Neque enim serendi, neque colendi, nec tempestive demetendi percipiendique fructus, neque condendi ac reponendi ulla pecudum scientia est, earumque omnium rerum hominum est et usus et cura. *Cic., Nat. Deor., II. lxi. 154-156.*

23. *That the World was made for Man may be proved from the Perfection of the Human Body.*

Hic quaerat quispiam, cuiusnam caussa tantarum rerum molitio facta sit; arborumne et herbarum? quae quamquam sine sensu sunt, tamen a natura sustentur. At id quidem absurdum est. An bestiarum? Nihilo probabilius, deos mutorum et nihil intelligentium caussa tantum laborasse. Quorum igitur caussa quis dixerit effectum esse mundum? Eorum scilicet animantium, quae ratione utuntur. Hi sunt dii et homines, quibus profecto nihil est melius: ratio est enim, quae praestat omnibus. Ita fit credibile deorum et hominum caussa factum esse mundum quaeque in eo sint omnia. Faciliusque intelligetur, a diis immortalibus hominibus esse provisum, si erit tota hominis fabricatio perspecta, omnisque humanae naturae figura atque perfectio. (*Here follows a description of the whole body, out of which the subjoined passage has been selected.*) Quam vero aptas, quamque multarum artium ministras manus natura homini dedit! Digitorum enim contractio facilis facilisque porrectio propter molles commissuras et artus nullo in motu laborat. Itaque ad pingendum, ad fingendum, ad scalpendum, ad nervorum eliciendos sonos ac tibiary apta manus est admotione digitorum. Atque haec oblectationis: illa necessitatis, cultus dico agrorum, exstrukcionesque tectorum, tegumenta corporum vel texta vel suta, omnemque fabricam aeris et ferri: ex quo intelligitur, ad inventa animo, percepta sensibus, adhibitis opificum manibus, omnia nos consecutos, ut tecti, ut vestiti, ut salvi esse possemus, urbes, muros, domicilia, delubra haberemus. *Cic., Nat. Deor., II. liii. 133, and lx. 150.*

24. *The Divine Providence watches over Nations and Individuals.*

Nec vero universo generi hominum solum, sed etiam singulis a diis immortalibus consuli et provideri solet. Licet enim contrahere universitatem generis humani eamque gradatim ad pauciores, postremo deducere ad singulos. Nam si omnibus hominibus, qui ubique sunt, quacumque in ora ac parte terrarum, ab huiusce terrae, quam nos incolimus, continuatione distantium, deos consulere censemur ob eas caussas, quas ante diximus: his quoque hominibus consulunt, qui has nobiscum terras ab oriente ad occidentem colunt. Sin autem iis consulunt, qui quasi magnam quamdam insulam incolunt, quam nos orbem terrae vocamus: etiam illis consulunt, qui partes

eius insulae tenent, Europam, Asiam, Africam. Ergo et earum partes diligunt, ut Romam, Athenas, Spartam, Rhodum, et earum urbium separatim ab universis singulos diligunt, ut Pyrrhi bello Curium, Fabricium, Coruncanium, primo Punico Calatinum, Duillium, Metellum, Lutatium; secundo Maximum, Marcellum, Africanum; post hos Paullum, Gracchum, Catonem, patrum vero memoria Scipionem, Laelium; multosque praeterea et nostra civitas et Graecia tulit singulares viros; quorum neminem, nisi iuvante Deo, talem fuisse credendum est. . . . Praeterea ipsorum deorum saepe praesentiae, quales supra commemoravi, declarant, ab his et civitatibus et singulis hominibus consuli: quod quidem intelligitur etiam significationibus rerum futurarum, quae tum dormientibus, tum vigilantibus portenduntur. Multa praeterea ostentis, multa extis admonemur, multisque rebus aliis: quas diuturnus usus ita notavit, ut artem divinationis efficeret. Nemo igitur vir magnus sine aliquo afflatu divino umquam fuit. Nec vero ita refellendum est, ut, si segetibus aut vinetis cuiuspiam tempestas nocuerit, aut si quid e vitae commodis casus abstulerit, eum, cui quid horum acciderit, aut invisum Deo aut neglectum a Deo iudicemus. Magna dii curant, parva negligunt. *Cic., Nat. Deor., II. lxxv. 164-167.*

25. *Denial of Providence.*

Vellem, populis incognita nostris,
 Vulturis ut primum laevo fundata volatu
 Romulus infami complevit moenia luco,
 Usque ad Thessalicas servisses, Roma, ruinas.
 De Brutis, Fortuna, queror. Quid tempora legum
 Egimus, aut annos a consule nomen habentes?
 Felices Arabes, Medique, Eoaeque tellus,
 Quam sub perpetuis tenuerunt fata tyrannis.
 Ex populis, qui regna ferunt, sors ultima nostra est,
 Quos servire pudet. Sunt nobis nulla profecto
 Numina: cum caeco rapiantur secula casu,
 Mentimur regnare Iovem. Spectabit ab alto
 Aethere Thessalicas, teneat cum fulmina, caedes?
 Scilicet ipse petet Pholoen, petet ignibus Oeten,
 Immeritaeque nemus Rhodopes, pinusque Mimantis:
 Cassius hoc potius feriet caput? Astra Thyestae
 Impulit, et subitis damnavit noctibus Argos:
 Tot similes fratrum gladios patrumque gerenti
 Thessaliae dabit ille diem? Mortalia nulli

Sunt curata deo. Cladis tamen huius habemus
Vindictam, quantam terris dare numina fas est.
Bella pares superis facient civilia divos :
Fulminibus manes, radiisque ornabit, et astris,
Inque deum templis iurabit Roma per umbras.

Lucan, vii. 436-459.

26. *All Good Things come from God.*

Non dat Deus beneficia ! Unde ergo ista quae possides ? quae das ? quae negas ? quae servas ? quae rapis ? unde haec innumerabilia, oculos, aures, animum mulcentia ? unde illa luxuriam quoque instruens copia ? Neque enim necessitatibus tantummodo nostris provisum est : usque in delicias amamur. . . . Si pauca quis tibi donasset iugera, accepisse te diceres beneficium ; immensa terrarum late patentium spatia negas esse beneficium ? Si pecuniam tibi aliquis donaverit, et arcam tuam, (quoniam id tibi magnum videtur,) impleverit, beneficium vocabis : tot metalla defodit, tot flumina emisit terra, super quae decurrunt sola aurum vehentia ; argenti, aeris, ferri immane pondus omnibus locis obrutum, cuius investigandi tibi facultatem dedit, ac latentium divitiarum in summa terra signa disposuit : negas te accepisse beneficium ? . . . Natura, inquit, haec mihi praestat. Non intelligis te, quum hoc dicis, mutare nomen Deo ? Quid enim aliud est natura, quam Deus, et divina ratio, toti mundo et partibus eius inserta ? Quoties voles, tibi licet aliter hunc auctorem rerum nostrarum compellare : et Iovem illum optimum ac maximum rite dices, et tonantem, et statorem : qui non, ut historici tradiderunt, ex eo, quod post votum susceptum acies Romanorum fugientium stetit, sed quod stant beneficio eius omnia, stator, stabilitorque est : hunc eundem et fatum si dixeris, non mentieris : nam quum fatum nihil aliud sit, quam series implexa causarum, ille est prima omnium causa ex qua ceterae pendent. Quaecunque voles illi nomina proprie aptabis, vim aliquam effectumque coelestium rerum continentia. Tot appellationes eius possunt esse, quot munera. *Seneca, De Benef.*, IV. v. 6, 7.

27. *External Goods only come from God.*

Atque hoc quidem omnes mortales sic habent, externas commoditates, vineta, segetes, oliveta, ubertatem frugum et fructuum, omnem denique commoditatem prosperitatemque vitae a diis se habere ; virtutem autem nemo unquam Deo

acceptam retulit. Nimirum recte ; propter virtutem enim iure laudamur et in virtute recte gloriamur. Quod non contingeret, si id donum a Deo, non a nobis haberemus. At vero aut honoribus aucti, aut re familiari, aut si aliud quippiam nacti sumus fortuiti boni aut depulimus mali, quum diis gratias agimus, tum nihil nostrae laudi assumptum arbitramur. Num quis, quod bonus vir esset, gratias diis egit umquam ? At quod dives, quod honoratus, quod incolumis. Iovemque optimum maximum ob eas res appellant, non quod nos iustos, temperatos, sapientes efficiat, sed quod salvos, incolumes, opulentos, copiosos. Neque Herculi quisquam decumam vovit umquam, si sapiens factus esset. Quamquam Pythagoras, quum in geometria quiddam novi invenisset, Musis bovem immolasse dicitur. Sed id quidem non credo, quoniam ille ne Apollini quidem Delio hostiam immolare voluit, ne aram sanguine aspergeret. Ad rem autem ut redeam, iudicium hoc omnium mortalium est, fortunam a Deo petendam, a se ipso sumendam esse sapientiam. *Cic., De Nat. Deor., III. xxxvi. 86-88.*

28. *The Gods will not endure to be slighted.*

Non sinit nos M. Crassus, inter gravissimas nostri imperii iacturas numerandus, hoc loco de se silentium agere : plurimis et evidentissimis ante tantam ruinam monstrorum pulsatus ictibus. Ducturus erat a Carris adversus Parthos exercitum. Ei pullum traditum est paludamentum, cum in proelium exeuntibus album aut purpureum dari soleret. Maesti et taciti milites ad principia convenerunt, qui veteri instituto cum clamore alacri accurrere debebant. Aquilarum altera vix convelli a primipilo potuit : altera aegerrime extracta in contrariam, ac ferebatur, partem seipsa convertit. Magna haec prodigia : sed et illae clades aliquanto maiores : tot pulcherri-marum legionum interitus, tam multa signa hostilibus intercepta manibus, tantum Romanae militiae decus barbarorum obtritum equitatu : optimae indolis filii cruore paterni respersi oculi, corpusque imperatoris inter promiscuas cadaverum strues, avium ferarumque laniatibus obiectum. Vellem equidem placidius, sed relatu verum est. Sic dii sprete excandescunt : sic humana consilia castigantur, ubi se coelestibus praeferunt. *Val. Max., I. 6, 11.*

29. *Origin of Natural Religion.*

Praeterea caeli rationes ordine certo
Et varia annorum cernebant tempora verti

Nec poterant quibus id fieret cognoscere causis.
 Ergo perfugium sibi habebant omnia divis
 Tradere et illorum nutu facere omnia flecti.
 In caeloque Deum sedes et templa locarunt,
 Per caelum volvi quia nox et luna videtur,
 Luna dies et nox et noctis signa severa
 Noctivagaeque faces caeli flammaeque volantes,
 Nubila sol imbres nix venti fulmina grando
 Et rapidi fremitus et murmura magna minarum.
 O genus infelix humanum, talia divis
 Cum tribuit facta atque iras adiunxit acerbis !
 Quantos tum gemitus ipsi sibi, quantaque nobis
 Volnera, quas lacrimas peperere minoribu' nostris !
 Nec pietas ullast velatum saepe videri
 Vertier ad lapidem, atque omnis accedere ad aras
 Nec procumbere humi prostratum et pandere palmas
 Ante Deum delubra nec aras sanguine multo
 Spargere quadrupedum nec votis nectere vota
 Sed mage pacata posse omnia mente tueri.

Lucr., V. 1183-1203.

30. *Superstition is not Religion.*

Explodatur haec quoque somniorum divinatio pariter cum ceteris. Nam ut vere loquamur, superstitio, fusa per gentes, oppressit omnium fere animos atque hominum imbecillitatem occupavit. Quod et in iis libris dictum est, qui sunt "de natura deorum," et hac disputatione id maxime egimus. Multum enim et nobismet ipsis, et nostris profuturi videbamur, si eam funditus sustulissemus. Nec vero (id enim diligenter intellegi volo) superstitione tollenda religio tollitur. Nam et maiorum instituta tueri sacris caerimoniisque retinendis sapientis est : et esse praestantem aliquam aeternamque naturam, et eam suspiciendam admirandamque hominum generi, pulchritudo mundi ordoque rerum caelestium cogit confiteri. Quamobrem, ut religio propaganda etiam est, quae est iuncta cum cognitione naturae : sic superstitionis stirpes omnes eiiciendae. Instat enim et urget et, quo te cumque verteris, persequitur ; sive tu vatem, sive tu omen audieris ; sive immolaris, sive avem aspexeris ; si Chaldaeum, si haruspicem videris ; si fulserit, si tonuerit, si tactum aliquid erit de caelo ; si ostenti simile natum factumve quippiam : quorum necesse est plerumque aliquid eveniat ; ut numquam liceat quieta mente consistere. *Cic., De Divin.*, II. lxxii. 148, 149.

31. *Revolt against the Tyranny of Superstition.*

Humana ante oculos foede cum vita iaceret
 In terris oppressa gravi sub religione
 Quae caput a caeli regionibus ostendebat
 Horribili super aspectu mortalibus instans,
 Primum Graius homo mortalis tollere contra
 Est oculos ausus primusque obsistere contra,
 Quem nec fama Deum nec fulmina, nec minitanti
 Murmure compressit caelum, sed eo magis acrem
 Inritat animi virtutem, effringere ut arta
 Naturae primus portarum claustra cupiret.
 Ergo vivida vis animi pervicit, et extra
 Processit longe flammantia moenia mundi
 Atque omne immensum peragravit mente animoque,
 Unde refert nobis victor quid possit oriri,
 Quid nequeat, finita potestas denique cuique
 Quanam sit ratione atque alte terminus haerens.
 Quare religio pedibus subiecta vicissim
 Opteritur, nos exaequat victoria caelo

Lucr., I. 62-79.

32. *Lucilius ridicules the Superstitions sanctioned by Numa.*

Terriculas Lamias, Fauni quas Pompiliique
 Instituire Numae, tremuit has, hic omnia ponit.
 Ut pueri infantes credunt signa omnia athena
 Vivere, et esse homines : et sic isti omnia ficta
 Vera putant, credunt signis cor inesse in athenis.
 Pergula pictorum, veri nihil, omnia ficta.

Lucil. ap. Lactant. Inst.

33. *A Warning against Religious Quacks.*

Atque identidem commonebat, ut caveremus, ne qua nobis isti sycophantae ad faciendam fidem irreperent, quod viderentur quaedam interdum vera effutire aut spargere. Non enim comprehensa, inquit, neque definita neque percepta dicunt; sed lubrica atque ambagiosa coniectatione nitentes, inter falsa atque vera pedetentim, quasi per tenebras ingredienti, eunt: et aut multa tentando, incidunt repente imprudentes in veritatem; aut ipsorum, qui eos consulunt multa credulitate ducente, perveniunt callide ad ea, quae vera sunt: et idcirco videntur in praeteritis rebus quam [in] futuris veritatem facilius imitari.

Ista tamen omnia, quae aut temere aut astute vera dicunt, prae ceteris, inquit, quae mentiuntur, pars ea non fit millesima. Haec autem, quae dicentem Favorinum audivimus, multa etiam memini poëtarum veterum testimonia confirmare, quibus huiusmodi ambages fallaciosae confutantur; ex quibus est Pacuvianum illud:

“Nam si qui, quae eventura sunt, praevideant, aequiparent Iovi.”

Item Attianum illud:

“Nihil,” inquit, “credo auguribus, qui aures verbis divitant Alienae, suas ut auro locupletent domos.”

Item Favorinus, detertere volens ac depellere adolescentes a genethliacis istis et quibusdam aliis id genus, qui prodigiosis artibus futura omnia dicturos se pollicentur, nullo pacto adeundos esse consulendosque huiusmodi argumentis concludebat: Aut adversa inquit, eventura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera et fallunt, miser fies frustra expectando. Si adversa dicunt et mentiuntur, miser fies frustra timendo. Sin vera respondent, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies, antequam e fato fias. Si felicia promittunt, eaque eventura sunt, tum plane duo erunt incommoda: et expectatio te spei suspensum fatigabit, et futurum gaudii fructum spes tibi iam praeflorabit. Nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus, res futuras praesagentibus. *Aul. Gell.*, xiv. l. 32.

34. *A Warning against Religious Quacks.*

Ego deum genus esse dixi et dicam semper caelitum,
Sed eos non curare opinor, quid agat humanum genus:
Nam si curent, bene bonis sit, male malis, quod nunc abest.
. . . . Sed superstitiosi vates impudentesque arioli,
Aut inertes aut insani aut quibus egestas imperat,
Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam,
Quibus divitias pollicentur, ab eis drachumam ipsi petunt.

Enn. Telam. fr. ap. Cic. de Div., ii. 50 and i. 58.

35. *Right Worship depends on a Right Conception of the Divine Nature.*

Quomodo sint dii colendi, solet praecipi. Accendere aliquem lucernam sabbatis prohibeamus: quoniam nec lumine dii egent, et ne homines quidem delectantur fuligine. Vetemus saluta-

tionibus matutinis fungi, et foribus assidere templorum: humana ambitio istis officiis capitur. Deum colit, qui novit. Vetemus linthea et strigiles Iovi ferre, et speculum tenere Iunoni. Non quaerit ministros Deus: quidni? Ipse humano generi ministrat: ubique et omnibus praesto est. Audiat licet, quemadmodum se gerere in sacrificiis debeat, quam procul resilire a molestiis ac superstitionibus: nunquam satis profectum erit, nisi qualem debet Deum, mente conceperit, omnia habentem, omnia tribuentem, beneficia gratis dantem. Quae caussa est diis benefaciendi? natura. Errat, si quis putat illos nocere velle: non possunt. Nec accipere iniuriam queunt, nec facere. Laedere etenim laedique, coniunctum est. Summa illa ac pulcherrima omnium natura, quos periculo exemit, nec periculosos quidem fecit. Primus est deorum cultus, deos credere: deinde reddere illis maiestatem suam, reddere bonitatem, sine qua nulla maiestas est. Scire, illos esse qui praesident mundo, qui universa vi sua temperant, qui humani generis tutelam gerunt, interdum curiosi singulorum. Hi nec dant malum, nec habent: ceterum castigant quosdam, et coërcent, et irrogant poenas, et aliquando specie boni puniunt. Vis deos propitiare? bonus esto. Satis illos coluit, quisquis imitatus est. *Sen., Ep. xv., iii. (95), 47-50.*

36. *The Worship of a Pure Heart.*

O curvae in terras animae, et coelestium inanes!
 Quid iuvat hoc, templis nostros immittere mores,
 Et bona dis ex hac scelerata ducere pulpa?
 Haec sibi corrupto casiam dissolvit olivo:
 Haec Calabrum coxit vitiato murice vellus:
 Haec baccam conchae rasisse, et stringere venas
 Ferventis massae crudo de pulvere iussit.
 Peccat et haec, peccat: vitio tamen utitur. At vos
 Dicite, pontifices, in sacro quid facit aurum?
 Nempe hoc, quod Veneri donatae a virgine puppae.
 Quin damus id Superis, de magna quod dare lance
 Non possit magni Messalae lippa propago:
 Compositum ius fasque animo, sanctosque recessus
 Mentis, et incoctum generoso pectus honesto.
 Haec cedo ut admoveam templis, et farre litabo.

Persius, Sat. II., 61-75.

37. *The Worship of a Pure Heart.*

Caelo supinas si tuleris manus
 Nascente Luna, rustica Phidvle,

Si ture placaris et horna
 Fruge Lares avidaque porca,
 Nec pestilentem sentiet Africum
 Fecunda vitis, nec sterilem seges
 Robiginem aut dulces alumni
 Pomifero grave tempus anno.

Nam quae nivali pascitur Algido
 Devota quercus inter et ilices
 Aut crescit Albanis in herbis
 Victima, Pontificum secures

Cervice tinget. Te nihil attinet
 Tentare multa caede bidentium
 Parvos coronantem marino
 Rore deos fragilique myrto.

Immunis aram si tetigit manus,
 Non sumptuosa blandior hostia
 Mollivit aversos Penates
 Farre pio et saliente mica.

Horace, III. Od. 23.

38. *Labienus advises Cato to consult the Oracle.*

Stabant ante fores populi, quos miserat Eos,
 Cornigerique Iovis monitu nova fata petebant:
 Sed Latio cessere duci : comitesque Catonem
 Orant, exploret Libycum memorata per orbem
 Numina, de fama tam longi iudicet aevi.
 Maximus hortator scrutandi voce deorum
 Eventus Labienus erat. "Sors obtulit," inquit,
 "Et Fortuna viae tam magni numinis ora
 Consiliumque dei : tanto duce possumus uti
 Per Syrtes, bellicue datos cognoscere casus.
 Nam cui crediderim superos arcana daturus
 Dicturosque magis, quam sancto vera Catoni ?
 Certe vita tibi semper directa supernas
 Ad leges, sequerisque deum. Datur, ecce, loquendi
 Cum Iove libertas : inquire in fata nefandi
 Caesaris, et patriae venturos excute mores :
 Iure suo populis uti legumque licebit,
 An bellum civile perit. Tua pectora sacra
 Voce reple : durae semper virtutis amator
 Quaere quid est virtus, et posce exemplar honesti."

Lucan, ix. 543-562.

39. *Cato declares that Truth may be learned without the Aid of Oracles.*

Ille deo plenus, tacita quem mente gerebat,
Effudit dignas adytis e pectore voces :
“Quid quaeri, Labiene, iubes ? An liber in armis
Occubuisse velim potius, quam regna videre ?
An sit vita nihil, et longa ? an differat aetas ?
An noceat vis ulla bono ? Fortunaque perdat
Opposita virtute minas ? laudandaque velle
Sit satis, et numquam successu crescat honestum ?
Scimus, et haec nobis non altius inseret Hammon.
Haeremus cuncti superis, temploque tacente,
Nil agimus nisi sponte dei : nec vocibus ullis
Numen eget : dixitque semel nascentibus auctor
Quidquid scire licet : steriles nec legit arenas,
Ut caneret paucis, mersitque hoc pulvere verum :
Estque dei sedes, ubi terra, et pontus, et aer,
Et coelum, et virtus. Superos quid quaerimus ultra ?
Iuppiter est, quodcumque vides, quodcumque moveris
Sortilegis egeant dubii, semperque futuris
Casibus ancipites : me non oracula certum,
Sed mors certa facit : pavido fortique cadendum est.
Hoc satis est dixisse Iovem.” Sic ille profatur :
Servataque fide templi discedit ab aris,
Non exploratum populis Hammona relinquens.

Lucan, ix. 563–585.

40. *A Prayer.*

Si qua recordanti benefacta priora voluptas
Est homini, quum se cogitat esse pium ;
Nec sanctam violasse fidem, nec foedere in ullo
Divum ad fallendos numine abusum homines.
Multa parata manent in longa aetate, Catulle,
Ex hoc ingrato gaudia amore tibi.
Nam quaecumque homines bene quoiquam aut dicere pos-
sunt
Aut facere, haec a te dictaque factaque sunt.
Omnia quae ingratae perierunt credita menti.
Quare iam te cur amplius excrucies ?
Quin tu animum offirmas itaque, istinc teque reducis
Et, diis invitis, desinis esse miser ?
Difficile est, longum subito deponere amorem :
Difficile est ; verum hoc qua lubet efficias.

Una salus haec est, hoc est tibi pervincendum.
 Hoc facias, sive id non pote, sive pote.
 O dii, si vostrum est misereri, aut si quibus umquam
 Extrema iam ipsa in morte tulistis opem :
 Me miserum adspicite : et, si vitam puriter egi,
 Eripite hanc pestem perniciemque mihi,
 Quae mihi subrepens imos, ut torpor, in artus,
 Expulit ex omni pectore laetitias.
 Non iam illud quaero, contra ut me diligat illa,
 Aut, quod non potis est, esse pudica velit :
 Ipse valere opto, et taetrum hunc deponere morbum.
 O dii, reddite mi hoc pro pietate mea.

Catull., lxxiv.

41. *What we ought to pray for.*

"Nil ergo optabunt homines?" Si consilium vis,
 Permittes ipsis expendere numinibus, quid
 Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris.
 Nam pro iucundis aptissima quaeque dabunt di.
 Carior est illis homo, quam sibi. Nos, animorum
 Impulsu et caeca magnaue cupidine ducti,
 Coniugium petimus, partumque uxoris : at illis
 Notum, qui pueri qualisque futura sit uxor.
 Ut tamen et poscas aliquid, voveasque sacellis
 Exta, et candiduli divina tomacula porci :
 Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
 Fortem posce animum, mortis terrore carentem,
 Qui spatium vitae extremum inter munera ponat
 Naturae, qui ferre queat quoscumque labores,
 Nesciat irasci, cupiat nihil, et potiores
 Herculis aerumnas credat saevosque labores
 Et Venere, et coenis, et pluma Sardanapali.
 Monstro, quod ipse tibi possis dare : semita certe
 Tranquillae per virtutem patet unica vitae.
 Nullum numen habes, si sit prudentia ; sed te
 Nos facimus, Fortuna, deam, coeloque locamus.

Juven., x. 346-366.

42. *Temples should be built for the Gods.*

Nam a patribus acceptos deos ita placet coli, si huic legi
 paruerint ipsi. Patrum delubra esse in urbibus censeo, nec
 sequor magos Persarum ; quibus auctoribus Xerxes inflam-

masse templa Graeciae dicitur, quod parietibus includerent deos, quibus omnia deberent esse patentia ac libera, quorumque hic mundus omnis templum esset et domus. Melius Graeci atque nostri; qui, ut augerent pietatem in deos, easdem illos, quas nos, urbes incolere voluerunt. Affert enim haec opinio religionem utilem civitatibus: si quidem et illud bene dictum est a Pythagora, doctissimo viro, tum maxime et pietatem et religionem versari in animis, quum rebus divinis operam daremus: et quod Thales, qui sapientissimus in septem fuit, homines existimare oportere, omnia quae cernerentur, deorum esse plena: fore enim omnes castiores, veluti quum in fanis essent maxime religiosi. Est enim quadam opinione species deorum in oculis, non solum in mentibus. *Cic., De Leg., II. x., xi. 26.*

43. *The Superstition of any People takes its Distinctive Form from the Physical Conditions of the Country they inhabit.*

Ac mihi quidem videntur e locis quoque ipsis, qui a quibusque incolebantur, divinationum opportunitates esse ductae. Etenim Aegyptii et Babylonii, in camporum patentium aequoribus habitantes, quum ex terra nihil emineret, quod contemplationi caeli officere posset, omnem curam in siderum cognitione posuerunt; Etrusci autem, quod religione imbuti studiosius et crebrius hostias immolabant, extorum cognitioni se maxime dediderunt: quodque propter aëris crassitudinem de caelo apud eos multa fiebant, et quod ob eandem causam multa inusitata partim e caelo, alia ex terra oriebantur, quaedam etiam ex hominum pecudumve conceptu et satu, portentorum exercitissimi interpretes exstiterunt. Quorum quidem vim, ut tu soles dicere, verba ipsa prudenter a maioribus posita declarant. Quia enim ostendunt, portendunt, monstrant, praedicunt; ostenta, portenta, monstra, prodigia dicuntur. Arabes autem et Phryges et Cilices, quod pastu pecudum maxime utuntur, campos et montes hieme et aestate peragrantes, propterea facilius cantus avium et volatus notaverunt. Eademque et Pisidiae causa fuit, et huic nostrae Umbriae. Tum Caria tota, praecipueque Telmesses, quos ante dixi, quod agros uberrimos maximeque fertiles incolunt, in quibus multa propter fecunditatem fingi gignique possunt, in ostentis animadvertendis diligentes fuerunt. *Cic., De Div., I. xlii. 93, 94.*

44. *Utility of Religion to the Commonwealth.*

Sit igitur hoc a principio persuasum civibus, dominos esse omnium rerum ac moderatores deos, eaque, quae gerantur,

eorum geri iudicio ac numine, eosdemque optime de genere hominum mereri et, qualis quisque sit, quid agat, quid in se admittat, qua mente, qua pietate colat religiones, intueri, piorumque et impiorum habere rationem. His enim rebus imbutae mentes haud sane abhorrebunt ab utili ac vera sententia. Quid est enim verius, quam neminem esse oportere tam stulte arrogantem, ut in se rationem et mentem putet inesse, in caelo mundoque non putet? aut ut ea, quae vix summa ingenii ratione comprehendat, nulla ratione moveri putet? Quem vero astrorum ordines, quem dierum noctiumque vicissitudines, quem mensium temperatio, quemque ea, quae gignuntur nobis ad fruendum, non gratum esse cogant; hunc hominem omnino numerari qui decet? Quumque omnia, quae rationem habent, praestent iis, quae sint rationes expertia, nefasque sit dicere, ullam rem praestare naturae omnium rerum: rationem inesse in ea confitendum est. Utiles esse autem opiniones has quis neget, quum intelligat, quam multa firmentur iureiurando? quantae salutis sint foederum religiones? quam multos divini supplicii metus a scelere revocarit? quamque sancta sit societas civium inter ipsos, diis immortalibus interpositis tum iudicibus, tum testibus? *Cic., Leg., II. vii. 15, 16.*

45. *The Origin and Destiny of the Human Spirit.*

Principio coelum ac terras, camposque liquentes,
 Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra,
 Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
 Mens agitat molem, et magno se corpore miscet.
 Inde hominum pecudumque genus, vitaeque volantum,
 Et quae marmoreo fert monstra sub aequore pontus.
 Igneus est ollis vigor et coelestis origo
 Seminibus, quantum non noxia corpora tardant
 Terrenique hebetant artus moribundaque membra.
 Hinc metuunt cupiuntque, dolent gaudentque, neque auras
 Dispiciunt, clausae tenebris et carcere caeco.
 Quin et supremo quum lumine vita relinquit,
 Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes
 Corporeae excedunt pestes; penitusque necesse est
 Multa diu concreta modis inolescere miris.
 Ergo exercentur poenis, veterumque malorum
 Supplicia expendunt. Aliae panduntur inanes
 Suspensae ad ventos; aliis sub gurgite vasto
 Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
 Quisque suos patimur Manes; exinde per amplum

Mittimur Elysium, et pauci laeta arva tenemus :
 Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
 Concretam exemit labem, purumque reliquit
 Aetherium sensum, atque aurai simplicis ignem.
 Has omnes, ubi mille rotam volvere per annos,
 Lethaeum ad fluvium deus evocat agmine magno :
 Scilicet immemores supera ut convexa revisant
 Rursus, et incipiant in corpora velle reverti.

Virg., Æn., vi. 724-751.

46. *The Dignity of Man.*

Quid mirum, noscere mundum
 Si possunt homines, quibus est et mundus in ipsis,
 Exemplumque Dei quisque est in imagine parva?
 An quoquam genitos nisi caelo credere fas est
 Esse homines? proiecta iacent animalia cuncta
 In terra vel mersa vadis vel in aere pendent :
 Omnibus una quies venter, sensusque per artus,
 Et quia consilium non est, et lingua remissa ;
 Unus et inspectus rerum, viresque loquendi,
 Ingeniumque capax, varias educit in artes.
 Hic partus, qui cuncta regit, secessit in orbem,
 Edomuit terram ad fruges, animalia cepit,
 Imposuitque viam ponto, stetit unus in arcem
 Erectus capitis, victorque ad sidera mittit
 Sidereos oculos, propiusque aspectat Olympum,
 Inquirisque Iovem : nec sola fronte deorum
 Contentus manet, et caelum scrutatur in alvo,
 Cognatumque sequens corpus se quaerit in astris :
 Hinc in tanta fidem petimus, quam saepe volucres
 Accipiunt, trepidaeque suo sub pectore fibrae.
 An minus est sacris rationem ducere signis,
 Quam pecudum mortes, aviumque attendere cantus,
 Atque ideo faciem caeli non invidet orbi
 Ipse Deus, vultusque suos corpusque recludit
 Semper volvendo, seque ipsum inculcat et offert ;
 Ut bene cognosci possit, doceatque videndo,
 Qualis eat, cogatque suas attendere leges.

Manilius, iv. 886-912.

47. *"The Mind is its Own Place."*

Id actum est, mihi crede, ab illo, quisquis formator universi
 fuit, sive ille Deus est potens omnium, sive incorporealis ratio,

ingentium operum artifex, sive divinus spiritus, per omnia maxima minima, aequali intentione diffusus, sive fatum et immutabilis causarum inter se cohaerentium series : id inquam actum est, ut in alienum arbitrium, nisi vilissima quaeque, non caderent. Quidquid optimum homini est, id extra humanam potentiam iacet, nec dari, nec eripi potest : mundus hic, quo nihil neque maius neque ornatius rerum Natura genuit ; animus contemplator, admiratorque mundi, pars eius magnificentissima, propria nobis et perpetua, tamdiu nobiscum mansura, quamdiu ipsi manebimus. Alacres itaque et erecti, quocunque res tulerit, intrepido gradu properemus. Emetiamur quascunque terras, nullum inventuri solum intra mundum, quod alienum homini est. Undecunque ex aequo ad coelum erigitur acies, paribus intervallis omnia divina ab omnibus humanis distant. Proinde dum oculi mei ab illo spectaculo, cuius insatiabiles sunt, non abducantur, dum mihi lunam solemque intueri liceat, dum ceteris inhaerere sideribus, dum ortus eorum, occasus, intervallaque, et causas investigare velocius meandi, vel tardius, spectare tot per noctem stellas micantes, et alias, immobiles, alias non in magnum spatium exeuntes, sed intra suum se circumagentes vestigium, quasdam subito erumpentes, quasdam igne fuso perstringentes aciem, quasi decidant, vel longo tractu cum luce multa praetervolantes ; dum cum his sim, et coelestibus, qua homini fas est, immiscear ; dum animum, ad cognatarum rerum conspectum tendentem, in sublimi semper habeam : quantum refert mea, quid calcem ? *Sen., Cons. ad Helv.*, viii. 3-6.

48. *The Pre-eminence of the Soul over the Body.*

Maior sum, et ad maiora genitus, quam ut mancipium sim mei corporis : quod equidem non aliter adspicio, quam vinculum aliquod libertati meae circumdatum. Hoc itaque oppono fortunae, in quo resistat ; nec per illud ad me ullum transire vulnus sino. Quidquid in me potest iniuriam pati, hoc est : in hoc obnoxio domicilio animus liber habitat : nunquam me caro ista compellet ad metum, nunquam ad indignam bono simulationem nunquam in honorem huius corpusculi mentiar. Quum visum fuerit, distraham cum illo societatem : et nunc tamen dum haeremus, non erimus aequis partibus socii : animus ad se omne ius ducet. Contentus corporis sui, certa libertas est. Ut ad propositum revertar huic libertati multum conferet et illa, de qua modo loquebamur, inspectio. Nempe universa ex materia et ex Deo constant : Deus ista temperat, quae

circumfusa rectorem sequuntur, et ducem. Potentius autem ac pretiosius est quod facit, quod est Deus, quam materia patiens Dei. Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod est illic materia, id nobis corpus est. Serviant ergo deteriora melioribus: fortes simul adveus fortuita: non contremiscamus iniurias, non vulnera, non vinca, non egestatem. Mors quid est? Aut finis aut transitus. Nec desinere timeo; idem est enim quod non coepisse: nec transire; quia nusquam tam anguste ero. *Sen., Ep. vii., 3 (65) 21, fin.*

49. *Affinity of the Divine and Human Spirit.*

Quae autem divina? Vigere, sapere, invenire, meminisse. Ergo animus, ut ego dico, divinus est; ut Euripides audet dicere, Deus: et quidem, si Deus aut anima aut ignis est, idem est animus hominis. Nam ut illa natura caelestis et terra vacat et humore, sic utriusque harum rerum humanus animus est expers. Sin autem est quinta quaedam natura, ab Aristotele inducta primum: haec et deorum est et animorum. Hanc nos sententiam secuti, his ipsis verbis in consolatione haec expressimus. "Animorum nulla in terris origo inveniri potest. Nihil enim est in animis mixtum atque concretum, aut quod ex terra natum atque fictum esse videatur: nihil ne aut humidum quidem, aut flabile aut igneum. His enim in naturis nihil inest, quod vim memoriae, mentis, cogitationis habeat, quod et praeterita teneat et futura provideat et complecti possit praesentia: quae sola divina sunt, nec invenietur umquam, unde ad hominem venire possint nisi a Deo. Singularis est igitur quaedam natura atque vis animi, seiuncta ab his usitatis notisque naturis. Ita, quidquid est illud, quod sentit, quod sapit, quod vivit, quod viget, caeleste et divinum, ob eamque rem aeternum sit necesse est. Nec vero Deus ipse, qui intelligitur a nobis, alio modo intelligi potest, nisi mens soluta quaedam et libera, segregata ab omni concretionem mortali, omniaque sentiens et movens, ipsaque praedita motu sempiterno." Hoc e genere atque eadem e natura est humana mens. *Cic., Tusc. Disp., I. xxvi., xxvii. 65-66.*

50. *The Soul is Immortal.*

Nemo umquam mihi, Scipio, persuadebit, aut patrem tuum Paullum aut duos avos, Paullum et Africanum, aut Africani patrem, aut patruum, aut multos praestantes viros, quos enu-

merare non est necesse, tanta esse conatos, quae ad posteritatis memoriam pertinerent, nisi animo cernerent posteritatem ad se pertinere. . . . Quod quidem ni ita se haberet, ut animi immortales essent, haud optimi cuiusque animus maxime ad immortalitatem gloriae niteretur. Quid? quod sapientissimus quisque aequissimo animo moritur, stultissimus iniquissimo? Nonne vobis videtur animus is, qui plus cernat et longius, videre, se ad meliora proficisci: ille autem, cuius obtusior sit acies, non videre? Equidem efferor studio patres vestros, quos colui et dilexi, videndi: neque vero eos solum convenire aveo, quos ipse cognovi, sed illos etiam de quibus audiavi et legi et ipse conscripsi. Quo quidem me proficiscentem haud sane quis facile retraxerit, neque tamquam Peliam recoxerit. . . . Quoniam ita vixi, ut non frustra me natum existimem: et ex vita ita discedo, tamquam ex hospitio, non tamquam ex domo. Commorandi enim natura deversorium nobis, non habitandi [locum] dedit. O praeclarum diem, quum ad illud divinum animorum concilium coetumque proficiscar, quumque ex hac turba et colluvione discedam! Proficiscar enim non ad eos solum viros, de quibus ante dixi; verum etiam ad Catonem meum, quo nemo vir melior natus est, memo pietate praestantior: cuius a me corpus crematum est; (quod contra decuit ab illo meum:) animus vero non me deserens, sed respectans, in ea profecto loca discessit, quo mihi ipsi cernebat esse veniendum. Quem ego meum casum fortiter ferre visus sum: non quo aequo animo ferrem; sed me ipse consolabar, existimans, non longinquum inter nos digressum et discessum fore. *Cic., De Senect., xxiii. 82-85.*

51. *Sympathy a Divine Gift.*

Mollissima corda

Humano generi dare se Natura fatetur,
 Quae lacrimas dedit: haec nostri pars optima sensus.
 Plorare ergo iubet casum lugentis amici
 Squaloremque rei, pupillum ad iura vocantem
 Circumsriptorem, cuius manantia fletu
 Ora puellares faciunt incerta capilli.
 Naturae imperio gemimus, quum funus adultae
 Virginis occurrit, vel terra clauditur infans
 Et minor igne rogi. Quis enim bonus et face dignus
 Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
 Ulla aliena sibi credat mala? Separat hoc nos
 A grege mutorum, atque ideo venerabile soli

Sortiti ingenium, divinorumque capaces
 Atque exercendis capiendisque artibus apti,
 Sensum a coelesti demissum traximus arce,
 Cuius egent prona et terram spectantia. Mundi
 Principio indulsit communis conditor illis
 Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
 Affectus petere auxilium et praestare iuberet.

Juv., xv. 131-150.

52. *Aspiration after the Divine is the Peculiar Privilege of Man.*

Quicumque enim convenienter naturae vixerint, nec illam secuti sint malae consuetudinis corruptelam, quae divinitus datos igniculos exstinguit, vitiaque gignit et confirmat omnia, eos et viventes gloria, et e vita excedentes praemiis prosecui oportet. Id enim non solum rationi consentaneum, sed etiam verissimum atque aequissimum est. Cui autem aequitatis antiquior cura quam Deo? Itaque quum homo solus ex omni propemodum genere nactus sit aliquam notitiam Dei, nisi vitae iniquitate Deo iniquus atque invisus evaserit, ad Deum certe evolabit. Idque aeternitatis humanae vel maximum ac firmissimum argumentum est, solum hominem divinae voluntatis participem consciumque existere: ut, quamquam agrestibus silvestribusque in locis natus sit, tamen ipsa docente natura, et esse Deum et colendum ac verendum esse dubitare non possit. O rem dignam in qua non modo homines sed ipsas etiam pecudes obstupescere et, si fieri possit, etiam erubescere oporteat! cognatum esse hominem Deo: nullum aliud in terris animal, nisi hominem solum, Dei cognitione imbutum esse: nec quidquam esse aliud quod animo e divina mente hausto praeditum sit: tantamque inesse homini caecitatem atque socordiam, ut, divinae cognitionis immemor, aversetur migrationem ad Deum? Nec enim aliud esse mors quam migratio ad caelestes superasque sedes existimanda est: nec id solum ratione quadam aequitati veritatisque consentanea, sed etiam sapientissimorum hominum maxime firmo stabilique consensu. *Consol. Cic., ascr.*, p. 1209, ed. Nobbe.

53. *"Moribus et Caelum patuit."*

Huc et illud accedat, ut perfecta virtus sit, aequalitas ac tenor vitae per omnia consonans sibi: quod non potest esse, nisi rerum scientia contingat, et ars, per quam divina et humana noscantur. Hoc est summum bonum: quod si occupas,

incipis deorum esse socius, non supplex. Quomodo, inquis, isto pervenitur? non per Peninum Graiumve montem, nec per deserta Candaviae: nec Syrtes tibi, nec Scylla aut Charybdis, adeundae sunt: quae tamen omnia transisti procuratiunculae pretio. Tutum iter est, iucundum est, ad quod natura te instruxit. Dedit tibi illa, quae si non deserueris, par Deo surges. Parem autem Deo pecunia non faciet: Deus nihil habet. Praetexta non faciet: Deus nudus est. Fama non faciet, nec ostentatio tui, et in populos nominis dimissa notitia. Nemo novit Deum. Multi de illo male existimant, et impune. Non turba servorum, lecticam tuam per itinera urbana ac peregrina portantium: Deus ille maximus potentissimusque ipse vehit omnia. Ne forma quidem et vires beatum te facere possunt: nihil horum non patitur vetustatem. Quaerendum est ergo quod non fiat in dies deterius, cui non possit obstari. Quid hoc est? animus: sed hic rectus, bonus, magnus. Quid aliud voces hunc, quam Deum in humano corpore hospitantem? Hic animus tam in equitem Romanum, quam in libertinum, quam in servum, potest cadere. Quid est eques Romanus, aut libertinus, aut servus? Nomina ex ambitione, aut ex iniuria nata. Subsilire in coelum ex angulo licet: exsurge modo, et te quoque dignum finge Deo. Finges autem non auro, non argento: non potest ex hac materia imago Dei exprimi similis. Cogita illos, quum propitii essent, fictiles fuisse. *Sen., Ep. iv., 2 (31), 7-10.*

54. "*Look nature through, 'tis revolution all:
All change, no death.*"

Quodsi tanta cupiditas longioris aevi te tenet, cogita, nihil eorum quae ab oculis abeunt, et in rerum naturam, ex qua prodierunt, ac mox processura sunt, reconduntur, consumi. Desinunt ista, non pereunt. Et mors, quam pertimescimus ac recusamus, intermittit vitam, non eripit: veniet iterum, qui nos in lucem reponat dies, quem multi recusarent, nisi oblitos reduceret. Sed postea diligentius docebo, omnia quae videntur perire, mutari. Aeque animo debet rediturus exire. Observa orbem rerum in se remeantium: videbis in hoc mundo nihil exstingui, sed vicibus descendere, ac resurgere. Aestas abit, sed alter annus illam adducet: hiems cecidit, referent illam sui menses: solem nox obruit, sed ipsam statim dies abiget. Stellarum iste discursus, quidquid praeterierit, repetit: pars coeli levatur assidue, pars mergitur. Denique finem faciam, si hoc unum adiecero, nec infantes, nec pueros, nec mente lapsos,

timere mortem : et esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non praestat, ad quam stultitia perducit. *Sen., Ep. iv., 7* (36), 10-12.

55. *Death not an Evil.*

Quae quum ita sint, magna tamen eloquentia est utendum, atque ita velut superiore e loco concionandum, ut homines mortem vel optare incipiant, vel certe timere desistant. Nam si supremus ille dies non extinctionem, sed commutationem affert loci ; quid optabilius ? Sin autem perimit ac delet omnino ; quid melius, quam in mediis vitae laboribus obdormiscere, et ita conniventem somno consopiri sempiterno ? Quod si fiat, melior Ennii, quam Solonis oratio. Hic enim noster,

“Nemo me lacrumis decoret,” inquit, “nec funera fletu faxit.”

At vero sapiens ille,

“Mors mea ne careat lacrumis : linquamus amicis
Maerorem, ut celebrent funera cum gemitu.”

Nos vero, si quid tale acciderit, ut a deo denuntiatur videatur, ut exeamus e vita, laeti et agentes gratias pareamus, emittique nos e custodia et levare vinculis arbitremur, ut aut in aeternam et plane in nostram domum remigremus, aut omni sensu molestiaeque careamus : sin autem nihil denuntiabitur, eo tamen simus animo, ut horribilem illum diem aliis, nobis faustum putemus ; nihilque in malis ducamus, quod sit vel a diis immortalibus vel a natura parente omnium constitutum. Non enim temere nec fortuito sati et creati sumus, sed profecto fuit quaedam vis, quae generi consuleret humano, nec id gigneret aut aleret, quod, quum exantlavisset omnes labores, tum incideret in mortis malum sempiternum : portum potius paratum nobis et perfugium putemus. Quo utinam velis passis pervehi liceat ! Sin reflantibus ventis reiiciemur, tamen eodem paullo tardius referamur necesse est. Quod autem omnibus necesse est, idne miserum esse uni potest ?—Habes epilogum, ne quid praetermissum aut relictum putes. A. Ego vero : et quidem fecit etiam iste me epilogus firmiorem. *Cic., Tusc. Disp., I. xlix. 117-119.*

56. *Death ought not to be feared.*

Pauper fiam ? inter plures ero. Exsul fiam ? ibi me natum putabo, quo mittar. Alligabor ? quid enim ? nunc solutus sum ? ad hoc me natura grave corporis mei pondus adstrinxit.

Moriar? hoc dicis, desinam aegrotare posse, desinam alligari posse, desinam mori posse. Non sum tam ineptus, ut Epicuream cantilenam hoc loco persequar, et dicam, vanos esse inferorum metus, nec Ixionem rota volvi, nec saxum humeris Sisyphi trudi in adversum, nec ullius viscera et renasci posse quotidie, et carpi. Nemo tam puer est, ut Cerberum timeat et tenebras, et larvalem habitum nudis ossibus cohaerentium. Mors nos aut consumit, aut exuit. Emissis meliora restant, onere detracto : consumtis nihil restat : bona pariter malaque submota sunt. Permite mihi referre hoc loco tuum versum, si prius admonuero, ut te iudices non aliis scripsisse ista, sed etiam tibi. Turpe est aliud loqui, aliud sentire : quanto turpius, aliud scribere, aliud sentire? Memini te illum locum aliquando tractasse, non repente nos in mortem incidere, sed minutatim procedere. Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliqua pars vitae : et tunc quoque quum crescimus, vita decrescit. Infantiam amisimus, deinde pueritiam, deinde adolescentiam : usque ad hesternum, quidquid transiit temporis, periit : hunc ipsum quem agimus diem, cum morte dividimus. Quemadmodum clepsydrum non extremum stillicidium exhaurit, sed quidquid ante defluxit; sic ultima hora, qua esse desinimus, non sola mortem facit, sed sola consummat. Tunc ad illam pervenimus, sed diu venimus. Haec quum descripsisses, quo soles ore, semper quidem magnus, nunquam tamen acrior, quam ubi veritati commodas verba, dixisti :

“ Mors non una venit, sed quae rapit, ultima mors est.”

Malo te legas, quam epistolam meam : apparebit enim tibi, hanc quam timemus mortem extremam esse, non solam. Sen.
Ep. iii., 3 (24), 16-20.

57. *Let us meet Death willingly.*

Hoc animo tibi hanc epistolam scribo, tanquam quummaxime scribentem mors evocatura sit. Paratus exire sum, et ideo fruor vita : quia quam diu futurum hoc sit, non nimis pendeo. Ante senectutem curavi, ut bene viverem : in senectute, ut bene moriar. Bene autem mori, est libenter mori. Da operam, ne quid unquam invitus facias : quidquid necesse est, futurum est repugnanti : in volentem necessitas non est. Ita dico, qui imperia libens excipit, partem acerbissimam servitutis effugit, facere quod nolit. Non qui iussus aliquid facit, miser est : sed qui invitus facit. Itaque sic animum componamus, ut quidquid res exiget, id velimus : et inprimis finem nostri sine tristitia

cogitemus: ante ad mortem, quam ad vitam, praeparandi sumus. Satis instructa vita est: sed nos instrumentorum eius avidi sumus. Deesse nobis aliquid videtur, et semper videbitur. Ut satis vixerimus, nec anni nec dies facient, sed animus. Vixi, Lucili carissime, quantum satis erat: mortem plenus exspecto. *Sen., Ep. vi., 9 (61), 1-3.*

58. *Death is Annihilation.*

Nil igitur mors est ad nos neque pertinet hilum,
Quandoquidem natura animi mortalis habetur,
Et velut anteacto nil tempore sensimus aegri,
Ad confligendum venientibus undique Poenis,
Omnia cum belli trepido concussa tumultu
Horrida contremuere sub altis aetheris oris,
In dubioque fuere utrorum ad regna cadendum
Omnibus humanis esset terraque marique,
Sic, ubi non erimus, cum corporis atque animai
Discidium fuerit quibus e sumus uniter apti,
Scilicet haud nobis quicquam, qui non erimus tum,
Accidere omnino poterit sensumque movere,
Non si terra mari miscebitur et mare caelo.

Lucr., iii. 830-842.

59. *Why then should we grieve over it?*

"Iam iam non domus accipiet te laeta, neque uxor
Optima nec dulces occurrent oscula nati
Praeripere et tacita pectus dulcedine tangent.
Non poteris factis florentibus esse, tuisque
Praesidium. Misero misere" aiunt "omnia ademit
Una dies infesta tibi tot praemia vitae."
Illud in his rebus non addunt "nec tibi earum
Iam desiderium rerum super insidet una."
Quod bene si videant animo dictisque sequantur,
Dissoluant animi magno se angore metuque.
"Tu quidem ut es leto sopitus, sic eris aevi
Quod superest cunctis privatu' doloribus aegris:
At nos horrifico cinefactum te prope busto
Insatiabiliter deflevimus, aeternumque
Nulla dies nobis maerorem e pectore demet."
Illud ab hoc igitur quaerendum est, quid sit amari
Tanto opere, ad somnum si res redit atque quietem,
Cur quisquam aeterno possit tabescere luctu.

Lucr., iii. 894-911.

60. *Men ought not lightly to wish for Death.*

Nihil mihi videtur turpius, quam optare mortem. Nam si vis vivere, quid optas mori? Si non vis, quid deos rogas, quod tibi nascenti dederunt? Nam ut quandoque moriaris, etiam invito positum est: ut quum voles, in tua manu est. Alterum tibi necesse est, alterum licet. Turpissimum his diebus principium deserti mehercules viri legi: Ita, inquit, quamprimum moriar! Homo demens, optas rem tuam: Ita quamprimum moriar! Fortasse inter has voces senex factus es. Alioqui quid in mora est? Nemo te tenet: evade qua visum est. Elige quamlibet rerum naturae partem, qua tibi praeberi exitum iubeas. Haec nempe sunt elementa, quibus hic mundus administratur, aqua terra, spiritus. Omnia ista tam causae vivendi sunt, quam viae mortis. Ita quamprimum moriar! Quamprimum istud, quod esse vis? quem illi diem ponis? Citius fieri quam optas, potest. Imbecillae mentis ista sunt verba, et hac detestatione misericordiam captantis. Non vult mori, qui optat. Deos vitam roga, et salutem: si mori placuit, hic mortis est fructus, optare desinere. Haec, mi Lucili, tractemus, his formemus animum. Haec est sapientia, hoc est sapere, non disputatiunculus inanibus subtilitatem vanissimam agitare. *Sen., Ep. xix., 8⁴(117), 22-25.*

61. *A Belief in Immortality underlies many Ceremonial Observances.*

Expone igitur, nisi molestum est, primum, animos, si potes, remanere post mortem: tum, si minus, id obtinebis, (est enim arduum,) docebis, carere omni malo mortem. Ego enim istud ipsum vereor, ne malum sit, non dico carere sensu, sed carendum esse. M. Auctoribus quidem ad istam sententiam, quam vis obtineri, uti optimis possumus; quod in omnibus caussis et debet et solet valere plurimum: et primum quidem omni antiquitate; quae quo propius aberat ab ortu et divina progenie, hoc melius ea fortasse, quae erant vera, cernebat. Itaque unum illud erat insitum priscis illis, quos Cascos appellat Ennius, esse in morte sensum, neque excessu vitae sic deleri hominem, ut funditus interiret: idque quum multis aliis rebus, tum e pontificio iure et caerimoniis sepulcrorum intelligi licet; quas maximis ingeniis praediti nec tanta cura coluissent, nec violatas tam inexpiabili religione sanxissent, nisi haereret in eorum mentibus, mortem non interitum esse omnia tollentem atque delentem, sed quamdam quasi migrationem commutationemque

vitae, quae in claris viris et feminis dux in caelum soleret esse, in ceteris humi retineretur, et permaneret tamen. *Cic., Tusc. Disp., I. xii. 26-27.*

62. "*Mors Ianua Vitae.*"

Quum venērit dies ille qui mixtum hoc divini humanique secernat, corpus hoc, ubi inveni, relinquam: ipse me diis reddam. Nec nunc sine illis sum, sed gravi terrenoque detineor. Per has mortalis aevi moras, illi meliori vitae longiorique proluditur. Quemadmodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, et praeparat non sibi, sed illi loco in quem videmur emitti, iam idonei spiritum trahere, et in aperto durare: sic per hoc spatium, quod ab infantia patet in senectutem, in alium naturae maturescimus partum. Alia origo nos exspectat, alius rerum status. Nondum coelum, nisi ex intervallo, pati possumus. Proinde intrepidus horam illam decretoriam prospice: non est animo suprema, sed corpori. . . . Dies iste, quem tanquam extremum reformidas, aeterni natalis est. Depone onus! quid cunctaris, tanquam non prius quoque, relicto, in quo latebas, corpore, exieris? Haeres et reluctaristum quoque magno nisu matris expulsus es. . . . Quid ista sic diligis, quasi tua? Istis opertus es. Veniet qui te revelet dies, et ex contubernio foedi atque olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu quantum potes, subvola: utique etiam necessariis, quae cohaerebunt, alienus. Iam hinc, altius aliquid sublimiusque meditare. Aliquando naturae tibi arcana reteguntur, discutietur ista caligo, et lux undique clara percutiet. Imaginare tecum, quantus ille sit fulgor, tot sideribus inter se lumen miscentibus. Nulla serenem umbra turbabit: aequaliter splendeat omne coeli latus: dies et nox, aëris infimi vices sunt. Tunc in tenebris vixisse dices, quum totam lucem totus adspexeris: quam nunc, per angustissimas oculorum vias, obscure intueris, et tamen admiraris tam procul. Quid tibi videbitur divina lux, quum illam suo loco videris? Haec cogitatio nihil sordidum animo subsidere sinit, nihil humile, nihil crudele. Deos omnium rerum esse testes ait, illis nos approbari, illis in futurum parari iubet, et aeternitatem proponere. *Sen., Ep. xvii., 2 (102), 22-29.*

63. "*Not lost, but gone before.*"

Tu ergo in eo ipso fano quod ad nominis tui memoriam ac cultum votum dedicatumque est, et laudari te et coli senties. Maxime autem laetaberis in eo quod et eum tibi quem maxime

debui honorem persolverim, et me simul iniquissimo fortunae imperio penitus exsolverim. Nosti enim, quam semper alacri fortique animo cunctis casibus restiterim : ut ne me quidem pulsum patria omnique plane dignitate spoliatum, tum acri impetu frangere ac deiicere fortuna potuerit. Cum inimicis autem quanta contentione decertaverim, quaeque mea fuerit in iis refutandis frangendisque virtus et constantia, norunt omnes, qui varios civitatis nostrae casus curiose notaverunt. Quum vero, Tullia, te mihi extremo loco fortuna ademisset, tum equidem intellexi, quantum illa in rebus posset humanis, quantaque adversus me ipsum vi ac potestate niteretur. Itaque nihil habui quod dicerem, nisi, cedo, et manum tollo, quum, tam gravi accepto vulnere, plane dolore percussus atque afflictus essem. Nunc autem, et praeceptis sapientiae adversus omnes fortunae vim confirmatus, et, te consecrata in caelumque recepta, tanta affectus voluptate ac laetitia, quantam animo capere maximam possum, exsultare plane videor, victorque de fortuna ac de omni prorsus dolore triumpho. Tu ergo, quando me insigni et excellenti tuarum laude memoriaque virtutum tam praeclare iuvisti : nunc, ab hominibus seiuncta, non me desereus, sed aliquando respectans, perduc eo, ubi tua tandem colloctione conspectuque fruar ; ut et parenti tui amantissimo, quam potissimum optare debes, gratiam referas, et ego multo mihi gratiorem multoque incundiorem congressum nostrum futurum intelligam, quam insuavis et acerbis digressus fuit. *Consol. Cic. ascript., p. 1213, ed. Nobbe.*

64. *Immortality taught by the Druids.*

Et vos barbaricos ritus moremque sinistrum
Sacrorum, Druidae, positis repetistis ab armis
Solis nosse deos, et coeli numina vobis,
Aut solis nescire datum : nemora alta remotis
Incolitis lucis. Vobis auctoribus, umbrae
Non tacitas Erebi sedes Ditisque profundi
Pallida regna petunt : regit idem spiritus artus
Orbe alio : longae (canitis si cognita) vitae
Mors media est. Certe populi, quos despicit Arctos,
Felices errore suo, quos ille timorum
Maximus haud urget, leti metus. Inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animaeque capaces
Mortis : et ignavum, rediturae parcere vitae.

Lucan., i. 450-462.

65. *On Suicide.*

Cato autem sic abiit e vita, ut caussam moriendi nactum se esse gauderet. Vetat enim dominans ille in nobis Deus, iniussu hinc nos suo demigrare : quum vero caussam iustam Deus ipse dederit, ut tunc Socrati, nunc Catoni, saepe multis : nae ille, medius fidius, vir sapiens laetus ex his tenebris in lucem illam excesserit. Nec tamen illa vincla carceris ruperit : leges enim vetant ; sed tamquam a magistratu aut ab aliqua potestate legitima, sic a Deo evocatus atque emissus exierit. Tota enim philosophorum vita, ut ait idem, commentatio mortis est. Nam quid aliud agimus, quum a voluptate, id est a corpore, quum a re familiari, quae est ministra et famula corporis, quum a republica, quum a negotio omni sevocamus animum ? Quid, inquam, tum agimus, nisi animum ad seipsum advocamus, secum esse cogimus maximeque a corpore abducimus ? Secernere autem a corpore animum nec quidquam aliud est, quam emori discere. *Cic., Tusc. Disp., I. xxx. 74, 75.*

66. *Under the Tyranny of the Emperors we find Suicide recommended.*

Non possis itaque de re in universum pronuntiare, quum mortem vis externa denuntiat, occupanda sit, an exspectanda. Multa enim sunt, quae in utramque partem trahere possunt. Si altera mors cum tormento, altera simplex et facilis est, quidni huic iniicienda sit manus ? Quemadmodum navim eligam navigaturus et domum habitaturus, ita mortem, utique qua sum exiturus e vita, meliorem. Praeterea quemadmodum non utique melior est longior vita, sic peior utique mors longior. In nulla re magis, quam in morte, morem animo gerere debemus. Exeat qua impetum cepit : sive ferrum appetit, sive laqueum, sive aliquam potionem venas occupantem, pergat, et vincula servitutis abrumpat. Vitam et aliis approbare quisque debet, mortem sibi. Optima est, quae placet. Stulte haec cogitantur : Aliquis dicet, me parum fortiter fecisse ; aliquis, nimis timere ; aliquis, fuisse aliquod genus mortis animosius. Vis tu cogitare, id in manibus esse consilium, ad quod fama non pertinet ? Hoc unum intueri, ut te fortunae quam celerrime eripias. Alioqui aderunt, qui de facto tuo male existiment. Invenies etiam professos sapientiam, qui vim afferendam vitae suae negent, et nefas iudicent ipsum interemptorem sui fieri : exspectandum esse exitum, quem natura decrevit. Hoc qui dicit, non videt se libertati viam claudere.

Nil melius aeterna lex fecit, quam quod unum introitum nobis ad vitam dedit, exitus multos. Ego exspectem vel morbi crudelitatem, vel hominis, quum possim per media exire tormenta, et adversa discutere? Hoc est unum, cur de vita non possimus queri : neminem tenet. *Sen., Ep. viii., 1 (70), 9-13.*

67. *The excuses Men invent for Sin.*

Sunt, in Fortunae qui casibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moveri,
Natura volvente vices et lucis et anni ;
Atque ideo intrepidi quaecumque altaria tangunt.
Est alius metuens, ne crimen poena sequatur :
Hic putat esse deos, et peierat, atque ita secum :
“ Decernat, quodcumque volet, de corpore nostro
Isis, et irato feriat mea lumina sistro,
Dummodo vel caecus teneam, quos abnego, numos.
Et phthisis et vomicae putres et dimidium crus
Sunt tanti? Pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet Ladas, si non eget Anticyra, nec
Archigene. Quid enim velocis gloria plantae
Praestat et esuriens Pisaeae ramus olivae?
Ut sit magna, tamen certe lenta ira deorum est.
Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient? Sed et exorabile numen
Fortasse experiar : solet his ignoscere. Multi
Committunt eadem diverso crimina fato :
Ille crucem pretium sceleris tulit, hic diadema.”
Sic animum dirae trepidum formidine culpae
Confirmant.

Juv., xiii. 86-107.

68. *The Punishments of the Lower World may be endured on Earth.*

Atque ea nimirum quaecumque Acherunte profundo
Prodita sunt esse, in vita sunt omnia nobis.
Nec miser impendens magnum timet aere saxum
Tantalus, ut famast, cassa formidine torpens ;
Sed magis in vita divom metus urget inanis
Mortalis casumque timent quem cuique ferat fors.

Sed Tityos nobis hic est, in amore iacentem
Quem volucres lacerant atque exest anxius angor

Aut alia quavis scindunt cuppedine curae.
 Sisyphus in vita quoque nobis ante oculos est
 Qui petere a populo fasces saevasque secures
 Imbibit et semper victus tristisque recedit.
 Nam petere imperium quod inanest nec datur umquam,
 Atque in eo semper durum sufferre laborem,
 Hoc est adverso nixantem trudere monte
 Saxum quod tamen e summo iam vertice rusum
 Volvitur et plani raptim petit aequora campi.

Cerberus et furiae iam vero et lucis egestas
 Tartarus horriferos eructans faucibus aestus,
 Qui neque sunt usquam nec possunt esse profecto.
 Sed metus in vita poenarum pro male factis
 Est insignibus insignis scelerisque lueſſa,
 Carcer et horribilis de saxo iactu' deorsum,
 Verbera carnifices robur pix lammina taedae;
 Quae tamen etsi absunt, at mens sibi conscia factis
 Praemetuens adhibet stimulos terretque flagellis
 Nec videt interea qui terminus esse malorum
 Possit nec quae sit poenarum denique finis
 Atque eadem metuit magis haec ne in morte gravescant.
 Hic Acherusia fit stultorum denique vita.

Lucr., iii. 978-983; 992-1002; 1011-1023.

69. ὕστερόποινον πέμπει παραξᾶσιν Ἑρινύν.

Non est humano consilio, ne mediocri quidem, iudices, deorum immortalium cura res illa perfecta. Religiones mehercule ipsae, quae illam belluam cadere viderunt, commovisse se videntur, et ius in illo suum retinuisse. Vos enim iam, Albani tumuli atque luci, vos, inquam, imploro atque obtestor, vosque, Albanorum obrutae arae, sacrorum populi Romani sociae et aequales, quas ille praeceps amentia, caesis prostratisque sanctissimis lucis, substructionum insanis molibus oppresserat: vestrae tum arae vestrae religiones viguerunt, vestra vis valuit, quam ille omni scelere polluerat; tuque ex tuo edito monte, Latiaris sancte Iuppiter, cuius ille lacus, nemora finesque saepe omni nefario stupro et scelere macularat, aliquando ad eum puniendum oculos aperuisti: vobis illae, vobis vestro in conspectu serae, sed iustae tamen et debitae poenae solutae sunt. Nisi forte hoc etiam casu factum esse dicemus, ut ante ipsum, sacrarium Bonae Deae, quod est in fundo T. Sextii Galli, in primis honesti et ornati adolescentis, ante ipsam, inquam, Bonam

Deam, quum praelium commisisset, primum illud vulnus accep-
erit, quo taeterrimam mortem obiret, ut non absolutus iudicio
illo nefario videretur, sed ad hanc insignem poenam reservatus.
Cic., Milo., xxxi. 85, 86.

70. *Speech of the Locrian Ambassadors before the Roman Senate*
(B.C. 204), showing the inevitable Punishment of Sacrilege.

“Unum est, de quo nominatim et nos queri religio infixā animis cogat, et vos audire, et exsolvere rempublicam vestram religione, si ita vobis videbitur, velimus, Patres conscripti. Vidimus enim, cum quanta caerimonia non vestros solum colatis deos, sed etiam externos accipiatis. Fanum est apud nos Proserpinae, de cuius sanctitate templi credo aliquam famam ad vos pervenisse Pyrrhi bello: qui quum, ex Sicilia rediens, Locros classe praeterveheretur, inter alia foeda, quae propter fidem erga vos in civitatem nostram facinora edidit, thesauros quoque Proserpinae, intactos ad eam diem, spoliavit: atque ita, pecunia in naves imposita, ipse terra est profectus. Quid ergo evenit, Patres conscripti? Classis postero die foedissima tempestate lacerata, omnesque naves, quae sacram pecuniam habuerunt, in litora nostra eiectae sunt. Qua tanta clade edoctus tandem deos esse superbissimus rex, pecuniam omnem conquistam in thesauros Proserpinae referri iussit. Nec tamen illi unquam postea prosperi quicquam evenit: pulsusque Italia, ignobili atque inhonesta morte, temere nocte ingressus Argos, occubuit. Haec quum audisset legatus vester, tribuni-
que militum, et mille alia, quae non augendae religionis causa, sed praesentis deae numine saepe comperta nobis maioribusque nostris, referebantur; ausi sunt nihilo minus sacrilegas admovere manus intactis illis thesauris, et nefanda praeda se ipsos ac domos contaminare suas et milites vestros. Quibus, per vos fidemque vestram, Patres conscripti, priusquam eorum scelus expietis, neque in Italia neque in Africa quicquam rei gesseritis, ne, quod piaculum commiserunt, non suo solum sanguine, sed etiam publica clade luant.” *Livy, xxix. 18.*

71. *Speech of the Locrian Ambassadors before the Roman Senate*
(B.C. 204), showing the inevitable Punishment of Sacrilege.

“Quanquam ne nunc quidem, Patres conscripti, aut in ducibus, aut in militibus vestris cessat ira deae. Aliquoties iam inter se signis collatis concucurrerunt. Dux alterius partis Pleminius, alterius duo tribuni militum erant: non acrius cum Carthagin-

iensibus, quam inter se ipsi, ferro dimicaverunt: praebuissentque occasionem furore suo Locros recipiendi Hannibali, ni accitus ab nobis Scipio intervenisset. At, hercule, milites contactos sacri-legio furor agitat: in ducibus ipsis puniendis nullum deae numen apparuit? Imo ibi praesens maxime fuit. Virgis caesi tribuni ab legato sunt. Legatus deinde insidiis tribunorum interceptus, praeterquam quod toto corpore laceratus, naso quoque auribusque decisis, exsanguis est relictus: recreatus deinde legatus ex vulneribus, tribunos militum in vincula coniectos, dein verberatos, servilibusque omnibus suppliciis trucidatos cruciando occidit; mortuos deinde prohibuit sepeliri. Has dea poenas a templi sui spoliatoribus habet: nec ante desinet omnibus eos agitare furiis, quam reposita sacra pecunia in thesauris fuerit. Maiores quondam nostri, gravi Crotoniensium bello, quia extra urbem templum est, transferre in urbem eam pecuniam voluerunt. Noctu audita ex delubro vox est, "Abstinerent manus: deam sua templa defensuram. "Quia movendi inde thesauros incussa erat religio, muro circumdare templum voluerunt. Ad aliquantum iam altitudinis excitata erant moenia, quum subito collapsa ruina sunt. Sed et nunc, et saepe alias dea suam sedem, suumque templum aut tutata est, aut a violatoribus gravia piacula exegit. Nostras iniurias nec potest, nec possit alius ulcisci, quam vos, Patres conscripti. Ad vos vestramque fidem supplices confugimus. Nihil nostra interest, utrum sub illo legato, sub illo praesidio Locros esse sinatis, an irato Hannibali et Poenis ad supplicium dedatis. Non postulamus, ut extemplo nobis, ut de absente, ut indicta causa credatis. Veniat, coram ipse audiat, ipse diluat. Si quicquam sceleris, quod homo in homines edere potest, in nos praetermisit; non recusamus, quin et nos omnia eadem iterum, si possumus, patiamur, et ille omni divino humanoque liberetur scelere. *Livy, xxix. 18.*

72. *Vengeance sleeps but does not die.*

Spartano cuidam respondit Pythia vates:
 Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
 Depositum retinere et fraudem iure tueri
 Iurando. Quaerebat enim, quae numinis esset
 Mens, et an hoc illi facinus suaderet Apollo?
 Reddidit ergo metu, non moribus: et tamen omnem
 Vocem adyti dignam templo veramque probavit,
 Exstinctus tota pariter cum prole domoque
 Et, quamvis longa deductis gente, propinquis.

Has patitur poenas peccandi sola voluntas.
 Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
 Facti crimen habet. Cedo, si conata peregit?
 Perpetua anxietas, nec mensae tempore cessat,
 Faucibus ut morbo siccis interque molares
 Difficili crescente cibo : sed vina misellus
 Exspuit; Albani veteris pretiosa senectus
 Displicet. Ostendas melius, densissima ruga
 Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
 Nocte brevem si forte indulsit cura soporem,
 Et toto versata toro iam membra quiescunt;
 Continuo templum et violati numinis aras
 Et, quod praecipuis mentem sudoribus urget,
 Te videt in somnis; tua sacra et maior imago
 Humana turbat pavidum, cogitque fateri.
 Hi sunt, qui trepidant et ad omnia fulgura pallent,
 Quum tonat, exanimes quoque primo murmure coeli;
 Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed
 Iratus cadat in terras et vindicet ignis.

Juv., xiii. 199-226.

73. *The Gods have ceased to visit the Earth
 as they did of old.*

Talia praeferantes quondam, felicia Pelei
 Carmina divino cecinerunt omine Parcae.
 Praesentes namque ante domos invisere castas
 Saepius, et sese mortali ostendere coetu
 Coelicolae, nondum sprete pietate, solebant.
 Saepe pater divum templo in fulgente revisens,
 Annua dum festis venissent sacra diebus,
 Conspexit terra centum procurrere currus.
 Saepe vagus Liber Parnasi vertice summo
 Thyiadas effusis evantes crinibus egit :
 Quum Delphi tota certatim ex urbe ruentes
 Acciperent laeti divum fumantibus aris.
 Saepe in letifero belli certamine Mavors,
 Aut rapidi Tritonis hera, aut Rhamnusia virgo
 Armatas hominum est praesens hortata catervas.
 Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
 Iustitiamque omnes cupida de mente fugarunt,
 Perfudere manus fraterno sanguine fratres :
 Destitit extinctos natus lugere parentes :
 Optavit genitor primaevi funera nati,

Liber ut innuptae poteretur flore novercae :
 Ignaro mater substernens se impia nato,
 Impia non verita est divos scelerare parentes
 Omnia fanda nefanda malo permista furore
 Iustificam nobis mentem avertere deorum.
 Quare nec tales dignantur visere coetus,
 Nec se contingi patiuntur lumine claro.

Catull., lxiv. (lxii.) 382-408.

74. *The Roman Religion owed much to Etruscan Influence.*

Maiores nostri statas solennesque caeremonias, Pontificum scientia ; bene gerendarum rerum auctoritates, augurum observatione ; Apollinis praedictiones, vatum libris ; portentorum depulsa, Etrusca disciplina explicari voluerunt. Prisco etiam instituto rebus divinis opera datur, cum aliquid commendandum est, precatione : cum exposcendum, voto : cum solvendum, gratulatione : cum inquirendum vel extis vel sortibus, impetrato : cum solenni ritu peragendum, sacrificio. Quo etiam ostentorum ac fulgurum denuntiationes procurantur. Tantum autem studium antiquis non solum observandae, sed etiam amplificandae religionis fuit, ut e florentissima tum et opulentissima civitate decem principum filii S. C. singulis Etruriae populis percipiendae sacrorum disciplinae gratia traderentur. *Val. Max.*, I. i. 1.

75. *Exactness of the Roman Ritual.*

Non mirum igitur, si pro eo imperio augendo custodiendoque pertinax deorum indulgentia semper excubuit, quod tam scrupulosa cura, parvula quoque momenta religionis examinare videtur : quia nunquam remotos ab exactissimo cultu caeremoniarum oculos habuisse nostra civitas existimanda est. In qua cum Marcellus quintum consulatum gerens templum Honori et Virtuti, Clastidio prius, deinde Syracusis potitus, nuncupatis votis debitum consecrare vellet, a collegio pontificum impeditus est, negante unam cellam duobus diis recte dicari. Futurum enim, si quid prodigii in ea accidisset, ne dignosceretur, utri rem divinam fieri oporteret : nec duobus nisi certis diis una sacrificari solere. Ea pontificum admonitione effectum est, ut Marcellus, separatim aedibus, Honoris ac Virtutis simulacra statueret. Neque aut collegio pontificum autoritas amplissimi viri, aut Marcello adiectio impensae impedimento fuit, quo minus religionibus suis tenor, suaeque observatio redderetur. *Val. Max.*, I. i. 8.

76. *The Romans did not allow the heaviest Misfortunes to interfere with Public Worship.*

Quanto nostrae civitatis senatus venerabilior in Deos ! qui post Cannensem cladem decrevit, ne matronae ultra trigesimum diem luctus suos extenderent, uti ab his sacra Cereris peragi possent : quia, maiore paene Romanorum virorum parte in execrabili ac diro solo iacente, nullius penates moeroris expertes erant. Itaque matres ac filiae coniugesque et sorores nuper interfectorum, abstersis lacrymis depositisque doloris insignibus, candidam induere vestem, et aris dare thura coactae sunt. Quae quidem constantia obtinendae religionis, magnus coelestibus iniectus est rubor ulterius adversus eam saeviendi gentem, quae ne iniuriarum quidem acerbitate ab eorum cultu absterreri potuerat. *Val. Max.*, I. i. 15.

77. *The Gods of the Farmer.*

Et quoniam (ut aiunt) dei facientes adiuvant, prius invocabo eos; nec, ut Homerus et Ennius, Musas, sed xii deos consentis: neque tamen eos urbanos quorum imagines ad forum auratae stant, sex mores et feminae totidem, sed illos xii deos qui maxime agricolarum duces sunt. Primum, qui omnes fructus agriculturae caelo et terra continent, Iovem et Tellurem. Itaque quod ii parentes magni dicuntur, Iuppiter pater appellatur, Tellus terra mater. Secundo Solem et Lunam, quorum tempora observantur, cum quaedam seruntur et conduntur. Tertio Cererem et Liberum, quod horum fructus maxime necessarii ad victum. Ab his enim cibus et potio venit e fundo. Quarto Robigum et Floram, quibus propitiis neque robigo frumenta atque arbores corrumpit, neque non tempestive florent. Itaque publicae Robigo feriae robigaria; Florae ludi floralia instituti. Item adveneror Minervam et Venerem, quarum unius procuratio oliveti alterius portorum; quo nomine rustica vinalia instituta. Nec non etiam precor Lympham ac Bonum Eventum, quoniam sine aqua omnis arida ac miser¹ agricultura, sine successu ac bono eventu frustratio est non cultura. Iis igitur diis ad venerationem advocatis ego referam sermones eos quos de agricultura nuper habuimus. *Varro.*, *R. R.*, l. 1.

78. *"Dis te minorem quod geris Imperas."*

Ego enim fateor, me et magnitudine ostenti et gravitate responsi et una atque constanti haruspicum voce vehementer

esse commotum. Neque is sum, qui, si cui forte videor plus, quam ceteri, qui aequae, atque ego, sunt occupati, versari in studio litterarum his delecter, aut utar omnino litteris, quae nostros animos deterrent atque avocant a religione. Ego vero primum habeo auctores ac magistros religionum colendarum maiores nostros: quorum mihi tanta fuisse sapientia videtur, ut satis superque prudentes sint, qui illorum prudentiam, non dicam assequi, sed, quanta fuerit, perspicere possint: qui statas sollemnesque caerimonias pontificatu, rerum bene gerendarum auctoritates augurio, fatorum veteres praedictiones Apollinis vatum libris, portentorum explanationes Etruscorum disciplina contineri putarunt: quae quidem tanta est, ut nostra memoria primum Italici belli funesta illa principia, post Sullani Cinnanique temporis extremum paene discrimen, tum hanc recentem Urbis inflammandae delendique imperii coniurationem non obscure nobis paullo ante praedixerint. Deinde etiam cognovi, multa homines doctissimos sapientissimos que et dixisse et scripta de deorum immortalium numine reliquisse. Quae quamquam divinitus perscripta video, tamen eiusmodi sunt, ut ea maiores nostri docuisse illos, non ab illis didicisse videantur. Et enim quis est tam vecors, qui aut, quum suspexerit in caelum, deos esse non sentiat, et ea, quae tanta mente fiunt, ut vix quisquam arte ulla ordinem rerum ac necessitudinem persequi possit, causi fieri putet: aut quum deos esse intellexerit, non intelligat, eorum numine hoc tantum imperium esse natum et auctum et retentum? Quam volumus licet, patres conscripti, ipsi nos amemus: tamen nec numero Hispanos nec robore Gallos, nec calliditate Poenos, nec artibus Graecos, nec denique hoc ipso huius gentis ac terrae domestico nativoque sensu Italos ipsos ac Latinos, sed pietate ac religione, atque hac una sapientia, quod deorum immortalium numine omnia regi gubernarique perspeximus, omnes gentes nationesque superavimus. *Cic., Har. Resp., ix. 18, 19.*

79. *Livy's respect for Ancestral Belief.*

Non sum nescius, ab eadem negligentia, qua nihil deos portendere vulgo nunc credant, neque nuntiari admodum ulla prodigia in publicum, neque in annales referri. Ceterum et mihi, vetustas res scribenti, nescio quo pacto antiquus fit animus; et quaedam religio tenet, quae illi prudentissimi viri publice suscipienda censuerint, ea pro indignis habere, quae in meos annales referam. Anagnia duo prodigia eo anno sunt nuntiata; facem in coelo conspectam, et bovem feminam locutam

publice ali. Minturnis quoque per eos dies coeli ardentis species affulserat. Reate imbri lapidavit. Cumis in arce Apollo triduum ac tres noctes lacrimavit. In urbe Romana duo aeditui nuntiarunt, alter, in aede Fortunae anguem iubatam a compluribus visum esse: alter, in aede Primigeniae Fortunae, quae in colle est, duo diversa prodigia; palmam in area enatam, et sanguine interdiu pluisse. Duo non suscepta prodigia sunt, alterum, quod in privato loco factum esset, palmam enatam in impluvio suo T. Marcius Figulus nuntiabat: alterum, quod in loco peregrino, Fregellis in domo L. Atrei hasta, quam filio militi emerat, interdiu plus duas horas arsisse, ita ut nihil eius, ambureret ignis, dicebatur. Publicorum prodigiorum causa libri a decemviris aditi. Quadraginta maioribus hostiis quibus diis consules sacrificarent, ediderunt, et ut supplicatio fieret, cunctique magistratus circa omnia pulvinaria victimis maioribus sacrificarent, populusque coronatus esset. Omnia, uti decemviri praeierunt, facta. *Livy*, xliii. 13.

80. *The Roman Religion is Local, and cannot be transplanted to Vei or elsewhere.*

“Urbem auspicato inauguratoque conditam habemus: nullus locus in ea non religionum deorumque est plenus: sacrificiis sollennibus non dies magis statim, quam loca sunt, in quibus fiant. Hos omnes deos, publicos privatosque, Quirites, deserturi estis? Quam par vestrum factum est, quod in obsidione nuper in egregio adolescente C. Fabio, non minore hostium admiratione, quam vestra, conspectum est; quum inter Gallica tela degressus ex arce sollenne Fabiae gentis in colle Quirinali obiit? An gentilicia sacra ne in bello quidem intermittere, publica sacra et Romanos deos etiam in pace deserere placet? et pontifices flaminesque negligentiores publicarum religionum esse, quam privatus in sollenni gentis fuerit? Forsitan aliquis dicat, aut ea nos Veiis facturos, aut huc inde missuros sacerdotes nostros, qui faciant: quorum neutrum fieri salvis caerimoniis potest. Et ne omnia generatim sacra omnesque percenseam deos; in Iovis epulo num alibi, quam in Capitolio, pulvinar suscipi potest? Quid de aeternis Vestae ignibus signoque, quod imperii pignus custodia eius templi tenetur, loquar? quid de ancilibus vestris, Mars Gradive, tuque Quirine pater? Haec omnia in profano deserere placet sacra, aequalia urbi, quaedam vetustiora origine urbis? *Livy*, V., lii. 1-3.

81. *The Influence of Augury.*

Maximum autem et praestantissimum in republica ius est augurum cum auctoritate coniunctum. Neque vero hoc, quia sum ipse augur, ita sentio, sed quia sic existimare nos est necesse. Quid enim maius est, si de iure quaerimus, quam posse a summis imperiis, et summis potestatibus comitiatus et concilia, vel instituta dimittere, vel habita rescindere? Quid gravius, quam rem susceptam dirimi, si unus augur "alio die" dixerit? quid magnificentius, quam posse decernere, ut magistratu se abdicent consules? quid religiosius, quam cum populo, cum plebe agendi ius aut dare aut non dare? quid? legem, si non iure rogata est, tollere? ut Titiam decreto collegii; ut Livias, consilio Philippi, consulis et auguris: nihil domi, nihil militiae, per magistratus gestum, sine eorum auctoritate posse cuiquam probari? Age, iam ista video fateorque esse magna: sed est in collegio vestro inter Marcellum et Appium, optimos augures, magna dissensio: nam eorum ego in libros incidi: quum alteri placeat, auspicia ista ad utilitatem esse reipublicae composita: alteri disciplina vestra quasi divinare videatur prorsus posse. Hac tu de re, quaero, quid sentias. M. Egone? . . . Non video cur esse divinationem negem. . . . Nec vero Romulus noster auspicato Urbem condidisset, neque Attii Navii nomen memoria floreret, tam diu, nisi hi omnes multa ad veritatem admirabilia dixissent. Sed dubium non est, quin haec disciplina et ars augurum evanuerit iam et vetustate et negligentia. Itaque neque illi assentior, qui hanc scientiam negat umquam in nostro collegio fuisse; neque illi, qui esse etiam nunc putat; quae mihi videtur apud maiores fuisse dupliciter, ut ad reipublicae tempus nonnumquam, ad agendi consilium saepissime pertineret. *Cic., Leg., II. xii., xiii. 31-33.*

82. *Cicero's Compendium of Religious Legislation.*

Ad divos adeunto caste. Pietatem adhibento: opes amovento. Qui secus faxit, deus ipse vindex erit. Separatim nemo habessit deos, neve novos, sive advenas, nisi publice ascitos, privatim colunto. Constructa a patribus delubra in urbibus habento, lucos in agris habento et larum sedes. Ritus familiae patrumque servanto. Divos et eos, qui caelestes semper habiti, colunto, et ollos, quos endo caelo merita locaverunt, Herculem, Liberum, Aesculapium, Castorem, Pollucem, Quirinum: ast olla, propter quae datur homini ascensus in caelum mentem, virtutem,

pietatem, fidem : earumque laudum delubra sunt : neve ulla vitiorum, sacra sollemnia obeunto. Feriis iurgia amovendo, easque in famulis, operibus patratis, habento : itaque ut ita cadat in annuis anfractibus, descriptum esto : certasque fruges, certasque bacas sacerdotes publice libanto : hoc certis sacrificiis ac diebus. Itemque alios ad dies ubertatem lactis feturaeque servanto. Idque ne committi possit, ad eam rem, rationem, cursus annuos sacerdotes finiunto : quaeque quoique divo decorae grataeque sint hostiae, providento. Divisque aliis alii sacerdotes, omnibus pontifices, singulis flamines sunt. Virginesque vestales in urbe custodiunto ignem foci publici sempiternum. Quoque haec privatim et publice modo ritumque fiant, discunto ignari a publicis sacerdotibus. Eorum autem duo genera sunt : unum, quod praesit caerimoniis et sacris : alterum, quod interpretetur fatidicorum et vatum effata incognita, quorum senatus populusque asciverit. Interpretes autem Iovis optimi maximi, publici augures, signis et auspiciis postea vidento, disciplinam tenento. Sacerdotesque vineta virgetaque et salutem populi auguranto, quique agent rem duelli, quique popularem, auspiciis praemonento, ollice obtemperanto : divorumque iras providento, iisque apparento : caelique fulgura regionibus ratis temperanto : urbemque et agros et templa liberata et effata habento : quaeque augur iniusta, nefasta, vitiosa, dira defixerit, inrita infectaque sunt : quique non paruerit, capital esto. *Cic., Leg., II. viii. 19, 20, 21.*

83. *Cicero's Compendium of Religious Legislation.*

Foederum, pacis, belli, induciarum oratores, fetiales, iudicesve sunt. Bella disceptanto. Prodigia, portenta ad Etruscos haruspices, si senatus iussit, deferunt : Etruriaque principes disciplinam docent. Quibus divis creverint, procurant : iidemque fulgura atque obstita pianto. Nocturna mulierum sacrificia ne sunt praeter olla, quae pro populo rite fient : neve initiant, nisi, ut assolet Cereri, Graeco sacro. Sacrum commissum, quod neque expiari poterit, impie commissum esto : quod expiari poterit, publici sacerdotes expiant. Ludis publicis, quod sine curriculo et sine certatione corporum fiat, popularem laetitiam in cantu et fidibus et tibiis moderant, eamque cum divum honore iungunt. Ex patriis ritibus optima colunt. Praeter Idaeae matris famulos eosque iustis diebus, ne quis stipem cogito. Sacrum sacrove commendatum qui cleperit rapsitque, parricida esto. Periurii poena divina exitium, humana dedecus. Incestum pontifices supremo sup-

plicio sanciunto. Impius ne audeto placare donis iram deorum, Caute vota reddunto. Poena violati iuris esto. Quocirca ne quis agrum consecrato. Auri, argenti, eboris sacrandi modus esto. Sacra privata perpetua manento. Deorum manium iura sancta sunt. Sos leto datos, divos habento : sumptum in ollos luctumque minuunto. *Cic., Leg., II. ix. 21, 22.*

84. *Laws and Regulations to be observed by the Flamen Dialis; from Fabius Pictor.*

Equo Dialem flaminem vehi religio est: classem procinctam extra pomoerium, id est, exercitum armatum, videre: idcirco rarer flamen Dialis creatus consul est, cum bella consulibus mandabantur. Item iurare Dialem, fas nunquam est. Item annulo uti, nisi pervio cassoque, fas non est. Ignem e flaminia, id est, flaminis Dialis domo, nisi sacrum, efferri, ius non est. Vincitum, si aedes eius introierit, solvi necessum est: et vincula per impluvium in tegulas subduci, atque inde foras in viam demitti. Nodum in apice, neque in cinctu, neque in alia parte ullum habet. Si quis ad verberandum ducatur, si ad pedes eius supplex procubuerit, eo die verberari piaculum est. Capillum Dialis, nisi qui liber homo est, non detonset. Capram et carnem incoctam et ederam et fabam neque tangere Diali mos est, neque nominare. Propagines e vitibus altius praetentos non succidet. Pedes lecti, in quo cubat, luto tenui circumlitos esse oportet: et de eo lecto trinoctium continuum non decubat: neque in eo lecto cubare alium fas est; neque apud eius lecti fulcrum capsulam esse cum strue atque ferto oportet. Unguium Dialis et capilli segmina subter arborem felicem terra operiuntur. Dialis cotidie festatus est. Sine apice sub divo esse licitum non est: sub tecto, uti libet;" et non pridem a pontificibus constitutum Massurius Sabinus scripsit, et alia [taliam] quaedam remissa: gratiamque aliquot caerimoniarum factam dicit. "Farinam fermento imbutam attingere ei fas non est. Tunicam intimam, nisi in locis tectis, non exuit, ne sub coelo, tanquam sub oculis Iovis, nudus sit. Super flaminem Dialem in convivio, nisi rex sacrificulus, haud quisquam alius accumbit. Uxorem si amisit, flaminio decedit. Matrimonium flaminis, nisi morte, dirimi non est ius. Locum, in quo bustum est, nunquam ingreditur: mortuum nunquam attingit: funus tamen exsequi, non est religio. Eaedem ferme caerimoniae sunt quas flaminicas Diales seorsum aiunt observitare; veluti est: quod bene nato operitur: et quod in rica surculum de arbore felici habet: et quod scalas, [nisi] quae Graece κλίμακες appellantur, escendere ei plus tribus

gradibus religiosum est: atque etiam cum it ad Argeos, quod neque comit caput, neque capillum depectit. *Aul. Gel.*, x. 15, 3-30.

85. *Various Rites of Burial.*

"Venio ad manium iura, quae maiores nostri et sapientissime instituerunt, et religiosissime coluerunt. Februario autem mense, qui tum extremus anni mensis erat, mortuis parentari voluerunt." . . . Hostia autem maxima parentare, pietati esse adiunctum putabat. Iam tanta religio est sepulcrorum, ut extra sacra et gentem inferri fas negent esse: idque apud maiores nostros A. Torquatus in gente Popilia iudicavit. Nec vero tam denicales, (quae a nece appellatae sunt, quia residentur mortui,) quam ceterorum caelestium quieti dies, feriae nominarentur, nisi maiores eos, qui ex hac vita migrassent, in deorum numero esse voluissent. Eas in eos dies conferre ius, ut neque ipsius, neque publicae feriae sint: totaque huius iuris compositio pontificalis magnam religionem caerimoniamque declarat. . . . At mihi quidem antiquissimum sepulturae genus illud fuisse videtur, quo apud Xenophontem Cyrus utitur. Redditur enim terrae corpus, et ita locatum ac situm quasi operimento matris obducitur. Eodemque ritu in eo sepulcro, quo haud procul a Fonti ara regem nostrum Numam conditum accepimus: gentemque Corneliam usque ad memoriam nostram hac sepultura scimus esse usam. C. Marii sitas reliquias apud Anienem dissipari iussit Sulla victor, acerbioris odio incitatus, quam si tam sapiens fuisset, quam fuit vehemens. Quod haud scio an timens suo corpori posse accidere, primus e patriciis Corneliis igni voluit cremari. Declarat etenim Ennius de Africano, "Hic est ille situs." Vere: nam siti dicuntur ii, qui conditi sunt. Nec tamen eorum ante sepulcrum est, quam iusta facta, et corpus incensum est. Et quod nunc communiter in omnibus sepultis ponitur, ut humati dicantur: id erat proprium tum in iis, quos humus iniecta contegeret: eumque morem ius pontificale confirmat. Nam priusquam in os iniecta gleba est, locus ille, ubi crematum est corpus, nihil habet religionis. Iniecta gleba tum et illic humatus est, et gleba vocatur: ac tum denique multa religiosa iura complectitur. Itaque in eo, qui in navi necatus, deinde in mare proiectus esset, decrevit P. Mucius, familiam puram, quod os supra terram non exstaret: porcam heredi esse contractam, [et] habendas triduum ferias, et porco femina piaculum pati. Si in mari mortuus esset, eadem, praeter piaculum et ferias. *Cic., Leq.* II. xxi., xxii. 54-57.

86. *Dialogus between Numa Pompilius and Jupiter.*

Numam illum regem, cum procurandi fulminis scientiam non haberet, essetque illi cupido noscendi, Egeriae monitu castos duodecim iuvenes apud aquam concealasse cum vinculis, ut, cum Faunus et Marcius Picus ad id locorum venissent haustum—nam illis aquandi solemne iter huc fuit—in vaderent, constringerent, conligarent. Sed quo res fieri expeditius posset, regem pocula non parvi numeri vino mulsoque complexse circaque accessus fontis insidiosam venturis opposuisse fallaciam. Illos more de solito bibendi adpetitione correptos ad hospitia nota venisse. Sed cum liquoribus odoratis offendissent fragrantia pocula, vetustioribus anteposuisse res novas, invasisse aviditer, dulcedine potionis captos hausisse plus nimio, obdormivisse factos graves. Tum bis senos incubuisse sopitis, iniecisse madidatis vincula, expergitosque illos statim perdocusse regem, quibus ad terras modis Iuppiter posset et sacrificiis elici, et accepta regem scientia rem in Aventino fecisse divinam, elxisse ad terras Iovem, ab eoque quaesisse rectum procurationis morem. Iovem diu contatum “expiabis” dixit “capite fulgurita.” Regem respondisse “caepitio.” Iovem rursus “humano.” Rettulisse regem “sed capillo.” Deum contra “animali.” “Maena” subiecisse Pompilium. Tunc ambiguis Iovem propositionibus captum extulisse hanc vocem: “Decepisti me Numa; nam ego humanis capitibus procurari constitueram fulgurita, tu maena, capillo, caepitio. Quoniam me tamen tua circumvenit astutia, quem voluisti, habeto morem et his rebus. quas pactus es, procurationem semper suscipies fulguritorum.” *Val., Ant. Annales, ap. Arnob., v. 1.*

87. *“Ad Publicam Religionem pertinens Somnium.”*

Val. Max.

Haud ita multo post Ti. Latinio, de plebe homini, somnium fuit. Visus Iupiter dicere, “Sibi ludis praesultatorem displicuisse: nisi magnifice instaurarentur ii ludi, periculum urbi fore. Iret, ea consulibus nuntiaret.” Quanquam haud sane liber erat religione animus, verecundia tamen maiestatis magistratum timorem vicit, ne in ora hominum pro ludibrio abiret. Magno illi ea cunctatio stetit: filium namque intra paucos dies amisit. Cuius repentinae cladis ne causa dubia esset, aegro animi eadem illa in somnis obversata species visa est rogare, “Satin’ magnam sprete numinis haberet mercedem? Maiorem instare, ni eat propere, ac nuntiet consulibus.” Iam praesentior

res erat : cunctantem tamen ac prolatantem ingens vis morbi adorta est debilitate subita. Tum enimvero deorum ira admonuit. Fessus igitur malis praeteritis instantibusque, consilio propinquorum adhibito, quum visa atque audita, et obversatum totiens somno Iovem, minas irasque coelestes, repraesentatas casibus suis, exposuisset ; consensu inde haud dubio omnium, qui aderant, in forum ad consules lectica defertur. Inde in curiam iussu consulum delatus, eadem illa quum Patribus ingenti omnium admiratione enarrasset ; ecce aliud miraculum. Qui captus omnibus membris delatus in curiam esset, eum functum officio pedibus suis domum rediisse, traditum memoriae est. *Livy*, ii. 36, 3-11.

88. *The Phenomena of Religion explained by the Agency of Intermediate Spirits.*

Sed et haec cuncta, et id genus caetera, daemonum medio critati rite congruunt. Sunt enim inter nos ac deos, ut loco religionis, ita ingenio mentis intersiti, habentes communem cum superis immortalitatem, cum inferis passionem. Nam, proinde ut nos, pati possunt omnia animorum placamenta vel incitamenta : ut et ira incitentur, et misericordia flectantur, et donis invitentur, et precibus leniantur, et contumeliis exasperentur, et honoribus mulceantur, aliisque omnibus ad similem nobis modum variantur. Quippe, ut fine comprehendam, daemones sunt genere animalia, ingenio rationabilia, animo passiva, corpore aëria, tempore aeterna. Ex his quinque, quae commemoravi, tria a principio eadem nobiscum, quartum proprium, postremum commune cum diis immortalibus habent ; sed differunt ab his passione. Quae propterea passiva non absurde, ut arbitror, nominari, quod sunt iisdem, quibus nos, perturbationibus mentis obnoxii. Unde etiam religionum diversis observationibus, et sacrorum variis suppliciis fides impertienda est. Et sunt nonnulli ex hoc divorum numero, qui nocturnis vel diurnis promptis vel occultis, laetioribus vel tristioribus hostiis, vel caerimoniis, vel ritibus gaudeant : uti Aegyptia numina ferme plangoribus, Graeca plerumque choreis, barbara autem strepitu cymbalarum et tympanistarum et choraularum. Itidem pro regionibus et cetera in sacris differunt longa varietate : pomparum agmina, mysteriorum silentia, sacerdotum officia, sacrificantium obsequia : item deorum effigies et exuviae, templorum religiones et regiones, hostiarum cruores et colores. Quae omnia pro cuiusque more loci solennia et rata sunt, ut

plerumque somniis et vaticinationibus et oraculis comperimus saepenumero indignata numina, si quid in sacris socordia vel superbia negligatur: cuius generis mihi exempla affatim suppetunt; sed adeo celebrata et frequentata sunt, ut nemo ea commemorare adortus sit, quin multo plura omiserit quam recensuerit. Idcirco supersedebo impraesentiarum in his rebus orationem occupare: quae si non apud omnes certam fidem, at certe penes cunctos notitiam promiscuam possident. *Apuleius, De Deo Socratis, 684–686.*

89. *Magic is connected with Dæmonic Agency.*

Igitur ad praescriptum opinionis et famae confinxere, puerum quempiam carmine cantatum, remotis arbitris, secreto loco, arula et lucerna, et paucis consciis testibus, ubi incantatus sit, corruisse; postea nescientem sui excitatum. Nec ultra isti quidem progredi mendacio ausi. Sed enim fabula ut impleretur, addendum etiam illud fuit, puerum eundem multa praesagio praedixisse; quippe hoc emolumentum canticis accipimus. Nec modo vulgi opinione, verum etiam doctorum hominum auctoritate, hoc miraculum de pueris confirmatur. Memini me apud Varronem philosophum virum accuratissime doctum cum alia huiusmodi tum hoc etiam legere: Trallibus de eventu Mithridatici belli Magica percontatione consulentibus, puerum in aqua simulacrum Mercurii contemplantem quae futura erant LX versibus cecinisse. Itemque Fabium, cum quingentos denarios perdidisset, ad Nigidium consultum venisse: ab eo pueros carmine instinctos indicasse, ubi locorum defossa esset crumena, cum parte eorum: ceteri ut forent distributi: unum etiam denarium ex eo numero habere M. Catonem philosophum, quem se a pedissequo in stipe Apollinis accepisse Cato confessus est. Haec et alia apud plerosque de Magicis pueris lego equidem: sed dubius sententiae sum dicamne fieri posse, an negem. Quanquam Platoni credam, inter Deos atque homines, natura et loco medias quasdam Divorum potestates intersitas, easque divinationes cunctas et Magorum miracula gubernare. Quin et illud mecum reputo, posse animum humanum, praesertim puerilem et simplicem, seu carminum avocamento, sive odorum delenimento, soporari et ad oblivium praesentium externari: et paulisper remota corporis memoria redigi ac redire ad naturam suam quae est immortalis scilicet et divina; atque ita veluti quodam sopore futura rerum praesagire. *Apul. Apol., pp. 474, 475.*

90. *The Effects and Power of Witchcraft.*

Quis labor hic superis, cantus herbasque sequendi,
 Spernendique timor? cuius commercia pacti
 Obstrictos habuere deos? Parere necesse est,
 An iuvat? ignota tantum pietate merentur,
 An tacitis valuerę minis? Hoc iuris in omnes
 Est illis superos, an habent haec carmina certum
 Imperiosa deum, qui mundum cogere, quicquid
 Cogitur ipse, potest? Illic et sidera primum
 Praecipiti deducta polo : Phoebeque serenę
 Non aliter, diris verborum obsessa venenis,
 Palluit, et nigris, terrenisque ignibus arsit,
 Quam si fraterna prohiberet imagine tellus,
 Inserireretque suas flammis coelestibus umbras
 Et patitur tantus cantu deprensa labores
 Donec suppositas propior despumet in herbas.

Lucan, Phars., vi. 492-506.

PART II.—PHILOSOPHY.

A. GENERAL VIEW OF THE SUBJECT.

1. "*Vitae philosophia dux.*"

*("O purblind race of miserable men,
How many among us at this very hour
Do forge a lifelong trouble for ourselves
By taking true for false and false for true.")*

Suave, mari magno turbantibus aequora ventis,
E terra magnum alterius spectare laborem;
Non quia vexari quemquamst iucunda voluptas,
Sed quibus ipse malis careas quia cernere suave est.
Suave etiam belli certamina magna tueri
Per campos instructa tua sine parte pericli.
Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
Edita doctrina sapientum templa serena,
Despicere unde queas alios passimque videre
Errare atque viam palantis quaerere vitae,
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Noctes atque dies niti praestante labore
Ad summas emergere opes rerumque potiri.
O miseras hominum mentes, o pectora caeca!
Qualibus in tenebris vitae quantisque periclis
Degitur hoc aevi quodcumquest! nonne videre
Nil aliud sibi naturam latrare, nisi ut, quæ
Corpore seiunctus dolor absit, mente fruatur
Iucundo sensu cura semotu' metuque?

Quapropter quoniam nil nostro in corpore gazae
Proficiunt neque nobilitas nec gloria regni,
Quod superest, animo quoque nil prodesse putandum;

Quod si ridicula haec ludibriaque esse videmus,
Re veraque metus hominum curaeque sequaces
Nec metuunt sonitus armorum nec fera tela,
Quid dubitas quin omni' sit haec rationi' potestas?
Omnis cum in tenebris praesertim vita laboret.
Nam veluti pueri trepidant atque omnia caecis
In tenebris metuunt, sic nos in luce timemus
Interdum, nilo quae sunt metuenda magis quam
Quae pueri in tenebris pavitant finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi tenebrasque necessest
Non radii solis neque lucida tela diei
Discutiant, sed naturae species ratioque.

Lucr., ii. 1-59.

2. *The Commonplace Man does not appreciate
Philosophy.*

Discite, o miseri, et caussas cognoscite rerum!
Quid sumus, et quidnam victuri gignimur? ordo
Quis datus, aut metae quam mollis flexus, et unde?
Quis modus argento? quid fas optare? quid asper
Utile numus habet? Patriae carisque propinquis
Quantum elargiri deceat, quem te Deus esse
Iussit, et humana qua parte locatus es in re,
Disce, neque invidias, quod multa fidelia putet
In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris,
Et piper, et pernae, Marsi monumenta clientis,
Maenaeque quod prima nondum defecerit orca.

Heic aliquis de gente hircosa centurionum
Dicat: Quod satis est, sapio mihi: non ego curo
Esse, quod Arcesilas aerumnosique Solones,
Obstipo capite, et figentes lumine terram,
Murmura quum secum et rabiosa silentia rodunt.

Atque exporrecto trutinantur verba labello

Aegroti veteris meditantes somnia: "gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti."

Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat, hoc est?
His populus ridet: multumque torosa inventus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.

Persius, Sat., iii. 66-87.

3. *The World owes a Great Debt to the First Scientific Thinkers.*

E tenebris tantis tam clarum extollere lumen
 Qui primus potuisti inlustrans commoda vitae,
 Te sequor, o Graiae gentis decus, inque tuis nunc
 Ficta pedum pono pressis vestigia signis,
 Non ita certandi cupidus quam propter amorem
 Quod te imitari aveo; quid enim contendat hirundo
 Cynis, aut quidnam tremulis facere artubus haedi
 Consimile in cursu possint et fortis equi vis?
 Tu, pater, es rerum inventor, tu patria nobis
 Suppeditas praecepta, tuisque ex, inclute, chartis,
 Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,
 Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
 Aurea, perpetua semper dignissima vita.
 Nam simul ac ratio tua coepit vociferari
 Naturam rerum, divina mente coorta,
 Diffugiunt animi terrores, moenia mundi
 Discedunt, totum video per inane geri res.
 Apparet divum numen sedesque quietae
 Quas neque concutiunt venti nec nubila nimbis
 Aspergunt neque nix acri concreta pruina
 Cana cadens violat semperque innubilus aether
 Integit, et large diffuso lumine rident.
 Omnia suppeditat porro natura neque ulla
 Res animi pacem delibat tempore in ullo.
 At contra nusquam apparent Acherusia templa
 Nec tellus obstat quin omnia dispiciantur,
 Sub pedibus quaecumque infra per inane geruntur.
 His ibi me rebus quaedam divina voluptas
 Percipit adque horror, quod sic natura tua vi
 Tam manifesta patens ex omni parte relecta est.

Lucr., iii. 1-30.

4. *We cannot overrate the Value of Philosophy.*

Sed et huius culpa et ceterorum vitiorum peccatorumque nostrorum omnis a philosophia petenda correctio est. Cuius in sinum quum a primis temporibus aetatis nostra voluntas studiumque nos compulisset, his gravissimis casibus in eundem portum, ex quo eramus egressi, magnai actati tempestate confugimus. O vitae philosophia dux, o virtutis indagatrix, expultrixque vitiorum! quid non modo nos, sed omnino vita

hominum sine te 'esse potuisset! Tu urbes peperisti: tu dissipatos homines in societatem vitae convocasti: tu eos inter se primo domiciliis, deinde coniugiis, tum litterarum et vocum communione iunxisti: tu inventrix legum, tu magistra morum et disciplinae fuisti. Ad te confugimus; a te opem petimus: tibi nos, ut antea magna ex parte, sic nunc penitus totosque tradimus. Est autem unus dies, bene et ex praeceptis tuis actus, peccanti immortalitati anteponendus. Cuius igitur potius opibus utamur, quam tuis, quae et vitae tranquillitatem largita nobis es, et terrorem mortis sustulisti? *Cic., Tusc., V. ii. 5.*

5. *A Sketch of the Progress of Philosophy.*

Nec vero Pythagoras nominis solum inventor, sed rerum etiam ipsarum amplificator fuit. Qui quum post hunc Phliasium sermonem in Italiam venisset, exornavit eam Graeciam, quae magna dicta est, et privatim et publice praestantissimis et institutis et artibus. Cuius de disciplina aliud tempus fuerit fortasse dicendi. Sed ab antiqua philosophia usque ad Socratem, qui Archelaum, Anaxagorae discipulum, audierat, numeri motusque tractabantur, et unde omnia orirentur, quove reciderent: studioseque ab his siderum magnitudines, intervalla, cursus anquirebantur et cuncta caelestia. Socrates autem primus philosophiam devocavit e caelo, et in urbibus collocavit, et in domos etiam introduxit, et coegit de vita et moribus rebusque bonis et malis quaerere. Cuius multiplex ratio disputandi rerumque varietas et ingenii magnitudo, Platonis memoria et litteris consecrata, plura genera effecit dissentientium philosophorum. E quibus nos id potissimum consecuti sumus, quo Socratem usum arbitrabamur, ut nostram ipsi sententiam tegeremus, errore alios levaremus et in omni disputatione, quid esset simillimum veri, quaereremus. Quem morem quum Carneades acutissime copiosissimeque tenuisset, fecimus et alias saepe, et nuper in Tusculano, ut ad eam consuetudinem disputaremus. Et quadridui quidem sermonem superioribus ad te perscriptum libris misimus: quinto autem die, quum eodem loco consedissemus, sic est propositum, de quo disputaremus. *Cic., Tusc., V. iv. 10, 11.*

6. *Criticism of the Epicurean Logic.*

Hoc persaepe facitis, ut, quum aliquid non verisimile dicatis et effugere reprehensionem velitis, afferatis aliquid, quod omnino

ne fieri quidem possit; ut satius fuerit illud ipsum, de quo ambigebatur, concedere, quam tam impudenter resistere. Velut Epicurus, quum videret, si atomi ferrentur in locum inferiorem suapte pondere, nihil fore in nostra potestate, quod esset earum motus certus et necessarius; invenit, quo modo necessitatem effugeret, quod videlicet Democritum fugerat. Ait atomum, quum pondere et gravitate directo deorsus feratur, declinare paullulum. Hoc dicere turpius est, quam illud, quod vult, non posse defendere. Idem facit contra Dialecticos: a quibus quum traditum sit, in omnibus disiunctionibus, in quibus, aut etiam, aut non, poneretur, alterutrum verum esse: pertinuit, ne, si concessum esset huiusmodi aliquid, Aut vivet cras aut non vivet Epicurus, alterutrum fieret necessarium: totum hoc, aut etiam, aut non, negavit esse necessarium. Quo quid dici potest obtusius? Urgebat Arcesilas Zenonem, quum ipse falsa omnia diceret, quae sensibus viderentur: Zeno autem, nonnulla visa esse falsa, non omnia. Timuit Epicurus, ne, si unum visum esset falsum, nullum esset verum; omnes sensus veri nuntios dixit esse. Nihil horum, nisi callide. Graviorem enim plagam accipiebat, ut leviolem repelleret. Idem facit in natura Deorum. Dum individuorum corporum concretionem fugit, ne interitus et dissipatio consequatur, negat esse corpus Deorum, sed tamquam corpus, nec sanguinem, sed tamquam sanguinem. *Cic., De Nat. Deor., I. xxv. 44, 69-71.*

7. Cicero's Scheme of Roman Philosophy.

Quaerenti mihi multumque et diu cogitanti, quam re possem prodesse quam plurimis, ne quando intermitterem consulere reipublicae, nulla maior occurrebat, quam si optimarum artium vias traderem meis civibus: quod compluribus iam libris me arbitror consecutum. Nam et cohortati sumus, ut maxime potuimus, ad philosophiae studium eo libro, qui est inscriptus Hortensius, et, quod genus philosophandi minime arrogans maximeque et constans et elegans arbitraremur, quattuor Academicis libris ostendimus. Quumque fundamentum esset philosophiae positum in finibus bonorum et malorum, perpurgatus est is locus a nobis quinque libris, ut, quid a quoque, et quid contra quemque philosophum diceretur, intelligi posset. Totidem subsecuti libri Tusculanarum disputationum res ad beate vivendum maxime necessarias aperuerunt. Primus enim est de contemnenda morte; secundus de tolerando dolore; de aegritudine lenienda tertius; quartus de reliquis animi perturbationibus; quintus eum locum complexus est, qui totam

philosophiam maxime illustrat ; docet enim ad beate vivendum virtutem se ipsa esse contentam. Quibus [rebus] editis tres libri perfecti sunt de natura Deorum, in quibus omnis eius loci quaestio continetur. Quae ut plene esset cumulateque perfecta, de divinatione ingressi sumus his libris scribere. Quibus (ut est in animo) de fato si adiunxerimus, erit abunde satisfactum toti huic quaestioni. Atque his libris adnumerandi sunt sex de Republica, quos tunc scripsimus, quum gubernacula reipublicae tenebamus. Magnus locus philosophiaeque proprius, a Platone, Aristotele, Theophrasto totaque Peripateticorum familia tractatus uberrime. Nam quid ego de Consolatione dicam ? quae mihi quidem ipsi sane aliquantum medetur : ceteris item multum illam profuturam puto. Interiectus est etiam nuper liber is, quem ad nostrum Atticum de Senectute misimus. In primisque, quoniam philosophia vir bonus efficitur et fortis, Cato noster in horum librorum numero ponendus est. Quumque Aristoteles, itemque Theophrastus, excellentes viri quum subtilitate tum copia, cum philosophia dicendi etiam praecepta coniunxerint, nostri quoque oratorii libri in eundem numerum referendi videntur. Ita tres erunt de Oratore : quartus Brutus : quintus Orator. Adhuc haec erant. Ad reliqua alacri tendebamus animo ; sic parati, ut, nisi quae caussa gravior obstitisset, nullum philosophiae locum esse pateremur, qui non Latinis litteris illustratus pateret. *Cic., De Divin., II. i., ii. 1-4.*

8. *On the Value of the Senses as giving the Truest Impressions of Things.*

Ordiamur igitur a sensibus. Quorum ita clara iudicia et certa sunt, ut, si optio naturae nostrae detur, et ab ea deus aliqui requirat, contentane sit suis integris incorruptisque sensibus, an postulet melius aliquid ; non videam, quid quaerat amplius. Nec vero hoc loco expectandum est, dum de remo inflexo aut de collo columbae respondeam. Non enim is sum, qui, quidquid videtur, tale dicam esse, quale videatur. Epicurus hoc videret et alia multa. Meo autem iudicio ita est maxima in sensibus veritas, si et sani sunt ac valentes, et omnia remonentur, quae obstant et impediunt. Itaque et lumen mutari saepe volumus, et situs earum rerum, quas intuemur, et intervalla aut contrahimus aut diducimus ; multaque facimus usque eo, dum aspectus ipse fidem faciat sui iudicii. Quod idem fit in vocibus, in odore, in sapore : ut nemo sit nostrum, qui in sensibus sui cuiusque generis iudicium requirat acrius.

Adhibita vero exercitatione et arte, ut oculi pictura teneantur, aures cantibus, quis est, quin cernat, quanta vis sit in sensibus? *Cic., Acad. Prior., II. vii. 19, 20.*

9. *The Sensible Impression is the Criterion of Truth.*

Denique nil sciri siquis putat, id quoque nescit
 An sciri possit, quoniam nil scire fatetur.
 Qui capiti ipse sua in statuit vestigia sese.
 Et tamen hoc quoque uti concedam scire, at id ipsum
 Quaeram, cum in rebus veri nil viderit ante,
 Unde sciat quid sit scire et nescire vicissim,
 Notitiam veri quae res falsique crearit
 Et dubium certo quae res differre probarit.
 Invenies primis ab sensibus esse creatam
 Notitiem veri neque sensus posse refelli.
 Nam majore fide debet reperiri illud,
 Sponte sua veris quod possit vincere falsa.
 Quid majore fide porro quam sensus haberi
 Debet? an ab sensu falso ratio orta valebit
 Dicere eos contra, quae tota ab sensibus orta est?
 Qui nisi sunt veri, ratio quoque falsa fit omnis.
 An poterunt oculos aures reprehendere, an aures
 Tactus an hunc porro tactum sapor arguet oris,
 An confutabunt nares oculive revincent?
 Non, ut opinor, ita est. Nam seorsum cuique potestas
 Divisast, sua vis cuiquest, ideoque necesse est
 Et quod molle sit et gelidum fervensve seorsum
 Et seorsum varios rerum sentire colores
 Et quae cumque coloribu' sint coniuncta videre.
 Seorsus item sapor oris habet vim, seorsus odores
 Nascuntur, sorsum sonitus. Ideoque necesse est
 Non possint alios alii convincere sensus.
 Nec porro poterunt ipsi reprehendere sese,
 Aequa fides quoniam debebit semper haberi.
 Proinde quod in quoquest his visum tempore, verumst.
Lucr., iv. 469-499.

10. *An Attitude of Independent Criticism is more Philosophical than an Unquestioning Acceptance of any System.*

Etsi enim omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus, eaque est et in ipsis rebus obscuritas et in iudiciis nostris infirmitas, ut non sine caussa et antiquissimi et doctissimi

invenire se posse, quod cuperent, diffisi sint: tamen nec illi defecerunt, neque nos studium exquirendi defatigati relinquimus: neque nostrae disputationes quidquam aliud agunt, nisi ut, in utramque partem dicendo, eliciant et tamquam exprimant aliquid, quod aut verum sit, aut ad id quam proxime accedat. Neque inter nos et eos, qui se scire arbitrantur, quidquam interest, nisi quod illi non dubitant, quin ea vera sint, quae defendunt: nos probabilia multa habemus, quae sequi facile, affirmare vix possumus. Hoc autem liberiores et solutiores sumus, quod integra nobis est iudicandi potestas: nec, ut omnia, quae praescripta et quasi imperata sint, defendamus, necessitate ulla cogimur. Nam ceteri primum ante tenentur astricti, quam, quid esset optimum, iudicare potuerunt: deinde infirmissimo tempore aetatis aut obsecuti amico cuiquam aut una alicuius, quem primum audierunt, oratione capti, de rebus incognitis iudicant, et, ad quaecumque sunt disciplinam quasi tempestate delati, ad eam, tamquam ad saxum, adhaerescunt. Nam, quod dicunt omnia se credere ei, quem iudicent fuisse sapientem: probarem, si id ipsum rudes et indocti iudicare potuissent: (statuere enim, qui sit sapiens, vel maxime videtur esse sapientis) sed aut, ut potuerunt, omnibus rebus auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis iudicaverunt; aut re semel audita atque ad unius se auctoritatem contulerunt. Sed, nescio quo modo, plerique errare malunt, eamque sententiam, quam adamaverunt, pugnacissime defendere, quam sine pertinacia, quid constantissime dicatur, exquirere. *Cic., Acad. Prior, II. iii. 7-9.*

11. "*Nullius addictus iurare in verba magistri.*"

Ceterum quod libros meos tibi mitti desideras, non magis ideo me disertum puto, quam formosum putarem, si imaginem meam peteres. Indulgentiae scio istud esse, non iudicii: et si modo iudicii est, indulgentia tibi imposuit. Sed qualescunque sunt, tu illos sic lege, tanquam verum quaeram adhuc, non sciam, et contumaciter quaeram. Non enim me cuiquam emancipavi, nullius nomen fero: multum magnorum virorum iudicio credo, aliquid et meo vindico. Nam illi quoque non inventa, sed quaerenda nobis reliquerunt: et invenissent forsitan necessaria, nisi et superflua quaesissent. Multum illis temporis verborum cavillatio eripuit, et captiosae disputationes, quae acumen irritum exercent. Nectimus nodos, et ambiguam significationem verbis illigamus, deinde dissolvimus. Tantum nobis vacat? iam vivere, iam mori scimus? Tota illo mente

pergendum est, ubi provideri debet, ne res nos, non verba, decipiant. Quid mihi vocum similitudines distinguis, quibus nemo unquam nisi dum disputat, captus est? Res fallunt. Illas discerne. *Sen., Ep., V. 4 (45), 3-5.*

12. *A Denial of Absolute Certainty is not Incompatible with an Earnest Search after Truth.*

Occurritur autem nobis, et quidem a doctis et eruditis quaerentibus, satisne constanter facere videamur, qui, quum percipi nihil posse dicamus, tamen et aliis de rebus disserere soleamus, et hoc ipso tempore praecepta officii persequamur. Quibus vellem satis cognita esset nostra sententia! Non enim sumus ii, quorum vagetur animus errore, nec habeat umquam, quid sequatur. Quae enim esset ista mens, vel quae vita potius, non modo disputandi, sed vivendi ratione sublata? Nos autem, ut ceteri alia certa, alia incerta esse dicunt, sic ab his dissidentes “alia probabilia, contra alia” [esse] dicimus. Quid est igitur, quod me impediat, ea, quae probabilia mihi videantur, sequi; quae contra, improbare, atque affirmandi arrogantiam vitantem, fugere temeritatem, quae a sapientia dissidet plurimum? Contra autem omnia disputatur a nostris, quod hoc ipsum probabile elucere non possit, nisi ex utraque parte caussarum esset facta contentio. Sed haec explanata sunt in “Academicis” nostris satis, ut arbitror, diligenter. Tibi autem, mi Cicero, quamquam in antiquissima nobilissimaque philosophia, Cratippo auctore, versaris, iis simillimo, qui ista praeclara pepererunt, tamen haec nostra, finitima vestris, ignota esse nolui. *Cic., De Off., II. ii. 7, 8.*

13. *Philosophy needs a Special Terminology and Nomenclature.*

Stoicorum autem non ignoras quam sit subtile vel spinosum potius disserendi genus: idque quum Graecis, tum magis nobis, quibus etiam verba parienda sunt, imponendaque nova novis rebus nomina. Quod quidem nemo mediocriter doctus mirabitur, cogitans, in omni arte, cuius usus vulgaris communisque non sit, multam novitatem nominum esse, quum constituentur earum rerum vocabula, quae in quaque arte versentur. Itaque et dialectici et physici verbis utuntur iis, quae ipsi Graeciae nota non sunt. Geometrae vero et musici, grammatici etiam more quodam loquuntur suo. Item ipsae rhetorum artes, quae sunt totae forenses atque populares, verbis tantum in docendo quasi

privatis utuntur ac suis. Atque, ut omittam has artes elegantes et ingenuas, ne opifices quidem tueri sua artificia possent, nisi vocabulis uterentur nobis incognitis, usitatis sibi. Quin etiam agricultura, quae abhorret ab omni politiore elegantia, tamen eas res in quibus versatur, nominibus notavit novis. Quo magis hoc philosopho faciendum est. Ars est enim philosophia vitae: de qua disserens arripere verba de foro non potest. Quamquam ex omnibus philosophis Stoici plurima novaverunt. Zeno quoque eorum princeps non tam rerum inventor fuit, quam verborum novorum. Quod si in ea lingua, quam plerique uberiores putant, concessum [a Graecia] est, ut doctissimi homines de rebus non pervagatis inusitatis verbis uterentur: quanto id nobis magis est concedendum, qui ea nunc primum audemus attingere? Etsi (quod saepe diximus, et quidem cum aliqua querela non Graecorum modo, sed etiam eorum, qui se Graecos magis, quam nostros haberi volunt, nos non modo non vinci a Graecis verborum copia, sed esse in ea etiam superiores :) elaborandum est, ut hoc non in nostris solum artibus, sed etiam in illorum ipsorum consequamur. Quamquam ea verba, quibus, instituto veterum, utimur pro Latinis, ut ipsa philosophia, ut rhetorica, dialectica, grammatica, geometria, musica: quamquam Latine ea dici poterant, tamen, quoniam usu percepta sunt, nostra ducamus. Atque haec quidem de rerum nominibus. *Cic., De Fin., III. i. 3-5.*

14. *Philosophy needs a Special Terminology and Nomenclature.*

Dabit is enim profecto, ut in rebus inusitatis, quod Graeci ipsi faciunt, a quibus haec iam diu tractantur, utamur verbis interdum inauditis. Nos vero, inquit Atticus. Quin etiam Graecis licebit utare, quum voles, si te Latina forte deficient. Bene sane facis: sed enitar, ut Latine loquar, nisi in huiuscemodi verbis, ut philosophiam, aut rhetoricam, aut physicam, aut dialecticam appellem, quibus, ut aliis multis, consuetudo iam utitur pro Latinis. Qualitates igitur appellavi, quas *ποιότητας* Graeci vocant: quod ipsum apud Graecos non est vulgi verbum, sed philosophorum, atque id in multis. Dialecticorum vero verba nulla sunt publica: suis utuntur. Et id quidem commune omnium fere [est] artium. Aut enim nova sunt rerum novarum facienda nomina, aut ex aliis transferenda. Quod si Graeci faciunt, qui in his rebus tot iam saecula versantur, quanto id magis nobis concedendum est, qui haec nunc primum tractare conamur? Tu vero, inquam, Varro, bene etiam meriturus mihi videris de tuis civibus, si eos non modo copia rerum auxeris, ut

effecisti, sed etiam verborum. Audebimus ergo, inquit, novis verbis uti, te auctore, si necesse erit. *Cic., Acad. Post.*, I. 6, 7, §§ 24-26.

15. *The Love of Knowledge Natural to Man.*

Tantus est igitur innatus in nobis cognitionis amor et scientiae, ut nemo dubitare possit, quin ad eas res hominum natura nullo emolumento invitata rapiatur. Videmusne, ut pueri ne verberibus quidem a contemplandis rebus perquirendisque deterreantur? ut pulsi recurrant, ut aliquid scire se gaudeant? ut aliis narrare gestiant? ut pompa, ludis atque eiusmodi spectaculis teneantur, ob eamque rem vel famem et sitim perferant? Quid vero? Qui ingenuis studiis atque artibus delectantur, nonne videmus eos nec valetudinis, nec rei familiaris habere rationem, omniaque perpeti, ipsa cognitione et scientia captos, et cum maximis curis et laboribus compensare eam, quam ex discendo capiant, voluptatem? Mihi quidem Homerus huius modi quiddam vidisse videtur in iis, quae de Sirenium cantibus finxerit. Neque enim vocum suavitatem videntur, aut novitate quadam et varietate cantandi revocare eos solitae, qui prae-tervehebantur, sed quia multa se scire profitebantur; ut homines ad earum saxa discendi cupiditate adhaerescerent. Ita enim invitant Ulixem: (nam verti, ut quaedam Homeri, sic istum ipsum locum):

“O decus Argolicum, quin puppim flectis, Ulixee,
Auribus ut nostros possis agnoscere cantus?
Nam nemo haec umquam est transvectus caerula cursu,
Quin prius astiterit, vocum dulcedine captus,
Post, variis avido satiatus pectore musis,
Doctior ad patrias lapsus pervenerit oras.
Nos grave certamen belli clademque tenemus,
Graecia quam Troiae divino numine vexit,
Omniaque e latis rerum vestigia terris.”

Vidit Homerus, probari fabulam non posse, si cantiunculis tantus vir irretitus teneretur. Scientiam pollicentur: quam non erat mirum sapientiae cupido patria esse cariorem. Atque omnia quidem scire, cuiuscumque modi sint, cupere curiosorum: duci vero maiorum rerum contemplatione ad cupiditatem scientiae, summorum virorum est putandum. *Cic., De Fin.*, V. xviii. 48, 49.

16. *Most Men have a certain Aptitude for acquiring Knowledge.*

Falsa enim est querela, paucissimis hominibus vim percipiendi, quae tradantur, esse concessam, plerosque vero laborem ac tempora tarditate ingenii perdere. Nam contra, plures reperias et faciles in excogitando, et ad discendum promptos. Quippe id est homini naturale; ac sicut aves ad volatum, equi ad cursum, ad saevitiam ferae gignuntur: ita nobis propria est mentis agitatio atque sollertia; unde origo animi coelestis creditur. Hebetes vero et indociles non magis secundum naturam homines eduntur, quam prodigiosa corpora et monstris insignia: sed hi pauci admodum. Fuerit argumentum, quod in pueris elucet spes plurimorum, quae dum emoritur aetate, manifestum est, non naturam defecisse, sed curam. Praestat tamen ingenio alius alium. Concedo; sed, ut plus efficiat aut minus, nemo tamen reperitur, qui sit studio nihil consecutus. *Quint.*, I. i. 1-3.

17. *The Critical Faculty is not necessarily dependent on a Special Training.*

Illud autem ne quis admiretur, quonam modo haec vulgus imperitorum in audiendo notet; quum in omni genere, tum in hoc ipso magna quaedam est vis incredibilisque naturae. Omnes enim tacito quodam sensu sine ulla arte aut ratione, quae sint in artibus ac rationibus recta ac prava, diiudicant; idque quum faciunt in picturis et in signis et in aliis operibus, ad quorum intelligentiam a natura minus habent instrumenti, tum multo ostendunt magis in verborum, numerorum vocumque iudicio; quod ea sunt in communibus infixae sensibus nec earum rerum quemquam funditus natura voluit esse expertem. Itaque non solum verbis arte positae moventur omnes, verum etiam numeris ac vocibus. Quotus enim quisque est, qui teneat artem numerorum ac modorum? At in his si paullum modo offensum est, ut aut contractione brevius fieret aut productione longius, theatra tota reclamant. Quid, hoc non idem fit in vocibus, ut a multitudine et populo non modo catervae atque concentus, sed etiam ipsi sibi singuli discrepantes eiiciantur? Mirabile est, quum plurimum in faciendo intersit inter doctum et rudem, quam non multum differat in iudicando. Ars enim quum a natura profecta sit, nisi natura moveatur ac delectetur, nihil sane egisse videatur. *Cic.*, *De Orat.*, III. 1., li. 175-197.

18. *Value of a Knowledge of Geometry.*

(μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσὶτω.)

Quid? quod se eadem geometria tollit ad rationem usque mundi? in qua, quum siderum certos constitutosque cursus numeris docet, discimus nihil esse inordinatum atque fortuitum: quod ipsum nonnunquam pertinere ad oratorem potest. An vero, quum Pericles Athenienses solis obscuracione territos, redditus eius rei causis, metu liberavit: aut, quum Sulpicius ille Gallus in exercitu L. Paulli de lunae defectione disseruit, ne velut prodigio divinitus facto militum animi terrerentur, non videtur esse usus oratoris officio? Quod si Nicias in Sicilia scisset, non eodem confusus metu pulcherrimum Atheniensium exercitum prodidisset: sicut Dion, quum ad destruendam Dionysii tyrannidem venit, non est tali casu deterritus. Sint extra, licet, usus bellici, transeamusque, quod Archimedes unus obsidionem Syracusarum in longius traxit: illud utique iam proprium est ad efficiendum quod intendimus, plurimas quaestiones, quarum difficilior alia ratione explicatio est, ut de ratione dividendi, de sectione in infinitum, de celeritate augendi, linearibus illis probationibus solvi solere: ut, si est oratori (quod proximus demonstrabit liber) de omnibus rebus dicendum, nullo modo sine geometria esse possit orator. *Quint.*, I. x. 46-9.

19. *The Gradual Separation between Philosophy and Eloquence.*

Namque, ut ante dixi, veteres illi usque ad Socratem omnem omnium rerum, quae ad mores hominum, quae ad vitam, quae ad virtutem, quae ad rempublicam pertinebant, cognitionem et scientiam cum dicendi ratione iungebant; postea dissociati (ut exposui) a Socrate deserti a doctis, et deinceps a Socraticis item omnibus, philosophi eloquentiam despexerunt, oratores sapientiam; neque quidquam ex alterius parte tetigerunt, nisi quod illi ab his, aut ab illis hi mutuarentur; ex quo promiscue haurirent, si manere in pristina communione voluissent. Sed, ut pontifices veteres propter sacrificiorum multitudinem tres viros epulones esse voluerunt, quum essent ipsi a Numa, ut etiam illud ludorum epulare sacrificium facerent, instituti; sic Socratici a se caussarum actores et a communi philosophiae nomine separaverunt, quum veteres dicendi et intelligendi mirificam societatem esse voluissent. *Cic.*, *De Orat.*, III. xix. 72, 73.

20. *Philosophy more often Theory than Practice.*

Efficit hoc philosophia : medetur animis, inanes sollicitudines detrahit, cupiditatibus liberat, pellit timores. Sed haec eius vis non idem potest apud omnes : tamen valet multum, quum est idoneam complexa naturam. Fortes enim non modo fortuna adiuvat, ut est in vetere proverbio, sed multo magis ratio, quae quibusdam quasi praeceptis confirmat vim fortitudinis. Te natura excelsum quemdam videlicet, et altum, et humana despicientem genuit. Itaque facile in animo forti contra mortem habita insedit oratio. Sed haec eadem num censes apud eos ipsos valere, nisi admodum paucos, a quibus inventa, disputata, conscripta sunt? Quotus enim quisque philosophorum invenitur, qui sit ita moratus, ita animo ac vita constitutus, ut ratio postulat? qui disciplinam suam non ostentationem scientiae, sed legem vitae putet? qui obtemperet ipse sibi et decretis suis parcat? Videre licet alios tanta levitate et iactatione, iis ut fuerit non didicisse melius : alios pecuniae cupidos, gloriae nonnullos, multos libidinum servos : ut cum eorum vita mirabiliter pugnet oratio : quod quidem mihi videtur esse turpissimum. Ut enim, si grammaticum se professus quispiam barbare loquatur, aut si absurde canat is, qui se haberi velit musicum, hoc turpior sit, quod in eo ipso peccet, cuius profitetur scientiam : sic philosophus in ratione vitae peccans, hoc turpior est, quod in officio, cuius magister esse vult, labitur, artemque vitae professus, delinquit in vita. Nonne verendum igitur, si est ita, ut dicis, ne philosophiam falsa gloria exornes? Quod est enim maius argumentum, nihil eam prodesse quam quosdam perfectos philosophos turpiter vivere? *Cic., Tusc. Disp., II. iv. 11, 12.*

 21. *On the proper Frame of Mind in which to receive Philosophic Instruction.*

Musonium philosophum solitum dicere accepimus : Cum philosophus, inquit, hortatur, monet, suadet, obiurgat, aliudve quid disciplinarum disserit, tum, qui audiunt, si de summo et soluto pectore obvias vulgatasque laudes effutiunt, si clamitant etiam, [si gestiunt] si vocum eius festivitatibus, si modulis verborum, si quibusdam quasi frequentamentis orationis moventur, exagitantur, et gestiunt : tum scias, et qui dicit et qui audiunt frustra esse : neque illic philosophum loqui, sed tibicinem canere. Animus [enim,] inquit, audientis philosophum, si, quae dicuntur, utilia ac salubria sunt, et errorum atque

vitiorum medicinas ferunt, laxamentum atque otium prolixè profuseque laudandi non habet. Quisquis ille est, qui audit, nisi ille est plane deperditus, inter ipsam philosophi orationem et perhorrescat necesse est, et pudeat tacitus, et poeniteat, et gaudeat, et admiretur; varios adeo vultus disparilesque sensus gerat; perinde ut eum conscientiamque eius affecerit utrarumque animi partium aut sincerarum aut aegrarum philosophi pertractatio. Praeterea dicebat, magnam laudem non abesse ab admiratione: admirationem, autem, quae maxima est, non parere verba, sed silentium. *Aul. Gell., V. i. 1-5.*

22. *The Provinces of Theoretical and Applied Science are distinct.*

Igitur in hac re Pythius errasse videtur, quod non animadverterit ex duabus rebus singulas artes esse compositas, ex opere et eius ratiocinatione; ex his autem unum proprium esse eorum, qui singulis rebus sunt exercitati, id est operis effectum, alterum commune cum omnibus doctis, id est ratiocinationem: uti medicis et musicis et de venarum sphygmo et de pedum motu. At si vulnus mederi aut aegrum eripere de periculo oportuerit, non accedet musicus, sed id opus proprium erit medici. Item in organo non medicus sed musicus modulabitur, ut aures suam cantionibus recipiant iucunditatem. Similiter cum astrologis et musicis est disputatio communis de sympathia stellarum et symphoniarum in quadratis et trigonis, diatessaron et diapente: cum geometris de visu, qui Graece λόγος ὀπτικὸς appellatur, ceterisque omnibus doctrinis multae res vel omnes communes sunt duntaxat ad disputandum. Operum vero ingressus, qui manu ac tractationibus ad elegantiam perducuntur, ipsorum sunt, qui proprie una arte ad faciendum sunt instituti. Ergo satis abunde videtur fecisse, qui ex singulis doctrinis partes et rationes earum mediocriter habet notas, easque quae necessariae sunt ad architecturam; uti si quid de his rebus et artibus indicare et probare opus fuerit, ne deficiatur. *Vitruv. de Arch., I., i. 15-17.*

B. MORAL PHILOSOPHY.

23. *Happiness by means of Virtue is the Natural End of Man.*

Unde igitur rectius ordiri possumus, quam a communi parente natura? quae, quidquid genuit, non modo animal, sed etiam quod ita ortum esset e terra, ut stirpibus suis niteretur, in suo quidque genere perfectum esse voluit. Itaque et arbores et vites et ea, quae sunt humiliora, neque se tollere a terra altius possunt; alia semper virent, alia, hieme nudata, verno tempore tepefacta frondescunt: neque est ullum, quod non ita vigeat interiore quodam motu, et suis in quoque seminibus inclusis, ut aut flores aut fruges fundat aut bacas, omniaque in omnibus, quantum in ipsis sit, nulla vi impediante, perfecta sint. Facilius vero etiam in bestiis, quod his sensus a natura est datus, vis ipsius naturae perspicui potest. Namque alias bestias nantes aquarum incolas esse voluit; alias volucres caelo frui libero; serpentes quasdam, quasdam esse gradientes; earum ipsarum partim solivagas, partim congregatas; immanes alias, quasdam autem cicures; nonnullas abditas terraque tectas. Atque earum quaeque suum tenens munus, quum in disparis animantis vitam transire non possit, manet in lege naturae. Et ut bestiis aliud alii praecipui a natura datum est, quod suum quaeque retinet, nec discedit ab eo: sic homini multo quiddam praestantius: etsi praestantia debent ea dici, quae habent aliquam comparisonem: humanus autem animus, decerptus ex mente divina, cum alio nullo, nisi cum ipso deo, si hoc fas est dictu, comparari potest. Hic igitur, si est excultus, et si eius acies ita curata est, ut ne caecetur erroribus; fit perfecta mens, id est absoluta ratio; quod est idem virtus. Et, si omne beatum est, cui nihil deest et quod in suo genere expletum atque cumulatam est, idque virtutis est proprium: certe omnes virtutis compotes beati sunt. *Cic., Tusc. Disp., V., xiii. 37-39.*

24. *The Secret of Happiness.*

Idem est ergo beate vivere, et secundum naturam. Hoc quid sit, iam aperiam. Si corporis dotes, et apta naturae, conservabimus diligenter et impavide, tamquam in diem data et fugacia; si non subierimus eorum servitutem, nec nos aliena possederint; si corpori grata et adventitia eo nobis loco fuerint quo sunt in castris auxilia, et armaturae leves. Serviant ista,

non imperent : ita demum utilia sunt menti. Incorruptus vir sit externis, et insuperabilis, miratorque tantum sui : fidens animi, atque in utrumque paratus, artifex vitae. Fiducia eius non sine scientia sit, scientia non sine constantia : maneat illi semel placita, nec ulla in decretis eius litura sit. Intelligitur, etiamsi non adiecero, compositum ordinatumque fore talem virum, et in his quae aget cum comitate, magnificum. Erit vera ratio sensibus insita, et capiens inde principia : nec enim habet aliud unde conetur, aut unde ad verum impetum capiat, et in se revertatur. Nam mundus quoque cuncta complectens rectorque universi Deus, in exteriora quidem tendit, sed tamen in totum undique in se redit. Idem nostra mens faciat : quum secuta sensus suos, per illos se ad externa porrexerit ; et illorum et sui potens sit, et (ut ita dicam) devinciat summum bonum. Hoc modo una efficietur vis ac potestas, concors sibi : et ratio illa certa nascetur, non dissidens nec haesitans in opinionibus comprehensionibusque, nec in sua persuasione. Quae quum se disposuit, et partibus suis consensit, et (ut ita dicam) concinnuit, summum bonum tetigit. Nihil enim pravi, nihil lubrici superest : nihil in quo arietet, aut labet. Omnia faciet ex imperio suo, nihilque inopinatum accidet : sed quidquid aget, in bonum exhibit, facile et parate, et sine tergiversatione agentis. Nam pigritia et haesitatio pugnam et inconstantiam ostendit. Quare audacter licet profitearis, summum bonum esse animi concordiam. Virtutes enim ibi esse debebunt, ubi consensus atque unitas erit : dissident vitia. *Sen., De Vit. Beat., viii. 1-6.*

25. *The Path of Progress lies through Virtue.*

Falso queritur de natura sua genus humanum, quod, imbecilla atque aevi brevis, forte potius, quam virtute regatur. Nam contra reputando, neque maius aliud neque praestabilius invenies, magisque naturae industriam hominum, quam vim aut tempus deesse. Sed dux atque imperator vitae mortalium animus est : qui ubi ad gloriam virtutis via grassatur, abunde pollens potensque et clarus est, neque fortuna eget, quippe quae probitatem, industriam ceterasque artes bonas neque dare neque eripere cui quam potest : sin, captus pravis cupidinibus, ad inertiam et voluptates corporis pessumdatus est, perniciose lubricine paullisper usus : ubi per socordiam vires, tempus, ingenium defluxere, naturae infirmitas accusatur, suam quisque culpam auctores ad negotia transferunt. Quodsi hominibus bonarum rerum tanta cura esset, quanto studio aliena ac nihil profutura multumque etiam periculosa petunt ; neque regerentur magis,

quam regerent casus, et eo magnitudinis procederent, uti pro mortalibus gloria aeterni fierent. *Sall., Jug., I.*

26. *The Four Cardinal Virtues.*

Omne, quod est honestum, id quattuor partium oritur ex aliqua. Aut enim in perspicientia veri sollertiaque versatur, aut in hominum societate tuenda, tribuendoque suum cuique, et rerum contractarum fide, aut in animi excelsi atque invicti magnitudine ac robore, aut in omnium, quae fiunt quaeque dicuntur, ordine et modo, in quo inest modestia et temperantia. Quae quattuor quamquam inter se colligata atque implicata sunt, tamen ex singulis certa officiorum genera nascuntur: velut ex ea parte, quae prima descripta est, in qua sapientiam et prudentiam ponimus, inest indagatio atque inventio veri; eiusque virtutis hoc munus est proprium. Ut enim quisque maxime perspicit, quid in re quaque verissimum sit, quique acutissime et celerrime potest et videre et explicare rationem, is prudentissimus et sapientissimus rite haberi solet. Quocirca huic, quasi materia, quam tractet et in qua versetur, subiecta est veritas. Reliquis autem tribus virtutibus necessitates propositae sunt ad eas res parandas tuendasque, quibus actio vitae continetur: ut et societas hominum coniunctioque servetur, et animi excellentia magnitudoque quum in augendis opibus utilitatibusque et sibi et suis comparandis, tum multo magis in his ipsis despiciendis eluceat. Ordo autem et constantia et moderatio et ea, quae sunt his similia, versantur in eo genere, ad quod adhibenda est actio quaedam, non solum mentis agitatio. His enim rebus, quae tractantur in vita, modum quemdam et ordinem adhibentes, honestatem et decus conservabimus. *Cic., De Off., I. v. 15-17.*

27. *No Theory of Duty is complete which does not impose Obligations extending to all Mankind.*

Ergo unum debet esse omnibus propositum, "ut eadem sit utilitas unius cuiusque et universorum:" quam si ad se quisque rapiat, dissolvetur omnis humana consortio. Atque si etiam hoc natura praescribit, ut homo homini, quicumque sit, ob eam ipsam causam, quod is homo sit, consultum velit: necesse est secundum eandem naturam omnium utilitatem esse communem. Quod si ita est, una continemur omnes et eadem lege naturae: idque ipsum si ita est, certe violare alterum naturae lege prohibemur. Verum autem primum. Verum igitur extremum. Nam illud quidem absurdum est, quod quidam dicunt, parenti se aut fratri nihil detracturos sui commodi causa; aliam

rationem esse civium reliquorum. Hi sibi nihil iuris, nullam societatem, communis utilitatis caussa, statuunt esse cum civibus: quae sententia omnem societatem distrahit civitatis. Qui autem civium rationem dicunt habendam, externorum negant, ii dirimunt communem humani generis societatem: qua sublata, beneficentia, liberalitas, bonitas, iustitia funditus tollitur. Quae qui tollunt, etiam adversus deos immortales impii iudicandi sunt. Ab iis enim constitutam inter homines societatem everunt: cuius societatis arctissimum vinculum est, magis arbitrari esse contra naturam, hominem homini detrahare sui commodi caussa, quam omnia incommoda subire vel externa, vel corporis vel etiam ipsius animi, quae vacent iustitia. Haec enim una virtus omnium est domina et regina virtutum. *Cic., De Off.*, III. vi. 26-29.

28. *The Standard of Right should be in One's Self.*

Quid de nostris ambitionibus, quid de cupiditate bonorum loquar? Quae flamma est, per quam non cucurrerint ii, qui haec olim punctis singulis colligebant? Itaque semper Africanus Socraticum Xenophontem in manibus habebat: cuius in primis laudabat illud, quod diceret, eosdem labores non esse aequae graves imperatori et militi, quod ipse honos laborem leviorum faceret imperatorium. Sed tamen hoc evenit, ut in vulgus insipientium opinio valeat honestatis, quum ipsam videre non possint. Itaque fama et multitudinis iudicio moventur, ut id honestum putent, quod a plerisque laudetur. Te autem, si in oculis sis multitudinis, tamen eius iudicio stare nolim, nec, quod illa putet, idem putare pulcherrimum. Tuo tibi iudicio est utendum. Tibi si recta probanti placebis, tum non modo tete viceris, quod paullo ante praecipiebam, sed omnes et omnia. Hoc igitur tibi propone: amplitudinem et quasi quamdam exaggerationem quam altissimam animi, quae maxime eminet contemnendis et despiciendis doloribus, unam esse omnium rem pulcherrimam, eoque pulchriorem, si vacet populo, neque, plausum captans, se tantum ipsa delectet. Quin etiam mihi quidem laudabilia videntur omnia, quae sine venditione et sine populo teste fiunt: non quo fugiendus sit, (omnia enim benefacta in luce se collocari volunt,) sed tamen nullum theatrum virtuti conscientia maius est. *Cic., Tusc. Disp.*, II. xxvi. 62-64.

29. *Man's Natural Tendency is towards Virtue, but he is perverted by a Multitude of False Opinions.*

Quod si tales nos natura genuisset, ut eam ipsam intueri et perspicere, eademque optima duce cursum vitae conficere possemus:

haud erat sane, quod quisquam rationem ac doctrinam requireret. Nunc parvulos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus opinionibusque depravati sic restinguimus, ut nusquam naturae lumen appareat. Sunt enim ingeniiis nostris semina innata virtutum ; quae si adolescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. Nunc autem, simul atque editi in lucem et suscepti sumus, in omni continuo pravitate et in summa opinionum perversitate versamur : ut paene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur. Quum vero parentibus redditi, dein magistris traditi sumus, tum ita variis imbuimur erroribus, ut vanitati veritas, et opinioni confirmatae natura ipsa cedat. Accedunt etiam poetae : qui quum magnam speciem doctrinae sapientiaeque prae se tulerunt, audiuntur, leguntur, ediscuntur, et inhaerescunt penitus in mentibus : quum vero accedit eodem quasi maximus quidam magister populus, atque omnis undique ad vitia consentiens multitudo, tum plane inficimur opinionum pravitate a naturaque desciscimus : ut nobis optimam magistram invidisse videantur, qui nihil melius homini, nihil magis expetendum, nihil praestantius honoribus, imperiis, populari gloria iudicaverunt. Ad quam fertur optimus quisque ; veramque illam honestatem expetens, quam unam natura maxime inquit, in summa inanitate versatur, consecaturque nullam eminentem effigiem [virtutis], sed adumbratam imaginem gloriae. Est enim gloria solida quaedam res et expressa, non adumbrata : ea est consentiens laus bonorum, incorrupta vox bene iudicantium de eccellente virtute : ea virtuti resonat tamquam imago. Quae quia recte factorum plerumque comes est, non est bonis viris repudianda. Illa autem, quae se eius imitatricem esse vult, temeraria atque inconsiderata, et plerumque peccatorum vitiorumque laudatrix, fama popularis simulatione honestatis formam eius pulchritudinemque corrumpit. Qua caecitate homines, quum quaedam etiam praeclara cuperent, eaque nescirent nec ubi, nec qualia essent, funditus alii everterunt suas civitates, alii ipsi occiderunt. Atque hi quidem, optima petentes, non tam voluntate, quam cursus errore falluntur. *Cic., Tusc. Disp., III. i., ii. 2-4.*

30. *False Opinion is the Parent of Violent or Diseased Emotion.*

Quis enim dubitarit, quin aegrotationes animi, qualis est avaritia, gloriae cupiditas, ex eo, quod magni aestimetur ea res, ex qua animus aegrotat, oriantur ? Unde intelligi debet, perturbationem quoque omnem esse in opinione. Et, si fidentia, id est firma animi confisio, scientia quaedam est et opinio

gravis non temere assentientis: diffidentia quoque est metus expectati et impendentis mali. Et, si spes est expectatio boni: mali expectationem esse necesse est metum. Ut igitur metus, sic reliquae perturbationes sunt in malo. Ergo ut constantia scientiae, sic perturbatio erroris est. Qui autem natura dicuntur iracundi aut misericordes aut invidi aut tale quid, iis sunt constituti quasi mala valetudine animi, sanabiles tamen: ut Socratis dicitur. Quum multa in conventu vitia collegisset in eum Zopyrus, qui se naturam cuiusque ex forma perspicere profitebatur, derisus est a ceteris, qui illa in Socrate vitia non agnoscerent: ab ipso autem Socrate sublevatus, quum illa sibi insita, sed ratione a se deiecta diceret. Ergo ut optima quisque valetudine affectus potest videri, at natura ad aliquem morbum proclivior: sic animus alius ad alia vitia propensior. Qui autem non natura, sed culpa vitiosi esse dicuntur, eorum vitia constant e falsis opinionibus rerum bonarum ac malarum, ut sit alius ad alios motus perturbationesque proclivior. Inveteratio autem, ut in corporibus, aegrius depellitur, quam perturbatio; citiusque repentinus oculorum tumor sanatur, quam diuturna lippitudo depellitur. *Cic., Tusc. Disp., IV. xxxvii. 79–81.*

31. *An Analysis of the Emotions founded on the Psychology of the Stoics.*

Est igitur Zenonis haec definitio, ut perturbatio sit, quod *πᾶθος*; ille dicit, aversa a recta ratione, contra naturam, animi commotio. Quidam brevius, perturbationem esse appetitum vehementiorem: sed vehementiorem eum volunt esse, qui longius discesserit a naturae constantia. Partes autem perturbationum volunt ex duobus opinatis bonis nasci, et ex duobus opinatis malis; ita esse quattuor: ex bonis *libidinem* et *laetitiam*, ut sit laetitia praesentium bonorum, libido futurorum; ex malis *metum* et *aegritudinem* nasci censent: metum futuris, aegritudinem praesentibus. Quae enim venientia metuuntur, eadem afficiunt aegritudine instantia. *Laetitia* autem et *libido* in bonorum opinione versantur, quum libido ad id, quod videtur bonum, illecta et inflammata rapiatur, laetitia, ut adepta iam aliquid concupitum, efferatur et gestiat. Natura enim omnes ea, quae bona videntur, sequuntur, fugiuntque contraria. Quamobrem simul obiecta species cuiuspiam est, quod bonum videatur, ad id adipiscendum impellit ipsa natura. Id quum constanter prudenterque fit, eiusmodi appetitionem Stoici *βούλησιν* appellant, nos appellamus *voluntatem*. Eam illi putant in solo esse sapiente, quam sic definiunt: Voluntas est, quae

quid cum ratione desiderat. Quae autem, ratione adversa, incitata est vehementius, ea libido est vel cupiditas effrenata : quae in omnibus stultis invenitur. Itemque, quum ita move-mur, ut in bono simus aliquo, dupliciter id contingit. Nam quum ratione animus movetur placide atque constanter, tum illud *gaudium* dicitur : quum autem inaniter et effuse animus exsultat, tum illa *laetitia gestiens* vel *nimia* dici potest, quam ita definiunt, sine ratione animi elationem. Quoniamque, ut bona natura appetimus, sic a malis natura declinamus : quae declinatio, si cum ratione fiet, cautio appelletur, eaque intelli-gatur in solo esse sapiente : quae autem sine ratione et cum exanimatione humili atque fracta, nominetur metus : est igitur metus, ratione adversa, cautio. Praesentis autem mali sapientis affectio nulla est. Stulti autem aegritudo est ea, qua afficiuntur in malis opinatis, animosque demittunt et contrahunt, rationi non obtemperantes. Itaque haec prima definitio est, ut aegri-tudo sit animi, adversante ratione, contractio. Sic quattuor *perturbationes* sunt, tres *constantiae*, quoniam aegritudini nulla constantia opponitur. *Cic., Tusc., IV. vi.*

32. *Passion Poisons the Mind at its Source.*

Sincerum est nisi vas, quodcumque infundis acescit.
Sperne voluptates ; nocet emta dolore voluptas.
Semper avarus eget ; certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis ;
Invidia Siculi non invenere tyranni
Maius tormentum. Qui non moderabitur irae,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens,
Dum poenas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est : animum rege ; qui nisi pareť,
Imperat : hunc frenis, hunc tu compesce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire viam, qua monstret eques ; venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in silvis catulus. Nunc adbibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.

Hor., Epp., I. ii. 54-68.

33. *The Practice of Daily Self-examination is of great Assistance towards leading a Virtuous Life.*

Quid ergo aliud est quod illos in publico non offendat, domi moveat, quam opinio illic aequa et patiens, domi morosa et

querula? Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem: natura patientes sunt, si animus illos destinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, ut consummato die, quum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, et erit moderator, quae sciet sibi quotidie ad iudicem esse veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur? quam tranquillus, altus ac liber, quum aut laudatus est animus, aut admonitus, et speculator sui censorque secretus cognoscit de moribus suis? Utor hac potestate, et quotidie apud me causam dico: quum sublatum e conspectu lumen est, et conticuit uxor moris iam mei conscia, totum diem mecum scrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo: quare enim quidquam ex erroribus meis timeam, quum possim dicere: Vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco? In illa disputatione pugnacius locutus es: noli postea congredi cum imperitis. Nolunt discere, qui nunquam didicerunt. Illum liberius admonuisti, quam debebas: itaque non emendasti, sed offendisti. De cetero vide, non tantum an verum sit quod dicis, sed an ille, cui dicitur, veri patiens sit. *Sen., De Ira, III. xxxvi.*

34. *A Discussion on the Nature of Anger, and the Different Forms it assumes.*

“Irascimur, inquit, saepe non illis qui laeserunt, sed his qui laesuri sunt: ut scias iram non tantum ex iniuria nasci.” Verum est, irasci nos laesuris: sed ipsa cogitatione nos laedunt, et iniuriam qui facturus est, iam facit. “Ut scias, inquit, non esse iram poenae cupiditatem, infirmissimi saepe potentissimis irascuntur: nec poenam concupiscunt, quam non sperant.” Primum diximus, cupiditatem esse poenae exigendae, non facultatem: concupiscunt autem homines et quae non possunt. Deinde nemo tam humilis est, qui poenam vel summi hominis sperare non possit; ad nocendum potentes sumus. . . . Quid esset ira, satis explicatum est: quo distet ab iracundia, apparet; quo ebrius ab ebrioso, et timens a timido. Iratus potest non esse iracundus: iracundus potest aliquando iratus non esse. Cetera, quae pluribus apud Graecos nominibus in species iram distinguunt, quia apud nos vocabula sua non habent, praeteribo: etiamsi amarum nos acerbumque dicimus, nec minus stomachosum, rabiosum, clamosum, difficilem, asperum: quae omnia

irarum differentiae sunt. Inter hos morosum ponas licet, delicatum iracundiae genus. Quaedam enim sunt irae, quae intra clamorem considant, quaedam non minus pertinaces, quam frequentes; quaedam saevae manu, verbis parciores; quaedam in verborum maledictorumque amaritudinem effusae; quaedam ultra querelas et aversationes non exeunt: quaedam altae gravesque sunt, et introrsus versae. Mille aliae species sunt mali multiplicis. *Sen., De Ira, I. iii. 1, 2, and iv.*

35. *It is Useless to indulge Grief.*

Diutius accusare fata possumus, mutare non possumus: stant dura et inexorabilia. Nemo illa convicio, nemo fletu, nemo causa movet: nihil unquam parcunt ulli, nec remittunt. Proinde parcamus lacrimis nihil proficientibus; facilius enim nos illi dolor iste adiiciet, quam illum nobis reducet. Qui si nos torquet, non adiuvat. Primo quoque tempore deponendus est, et ab inanibus solatiis, atque amara quadam libidine dolendi, animus recipiendus. Nam lacrimis nostris ni ratio finem fecerit, fortuna non faciet. Omnes agetum mortales circumspice: larga ubique flendi, et assidua materia. Alium ad quotidianum opus laboriosa egestas vocat: alium ambitio nunquam quieta sollicitat: alius divitias, quas optaverat, metuit, et voto laborat suo: alium sollicitudo, alium labor torquet, alium semper vestibulum obsidens turba: hic habere se dolet liberos, hic perdidisse. Lacrimae nobis deerunt ante, quam causae dolendi. Sic vitam agimus: ideoque moderate id fieri debet a nobis, quod saepe faciendum est: et respicientes, quantum a tergo rerum tristium immineat, si non finire lacrimas, at certe reservare debemus. Nulli parcendum est rei magis quam huic, cuius tam frequens usus est. *Sen., Ad Polyb. de Consol., xxiii. 1-4.*

36. *The Good Man is Indifferent to the Caprices of Fortune.*

Prudens futuri temporis exitum
 Caliginosa nocte premit deus,
 Ridetque, si mortalis ultra
 Fas trepidat. Quod adest, memento

Componere aequus: cetera fluminis
 Ritu feruntur, nunc medio alveo
 Cum pace delabentis Etruscum
 In mare, nunc lapides adesos

Stirpesque raptas et pecus et domos
 Volventis una, non sine montium
 Clamore vicinaeque silvae,
 Quum fera diluvies quietos

Irritat amnes. Ille potens sui
 Laetusque deget, cui licet in diem
 Dixisse : vixi ! Cras vel atra
 Nube polum Pater occupato,

Vel sole puro : non tamen irritum,
 Quodcumque retro est, efficiet, neque
 Diffinget infectumque reddet,
 Quod fugiens semel hora vexit.

Fortuna saevo laeta negotio et
 Ludum insolentem ludere pertinax
 Transmutat incertos honores,
 Nunc mihi, nunc alii benigna.

Laudo manentem : si celeres quatit
 Pennas, resigno quae dedit, et mea
 Virtute me involvo probamque
 Pauperiem sine dote quaero.

Hor., Od., III. xxix. 29-56.

37. *Excessive Pleasure is Incompatible with the Exercise of the Higher Faculties of the Mind.*

An vero voluptates corporis expetendae, quae vere et graviter a Platone dictae sunt illecebrae atque escae malorum ? Quae enim confectio est valetudinis, quae deformatio coloris et corporis, quod turpe damnum, quod dedecus, quod non evocetur atque eliciatur voluptate ? Cuius motus ut quisque est maximus, ita est inimicissimus philosophiae. Congruere enim cum cogitatione magna voluptas corporis non potest. Quis enim, cum utatur, voluptate ea, qua nulla possit maior esse, attendere animum, inire rationem, cogitare omnino quidquam potest ? Quis autem tantus est gurgis, qui dies et noctes sine ulla minimi temporis intermissione velit ita moveri suos sensus, ut moventur in summis voluptatibus ? Quis autem bona mente praeditus non mallet nullas omnino nobis a natura voluptates datas ? *Cic., Hortens. apud S. Aug. iv. contra Pelagium.*

38. *Moderation and Contentment are rare.*

Quid mi igitur suades? ut vivam Naevius? aut sic,
 Ut Nomentanus? Pergis pugnantia secum
 Frontibus adversis componere. Non ego, avarum
 Quum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
 Est inter Tanain quiddam socerumque Viselli.
 Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
 Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
 Illuc, unde abii, redeo. Nemon' ut avarus
 Se probet, ac potius laudet diversa sequentes,
 Quodque aliena capella gerat distentius uber,
 Tabescat, neque se maiori pauperiorum
 Turbae comparet, hunc atque hunc superare laboret?
 Sic festinanti semper locupletior obstat :
 Ut, quum carceribus missos rapit ungula currus,
 Instat equis auriga suos vincentibus, illum
 Praeteritum temnens extremos inter euntem.
 Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
 Dicat et exacto contentus tempore vita
 Cedat, uti conviva satur, reperire queamus.

Hor., S., I. i. 101-119.

 39. *A Prudent Man should know his own Calibre.*

Refert ergo, quis haec eadem paret : in Rutilo nam
 Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
 Sumit, et a censu famam trahit. Illum ego iure
 Despiciam, qui scit, quanto sublimior Atlas
 Omnibus in Libya sit montibus ; hic tamen idem
 Ignoret, quantum ferrata distet ab arca
 Sacculus. E coelo descendit Γυῶσι σεαυτὸν,
 Figendum et memori tractandum pectore, sive
 Coniugium quaeras, vel sacri in parte Senatus
 Esse velis : nec enim lorica poscit Achillis
 Thersites, in qua se traducebat Ulixes.
 Ancipitem seu tu magno discrimine causam
 Protegere affectas, te consule ; dic tibi, qui sis,
 Orator vehemens, an Curtius et Matho buccae.
 Noscenda est mensura sui spectandaque rebus
 In summis minimisque, etiam quum piscis emetur,
 Ne mullum cupias, quum sit tibi gobio tantum
 In oculis. Quis enim te, deficiente crumena
 Et crescente gula, manet exitus, aere paterno

Ac rebus mersis in ventrem, fenoris atque
 Argenti gravis et pecorum agrorumque capacem ?
 Talibus a dominis post cuncta novissimus exit
 Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.

Juv., xi. 21-43.

40. *Justice is to be practised for its own Sake.*

Doceas me, quam sacra res sit iustitia, alienum bonum spectans, nihil ex se petens, nisi usum sui. Nihil sit illi cum ambitione famaue : sibi placeat. Hoc ante omnia sibi quisque persuadeat, Me iustum esse gratis oportet. Parum est : adhuc illud persuadet sibi, Me in hanc pulcherrimam virtutem ultro etiam impendere iuvet : ut tota cogitatio a privatis commodis quam longissime aversa sit. Non est quod spectes, quod sit iustae rei praemium maius, quam iustum esse. Illud adhuc tibi affige, quod paulo ante dicebam : nihil ad rem pertinet, quam multi aequitatem tuam noverint. Qui virtutem suam publicari vult, non virtuti laborat, sed gloriae. Non vis esse iustus sine gloria ? At mehercules saepe iustus esse debebis cum infamia. Et tunc, si sapis, mala opinio bene parta delectat. *Sen., Ep.*, xix. iv. (113) 31, 32.

41. *Fortitude comes by Habit.*

Sed de consuetudine adhuc exercitationis loquor, nondum de ratione et sapientia. Aniculae saepe inedia biduum aut triduum ferunt. Subduc cibum unum diem athletae : Iovem Olympium, eum ipsum, cui se exercebit, implorabit : ferre non posse se clamabit. Consuetudinis magna vis est. Pernoctant venatores in nive : in montibus uri se patiuntur. Inde pugiles caestibus contusi ne ingemiscunt quidem. Sed quid hos, quibus Olympiorum victoria consulatus ille antiquus videtur ? gladiatores aut perditii homines aut barbari quas plagas perferunt ? quo modo illi, qui bene instituti sunt, accipere plagam malunt, quam turpiter vitare ? quam saepe apparet, nihil eos malle, quam vel domino satisfacere vel populo ? mittunt etiam vulneribus confecti ad dominos, qui quaerant, quid velint : si satis his factum non sit, se velle decumbere. Quis mediocris gladiator ingemuit ? quis vultum mutavit umquam ? quis, non modo stetit, verum etiam decubuit turpiter ? quis, quum decubuisset, ferrum recipere iussus, collum contraxit ? Tantum exercitatio, meditatio, consuetudo valet. Ergo hoc poterit " Samnis, spurcus homo, vita illa dignu' locoque : " vir natus ad gloriam

ullam partem animi tam mollem habebit, quam non meditatione et ratione corroboret? Crudele gladiatorum spectaculum et inhumanum nonnullis videri solet : et haud scio an ita sit, ut nunc fit. Quum vero sontes ferro depugnabant, auribus fortasse multae, oculis quidem nulla poterat esse fortior contra dolorem et mortem disciplina. *Cic., Tusc., II. xvii. 40, 41.*

42. *A Brave Man never yields to Adversity.*

Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non esse sub dolore, nec victum malis
Dare terga. Non est, ut putas, virtus, pater,
Timere vitam, sed malis ingentibus
Obstare, nec se vertere ac retro dare.
Qui fata proculcavit, ac vitae bona
Proiecit atque abscidit, et casus suos
Oneravit ipse, cui deo nullo est opus,
Quare ille mortem cupiat, aut quare petat?
Utrumque timidi est. Nemo contempsit mori,
Qui concupivit; cuius haud ultra mala
Exire possunt, in loco tuto est situs.
Quis iam deorum (velle fac) quidquam potest
Malis tuis adiicere? Iam nec tu potes.
Nisi hoc, ut esse te putes dignum nece.

Sen., Phoen., 188-202.

43. *Nature calls on us to endure Hardship.*

Tunc, quum pueros Lacedaemone, adolescentes Olympiae, barbaros in arena videris excipientes gravissimas plagas et ferentes silentio, si te forte dolor aliquis pervellerit, exclamabis, ut mulier? non constanter et sedate feres?—Ferri non potest : natura non patitur.—Audio. Pueri ferunt, gloria ducti : ferunt pudore alii, multi metu : et tamen veremur, ut hoc, quod a tam multis et quod tot locis perferatur, natura patiatur? Illa vero non modo patitur, verum etiam postulat. Nihil enim habet praestantius, nihil, quod magis expetat, quam honestatem, quam laudem, quam dignitatem, quam decus. Hisce ego pluribus nominibus unam rem declarari volo, sed utor, ut quam maxime significem, pluribus. Volo autem dicere, illud homini longe optimum esse, quod ipsum sit optandum per se, a virtute profectum, vel in ipsa virtute situm, sua sponte laudabile : quod quidem citius dixerim solum, quam non summum bonum.

Atque, ut haec de honesto, sic de turpi contraria: nihil tam taetrum, nihil tam aspernandum, nihil homine indignius. *Cic., Tusc., II. xx. 46.*

44. *It is a Consolation in Misery to see Others as Miserable as Ourselves.*

Semper, ah, semper dolor est malignus:
 Gaudet in multos sua fata mitti,
 Seque non solum placuisse poenae.
 Ferre, quam sortem patiuntur omnes,
 Nemo recusat;
 Nemo se credit miserum, licet sit.
 Tolle felices; removeto multo
 Divites auro; removeto centum
 Rura qui scindunt opulenta bubus:
 Pauperi surgent animi iacentes.
 Est miser nemo, nisi comparatus.
 Dulce in immensis posito ruinis,
 Neminem laetos habuisse vultus.
 Ille deplorat queriturque fatum,
 Qui secans fluctum rate singulari
 Nudus in portus cecidit petitos;
 Aequior casum tulit et procellas,
 Mille qui ponto pariter carinas
 Obrui vidit, tabulaque littus
 Naufraga spargi, mare cum coacti
 Fluctibus Corus prohibet reverti.
 Questus est Hellen cecidisse Phryxus
 Cum gregis ductor radiante villo
 Aureo fratrem simul et sororem
 Sustulit tergo, medioque iactum
 Fecit in ponto; tenuit querelas
 Et vir et Pyrrhe, mare cum viderent,
 Et nihil praeter mare cum viderent,
 Unici terris homines relict.

Sen., Troad., 1017-1045.

45. *Revenge is a Sign of Weakness and Folly.*

Nullane periuri capitis fraudisque nefandae
 Poena erit? Abreptum crede hunc graviore catena
 Protenus, et nostro (quid plus velit ira?) necari
 Arbitrio manet illa tamen iactura, nec umquam

Depositum tibi sospes erit. Sed corpore trunco
 Invidiosa dabit minimus solatia sanguis.
 At vindicta bonum vita iucundius ipsa.
 Nempe hoc indocti, quorum prae cordia nullis
 Interdum aut levibus videas flagrantia causis.
 Quantulacumque adeo est occasio, sufficit irae.
 Chrysippus non dicet idem, nec mite Thaletis
 Ingenium, dulcique senex vicinus Hymetto,
 Qui partem acceptae saeva inter vincla cicutae
 Accusatori nollet dare. Plurima felix
 Paulatim vitia atque errores exuit omnes,
 Prima docens rectum Sapientia : quippe minuti
 Semper et infirmi est animi exiguique voluptas
 Ultio. Continuo sic collige, quod vindicta
 Nemo magis gaudet, quam femina. Cur tamen hos tu
 Evasisse putes, quos diri conscia facti
 Mens habet attonitos et surdo verbere caedit
 Occultum quatiente animo tortore flagellum ?
 Poena autem vehemens ac multo saevior illis,
 Quas et Caedicius gravis invenit et Rhadamanthus,
 Nocte dieque suum gestare in pectore testem.

Juv., xiii. 174-198.

46. *The Good Man will do all in his Power to
 palliate Faults.*

Quorundam ipsi testes sumus. In his naturam excutiemus
 voluntatemque facientium. Puer est ? aetati donetur : nescit,
 an peccet. Pater est ? aut tantum profuit, ut illi etiam iniuriæ
 ius sit : aut fortassis ipsum hoc meritum eius est, quo offendimur.
 Mulier est ? errat. Iussus est ? necessitati quis, nisi iniquus,
 succenset ? Laesus est ? non est iniuria, pati quod prior feceris.
 Iudex est ? plus illius credas sententiae, quam tuae. Rex est ?
 si nocentem punit, cede iustitiae : si innocentem, cede fortunae.
 Mutum animal est, aut simile muto ? imitaris illud, si irasceris.
 Morbus est, aut calamitas ? levius transiliet sustinentem. Deus
 est ? tam perdis operam quum illi irasceris, quam quum illum
 alteri precaris iratum. Bonus vir est, qui iniuriam fecit ? noli
 credere. Malus ? noli mirari ; dabit poenas alteri, quas debet
 tibi : et iam sibi dedit, qui peccavit. *Sen., De Ira*, II. xxx.

47. *No Quality begets Confidence so much as Justice.*

Fides autem ut habeatur, duabus rebus effici potest : si exis-
 timabimur adepti coniunctam cum iustitia prudentiam. Nam

et iis fidem habemus, quos plus intelligere, quam nos, arbitramur, quosque et futura prospicere credimus et, quum res agatur, in discrimenque ventum sit, expedire rem et consilium ex tempore capere posse. Hanc enim utilem homines existimant veramque prudentiam. Iustis autem et fidis hominibus, id est viris bonis, ita fides habetur, ut nulla sit in his fraudis iniuriaque suspicio. Itaque his salutem nostram, his fortunas, his liberos rectissime committi arbitramur. Harum igitur duarum ad fidem faciendam iustitia plus pollet: quippe quum ea sine prudentia satis habeat auctoritatis, prudentia sine iustitia nihil valeat ad faciendam fidem. Quo enim quis versutior et callidior, hoc invisior et suspectior, detracta opinione probitatis. Quamobrem intelligentiae iustitia coniuncta, quantum volet habebit ad faciendam fidem virium. Iustitia sine prudentia multum poterit: sine iustitia nihil valebit prudentia. *Cic., De Off., II. ix. 33, 34.*

48. *True Morality consists in the Motive, not in the Outward Act.*

Falsus honor iuvat et mendax infamia terret
 Quem, nisi mendosum et medicandum? "Vir bonus est
 quis?
 Qui consulta patrum, qui leges iuraque servat;
 Quo multae magnaeque secantur iudice lites;
 Quo res sponsore et quo causae teste tenentur."
 Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
 Introrsum turpem, speciosum pelle docora.
 "Nec furtum feci nec fugi," si mihi dicit
 Servus: "Habes pretium, loris non ureris," aio.
 "Non hominem occidi." "Non pasces in cruce corvos."
 "Sum bonus et frugi." "Renuit negitatque Sabellus;
 Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
 Suspectos laqueos, et opertum miluus hamum.
 Oderunt peccare boni virtutis amore;
 Tu nihil admittes in te formidine poenae:
 Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
 Nam de mille fabae modiis quum surripis unum,
 Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto."
 Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
 Quandocumque deos vel porco vel bove placat,
 "Iane pater!" clare, clare quum dixit: "Apollo!"
 Labra movet, metuens audiri: "Pulchra Laverna,
 Da mihi fallere, da iusto sanctoque videri,

Noctem peccatis et fraudibus obiice nubem."

Qui melior servo, qui liberior sit avarus,
In triviis fixum quum se demittit ob assem,
Non video : nam qui cupiet, metuet quoque ; porro
Qui metuens vivet, liber mihi non erit umquam.

Hor., Ep., I. xvi. 38-66.

49. *An Account of the Character that most wins our
Admiration.*

Admiratione autem afficiuntur ii, qui anteire ceteris virtute putantur, et quum omni carere dedecore, tum vero iis vitiis, quibus alii non facile possunt obsistere. Nam et voluptates, blandissimae dominae, maioris partis animos a virtute detorquent ; et dolorum quum admoventur faces, praeter modum plerique exterrentur : vita, mors, divitiae, paupertas omnes homines vehementissime permovent. Quae qui in utramque partem excelso animo magnoque despiciunt, quumque aliqua iis ampla et honesta res obiecta est, totos ad se convertit et rapit, tum quis non admiretur splendorem pulchritudinemque virtutis ? Ergo et haec animi despicientia admirabilitatem magnam facit : et maxime iustitia, ex qua una virtute viri boni appellantur, mirifica quaedam multitudini videtur : nec iniuria. Nemo enim iustus esse potest, qui mortem, qui dolorem, qui exsilium, qui egestatem timet, aut qui ea, quae his sunt contraria, aequitati anteponit. Maximeque admirantur eum, qui pecunia non movetur : quod in quo viro perspectum sit, hunc igni spectatum arbitrantur. Itaque illa tria, quae proposita sunt ad gloriam, omnia iustitia conficit : et benevolentiam, quod prodesse vult plurimis, et ob eandem causam fidem et admirationem, quod eas res spernit et negligit, ad quas plerique inflammati aviditate rapiuntur. *Cic., De Off., II. x. 37, 38.*

50. *Good Faith and Reverence have fled with the
Golden Age.*

(βέβαιε δ' ὄρκων χάρις, οὐδ' ἔτ' αἰδῶς
· · · μένει, αἰθερία δ' ἀνέπτα.)

Tu quamvis levium minimam exiguamque malorum
Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens
Visceribus, sacrum tibi quod non reddat amicus
Depositum. Stupet haec, qui iam post terga reliquit

Sexaginta annos, Fonteio Consule natus ?
 An nihil in melius tot rerum proficis usu ?
 Magna quidem, sacris quae dat praecepta libellis
 Victrix Fortunae sapientia. Dicimus autem
 Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitae,
 Nec iactare iugum, vita didicere magistra.
 Quae tam festa dies, ut cesset prodere furem,
 Perfidiam, fraudes atque omni ex crimine lucrum
 Quaesitum, et partos gladio vel pyxide numos ?
 Rari quippe boni : numero vix sunt totidem, quot
 Thebarum portae, vel divitis ostia Nili.

Quondam hoc indigenae vivebant more, priusquam
 Sumeret agrestem, posito diademate, falcem
 Saturnus fugiens ; tunc, quum virguncula Iuno
 Et privatus adhuc Idaeis Iupiter antris ;
 Improbis illo fuit admirabilis aevo.
 Credebant hoc grande nefas et morte piamdum,
 Si iuvenis vetulo non adsurrexerat, et si
 Barbato cuicumque puer, licet ipse videret
 Plura domi fraga, et maiores glandis acervos.
 Tam venerabile erat, praecedere quatuor annis,
 Primaque par adeo sacrae lanugo senectae !
 Nunc, si depositum non infitietur amicus,
 Si reddat veterem cum tota aerugine follem,
 Prodigiosa fides et Tuscis digna libellis,
 Quaeque coronata lustrari debeat agna.
 Egregium sanctumque virum si cerno, bimembri
 Hoc monstrum puero et miranti sub aratro
 Piscibus inventis, et fetae comparo mulae,
 Sollicitus, tamquam lapides effuderit imber,
 Examenve apium longa consederit uva
 Culmine delubri, tamquam in mare fluxerit amnis
 Gurgitibus miris et lactis vortice torrens.

Juven., Sat., xiii. 13-70.

51. *Qualities which distinguish the True Patriot.*

Maiores praesidiis et copiis oppugnatur respublica, quam defenditur, propterea, quod audaces homines et perditum nutu impelluntur, et ipsi etiam sponte sua contra rempublicam incitantur : boni nescio quomodo tardiores sunt et, principii rerum

neglectis, ad extremum ipsa denique necessitate excitantur: ita ut nonnumquam cunctatione ac tarditate, dum otium volunt etiam sine dignitate retinere, ipsi utrumque amittant. Propugnatores autem reipublicae qui esse voluerunt, si leviores sunt, desciscunt: si timidiores, desunt: permanent illi soli, atque omnia reipublicae caussa perferunt, qui sunt tales, qualis pater tuus, M. Scaure, fuit, qui a Graccho usque ad Q. Varium seditiosis omnibus restitit, quem nulla umquam vis, nullae minae, nulla invidia labefecit: aut qualis Q. Metellus, patruus matris tuae: qui, quum florentem hominem in populari ratione, L. Saturninum, censor notasset, quumque insitivum Gracchum contra vim multitudinis incitatae censu prohibuisset, quumque in eam legem, quam non iure rogatam iudicaret, iurare unus noluisset, de civitate maluit, quam de sententia demoveri; aut, ut vetera exempla, quorum est copia digna huius imperii gloria, relinquam, neve eorum aliquem, qui vivunt, nominem, qualis nuper Q. Catulus fuit, quem neque periculi tempestas neque honoris aura potuit umquam de suo cursu aut spe aut metu demovere. *Cic., Pro Sest.,* xlvii. 100, 101.

52. *Duties Towards Servants.—The First Duty is Justice.*

Meminerimus autem etiam adversus infimos iustitiam esse servandam. Est autem infima conditio et fortuna servorum: quibus non male praecipiant qui ita iubent uti, ut mercenariis; operam exigendam, iusta praebenda. Quum autem duobus modis, id est aut vi aut fraude, fiat iniuria: fraus quasi vulpeculae, vis leonis videtur; utrumque homine alienissimum; sed fraus odio digna maiore. Totius autem iniustitiae nulla capitalior est, quam eorum, qui, quum maxime fallunt, id agunt ut viri boni esse videantur. *Cic., De Off.,* I. xiii. 41.

53. *Duties towards Servants.—Some mistaken Popular Notions refuted: A Slave is a Humble Friend.*

Libenter ex his qui a te veniunt cognovi, familiariter te cum servis tuis vivere: hoc prudentiam tuam, hoc eruditionem decet. Servi sunt? immo homines. Servi sunt? immo contubernales. Servi sunt? immo humiles amici. Servi sunt? immo conservi, si cogitaveris tantundem in utrosque licere fortunae. Itaque rideo istos qui turpe existimant cum servo suo coenare: quare? nisi quia superbissima consuetudo coenanti domino stantium servorum turbam circumdedit. Est ille plus quam capit, et ingenti aviditate onerat distentum ventrem, ac desuetum iam

ventris officio, ut maiore opera omnia egerat, quam ingessit: at infelicibus servis movere labra, ne in hoc quidem, ut loquantur, licet: virga murmur omne compescitur: et ne fortuita quidem verberibus excepta sunt, tussis, sternutamentum, singultus: magno malo ulla voce interpellatum silentium luitur: nocte tota ieiuni mutique perstant. Sic fit, ut isti de domino loquantur, quibus coram domino loqui non licet. At illi quibus non tantum coram dominis, sed cum ipsis erat sermo, quorum os non consuebatur, parati erant pro domino porrigere cervicem, periculum imminens in caput suum avertere. In conviviis loquebantur, sed in tormentis tacebant. Deinde eiusdem arrogantiae proverbium iactatur: Totidem esse hostes, quot servos. Non habemus illos hostes, sed facimus. *Sen., Ep., V. vi. (47) 1-4.*

54. *Duties towards Servants.—The Question discussed whether a Slave can confer a Kindness upon his Master.*

Quaeritur a quibusdam, sicut ab Hecatone, an beneficium dare servus domino possit? Sunt enim qui ita distinguunt, Quaedam beneficia esse, quaedam officia, quaedam ministeria. Beneficium esse, quod alienus det: alienus est, qui potuit sine reprehensione cessare. Officium esse filii, uxoris, et earum personarum, quas necessitudo suscitatur, et ferre opem iubet. Ministerium esse servi, quem conditio sua eo loco posuit, ut nihil eorum quae praestat, imputet superiori. Praeterea servos qui negat dare aliquando domino beneficium, ignarus est iuris humani: refert enim cuius animi sit, qui praestat, non cuius status. Nulli praeclusa virtus est, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitat, ingenuos, libertinos, servos, reges, et exsules; non eligit domum, nec censum: nudo homine contenta est. Quid enim erat tuti adversus repentina; quid animus magnum promitteret sibi, si certam virtutem fortuna mutaret? Si non dat beneficium servus domino, nec regi quisquam suo, nec duci suo miles. Quid enim interest, quali quis teneatur imperio, si summo tenetur? Nam si servo, quo minus in nomen meriti perveniat, necessitas obest, et patiendi ultima timor: idem istud obstat, et ei qui regem habet, et ei qui ducem: quoniam, sub dispari titulo, paria in illos licent. Atqui dant regibus suis, dant imperatoribus beneficia: ergo et dominis. Potest servus iustus esse, potest fortis, potest magnanimus: ergo et beneficium dare potest: nam et hoc virtutis est: adeoque dominis servi beneficia possunt dare, ut ipsos saepe beneficii sui fecerint. *Sen., De Ben., III. xviii.*

55. *Duties towards Servants.—Arrogance of Roman Masters under the Empire contrasted with the Liberal Treatment of Slaves in the Early Times.*

Ne illud quidem videtis, quam omnem invidiam maiores nostri dominis, omnem contumeliam servis detraxerint? Dominum patrefamiliae appellaverunt: servos (quod etiam in mimis adhuc durat) familiares. Instituerunt diem festum, quo non solum cum servis domini vescerentur, sed quo utique honores illis in domo gerere, ius dicere permiserunt, et domum pusillam rempublicam esse iudicaverunt. Quid ergo? omnes servos admovebo mensae meae? Non magis quam omnes liberos. Erras, si existimas me quosdam quasi sordidioris operae reiecturum, ut puta illum mulionem, et illum bubulcum: non ministeriis illos aestimabo, sed moribus. Sibi quisque dat mores: ministeria casus assignat. Quidam coenent tecum, quia digni sunt; quidam, ut sint. Si quid enim in illis ex sordida conversatione servile est, honestiorum convictus excutiet. Non est, mi Lucili, quod amicum tantum in foro et in curia quaeras: si diligenter attenderis, et domi invenies. Saepe bona materia cessat sine artifice: tenta, et experire. Quemadmodum stultus est, qui equum emturus, non ipsum inspicit, sed stratum eius ac fraenos: sic stultissimus est, qui hominem aut ex veste, aut ex conditione, quae vestis modo nobis circumdata est, aestimat. Servus est? sed fortasse liber animo. Servus est? hoc illi nocebit? ostende quis non sit. Alius libidini servit, alius avaritiae, alius ambitioni; omnes timori. Dabo consularem, aniculae servi-entem; dabo ancillulae divitem: ostendam nobilissimos iuvenes mancipia Pantomimorum. Nulla servitus turpior est, quam voluntaria. Quare non est quod fastidiosi te deterreant, quo minus servis tuis hilarem te praestes, et non superbe superiorem. Colant potius te, quam timeant. Dicet nunc aliquis, me vocare ad pileum servos, et dominos de fastigio suo deicere, quod dixi, colant potius dominum, quam timeant. Itane, inquit, prorsus colant tanquam clientes, tanquam salutatores? Hoc qui dixerit, obliviscetur, id dominis parum esse, quod Deo satis est, qui colitur et amatur. Non potest amor cum timore misceri. *Sen., Ep., V. vi. (47), 14–19.*

56. *Duties towards Servants.—We should alleviate, as far as lies in our power, the Unavoidable Hardships of their Position.*

Confecerunt me infirmitates meorum, mortes etiam, et quidem iuvenum. Solatia duo, nequaquam paria tanto dolori, solatia

tamen: unum facilitas manumittendi, (videor enim non omnino immaturos perdidisse, quos iam liberos perdididi) alterum, quum permitto servis quoque quasi testamenta facere, eaque, ut legitima, custodio. Mandant rogantque, quod visum: pareo ut iussus. Dividunt, donant, relinquunt, dumtaxat intra domum. Nam servis respublica quaedam et quasi civitas domus est. Sed quamquam his solatiis acquiescam, debilitor et frango: eadem illa humanitate, quae me, ut hoc ipsum permitterem, induxit. Non ideo tamen velim durior fieri. Nec ignoro, alios huiusmodi casus nihil amplius vocare, quam damnum; eoque sibi magnos homines et sapientes videri. Qui an magni sapientesque sint, nescio: homines non sunt. Hominis est enim adfieri dolore, sentire; resistere tamen et solatia admittere, non, solatiis non egere. *Plin., Ep., VIII. xvi. 1-4.*

57. *A Good Slave's Idea of his Duty.*

Spectámen bonó servo id ést, qui rem herílem
 Procúrat, vidét, collocát, cogitátque,
 Ut ábsente heró suo rem herí diligénter
 Tutétur, quam si ípse adsit, aút rectiús.
 Tergúm quam gulám, crura quám ventrem opórtet
 Potióra esse, quóí cor modéste situm ést.
 Recórdetur íd, qui nihilí sunt, quid illis
 Pretí detur áb suis herís, improbís
 Ignávis virís, verbera ét compedés,
 Molaé, [magna] lassitúdo, famés, frigus dúrum.
 Haec prétia sunt ignáviae. Id ego mále malum
 Métuo: propterea bonum esse cértum est, potius quám
 malum.
 Nam mágis multo patiór facilius vérba; verbera ódi,
 Nimióque edo lubéntius molítum, quam molítum praehíbeo.
 Propterea heri imperium éxsequor bene, ét sedate sérvio:
 atque
 Id míhi prodest.
 Alii íta, ut in rem esse ducúnt, sient; ego íta ero, ut me
 esse opórtet:
 Metum ut mi ádhibeam, culpam abstineam, hero ut ómnibus
 in locis sím praesto.
 Serví, qui culpá carent ét metuónt,
 Hí solent ésse heris útibilés.
 Nam illi, qui nihil metuónt,
 Postquám malum prómeritum ést, metuónt.

Plaut., Bacch., V. vi. 1-22.

58. *Ought Children to obey their Fathers' Will in Everything?*

Quaeri solitum est in philosophorum disceptationibus, an semper inque omnibus iussis patri parendum sit. Super ea re Graeci nostrique, qui de officiis scripserunt, tres sententias esse, quae spectandae considerandaeque sint, tradiderunt; easque subtilissime diiudicaverunt. Earum una est: omnibus, quae pater imperat, parendum. Altera est: in quibusdam parendum, quibusdam non obsequendum. Tertia est: nihil necessum esse patri obsequi et parere. Haec sententia quoniam primore aspectu nimis infamis est, super ea prius quae dicta sunt dicemus. Aut recte, inquiunt, imperat pater, aut perperam. Si recte imperat, non, quia imperat, parendum, sed, quoniam id fieri ius est, faciendum est: si perperam, nequaquam scilicet faciendum, quod fieri non oportet. Deinde ita concludunt: nunquam est igitur patri parendum, quae imperat. Sed neque istam sententiam probari accepimus: argutiola quippe haec, sicuti mox ostendemus, frivola et inanis est. Neque autem illa, quam primo in loco diximus, vera et proba videri potest: omnia esse, quae pater iusserit, parendum. Quid enim? si proditorem patriae, si matris necem, si alia quaedam imperarit turpia aut impia? Media igitur sententia optima atque tutissima visa est: quaedam esse parendum, quaedam non obsequendum. Sed ea tamen, quae obsequi non oportet, leniter et verecunde ac sine detestatione nimia sineque opprobratione acerba reprehensionis declinanda sensim et relinquenda esse dicunt, quam respuenda. Conclusio vero illa, qua colligitur, sicuti supra dictum est, nihil patri parendum, imperfecta est, refutarique ac dilui sic potest: Omnia, quae in rebus humanis fiunt, sicut docti censuerunt, aut honesta sunt aut turpia. Quae sua vi recta aut honesta sunt, ut fidem colere, ut patriam defendere, ut amicos diligere, ea fieri oportet, sive imperet pater, sive non imperet. Sed quae his contraria, quaeque turpia et omnino iniqua sunt, ea ne si imperet quidem. Quae vero in medio sunt, et a Graecis tum ἀδιάφορα tum μέσα appellantur, ut: in militiam ire, rus colere, honores capessere, causas defendere, uxorem ducere, uti iussum proficisci, uti accersitum venire; quoniam et haec et his similia per sese ipsa neque honesta sunt neque turpia, sed, proinde ut a nobis aguntur, ita ipsis actionibus aut probanda fiunt aut reprehendenda: propterea in eiusmodi omnium rerum generibus patri parendum esse censent; veluti si uxorem ducere imperet, aut causas pro reis dicere. Quod enim utrumque in genere ipso per sese neque honestum neque turpe est, idcirco, si pater

iubeat, obsequendum est: nonnunquam est igitur patri parendum.
Aul. Gell., II. vii. 1-19.

59. *Charity begins at Home.*

Messe tenuis propria vive, et granaria (fas est)
 Emole. Quid metuas?—Occa; en seges altera in herba est.—
 At vocat officium: trabe rupta Bruttia saxa
 Prendit amicus inops; remque omnem surdaque vota
 Condidit Ionio: iacet ipse in litore, et una
 Ingentes de puppe dei, iamque obvia mergis
 Costa ratis lacerae.—Nunc et de cespite vivo
 Frange aliquid: largire inopi, ne pictus oberret
 Caerulea in tabula.—Sed coenam funeris heres
 Negliget iratus, quod rem curtaveris: urnae
 Ossa inodora dabit, seu spirent cinnama surdum,
 Seu ceraso peccent casiae, nescire paratus.
 “Tune bona incolumis minuas?”—Sed Bestius urget
 Doctores Graios: “Ita fit, postquam sapere urbi
 Cum pipere et palmis venit nostrum hoc maris expers:
 Foenisecae crasso vitiarunt unguine pultes.”—
 Haec cinere ulterior metuas?

Pers., *Sat.*, vi. 25-41.

60. *Nothing is worse than to promise what we do
 not mean to perform.*

Ch. Hoccinest crédibile, aút memorábile ;
 Tánta vecórdia innáta cuiquam út siet,
 Út malis gaúdeant átque ex incómmodis
 Álteriús sua ut cómparent cómmoda? Ah
 Ídne est verum? Ímmo id est génus hominum pessumum, in
 Dénegandó modo queís pudor paúlum adest :
 Póst ubi témpus promíssa iam pérfici,
 Túm coactí necessáριο se áperiunt :
 Ét timent : ét tamen rés premit dénégare :
 Íbi tum eorum ínpudentíssima orátio est :
 Quís tu es? quís mihi es? cúr meam tíbi?
 Heus, próxumus sum egomét mihi.
 Attámen, ubi fides, sí roges,
 Nil púdet : hic, ubi opust, nón verentur : íllie ubi nil opust,
 íbi verentur.

Ter., *Andr.*, IV. i. 1-13.

61. *The Mind should be prepared for every Issue.*

De. Incértumst quid agam; quía praeter spem, atque incredibile
hoc mi óbtigit:

Ita sum ínritatus, ánimum ut nequeam ad cógitandum instítuere.
Quamobrem ómnes, quum secúndae res sunt máxume, tum
máxume

Meditári secum opórtet, quo pacto ádvorsam aerumnám ferant,
Perícла, damna, exília. Peregre rédiens semper cógitet
Aut fílii peccatum, aut uxoris mórtem aut morbum fíliae.

Commúnia esse haec: fieri posse: ut néquid animo sít novom.
Quicquíd praeter spem evéniat, omne id députare esse ín lucro.
Ge. O Phaédria, incredibile quantum herum ánteeo sapiéntia.

Meditáta mihi sunt ómnia mea incómmoda, herus si rédierit:
Moléndumst in pístríno: vapulándum: habendae cómpedes:
Opus rúri faciundum: hórum nihil quicquam áccidet animó
novom.

Quicquíd praeter spem evéniet, omne id députabo esse ín lucro.
Tar., Phorm., II. i. 9-91.

62. *A Roman Gentleman's Idea of Virtue.*

Virtus, Albine, est pretium persolvere verum
Quis in versamur, quis vivimus rebus potesse:
Virtus est homini scire id quo quaeque habeat res.
Virtus scire homini rectum, utile, quid sit honestum;
Quae bona, quae mala item, quid inutile, turpe, inhonestum;
Virtus quaerendae finem rei scire modumque:
Virtus, divitiis pretium persolvere posse:
Virtus, id dare, quod re ipsa debetur, honori;
Hostem esse atque inimicum hominum morumque malorum,
Contra defensorem hominum morumque bonorum;
Hos magni facere, his bene velle, his vivere amicum;
Commoda praeterea patriai prima putare,
Deinde parentum, tertia iam postremaque nostra.

Lucil., Sat. Incert. ap. Lact. Inst. Div., VI. v. 2.

63. *Moral Qualities are Hereditary.*

Victrices catervae
Consiliis iuvenis revictae

Sensere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus

Posset, quid Augusti paternus
In pueros animus Neronēs.

Fortes creantur fortibus et bonis.
Est in iuvençis, est in equis patrum
Virtus ; neque imbellem feroces
Progenerant aquilae columbam.

Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant :
Utcumque defecere mores,
Indecorant bene nata culpae.

Hor., Od. IV., iv. 19-32.

64. *The Son is sure to exceed the Measure of Wickedness
advocated by his Father.*

“Neu credas ponendum aliquid discriminis inter
Unguenta et corium. Lucri bonus est odor ex re
Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore
Versetur, dis atque ipso Iove digna, poetae :
‘Unde habeas, quaerit nemo ; sed oportet habere,’”
Hoc monstrant vetulae pueris repentibus assae,
Hoc discunt omnes ante alpha et beta puellae.
Talibus instantem monitis quemcumque parentem
Sic possem affari ; Dic, o vanissime, quis te
Festinare iubet ? Meliorem praesto magistro
Discipulum. Securus abi : vinceris, ut Aiax
Praeteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.

.....
Elatam iam crede nurum, si limina vestra
Mortifera cum dote subit. Quibus illa premetur
Per somnum digitis ! Nam quae terraque marique
Acquirenda putas, brevior via conferet illi :
Nullus enim magni sceleris labor. “Haec ego numquam
Mandavi,” dices olim, “nec talia suasi.”
Mentis causa malae tamen est et origo penes te
Nam quisquis magni census praecepit amorem,
Et laevo monitu pueros producit avaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem et totas effudit habenas
Curriculo : quem si revoces, subsistere nescit.
Et te contempto rapitur, metisque relictis.
Nemo satis credit tantum delinquere, quantum

Permittas : adeo indulgent sibi latius ipsi.
 Quum dicis iuveni stultum, qui donet amico,
 Qui paupertatem levet attollatque propinqui :
 Et spoliare doces, et circumscribere, et omni
 Crimine divitias acquirere, quarum amor in te.
 Ergo ignem, cuius scintillas ipse dedisti,
 Flagrantem late et rapientem cuncta videbis.
 Nec tibi parcetur misero, trepidumque magistrum
 In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.

Juv., xiv. 203-247.

65. *A Tranquil Mind and a Genial Temper can
 alone bring Contentment.*

Pauperies immunda domo procul absit : ego utrum
 Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
 Non agimur tumidis velis Aquilone secundo :
 Non tamen adversis aetatem ducimus Austris,
 Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
 Extremi primorum, extremis usque priores.
 Non es avarus : abi. Quid ? caetera iam simul isto
 Cum vitio fugere ? Caret tibi pectus inani
 Ambitione ? caret mortis formidine et ira ?
 Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
 Nocturnos lemures portentaque Thessala rides ?
 Natales grate numeras ? ignoscis amicis ?
 Lenior et melior fis accedente senecta ?
 Quid te exemta levat spinis de pluribus una ?
 Vivere si recte nescis, decede peritis.
 Lusisti satis, edisti satis atque bibisti :
 Tempus abire tibi est, ne potum largius aequo
 Rideat et pulset lasciva decentius aetas.

Hor., Epp., II. 199-216.

66. *The Desire of Popularity is a Weakness, though
 an Amiable One.*

Leviculus sane noster Demosthenes, qui illo susurro delectari se dicebat aquam ferentis mulierculae, ut mos in Graecia est, insusurrantisque alteri, "Hic est ille Demosthenes." Quid hoc levius ? At quantus orator ! Sed apud alios loqui videlicet didicerat, non multum ipse secum. Intelligendum est igitur, nec gloriam popularem ipsam per sese expetendam, nec igno-

bilitatem extimescendam. "Veni Athenas," inquit Democritus: "neque me quisquam [ibi] agnovit." Constantem hominem et gravem! qui gloriatur, a gloria se abfuisse. An tibicines iique, qui fidibus utuntur, suo, non multitudinis arbitrio cantus numerosque moderantur: vir sapiens, multo arte maiore praeditus, non quid verissimum sit, sed quid velit vulgus, exquiret? An quidquam stultius, quam, quos singulos, sicut operarios barbarosque, contemnas, eos aliquid putare esse universos? Ille vero nostras ambitiones levitatesque contemnet, honoresque populi, etiam ultro delatos, repudiabit: nos autem eos nescimus antequam poenitere coepit contemnere. Est apud Heraclitum physicum de principe Ephesiorum Hermodoro: "universos," ait "Ephesios esse morte mulctandos, quod, quum civitate expellerent Hermodorum, ita locuti sint: Nemo de nobis unus excellat: sin quis exstiterit, alio in loco et apud alios sit." An hoc non ita fit omni in populo? Nonne omnem exsuperantiam virtutis oderunt? Quid? Aristides (malo enim Graecorum, quam nostra proferre) nonne ob eam caussam expulsus est patria, quod praeter modum iustus esset? Quantis igitur molestiis vacant, qui nihil omnino cum populo contrahunt! Quid est enim dulcius otio litterato? iis dico litteris, quibus infinitatem rerum atque naturae, et in hoc ipso mundo caelum, terras, maria cognoscimus. *Cic., Tusc., V. xxxvi. 103-105.*

67. *How far is it Admissible to desire Professional Success when it necessarily involves the Misfortune of Others.*

In quibusdam civitatibus impium votum sceleris vicem tenuit. Demades certe Athenis eum, qui necessaria funeribus venditabat, damnavit, quum probasset magnum lucrum optasse: quod contingere illi sine multorum morte non porterat. Quaeri tamen solet, an merito damnatus sit. Fortasse optavit, non ut multis venderet, sed ut care: ut parvo sibi constarent, quae venditurus esset. Quum constet negotiatio ex emto et vendito, quare votum eius in unam partem trahis, quum lucrum ex utraque fit? Praeterea omnes licet, qui in ista negotiatione sunt, damnes: omnes enim idem volunt, id est, intra se optant. Magnam hominum partem damnabis: cui enim non ex alieno incommodo lucrum? Miles bellum optat, si gloriam: agricolam annonae caritas erigit: eloquentiae exceptat pretium litium numerus: medicis gravis annus in quaestu est: institores delicatarum mercium iuventus corrupta locupletat: nulla tempestas, nullo igne laedantur tecta, iacebit opera fabrilis. Unius votum deprehensum est, omnium simile est. An tu Arruntium

et Aterium, et ceteros qui captandorum testamentorum artem professi sunt, non putas eadem habere, quae designatores et libitinos, vota? Illi tamen quorum mortes optent, nesciunt, hi familiarissimum quemque, ex quo propter amicitiam rei plurimum est, mori cupiunt. Illorum damno nemo vivit: hos quisque differt, exhaurit. Optant ergo, non tantum ut accipiant, quod turpi servitute meruerunt, sed etiam ut tributo gravi liberentur. Non est itaque dubium, quin hi magis quod damnatum est in uno, optent: quibus quisquis morte profuturus est, vita nocet. Omnium tamen istorum tam nota sunt vota, quam impunita. *Sen., De Ben., VI. xxxviii. 1-5.*

68. *The Value of securing Gratitude.*

Egregie mihi videtur M. Antonius apud Rabirium poëtam, quum fortunam suam transeuntem alio videat, et sibi nihil relictum, praeter ius mortis, id quoque si cito occupaverit, exclamare: "Hoc habeo, quodcunque dedi!" O quantum habere potuit, si voluisset! Hae sunt divitiae certae, in quacunque sortis humanae levitate, uno loco permansurae: quae quo maiores fuerint, hoc minorem habebunt invidiam. Quid tanquam tuo parcis? Procurator es. Omnia ista quae vos tumidos, et supra humana elatos, oblivisci cogunt vestrae fragilitatis, quae ferreis claustris custoditis armati, quae ex alieno sanguine rapta vestro defenditis; propter quae classes cruentaturas maria deducitis, propter quae quassatis urbes, ignari, quantum telorum in adversos fortuna comparet; propter quae ruptis toties affinitatis, amicitiae, collegii foederibus, inter contententes duos terrarum orbis elisus est; non sunt vestra: in depositi causa sunt, iam iamque ad alium dominum spectantia, aut hostis ista, aut hostilis animi successor, invadet. Quaeris quomodo illa tua facias? dono dando. Consule ergo rebus tuis, et certam tibi earum atque inexpugnabilem possessionem para, honestiores illas non solum, sed tutiores facturus: illud quod suspicis, quo te divitem ac potentem putas, quamdiu possides, sub nomine sordido iacet. Domus est, servus est, nummi sunt: quum donasti, beneficium est. *Sen., De Ben., IV. iii.*

69. *It is Impossible that a Kindness should be thrown away.*

Perdidi beneficium. Numquid quae consecravimus, perdisse nos dicimus? Inter consecrata beneficium est, etiamsi male respondit, bene collatum. Non est ille, qualem speravimus. Simus nos quales fuimus, ei dissimiles: damnum tunc

factum, nunc apparuit. Ingratus non sine nostro pudore protrahitur: quoniam quidem querela amissi beneficii, non bene dati signum est. Quantum possumus, causam eius apud nos agamus: fortasse non potuit, fortasse ignoravit: fortasse facturus est. Quaedam nomina bona lentus ac sapiens creditor fecit, qui sustinuit ac mora fovit. Idem nobis faciendum: nutriamus fidem languidam. Perdidi beneficium! Stulte, non nosti detrimenti tui tempora; perdidisti, sed quum dares: nunc palam factum est. Etiam in his quae videatur in perditio, moderatio plurimum profuit. Ut corporum, ita animorum molliter vitia tractanda sunt: saepe quod explicavit mora, pertinacia trahentis abruptum est. Quid opus est maledictis? quid querelis? quid insectatione? quare illum liberas? quare dimittis? Si ingratus est, iam nihil debet. Quae ratio est, exacerbare eum, in quem magna contuleris, ut ex amico dubio fiat non dubius inimicus, et patrocinium sibi nostra infamia quaerat? Nec desit: Nescio quid est, quod eum, cui tantum debuit, ferre non potuit: subest aliquid. Nemo non superioris dignitatem quaerendo, etiam si non inquinavit, aspersit: nec quisquam fingere contentus est levia, quum magnitudine mendacii fidem quaerat. *Sen., De Ben., VII. xxix. xxx.*

70. *Friendship Indispensable to Mankind.*

Una est enim amicitia in rebus humanis, de cuius utilitate omnes uno ore consentiunt: quamquam a multis ipsa virtus contemnitur et venditatio quaedam atque ostentatio esse dicitur. Multi divitias despiciunt, quos parvo contentos tenuis victus cultusque delectat; honores vero, quorum cupiditate quidam inflammantur, quam multi ita contemnunt, ut nihil inanius, nihil esse levius existiment! Itemque cetera, quae quibusdam admirabilia videntur, permulti sunt, qui pro nihilo putent. De amicitia omnes ad unum idem sentiunt, et ii, qui ad rempublicam se contulerunt, et ii, qui rerum cognitione doctrinaque delectantur, et ii, qui suum negotium gerunt otiosi, postremo ii, qui se totos tradiderunt voluptatibus, sine amicitia vitam esse nullam, si modo velint aliqua ex parte liberaliter vivere. Serpit enim nescio quomodo per omnium vitas amicitia nec ullam aetatis degendae rationem patitur esse expertem sui. Quin etiam si quis ea asperitate est et immanitate naturae, congressus ut hominum fugiat atque oderit, qualem fuisse Athenis Timonem nescio quem accepimus: tamen is pati non possit, ut non anquirat aliquem, apud quem evomat virus acerbitatis suae. Atque hoc maxime iudicaretur, si quid tale

posset contingere, ut aliquis nos deus ex hac hominum frequentia tolleret et in solitudine uspiam collocaret, atque ibi supeditans omnium rerum, quas natura desiderat, abundantiam et copiam, hominis omnino aspiciendi potestatem eriperet. Quis tam esset ferreus, qui eam vitam ferre posset, cuique non auferret fructum voluptatum omnium solitudo? Verum ergo illud est, quod a Tarentino Archyta, ut opinor, dici solitum nostros senes commemorare audiui, ab aliis senibus auditum: Si quis in caelum ascendisset naturamque mundi et pulchritudinem siderum perspexisset, insuavem illam admirationem ei fore, quae iucundissima fuisset, si aliquem, cui narraret, habuisset. Sic natura solitarium nihil amat, semperque ad aliquod tamquam adminiculum annitur: quod in amicissimo quoque dulcissimum est. *Cic., De Am., xxiii. 86-88.*

71. *The Ideal of Friendship.*

Quanta autem vis amicitiae sit, ex hoc intelligi maxime potest, quod ex infinita societate generis humani, quam conciliavit ipsa natura, ita contracta res est et adducta in augustum, ut omnis caritas aut inter duos aut inter paucos iungeretur. Est autem amicitia nihil aliud, nisi omnium divinarum humanarumque rerum cum benevolentia et caritate summa consensio: qua quidem haud scio, an, excepta sapientia, nihil melius homini sit a diis immortalibus datum. . . . Bonos igitur inter viros amicitia tantas opportunitates habet, quantas vix quoque dicere. Principio, qui potest esse "vita vitalis," ut ait Ennius, quae non in amici mutua benevolentia conquiescat? Quid dulcius, quam habere, quicum omnia audeas sic loqui, ut tecum? Quis esset tantus fructus in prosperis rebus, nisi haberes, qui illis aequae, ac tu ipse, gauderet? Adversas vero ferre difficile esset sine eo, qui illas gravius etiam, quam tu, ferret. Denique ceterae res, quae expetuntur, opportunaesunt singulae rebus fere singulis: divitiae, ut utare; opes, ut colare; honores, ut laudare; voluptates, ut gaudeas; valetudo, ut dolore careas et muneribus fungare corporis. Amicitia res plurimas continet: quoque te verteris, praesto est: nullo loco excluditur: numquam intempestiva, numquam molesta est. Itaque non aqua, non igni ut aiunt, pluribus locis utimur, quam amicitia. Neque ego nunc de vulgari aut de mediocri, quae tamen ipsa et delectat et prodest, sed de vera et perfecta loquor, qualis eorum, qui pauci nominantur, fuit. Nam et secundas res splendidiores facit amicitia, et adversas partiens communicansque leviores. *Cic., De Am., V. vi. 20-22.*

72. *The Highest Friendship is based on Similarity of Virtuous Disposition.*

Par est autem, primum ipsum esse virum bonum, tum alterum similem sui quaerere. In talibus ea, quam iamdudum tractamus, stabilitas amicitiae confirmari potest, quum homines benevolentia coniuncti, primum cupiditatibus iis, quibus ceteri serviunt, imperabunt, deinde aequitate iustitiaque gaudebunt, omniaque alter pro altero suscipiet, neque quidquam umquam nisi honestum et rectum alter ab altero postulabit, neque solum colent inter se ac diligunt, sed etiam verebuntur. Nam maximum ornamentum amicitiae tollit, qui ex ea tollit verecundiam. Itaque in iis perniciosus est error, qui existimant libidinum peccatorumque omnium patere in amicitia licentiam. Virtutum amicitia adiutrix a natura data est, non vitiorum comes, ut, quoniam solitaria non posset virtus ad ea, quae summa sunt, pervenire, coniuncta et consociata cum altera perveniret. Quae si quos inter societas aut est aut fuit aut futura est, eorum est habendus ad summum naturae bonum optimus beatissimusque comitatus. Haec est, inquam, societas, in qua omnia insunt, quae putant homines expetenda, honestas, gloria, tranquillitas animi atque iucunditas: ut et, quum haec adsint, beata vita sit, et sine his esse non possit. Quod quum optimum maximumque sit, si id volumus adipisci, virtuti opera danda est, sine qua neque amicitiam, neque ullam rem expetendam consequi possumus. Ea vero neglecta, qui se amicos habere arbitrantur, tum se denique errasse sentiunt, quum eos gravis aliquis casus experiri cogit. *Cic., De Am., xxii. 82-84.*

73. *A Man who from Pride makes Degrees among his Friends knows not what True Friendship is.*

Consuetudo ista vetus est regibus, regesque simulantibus, populum amicorum describere. Est proprium superbiae, magno aestimare introitum ac tactum sui liminis, et pro honore dare, ut ostio suo propius assideas, ut gradum prior intra domum ponas, in qua deinceps multa sunt ostia, quae receptos quoque excludunt. Apud nos primi omnium C. Gracchus, et mox Livius Drusus instituerunt segregare turbam suam, et alios in secretum recipere, alios cum pluribus, alios universos. Habuerunt itaque isti amicos primos, habuerunt secundos, nunquam veros. Amicum vocas, cuius disponitur salutatio? aut potest huius tibi patere fides, qui per fores maligne apertas non intrat, sed illabatur? Huic pervenire usque ad distringendam liberta-

tem licet, cuius vulgare et publicum verbum et promiscuum ignotis, Ave, non nisi suo ordine emittitur? Ad quemcunque itaque istorum veneris, quorum salutatio urbem concutit, scito, etiam si animadverteris obsessos ingenti frequentia vicos, et commeantium in utramque partem catervis itinera compressa, tamen venire te in locum hominibus plenum, amicis vacuum. In pectore amicus, non in atrio quaeritur : illo recipiendus est, illic retinendus, et in sensus recondendus. Hoc doce, gratus es. *Sen., De Ben., VI. xxxiii. xxxiv.*

74. *Relaxation is Absolutely Necessary for a Healthy Mental Condition.*

Nec in eadem intentione aequaliter retinenda mens est, sed ad iocos revocanda. Cum pueris Socrates ludere non erubescibat : et Cato vino laxabat animum, curis publicis fatigatum : et Scipio triumphale illud et militare corpus movit ad numeros, non molliter se infringens, ut nunc mos est etiam incessu ipso ultra muliebrem mollitiem fluentibus ; sed ut illi antiqui viri solebant, inter lusum ac festa tempora, virilem in modum tripudiare, non facturi detrimentum, etiam si ab hostibus suis spectarentur. Danda est remissio animis : meliores acrioresque requieti surgent. Ut fertilibus agris non est imperandum, cito enim exhauriet illos nunquam intermissa fecunditas : ita animorum impetus assiduus labor frangit. Vires recipient paulum resoluti et remissi. Nascitur ex assiduitate laborum, animorum hebetatio quaedam, et languor : nec ad hoc tanta hominum cupiditas tenderet, nisi naturalem quandam voluptatem haberet lusus iocusque, quorum frequens usus, omne animis pondus omnemque vim eripiet. Nam et somnus refectioni necessarius est : hunc tamen si per diem noctemque continues, mors erit. Multum interest, remittas aliquid, an solvas. Legum conditores festos instituerunt dies, ut ad hilaritatem homines publice cogerentur : tanquam necessarium laboribus interponentes temperamentum. Et magni, ut didici, viri quidam sibi menstruas certis diebus ferias dabant : quidam nullum non diem inter et otium et curas dividebant ; qualem Pollionem Asinium, oratorem magnum, meminimus, quem nulla res ultra decimam retinuit : ne epistolas quidem post eam horam legebat, ne quid novae curae nasceretur, sed totius diei lassitudinem duabus illis horis ponebat. Quidam medio die interiunxerunt, et in postmeridianas horas aliquid levioris operae distulerunt. Maiores quoque nostri novam relationem, post horam decimam, in senatu fieri vetabant. Miles vigiliis dividit, et nox immunis

est ab expeditione redeuntium. Indulgendum est animo : dandumque subinde otium, quod alimenti ac virium loco sit. *Sen., De Tr. An., xv., 10-13.*

75. *It is no use vexing Oneself over Past Imprudence.*

Numquám tam mane egrédior, neque tam vésperi
Domúm revortor, quín te in fundo cónspicer
Fodere, aút arare, aut áliquíd ferre. Dénique
Nullúm remittis témpus, neque te réspicis.
Haec nón voluptati tibi ésse, satis certó scio.
Enim díces : quantum hic óperis fiat, poénitet.
Quod in ópere faciundo óperae consumís tuae,
Si súmas in illis éxercendis, plús agas.

Me. Chremé, tantumne ab ré tua est otí tibi,
Aliéna ut cures, éaque, nihil quae ad te ádtinent?

Ch. Homó sum : humani níhil a me alienúm puto.
Nec mé monere hoc vél percoñtarí puta :

Rectúmst, ego ut faciam : nón est, te ut detérream.

Me. Mihi síc est usus : tíbi ut opus factóst, face.

Ch. An cuíquam est usus hómíni, se ut cruciét? *Me.* Mihi.

Ch. Si quíd laborist, nóllem : sed quid istúc mali est,
Quaesó? quid de te tántum meruistí? *Me.* Eheu!

Ch. Ne lácruma : atque istuc, quécquid est, fac me út sciam.
Ne rétice : ne verére : crede inquám mihi.

Aut cónsolando aut cónsilio aut re iúvero.

Me. Scire hóc vis? *Ch.* Hac quidem caúsa, qua dixí tibi.

Me. Dicétur. *Ch.* At istos rástros intereá tamen

Adpóne, ne labóra. *Me.* Minime. *Ch.* Quám rem agis :

Me. Sine mé, vacivom témpus ne quod dém mihi

Labóris. *Ch.* Non sinam, inquám. *Me.* Ah, non aequóm
facis.

Ch. Hui, tám gravis hos, quaésó? *Me.* Sic meritúmst meum.
Ter., Heaut., I. i. 15-40.

Te

76. *Poverty is more Conducive to Virtue than Riches.*

Enim paupertas olim philosophiae vernacula est, frugi,
sobria, parvo potens, aemula laudis, adversum divitias possessa,
habitu secura, cultu simplex, consilio benesuada : neminem
unquam superbia inflavit, neminem impotentia depravavit,
neminem tyrannide efferavit : delicias ventris et sensuum neque

vult ullas neque potest. Quippe haec et alia flagitia divitiarum alumni solent. Maxima quaeque scelera si ex omni memoria hominum percenseas, nullum in illis pauperem reperies: uti contra, haud temere inter illustres viros divites comparent; sed quemcumque in aliqua laude miramur, eum paupertas ab incunabulis nutricata est. Paupertas, inquam, prisca apud secula omnium civitatum conditrix, omnium artium repertrix, omnium peccatorum inops, omnis gloriae munifica, cunctis laudibus apud omnes nationes perfuncta. Eadem enim est paupertas apud Graecos in Aristide iusta, in Phocione benigna, in Epaminonda strenua, in Socrate sapiens, in Homero diserta. Eadem paupertas etiam populo Romano imperium a primordio fundavit: proque eo in hodiernum Diis immortalibus simpulo et catino fictili sacrificat. Erras, Aemiliane, et longe huius animi frustra es, si Claudium Maximum ex fortunae indulgentia non ex philosophiae censura metiris: si virum tam austerae sectae tamque diutinae militiae non putas amiciorem esse coërcitae mediocritati quam delicatae opulentiae: fortunam, velut tunicam, magis concinnam quam longam probare. Quippe etiam ea si non gestetur et trahatur, nihilo minus quam lacinia praependens impedit et praecipitat. Etenim in omnibus ad vitae munia utendis quicquid aptam moderationem supergreditur oneri potius quam usui exuberat. Igitur et immodicae divitiae velut ingentia et enormia gubernacula facilius mergunt quam regunt, quod habent irritam copiam, noxiam nimietatem. *Apul. Apol.*, 433-436.

77. *Agriculture is the Best Occupation.*

Est interdum praestare mercaturis rem quaerere ni tam periculosum siet; et item fenerari, si tam honestum siet. Maiores enim nostri hoc sic habuerunt, et ita in legibus posiverunt, furem dupli condemnari, feneratorem quadrupli. Quanto peiorem civem existimarint feneratorem quam furem, hinc licet existimari. Et virum bonum cum laudabant, bonum agricolam bonumque colonum. Amplissime laudari existimabatur, qui ita laudabatur. Mercatorem autem strenuum studiosumque rei quaerendae existimo; verum (ut supra dixi) periculosum et calamitosum. At ex agricolis et viri fortissimi et milites strenuissimi gignuntur, maximeque pius quaestus stabilissimusque consequitur, minimeque invidiosus: minimeque male cogitantes sunt, qui in eo studio occupati sunt. *Cato, R. R.*, i.

78. *Agriculture is the only strictly Honourable Method of making Money.*

Nam cetera diversa et quasi repugnantia dissident a iustitia, nisi existimamus cepisse praedam ex militia, quae nobis nihil sine sanguine et cladibus alienis affert. An bellum perosis, maris et negotiationis alea sit optabilior, ut rupto naturae foedere terrestre animal homo ventorum et maris obiectus irae se fluctibus audeat credere, semperque ritu volucrum longinqui litoris peregrinus ignotum pererret orbem? An feneratio probabilior sit, etiam his invisae quibus succurrere videtur? Sed ne caninum quidem, sicut dixerunt veteres, studium praestantius locupletissimum quæmque adlatrandi et contra innocentes et pro nocentibus, neglectum a maioribus, a nobis etiam concessum intra moenia et in ipso foro latrocinium? An honestius duxerim mercenarii salutatoris mendacissimum aucupium circumvolitantis limina potentiorum, somnumque regis sui rumoribus augurantis? neque enim roganti quid agatur intus respondere servi dignantur. An putem fortunatius a catenato repulsum ianitore saepe nocte sera foribus ingratias adiacere, miserimoque famulatu per dedecus fascium decus et imperium profuso tamen patrimonio mercari? nam nec gratuita servitute sed donis rependitur honor. Quae si et ipsa et eorum similia bonis fugienda sunt, superest (ut dixi) unum genus liberale et ingenuum rei familiaris augendae, quod ex agricolatione contingit. *Colum. I. Prooem.*

C. POLITICAL PHILOSOPHY.

79. *The Origin of the Family.*

Inde casas postquam ac pellis ignemque pararunt,
 Et mulier coniuncta viro concessit in unum
 Connubium, prolemque ex se videre creatam,
 Tum genus humanum primum mollescere coepit.
 Ignis enim curavit ut alia corpora frigida
 Non ita iam possent caeli sub tegmine ferre,
 Et Venus imminuit viris puerique parentem
 Blanditiis facile ingenium fregere superbum.
 Tunc et amicitiam coeperunt iungere amantes
 Finitimi inter se nec laedere nec violari,
 Et pueros commendarunt muliebrique saeculum,

Vocibus et gestu cum balbe significarent
Imbecillorum esse aecum misererier omnis.
Nec tamen omnimodis poterat concordia gigni,
Sed bona magnaue pars servabat foedera caste;
Aut genus humanum iam tum foret omne peremptum
Nec potuisset adhuc perducere saecula propago.

Lucr., V. 1011-1027.

80. *The Origin of the State.*

Inque dies magis hi victum vitamque priorem
Commutare novis monstrabant rebu' benigni,
Ingenio qui praestabant et corde vigeant.
Condere coeperunt urbis arcemque locare
Praesidium reges ipsi sibi perfugiumque,
Et pecus atque agros divisere atque dedere
Pro facie cuiusque et viribus ingenioque;
Nam facies multum valuit viresque vigentes.
Posterior res inventast aurumque repertum,
Quod facile et validis et pulchris dempsit honorem;
Divitioris enim sectam plerumque secuntur
Quam lubet et fortes et pulchro corpore creti.

At claros homines voluerunt se atque potentes,
Ut fundamento stabili fortuna maneret
Et placidam possent opulenti degere vitam,
Nequiquam, quoniam ad summum succedere honorem
Certantes iter infestum fecere viai,
Et tamen e summo, quasi fulmen, deicit ictos
Invidia interdum contemptim in Tartara taetra;
Invidia quoniam, ceu fulmine, summa vaporant
Plerumque et quae sunt aliis magis edita cumque;
Ut satius multo iam sit parere quietum
Quam regere imperio res velle et regna tenere.
Proinde sine incassum defessi sanguine sudent,
Angustum per iter luctantes ambitionis.

Lucr., V. 1105-1116, 1120-1132.

81. *The Origin of Law.*

Ergo regibus occisis subversa iacebat
Pristina maiestas soliorum et sceptrata superba,
Et capitis summi praeclarum insigne cruentum
Sub pedibus vulgi magnum lugebat honorem;

Nam cupide conculcatur nimis ante metutum.
 Res itaque ad summam faecem turbasque redibat,
 Imperium sibi cum ac summatum quisque petebat.
 Inde magistratum partim docuere creare
 Iuraque constituere, ut vellent legibus uti.
 Nam genus humanum, defessum vi colere aevom,
 Ex inimicitiiis languebat; quo magis ipsum
 Sponte sua cecidit sub leges artaque iura.
 Acris ex ira quod enim se quisque parabat
 Ulcisci quam nunc concessumst legibus aequis,
 Hanc ob rem est homines pertaesum vi colere aevom.
 In metus maculat poenarum praemia vitae.
 Circumretit enim vis atque iniuria quemque
 Atque, unde exortast, ad eum plerumque revertit,
 Nec facilest placidam ac pacatam degere vitam
 Qui violat factis communia foedera pacis.

Lucr., V. 1136-1155.

82. *Civilisation is continually Progressing.*

Iam validis saepti degebant turribus aevom
 Et divisa colebatur discretaque tellus,
 Iam mare velivolis florebat puppibus; urbes
 Auxilia ac socios iam pacto foedere habebant,
 Carminibus cum res gestas coepere poetae
 Tradere nec multo priu' sunt elementa reperta.
 Propterea quid sit prius actum respicere aetas
 Nostra nequit nisi qua ratio vestigia monstrat.
 Navigia atque agri culturas moenia leges
 Arma iras vestes et cetera de genere horum,
 Praemia, delicias quoque vitae funditus omnes,
 Carmina picturas et daedala signa potire,
 Usus et impigrae simul experientia mentis
 Paulatim docuit pedetentim progredientis.
 Sic unumquicquid paulatim protrahit aetas
 In medium ratioque in luminis erigit oras.
 Namque alid ex alio clarescere et ordine debet
 Artibus, ad summum donec venere cacumen.

-Lucr., V. 1440-1457.

83. *The First Beginnings of Society.*

"The State of Nature is a State of War."

Quum prorpserunt primis animalia terris,
 Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter

Unguibus et pugnīs, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armīs, quae post fabricaverat usus ;
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque invenere : dehinc absistere bello,
Oppida coeperunt munire et ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.

Iura inventa metu iniusti fateare necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.

Hor., S., I. iii. 99–106, 111, 112.

84. *The Progress of Man was from Original Equality to the Inequality of the State.*

Vetustissimi mortalium, nulla adhuc mala libidine, sine probro, scelere, eoque sine poena aut coercionibus agebant : neque praemiis opus erat, cum honesta suapte ingenio peterentur ; et, ubi nihil contra morem cuperent, nihil per metum vetabantur. At, postquam exui aequalitas, et pro modestia ac pudore ambitio et vis incedebat ; provenere dominationes, multosque apud populos aeternum mansere. Quidam statim, aut postquam regum pertaesum, leges maluerunt. Hae primo, rudibus hominum animis, simplices erant : maximeque fama celebravit Cretensium, quas Minos : Spartanorum, quas Lycurgus ; ac mox Atheniensibus quaesitiores iam et plures Solo perscripsit. Nobis Romulus, ut libitum, imperitaverat : dein Numa religionibus et divino iure populum devinxit : repertaque quaedam a Tullo et Anco : sed praecipuus Servius Tullius sanctorum legum fuit, quis etiam reges obtemperarent. *Tac., Ann., iii. 26.*

85. *A Classification of Governments.*

Hi coetus igitur hac, de qua exposui, caussa instituti sedem primum certo loco domiciliorum caussa constituerunt ; quam quum locis manumque sepsissent, eiusmodi coniunctionem tectorum oppidum vel urbem appellaverunt, delubris distinctam spatiisque communibus. Omnis ergo populus, qui est talis coetus multitudinis, qualem exposui ; omnis civitas, quae est constitutio populi ; omnis res publica, quae, ut dixi, populi res est, consilio quodam regenda est, ut diuturna sit. Id autem consilium primum semper ad eam causam referendum est, quae caussa genuit civitatem. Deinde aut uni tribuendum est aut delectis quibusdam aut suscipiendum est multitudini atque

omnibus. Quare quum penes unum est omnium summa rerum, regem illum unum vocamus et regnum eius rei publicae statum. Quum autem est penes delectos, tum illa civitas optimatum arbitrio regi dicitur. Illa autem est civitas popularis, (sic enim appellant,) in qua in populo sunt omnia. Atque horum trium generum quodvis, si teneat illud vinculum, quod primum homines inter se rei publicae societate devinxit, non perfectum illud quidem neque mea sententia optimum, sed tolerabile tamen; ut aliud alio possit esse praestantius. Nam vel rex aequus ac sapiens, vel delecti ac principes cives, vel ipse populus, quamquam id est minime probandum, tamen nullis interiectus iniquitatibus, aut cupiditatibus, posse videtur aliquo esse non incerto statu. *Cic., De Rep., I. xxvi. 41, 42.*

86. *The Duties of Rulers.*

Omnino, qui reipublicae praefuturi sunt, duo Platonis praecepta teneant: unum, ut utilitatem civium sic tueantur, ut, quaecumque agunt, ad eam referant, obliti commodorum suorum: alterum, ut totum corpus reipublicae curent, ne, dum partem aliquam tuentur, reliquas deserant. Ut enim tutela, sic procuratio reipublicae ad utilitatem eorum, qui commissi sunt, non ad eorum, quibus commissa est, gerenda est. Qui autem parti civium consulunt, partem negligunt, rem perniciosissimam in civitatem inducunt, seditionem atque discordiam: ex quo evenit, ut alii populares, alii studiosi optimi cuiusque videantur, pauci universorum. Hinc apud Athenienses magnae discordiae, in nostra republica non solum seditiones, sed pestifera etiam bella civilia: quae gravis et fortis civis et in republica dignus principatu fugiet atque oderit, tradetque se totum reipublicae, neque opes aut potentiam consecabitur, totamque eam sic tuebitur, ut omnibus consulat. *Cic., De Off., I. xxv. 85, 86.*

87. *Duties of a Provincial Governor—(a) His Conduct and that of his Suite must be marked by Uniform Integrity and Self-control.*

Quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas ac demittas animum, neve te obrui, tamquam fluctu, sic magnitudine negotii sinas: contraque erigas ac resistas sive etiam ultro occurras negotiis. Neque enim eiusmodi partem reipublicae geris, in qua fortuna dominetur, sed in qua plurimum ratio possit et diligentia. Quod si tibi, bellum aliquod magnum et periculosum

administranti, prorogatum imperium viderem ; tremere animo, quod eodem tempore esse intelligerem etiam fortunae potestatem in nos prorogatem. Nunc vero ea pars tibi reipublicae commissa est, in qua aut nullam, aut perexiguam partem fortuna tenet, et quae mihi tota in tua virtute ac moderatione animi posita esse videatur. . . . Quare sint haec fundamenta dignitatis tuae ; tua primum integritas et continentia : deinde omnium, qui tecum sunt, pudor : delectus in familiaritatibus, et provincialium hominum et Graecorum, percautus et diligens : familiae gravis et constans disciplina. Quae quum honesta sint in his privatis nostris quotidianisque rationibus ; in tanto imperio, tam depravatis moribus, tam corruptrice provincia, divina videantur necesse est. *Cic., Ad Q. Fr., I. i. 1, 6.*

88. *Duties of a Provincial Governor—(b.) Such Conduct will give Consistency to a Strict Administration of Justice.*

Haec institutio atque haec disciplina potest sustinere in rebus statuendis decernendisque eam severitatem, qua tu in iis rebus usus es, ex quibus nonnullas simultates cum magna mea laetitia susceptas habemus. Nisi forte me Paconii nescio cuius hominis ne Graeci quidem, at Mysii aut Phrygis potius, querelis moveri putas, aut Tuscenii hominis furiosi ac sordidi vocibus, cuius tu ex impurissimis faucibus inhonestissimam cupiditatem eripulistisi summa cum aequitate. Haec et cetera plena severitatis quae statuisti in ista provincia, non facile sine summa integritate sustineremus. Quare sit summa in iure dicundo severitas, dummodo ea ne varietur gratia, sed conservetur aequabilis. Sed tamen parvi refert abs te ipso ius dici aequabiliter et diligenter, nisi idem ab iis fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem concesseris. Ac mihi quidem videtur non sane magna varietas esse negotiorum in administranda Asia, sed ea tota iurisdictione maxime sustineri. In qua scientiae praesertim provincialis ratio ipsa expedita est : constantia est adhibenda et gravitas, quae resistat non solum gratiae, verum etiam suspicioni. Adiungenda etiam est facilitas in audiendo, lenitas in decernendo, in satisfaciendo ac disputando diligentia. *Cic., Ad Q. Fr., I. i. 6, 7.*

89. *Duties of a Provincial Governor—(c.) Above all he must do everything in his Power to increase the Comfort and Happiness of those he governs.*

Ac mihi quidem videntur huc omnia esse referenda iis, qui praesunt aliis, ut ii, qui erunt eorum in imperio, sint quam bea-

tissimi : quod tibi et esse antiquissimum, et ab initio fuisse, ut primum Asiam attigisti, constante fama atque omnium sermone celebratum est. Est autem non modo eius, qui sociis et civibus, sed etiam eius, qui servis, qui mutis pecudibus praesit, eorum, quibus praesit, commodis utilitatique servire. Cuius quidem generis constare inter omnes video abs te summam adhiberi diligentiam : nullum aes alienum novum contrahi civitatibus : vetere autem magno et gravi multas abs te esse liberatas : urbes complures, dirutas ac paene desertas, (in quibus unam Ioniae nobilissimam, alteram Cariae, Samum et Halicarnassum,) per te esse recreatas : nullas esse in oppidis seditiones, nullas discordias : provideri abs te, ut civitates optimatum consiliis administrentur : sublata Mysiae latrocinia : caedes multis locis repressas : pacem tota provincia constitutam : neque solum illa itinerum atque agrorum, sed multo etiam plura et maiora oppidorum et fanorum furta et latrocinia esse depulsa : remotam a fama et a fortunis et ab otio locupletum illam acerbissimam ministram praetorum avaritiae, calumniam : sumptus et tributa civitatum ab omnibus, qui earum civitatum fines incolant, tolerari aequabiliter : facillimos esse aditus ad te : patere aures tuas querelis omnium, nullius inopiam ac solitudinem, non modo illo populari accessu ac tribunali, sed ne domo quidem et cubiculo esse, exclusam ; tuo toto denique imperio nihil acerbum esse, nihil crudele, atque omnia plena clementiae, mansuetudinis, humanitatis. *Cic., Ad Q. Fr., I. i. 8.*

90. *Duties of a Provincial Governor—(d.) The Collection of the Revenues should be so conducted as to give as little Annoyance as possible.*

Illa caussa publicanorum quantam acerbitem afferat sociis, intelleximus ex civibus, qui nuper in portoriis Italiae tollendis non tam de portorio, quam de nonnullis iniuriis portitorum querebantur. Quare non ignoro, quid sociis accadat in ultimis terris, quum audierim in Italia querelas civium. Hic te ita versari, ut et publicanis satisfacias, praesertim publicis male redemptis, ac socios perire non sinas, divinae cuiusdam virtutis esse videtur, id est, tuae. Ac primum Graecis, id quod acerbissimum est, quod sunt vectigales, non ita acerbum videri debet, propterea quod sine imperio populi Romani, suis institutis, per se ipsi ita fuerunt. Nomen autem publicani aspernari non possunt, qui pendere ipsi vectigal sine publicano non potuerunt, quod his aequaliter Sulla descripserat. Non esse autem leniores in exigendis vectigalibus Graecos, quam nostros publicanos, hinc

intelligi potest, quod Caunii nuper, omnesque ex insulis, quae erant ab Sullae Rhodiis attributae, confugerunt ad senatum, nobis ut potius vectigal, quam Rhodiis penderent. Quare nomen publicani neque ii debent horrere, qui semper vectigales fuerunt, neque ii aspernari, qui per se pendere vectigal non potuerunt, neque ii recusare, qui postulaverunt. Simul et illud Asia cogitet, nullam a se neque belli externi, neque discordiarum domesticarum calamitatem abfuturam fuisse, si hoc imperio non teneretur. Id autem imperium quum retineri sine vectigalibus nullo modo possit, aequo animo parte aliqua suorum fructuum pacem sibi sempiternam redimat atque otium. Quod si genus ipsum et nomen publicani non iniquo animo sustinebunt: poterunt iis, consilio et prudentia tua, reliqua videri mitiora. Possunt in pactionibus faciendis non legem spectare censoriam, sed potius commoditatem conficiendi negotii et liberationem molestiae. Potes etiam tu id facere, quod et fecisti egregie et facis, ut commemores, quanta sit in publicanis dignitas, quantum nos illi ordini debeamus, ut remoto imperio ac vi potestatis et fascium publicanos cum Graecisi gratia atque auctoritate coniungas. Sed et ab iis, de quibus optime tu meritus es, et qui tibi omnia debent, hoc petas, ut facilitate sua nos eam necessitudinem, quae est nobis cum publicanis, obtinere et conservare patiantur. *Cic., ad Q. Fr., I. i. 11, 12.*

91. *The Two States,—There is a Citizenship of the World, and a Citizenship of a Particular State.*

Hoc nempe ab homine exigitur, ut prosit hominibus, si fieri potest, multis; si minus, paucis; si minus, proximis; si minus, sibi. Nam quum se utilem ceteris efficit, commune agit negotium. Quomodo qui se deteriorem facit, non sibi tantummodo nocet, sed etiam omnibus iis, quibus melior factus prodesse potuisset: sic si quis bene de se meretur, hoc ipso aliis prodest, quod illis profuturum parat. Duas respublicas animo complectamur alteram magnam, et vere publicam, qua dii atque homines continentur, in qua non ad hunc angulum respicimus, aut ad illum, sed terminos civitatis nostrae cum sole metimur: alteram, cui nos adscripsit conditio nascendi. Haec aut Atheniensium erit, aut Carthaginensium, aut alterius alicuius urbis, quae non ad omnes pertineat homines, sed ad certos. Quidam eodem tempore utrique reipublicae dant operam maiori minori-que: quidam tantum minori: quidam tantum maiori. Huic maiori reipublicae et in otio deservire possumus: imo vero nescio, an in otio melius. *Sen., De Otio, xxx. 5—xxxi. 2.*

92. *Roman Citizenship was based on the Theory that a Man cannot be a Citizen of Two States at once.*

Iure enim nostro neque mutare civitatem quisquam invitus potest, neque, si velit, mutare non potest, modo asciscatur ab ea civitate, cuius esse se civitatis velit : ut, si Gaditani sciverint nominatim de aliquo cive Romano, ut sit is civis Gaditanus, magna potestas sit nostro civi mutandae civitatis, nec foedere impediatur, quo minus ex cive Romano civis Gaditanus possit esse. Duarum civitatum civis esse, nostro iure civili, nemo potest : non esse huius civitatis civis, qui se alii civitati dicarit, potest. Neque solum dicatione, quod in calamitate clarissimis viris Q. Maximo, C. Laenati, Q. Philippo Nuceriae, C. Catoni Tarracone, Q. Caepioni, P. Rutilio Smyrnae vidimus accidisse, ut, earum civitatum fierent cives : (—hanc ante amittere non potuissent, quam huius solum civitatis mutatione vertissent :) sed etiam postliminio potest civitatis fieri mutatio. Neque enim sine caussa de Cn. Publicio Menandro, libertino homine, quem apud maiores legati nostri in Graeciam proficiscentes interpretem secum habere voluerunt, ad populum latum, ut is Publicius, si domum revenisset et inde Romam rediisset, ne minus civis esset. Multi etiam superiore memoria cives Romani sua voluntate, indemnati et incolumes, his rebus relictis, alias se in civitates contulerunt. Quod si civi Romano licet esse Gaditanum sive exsilio sive postliminio sive reiectione huius civitatis : (ut iam ad foedus veniam, quod ad caussam nihil pertinet : de civitatis enim iure, non de foederibus disceptamus :) quid est quamobrem civi Gaditano in hanc civitatem venire non liceat? Equidem longe secus sentio. Nam quum ex omnibus civitatibus via sit in nostram, quumque nostris civibus pateat iter ad ceteras civitates : tum vero, ut quaeque nobiscum maxime societate, amicitia, sponsione, pactione, foedere coniuncta est, ita mihi maxime communionem beneficiorum, praemiorum, civitatis continere videtur. Atqui ceterae civitates omnes non dubitarent nostros recipere in suas civitates, si idem nos iuris haberemus, quod ceteri. Sed nos non possumus et huius esse civitatis, et cuiusvis praeterea : ceteris concessum est. Itaque in Graecis civitatibus videmus, Athenis Rhodios, Lacedaemonios, ceteros undique ascribi, multarumque esse eosdem homines civitatum. Quo errore ductos vidi egomet nonnullos imperitos homines, nostros cives, Athenis in numero iudicum atque Areopagitarum, certa tribu, certo numero ; quum ignorent, si illam civitatem essent adepti, hanc se perdidisse, nisi

postliminio recuperassent. Peritus vero nostri iuris ac moris nemo umquam, qui hanc civitatem retinere vellet, in aliam civitatem se dicavit. *Cic., Balb., xi, xii.*

93. *The Interests of the State demand that it should have the Power of admitting Foreigners to its Franchise; while the Interests of Liberty require that the Citizen should have the Power of Denationalising himself.*

Sed hic totus locus disputationis atque orationis meae, iudices, pertinet ad commune ius mutandarum civitatum: nihil habet, quod sit proprium religionis ac foederum. Defendo enim rem universam, nullam esse gentem ex omni regione terrarum, neque tam dissidentem a populo Romano odio quodam atque discidio neque tam fide benevolentiaque coniunctam, ex qua nobis interdictum sit, ut ne quem asciscere civem aut civitate donare possimus. O iura praeclara atque divinitus iam inde a principio Romani nominis a maioribus nostris comparata! ne quis nostrum plus quam unius civitatis esse possit: (dissimilitudo enim civitatum varietatem iuris habeat necesse est:) ne quis invitus civitate mutetur, neve in civitate maneat invitus. Haec sunt enim fundamenta firmissima nostrae libertatis, sui quemque iuris et retinendi et dimittendi esse dominum. Illud vero sine ulla dubitatione maxime nostrum fundavit imperium, et populi Romani nomen auxit, quod princeps ille, creator huius urbis, Romulus foedere Sabino docuit, etiam hostibus recipiendis augeri hanc civitatem oportere. Cuius auctoritate et exemplo numquam est intermissa a maioribus nostris largitio et communicatio civitatis. Itaque et ex Latio multi et Tusculani et Lanuvini et ex ceteris generibus gentes universae in civitatem sunt receptae, ut Sabinorum, Volscorum, Hernicorum: quibus ex civitatibus nec coacti essent civitatem mutare, si qui noluissent, nec, si qui essent civitatem nostram beneficio populi Romani consecuti, violatum foedus eorum videretur. *Cic., Balb., xiii.*

94. *There are two Political Parties, the Supporters of Aristocratic and of Popular Government.*

Duo genera semper in hac civitate fuerunt eorum, qui versari in republica, atque in ea se excellentius gerere studuerunt: quibus ex generibus alteri se populares, alteri optimates et haberi et esse voluerunt. Qui ea, quae faciebant, quaeque dicebant, multitudini iucunda esse volebant, populares: qui autem ita se

gerebant, ut sua consilia optimo cuique probarent, optimates habebantur. Quis ergo iste optimus quisque? De numero si quaeris, innumerabiles: neque enim aliter stare possemus: sunt principes consilii publici: sunt, qui eorum sectam sequuntur: sunt maximorum ordinum homines, quibus patet curia: sunt municipales rusticique Romani: sunt negotia gerentes: sunt etiam libertini optimates. Numerus, ut dixi, huius generis, late et varie diffusus est: sed genus universum (ut tollatur error) brevi circumscribi et definiri potest. Omnes optimates sunt, qui neque nocentes sunt, nec natura improbi, nec furiosi nec malis domesticis impediti. Sequitur, ut hi sint, (quam tu nationem appellasti,) qui et integri sunt, et sani, et bene de rebus domesticis constituti. Horum qui voluntati, commodis, opinioni in gubernanda republica serviunt, defensores optimatum, ipsique optimates gravissimi et clarissimi cives numerantur et principes civitatis. Quid est igitur propositum his reipublicae gubernatoribus, quod intueri, et quo cursum suum dirigere debeant? Id quod est praestantissimum, maximeque optabile omnibus sanis, et bonis, et beatis, cum dignitate otium. Hoc qui volunt, omnes optimates: qui efficiunt, summi viri et conservatores civitatis putantur. Neque enim rerum gerendarum dignitate homines efferri ita convenit, ut otio non prospiciant: neque ullum amplexari otium, quod abhorreat a dignitate. *Cic., Sext., xlv.*

95. *It is the Duty of the Conservative Statesman to defend the existing Elements of the Constitution against the Innovations of Agitators.*

Huius autem otiosae dignitatis haec fundamenta sunt, haec membra, quae tuenda principibus, et vel capitis periculo defendenda sunt, religiones, auspicia, potestates magistratuum, senatus auctoritas, leges, mos maiorum, iudicia, iurisdictio, fides, provinciae, socii, imperii laus, res militaris, aerarium. Harum rerum tot atque tantarum esse defensorem et patronum, magni animi est, magni ingenii, magnaeque constantiae. Etenim in tanto civium numero magna multitudo est eorum, qui aut propter metum poenae, peccatorum suorum conscii, novos motus conversionesque reipublicae quaerant, aut qui propter insitum quemdam animi furorem discordiis civium ac seditione pascantur, aut qui, propter implicationem rei familiaris, communi incendio malint, quam suo deflagrare. Qui quum auctores sunt et duces suorum studiorum vitiorumque nacti, in republica fluctus excitantur, ut vigilandum sit iis, qui sibi gubernacula patriae

deposcerunt, nitendumque omni scientia ac diligentia, ut, conservatis his, quae ego paullo ante fundamenta ac membra esse dixi, tenere cursum possint et capere otii illum portum et dignitatis. Hanc ego viam, iudices, si aut asperam, aut arduam, aut plenam esse periculorum aut insidiarum negem, mentiar: praesertim quum id non modo intellexerim semper, sed etiam praeter ceteros senserim. *Cic., Sext., xlv.*

96. *The People avail themselves of the Aid of Demagogues only so long as they are engaged in wringing Concessions from the Ruling Classes.*

Multa etiam nostra memoria, quae consulto praetereo, fuerunt in ea contentione, ut popularis cupiditas a consilio principum dissideret. Nunc iam nihil est, quod populus a delectis principibusque dissentiat: nec flagitat rem ullam, neque novarum rerum est cupidus, et otio suo, et dignitate optimi cuiusque, et universae reipublicae gloria delectatur. Itaque homines seditiosi ac turbulenti, quia nulla iam largitione populum Romanum concitare possunt, quod plebs perfuncta gravissimis seditionibus ac discordiis otium amplexatur, conductas habent conciones: neque id agunt, ut ea dicant aut ferant, quae illi velint audire, qui in concione sunt, sed pretio ac mercede perficiunt, ut, quidquid dicant, id illi velle audire videantur. Num vos existimatis, Gracchos aut Saturninum aut quemquam illorum veterum, qui populares habebantur, ullum umquam in concione habuisse conductum? Nemo habuit. Ipsa enim largitio et spes commodi propositi sine mercede ulla multitudinem concitabat. Itaque temporibus illis, qui populares erant, offendeabant illi quidem apud graves et honestos homines, sed populi iudiciis atque omni significatione florebant. His in theatro plaudebatur: hi suffragiis, quod contenderant, consequabantur: horum homines nomen, orationem, vultum, incessum amabant. Qui autem adversabantur ei generi, graves et magni homines habebantur: sed valebant in senatu multum, apud bonos viros plurimum: multitudini iucundi non erant, suffragiis offendebatur saepe eorum voluntas: plausum vero etiamsi quis eorum aliquando acceperat, ne quid peccasset, pertimescebat. Attamen, si quae res erat maior, idem ille populus horum auctoritate maxime commovebatur. *Cic., Sext., xlix.*

97. *The Violence of Popular Feeling may be disarmed by giving it Free Vent through Legitimate Channels.*

Vitia quidem tribunatus praeclare, Quinte, perspicis. Sed est iniqua in omni re accusanda, praetermissis bonis, malorum

enumeratio vitiorumque selectio. Nam isto quidem modo vel consulatus vituperabilis est, si consulum, quos enumerare nolo, peccata collegeris. Ego enim fateor in ista ipsa potestate inesse quiddam mali. Sed bonum, quod est quaesitum in ea, sine isto malo non haberemus. Nimia potestas est tribunorum plebis: quis negat? sed vis populi multo saevior multoque vehementior, quae, ducem quod habet, interdum lenior est, quam si nullum haberet. Dux enim suo periculo progredi cogitat: populi impetus periculi rationem sui non habet. At aliquando incenditur. Et quidem saepe sedatur. Quod enim est tam desperatum collegium, in quo nemo e decem sana mente sit? Quin ipsum Ti. Gracchum non solum neglectus, sed etiam sublatus intercessor servaverat. Quid enim illum aliud perculit, nisi quod potestatem intercedendi collegae abrogavit? Sed tu sapientiam maiorum in illo vide. Concessa plebi a patribus ista potestate, arma ceciderunt; restincta seditio est; inventum est temperamentum, quo tenuiores cum principibus aequari se putarent: in quo uno fuit civitatis salus. At duo Gracchi fuerunt. Et praeter eos quamvis enumeres multos licet: quum deni creentur, nonnullos in omni memoria reperies perniciosos tribunos; leves, etiam non bonos fortasse plures. Invidia quidem summus ordo caret; plebes de suo iure periculosas contentiones nullas facit. Quamobrem aut exigendi reges non fuerunt: aut plebi re, non verbo danda libertas: quae tamen sic data est, ut multis praeclarissimis addiceretur, ut auctoritati principum cederet. *Cic., De Leg., III. x. 23-25.*

98. *The Morals of the Lower Classes always reflect those of the Higher.*

Ut enim cupiditatibus principum et vitiis infici solet tota civitas: sic emendari et corrigi continentia. Vir magnus et nobis omnibus amicus, L. Lucullus, ferebatur, quasi commodissime respondisset, quum esset obiecta magnificentia villae Tusculanae, duo se habere vicinos; superiorem, equitem Romanum; inferiorem, libertinum: quorum quum essent magnificae villae, concedi sibi oportere, quod his, qui tenuioris ordinis essent, liceret. Non vides, Luculle, a te id ipsum natum, ut illi cuperent? quibus id, si tu non faceres, non liceret. Quis enim ferret istos, quum videret eorum villas signis et tabulis refertas, partim publicis, partim etiam sacris et religiosis? quis non frangeret eorum libidines, nisi illi ipsi, qui eas frangere deberent, cupiditatis eiusdem tenerentur? Nec enim tantum mali est peccare principes (quamquam est magnum hoc per se ipsum malum)

quantum illud, quod permulti imitatores principum exsistunt. Nam licet videre, si velis replicare memoriam temporum, qualescumque summi civitatis viri fuerint, talem civitatem fuisse: quaecumque mutatio morum in principibus exstiterit, eandem in populo secutam. Idque haud paullo est verius, quam quod Platoni nostro placet, qui musicorum cantibus, ait, mutatis, mutari civitatum status. Ego autem, nobilium vita victuque mutato, mores mutari civitatum puto. Quo perniciosius de republica merentur vitiosi principes, quod non solum vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in civitatem: neque solum obsunt, ipsi quod corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt, plusque exemplo, quam peccato nocent. *Cic., De Leg., III. xiii., xiv. 30-32.*

99. *Affection is the Surest Bulwark of Power.*

Omnia autem rerum nec aptius est quidquam ad opes tuendas ac tenendas, quam "diligere": nec alienius, quam "timere." Praeclare enim Ennius:

"Quem metuunt, odere: quem quisque odit, periisse expetit."

Multorum autem odiis nullas opes posse obsistere, si antea fuit ignotum, nuper est cognitum. Nec vero huius tyranni solum, quem armis oppressa pertulit civitas, paretque quum maxime mortuo, interitus declarat, quantum odium hominum valeat ad pestem: sed reliquorum similes exitus tyrannorum; quorum haud fere quisquam interitum [talem] effugit. Malus enim custos diuturnitatis metus; contraque benevolentia fidelis [est] vel ad perpetuitatem. Sed iis, qui vi oppressos imperio coercent, sit sane adhibenda saevitia, ut heris in famulos, si aliter teneri non possunt: qui vero in libera civitate ita se instruunt, ut metuantur, iis nihil potest esse dementius. Quamvis enim sint demersae leges alicuius opibus, quamvis timefacta libertas, emergunt tamen haec aliquando aut iudiciis tacitis, aut occultis de honore suffragiis. Acriores autem morsus sunt intermissae libertatis, quam retentae. Quod igitur latissime patet, neque ad incolumitatem solum, sed etiam ad opes et potentiam valet plurimum, id amplectamur, ut metus absit, caritas retineatur. Ita facillime, quae volumus, et privatis in rebus et in republica consequemur. Etenim, qui se metui volent, a quibus metuentur, eosdem metuant ipsi necesse est. *Cic., De Off., II. vii. 23-24.*

100. *Postumius contends for the Principle that in Time of War the Consul and the Army have no Power to pledge the State to any Course of Action.*

“Nam quod deditione nostra negant exsolvi religione populum, id istos magis, ne dedantur, quam quia ita se res habeat, dicere, quis adeo iuris fetialium experts est, qui ignoret? Neque ego infitias eo, Patres conscripti, tam sponsores quam foedera sancta esse apud eos homines, apud quos iuxta divinas religiones fides humana colitur: sed iniussu populi nego quicquam sanciri posse, quod populum teneat. An, si eadem superbia, qua sponsonem istam expresserunt nobis Samnites, coegissent nos verba legitima deditum urbem nuncupare, deditum populum Romanum vos tribuni diceretis, et hanc urbem, templa, delubra, fines, aquas, Samnitium esse? Omitto deditionem, quoniam de sponsione agitur. Quid tandem, si spoponderemus, urbem hanc relicturum populum Romanum? si incensurum? si magistratus, si senatum, si leges non habiturum? si sub regibus futurum? Dii meliora! inquis. Atqui non indignitas rerum sponsonis vinculum levat. Si quid est, in quo obligari populus possit, in omnibus potest: et ne illud quidem, quod quosdam forsitan moveat, refert, consul, an dictator, an praetor spoponderit. Et hoc ipsi etiam Samnites iudicaverunt, quibus non fuit satis consules spondere, sed legatos, quaestores, tribunos militum spondere coegerunt. Nec a me nunc quisquam quaesiverit, quid ita spoponderim? quum id nec consulis ius esset; nec illis spondere pacem, quae mei non erat arbitrii, nec pro vobis, qui nihil mandaveratis, possem. *Liv., IX. ix.*

101. *If, therefore, they have given any such Pledge, the State has a Right to repudiate it.*

“Nihil ad Caudium, Patres conscripti, humanis consiliis gestum est. Dii immortales et vestris et hostium imperatoribus mentem ademerunt. Nec nos in bello satis cavimus; et illi male partam victoriam male perdidierunt, dum vix locis, quibus vicerant, credunt, dum quacunque conditione arma viris in arma natis auferre festinant. An, si sana mens fuisset, difficile illis fuit, dum senes ab domo ad consultandum accersunt, mittere Romam legatos? cum senatu, cum populo, de pace et foedere agere? Tridui iter expeditis erat. Interea in indutiis res fuisset, donec ab Roma legati aut victoriam illis certam, aut pacem afferrent. Ea demum sponsio esset, quam populi iussu spoponderemus. Sed neque vos tulissetis, nec nos spo-

pondissemus: nec fas fuit alium rerum exitum esse, quam ut illi, velut somnio laetiore, quam quod mentes eorum capere possent, nequicquam eluderentur: et nostrum exercitum eadem, quae impedierat, fortuna expediret: vanam victoriam vanior irritam faceret pax: sponsio interponeretur, quae neminem, praeter sponsorem, obligaret. Quid enim vobiscum, Patres conscripti, quid cum populo Romano actum est? quis vos appellare potest? quis se a vobis dicere deceptum? Hostis? an civis? Hosti nihil spondidistis: civem neminem spondere pro vobis iussistis. Nihil ergo vobis nec nobiscum est, quibus nihil mandastis; nec cum Samnitibus, cum quibus nihil egistis. Samnitibus sponsores nos sumus, rei satis locupletes, in id, quod nostrum est, in id, quod praestare possumus, corpora nostra et animos. In haec saeviant, in haec ferrum, in haec iras acuunt. Quod ad tribunos attinet, consulite, utrum praesens deditio eorum fieri possit, an in diem differatur. Nos interim, T. Veturi, vosque ceteri, vilia haec capita luendae sponsionis feramus, et nostro supplicio liberemus Romana arma. *Liv.*, IX. ix.

102. *The Samnite General contends that the Principles of International Right should be Paramount over all Considerations of Technical Formality.*

"Quin tu, Sp. Postumi, si deos esse censes, aut omnia irrita facis, aut pacto stas! Samniti populo omnes, quos in potestate habuit, aut pro iis pax debetur. Sed quid ego te appello, qui te captum victori, cum qua potes fide, restituis? Populum Romanum appello; quem si sponsionis ad Furculas Caudinas factae poenitet, restituat legiones intra saltum, quo saep-tae fuerunt. Nemo quemquam deceperit: omnia pro infecto sint: recipiant arma, quae per pactionem tradiderunt: redeant in castra sua. Quicquid pridie habuerunt, quam in colloquium est ventum, habeant. Tum bellum et fortia consilia placeant; tunc sponsio et pax repudietur. Ea fortuna, iis locis, quae ante pacis mentionem habuimus, geramus bellum: nec populus Romanus consulum sponsionem, nec nos fidem populi Romani accusemus. . . . Non probat populus Romanus ignominiosa pace legiones servatas? Pacem sibi habeat, legiones captas victori restituat: hoc fide, hoc foederibus, hoc fetialibus caerimoniis dignum erat. Ut tu quidem, quod petisti, per pactionem habeas, tot cives incolumes; ego pacem, quam hos tibi remittendo pactus sum, non habeam: hoc tu, A. Corneli, hoc vos, fetiales, iuris gentibus dicitis? Ego vero istos, quos

dedi simulatis, nec accipio, nec dedi arbitror; nec moror, quo minus in civitatem obligatam sponsione commissa, iratis omnibus diis, quorum eluditur numen, redeant. Geratur bellum, quando Sp. Postumius modo legatum fetialem genu perculit. Ita dii credent, Samnitem civem Postumium, non civem Romanum esse, et a Samnite Romanum legatum violatum: eo vobis iustum in nos factum esse bellum. Haec ludibria religionum non pudere in lucem proferre, et vix pueris dignas ambages senes ac consulares fallendae fidei exquirere? I, lictor, deme vincla Romanis: moratus sit nemo, quo minus, ubi visum fuerit, abeant." Et illi quidem, forsitan et publica, sua certe liberata fide, ab Caudio in castra Romana inviolati redierunt. *Liv.*, IX. ix.

103. *The Attractions of Power are rarely despised except by such as lack the Will or the Means to obtain them.*

Quare, quum hoc commune sit potentiae cupidorum cum iis, quos dixi, otiosis: alteri se adipisci id posse arbitrantur, si opes magnas habeant; alteri, si contenti sint et suo et parvo. In quo neutrorum omnino contemnenda est sententia: sed et faciliior et tutior et minus aliis gravis aut molesta vita est otiosorum: fructuosior autem hominum generi et ad claritatem amplitudinemque aptior eorum, qui se ad rempublicam et ad magnas res gerendas accommodaverunt. Quapropter et iis forsitan concedendum sit, rempublicam non capessentibus, qui, excellenti ingenio, doctrinae sese dediderunt: et iis, qui aut valetudinis imbecillitate, aut aliqua graviore caussa impediti a republica recesserunt, quum eius administrandae potestatem aliis laudemque concederent. Quibus autem talis nulla sit caussa, si despiciere se dicant ea, quae plerique mirentur, imperia et magistratus, iis non modo non laudi, verum etiam vitio dandum puto. Quorum iudicium in eo, quod gloriam contemnant et pro nihilo putent, difficile factu est non probare: sed videntur labores et molestias, tum offensionum et repulsarum quasi quamdam ignominiam timere et infamiam. Sunt enim, qui in rebus contrariis parum sibi constent; voluptatem severissime contemnant, in dolore sint molliores; gloriam negligent, frangantur infamia: atque ea quidem non satis constanter. *Cic.*, *De Off.*, I. xxi. 70, 71.

104. *A Public Life calls out the Noblest Qualities of Men.*

Sed iis, qui habent a natura adiumenta rerum gerendarum, abiecta omni cunctatione, adipiscendi magistratus et gerenda

respublica est: nec enim aliter aut regi civitas aut declarari animi magnitudo potest. Capessentibus autem rempublicam nihilo minus, quam philosophis, haud scio an magis etiam et magnificentia et despicientia adhibenda sit rerum humanarum, et ea, quam saepe dico, tranquillitas animi atque securitas: si quidem nec anxii futuri sunt et cum gravitate constantiaque victuri. Quae faciliora sunt philosophis, quo minus multa patent in eorum vita, quae fortuna feriat, et quo minus multis rebus egent: et quia, si quid adversi eveniat, tam graviter cadere non possunt. Quocirca non sine caussa maiores motus animorum concitantur, maiorque cura efficiendi rempublicam gerentibus, quam quietis; quo magis iis et magnitudo animi est adhibenda et vacuitas ab angoribus. Ad rem gerendam autem qui accedit, caveat, ne id modo consideret, quam illa res honesta sit, sed etiam, ut habeat efficiendi facultatem: in quo ipso considerandum est, ne aut temere desperet propter ignaviam, aut nimis confidat propter cupiditatem. In omnibus autem negotiis prius, quam aggrediare, adhibenda est praeparatio diligens. *Cic., De Off., I. xxi. 72, 73.*

105. *Nevertheless, a Subordinate Position gives Sufficient Opportunities for doing the State Good Service.*

Non vis nisi consul, aut prytanes, aut ceryx, aut sufes administrare Rempublicam. Quid si militare nolis, nisi imperator, aut tribunus! Etiam si alii primam frontem tenebunt, te sors inter triarios posuit: inde voce, adhortatione, exemplo, animo milita. Praecisis quoque manibus ille in proelio invenit, quod partibus conferat: qui stat tantum, et clamore iuvat. Tale quiddam facies, si a prima te Reipublicae parte fortuna submoverit; stes tamen, clamore iuves: si quis fauces oppresserit, stes tamen et silentio iuves. Nunquam inutilis est opera civis boni: auditu enim, visu, vultu, nutu, obstinatione tacita, incessuque ipso prodest. Ut salutaria quaedam, citra gustum tactumque, odore proficiunt: ita virtus utilitatem etiam ex longinquo et latens fundit, sive spatiatur et se utitur suo iure; sive precarios habet accessus, cogiturque vela contrahere, sive otiosa mutaque est, et angusto circumscripta, sive adaperita; in quocunque habitu est, prodest. Quid? tu parum utile putas exemplum bene quiescentis? Longe itaque optimum est miscere otium rebus, quotiens actiosa vita impedimentis fortuitis, aut civitatis conditione prohibetur. Nunquam enim usque eo interclusa sunt omnia, ut nulli actioni honestae locus sit. *Sen., De Tr. An., iv. 4-8.*

106. *A Practical Career within the Limits prescribed by the State is the most Healthy Life for an ordinary man, unless the State be incurably Corrupt.*

“Optimum erat (ut ait Athenodorus) actione rerum et Reipublicae tractatione et officiis civilibus se detinere. Nam ut quidam sole, et exercitatione, et cura corporis, diem educunt, athleticque utilissimum est, lacertos suos, roburque cui se uni dicaverunt, maiore temporis parte nutrire : ita nobis animum ad rerum civilium certamen parantibus, in opere esse, non longe pulcherrimum est ? Nam quum utilem se efficere civibus mortalibusque propositum habeat, simul et exercetur et proficit, qui in mediis se officiis posuit, communia privataque pro facultate administrans. Sed quia in hac, inquit, tam insana hominum ambitione, tot calumniatoribus in deterius recta torquentibus, parum tuta simplicitas est, et plus futurum semper est quod obstet, quam quod succedat, a foro quidem et publico recedendum est : sed habet, ubi se etiam in privato lare explicet magnus animus : nec, ut leonum animaliumque impetus caveis coercetur, sic hominum, quorum maxime in seducto actiones sunt. Ita tamen delituerit, ut, ubicunque otium suum absconderit, prodesse velit et singulis, et universis, ingenio, voce, consilio. Nec enim is solus Reipublicae prodest, qui candidatos extrahit, et tuetur reos, et de pace belloque censet : sed qui iuventutem exhortatur, qui in tanta bonorum praeceptorum inopia, virtute instruit animos, qui ad pecuniam luxuriamque cursu ruentes prensat ac retrahit, et si nihil aliud, certe moratur, in privato publicum negotium agit. An ille plus praestat, qui inter peregrinos et cives, aut urbanus praetor adeuntibus assessoris verba pronuntiat : quam qui docet quid sit iustitia, quid pietas, quid patientia, quid fortitudo, quid mortis contemptus, quid deorum intellectus, quam gratuitum bonum sit bona conscientia ? Ergo si tempus in studia conferas, quod subduxeris officiis, non deserueris, nec munus detrectaveris.” *Sen., De Tr. An., iii. 1-5.*

107. *In choosing our Career we should consult our Natural Aptitude.*

Ante omnia necesse est se ipsum aestimare, quia fere plus nobis videmur posse, quam possumus. Alius eloquentiae fiducia prolabitur : alius patrimonio suo plus imperavit, quam ferre possit : alius infirmum corpus laborioso oppressit officio. Quorundam parum idonea est verecundia rebus civilibus, quae firmam frontem desiderant : quorundam contumacia non facit

ad aulam. Quidam non habent iram in potestate : et illos ad temeraria verba quaelibet indignatio effert. Quidam urbanitatem nesciunt continere, nec periculosus abstinent salibus. Omnibus his utilior negotio quies est : ferox impatiensque natura, irritamenta nociturae libertatis evitet. Aestimanda sunt deinde ipsa, quae aggredimur, et vires nostrae cum rebus, quas tentaturi sumus, comparandae. Debet enim semper plus esse virium in actore, quam in onere : necesse est opprimant onera, quae ferente maiora sunt. Quaedam praeterea non tam magna sunt negotia, quam fecunda, multumque negotiorum ferunt : et haec refugienda sunt, ex quibus nova occupatio multiplexque nascetur. Nec accedendum eo, unde liber regressus non sit : his admovenda manus es, quorum finem aut facere, aut certe sperare possis. Relinquenda, quae latius actu procedunt, nec ubi proposueris, desinunt. *Sen., De Tr. An., vi. 2-5.*

108. *Even the most Uncongenial Career is rendered Tolerable by the Force of Custom.*

At in aliquod genus vitae difficile incidisti, et tibi ignoranti vel publica fortuna vel privata laqueum impugit, quem nec solvere possis, nec abrumpere. Cogita compeditos primo aegre ferre onera, et impedimenta crurum : deinde, ubi non indignari illa sed pati proposuerunt, necessitas fortiter ferre docet, consuetudo facile. Invenies in quolibet genere vitae oblectamenta, et remissiones, et voluptates, si nolueris malam putare vitam potius, quam invidiosam facere. Nullo melius nomine de nobis natura meruit, quam quod, quum sciret, quibus aerumnis nasceremur, calamitatum mollimentum, consuetudinem, invenit, cito in familiaritatem gravissima adducens. Nemo duraret, si rerum adversarum eandem vim assiduitas haberet, quam primus ictus. Omnes cum fortuna copulati sumus : aliorum aurea cateha est et laxa : aliorum arcta et sordida. Sed quid refert ? eadem custodia universos circumdedit : alligatique sunt etiam qui alligaverunt, nisi tu forte leviores in sinistra catenam putas. Alium honores, alium opes vinciunt : quosdam nobilitas, quosdam humilitas premit : quibusdam aliena supra caput imperia sunt, quibusdam sua : quosdam exsilia uno loco tenent, quosdam sacerdotia. Omnis vita servitium est. Assuescendum itaque conditioni suae, et quam minimum de illa querendum : et quidquid habet circa se commodi, apprehendendum est. Nihil tam acerbum est, in quo non aequus animus solatium inveniatur. *Sen., De Tr. An., x. 1-4.*

109. *The Philosopher who shrinks from entering Public Life on the Ground of its Corruption, is placed in a Difficult Position.*

Negant nostri sapientem ad quamlibet rempublicam accessurum. Quid autem interest, quomodo sapiens ad otium veniat: utrum quia respublica illi deest, an quia ipse reipublicae? Si omnibus defutura respublica est (semper autem deerit fastidiose quaerentibus) interrogo, ad quam rempublicam sapiens accessurus sit? Ad Atheniensium, in qua Socrates damnatur, Aristoteles, ne damnaretur, fugit? in qua opprimit invidia virtutes? Negabis mihi accessurum ad hanc rempublicam sapientem. Ad Carthaginiensium ergo rempublicam sapiens accedet, in qua assidua seditio, et optimo cuique infesta libertas est, summa aequi ac boni vilitas, adversus hostes inhumana crudelitas, etiam adversus suos hostilis? Et hanc fugiet. Si percensere singulis voluero, nullam inveniam, quae sapientem, aut quam sapiens pati possit. Quodsi non invenitur illa respublica, quam nobis fingimus, incipit omnibus esse otium necessarium, quia, quod unum praeferri poterat otio, nusquam est. Si quis dicit optimum esse navigare, deinde negat navigandum in eo mari, in quo naufragia fieri soleant, et frequenter subitae tempestates sint, quae rectorem in contrarium rapiant; puto, hic me vetat navem solvere, quamquam laudat navigationem. *Sen., De Otio, xxxii. 17-19.*

110. *Ought the Philosopher to abjure Wealth? No: for he alone knows how to use it.*

Desine ergo philosophis pecunia interdicere: nemo sapientiam paupertate damnavit. Habebit philosophus amplas opes: sed nulli detractas, nec alieno sanguine cruentas, sine cuiusquam iniuria partas, sine sordidis quaestibus, quarum tam honestus sit exitus quam introitus, quibus nemo ingemiscat, nisi malignus. In quantum vis, exaggera illas, honestae sunt: in quibus quum multa sint quae quisque sua dicere velit, nihil est quod quisquam suum possit dicere. Ille vero fortunae benignitatem a se non submovebit, et patrimonio per honesta quaesito nec gloriabitur, nec erubescet. Habebit tamen etiam quo gloriatur, si aperta domo, et admissa in res suas civitate, poterit dicere: Quod quisque suum agnoverit, tollat! O magnum virum, optime divitem, si opus ad hanc vocem consonet: si post hanc vocem tantundem habuerit! ita dico, si tutos et securus scrutationem populo praebuerit: si nihil quisquam apud illum

nvenerit, quo manus iniiciat : audacter et propalam erit dives. sicut sapiens nullum denarium intra limen suum admittet, nale intrantem : ita et magnas opes, munus fortunae, fructumque virtutis, non repudiabit, nec excludet. Quid enim est, quare illis bonum locum invideat ? Veniant, hospitentur. Nec actabit illas, nec abscondet : alterum infruniti animi est ; alterum timidi et pusilli, velut magnum bonum intra sinum continentis. Nec, ut dixi, eiiciet illas e domo. Quid enim dicet ? utrumne, Inutiles estis : an, Ego uti divitiis nescio ? Quemadmodum etiam si pedibus suis poterit iter conficere, escendere tamen vehiculum malet : sic si poterit esse dives, volet : et habebit utique opes, sed tanquam leves et avolaturas : nec ulli alii, nec sibi graves esse patietur. Donabit. Quid erexistis aures ? quid expeditis sinum ? Donabit, aut bonis, aut iis quos facere poterit bonos. Donabit cum summo consilio, dignissimos eligens : ut qui meminerit, tam expensorum quam acceptorum rationem esse reddendam. Donabit ex recta et probabili causa : nam inter turpes iacturas malum munus est. Habebit sinum facilem, non perforatum : ex quo multa exeant, nihil excidat. *Sen., De Vit. Beat., xxiii.*

111. *What are Justifiable Grounds for going to War ?*

Atque in republica maxime conservanda sunt iura belli. Nam quum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim ; quumque illud proprium sit hominis, hoc belluarum : confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore. Quare suscipienda quidem bella sunt ob eam caussam, ut sine iniuria in pace vivatur ; parta autem victoria, conservandi ii, qui non crudeles in bello, non immanes fuerunt : ut maiores nostri Tusculanos, Aequos, Volscos, Sabinos, Hernicos in civitatem etiam acceperunt ; at Karthaginem et Numantiam funditus sustulerunt : nollem Corinthum : sed credo aliquid secutos, opportunitatem loci maxime, ne posset aliquando ad bellum faciendum locus ipse adhortari. Mea quidem sententia, paci, quae nihil habitura sit insidiarum, semper est consulendum. In quo si mihi esset obtemperatum ; si non optimam, at aliquam rempublicam, quae nunc nulla est, haberemus. Et quum iis, quos vi deviceris, consulendum est ; tum ii, qui, armis positis, ad imperatorum fidem confugient, quamvis murum aries percusserit, recipiendi sunt. In quo tanto opere apud nostros iustitia culta est, ut ii, qui civitates aut nationes devictas bello in fidem recepissent, earum patroni essent more maiorum. Ac belli quidem aequitas sanctissime fetiali populi Romani iure

perscripta est. Ex quo intelligi potest, nullum bellum esse iustum, nisi quod aut rebus repetitis geratur, aut denuntiatur ante sit et indictum. *Cic., De Off.*, I. xi. 34-36.

112. *Influence of a Maritime Position in determining the Character of States.*

Est autem maritimis urbibus etiam quaedam corruptela ac demutatio morum: admiscuntur enim novis sermonibus ac disciplinis, et importantur non merces solum adventitiae, sed etiam mores, ut nihil possit in patriis institutis manere integrum. Iam qui incolunt eas urbes, non haerent in suis sedibus, sed volucris semper spe et cogitatione rapiuntur a domo longius: atque etiam quum manent corpore, animo tamen excurrunt et vagantur. Nec vero ulla res magis labefactatam diu et Carthaginem et Corinthum pervertit aliquando, quam hic error ac dissipatio civium, quod mercandi cupiditate et navigandi et agrorum et armorum cultum reliquerant. Multa etiam ad luxuriam invitamenta perniciose civitatibus suppeditantur mari, quae vel capiuntur vel importantur: atque habet etiam amoenitas ipsa vel sumptuosas vel desidiosas illecebras multas cupiditatum. Et quod de Corintho dixi, id haud scio an liceat de cuncta Graecia verissime dicere. Nam et ipsa Peloponnesus fere tota in mari est; nec praeter Phliuntios ulli sunt, quorum agri non contingant mare: et extra Peloponnesum Aenianes et Dores et Dolopes soli absunt a mari. Quid dicam insulas Graeciae? quae fluctibus cinctae natant paene ipsae simul cum civitatum institutis et moribus. Atque haec quidem, ut supra dixi, veteris sunt Graeciae. "Coloniarum vero quae est deducta a Graiis in Asiam, Thraciam, Italiam," Siciliam, Africam, praeter unam Magnesiam, quam unda non alluat? Ita barbarorum agris quasi attexta quaedam videtur ora esse Graeciae. Nam e barbaris quidem ipsis nulli erant antea maritimi, praeter Etruscos et Poenos; alteri mercandi caussa, latrocinandi alteri. Quae caussa perspicua est malorum commutationumque Graeciae, propter ea vitia maritimarum urbium quae ante paullo perbreve attigi. Sed tamen in his vitiis inest illa magna commoditas; et, quod ubique gentium est, "ut ad eam urbem, quam incolas, possit adnare:" et rursus, ut id, quod agri efferant sui, quascumque velint in terras portare possint ac mittere. *Cic., De Rep.*, II. iv.

113. *Arguments showing that Exile is not an Evil.*

"Carere patria, intolerabile est." Aspice aedum hanc frequentiam, cui vix urbis immensae tecta sufficiunt. Maxima pars illius turbae patria caret: ex municipiis et coloniis suis, ex toto denique orbe terrarum confluerunt. Alios adducit ambitio, alios necessitas officii publici, alios imposita legatio, alios luxuria, opulentum et opportunum vitiis locum quaerens: alios liberalium studiorum cupiditas, alios spectacula: quosdam traxit amicitia, quosdam industria, latam ostendendae virtuti nacta materiam: quidam venalem formam attulerunt, quidam venalem eloquentiam. Nullum non hominum genus concurrat in urbem, et virtutibus et vitiis magna pretia ponentem. Iube omnes istos ad nomen citari, et, unde domo quisque sit, quaere: videbis maiorem partem esse, quae relictis sedibus suis, venerit in maximam quidem ac pulcherrimam urbem, non tamen suam. Deinde ab hac civitate discede, quae velut communis patria potest dici: omnes urbes circumi: nulla non magnam partem peregrinae multitudinis habet. Nunc transi ab iis, quarum amoena positio et opportunitas regionis plures allicit: deserta loca, et asperrimas insulas, Sciathum et Seriphum, Gyarum, et Corsicam pete: nullum invenies exsilium, in quo non aliquis animi causa moretur. *Sen., Ad Helv. De Consol.*, vi. 2-4.

114. *What are the True Grounds of Punishment?*

Puniendis peccatis tres esse debere causas existimatum est. Una est quae νομθεσία, vel νόλασις, vel παραινέσις dicitur: cum poena adhibetur castigandi atque emendandi gratia, ut is, qui fortuito deliquit, attentior fiat correctiorque. Altera est, quam ii, qui vocabula ista curiosius diviserunt, τιμωρίαν appellant. Ea causa animadvertendi est, cum dignitas auctoritasque eius, in quem est peccatum, tuenda est, ne praetermissa animadversio, contemptum eius pariat et honorem levet: idcircoque id ei vocabulum a conservatione honoris factum putant. Tertia ratio vindicandi est, quae παράδειγμα a Graecis nominatur, cum punitio propter exemplum [est] necessaria, ut ceteri a similibus peccatis, quae prohiberi publicitus interest, metu cognitae poenae deterreantur. Idcirco veteres quoque nostri "exempla" pro maximis gravissimisque poenis dicebant. Quando igitur aut spes magna est, ut is, qui peccavit, citra poenam ipse sese ultro corrigat: aut spes contra nulla est, emendari eum posse et corrigi: aut iacturam dignitatis eius, in quem peccatum est, metui non necessum est: aut non id peccatum est, cuius

exemplo necessario metu succurrendum sit: tum, quidquid ita delictum est, non sane dignum esse imponendae poenae studium visum est. Has tres ulciscendi rationes et philosophi alii plurifariam, et noster Taurus in primo commentariorum, quos in Gorgiam Platonis composuit, scriptas reliquit. *Gell.*, VI. xiv. 1-5.

115. *Comparison of the Tyrant's Life with that of a Benefactor of Mankind, such as was Archimedes.*

Non ego iam cum huius vita, qua taetrius, miserius, detestabilius excogitare nihil possum, Platonis aut Archytæ vitam comparabo, doctorum hominum et plane sapientium: ex eadem urbe humilem homunculum a pulvere et radio excitabo, qui multis annis post fuit, Archimedem. Cuius ego quaestor ignoratum ab Syracusanis, quum esse omnino negarent, septum undique et vestitum vepribus et dumetis, indagavi sepulcrum. Tenebam enim quosdam senariolos, quos in eius monumento esse inscriptos acceperam: qui declarabant, in summo sepulcro sphaeram esse positam cum cylindro. Ego autem, quum omnia collustrarem oculis, (est enim ad portas Achradinas magna frequentia sepulcrorum,) animadverti columellam non multum e dumis eminentem: in qua inerat sphaerae figura et cylindri. Atque ego statim Syracusanis (erant autem principes mecum) dixi, me illud ipsum arbitrari esse, quod quaereram. Immissi cum falcibus multi purgarunt et aperuerunt locum. Quo quum patefactus esset aditus, ad adversam basim accessimus. Apparebat epigramma, exesis posterioribus partibus versiculorum, dimidiatis fere. *Cic.*, *Tusc.*, V. xxiii. 64, 65.

116. *On the Drawbacks of Specialization.*

Non in hac, una re, sed in aliis etiam compluribus distributione partium ac separatione magnitudines sunt artium diminutae. An tu existimas, quum esset Hippocrates ille Cous, fuisse tum alios medicos, qui morbis, alios, qui vulneribus, alios, qui oculis mederentur? Num geometriam Euclide aut Archimede, num musicam Damone aut Aristoxeno, num ipsas litteras Aristophane aut Callimacho tractante, tam discerptas fuisse, ut nemo genus universum complecteretur atque ut alius aliam sibi partem, in qua elaboraret, seponeret? Equidem saepe hoc audiui de patre et de socero meo, nostros quoque homines, qui excellere sapientiae gloria vellent, omnia, quae quidem tum haec civitas nosset, solitos esse complecti. Memine-

rant illi Sex. Aelium; M'. vero Manilium nos etiam vidimus transverso ambulante foro; quod erat insigne, eum, qui id faceret, facere civibus omnibus consilii sui copiam; ad quos olim et ita ambulantes et in solio sedentes domi sic adibatur, non solum ut de iure civili ad eos, verum etiam de filia collocanda, de fundo emendo, de agro colendo, de omni denique aut officio aut negotio referretur. Haec fuit P. Crassi illius veteris, haec Ti. Coruncanii, haec proavi generi mei, Scipionis, prudentissimi hominis, sapientia, qui omnes pontifices maximi fuerunt, ut ad eos, de omnibus divinis atque humanis rebus referretur; iidemque et in senatu et apud populum et in caussis amicorum et domi et militiae consilium suum fidemque praestabant. *Cic., De Or., III. xxxiii. 132-134.*

117. *The Hardships of Military Life.*

Militiam vero—(nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedit mora ad tibiam, nec adhibetur ulla sine anapaestis pedibus hortatio) nostri exercitus primum unde nomen habeant, vides: deinde qui labor, quantus agminis! ferre plus dimidiati mensis cibaria: ferre, si quid ad usum velint: ferre vallum. Nam scutum, gladium, galeam, in onere nostri milites non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus. Arma enim membra militis esse dicunt. Quae quidem ita gerunt apte, ut, si usus ferat, abiectis oneribus, expeditis armis, ut membris, pugnare possint. Quid? exercitatio legionum; quid? ille cursus, concursus, clamor, quanti laboris est! Ex hoc ille animus in praeliis paratus ad vulnera. Adduc pari animo inexercitatum militem: mulier videbitur. Cur? Tantum interest inter novum et veterem exercitum, quantum experti sumus. Aetas tironum plerumque melior: sed ferre laborem, contemnere vulnus consuetudo docet. *Cic., Tusc., II. xvi. 37, 38.*

118. *The Study of Law contrasted with the Profession of Arms and of Oratory.*

Et quoniam mihi videris istam scientiam iuris tamquam fliolam osculari tuam, non patiar te in tanto errore versari, ut istud nescio quid, quod tanto opere didicisti, praeclarum aliquid esse arbitrare. Aliis ego te virtutibus, continentiae, gravitatis, iustitiae, fidei, ceteris omnibus, consulatu et omni honore semper dignissimum iudicavi. Quod quidem ius civile didicisti, non dicam, operam perdidisti, sed illud dicam, nullam esse in illa disciplina munitam ad consulatum viam. Omnes enim artes,

quae nobis populi Romani studia conciliant, et admirabilem dignitatem et pergratam utilitatem debent habere. Summa dignitas est in iis, qui militari laude antecellunt: omnia enim, quae sunt in imperio et in statu civitatis, ab iis defendi et firmari putantur; summa etiam utilitas: siquidem eorum consilio et periculo quum republica, tum etiam nostris rebus perfrui possumus. Gravis etiam illa est et plena dignitatis dicendi facultas, quae saepe valuit in consule deligendo, posse consilio atque oratione et senatus et populi et eorum, qui res iudicant, mentes permovere. Quaeritur consul, qui dicendo nonnumquam comprimat tribunicios furores, qui concitatum populum flectat, qui largitioni resistat. Non mirum, si ob hanc facultatem homines saepe etiam non nobiles consulatum consecuti sunt: praesertim quum haec eadem res plurimas gratias, firmissimas amicitias, maxima studia pariat: quorum in isto vestro artificio, Sulpici, nihil est. Primum dignitas in tam tenui scientia quae potest esse? Res enim sunt parvae, prope in singulis litteris atque interpunctionibus verborum occupatae. Deinde, etiamsi quid apud maiores nostros fuit in isto studio admirationis, id, enuntiatis vestris mysteriis, totum est contemptum et abiectum. Posset agi lege, necne, pauci quondam sciebant: fastos enim vulgo non habebant. Erant in magna potentia, qui consulebantur: a quibus etiam dies, tamquam a Chaldaeis, petebantur. Inventus est scriba quidam Cn. Flavius, qui cornicum oculos confixerit, et singulis diebus ediscendos fastos populo proposuerit, et ab ipsis cautis iurisconsultis eorum sapientiam compilarit. *Cic., Mur., x., xi. 23-25.*

119. *How far is it Justifiable for one who is acting under Orders to depart from the Letter of his Instructions on what he conceives to be Sufficient Grounds?*

In officiis capiendis, censendis, iudicandisque, quae Graece καθήκοντα philosophi appellant, quaeri solet, an, negotio tibi dato, et, quidquid omnino faceres, definito, contra quid facere debeas, si eo facto videri possit res eventura prosperius, exque utilitate eius, qui id tibi negotium mandavit. Anceps quaestio et in utramque partem a prudentibus viris arbitrata est. Sunt enim non pauci, qui sententiam suam una in parte defixerint, et, re semel statuta deliberataque, ab eo, cuius negotium id pontificiumque esset, nequaquam putaverint contra dictum eius esse faciendum, etiamsi repentinus aliquis casus rem commodius agi posse polliceretur; ne, si spes fefellisset, culpa imparientiae et poena indeprecabilis subeunda esset. Si res forte melius

vertisset; diis quidem gratia habenda, sed exemplum tamen intromissum videretur, quo bene consulta consilia religione mandati soluta corrumpenterentur. Alii existimaverunt, incommoda prius, quae metuenda essent, si res gesta aliter foret, quam imperatum est, cum emolumento spei pensitanda esse: et, si ea leviora minoraque, utilitas autem contra gravior et amplior spe quantum potest firma ostenderetur, tum posse adversum mandata fieri censuerunt; ne oblata divinitus rei bene gerendae occasio amitteretur. Neque timendum exemplum non parendi crediderunt, si rationes huiuscemodi dumtaxat non deessent. Cum primis autem respiciendum putaverunt ingenium naturamque illius, cuius res praeceptumque esset; ne ferox, durus, indomitus, inexorabilisque sit; qualia fuerunt Postumiana imperia et Manliana. Nam si tali praeceptorum ratio reddenda sit, nihil faciendum esse monuerunt aliter, quam praeceptum est. *Aul. Gell.*, I. xiii. 1-8.

120. *Roman Genius is Imperial.*

Quo fessum rapitis, Fabii? Tu Maximus ille es,
Unus qui nobis cunctando restituis rem.
Excudent alii spirantia mollius aera,
Credo equidem; vivos ducent de marmore vultus;
Orabunt caussas melius, coelique meatus
Describent radio, et surgentia sidera dicent:
Tu regere imperio populos, Romane, memento;
Hae tibi erunt artes: pacisque imponere morem,
Parcere subiectis, et debellare superbos.

Vir., Æn., vi. 846-854.

121. *Class Legislation preceded Equitable Legislation at Rome.*

Pulso Tarquinio, adversum patrum factiones multa populus paravit tuendae libertatis, et firmandae concordiae: creatique decemviri, et accitis, quae usquam egregia, compositae duodecim tabulae, finis aequi iuris. Nam secutae leges, etsi aliquando in maleficos ex delicto, saepius tamen dissensione ordinum et apiscendi illicitos honores, aut pellendi claros viros, aliaque ob prava, per vim latae sunt. Hinc Gracchi et Saturnini, turbatores plebis; nec minor largitor, nomine senatus, Drusus; corrupti spe, aut inlusi per intercessionem socii. Ac ne bello quidem Italico, mox civili, omissum, quin multa et diversa sciscerentur: donec L. Sulla dictator, abolitis vel conversis prioribus, cum plura addidisset, otium ei rei haud in longum

paravit; statim turbidis Lepidi rogationibus, neque multo post tribunis reddita licentia, quoquo vellent, populum agitandi. Iamque non modo in commune, sed in singulos homines latae quaestiones: et corruptissima republica plurimae leges. *Tac., Ann., iii. 27.*

122. *Cicero's Compendium of Legislation for his Ideal State.*

Iusta imperia sunt; iisque cives modeste ac sine recusatione parento. Magistratus nec obedientem et noxium civem mulcta, vinculis verberibus [ve] coerceto, ni par maiore potestas populusve prohibessit: ad quos provocatio esto. Quum magistratus iudicassit inrogassitve, per populum mulctae, poenae certatio esto. Militiae ab eo, qui imperabit, provocatio ne esto: quodque is, qui bellum geret, imperassit, ius ratumque esto. Minores magistratus, partiti iuris, plures in plura sunt. Militiae, qui iussi erunt, imperant; eorumque tribuni sunt. Domi pecuniam publicam custodiunt: vincula sontium servant: capitalia vindicant aes, argentum aurumve publice signant: stlites contractas iudicant: quodcumque senatus creverit, agunt. Suntoque aediles, coeratores urbi, annonae ludorumque sollemnium: ollisque ad honoris amplioris gradum is primus ascensus esto. Censores populi aevitates, suboles, familias pecuniasque cencento: urbis templa, vias, aquas, aearium, vectigalia, tuent: populi partes in tribus distribuunt: exin pecunias, aevitates, ordines partiunt; equitum peditumque prolem describunt: caelibes esse prohibent: mores populi regunt: probrum in senatu ne relinquunt: bini sunt: magistratum quinquennium habent: reliqui magistratus annui sunt: eaque potestas semper esto. Iuris disceptator, qui privata iudicet iudicative iubeat, praetor esto. Is iuris civilis custos esto. Huic potestate pari, quodcumque senatus creverit populusve iusserit, tot sunt. Regio imperio duo sunt: iique praeundo, iudicando, consulendo praetores, iudices, consules appellantur. Militiae summum ius habent, nemini parento. Ollis salus populi suprema lex esto. Eundem magistratum, ni inter fuerint decem anni, nequis capito. Aevitatem annali lege servant. Ast quando duellum gravius discordiae civium escunt, oenus, ne amplius sex menses, si senatus creverit, idem iuris, quod duo consules, tenet: isque ave sinistra dictus populi magister esto. Equitemque qui regat, habet pari iure cum eo, quicumque erit iuris disceptator. Ast quando consules magisterve populi, nec reliqui magistratus nec escunt, auspicia patrum sunt: ollique ex se produnt, qui comitiatu creare

consules rite possit. Imperia, potestates, legationes, quum senatus creverit populusve iusserit, ex urbe exeunto : duella iusta iuste gerunto : sociis parcunto : se et servos continente : populi sui gloriam augento : domum cum laude redeunto. Rei suae ergo ne quis legatus esto. Plebes quos pro se contra vim auxilii ergo decem creassit, tribuni eius sunt : quodque ii prohibessint, quodque plebem rogassint, ratum esto : sanctique sunt : neve plebem orbam tribunis relinquunto. Omnes magistratus auspicium iudiciumque habento : ex quois senatus esto : eius decreta rata sunt. Ast si potestas par maiorve prohibessit, senatus consulta perscripta servanto. Is ordo vitio vacato : ceteris specimen esto. Creatio magistratuum, iudicia, populi iussa, vetita, quum suffragio consciscuntur, optimatibus nota, plebi libera sunt. *Cic., De Leg., III. iii.*

123. *Cicero's Compendium of Legislation for his Ideal State—continued.*

At si quid erit, quod extra magistratus coeratore oesus sit ; qui coeret, populus creato, eique ius coerandi dato. Cum populo patribusque agendi ius esto consuli, praetori, magistro populi equitumque, eique, quem patres produnt consulum rogandorum ergo, tribunisque, quos sibi plebes rogassit, ius esto cum patribus agendi : iidem ad plebem, quod oesus erit, ferunto. Quae cum populo, quaeque in patribus agentur, modica sunt. Senatori, qui nec aderit, aut caussa aut culpa esto. Loco senator, et modo orato : caussas populi teneto. Vis in populo abesto. Par maiorve potestas plus valeto. Ast qui turbassit in agendo, fraus actoris esto. Intercessor rei malae salutaris civis esto. Qui agent, auspicia servanto : auguri publico parento : promulgata, proposita, in aerario cognita agunto : nec plus, quam de singulis rebus simul consulunto : rem populum docento : doceri a magistratibus privatisque patiunto. Privilegia ne inroganto : de capite civis, nisi per maximum comitiatum ollosque, quos censores in partibus populi locassint, ne ferunto. Donum ne capiunto neve danto, neve petenda neve gerenda neve gesta potestate. Quod quis earum rerum migrassit, noxiae poena par esto. Censores fide leges custodiunto. Privati ad eos acta referunto : nec eo magis lege liberi sunt. *Cic., De Leg., III. iv.*

124. *Sumptuary Laws at Rome.*

Parsimonia apud veteres Romanos et victus atque coenarum tenuitas non domestica solum observatione ac disciplina, sed

publica quoque animadversione legumque complurium sanctionibus custodita est. Legi adeo nuper in Capitonis Atteii Coniectaneis senatus decretum vetus, C. Fannio et M. Valerio Messala Coss. factum ; in quo iubentur principes civitatis, qui ludis Megalensibus antiquo ritu mutitarent, id est, mutua inter sese convivia agitarent, iurare apud Consules verbis conceptis, non amplius in singulas coenas sumtus esse facturos, quam centenos vicanosque aeris, praeter olus et far et vinum ; neque vino alienigena, sed patrio, usuros ; neque argenti in convivio plus pondo, quam libras centum illaturos. Sed post id senatus consultum lex Fannia lata est, quae ludis Romanis, item ludis plebeiis et Saturnalibus, et aliis quibusdam diebus, in singulos dies centenos aeris insumi concessit, decemque aliis diebus in singulis mensibus tricenos ; ceteris autem omnibus diebus denos. Hanc Lucilius poeta legem signat, cum dicit :

“Fanni centussisque misellos.”

In quo erraverunt quidam commentariorum in Lucilium scriptores, quod putaverunt, Fannia lege perpetuos in omne dierum genus centenos aeris statutos. Centum enim aeris Fannius constituit, sicuti supra dixi, festis quibusdam diebus, eosque ipsos dies nominavit : aliorum autem dierum omnium in singulos dies sumtus inclusit intra aeris alias tricenos, alias denos. Lex deinde Licinia rogata est ; quae cum certis diebus, sicuti Fannia, centenos aeris impendi permisisset, nuptiis ducenos indulset ; ceterisque diebus statuit aeris tricenos ; cum et carnis aridae et salsamenti certa pondera in singulos dies constituerit : sed quidquid esset natum e terra, vite, arbore, promiscue atque indefinite largita est. . . . Postea L. Sulla dictatur, cum, legibus istis situ atque senio oblitteratis, plerique in patrimoniis amplis helluarentur, et familiam pecuniamque suam prandiorum gurgitibus proluissent, legem ad populum tulit, qua cautum est, ut Kalendis, Idibus, Nonisque, diebus ludorum, et feriis quibusdam sollemnibus sestertios tricenos in coenam insumere ius potestasque esset ; ceteris autem aliis diebus omnibus non amplius ternos. Praeter has leges Aemiliam quoque legem invenimus ; qua lege non sumtus coenarum, sed ciborum genus et modus praefinitus est. Lex deinde Antia praeter sumtum aeris id etiam sanxit, ut, qui magistratus esset, magistratumve capturus esset, ne quo ad coenam, nisi ad certas personas, itaret. Postremo lex Iulia ad populum pervenit, Caesare Augusto imperante ; qua profestis quidem diebus ducenti finiuntur ; Kalendis, Idibus, Nonis, et aliis quibusdam festivis trecenti ; nuptiis autem et repotiis HS. mille. Esse etiam dicit Capito

Atteius edictum, Divine Augusti, an Tiberii Caesaris, non satis commemini : quo edicto per dierum varias sollemnitates a trecentis HS. adusque duo millia sumtus coenarum propagatus est : ut his saltem finibus luxuriae effervescentis aestus coerceretur. *Aul. Gell.*, II. xxiv. 1-15.

125. *The Roman Theory and Practice of Adoption.*

Cum in alienam familiam inque liberorum locum extranei sumuntur, aut per praetorem fit, aut per populum. Quod per praetorem fit, adoptatio dicitur : quod per populum, arrogatio. Adoptantur autem, cum a parente, in cuius potestate sunt, tertia mancipatione in iure ceduntur ; atque ab eo, qui adoptat, apud eum, apud quem legis actio est, vindicantur. Arrogantur ii, qui, cum sui iuris sunt, in alienam sese potestatem tradunt : eiusque rei ipsi auctores fiunt. Sed arrogationes non temere nec inexplorate committuntur. Nam comitia, arbitris [etiam] pontificibus, praebentur, quae curiata appellantur : aetas quoque eius, qui arrogare vult, an liberis potius gignundis idonea sit, bonaque eius qui arrogatur ne insidiosae appetita sint, consideratur : iusque iurandum a Q. Mucio pontifice maximo conceptum licitur, quod in arrogando iuraretur. Sed arrogari non potest, nisi iam vesticeps. Arrogatio autem dicta, quia genus hoc in alienam familiam transitus per populi rogationem fit. Eius rogationis verba haec sunt velitis iubeatis, [quirites,] uti Lucius Valerius Lucio Titio tam iure lege Q. filius [sibi] siet, quam si ex eo patre matre Q. familias eius natus esset, uti Q. ei vitae necis Q. in eum potestas siet, uti patri endo filio est. Haec ita uti dixi ita vos, quirites, rogo. Neque pupillus autem, neque mulier, quae in parentis potestate non est, arrogari possunt : quoniam et cum feminis nulla comitiorum communio est ; et tutoribus in pupillos tantam esse auctoritatem potestatemque fas non est, ut caput liberum fidei suae commissum alienae ditioni subiiciant. Libertinos vero ab ingenuis adoptari quidem iure posse, Massurius Sabinus scripsit. Sed id neque permitti dicit, neque permittendum esse unquam putat, ut homines libertini ordinis per adoptionem in iura ingenuorum invadant. Alioquin, si iuris ista antiquitas servetur, etiam servus a domino per praetorem dari in adoptionem potest. Idque, ait, plerosque iuris veteris auctores posse fieri scripsisse. Animadvertimus in oratione P. Scipionis, quam censor habuit ad populum de moribus, inter ea, quae reprehendebat quod contra maiorum instituta fierent, id etiam eum culpavisse, quod filius adoptivus patri adoptatori inter praemia

patrum prodesset. Verba ex ea oratione haec sunt: "In alia tribu patrem, in alia filium suffragium ferre; filium adoptivum tam procedere, quam si [ex] se natum habeat; absentes censi iubere, ut ad censum nemini necessum sit venire. *Aul. Gell.*, V. xix.

126. *Hints on the Examination of Witnesses in Court.*

Qui "voluntarium" producit, scire, quid is dicturus sit, potest; ideoque faciliorem videtur in rogando habere rationem. Sed haec quoque pars acumen ac vigilantiam poscit: providendumque, ne timidus, ne inconstans, ne imprudens testis sit; turbantur enim, et a patronis diversae partis induuntur in laqueum, et plus deprehensi nocent, quam firmi et interriti profuissent. Multum igitur domi ante versandi: variis percontationibus, quales haberi ab adversario possint, explorandi sunt. Sic fit, ut aut constent sibi, aut, si quid titubaverint, opportuna rursus eius, a quo producti sunt, interrogatione velut in gradum reponantur. In his quoque adhuc, qui constiterint sibi, vitandae sunt insidiae; nam frequenter subiici ab adversario solent, et, omnia profutura polliciti, diversa respondent, et auctoritatem habent non arguentium illa, sed confitentium. Explorandum igitur, quas causas laedendi adversarium afferant: nec id sat est, inimicos fuisse, sed an desierint, an per hoc ipsum reconciliari velint, ne corrupti sint, ne poenitentia propositum mutaverint; quod quum in iis quoque, qui ea, quae dicturi videntur re vera sciunt, necessarium est praecavere; tum multo magis in iis, qui se dicturos, quae falsa sunt, pollicentur. Nam et frequentior eorum poenitentia est, et promissum suspectius; et, si perseveraverint, responsio facilior. *Quint.*, V. vii. 10-14.

127. *Hints on the Examination of Witnesses in Court—continued.*

Patronorum in parte expeditior, in parte difficilior interrogatio est. Difficilior hoc, quod raro unquam possunt ante iudicium scire, quid testis dicturus sit: expeditior, quod, quum interrogandus est, sciunt, quid dixerit. Itaque, quod in eo incertum est, cura et inquisitione opus est, quis reum premat? quas et quibus ex causis inimicitias habeat? eaque in oratione praedicenda atque amolienda sunt, sive odio conflatos testes, sive invidia, sive gratia, sive pecunia, videri volumus. . . . Qua in re primum est, nosse testem; nam timidus terri, stultus decipi, iracundus concitari, ambitiosus inflari, longus protrahi potest: prudens vero et constans, vel tanquam inimicus et pervi-

cax dimittendus statim, vel non interrogatione, sed brevi interlocutione patroni refutandus est ; aut aliquo, si continget, urbane dicto refrigerandus ; aut, si quid in eius vitam dici poterit, infamia criminum destruendus. Probos quosdam et verecundos non aspere incessere profuit ; nam saepe, qui adversus insectantem pugnassent, modestia mitigantur. Omnis autem interrogatio aut in causa est, aut extra causam. In causa, sicut accusatori praecepimus, patronus quoque altius, et unde nihil suspecti sit, repetita percontatione, priora sequentibus applicando, saepe eo perducit homines, ut invitis, quod prosit, extorqueat. Eius rei sine dubio neque disciplina ulla in scholis, neque exercitatio traditur : et naturali magis acumine, aut usu contingit haec virtus. *Quint.*, V. vii. 22-23, 26-28.

128. *Any Repudiation of its Engagements by the State is a Course that should at all costs be avoided.*

Quamobrem, ne sit aes alienum, quod reipublicae noceat, providendum est ; quod multis rationibus caveri potest ; non, si fuerit, ut locupletes suum perdant, debitores lucrentur alienum. Nec enim ulla res vehementius rempublicam continet, quam fides ; quae esse nulla potest, nisi erit necessaria solutio rerum creditarum. Numquam vehementius actum est, quam me Consule, ne solveretur. Armis et castris tentata res est ab omni genere hominum, et ordine ; quibus sic restiti, ut hoc tantum malum de republica tolleretur. Numquam nec maius aes alienum fuit ; nec melius, nec facilius dissolutum est. Fraudandi enim spe sublata, solvendi necessitas consecuta est. *Cic.*, *De Off.*, II.

129. *Some Questions of Commercial Casuistry.*

In huiusmodi caussis aliud Diogeni Babylonio videri solet, magno et gravi Stoico, aliud Antipatro, discipulo eius, homini acutissimo. Antipatro, omnia patefacienda, ut ne quid omnino, quod venditor norit, emptor ignoret ; Diogeni, venditorem, quatenus iure civili constitutum sit, dicere vitia oportere : cetera sine insidiis agere : et, quoniam vendat, velle quam optime vendere. "Advexi, exposui, vendo meum non pluris, quam ceteri, fortasse etiam minoris, quum maior est copia. Cui fit iniuria?" Exoritur Antipatri ratio ex altera parte : "Quid ais ? tu, quum nominibus consulere debeas et servire humanae societati, eaque lege natus sis et ea habeas principia naturae, quibus parere et quae sequi debeas, ut utilitas tua communis sit utilitas,

vicissimque communis utilitas tua sit, celabis homines, quid iis adsit commoditatis et copiae?" Respondebit Diogenes fortasse sic: "Aliud est celare, aliud tacere: neque ego nunc te celo, si tibi non dico, quae natura deorum sit, qui sit finis bonorum: quae tibi plus prodessent cognita, quam tritici vilitas. Sed quicquid tibi audire utile est, id mihi dicere necesse est? Immo vero, [inquiet ille,] necesse est, si quidem meministi, esse inter homines natura coniunctam societatem." "Memini, inquiet ille; sed num ista societas talis est, ut nihil suum cuiusquam sit? Quod si ita est, ne vendendum quidem quidquam est, sed donandum." Vides in hac tota disceptatione non illud dici, Quamvis hoc turpe sit, tamen, quoniam expedit, faciam; sed ita expedire, ut turpe non sit: ex altera autem parte, ea re, quia turpe sit, non esse faciendum. Vendat aedes vir bonus propter aliqua vitia, quae ipse norit, ceteri ignorent; pestilentes sint, et habeantur salubres; ignoretur, in omnibus cubiculis apparere serpentes; male materiatae sint, ruinosae: sed hoc praeter dominum nemo sciatur. Quaero, si haec emptoribus venditor non dixerit, aedesque vendiderit pluris multo, quam se venditurum putarit, num id iniuste, aut improbe fecerit? "Ille vero," inquit Antipater. *Cic., De Off.*, III. xii. 51-54.

130. *Education.—The most Effective Education is by Example.*

Erat autem antiquitus institutum, ut a maioribus natu, non auribus modo, verum etiam oculis disceremus, quae facienda mox ipsi ac per vices quasdam tradenda minoribus haberemus. Inde adolescentuli statim castrensibus stipendiis imbuebantur, ut imperare parendo, duces agere, dum sequuntur, adsuescerent: inde honores petaturi adsistebant curiae foribus, et consilii publici spectatores ante, quam consortes, erant. Suus cuique parens pro magistro, aut cui parens non erat, maximus quisque et vetustissimus pro parente. Quae potestas referentibus, quod censentibus ius, quae vis magistratibus, quae ceteris libertas; ubi cedendum, ubi resistendum; quod silentii tempus, quis dicendi modus, quae distinctio pugnantium sententiarum, quae executio prioribus aliquid addentium; omnem denique senatorium morem, quod fidelissimum praecipendi genus, exemplis docebantur. *Pliny, Epp.*, viii. 14.

31. *A Gentleman of the Old School complains that the Old-fashioned Strictness of Educational Discipline is unduly relaxed.*

(Lydus, *Paedagogus*; Philoxenus, *Senex*.)

Phi. Héia, Lyde, léniter qui saéviunt, sapiúnt magis.
^{mi} nus mirandum est, illaec aetas sí quid illorúm facit,
 Quám si non faciát. Feci ego istaec ítidem in adulescéntia.

Ly. Heí mihi, hei mihi, ístaec illum pérdidit adsentátio?
 Nam ábsque te esset, égo illum haberem réctum ad ingeníum
 bonum;

Núnc propter te túamque pravos fáctus est fidúciám.

Phi. Paúlisper, Lyde, ést lubido hómini suo animo óbsequi;
 Iam áderit tempus, quóm sese etiam ipse óderit. Morém
 geras.

Dúm caveatur, praéter aequom né quid delinquát: sine.

Ly. Nón sino, neque équidem illum me vívo corrumpí sinam.
 Séd tu, qui tam pró corrupto dícis causam filio,
 Eademne erat haec dísciplina tíbi, quom tu adulescéns eras?
 Négo, tibi hoc annís viginti fuisse primis cópiae,
 Dígitum longe a paédagogo pédem ut efferres aédibus.

Íd quoi obtigerat, hóc etiam ad malum árcessebatúr malum:
 Ét discipulus ét magister pérhibebantur improbi.

Ánte solem éxorientem ní ín palaestram véneras,
 Gýmnassii praefécto haud mediócrez poenas pénderes.

Íbi cursu, luctádo, hasta, díscó, pugilatú, pila,
 Sáliendo, sese éxercebant mágis, quam scorto aut sáviis;

Íbi suam aetatem éxtendebant, nón ín latebrosís locis.

Índe de hippodromo ét palaestra úbi revenissés domum:
 Cínticulo praecíntus in sella ápod magistrum absíderes;
 Túm librum legerés. Si unam péccavisses syllabam,
 Fíeret corium tám maculosum, quam ést nutricis pállium.

Phi. Álii, Lyde, núnc sunt mores. *Ly.* Íd equidem certó
 scio:

Nam ólim populi príus honorem cápíebat suffrágio,
 Quám magistri désinebat ésse dícto obédiens;

Át nunc priusquam séptuennis ést, si attingas éum manu:
 Éxtemplo puer paédagogo tábula dirumpít caput.

Quóm patrem adeas póstulatum, púero sic dicít pater:
 “Nóster esto, dúm te poteris défensare iniúria.”

Próvocatur paédagogus : “Eho, senex minimí preti,
Ne áttigas puerum ístac causa, quándo fecit strénue.”

Ít magister, quási lucerna, úncto expletus línteo ;

Ítur illinc iúre dicto. Hóccine hic pactó potest

Ínhibere imperiúm magister, si ípsus primus vápulet ?

Plaut., Bacch., III. iii. 4-9, 12-30, 33-44.

132. *Dialogue between a Youth and his Paedagogus.*

(*Pistoclerus, Iuvenis ; Lydus, Paedagogus.*)

Pi. Omítte, Lyde, ac cáve malo ! *Ly.* Quid ? cáve malo ?

Pi. Iam excéssit mi aetas éx magisteriό tuo.

Ly. O bárathrum, ubi es ? út ego te usurpém lubens !

Videó nimio iam múlto plus, quam vólueram :

Vixísse nimio sátiust iam, quam vívere !

Magístron' quemquam díscipulum minitárier ?

Nihil móror, díscipulos mihi ésse tam plenos sánguínis :

Valéns afflictet mé vacivom vírium.

Pi. Fiam, út ego opinor, Hércules, tu autém Linus.

Ly. Pol métuo magís, ne Phoénix tuis factís fuam,

Teque ád patrem esse mórtuom renúntiem.

Pi. Satis hístoriarum est ? *Ly.* Híc vereri pérdidit.

Compéndium edepol haúd aetati optábile

Fecísti, quom istanc náctus's impudéntiam.—

Occísus hic homo est.—Écquid in mentem ést

Patrém tibi esse ? *Pi.* Tibi ego, aut tu mihi sérvos es ?

Ly. Peiór magister te ístaec docuit, nón ego.

Nimio és tu ad istas rés díscipulus dócilior,

Quam ad ílla, quae te dócui, ubi operam pérdidi.

Pi. Istáctenus tibi, Lýde, libertás data est.

Orátionis sátis est. Sequere hac me, ác tace.

Ly. Edepól fecisti fúrtum in aetatém malum,

Quom istaéc flagitia mé celavisti ét patrem.

Plaut., Bacch., I. ii. 39-61.

133. *Education should be based upon a Knowledge of Greek.*

A Graeco sermone puerum incipere malo : quia Latinum, qui pluribus in usu est, vel nobis nolentibus perbibet ; simul quia disciplinis quoque Graecis prius insituendus est unde et nostrae fluxerunt. Non tamen hoc adeo superstitiose velim fieri, ut diu tantum loquatur Graece aut discat, sicut plerisque

noris est. Hinc enim accidunt et oris plurima vitia in peregrinum sonum corrupti, et sermonis; cui quum Graecae figurae assidua consuetudine haeserunt, in diversa quoque loquendi ratione pertinacissime durant. Non longe itaque Latina subsequi debent, et cito pariter ire. Ita fiet, ut, quum aequali cura linguam utramque tueri coeperimus, neutra alteri officiat. *Quint.*, I. i. 12-14.

134. *The Memory should be carefully trained and supplied with Knowledge worth remembering.*

Illud non poenitebit curasse, dum scribere nomina puer (quemadmodum moris est) coeperit, ne hanc operam in vocabulis vulgaribus et forte occurrentibus perdat. Protinus enim potest interpretationem linguae secretioris, quas Graeci γλώσσας vocant, dum aliud agitur, ediscere, et inter prima elementa consequi rem, postea proprium tempus desideraturam. Et quoniam adhuc circa res tenues moramur, ii quoque versus, qui ad imitationem scribendi proponentur, non otiosas velim sententias habeant, sed honestum aliquid monentes. Prosequitur haec memoria in senectutem, et impressa animo rudi, usque ad mores proficiet. Etiam dicta clarorum virorum et electos, ex poetis maxime (namque eorum parvis cognitio gratior est), locos ediscere inter lusum licet. Nam et maxime necessaria est oratori (sicut suo loco dicam) memoria: et ea praecipue firmatur atque alitur exercitatione: et in iis, de quibus nunc loquimur, aetatibus, quae nihildum ipsae ex se generare queunt, prope sola est, quae iuvare cura docentium possit. *Quint.*, I. i. 34-36.

135. *On the Comparative Advantages of School and Home Training.—(a.) General Statement of the Question.*

Hoc igitur potissimum loco tractanda quaestio est, utiliusne sit domi atque intra privatos parietes studentem continere, an frequentiae scholarum et velut publicis praeceptoribus tradere. Quod quidem quum iis, a quibus clarissimarum civitatum mores sunt instituti, tum eminentissimis auctoribus video placuisse. Non est tamen dissimulandum, esse nonnullos, qui ab hoc prope publico more privata quadam persuasione dissentiant. Hi duas praecipue rationes sequi videntur: unam, quod moribus magis consulant, fugiendo turbam hominum eius aetatis, quae sit ad vitia maxime prona; unde causas turpium factorum saepe exstitisse utinam falso iactaretur: alteram, quod, quisquis futurus est ille praeceptor, liberalius tempora sua impensurus uni videtur,

quam si eadem in plures partiatur. Prior causa prorsus gravis. Nam si studiis quidem scholas prodesse, moribus autem nocere constaret, potior mihi ratio vivendi honeste, quam vel optime dicendi videretur. Sed mea quidem sententia iuncta ista atque indiscreta sunt. Neque enim esse oratorem, nisi bonum virum, iudico; et fieri, etiamsi posset, nolo. De hac re igitur prius. *Quint.*, I. ii. 1-3.

136. *On the Comparative Advantages of School and Home Training.—(b.) The Objection considered that School Life is Dangerous to Innocence of Character.*

Corrumpi mores in scholis putant: nam et corrumpuntur interim; sed domi quoque. Assunt multa eius rei exempla, tam laesae hercle, quam conservatae sanctissime utrobique opinionis. Natura cuiusque totum curaue distat. Da mentem ad peiora facilem, da negligentiam formandi custodiendique in aetate prima pudoris: non minorem flagitiis occasionem secreta prae-buerint. Nam et esse potest turpis domesticus ille praeceptor; nec tutior inter servos malos, quam ingenuos parum modestos conversatio est. At si bona ipsius indoles, si non caeca ac sopita parentum socordia est: et praeceptorem eligere sanctissimum quemque, (cuius rei praecipua prudentibus cura est) et disciplinam, quae maxime severa fuerit licet; et nihilominus amicum gravem virum; aut fidelem libertum, lateri filii sui adiungere, cuius assiduus comitatus etiam illos meliores faciat, qui timebuntur. Facile erat huius metus remedium. Utinam liberorum nostrorum mores non ipsi perderemus. Infantiam statim deliciis solvimus. Mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, nervos omnes et mentis et corporis frangit. Quid non adultus concupiscet, qui in purpuris repit? Nondum prima verba exprimit, et iam coccum intelligit, iam conchylium poscit. Ante palatum eorum, quam os, instituimus. In lecticis crescunt: si terram attigerint, e manibus utrinque sustentium pendent. Gaudemus, si quid licentius dixerint. Verba, ne Alexandrinis quidem permittenda deliciis, risu et osculo excipimus. Nec mirum: nos docuimus, ex nobis audierunt. Nostras amicas, nostros concubinos vident; omne convivium obscenis canticis strepit: pudenda dictu spectantur. Fit ex his consuetudo, deinde natura. Discunt haec miseri antequam sciant vitia esse: inde soluti ac fluentes non accipiunt e scholis mala ista, sed in scholas afferunt. *Quint.*, I. ii. 4-8.

137. *On the Comparative Advantages of School and Home Training.—(c.) The Objection considered that Sufficient Individual Attention cannot be given at School.*

Verum in studiis magis vacabit unus uni. Ante omnia nihil prohibet esse istum, nescio quem, unum etiam cum eo, qui in scholis eruditur. Sed etiamsi iungi utrumque non posset, lumen tamen illud conventus honestissimi, tenebris ac solitudini prae-tulisset. Nam optimus quisque praeceptor frequentia gaudet ac maiore se theatro dignum putat. At fere minores ex conscientia suae infirmitatis haerere singulis, et officio fungi quodam, modo paedagogorum non indignantur. Sed praestet alicui vel gratia, vel amicitia, vel pecunia, ut doctissimum atque incomparabilem magistrum domi habeat: num tamen ille totum in uno diem consumpturus est? aut potest esse ulla tam perpetua discentis intentio, quae non, ut visus oculorum obtutu continuo, fatigetur? quum praesertim multo plus secreti studia desiderent. Neque enim scribenti, ediscenti et cogitanti praeceptor assistit: quorum aliquid agentibus cuiuscunque interventus impedimento est. Lectio quoque non omnis, nec semper, praeceunte vel interpretante eget. Quando enim tot auctorum notitia contingeret? Ergo modicum tempus est, quo in totum diem velut opus ordinetur. Ideoque per plures ire possunt etiam quae singulis tradenda sunt. Pleraque vero hanc conditionem habent, ut eadem voce ad omnes simul perferantur. Taceo de partitionibus et declamationibus rhetorum: quibus certe quantuscunque numerus adhibeatur, tamen unusquisque totum feret. Non enim vox illa praeceptoris, ut coena, minus pluribus sufficit; sed ut sol, universis idem lucis calorisque largitur. Grammaticus quoque de ratione loquendi si disserat, quaestiones explicet, historias exponat, poemata enarret: tot illa discent, quot audient. At enim emendationi praelectionique numerus obstat. Sit incommodum, (nam quid fere undique placet?) mox illud comparabimus commodis. Nec ego tamen eo mitti puerum volo, ubi negligatur. Sed neque praeceptor bonus maiore se turba, quam ut sustinere eam possit, oneraverit: et in primis ea habenda cura est, ut is omni modo fiat nobis familiariter amicus, nec officium in docendo spectet, sed affectum. Ita nunquam erimus in turba. Nec sane quisquam, literis saltem leviter imbutus, eum, in quo studium ingeniumque perspexerit, non in suam quoque gloriam peculiariter fovebit. Sed ut fugiendae sint magnae scholae (cui ne ipsi quidem rei assentior, si ad aliquem merito concurritur), non tamen hoc eo valet, ut fugien-

dae sint omnino scholae. Aliud est enim vitare eas, aliud eligere. *Quint.*, I. ii. 9-16.

138. *On the Comparative Advantages of School and Home Training.*—(d.) *On the Advantage of encouraging a Spirit of Healthy Emulation among the Young.*

Et si refutavimus quae contra dicuntur, iam explicemus, quid ipsi sequamur. Ante omnia, futurus orator, cui in maxima celebritate et in media reipublicae luce vivendum est, assuescat iam a tenero non reformidare homines, neque illa solitaria et velut umbratili vita pallescere. Excitanda mens et attollenda semper est, quae in huiusmodi secretis aut languescit, et quendam velut in opaco situm ducit, aut contra tumescit inani persuasione : necesse est enim sibi nimium tribuat, qui se nemini comparat. Deinde quum proferenda sunt studia, caligat in sole, et omnia nova offendit, ut qui solus didicerit, quod inter multos faciendum est. Mitto amicitias quae ad senectutem usque firmissimae durant, religiosa quadam necessitudine imbutae. Neque enim est sanctius, sacris iisdem, quam studiis initiari. Sensus ipsum, qui communis dicitur, ubi discet, quum se a congressu, qui non hominibus solum sed multis quoque animalibus naturalis est, segregarit? Adde, quod domi ea sola discere potest, quae ipsi praecipientur; in schola, etiam quae aliis. Audiet multa quotidie probari, multa corrigi : proderit alicuius obiurgata desidia : proderit laudata industria : excitabitur laude aemulatio : turpe ducet cedere pari, pulchrum superasse maiores. Accendunt omnia haec animos ; et licet ipsa vitium sit ambitio, frequenter tamen causa virtutum est. Non inutilem scio servatum esse a praeceptoribus meis morem, qui, quum pueros in classes distribuerant, ordinem dicendi secundum vires ingenii dabant ; et ita superiore loco quisque declamabat, ut praecedere profectu videbatur. Huius rei iudicia praebebantur : ea nobis ingens palmae contentio : ducere vero classem, multo pulcherrimum. Nec de hoc semel decretum erat : tricesimus dies reddebat victo certaminis potestatem. Ita nec superior successu curam remittebat, et dolor victum ad depellendam ignominiam concitabat. Id nobis acriores ad studia dicendi faces subdidisse, quam exhortationes docentium, paedagogorum custodiam, vota parentum, quantum animi mei coniectura colligere possum, contenderim. Sed sicut firmiores in literis profectus alit aemulatio : ita incipientibus atque adhuc teneris condiscipulorum quam praeceptoris iucundior, hoc ipso quod facilior, imitatio est. *Quint.*, I. ii. 17-26.

139. *On the Comparative Advantages of School and Home Training.—(e.) Precocity not to be encouraged.*

Ingenii signum in parvis praecipuum memoria est. Eius duplex virtus, facile percipere, et fideliter continere. Proximum imitatio: nam id quoque est docilis naturae, sic tamen, ut ea, quae discit, effingat, non habitum forte et incessum, et si quid in peius notabile est. Non dabit mihi spem bonae indolis, qui hoc imitandi studio petet, ut rideatur. Nam probus quoque in primis erit ille vere ingeniosus; alioqui non peius duxerim tardi esse ingenii, quam mali. Probus autem ab illo segni et iacente plurimum aberit. Hic meus, quae tradentur, non difficulter accipiet; quaedam etiam interrogabit; sequetur tamen magis, quam praecurret. Illud ingeniorum velut praecox genus non temere unquam pervenit ad frugem. Hi sunt, qui parva facile faciunt; et audacia propecti, quicquid illic possunt, statim ostendunt. Possunt autem id demum, quod in proximo est: verba continuant; haec vultu interrito, nulla tardati verecundia, proferunt. Non multum praestant, sed cito. Non subest vera vis, nec penitus immissis radicibus nititur: ut, quae summo solo sparsa sunt semina, celerius se effundunt; et imitatae spicas herbulae, inanibus aristis ante messem flavescunt. Placent haec annis comparata; deinde stat profectus, admiratio decrescit. *Quint.*, I. iii. 1-5.

140. *On the Necessity for Mutual Confidence between Master and Pupil.*

Plura de officiis docentium locutus, discipulos id unum interim moneo, ut praeceptores suos non minus, quam ipsa studia ament, et parentes esse, non quidem corporum, sed mentium, credant. Multum haec pietas confert studio; nam ita et libenter audient et dictis credent, et esse similes concupiscent: in ipsos denique coetus scholarum laeti et alacres convenient: emendati non irascentur, laudati gaudebunt: ut sint carissimi, studio merebuntur. Nam ut illorum officium est docere, sic horum praebere se dociles: alioqui neutrum sine altero sufficiet. Et sicut hominis ortus ex utroque gignentium confertur, et frustra sparseris semina, nisi illa praemollitus foverit sulcus: ita eloquentia coalescere nequit, nisi sociata tradentis accipientisque concordia. *Quint.*, II. ix.

141. *Persius describes the Influence of his Tutor, Cornutus, upon him.*

Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
 Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
 Secreti loquimur. Tibi nunc, hortante Camena,
 Excutienda damus praecordia : quantaque nostrae
 Pars tua sit, Cornute, animae, tibi, dulcis amice,
 Ostendisse iuvat. Pulsa dignoscere cautus,
 Quid solidum crepet, et pictae tectoria linguae.
 His ego centenas ausim deoscere fauces,
 Ut, quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
 Voce traham pura, totumque hoc verba resignent,
 Quod latet arcana non enarrabile fibra.
 Quum primum pavido custos mihi purpura cessit,
 Bullaque succinctis laribus donata pependit;
 Quum blandi comites, totaque impune Suburra
 Permisit sparsisse oculos iam candidus umbo;
 Quumque iter ambiguum est, et vitae nescius error
 Diducit trepidas ramosa in compita mentes:
 Me tibi supposui. Teneros tu suscipis annos
 Socratico, Cornute, sinu. Tunc fallere sollers,
 Adposita intortos extendit regula mores,
 Et premitur ratione animus vinctique laborat,
 Artificemque tuo ducit sub pollice vultum.
 Tecum etenim longos memini consumere soles,
 Et tecum primas epulis decerpere noctes.
 Unum opus et requiem pariter disponimus ambo,
 Atque verecunda laxamus seria mensa.
 Non equidem hoc dubites, amborum foedere certo
 Consentire dies, et ab uno sidere duci.
 Nostra vel aequali suspendit tempora Libra
 Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
 Dividit in Geminos concordia fata duorum,
 Saturnumque gravem nostro Iove frangimus una.
 Nescio quod certe est, quod me tibi temperat, astrum.

Pers., v. 19-51.

142. *The Young Romans were taught how to discuss on their Merits Questions involving some of the Broad Principles of Law.*

“Legum laus” et “vituperatio” iam maiores, ac prope summis operibus suffecturas, vires desiderant: quae quidem suasoriis

magis an controversiis accommodata sit exercitatio, consuetudine et iure civitatum differt. Apud Graecos enim lator earum ad iudicem vocabatur: Romanis pro concione suadere ac dissuadere moris fuit. Utroque autem modo pauca de his et fere certa dicuntur. Nam et genera sunt tria, "sacri, publici, privati iuris." Quae divisio ad laudem magis spectat, si quis eam per gradus augeat, quod "lex," quod "publica," quod "ad religionem deum comparata" sit. Ea quidem, de quibus quaeri solet, communia omnibus. Aut enim de iure dubitari potest eius, "qui rogat," ut "de P. Clodii, qui non rite creatus tribunus arguebatur:" aut de ipsius rogationis, quod est varium, sive "non trino" forte "nundino" promulgata, sive "non idoneo die," sive "contra intercessionem," vel "auspicia, aliudve quid, quod legitimis obstet," dicitur lata esse, vel ferri; sive "alicui manentium legum repugnare." Sed haec ad illas primas exercitationes non pertinent; nam sunt eae citra complexum personarum, temporum, causarum. Reliqua eadem fere, vero fictoque huiusmodi certamine, tractantur. Nam vitium aut "in verbis" est, aut "in rebus." In verbis quaeritur, "an satis significant? an sit in iis aliquid ambiguum?" In rebus, "an lex sibi ipsa consentiat? an in praeteritum ferri debeat? an in singulos homines?" Maxime vero commune est quaerere, "an sit honesta? an utilis?" Nec ignoro, plures fieri a plerisque partes: sed nos "iustum, pium, religiosum," ceteraque his similia "honesto" complectimur. "Iusti" tamen species non simpliciter excuti solet. Aut enim de re ipsa quaeritur, ut "dignane poena," vel "praemio sit?" aut de modo praemii poenaeve, "qui" tam "maior," quam "minor" culpari potest. Utilitas quoque interim "natura" discernitur, interim "tempore." Quaedam "an obtineri possint," ambigi solet. Ne illud quidem ignorare oportet, leges aliquando "totas," aliquando "ex parte" reprehendi solere, quum exemplum rei utriusque nobis claris orationibus praebeatur. Nec me fallit, eas quoque leges esse, quae non in perpetuum rogentur, sed de honoribus aut imperiis, qualis "Manilia" fuit, de qua Ciceronis oratio est. *Quint.*, II. iv. 33-40.

143. *Truths are best taught to the Young by Instances.*

Insuevit pater optimus hoc me
 Ut fugerem, exemplis vitiorum quaeque notando.
 Quum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
 Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset:
 "Nonne vides, Albi ut male vivat filius? utque
 Barrus inops? Magnum documentum, ne patriam rem

Perdere quis velit." A turpi meretricis amore
 Quum deterreret: "Scetani dissimilis sis."
 Ne sequerer moechas, concessa quum venere uti
 Possem: "Deprensi non bella est fama Treboni,"
 Aiebat. "Sapiens, vitatu quidque petitu
 Sit melius, causas reddet tibi: mi satis est, si
 Traditum ab antiquis morem servare tuamque,
 Dum custodis eges, vitam famamque tueri
 Incolumem possum. Simul ac duraverit aetas
 Membra animumque tuum, nabis sine cortice." Sic me
 Formabat puerum dictis, et sive iubebat,
 Ut facerem quid: "Habes auctorem, quo facias hoc,"
 Unum ex iudicibus selectis obiiciebat;
 Sive vetabat: "An hoc inhonestum et inutile factu
 Necne sit, addubites, flagret rumore malo quum
 Hic atque ille?" Avidos vicinum funus ut aegros
 Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
 Sic teneros animos aliena opprobria saepe
 Absterrent vitiis. *Hor., Sat., I. iv. 105-129.*

D. PHYSICAL SCIENCE.

144. *The Pleasures of Physical Research.*

Nosse fidem rerum, dubiasque exquirere causas,
 Sacra perurgentem, capitique attollere coelum;
 Scire, quot et quae sint magno natalia mundo;
 Principia occasus metuunt, an saecula pergunt,
 Et firma aeterno religata est machina vinco;
 Solis scire modum et quanto minor orbita luna est,
 Haec brevior cur bis senos cita pervolet orbes,
 Annuus ille meet; quae certo sidera currant
 Ordine, quaeve suos servant incondita motus;
 Sex cum nocte rapi, totidem cum luce referri;
 Nubila cur coelo Sterope denuntiet imbres,
 Quo rubeat Phoebe, quo frater palleat igni;
 Tempora cur varient anni, ver, prima iuventa,
 Cur aestate perit, cur aestas ipsa senescit,
 Auctumnoque obrepit hiems et in orbe recurrit;
 Axem scire Helices et tristem nosse cometen,
 Lucifer unde micet, quave Hesperus, unde Bootes;

Saturni quae stella tenax, quae Martia pugnax;
 Quo rapiant nautae, quo sidere lintea pandant;
 Scire vias maris et coeli praedicere cursus;
 Quo vocet Orion, quo Sirius excubat index,
 Et quaecumque iacent tanto miracula mundo,
 Non congesta pati, nec acervo condita rerum,
 Sed manifesta notis certa disponere sede
 Singula: divina est animi ac iucunda voluptas.

Aetna, 226-251.

145. *In the Sphere of Physical Speculation Certainty is Unattainable.*

"Latent ista omnia," Luculle,
 "Crassis occultata et circumfusa tenebris,"

ut nulla acies humani ingenii tanta sit, quae penetrare in caelum, terram intrare possit. Corpora nostra non novimus: qui sint situs partium, quam vim quaeque pars habeat, ignoramus. Itaque medici ipsi, quorum intererat ea nosse, aperuerunt, ut viderentur. Nec eo tamen aiunt empirici notiora esse illa; quia possit fieri, ut patefacta et detecta mutentur. Sed ecquid nos eodem modo rerum naturas persequere, aperire, dividere possumus, ut videamus, terra penitusne defixa sit, et quasi radicibus suis haereat; an media pendeat? Habitari ait Xenophanes in luna, eamque esse terram multarum urbium et montium. Portenta videntur; sed tamen neque ille, qui dixit, iurare posset, ita se rem habere, neque ego non ita. Dicitis etiam, esse e regione nobis, e contraria parte terrae, qui adversis vestigiis stent contra nostra vestigia, quos antipodas vocatis: cur mihi magis succensetis, qui ista non aspernor, quam eis, qui, quum audiunt, desipere vos arbitrantur? Hicetas Syracusius, ut ait Theophrastus, caelum, solem, lunam, stellas, supera denique omnia stare censet, neque praeter terram rem ullam in mundo moveri: quae quum circum axem se summa celeritate convertat et torqueat, eadem effici omnia, quae, si stante terra caelum moveretur. Atque hoc etiam Platonem in Timaeo dicere quidam arbitrantur, sed paullo obscurius. Quid tu, Epicure? Loquere. Putas solem esse tantulum? Egone? vos quidem tantum! Sed et vos ab illo irridemini, et ipsi illum vicissim eluditis. Liber igitur a tali irrisione Socrates, liber Aristo Chius, qui nihil istorum sciri putat posse. . . . Neque tamen istas quaestiones physicorum exterminandas puto. Est enim animorum ingeniorumque naturale quoddam quasi pabulum consideratio contemplatioque naturae:

erigimur; elatiores fieri videmur: humana despiciamus; cogitantesque supera atque caelestia, haec nostra, ut exigua et minima, contemnimus. Indagatio ipsa rerum tum maximarum, tum etiam occultissimarum, habet oblectationem. Si vero aliquid occurreret, quod verisimile videatur; humanissima completur animus voluptate. Quaeret igitur haec et vester sapiens et hic noster: sed vester, ut assentiatur, credat, affirmet: noster, ut vereatur temere opinari, praeclareque agi secum putet, si in eiusmodi rebus, verisimile quod sit, invenerit. *Cic., Lucull., xxxix., xli.*

146. *On the Latent Ambiguity in the Term "Causation."*

Communi igitur consuetudine sermonis abutimur, quum ita dicimus, velle aliquid quempiam aut nolle sine caussa. Ita enim dicimus, sine caussa, ut dicamus, sine externa et antecedente caussa, non sine aliqua. Ut, quum vas inane dicimus, non ita loquimur, ut Physici, quibus inane esse nihil placet: sed ita, ut, verbi caussa, sine aqua, sine vino, sine oleo vas esse dicamus: sic, quum sine caussa animum moveri dicimus, sine antecedente et externa caussa moveri, non omnino sine caussa, dicimus. De ipsa atomo dici potest, quum per inane moveatur gravitate et pondere, sine caussa moveri, quia nulla caussa accedat extrinsecus. Rursus autem, ne omnibus a Physicis irrideamur, si dicamus, quidquam fieri sine caussa, distinguendum est et ita dicendum, ipsius individui hanc esse naturam, ut pondere et gravitate moveatur, eamque ipsam esse caussam, cur ita feratur. Similiter ad animorum motus voluntarios non est requirenda externa caussa. Motus enim voluntarius eam naturam in se ipse continet, ut sit in nostra potestate nobisque pareat: nec id sine caussa. Eius enim rei caussa ipsa natura est. Quod quum ita sit, quid est, cur non omnis pronuntiatio aut vera aut falsa sit, nisi concesserimus fato fieri, quaecumque fiant? Quia futura vera, inquit, non possunt esse ea, quae caussas, cur futura sint, non habent: habeant igitur caussas necesse est ea, quae vera sunt; ita quum evenerint, fato evenerint. Confectum negotium, si quidem tibi concedendum est aut fato omnia fieri aut quidquam posse fieri sine caussa. *Cic., De Fato, xi.*

147. *Nothing can arise out of Nothing: but
Like must arise from Like.*

Nam si de nilo fierent, ex omnibu' rebus
Omne genus nasci posset, nil semine egeret.

E mare primum homines, e terra posset oriri
 Squamigerum genus et volucres erumpere caelo;
 Armenta atque aliae pecudes, genus omne ferarum
 Incerto partu culta ac deserta tenerent.
 Nec fructus idem arboribus constare solerent,
 Sed mutarentur, ferre omnes omnia possent.
 Quippe, ubi non essent genitalia corpora cuique,
 Qui posset mater rebus consistere certa?
 At nunc seminibus quia certis quaeque creantur,
 Inde enascitur atque oras in luminis exit,
 Materies ubi inest cuiusque et corpora prima;
 Atque hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni,
 Quod certis in rebus inest secreta facultas.
 Quod si de nilo fierent, subito exorerentur
 Incerto spatio atque alienis partibus anni,
 Quippe ubi nulla forent primordia quae genitali
 Concilio possent arceri tempore iniquo.
 Nec porro augendis rebus spatio foret usus
 Seminis ad coitum, si e nilo crescere possent;
 Nam fierent iuvenes subito ex infantibu' parvis
 E terraque exorta repente arbusta salirent.
 Quorum nil fieri manifestum est, omnia quando
 Paulatim crescunt, ut par est, semine certo,
 Crescentesque genus servant; ut noscere possis
 Quicque sua de materia grandescere alicue.

Lucr., I. 160-173, 180-191.

148. *The Universe is made up of Atoms and the Void.*

Omnis ut est igitur per se natura duabus
 Constitit in rebus; nam corpora sunt et inane,
 Haec in quo sita sunt et qua diversa moventur,
 Corpus enim per se communis dedicat esse
 Sensus; cui nisi prima fides fundata valebit,
 Haut erit occultis de rebus quo referentes
 Confirmare animi quicquam ratione queamus.
 Tum porro locus ac spatium, quod inane vocamus.
 Si nullum foret, haut usquam sita corpora possent
 Esse neque omnino quoquam diversa meare;
 Id quod iam supera tibi paulo ostendimus ante.
 Praeterea nil est quod possis dicere ab omni
 Corpore seiunctum secretumque esse ab inani,
 Quod quasi tertia sit numero natura reperta.

Nam quodcumque erit, esse aliquid debebit id ipsum;
 Cui si tactus erit, quamvis levis exiguusque,
 Augmine vel grandi vel parvo denique, dum sit,
 Corporis augebit numerum summamque sequetur.
 Sin intactile erit, nulla de parte quod ullam
 Rem prohibere queat per se transire meantem,
 Scilicet hoc id erit, vacuum quod inane vocamus.
 Praeterea per se quodcumque erit, aut faciet quid
 Aut aliis fungi debebit agentibus ipsum
 Aut erit ut possint in eo res esse gerique.
 At facere et fungi sine corpore nulla potest res
 Nec praebere locum porro nisi inane vacansque.
 Ergo praeter inane et corpora tertia per se
 Nulla potest rerum in numero natura relinqui,
 Nec quae sub sensus cadat ullo tempore nostros
 Nec ratione animi quam quisquam possit apisci.
Lucr., l. 419-448.

149. *Matter is Eternal.*

Materies igitur, solido quae corpore constat,
 Esse aeterna potest, cum cetera dissoluantur.
 Tum porro si nil esset quod inane vocaret,
 Omne foret solidum; nisi contra corpora certa
 Essent quae loca complerent quaecumque tenerent, 123
 Omne quod est, spatium vacuum constaret inane.
 Alternis igitur nimirum corpus inani
 Distinctumst, quoniam nec plenum naviter extat
 Nec porro vacuum. Sunt ergo corpora certa
 Quae spatium pleno possint distinguere inane.
 Haec neque dissolui plagis extrinsecus icta
 Possunt nec porro penitus penetrata retexi
 Nec ratione queunt alia temptata labare;
 Ergo si solida ac sine inani corpora prima
 Sunt ita uti docui, sint haec aeterna necessest.
 Praeterea nisi materies aeterna fuisset,
 Antehac ad nilum penitus res quaeque redissent
 De niloque renata forent quaecumque videmus.
 At quoniam supra docui nil posse creari
 De nilo neque quod genitum est ad nil revocari,
 Esse immortalia primordia corpore debent,
 Dissolui quo quaeque supremo tempore possint,
 Materies ut subpeditet rebus reparandis.
 Sunt igitur solida primordia simplicitate

Nec ratione queunt alia servata per aevom
Ex infinito iam tempore res reparare.

Lucr., I. 518-530, 538-550.

150. *The Atoms of Matter have Parts, but these Parts are Absolute Minima—not able to exist alone—abiding therefore in the Atom from all Eternity.*

Tum porro quoniam est extremum quodque cacumen
Corporis illius quod nostri cernere sensus
Iam nequeunt, id nimirum sine partibus extat
Et minima constat natura nec fuit umquam
Per se secretum neque posthac esse valebit,
Alterius quoniamst ipsum pars, primaque et una
Inde aliae atque aliae similes ex ordine partes
Agmine condense naturam corporis explent,
Quae quoniam per se nequeunt constare, necessest
Haerere unde queant nulla ratione revelli.
Sunt igitur solida primordia simplicitate
Quae minimis stipata cohaerent partibus arte.
Non ex illarum conventu conciliata,
Sed magis aeterna pollentia simplicitate,
Unde neque avelli quicquam neque diminui iam
Concedit natura reservans semina rebus.
Praeterea nisi erit minimum, parvissima quaeque
Corpora constabunt ex partibus infinitis,
Quippe ubi dimidia pars semper habebit
Dimidiam partem nec res praefiniet ulla.
Ergo rerum inter summam minimamque quid escit?
Nil erit ut distet; nam quamvis funditus omnis
Summa sit infinita, tamen, parvissima quae sunt,
Ex infinitis constabunt partibus aequae.
Quod quoniam ratio reclamationem vera negatque
Credere posse animum, victus fateare necessest
Esse ea quae nullis iam praedita partibus extent
Et minima constant natura. Quae quoniam sunt,
Illa quoque esse tibi solida atque aeterna fatendum.

Lucr., I. 599-627.

151. *The Motions of the Original Atoms may be illustrated by those of Motes in a Sunbeam.*

Contemplator enim, cum solis lumina cumque
Inserti fundunt radii per opaca domorum:

Multa minuta modis multis per inane videbis
 Corpora misceri radiorum lumine in ipso
 Et velut aeterno certamine proelia pugnās
 Edere turmatim certantia nec dare pausam
 Conciliis et discidiis exercita crebris;
 Conicere ut possis ex hoc, primordia rerum
 Quale sit in magno iactari semper inani.
 Hoc etiam magis haec animum te advertere par est
 Corpora quae in solis radiis turbare videntur,
 Quod tales turbae motus quoque materiali
 Significant clandestinos caecosque subesse.
 Multa videbis enim plagis ibi percita caecis
 Commutare viam retroque repulsa reverti
 Nunc huc nunc illuc in cunctas undique partis.
 Scilicet hic a principiis est omnibus error.
 Prima moventur enim per se primordia rerum;
 Inde ea quae parvo sunt corpora conciliatu
 Et quasi proxima sunt ad viris principiorum,
 Ictibus illorum caecis impulsa cientur,
 Ipsaque proporro paulo maiora lacescunt.
 Sic a principiis ascendit motus et exiit x/
 Paulatim nostros ad sensus, ut moveantur
 Illa quoque, in solis quae lumine cernere quimus
 Nec quibus id faciant plagis apparet aperte.
Lucr., II. 114-122, 125-141.

152. *The Various Consistency of Bodies, and the Variety of the Sensations they produce in us, arise from the Variety of the Sizes and Shapes of their Constituent Atoms.*

Dicere enim possis caelestem fulminis ignem
 Suptilem magis e parvis constare figuris
 Atque ideo transire foramina quae nequit ignis
 Noster hic e lignis ortus taedaeque creatus.
 Praeterea lumen per cornum transit, ai imber t
 Respuitur. Quare? nisi luminis illa minora
 Corpora sunt quam de quibus est liquor almus aquarum.
 Et quamvis subito per colum vina videmus
 Perfluere; at contra tardum cunctatur olivom,
 Aut quia nimirum maioribus est elementis
 Aut magis hamatis inter se perque plicatis,
 Atque ideo fit uti non tam diducta repente
 Inter se possint primordia singula quaeque
 Singula per cuiusque foramina permanare.

Denique quae nobis durata ac spissa videntur,
Haec magis hamatis inter sese esse necessest
Et quasi ramosis alte compacta teneri.

In quo iam genere in primis adamantina saxa
Prima acie constant ictus contemnere sueta
Et validi silices ac duri robora ferri
Aeraque quae claustris restantia vociferantur.

Lucr., ii. 384-407, 444-450.

153. *If we grant the Principle that Infinite Variety of Form implies Infinite Variety of Size, it will follow that the Number of Different Shapes of the Original Atoms of Matter is limited.*

Quod quoniam docui, pergam conectere rem quae
Ex hoc apta fidem ducat, primordia rerum
Finita variare figurarum ratione,
Quod si non ita sit, rursum iam semina quaedam
Esse infinito debebunt corporis auctu.
Nam quoniam eadem una cuiusvis in brevitate
Corporis inter se multum variare figurae
Non possunt: fac enim minimis e partibus esse
Corpora prima tribus, vel paulo pluribus auge;
Nempe ubi eas partis unius corporis omnis,
Summa atque ima locans, transmutans dextera laevis,
Omnimodis expertus eris, quam quisque det ordo
Formai speciem totius corporis eius,
Quod superest, si forte voles variare figuras,
Addendum partis alias erit, inde sequetur,
Adsimili ratione alias ut postulet ordo,
Si tu forte voles etiam variare figuras:
Ergo formarum novitatem corporis augmen
Subsequitur. Quare non est ut credere possis
Esse infinitis distantia semina formis,
Ne quaedam cogas immani maximitate
Esse, supra quod iam docui non posse probari.

Lucr., II. 478-499.

154. *Though the Atoms of Matter are themselves without Sensation, yet their Combinations may generate Sensation.*

Tum porro quid id est, animum quod percutit, ipsum
Quod movet et varios sensus expromere cogit,

Ex insensilibus ne credas sensile gigni?
 Nimirum lapides et ligna et terra quod una
 Mixta tamen nequeunt vitalem reddere sensum.
 Illud in his igitur rebus meminisse decebit,
 Non ex omnibus omnino, quaecumque creant res,
 Sensile et extemplo me gigni dicere sensus,
 Sed magni referre ea primum quantula constant,
 Sensile quae faciunt, et qua sint praedita forma,
 Motibus ordinibus posituris denique quae sint.
 Quarum nil rerum in lignis glaeisque videmus;
 Et tamen haec, cum sunt quasi putrefacta per imbres,
 Vermiculos pariunt, quia corpora materiali
 Antiquis ex ordinibus permota nova re
 Conciliantur ita ut debent animalia gigni.
 Denique uti possint sentire animalia quaeque,
 Principiis si iam est sensus tribuendus eorum,
 Quid, genus humanum proprium de quibus factumst?
 Scilicet et risu tremulo concussa cachinnant
 Et lacrimis spargunt rorantibus ora genasque
 Multaque de rerum mixtura dicere callent
 Et sibi proporro quae sint primordia quaerunt;
 Quandoquidem totis mortalibus adsimulata
 Ipsa quoque ex aliis, nusquam consistere ut ausis:
 Quippe sequar, quodcumque loqui ridereque dices
 Et sapere, ex aliis eadem haec facientibus ut sit.
 Quod si delira haec furiosaque cernimus esse
 Et ridere potest non ex ridentibus factus
 Et sapere et doctis rationem reddere dictis
 Non ex seminibus sapientibus atque disertis,
 Qui minus esse queant ea quae sentire videmus
 Seminibus permixta carentibus undique sensu?

Lucr., II. 886-901, 973-990.

155. *The Existing Universe is the Result of a certain Option of Movement in the Original Atoms, by which they swerved from the Perpendicular while travelling down Space in Parallel Straight Lines; from this also arise the Phenomena of Voluntary Motion.*

Illud in his quoque te rebus cognoscere avemus,
 Corpora dum deorsum rectum per inane feruntur,
 Ponderibus propriis incerto tempore ferme
 Incertisque loci spatiis decellere paulum,
 Tantum quod momen mutatum dicere possis.

Quod nisi declinare solerent, omnia deorsum,
 Imbris uti guttae, caderent per inane profundum,
 Nec foret offensus natus nec plaga creata
 Principiis ; ita nil umquam natura creasset.
 Quare etiam atque etiam paulum inclinare necessest
 Corpora ; nec plus quam minimum, ne fingere motus
 Obliquos videamur et id res vera refutet.
 Denique si semper motus conectitur omnis
 Et vetere exoritur semper novus ordine certo
 Nec declinando faciunt primordia motus
 Principium quoddam quod fati foedera rumpat,
 Ex infinito ne causam causa sequatur,
 Libera per terras unde haec animantibus exstat,
 Unde est haec, inquam, fati avolsa potestas
 Per quam progredimur quo ducit quemque voluntas,
 Declinamus item motus nec tempore certo
 Nec regione loci certa, sed ubi ipsa tulit mens ?
 Nam dubio procul his rebus sua cuique voluntas
 Principium dat et hinc motus per membra rigantur.

Lucr., II. 216-224, 243-245, 251-262.

156. *The Universe was formed out of Chaos.*

Ante mare et terras et, quod tegit omnia, coelum
 Unus erat toto naturae vultus in orbe,
 Quem dixere chaos, rudis indigestaque moles ;
 Nec quidquam nisi pondus iners ; congestaque eodem
 Non bene iunctarum discordia semina rerum.

Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
 Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.
 Hanc deus et melior litem natura diremit:
 Nam coelo terras, et terris abscidit undas,
 Et liquidum spisso secrevit ab aëre coelum.
 Quae postquam evolvit caecoque exemit acervo,
 Dissociata locis concordi pace ligavit.
 Ignea convexi vis et sine pondere coeli
 Emicuit summaque locum sibi legit in arce.
 Proximus est aër illi levitate locoque:
 Densior his tellus, elementaque grandia traxit,
 Et pressa est gravitate sui. Circumfluit humor
 Ultima possedit solidumque coërcuit orbem.

Ovid, Metam., i. 5-9, 19-31.

157. *Amid the Variety of Conflicting Views as to the Origin of the Universe, One Thing is Certain—viz., that it presents the Spectacle of an Orderly Arrangement.*

Ipsa mihi primum naturae forma canenda est,
 Ponendusque sua totus sub imagine mundus.
 Quem sive ex nullis repetentem semina rebus
 Natali quoque egere placet, semperque fuisse,
 Et fore, principio pariter fatoque carentem ;
 Seu permixta chaos rerum primordia quondam
 Discrevit partu mundumque enixa nitentem
 Fugit in infernas caligo pulsa tenebras ;
 Sive individuus, in idem reditura soluta,
 Principiis natura manet post saecula mille,
 Et paene ex nihilo summum est nihilumque futurum,
 Caecaque materies caelum perfecit et orbem ;
 Sive ignis fabricavit opus flammaeque micantes,
 Quae mundi fecere oculos, habitantque per omne
 Corpus et in caelo vibrantia fulmina fingunt ;
 Seu liquor haec peperit, sine quo riget arida rerum
 Materies, ipsumque vorat, quo solvitur, ignem ;
 Aut neque terra patrem novit, nec flamma, nec aer,
 Aut humor, faciuntque deum per quattuor artus,
 Et mundi struxere globum, prohibentque requiri
 Ultra se quicquam, cum per se cuncta crearent,
 Frigida nec calidis desint, aut humida siccis,
 Spiritus aut solidis sitque haec discordia concors,
 Quae nexus habilis et opus generabile fingit,
 Atque omnis partus elementa rapacia reddit ;—
 (Semper erit genus in pugna, dubiumque manebit
 Quod latet, et tantum supra est hominemque deumque ;)
 Sed facies quaecumque tamen sub origine rerum
 Convenit et certo digestum est ordine corpus.

Manil., i. 120–148.

158. *The Universe is Spherical in Form.*

Nec vero tibi natura admiranda videri
 Pendentis terrae debet, cum pendeat ipse
 Mundus et in nullo ponat vestigia fundo.
 Quod patet ex ipso motu cursuque volantis.
 Cum suspensus eat Phoebus cursumque reflectat
 Huc illuc, agiles et servet in aethere metas,

Cum luna et stellae volitent per inania mundi;
 Terra quoque aerias leges imitata pependit.
 Est igitur tellus mediam sortita cavernam
 Aeris et toto pariter sublata profundo;
 Nec patulas distenta plagas, sed condita in orbem
 Undique surgentem pariter pariterque cadentem.
 Haec est naturae facies; sic mundus et ipse
 In convexa volans teretes facit esse figuras
 Stellarum; solisque orbem lunaeque rotundum
 Aspicimus, tumido quaerentis corpore lumen,
 Quod globus obliquos totus non accipit ignes.
 Sic tellus glomerata manet mundumque figurat.

Manil. i. 194-210, 213.

159. *The Sphere is the most Perfect Figure: the Regular Motions and Unchanging Order of the several Parts of the Universe are due to the Fact of its Spherical Shape.*

Conum tibi ais et cylindrum et pyramidem pulchriorem, quam sphaeram videri. Novum etiam oculorum iudicium habetis. Sed sint ista pulchriora dumtaxat aspectu: quod mihi tamen ipsum non videtur: quid enim pulchrius ea figura, quae sola omnes alias figuras complexa continet, quaeque nihil asperitatis habere, nihil offensionis potest, nihil incisum angulis, nihil anfractibus, nihil eminens, nihil lacunosum? quumque duae formae praestantes sint, ex solidis globus, (sic enim *σφαῖραν* interpretari placet;) ex planis autem circulus aut orbis, qui *κύκλος*; Graece dicitur: his duabus formis contingit solis, ut omnes earum partes sint inter se simillimae, a medioque tantum absit extremum, quantum medium a summo: quo nihil fieri potest aptius. Sed si haec non videtis, quia numquam eruditum illum pulverem attigistis: an ne hoc quidem physici intelligere potuistis, hanc aequabilitatem motus constantiamque ordinum in alia figura non potuisse servari? Itaque nihil potest esse indoctius, quam quod a vobis affirmari solet. Nec enim hunc ipsum mundum pro certo rotundum esse dicitis; nam posse fieri, ut alia sit figura: innumerabilesque mundos alios aliarum esse formarum. Quae, si, bis bina quot essent, didicisset Epicurus, certe non diceret. Sed dum, palato quid sit optimum, iudicat, caeli palatum (ut ait Ennius) non suspexit. Nam, quum duo sint genera siderum: quorum alterum, spatiis immutabilibus ab ortu ad occasum commeans, nullum umquam cursus sui vestigium inflectat, alterum autem continuas

conversiones duas iisdem spatiis cursibusque conficiat : ex utraque re et mundi volubilitas, quae nisi in globosa forma esse non posset, et stellarum rotundi ambitus cognoscuntur. *Cic., N. D., II. xviii. 47, 48.*

160. *The Music of the Spheres.*

Quid ? hic, inquam, quis est, qui complet aures meas, tantus et tam dulcis sonus ? Hic est, inquit ille, qui intervallis coniunctus imparibus, sed tamen pro rata parte ratione distinctis, impulsu et motu ipsorum orbium conficitur et, acuta cum gravibus temperans, varios aequabiliter concentus efficit : nec enim silentio tanti motus incitari possunt, et natura fert, ut extrema ex altera parte graviter, ex altera autem acute sonent. Quam ob causam summus ille caeli stellifer cursus, cuius conversio est concitatio, acuto et excitato movetur sono, gravissimo autem hic lunaris atque infimus : nam terra nona immobilis manens ima sede semper haeret, complexa medium mundi locum. Illi autem octo cursus, in quibus eadem vis est duorum, septem efficiunt distinctos intervallis sonos : qui numerus rerum omnium fere nodus est : quod docti homines nervis imitati atque cantibus, aperuere sibi reditum in hunc locum, sicut alii, qui praestantibus ingeniis in vita humana divina studia coluerunt. Hoc sonitu oppletae aures hominum obsurduerunt : nec est ullus hebetior sensus in vobis, sicut, ubi Nilus ad illa, quae Catadupa nominantur, praecipitat ex altissimis montibus, ea gens, quae illum locum accolit, propter magnitudinem sonitus sensu audiendi caret. Hic vero tantus est totius mundi incitatissima conversione sonitus, ut eum aures hominum capere non possint, sicut intueri solem adversum nequitis, eiusque radiis acies vestra sensusque vincitur. *Cic., Somn. Scip., V.*

161. *Motions of the Sun and Moon : how they affect the Earth.*

Primus sol, qui astrorum obtinet principatum, ita movetur, ut, quum terras larga luce compleverit, eadem modo his, modo illis ex partibus opacet. Ipsa enim umbra terrae soli efficiens noctem efficit. Nocturnorum autem spatiorum eadem est aequabilitas, quae diurnorum ; eiusdemque solis tum accessus modici tum recessus et frigoris et caloris modum temperant : circuitus enim solis orbium V et LX et CCC, quarta fere diei parte addita, conversionem conficiunt annuam : inflectens autem sol cursum tum ad septem triones, tum ad meridiem aestates et hiemes efficit, et ea duo tempora, quorum alterum hiemi

senescenti adiunctum est, alterum aestati. Ita ex quattuor temporum mutationibus omnium, quae terra marique gignuntur, initia caussaeque ducuntur. Iam solis annuos cursus spatiis menstruis luna consequitur: cuius tenuissimum lumen facit proximus accessus ad solem, digressus autem longissimus quisque plenissimum. Neque solum eius species ac forma mutatur tum crescendo, tum defectibus in initia recurrendo, sed etiam regio, quae tum est aquilonaris, tum australis. In lunae quoque cursu est et brumae quaedam et solstitii similitudo, multaque ab ea manant et fluunt, quibus et animantes alantur augescantque, et pubescant maturitatemque assequantur, quae oriuntur e terra. *Cic., N. D., II. xix. 49, 50.*

162. *The Difference in the Orbits of the Sun and Moon explained.*

Nec ratio solis simplex et certa patescit,
 Quo pacto aestivis e partibus aegocerotis
 Brumalis adeat flexus atque inde revertens
 Cancris ut se vertat metas ad solstitialis,
 Lunaque mensibus id spatium videatur obire,
 Annua sol in quo consumit tempora cursu.
 Non, inquam, simplex his rebus reddita causast.
 Nam fieri vel cum primis id posse videtur
 Democriti quod sancta viri sententia ponit
 Quanto quaeque magis sint terram sidera propter,
 Tanto posse minus cum caeli turbine ferri.
 Evanescere enim rapidas illius et acris
 Imminui sup̄ter viris, ideoque relinqui
 Paulatim solem cum posteriorib' signis,
 Inferior multo quod sit quam fervida signa.
 Et magis hoc lunam: quanto demissior eius
 Cursus abest procul a caelo terrisque propinquat,
 Tanto posse minus cum signis tendere cursum.
 Flaccidiore etenim quanto cum turbine fertur
 Inferior quam sol, tantò magis omnia signa
 Hanc adipiscuntur circum praeterque feruntur.
 Propterea fit ut haec ad signum quodque reverti
 Mobilius videatur, ad hanc quia signa revisunt.
 Fit quoque ut e mundi transversis partibus aer
 Alternis certo fluere alter tempore possit,
 Qui queat aestivis solem detrudere signis
 Brumalis usque ad flexus gelidumque rigorem,
 Et qui reiciat gelidis a frigoris umbris
 Aestiferas usque in partis et fervida signa.

Et ratione pari lunam stellasque putandumst,
Quae volvunt magnos in magnis orbibus annos,
Aeribus posse alternis e partibus ire.

Lucr., V. 614-645.

163. *Eclipses of the Sun and Moon.*

Solis item quoque defectus lunaeque latebras
Pluribus e causis fieri tibi posse putandumst.
Nam cur luna queat terram secludere solis
Lumine et a terris altum caput obstruere ei,
Obiciens caecum radiis ardentibus orbem;
Tempore eodem aliut facere id non posse putetur
Corpus quod cassum labatur lumine semper?
Solque suos etiam dimittere languidus ignes
Tempore cur certo nequeat recreareque lumen,
Cum loca praeteriit flammis infesta per auras,
Quae faciunt ignis interstingui atque perire?
Et cur terra queat lunam spoliare vicissim
Lumine et oppressum solem super ipsa tenere,
Menstrua dum rigidas coni perlabitur umbras;
Tempore eodem aliut nequeat succurrere lunae
Corpus vel supra solis perlabier orbem,
Quod radios interrumpat lumenque profusum?
Et tamen ipsa suo si fulget luna nitore,
Cur nequeat certa mundi languescere parte,
Dum loca luminibus propriis inimica per exit?

Lucr., V. 751-770.

164. *An Account of the Moon's Light and Phases.*

Luna potest radiis solis percussa nitere
Inque dies magis id lumen convertere nobis
Ad speciem, quantum solis secedit ab orbi,
Denique eum contra pleno bene lumine fulsit
Atque oriens obitus eius super edita vidit;
Inde minutatim retro quasi condere lumen
Debet item, quanto propius iam solis ad ignem,
Labitur ex alia signorum parte per orbem;
Ut faciunt, lunam qui fingunt esse pilai
Consimilem cursusque viam sub sole tenere.
Est etiam quare proprio cum lumine possit
Volvier et varias splendoris reddere formas.
Corpus enim licet esse aliud quod fertur et una

Labitur omnimodis occursans officiensque
Nec potis est cerni, quia cassum lumine fertur.
Versarique potest, globus ut, si forte, pilai;
Dimidia ex parti candenti lumine tinctus,
Versandoque globum variantis edere formas,
Dénique eam partem, quaecunque est ignibus aucta,
Ad speciem vertit nobis oculosque patentis:
Inde minutatim retro contorquet et aufert
Luciferam partem glomeraminis atque pilai;
Ut Babylonica Chaldaeum doctrina refutans
Astrologorum artem contra convincere tendit,
Proinde quasi id fieri nequeat quod pugnat uterque
Aut minus hoc illo sit cur amplectier ausis.

Lucr., V. 705-730.

165. *Causes of the Motions of the Stars.*

Motibus astrorum nunc quae sit causa canamus,
Principio magnus caeli si vortitur orbis,
Ex utraque polum parti premere aera nobis,
Dicendum est extraque tenere et claudere utrimque;
Inde alium supra fluere atque intendere eodem
Quo volvenda micant aeterni sidera mundi;
Aut alium supter, contra qui subvehat orbem,
Ut fluvios versare rotas atque haustra videmus.
Est etiam quoque uti possit caelum omne manere
In statione, tamen cum lucida signa ferantur;
Sive quod inclusi rapidi sunt aetheris aestus
Quaerentesque viam circum versantur et ignes
Passim per caeli volvunt immania templa;
Sive aliunde fluens alicunde extrinsecus aer
Versat agens ignis; sive ipsi serpere possunt
Quo cuiusque cibus vocat atque invitat euntis,
Flammea per caelum pascentes corpora passim.
Nam quid in hoc mundo sit eorum ponere certum
Difficile est; sed quid possit fiatque per omne
In variis mundis varia ratione creatis,
Id doceo plurisque sequor disponere causas,
Motibus astrorum quae possint esse per omne;
E quibus una tamen sit in hoc quoque causa necessest
Quae vegeat motum signis; sed quae sit earum
Praecipere hautquaquamst pedetemtim progredientis.

Lucr., V. 509-533.

166. *An Account of the Motions of the Five Planets.*

Maxime vero sunt admirabiles motus earum quinque stellarum, quae falso vocantur errantes. Nihil enim errat, quod in omni aeternitate conservat progressus et regressus reliquosque motus constantes et ratos. Quod eo est admirabilius in his stellis, quas dicimus, quia tum occultantur, tum rursus aperiuntur, tum adeunt, tum recedunt, tum antecedunt, tum subsequuntur, tum celerius moventur, tum tardius, tum omnino ne moventur quidem, sed ad quoddam tempus insistent. Quarum ex disparibus motionibus magnum annum mathematici nominaverunt, qui tum efficitur, quum solis et lunae et quinque errantium ad eandem inter se comparisonem confectis omnium spatiis est facta conversio. Quae quam longa sit, magna quaestio est: esse vero certam et definitam necesse est. Nam ea, quae Saturni stella dicitur *Φαίω*que a Graecis nominatur, quae a terra abest plurimum, xxx fere annis cursum suum conficit: in quo cursu multa mirabiliter efficiens, tum antecedendo, tum retardando, tum vespertinis temporibus delitescendo, tum matutinis rursum se aperiendo, nihil immutat sempiternis saeculorum aetatibus, quin eadem iisdem temporibus efficiat. Infra autem hanc propius a terra Iovis stella fertur, quae *Φαίδων* dicitur, eaque eundem XII signorum orbem annis XII conficit, easdemque, quas Saturni stella, efficit in cursu varietates. Huic autem proximum inferiorem orbem tenet *Πυρόεις*, quae stella Martis appellatur, eaque IV et XX mensibus, VI, ut opinor, diebus minus, eundem lustrat orbem, quem duae superiores. Infra autem hanc stella Mercurii est: ea *Στίλβων* appellatur a Graecis; quae anno fere vertente signiferum lustrat orbem neque a sole longius umquam unius signi intervallo discedit tum antevertens tum subsequens. Infima est quinque errantium terraque proxima stella Veneris, quae *Φωσφόρος* Graece, Latine dicitur Lucifer, quum antegreditur solem, quum subsequitur autem, *Εσπερος*. Ea cursum anno conficit et latitudinem lustrans signiferi orbis et longitudinem: quod idem faciunt stellae superiores: neque umquam ab sole duorum signorum intervallo longius discedit tum antecedens tum subsequens. *Cic., N. D., II. xx.*

167. *The Motions of the Heavenly Bodies have suggested the Idea of Time.*

Quando igitur unum quodque eorum siderum cursum decorum est adeptum, ex quibus erat motus temporis consignandus: colligatisque corporibus vinculis animalibus, tum animantia

orta sunt: eaque imperio parere didicerunt: tunc ex alterius naturae motione transversa, in eiusdem naturae motum incurventia, in eaque haerentia atque impedita, quum alia maiorem lustrarent orbem, alia minorem, tardius quae maiorem, celerius quae minorem, motu unius eiusdemque naturae: quae velocissime movebantur, ea celeritate vinci a tardioribus, et quum superabant, superari videbantur. Omnes enim orbis eorum quasi helicis inflexione vertebat: quam bifariam contrarie simul procedentia efficiebant, ut, quod esset tardissimum, id proximum fieret celerrimo. Atque ut esset mensura quaedam evidens, quae in istis octo cursibus celeritates tarditatesque declararet: deus ipse solem, quasi lumen, accendit ad secundum supra terram ambitum, ut quam maxime caelum omnibus colluceret, animantesque, quibus ius esset doceri, ab eiusdem motu et ab eius, quod simile esset, numerorum naturam vimque cognoscerent. Nox igitur et dies ad hunc modum, et ob has generata causas, unum circuitum orbis efficit sapientissimum atque optimum: mensis autem, quando luna, lustrato suo cursu, solem consecuta est: annus, ubi sol suum totum confecit et peragravit orbem. Ceterorum autem siderum ambitus ignorantes homines, praeter admodum paucos, neque nomine appellant, neque inter se numero commetiuntur. Itaque nesciunt, hos siderum errores id ipsum esse, quod rite dicitur tempus, multitudine infinita, varietate admirabili praeditos. Attamen illud perspicui et intelligi potest, absoluto perfectoque numero temporis, absolutum perfectumque annum tunc compleri denique, quum se octo ambitus, confectis suis cursibus, ad idem caput retulerunt, quumque eos permensus est idem et semper sui similis orbis. Has igitur ob causas nata astra sunt, quae, per caelum penetrantia, solstitiali se et brumali revocatione converterent: ut hoc omne animal, quod videmus, esset illi animali, quod sentimus, ad aeternitatis imitationem simillimum. *Cic., Tim., ix.*

168. *The Diameter of the Zodiac estimated in terms of the Distance between any Two Signs.*

Ipse autem quantum convexo mundus Olympe
Obtineat spatium, quantis bis sena ferantur
Finibus astra, docet ratio, cui nulla resistunt
Claustra, nec immensae moles, ceduntque recessus,
Omnia succumbunt, ipsum est penetrabile caelum.
Nam quantum a terris atque aequore signa recedunt,
Tantum bina patent: quacunquē inciditur orbis
Per medium, pars efficitur tum tertia gyri,

Exiguo dirimens solidam discrimine summam.
 Summum igitur caelum bis bina refugit ab imo
 Astro, bis senis ut sit pars tertia signis.
 Sed quia per medium est tellus suspensa profundum,
 Binis a summo signis discedit et imo.
 Hinc igitur quodcunque supra te suspicis ipse,
 Qua per inane meant oculi, quaque ire recusant,
 Binis aequandum est signis, sex tanta rotundae
 Efficiunt orbem zonae, qua signa feruntur
 Bis sex, aequali spatio textentia caelum.

Manil., i. 539–551.

169. *A Description of the Zodiac.*

Mundus autem est omnium naturae rerum conceptio summa
 coelumque sideribus conformatum. Id volvitur continenter
 circum terram atque mare per axis cardines extremos. Namque
 in his locis naturalis potestas ita architectata est collocavitque
 cardines tanquam centra, unum a terra et a mari in summo
 mundo ac post ipsas stellas septentrionum, alterum transcontra
 sub terra in meridianis partibus; ibique circum eos cardines
 orbiculos, [tanquam] circum centra ut in torno, perfecit, qui
 Graece *πῶλοι* nominantur; per quos pervolat sempiterno coelum:
 ita media terra cum mari centri loco naturaliter est collocata.
 His natura dispositis ita, uti septentrionali parte a terra excel-
 sius habeat altitudine centrum, in meridiana autem parte in
 inferioribus locis subiectum a terra obscuretur; tunc etiam per
 medium transversa et inclinata in meridiem circuli lata zona
 duodecim signis est conformata; quae eorum species stellis dis-
 positis duodecim partibus peraequatis exprimit depictam a
 natura figurationem. Itaque lucentia cum mundo reliquoque
 siderum ornatu circum terram mareque pervolantia cursus per-
 ficiunt ad coeli rotunditatem. *Vitr.*, ix. i. 2, 3.

170. *The Five Zones.*

Idcirco certis dimensum partibus orbem
 Per duodena regit mundi Sol aureus astra.
 Quinque tenent coelum zonae, quarum una corusco
 Semper sole rubens et torrida semper ab igni:
 Quam circum extremae dextra laevaue trahuntur,
 Caerulea glacie concretae atque imbribus atris.
 Has inter mediamque duae mortalibus aegris

Munere concessae divum : et via secta per ambas,
 Obliquus qua se signorum verteret ordo.
 Mundus, ut ad Scythiam Rhipaeasque arduus arces
 Consurgit, premitur Libyae devexus in austros.
 Hic vertex nobis semper sublimis; at illum
 Sub pedibus Styx atra videt Manesque profundi.
 Maximus hic flexu sinuoso elabitur Anguis
 Circum, perque duas in morem fluminis Arctos,
 Arctos Oceani metuentes aequore tingi.
 Illic, ut perhibent, aut intempesta silet nox,
 Semper et obtenta densentur nocte tenebrae:
 Aut redit a nobis Aurora, diemque reducit;
 Nosque ubi primus equis Oriens afflavit anhelis,
 Illic sera rubens accendit lumina Vesper.

Virg., G., i. 231-251.

171. *The Five Zones—Another Account.*

Circulus ad boream fulgentem sustinet Arcton,
 Sexque fugit solidas a caeli vertice partes.
 Alter ad extremi decurrens sidera Cancri,
 In quo consummat Phoebus lucemque moramque,
 Tardaque per longos circumfert lumina flexus,
 Aestivum medio nomen sibi sumit ab aestu;
 Temporis et titulo potitur metaque volantis
 Solis, et extremos designat fervidus actus,
 Et quinque in partes aquilonis distat ab orbe.
 Tertius in media mundi regione locatus
 Ingenti spira totum praecingit Olympon,
 Parte ab utraque videns axem; quo limine Phoebus
 Componit paribus numeris noctemque diemque,
 Veris et auctumni currens per tempora mixta,
 Cum medium aequali distinguit limite caelum,
 Quattuor et gradibus sua fila reducit ab aestu.
 Proximus hunc ultra brumalis nomine cingens
 Ultima designat fulgentis lumina solis,
 Inviaque obliqua radiorum munera flamma
 Dat per iter minimum nobis; sed finibus illis,
 Quos super incubuit, longa stant tempora luce,
 Vixque dies transit candentem extenta per aestum,
 Bisque iacet binis summotus partibus orbis.

Manil., i. 566-588.

172. *The Formation of the Earth.*

Quippe etenim primum terrai corpora quaeque,
 Propterea quod erant gravia et perplexa, coibant
 In medio atque imas capiebant omnia sedes;
 Quae quanto magis inter se perplexa coibant,
 Tam magis expressere ea quae mare sidera solem
 Lunamque efficerent et magni moenia mundi.
 Omnia enim magis haec e levibus atque rotundis
 Seminibus, multoque minoribu' sunt elementis
 Quam tellus. Ideo, per rara foramina, terrae
 Partibus erumpens primus se sustulit aether
 Ignifer et multos secum levis abstulit ignis.
 Hunc exordia sunt solis lunaeque secuta,
 Interutrage globi quorum vertuntur in auris.
 His igitur rebus retractis terra repente,
 Maxuma qua nunc se ponti plaga caerula tendit,
 Succidit et salso suffudit gurgite fossas.
 Inque dies quanto circum magis aetheris aestus
 Et radii solis cogeabant undique terram
 Verberibus crebris extrema ad limina in artum,
 In medio ut propulsa suo condensa coiret,
 Tam magis expressus salsus de corpore sudor
 Augebat mare manando camposque natantis,
 Et tanto magis illa foras elabsa volabant
 Corpora multa vaporis et aeris altaque caeli
 Densebant procul a terris fulgentia templa.
 Sidebant campi, crescebant montibus altis
 Ascensus; neque enim poterant subsidere saxa
 Nec pariter tantundem omnes succumbere partis.
Lucr., V. 449-459, 471-472, 480-494.

173. *The Formation of the Earth—Another Account.*

Namque canebat, uti magnum per inane coacta
 Semina terrarumque animaeque marisque fuissent,
 Et liquidi simul ignis; ut his exordia primis
 Omnia, et ipse tener mundi concreverit orbis;
 Tum durare solum et discludere Nerea ponto
 Coeperit, et rerum paullatim sumere formas;
 Iamque novum terrae stupeant lucescere solem,
 Altius atque cadant summotis nubibus imbres:

Incipiant silvae quum primum surgere, quumque
Rara per ignaros errent animalia montes.

Virg., Ec., vi. 31-40.

174. *The Formation of the Earth—Another Account.*

Sic ubi dispositam quisquis fuit ille deorum,
Congeriem secuit, sectamque in membra redegit:
Principio terram, ne non aequalis ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidisque tumescere ventis
Iussit et ambitae circumdare littora terrae.
Addidit et fontes et stagna immensa lacusque,
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis.
Iussit et extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
Utque duae dextra coelum totidemque sinistra
Parte secant zonae, quinta est ardentior illis:
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura dei, totidemque plagae tellure premuntur.
Quarum quae media est, non est habitabilis aestu:
Nix tegit alta duas; totidem inter utramque locavit,
Temperiemque dedit mista cum frigore flamma.
Imminet his aër: qui, quanto est pondere terrae
Pondus aquae levius, tanto est onerosior igne.
Illic et nebulas, illic consistere nubes
Iussit, et humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
Haec super imposuit liquidum et gravitate carentem
Aethera, nec quidquam terrenae faecis habentem.
Vix ita limitibus discreverat omnia certis,
Quum, quae pressa diu massa latuere sub ipsa,
Sidera coeperunt toto fulgescere coelo.
Neu regio foret ulla suis animalibus orba,
Astra tenent coeleste solum formaeque deorum,
Cesserunt nitidis habitandae piscibus undae,
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.

Ovid, Metam., I. 32-39, 43-56, 67-75.

E. THE EARTH;—INORGANIC NATURE.

175. *Only a Small Portion of the Earth's Surface is habitable.*

Vides habitari in terra raris et angustis in locis, et in ipsis quasi maculis, ubi habitat, vastas solitudines interiectas: hosque, qui incolunt terram, non modo interruptos ita esse ut nihil inter ipsos ab aliis ad alios manare possit, sed partim obliquos, partim aversos, partim etiam adversos stare vobis: a quibus exspectare gloriam certe nullam potestis. Cernis autem eandem terram quasi quibusdam redimitam et circumdatam cingulis; e quibus duos maxime inter se diversos, et caeli verticibus ipsis ex utraque parte subnixos, obriguisset pruina vides; medium autem illum et maximum solis ardore torreri: duos habitabiles, quorum australis ille, in quo qui insistent, adversa vobis urgent vestigia, nihil ad vestrum genus: hic autem alter subiectus aquiloni, quem incolitis, cerne quam tenui vos parte contingat: omnis enim terra, quae colitur a vobis, angusta verticibus, lateribus latior, parva quaedam insula est, circumfusa illo mari, quod Atlanticum, quod magnum, quem Oceanum appellatis in terris: qui tamen tanto nomine quam sit parvus, vides. Ex his ipsis cultis notisque terris num aut tuum aut cuiusquam nostrum nomen vel Caucasum hunc, quem cernis, transcendere potuit vel illum Gangem tranare? Quis in reliquis orientis aut obeuntis solis ultimis aut aquilonis austrive partibus tuum nomen audiet? Quibus amputatis, cernis profecto, quantis in angustiis vestra gloria se dilatari velit. Ipsi autem, qui de vobis loquuntur, quamdiu loquentur? *Cic., Somn. Scip., VI.*

176. *A General Outline of the Geography of the Earth.*

Omne igitur hoc, quicquid est, cui mundi coelique nomen indidimus, unum id est, et uno ambitu se cunctaque amplectitur: partibus differt. Unde sol oritur, oriens nuncupatur, aut ortus: quo demergitur, occidens, vel occasus: qua decurrit, meridies: ab adversa parte, septentrio. Huius medio terra sublimis cingitur undique mari: eodemque in duo latera, quae hemisphaeria nominantur, ab oriente divisa ad occasum, zonis quinque distinguitur. Mediam aestus infestat, frigus ultimas: reliquae habitabiles paria agunt anni tempora, verum non pariter. Antichthones alteram, nos alteram incolimus. Illius

situs ob ardorem intercedentis plagae incognitus; huius dicendus est. Haec ergo ab ortu porrecta ad occasum, et quia sic iacet, aliquanto quam ubi latissima est longior, ambitur omnis oceano, quatuorque ex eo maria recipit; unum a septentrione, a meridie duo, quartum ab occasu. Suis locis illa referuntur. Hoc primum angustum, nec amplius decem millibus passuum patens, terras aperit atque intrat: tum, longe lateque diffusum, abigit vaste cedentia litora, iisdemque ex diverso prope coëuntibus, adeo in arctum agitur, ut minus mille passibus pateat. Inde se rursus, sed modice admodum, laxat: rursusque etiam quam fuit arctius exit in spatium. Quo cum est acceptum, ingens iterum et magno se extendit ambitu, et magnae paludi, ceterum exiguo ore, coniungitur. Id omne qua venit, quaque dispergitur, uno vocabulo Nostrum mare dicitur. Angustias introitumque venientis, nos fretum, Graeci *πορθύον* appellant. Qua diffunditur, alia aliis locis cognomina acceptat. Ubi primum se arctat, Hellespontus vocatur: Propontis, ubi expandit: ubi iterum pressit, Thracius Bosporus: ubi iterum effundit, Pontus Euxinus: qua paludi committitur, Cimmerius Bosporus: palus ipsa, Maeotis. Hoc mari et duobus inclytis amnibus, Tanai atque Nilo, in tres partes universa dividitur. Tanais a septentrione ad meridiem vergens, in mediam fere Maeotida defluit: ex diverso Nilus in Pelagus. Quod terrarum iacet a Freto ad ea flumina, ab altero latere Africam vocamus; ab altero, Europen: ad Nilum, Africam; ad Tanain, Europen. Ultra quicquid est, Asia est. *Mela. De Situ. Orb., I. 1.*

177. *A Short Description of Asia.*

Tribus hanc e partibus tangit Oceanus, ita nominibus ut locis differens; Eous ab oriente, a meridie Indicus, a septentrione Scythicus. Ipsa ingenti ac perpetua fronte versa ad orientem, tantum ibi se in latitudinem effundit, quantum Europe et Africa, et quod inter ambas pelagus immissum est. Inde cum aliquatenus solida processit, ex illo oceano, quem Indicum diximus, Arabicum mare et Persicum, ex Scythico Caspium recipit: et ideo qua recipit angustior, rursus expanditur, et fit tam lata, quam fuerat. Deinde cum iam in suum finem aliarumque terrarum confinia devenit, media nostris aequoribus excipitur; reliqua altero cornu pergit ad Nilum, altero ad Tanain. Ora eius cum alveo Nili amnis (ripis) descendit in pelagus, et diu, sicut illud incedit, ita sua litora porrigit: dein fit venienti obviam, et primum se ingenti ambitu incurvat, post se ingenti

fronte ad Hellesponticum fretum extendit: ab eo iterum obliquat ad Bosporum, iterumque ad Ponticum latus curva, aditum Maeotidos transverso margine attingit. Ipsam gremio ad Tanain usque complexa, fit ripa, qua Tanais est. In ea primos hominum ab oriente accipimus, Indos, et Seras, et Scythas. Seres media ferme Eoae partis incolunt, Indi et Scythae ultima: ambo late patentes, neque in hoc tantum pelagus effusi. Spectant enim etiam meridiem Indi, oramque Indici maris, nisi quod aestus inhabitabilem efficiunt, diu continuis gentibus occupant. Spectant et septentrionem Scythae, ac litus Scythicum, nisi unde frigoribus arcentur, usque ad Caspium sinum possident. Indis proxima est Ariane, deinde Aria, et Cedrosis, et Persis ad sinum Persicum. Hunc populi Persarum ambiunt, illum alterum Arabes. Ab his, quod in Africam restat, Aethiopum est. Illic Caspiani Scythis proximi sinum Caspium cingunt. Ultra Amazones, ultraque eas Hyperborei esse memorantur. Interiora terrarum multae variaeque gentes habitant. *Mela., De Situ. Orb., I. 2.*

178. *A Short Description of Europe.*

Europa terminos habet, ab oriente Tanain et Maeotida et Pontum; a meridie reliqua nostri maris; ab occidente Atlanticum, a septentrione Britannicum oceanum. Ora eius forma litorum a Tanai ad Hellespontum, qua ripa est dicti amnis, qua flexum paludis ad Pontum redigit, qua Propontidi et Hellesponto latere adiacet, contrariis litoribus Asiae non opposita modo, verum etiam similis est. Inde ad Fretum, nunc vaste retracta, nunc prominens, tres maximos sinus efficit, totidemque in altum se magnis frontibus evehit. Extra Fretum ad occidentem inaequalis admodum, praecipue media, procurrit: ad septentrionem, nisi ubi semel iterumque grandi recessu abducitur, paene ut directo limite extenta est. Mare, quod primo sinu accipit, Aegaeum dicitur: quod sequenti, in ore, Ionium; Adriaticum, interius: quod ultimo, nos Tuscum, Graii Tyrrhenum perhibent. Gentium prima est Scythia, alia quam dicta est, a Tanai in media ferme Pontici lateris: hinc in Aegaei partem pertinens Thracia Macedoniae adiungitur. Tum Graecia prominet, Aegaeumque ab Ionio mari dirimit. Adriatici latus Illyris occupat. Inter ipsum Adriaticum et Tuscum Italia procurrit. In Tusco intimo Gallia est, ultra Hispania. Haec in occidentem, diuque etiam ad septentrionem, diversis frontibus vergit. Deinde rursus Gallia est, longe et a nostris litoribus

huc usque permissa. Ab ea Germani ad Sarmatas porriguntur, illi ad Asiam. *Mela., De Situ. Orb., I. 3.*

179. *A Short Description of Africa.*

Africa ab orientis parte Nilo terminata, pelago a ceteris, brevior est quidem quam Europa, quia nec usquam Asiae, et non totis huius litoribus obtenditur; longior tamen ipsa quam latior, et qua ad fluvium attingit, latissima. Utque inde procedit, ita, media praecipue, in iuga exsurgens, pergit incurva ad occasum, fastigatque se molliter: et ideo ex spatio paulatim adductior, ubi finitur, ibi maxime angusta est. Quantum incolitur, eximie fertilis: verum quod pleraque eius inculta, et aut arenis sterilibus obducta, aut ob sitim caeli terrarumque deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium, vasta est magis quam frequens. Mare, quo cingitur, a septentrione, Libycum; a meridie, Aethiopicum; ab occidente, Atlanticum dicimus. In ea parte, quae Libyco adiacet, proxima Nilo provincia, quam Cyrenas vocant: dein, cui totius regionis vocabulo cognomen inditum est, Africa. Cetera Numidae et Mauri tenent: sed Mauri et in Atlanticum pelagus expositi. Ultra Nigritae sunt, et Pharusii, usque ad Aegyptii sunt, et Leucoaethiopes: et natio frequens multiplexque Gaetuli. Deinde late vacat regio, perpetua tractu inhabitabilis. Tum primos ab oriente Garamantas, post Angilas et Troglodytas, et ultimos ad occasum Atlantas audimus. Intra (si credere libet) vix iam homines, magisque semiferi, Aegipanes, et Blemyes, et Gamphasantes, et Satyri, sine tectis ac sedibus passim vagi, habent potius terras, quam habitant. Haec summa nostri orbis, hae maximae partes: hae formae gentesque partium. Nunc exactius oras situsque dicturo, inde est commodissimum incipere, unde terras nostrum pelagus ingreditur; et ab iis potissimum, quae influenti dextra sunt: deinde stringere litora ordine quo iacent, peragratisque omnibus, quae (in) mare attingunt, legere etiam illa, quae cingit Oceanus; donec cursus incepti operis intra extraque circumvectus orbem, illuc unde coeperit redeat. *Mela., De Situ. Orb., I. 4.*

180. *An Account of the River Nile, with Suggestions as to the Cause of its Annual Overflow.*

Hic ex desertis Africae missus, nec statim navigari facilis, nec statim Nilus est; et cum diu simplex saevusque descendit, circa Meroen, late patentem insulam, in Aethiopiam diffundi-

tur, alteraque parte Astaboras, altera Astape dictus est. Ubi rursus coit, ibi nomen hoc capit. Inde partem asper, partim navigia patiens, in immanem lacum devenit: ex quo praecipiti impetu egressus, et Tachompsos, alteram insulam, amplexus, usque ad Elephantinam urbem Aegyptiam, atrox adhuc fervensque decurrit. Tum demum placidior, et iam bene navigabilis, primum juxta Cercasorum oppidum triplex esse incipit. Deinde iterum iterumque divisus ad Delta et ad Melin, it per omnem Aegyptum vagus atque dispersus: septemque in ora se scindens, singulis tamen grandis evolvitur. Non pererrat autem tantum eam, sed aestivo sidere exundans etiam irrigat, adeo efficacibus aquis ad generandum alendumque, ut praeter id, quod scatet piscibus, quod hippopotamos crocodilosque, vastas belluas, gignit, glebis etiam infundat animas, ex ipsaque humo vitalia effingat. Hoc eo manifestum est, quod, ubi sedavit diluvia, ac se sibi reddidit, per humentes campos quaedam nondum perfecta animalia, sed tum primum accipientia spiritum, et ex parte iam formata, ex parte adhuc terrena, visuntur. Crescit porro, sive quod solutae magnis aestibus nives, ex immanibus Aethiopiae iugis, largius, quam ripis accipi queant, defluunt: sive quod sol hieme terris propior, et ob id fontem eius minuens, tunc altius abit, sinitque integrum, et ut est plenissimus, surgere: sive quod per ea tempora flantes Etesiae, aut actas a septentrione in meridiem nubes super principia eius imbre praecipitant; aut venienti obvii adverso spiritu cursum descendentis impediunt; aut arenis, quas cum fluctibus litori applicant, ostia obducunt: fitque major, vel quod nihil ex semet amittit; vel quod plus, quam solet, accipit; vel quod minus, quam debet emittit. Quod si est alter orbis, suntque oppositi nobis a meridie Antichthones; ne illud quidem a vero nimium abscesserit, in illis terris ortum amnem, ubi subter maria caeco alveo penetraverit, in nostris rursus emergere, et hac re solstitio accrescere, quod tum hiems sit, unde oritur. *Mela., De Situ. Orb., I. 9.*

181. *Criticism of the Theory that the Overflow of the Nile is due to the Etesian Winds.*

Si Thaleti credis, Etesiae descendenti Nilo resistunt, et cursus eius acto contra ostia mari sustinent: ita reverberatus in se recurrit: nec crescit, sed exitu prohibitus resistit, et quacunque mox potuit, inconcessus erumpit. Euthymenes Massiliensis testimonium dicit: "Navigavi, inquit, Atlanticum mare. Inde Nilus fluit maior, quamdiu Etesiae tempus observant: tunc

enim eiicitur mare instantibus ventis. Quum resederint, et pelagus conquiescit, minorque descendenti inde vis Nilo est. Ceterum dulcis maris sapor est, et similes Niloticis belluae." Quare ergo, si Nilum Etesiae provocant, et ante illos incipit incrementum eius, et post eos durat? Praeterea non fit maior, quo illi flavere vehementius. Nec remittitur incitaturque, prout illis impetus fuit: quod fieret, si illorum viribus cresceret. Quid, quod Etesiae litus Aegyptium verberant, et contra illos Nilus descendit, inde venturus, unde illi, si origo ab illis esset? Praeterea ex mari purus et caeruleus efflueret, non ut nunc turbidus venit. Adde, quod testimonium eius testium turba coarguitur. Tunc erat mendacio locus, quum ignota essent externa. Licebat illis fabulas mittere. Nunc vero tota exteri maris ora mercatorum navibus stringitur: quorum nemo narrat nunc caeruleum Nilum, aut mare saporis alterius. Quod et natura credi vetat, quia dulcissimum quodque et levissimum sol trahit. Praeterea quare hieme non crescit? Et tunc potest ventis concitari mare, aliquando quidem maioribus. Nam Etesiae temperati sunt. Quod si e mari ferretur Atlantico, semel oppleret Aegyptum. At nunc per gradus crescit. Oenopides Chius ait, hieme calorem sub terris contineri: ideo et specus calidos esse, et tepidiorem puteis aquam: itaque venas interno calore siccari. Sed in aliis terris augentur imbribus flumina. Nilum, quia nullo imbre adiuvetur, tenuari, deinde crescere per aestatem: quo tempore frigent interiora terrarum, et redit rigor fontibus. Quod si verum esset, aestate flumina crescerent, omnesque putei aestate abundarent. Deinde non calorem hieme sub terris esse maiorem. Aqua et specus et putei tepent, quia aëra rigentem extrinsecus non recipiunt. Ita non calorem habent, sed frigus excludunt. Ex eadem causa aestate refrigescunt, quia illo remotus seductusque aër calefactus non pervenit. *Sen., N. Q., IV. ii. 21-26.*

182. *Account of the Climate and Products of Britain.*

Coelum crebris imbribus ac nebulis foedum: asperitas frigorum abest. Dierum spatia ultra nostri orbis mensuram, et nox clara et extrema Britanniae parte brevis, ut finem atque initium lucis exiguo discrimine internoscas. Quodsi nubes non officiant, adspici per noctem solis fulgorem, nec occidere et exsurgere, sed transire adfirmant. Scilicet extrema et plana terrarum, humili umbra, non erigunt tenebras, infraque coelum et sidera nox cadit. Solum, praeter oleam vitemque et cetera calidioribus terris oriri sueta, patiens frugum, fecundum. Tarde mitescunt,

cito proveniunt. Eadem utriusque rei caussa, multus humor terrarum coelique. Fert Britannia aurum et argentum et alia metalla, pretium victoriae. Gignit et Oceanus margarita, sed subfusca ac liventia. Quidam artem abesse legentibus arbitrantur. Nam in rubro mari viva ac spirantia saxis avelli, in Britannia, prout expulsa sint, conligi. Ego facilius crediderim, naturam margaritis deesse, quam nobis avaritiam. *Tac. Agr.*, 12.

183. *A Geographical Account of Britain.*

Insula natura triquetra, cuius unum latus est contra Galliam. Huius lateris alter angulus, qui est ad Cantium, quo fere omnes ex Gallia naves adpelluntur, ad orientem solem; inferior ad meridiem spectat. Hoc latus tenet circiter millia passuum D. Alterum vergit ad Hispaniam atque occidentem solem, qua ex parte est Hibernia, dimidio minor, ut aestimatur, quam Britannia; sed pari spatio transmissus, atque ex Gallia, est in Britanniam. In hoc medio cursu est insula, quae adpellatur Mona; complures praeterea minores obiectae insulae existimantur: de quibus insulis nonnulli scripserunt, dies continuos xxx sub bruma esse noctem. Nos nihil de eo percuntationibus reperiēbamus, nisi certis ex aqua mensuris breviores esse, quam in continente, noctes videbamus. Huius est longitudo lateris, ut fert illorum opinio, DCC millium. Tertium est contra septemtriones, cui parti nulla est obiecta terra; sed eius angulus lateris maxime ad Germaniam spectat: huic millia passuum DCCC in longitudinem esse, existimatur. Ita omnis insula est in circuitu vices centum millium passuum. *Caes., B. G.*, v. 13.

184. *A Geographical Account of Gaul.*

Gallia est omnis divisa in partes tris, quarum unam incolunt Belgae, aliam Aquitani, tertiam, qui ipsorum lingua Celtae, nostra Galli adpellantur. Hi omnes lingua, institutis, legibus inter se differunt. Gallos ab Aquitanis Garumna flumen, a Belgis Matrona et Sequana dividit. Horum omnium fortissimi sunt Belgae, propterea quod a cultu atque humanitate provinciae longissime absunt, minimeque ad eos mercatores saepe commeant atque ea, quae ad affeminandos animos pertinent, important: proximique sunt Germanis, qui trans Rhenum incolunt, quibuscum continenter bellum gerunt: qua de caussa Helvetii quoque reliquos Gallos virtute praecedunt, quod fere quotidianis proeliis cum Germanis contendunt, quum aut suis finibus eos prohibent, aut ipsi in eorum finibus bellum gerunt. Eorum una pars,

quam Gallos obtinere dictum est, initium capit a flumine Rhodano; continetur Garumna flumine, Oceano, finibus Belgarum; attingit etiam ab Sequanis et Helvetiis flumen Rhenum; vergit ad septentriones. Belgae ab extremis Galliae finibus oriuntur; pertinent ad inferiorem partem fluminis Rheni, spectant in septentriones et orientem solem. Aquitania a Garumna flumine ad Pyrenaeos montes et ad eam partem Oceani, quae est ad Hispaniam, pertinet; spectat inter occasum solis et septentriones. *Caes., B. G., I. 1.*

185. *A Geographical Description of Italy.*

Est ergo folio maxime querno assimilata, multo proceritate amplior, quam latitudine: in laeva se flectens cacumine, et Amazonicae figura desinens parvae, ubi a medio excursu Cocinthos vocatur, per sinus lunatos duo cornua emittens, Leucopetram dextera, Lacinium sinistra. Patet longitudine ab Alpino fine Praetoriae Augustae, per Urbem Capuamque cursu meante, Rhegium oppidum in humero eius situm, a quo veluti cervicis incipit flexus, decies centena et viginti millia passuum: multoque amplior mensura fieret Lacinium usque, si talis obliquitas in latus digredi videretur. Latitudo eius varia est: ccccx millium inter duo maria, inferum et superum, amnesque Varum atque Arsiam: mediae, atque ferme circa urbem Romam, ab ostio Aterni amnis in Adriaticum mare influentis, ad Tiberina ostia, cxxxvi, et paulo minus a Castro novo Adriatici maris Alsium ad Tuscum aequor, haud ullo inde loco ccc in latitudinem excedens. Universae autem ambitus a Varo ad Arsiam tricies centena, et quinquaginta novem millia passuum efficit. Abest a circumdatis terris, Istria ac Liburnia, quibusdam locis centena M. pass. Ab Epiro et Illyrico quinquaginta. Ab Africa minus cc, ut auctor est M. Varro. Ab Sardinia cxx M. Ab Sicilia M. ccccc. A Corsica minus lxxx. Ab Issa quinquaginta. Incedit per maria caeli regione ad meridiem quidem: sed si quis id diligenti subtilitate exigat, inter sextam horam primamque brumalem. *Plin., N. H., III. vi.*

186. *An Estimate of the Area of India, with an Account of some of its Leading Features.*

Alexandri Magni comites in eo tractu Indiae, quem armis subegerant, scripserunt quinque millia oppidorum fuisse, nullum cominus, gentes ix. Indiamque tertiam partem esse terrarum

omnium, multitudinem populorum innumeram, probabili sane ratione. Indi enim prope gentium soli nunquam migravere finibus suis. Colliguntur a Libero Patre ad Alexandrum Magnum reges eorum CLIV, annis sex mill. CCCCLI adiciunt et menses tres. Annium mira vastitas. Proditur Alexandrum nullo die minus stadia sexcenta navigasse in Indo, nec potuisse ante menses quinque enavigare, adiectis paucis diebus: et tamen minorem Gange esse constat. Seneca etiam apud nos tentata Indiae commentatione sexaginta amnes eius prodidit, gentes duodeviginti centumque. Par labor sit montes enumerare. Iunguntur inter se Imaus, Emodus, Paropamisus, Caucasus, a quibus tota decurrit in planitiem immensam, et Aegypto similem. Verum ut terrena demonstratio intelligatur, Alexandri Magni vestigiis insistamus. Diognetus et Baeton itinerum eius mensores, scripsere, a portis Caspiis Hecatopylon Parthorum, quot diximus millia esse: inde Alexandriam Arion, quam urbem is rex condidit, DLXVI mill. Inde ad Prophthasiam Drangarum CXCIX mill. Inde ad Arachosiorum oppidum DXV mill. Inde Ortospanum CCL mill. Inde Alexandri oppidum quinquaginta M. In quibusdam exemplaribus diversi numeri reperiuntur: hanc urbem sub ipso Caucasio esse positam. Ab ea ad flumen Copheta, et oppidum Indorum Peucolaitin, CCXXVII mill. Inde ad flumen Indum et oppidum Taxila, sexaginta mill. Ad Hydaspem fluvium clarum, CXX mill. Ad Hypasin non ignobiliorem, XXIX. CCCXC. qui fuit Alexandri itinerum terminus, exsuperato tamen amne, arisque in adversa ripa dicatis. Epistolae quoque regis ipsius consentiunt his. Reliqua inde Seleuco Nicatori peragrata sunt: ad Hesidrum, CLXVIII mill. Iomanem amnem tantundem. Exemplaria aliqua adiciunt quinque millia passuum. Inde ad Gangem CXII mill. Ad Rhodapham CXIX mill. Alii CCCXXV mill. in hoc spatio produnt. Ad Calinipaxa oppidum, CLXVII. D. alii CCLXV M. Inde ad confluentem Iomanis amnis, et Gangis, DCXXV M. plerique adiciunt XIII mill. ad oppidumque Palibothra CCCXXV. Ad ostium Gangis DCXXXVIII mill. passuum. *Plin., N. H., VI. xxi.*

187. *An Account of Ceylon, taken from the Statements of Four Cingalese Envoys.*

Haecenus a priscis memorata: nobis diligentior notitia Claudii principatu contigit, legatis etiam ex insula advectis.
 . . . Ex iis cognitum, D esse oppida, portum contra meridiem, appositum oppido Palaesimundo, omnium ibi clarissimo,

ac regia cc M. plebis. Stagnum intus Megisba, ccclxxv M. passuum ambitu, insulas pabuli tantum fertiles complexum. Ex eo duos amnes erumpere: Palaesimundum, iuxta oppidum eiusdem nominis, influentem in portum tribus alveis, quinque stadiorum arctissimo, xv amplissimo: alterum ad septemtriones Indiamque versum, Cydara nomine. Proximum esse Indiae promontorium, quod vocetur Coliacum, quatruidi navigatione, medio in cursu Solis insula occurrente. Mare id colore perviridi, praeterea fruticosum arboribus, iubas earum gubernaculis deterentibus. Septemtriones Vergiliasque apud nos, veluti novo caelo, mirabantur. Ne Lunam quidem apud ipsos, nisi ab octava ad xvi supra terram adspici fatentes. Canopum lucere noctibus, sidus ingens et clarum. Sed maxime mirum iis erat, umbras suas in nostrum caelum cadere, non in suum: Solemque a laeva oriri, et in dexteram occidere potius, quam e diverso. Idem narravere, latus insulae, quod praetenderetur Indiae, x M. stad. esse ab oriente hiberno. Ultra montes Emodos, Seras quoque ab ipsis adspici, notos etiam commercio: patrem Rachiae commeasse eo: advenis sibi Seras occursare. Ipsos vero excedere hominum magnitudinem, rutilis comis, caeruleis oculis, oris sono truci, nullo commercio linguae. *Plin., N. H., VI. xxiv.*

188. *Relative Measurements of the Quarters of the Globe.*

At abunde orbe terrarum extra intra indicato, colligenda in arctum mensura aequorum videtur. Polybius a Gaditano freto longitudinem directo cursu ad os Maeotis, tricies et quater centena xxxvii mill. d passuum prodidit. Ab eodem initio ad orientem recto cursu Siciliam duodecies centena lx mill. d passuum, Cretam ccclxxv M. passuum, Rhodum clxxxiii M. d passuum: Chelidonias tantundem: Cyprum cccxxii M. passuum. Inde Syriae Seleuciam Pieriam cxv mill. d passuum. Quae computatio efficit vicies quater centena xl M. passuum. Agrippa hoc idem intervallum a freto Gaditano ad sinum Issicum per longitudinem directam tricies et quater centena xl passuum mill. taxat, in quo haud scio an sit error numeri, quoniam idem a Siculo freto Alexandriam cursus duodecies centena l mill. passuum tradidit. Universus autem circuitus per sinus dictos ab eodem exordio colligit ad Maeotin lacum, centies centena lvi mill. passuum. Artemidorus adiicit dccliii mill. Idem cum Maeotide centies septuagies et ter centena xc M. passuum esse tradit. Haec est mensura inermium, et pacata audacia fortunam provocantium hominum.

Nunc ipsarum partium magnitudo comparabitur, utcunque difficultatem afferet auctorum diversitas. Aptissime tamen spectabitur ad longitudinem latitudine addita. Est ergo ad hoc praescriptum Europae magnitudo octogies bis centena xciv mill. passuum. Africae (ut media ex omni varietate prodentium sumatur computatio) efficit longitudo tricies septies centena xciv mill. Latitudo, qua colitur, nusquam ducenta quinquaginta millia passuum excedit. Sed quoniam a Cyrenaica eius parte nongentorum decem millium passuum eam fecit Agrippa, deserta eius ad Garamantas usque, qua noscebantur, complectens; universam mensuram, quae venit in computationem, quadragies sexies centena viii mill. passuum efficit. Asiae longitudo in confesso est ter et sexagies centena lxxv mill. passuum. Latitudo sane computetur ab Aethiopico mari Alexandriam iuxta Nilum sitam, ut per Meroen et Syenen mensura currat, decies octies centena lxxv mill. passuum. Apparet ergo, Europam paulo minus dimidia Asiae parte maiorem esse, quam Asiam. Eandem altero tanto et sexta parte Africae ampliolem, quam Africam. Quod si misceantur omnes summae, liquido patebit, Europam totius terrae tertiam esse partem et octavam paulo amplius: Asiam vero quartam et quartamdecimam, Africam autem quintam et insuper sexagesimam. *Plin., N. H., VI. xxxviii.*

189. *The Rotundity of the Earth considered with reference to the Question of Antipodes.*

Ingens hic pugna literarum, contraque vulgi: circumfundi terrae undique homines, conversisque inter se pedibus stare, et cunctis similem esse caeli verticem, ac simili modo ex quacunque parte mediam calcari: illo quaerente, cur non decidant contra siti; tanquam non ratio praesto sit, ut nos non decidere mirentur illi. Intervenit sententia, quamvis indocili probabilis turbae, inaequali globo, ut si sit figura pineae nucis, nihilo minus terram undique incoli. Sed quid hoc refert alio miraculo exoriente? pendere ipsam, ac non cadere nobiscum: ceu spiritus vis, mundo praesertim inclusi, dubia sit: aut possit cadere, natura repugnante, et quo cadat, negante. Nam sicut ignium sedes non est nisi in ignibus, aquarum nisi in aquis, spiritus nisi in spiritu: ita terrae, arcentibus cunctis, nisi in se, locus non est. Globum tamen effici mirum est, in tanta planitie maris, camporumque. Cui sententiae adest Dicaearchus, vir in primis eruditus, regum cura permensus montes, ex quibus altissimum prodidit Pelion, mcl passuum, ratione perpendiculari,

nullam esse eam portionem universae rotunditatis colligens. Mihi incerta haec videtur coniectatio, haud ignaro quosdam Alpium vertices, longo tractu, nec brevior quinquaginta millibus passuum assurgere. *Plin., N. H., II. lxxv.*

190. *How far is the Rotundity of the Earth compatible with the existence of Large Bodies of Water on its Surface?*

Sed vulgo maxima haec pugna est, si coactam in verticem aquarum quoque figuram credere cogatur. Atqui non aliud in rerum natura aspectu manifestius. Namque et dependentes ubique guttae parvis globantur orbibus: et pulveri illatae, frondiumque lanugini impositae, absoluta rotunditate cernuntur: et in poculis repletis media maxime tument: quae propter subtilitatem humoris, mollitiamque in se residentem, ratione facilius, quam visu, deprehenduntur. Idque etiam magis mirum, in poculis repletis, addito humore minimo circumfluere quod supersit: contra evenire ponderibus additis ad vicanos saepe denarios: scilicet quia intus recepta liquorem in verticem attollant, at cumulo eminente infusa dilabantur. Eadem est causa, propter quam e navibus terra non cernatur, e navium malis conspicua: ac procul recedente navigio, si quid, quod fulgeat, religetur in mali cacumine, paulatim descendere videatur, et postremo occultetur. Denique Oceanus, quem fatemur ultimum, quam alia figura cohaereret, atque non decideret, nullo ultra margine includente? Ipsum id ad miraculum redit, quonam modo, etiamsi globetur, extremum non decidat mare. Contra quod, ut sint plana maria, et qua videntur figura, non posse id accidere, magno suo gaudio, magnaue gloria inventores Graeci subtilitate geometrica docent. Namque cum e sublimi in inferiora aquae ferantur, et sit haec natura earum confessa: nec quisquam dubitet in litore ullo accessisse eas, quo longissime devexitas passa sit: procul dubio apparere, quo quid humilior sit, propius centro esse terrae: omnesque lineas, quae emittuntur ex eo ad proximas aquas, breviores fieri, quam quae ad extremum mare a primis aquis. Ergo totas, omni ex parte aquas vergere in centrum: ideoque non decidere, quoniam in interiora nitantur. *Plin., N. H., II. lxxv.*

191. *The Epicurean Physics deny the Existence of Antipodes.*

Illud in his rebus longe fuge credere, Memmi,
In medium summae, quod dicunt, omnia niti,

Atque ideo mundi naturam stare sine ullis
 Ictibus externis neque quoquam posse resolvi
 Summa atque ima, quod in medium sint omnia nixa;
 Ipsum si quicquam posse in se sistere credis:
 Et quae pondera sunt sub terris omnia sursum
 Nitier in terraque retro requiescere posta,
 Ut per aquas quae nunc rerum simulacra videmus.
 Et simili ratione animalia suppa vagari
 Contendunt neque posse e terris in loca caeli
 Reccidere inferiora magis quam corpora nostra
 Sponte sua possint in caeli templa volare;
 Illi cum solem videant, nos sidera noctis
 Cernere et alternis nobiscum tempora caeli
 Dividere et noctes parilis agitare diebus.
 Sed vanus stolidis haec omnia finxerit error,
 Amplexi quod habent perverse prima viai.

Lucr., I. 1052-1069.

192. *The Cause of Night and Morning.*

At nox obruit ingenti caligine terras,
 Aut ubi de longo cursu sol ultima caeli
 Impulit atque suos efflavit languidus ignis
 Concussos itere et labefactos aere multo,
 Aut quia sub terras cursum convortere cogit
 Vis eadem, supra quae terras pertulit orbem.
 Tempore item certo roseam Matuta per oras
 Aetheris auroram differt et lumina pandit,
 Aut quia sol idem, sub terras ille revertens,
 Anticipat caelum radiis accendere temptans,
 Aut quia conveniunt ignes et semina multa
 Confluere ardoris consuerunt tempore certo,
 Quae faciunt solis nova semper lumina gigni;
 Quod genus Idaeis fama est e montibus altis
 Dispersos ignis orienti lumine cerni,
 Inde coire globum quasi in unum et conficere orbem.

Lucr., V. 650-665.

193. *The Causes of the Different Lengths of Days.*

Crescere itemque dies licet et tabescere noctes,
 Et minui luces, cum sumant augmina noctes,
 Aut quia sol idem sub terras atque superne
 Imparibus currens amfractibus aetheris oras

Partit et in partis non aequas dividit orbem,
 Et quod ab alterutra detraxit parte, reponit
 Eius in adversa tanto plus parte relatus,
 Donec ad id signum caeli pervenit, ubi anni
 Nodus nocturnas exaequat lucibus umbras.
 Nam, medio cursu flatus aquilonis et austri,
 Distinet aequato caelum discrimine metas
 Propter signiferi posituram totius orbis,
 Annua sol in quo concludit tempora serpens,
 Obliquo terras et caelum lumine lustrans,
 Ut ratio declarat eorum qui loca caeli
 Omnia dispositis signis ornata notarunt,
 Aut quia crassior est certis in partibus aer,
 Sub terris ideo tremulum iubar haesitat ignis
 Nec penetrare potest facile atque emergere ad ortus.
 Propterea noctes hiberno tempore longae
 Cessant, dum veniat radiatum insigne diei.
 Aut etiam, quia sic alternis partibus anni
 Tardius et citius consuerunt confluere ignes
 Qui faciunt solem certa desurgere parte,
 Propterea fit uti videantur dicere verum.

Lucr., V. 680-704.

194. *There are Two Kinds of Fire : Bodily Heat differs from Combustible Heat.*

Solis candor illustrior est, quam ullius ignis, quippe qui in immenso mundo tam longe lateque colluceat ; et is eius tactus est, non ut tepefaciat solum, sed etiam saepe comburat. Quorum neutrum faceret, nisi esset igneus. "Ergo, inquit, quum sol igneus sit Oceanique alatur humoribus, quia nullus ignis sine pastu aliquo possit permanere : necesse est aut ei similis sit igni, quem adhibemus ad usum atque ad victum, aut ei, qui corporibus animantium continetur. Atqui hic noster ignis, quem usus vitae requirit, confector est et consumptor omnium, idemque, quocumque invasit, cuncta disturbat ac dissipat. Contra ille corporeus, vitalis et salutaris omnia conservat, alit, auget, sustinet sensuque afficit." Negat ergo esse dubium, horum ignium sol utri similis sit, quum is quoque efficiat, ut omnia floeant et in suo quaeque genere pubescant. Quare quum solis ignis similis eorum ignium sit, qui sunt in corporibus animantium, solem quoque animantem esse oportet, et quidem reliqua astra, quae oriantur in ardore caelesti, qui aether vel caelum nominatur. *Cic.*, *N. D.*, II. xv. 40, 41.

195. *On the Disintegrating Power of Heat.*

Nam semper calor cum excoquit a rebus, firmitatem eripit, et vaporibus fervidis exsugendo naturales virtutes dissolvit eas et fervore mollescentes efficit imbecillas: ut etiam in ferro animadvertimus, quod quamvis natura sit durum, in fornacibus ab ignis vapore percalefactum ita mollescit, uti in omne genus formae faciliter fabricetur, et idem cum molle et candens refrigeratur tinctum frigida, redurescit et restituitur in antiquam proprietatem. Licet etiam considerare haec ita esse ex eo, quod aestate non solum in pestilentibus locis sed etiam in salubribus omnia corpora calore fiunt imbecilla, et per hiemem etiam quae sunt pestilentissimae regiones efficiantur salubres, ideo quod a refrigerationibus solidantur. Non minus etiam quae a frigidis regionibus corpora traducuntur in calidas, non possunt durare, sed dissolvuntur: quae autem ex calidis locis sub septentrionum regiones frigidas, non modo non laborant immutatione loci valetudinibus, sed etiam confirmantur. *Vitruv.*, I. iv. 3, 4.

196. *A Theory of Lightning.*

Quid ipse existimem, quaeris? Adhuc enim alienis opinionibus accommodavi manum. Dicam: Fulgurat, quum repentinum late lumen emicuit. Id evenit, ubi in ignem extenuatis nubibus aër vertitur, nec vires, quibus longius prosiliat, invenit. Non miraris, puto, si aëra aut motus extenuat, aut extenuatio incendit. Sic liquescit excussa glans funda, et attritu aëris velut igne distillat. Ideo aestate plurima fiunt fulmina, quia plurimum calidi est. Facilius autem attritu calidiore ignis existit. Eodem modo fit fulgor qui tantum splendet, et fulmen quod mittitur. Sed illi levior vis, alimentique est minus. Et, ut breviter dicam quod sentio: Fulmen est fulgur intentum. Ergo ubi calidi fumidique natura, emissa terris, in nubes incidit, et diu in illarum sinu volutata est, novissime erumpit. Et quia vires non habet, splendor est. At ubi fulgura plus habuere materiae, et maiore impetu arserunt, non apparent tantum, sed decidunt. Quidam utique existimant fulmen reverti: quidam subsidere, ubi alimenta praegravaverunt, et fulmen ictu languidiore delatum est. At quare fulmen subitum apparet, nec continuatur assiduus ignis? Quia celerrimi motus est: simul et nubes rumpit, et aëra incendit. Deinde desinit flamma quiescente motu. Non enim est assiduus

spiritus cursus, ut ignis possit extendi, sed quoties fortius ipsa iactatione se accendit, fugiendi impetum capit. Deinde quum evasit, et pugna desiit, ex eadem causa modo usque ad terram profertur, modo dissolvitur, si minore vi depressus est. Quare oblique fertur? Quia spiritu constat. Spiritus obliquus est, flexuosusque. Et quia natura ignem sursum vocat, iniuria deorsum premit, incipit obliquus esse. Interdum dum neutra vis alteri cedit, et ignis in superiora nititur, et in inferiora deprimitur. Quare frequenter cacumina montium feriuntur? Quia opposita sunt nubibus, et e coelo cadentibus per haec transeundum est. *Sen., N. Q., II. lvii. lviii.*

197. *The Causes of Meteors Explained.*

Fulgores, quomodo fiunt, quos Graeci sela appellant? Multis, ut aiunt, modis. Potest illos ventorum vis edere, potest superioris coeli fervor. Nam quum late fusus sit ignis, inferiora aliquando, si sunt idonea accendi, corripit. Potest stellarum motus cursu suo excitare ignem, et in subiecta transmittere. Quid porro? Non potest fieri, ut aër vim igneam usque in aethera elidat, ex qua fulgor ardore sit, vel stellae similis excursus? Ex his fulgoribus quaedam in praeceps eunt, similia prosilientibus stellis: quaedam certo loco permanent, et tantum lucis emittunt, ut fugent tenebras, et diem repraesentent, donec consumto alimento, primum obscuriora sint, deinde flammae modo, quae in se cadit, per assiduam diminutionem redigantur in nihilum. Ex his quaedam in nubibus apparent, quaedam supra nubes, quum aër spissus ignem, quem propior terris diu paverat, usque in sidera expressit. Horum aliqua non patiuntur moram, sed transcurrunt aut exstinguuntur subinde, qua reluxerant. Hi fulgores dicuntur, quia brevis facies illorum et caduca est, nec sine iniuria decidens: saepe enim fulminum noxas ediderunt. Ab his tecta videmus icta, quae aspersa Graeci plecta vocant. At quibus longior mora et fortior ignis est, motumque coeli sequens, aut qui proprios cursus agunt, cometas nostri putant. *Sen., N. Q., I. xv. 1-4.*

198. *Comets Arise from the Ubiquity of Fiery Substance.*

Sunt autem cunctis permixti partibus ignes,
 Qui gravidas habitant fabricantes fulmina nubis; —
 Et penetrant terras Aetnamque minantur Olympo;
 Et calidas reddunt ipsis in fontibus undas,
 Ac silice in dura viridique in cortice sedem

Inveniunt, cum silva sibi collisa crematur ;
 Ignibus usque adeo natura est omnis abundans.
 Ne mirere faces subitas erumpere caelo,
 Aeraque accensum flammis lucere coruscis,
 Arida complexum spirantis semina terrae,
 Quae volucer pascens ignis sequiturque fugitque,
 Fulgura cum videas tremulum vibrantia lumen
 Imbribus e mediis et caelum fulmine ruptum,
 Sive igitur ratio praebentis semina terrae
 In volucres ignes potuit generare cometas,
 Sive illas natura faces ut cuncta creavit
 Sidera per tenues caelo lucentia flammæ,
 Sed trahit ad semet rapido Titanius aestu,
 Involvitque suo flammantis igne cometas,
 Ac modo dimittit, (sicut Cyllenius orbis
 Et Venus, accenso cum ducit Vespere noctem,
 Saepe nitent, falluntque oculos rursusque revisunt ;)
 Seu deus instantis fati miseratus in orbem
 Signa per affectus caelique incendia mittit ;
 Nunquam futilibus excanduit ignibus aether.

Manil., I. 852-876.

199. *Explanation of the Phenomenon of a Solar Halo.*

Videamus nunc, quemadmodum fiat is fulgor, qui sidera circumnectit. Memoriae proditum est, quo die divus Augustus urbem, ex Apollonia reversus, intravit, circa solem visum coloris varii circulum, qualis esse in arcu solet : hunc Graeci "halo" vocant, nos dicere coronam aptissime possumus. Quamadmodum fieri dicatur, exponam. Quum in piscinam lapis missus est, videmus in multos orbes aquam discedere, et fieri primum angustissimum orbem, deinde latiore, ac deinde alios maiores, donec evanescat impetus, et in planitiem immotarum aquarum solvatur. Tale quiddam cogitemus fieri etiam in aëre. Quum spissior factus, plagam sentire potest ; lux solis aut lunae vel cuiuslibet sideris incurrens recedere illum in circulos cogit. Nam humor, et aër, et omne quod ex ictu formam accipit, in talem habitum impellitur, qualis est eius quod impellit. Omne autem lumen rotundum est : ergo et aër in hunc modum, percussus lumine, exhibit. Ob hoc tales splendores Graeci areas vocavere, quia fere terendis frugibus loca destinata sunt rotunda. Non est autem quod existimemus istas, sive areae sive coronae sint, in vicinia siderum fieri. Plurimum enim absunt, quamvis tangere ea et coronare videantur. Non longe a terra fit talis

effigies, quam visus noster, solita imbecillitate deceptus, circa ipsum sidus putat positam. In vicinia autem solis et stellarum nihil tale potest fieri, quia illic aether tenuis est. Nam formae crassis demum spissisque corporibus imprimi solent: in subtilibus non habent ubi consistent aut haereant. *Sen., N. Q., I. ii. 1-4.*

200. *The Causes why Vapour and Heat arise from the Earth.*

Vaporem autem et nebulas et humores ex terra nasci, haec videtur efficere ratio, quod ea habet in se et calores fervidos et spiritus immanes refrigerationesque et aquarum magnam multitudinem. Ex eo cum refrigeratum noctu sol oriens impetu tangit orbem terrae et ventorum flatus oriuntur per tenebras, et ab humidis locis egrediuntur in altitudinem nubes: aër autem tunc a sole percalefactus cum rorationibus ex terra tollit humores. Licet ex balneis exemplum capere; nullae enim camerae, quae sunt caldarium, supra se possunt habere fontes, sed coelum quod est ibi, ex praefurniis ab ignis vapore percalefactum corripit ex pavimentis aquam et aufert secum in camerarum curvaturas et sustinet; ideo quod semper vapor calidus in altitudinem se trudit, et primo non remittitur propter brevitatem; simul autem plus humoris habet congestum, non potest sustineri propter gravitatem, sed stillat supra lavantium capita. Item eadem ratione coelestis aër cum ab sole percepit calorem, ex omnibus locis hauriendo tollit humores et congregat ad nubes. Ita enim terra fervore tacta eiicit humores, ut corpus hominis ex calore emittit sudores. Indices autem sunt eius rei venti, ex quibus qui a frigidissimis partibus veniunt procreati, septentrio et aquilo, extenuatos siccitatibus in aëre flatus spirant; auster vero et reliqui qui a solis cursu impetum faciunt, sunt humidissimi, et semper apportant imbres; quod percalefacti ab regionibus fervidis adveniunt, et ex omnibus terris lambentes eripiunt humores, et ita eos profundunt ad septentrionales regiones. *Vitr., VIII. ii. 3-5.*

201. *Considerations tending to prove that Air is a Continuous Fluid Substance.*

Aër continuus terrae est, et sic appositus, ut statim ibi futurus sit, unde illa discessit. Pars est totius mundi: sed idem tamen, quidquid terra in alimentum misit, recipit, ut scilicet materia, non pars intelligi debeat. Ex hoc omnis inconstantia eius tumultusque est. Hunc quidam ex distantibus corpusculis, ut pulverem, ferunt, plurimumque a vero recedunt.

Nunquam enim contexti nisi per unitatem corporis nisus est, quum partes consentire ad intensionem debeant, et conferre vires. Aër autem, si in atomos inciditur, sparsus est. Teneri vero disiecta non possunt. Intensionem aëris ostendent tibi inflata, nec ad ictum cedentia: ostendent pondera, per magnum spatium ablata, gestante vento: ostendent voces, quae remissae elataeque sunt, prout aër se concitavit. Quid enim est vox, nisi intensio aeris, ut audiat, linguae formata percussu? quid cursus et motus omnis? nonne intenti spiritus opera sunt? . . . Esse autem unitatem in aëre, vel ex hoc intelligi potest, quod corpora nostra inter se cohaerent. Quid enim aliud est quod tenet ea, quam spiritus? Quid est aliud quo animus noster agitur? Quis est ille motus, nisi intensio? Quae intensio, nisi ex unitate? Quae unitas, nisi haec esset in aëre? *Sen., N. Q., II. vi. 1-6.*

202. *An Account of the Cause and Formation of the Rainbow.*

Arcus in nocte non fit, nisi admodum raro, quia luna non habet tantum virium, ut nubes transeat, et illis colorem suffundat, qualem accipiunt sole perstrictae. Sic enim formam arcus discoloris efficiunt: quia aliae partes in nubibus tumidiores sunt, aliae submissiores: quaedam crassiores, quam ut solem transmittant; aliae imbecilliores, quam ut excludant. Haec inaequalitas alternis lucem umbramque permiscet, et exprimit illam mirabilem arcus varietatem. Altera causa eiusmodi arcus redditur. Videmus, quum fistula aliquo loco rupta est, aquam per tenue foramen elidi: quae sparsa contra solem oblique positum, faciem arcus repraesentat. Idem videbis accidere, si quando volueris observare fullonem: quum os aqua implevit, et vestimenta ridiculis diducta leviter aspergit, apparet varios edi colores in illo aëre asperso, quales in arcu fulgere solent. Huius rei causam in humore esse ne dubitaveris. Non fit enim unquam arcus, nisi nubilo. Sed quaeramus quomodo fiat. Quidam aiunt esse aliqua stillicidia, quae solem transmittant, quaedam magis coacta, quam ut transluceant: itaque ab illis fulgorem reddi, ab his umbram, et sic utriusque interkursu effici arcum, in quo pars fulgeat, quae solem recipit, pars obscurior sit, quae exclusit, et ex se umbram proximis fecit. Hoc ita esse quidam negant. Poterat enim umbra et lux causa videri, si arcus duos tantum haberet, colores, et sic ex lumine umbraque constaret. Sed nunc videmus in eo aliquid flammei, aliquid lutei, aliquid caerulei, et alia in picturae modum subtilibus lineis ducta, ut ait poëta, ut an dissimiles colores sint, scire non possis, nisi cum

primis extrema contuleris. Nam commissura decipit: usque adeo mira arte naturae, quod a simillimis coepit, in dissimilia desinit. Quid ergo istic duo colores faciunt luminis atque umbrae, quum innumerabilium ratio reddenda sit? Quidam ita existimant arcum fieri; dicunt in ea parte, in qua pluit, singula stillicidia pluviae cadentis, singula specula esse: a singulis ergo imaginem reddi solis. Deinde multas imagines, immo innumerabiles, et devexas, et in praeceps transeuntes confundi: itaque et arcum esse multarum imaginum solis confusionem. Hoc sic colligunt. Pelves, inquit, mille die sereno pone, et omnes habebunt imaginem solis. In singulis foliis dispone singulas guttas: singulae habebunt imaginem solis. At contra ingens stagnum non habebit nisi imaginem unam. Quare? quia omnis circumscripta laevitas et circumdata suis finibus, speculum est. Itaque piscinam ingentis magnitudinis, insertis parietibus in plures divide: totidem illa habebit imagines solis, quot lacus habuerit. Relinque illam sicut est diffusa: semel tibi imaginem reddet. Nihil refert, quam exiguus sit humor aut lacus. Si circumseptus est, speculum est. Ergo stillicidia illa infinita, quae imber cadens defert, totidem specula sunt, totidem solis facies habent. Hae contra intuenti perturbatae apparent: nec dispiciuntur intervalla, quibus singula distant, spatio prohibente discerni. Deinde pro singulis apparet una facies turbida ex omnibus. . . . Ergo quum multa stillicidia sint, totidem specula sunt. Sed quia parva sunt, solis colorem sine figura exprimunt. Deinde quum in stillicidiis innumerabilibus, et sine intervallo cadentibus, reddatur idem color, incipit facies esse non multarum imaginum intermissarum, sed unius longae atque continuae. Quomodo, inquis, tu mihi multa millia istic imaginum esse dicis, ubi nullam video? Et quare quum solis color unus sit, imaginum diversus est? Ut et haec quae proposuisti, refellam, et alia quae non minus refellenda sunt, illud dicam oportet: nihil acie nostra fallacius, non tantum in his, a quibus subtiliter pervidendis illam colorum diversitas summovet, sed et in his quoque, quae ad manum cernit. Remus integer in tenui aqua fracti speciem reddit. Poma per vitrum adspicientibus multo maiora sunt. Columnarum intervalla porticus longiores iungunt. Ad ipsum solem revertere: hunc, quem toto orbe terrarum maiorem probat ratio, acies nostra sic contrahit, ut sapientes viri pedalem esse contenderint. Quem velocissimum omnium esse scimus, nemo nostrum videt moveri: nec ire crederemus, nisi appareret isse. Mundum ipsum praecipiti velocitate labentem, et ortus occasusque intra momentum temporis revolvantem, nemo nostrum sentit procedere. Quid

ergo miraris, si oculi nostri imbrium stillicidia non separant, et ingenti spatio intuentibus minutarum imaginum discrimen interit? Illud esse dubium nulli potest, quin arcus imago solis sit, roscida et cava nube concentra. Quod ex hoc tibi apparet. Nunquam non adversa soli est, sublimis aut humilis, prout ille se submitit, aut sustulit, contrario motu. Illo enim descendente altior est, alto depressior. Saepe talis nubes a latere solis est, nec arcum efficit, quia non ex recto imaginem trahit. Varietas autem non ob aliam causam fit, quam quia pars coloris a sole est, pars a nube illa: humor autem modo caeruleas lineas, modo virides, modo purpurae similes, et luteas aut igneas ducit, duobus coloribus hanc varietatem efficientibus, remisso et intento. Sic enim et purpura eodem conchylio non in unum modum exit. Interest, quamdiu macerata sit, crassius medicamentum, an aquatius traxerit; saepius mersa sit et excocta, an semel tincta. Non est ergo mirum, quum duae res sint, sol et nubes, id est, corpus et speculum, si tam multa genera colorum exprimuntur, quae in multis generibus possunt aut incitari, aut relanguescere. Alius enim est color ex igneo lumine, alius ex obtuso et leniore. In aliis rebus vaga inquisitio est, ubi non habemus quod manu tenere possimus, et late coniectura mittenda est: hic apparet duas causas esse arcus, solem, nubemque, quia nec sereno unquam fit, nec ita nubilo, ut sol lateat. Ergo utique ex his est, quorum sine altero non est. *Sen., N. Q., I. iii. 1-14.*

203. *The Philosopher Favorinus discusses the Theory of the Winds.*

Satis, notum est, limites regionesque esse coeli quattuor: exortum, occasum, meridiem, septemtrionem. Exortus et occasus mobilia et varia sunt; meridies septemtrionesque statu perpetuo stant et manent. Oritur enim sol non indidem semper; sed aut aequinoctialis oriens dicitur, cum in circulo currit, qui appellatur [ἰσούκιος aut] ἱσημερινός; aut solstitialis, aut brumalis, quae sunt θερινὰ τροπαὶ καὶ χειμεριναί. Item cadit sol non in eundem semper locum. Fit enim similiter occasus eius aut aequinoctialis, aut solstitialis, aut brumalis. Qui ventus igitur ab oriente verno, id est, aequinoctiali venit, nominatur Eurus, ficto vocabulo, ut isti ἐτυμολογικοὶ aiunt, ὁ ἀπὸ τῆς ἔως ῥέων. Is alio quoque a Graecis nomine ἀπηνιώτης, [a] Romanis nauticis Subsolanus cognominatur. Sed qui ab aestiva et solstitiali orientis meta venit, Latine Aquilo, Boreas Graece dicitur; eumque propterea quidam dicunt ab Homero αἰζονγενέτην appellatum:

Boream autem putant dictum ἀπὸ τῆς βοῆς, quoniam sit violenti flatus et sonori. Tertius ventus, qui ab orienti hiberno spirat, Vulturnum Romani vocant: eum plerique Graeci mixto nomine, quod inter Notum et Eurum sit, εὐρόνοτον appellant. Hi sunt igitur tres venti orientales: Aquilo, Vulturnus, Eurus; quorum medius Eurus est. His oppositi et contrarii sunt alii tres occidui: Caurus, quem solent Graeci ἀργέστην vocare, is adversus Aquilonem flat; item alter Favonius, qui Graece vocatur ζέφυρος, is adversus Eurum flat; tertius Africus, qui Graece vocatur λήψ, is adversus Vulturnum flat. Eae duae regiones coeli orientis occidentisque inter sese adversae sex habere ventos videntur. Meridies autem, quoniam certo atque fixo limite est, unum meridionalem ventum habet; is Latine Auster, Graece νότος nominatur, quoniam est nebulosus atque humectus: νοτὶς enim Graece humor nominatur. Septemtriones autem habent ob eandem causam unum. Is obiectus directusque in Austrum, Latine Septemtrionarius, Graece ἀπαρκτηάς appellatur. Ex his octo ventis alii quattuor detrahunt ventos; atque id facere se dicunt Homero auctore, qui solos quattuor ventos noverit: Eurum, Austrum, Aquilonem, Favonium; . . . a quattuor coeli partibus, quas quasi primas nominavimus, oriente scilicet atque occidente latioribus atque simplicibus, non tripartitis. Partim autem sunt, qui pro octo duodecim faciunt: tertios quattuor in media loca inserentes, cum meridie septemtriones: eadem ratione, qua secundi quattuor intersiti sunt inter primos duos apud orientem occidentemque. Sunt porro alia quaedam nomina quasi peculiarium ventorum, quae incolae in suis quisque regionibus fecerunt, aut ex locorum vocabulis, in quibus colunt, aut ex aliqua causa, quae ad faciendum vocabulum acciderat. Nostri namque Galli ventum ex sua terra flantem, quem saevissimum patiuntur, Circium appellant, a turbine, opinor, eius ac vertigine. Iapygiae ipsius ore proficiscentem quasi finibus, Apuli eodem, quo ipsi sunt, nomine Iapygem dicunt. Eum esse propemodum Caurum existimo: nam et est occidentalis, et videtur exadversum Eurum flare. . . . Praeter hos autem, quos dixi, sunt alii plurifariam venti commenticii et suae quisque regionis indigenae, ut est Horatianus quoque ille Atabulus, quos ipse quoque exsecuturus fui: addidissemque eos, qui Etesiae et Prodrumi appellitantur, qui certo tempore anni, cum canis oritur, ex alia atque alia parte coeli spirant. *Aul. Gell.*, II. xxii. 2-25.

204. *There are Eight Main Quarters from which Winds blow.*

Nonnullis placuit esse ventos quatuor, ab oriente aequinoctiali Solanum, a meridie Austrum, ab occidente aequinoctiali Favonium, a septentrionali Septentrionem. Sed qui diligentius perquisiverunt, tradiderunt eos esse octo, maxime quidem Andronicus Cyrrhestes, qui etiam exemplum collocavit Athenis, turrim marmoream octogonon, et in singulis lateribus octogoni singulorum ventorum imagines exsculptas contra suos cuiusque designavit, supraque eam turrim metam marmoream perfecit, et insuper Tritonem aereum collocavit, dextra manu virgam porrigentem: et ita est machinatus, uti vento circumageretur, et semper contra flatum consisteret, supraque imaginem flantis venti indicem virgam teneret. Itaque sunt collocati inter Solanum et Austrum ab oriente hiberno Eurus, inter Austrum et Favonium ab occidente hiberno Afrius, inter Favonium et Septentrionem Caurus, (quem plures vocant Corum) inter Septentrionem et Solanum Aquilo. Hoc modo videtur esse expressum, uti capiatur numerus et nomina et partes, unde flatus ventorum certi spirent. *Vitruv.*, I. vi. 4, 5.

205. *The numerous Names of Winds are easily reconcilable with the Scientific Reduction of their Number to Eight.*

Fortasse mirabuntur ii, qui multa ventorum nomina noverunt, quod a nobis expositi sunt tantum octo esse venti. Si autem animadverterint, orbis terrae circuitionem per solis cursum et gnomonis aequinoctialis umbras ex inclinatione coeli ab Eratosthene Cyrenaeo rationibus mathematicis et geometricis methodis esse inventam ducentorum quinquaginta duum millium stadiorum, quae fiunt passus trecenties quindecies centena millia: huius autem octava pars, quam ventus tenere videtur, est tricies nongenties triginta septem millia et passus quingenti: non debebunt mirari, si in tam magno spatio unus ventus vagando, inclinationibus et recessionibus varietates mutatione flatus faciat. Itaque dextra et sinistra Austrum Leuconotus et Altanus flare solet, Africum, Libonotus et Subvesperus, circa Favonium Argestes et certis temporibus Etesiae: ad latera Cauri Circius et Corus: circa Septentrionem Thrascias et Gallicus: dextra ac sinistra Aquilonem Supernas et Boreas: circa Solanum Carbas et certo tempore Ornithiae: Euri vero medias partes tenentis in extremis Eurocircias et Vulturnus. Sunt autem et alia plura nomina flatusque ventorum a locis aut fluminibus aut montium procellis tracta. Praeterea aurae

matutinae, quas sol, cum emergit de subterranea parte, versando pulsat aëris humorem, et impetu scandendo procedens exprimit aurarum antelucano spiritu flatus, qui cum exorto sole permanserint, Euri venti tenent partes. Et ea re, quod ex auris procreatur, a Graecis εὔρος videtur esse appellatus. *Vitruv.*, I. vi. 9-11.

206. *An Attempt to account for the Water on the Surface of the Earth as a Secretion analogous to those of the Human Body.*

Ceterum ut in nostris corporibus, ita in illa saepe humores vitia concipiunt: aut ictus, aut quassatio aliqua, aut loci senium, aut frigus, aut aestus, corrumpere naturam; et sulphuratio contrahit humorem, qui modo diuturnus est, modo brevis. Ergo ut in corporibus nostris sanguis, quum percussa vena est, tamdiu manat, donec omnis effluxit, aut donec venae scissura subsedit, atque interclusit, vel aliqua alia causa retro dedit sanguinem: ita in terra, solutis ac patefactis venis, rivus aut flumen effunditur. Interest, quantum aperta sit vena, quomodo consumpta aqua sit. Modo exsiccatur aliquo impedimento, modo coit velut in cicatricem, comprimitque quam fecerat viam: modo illa vis terrae, quam esse mutabilem diximus, desinit posse alimenta in humorem convertere: aliquando autem exhausta replentur, modo per se viribus recollectis, modo aliunde translatis. Saepe enim inania apposita plenis humorem in se attrahunt. Saepe transire facilis in aliud ipsa terra in tabem resolvitur, et humescit. Idem evenit sub terra, quod in nubibus, ut spissetur, graviorque quam ut manere in natura sua possit, gignat humorem. Saepe colligitur roris modo, tenuis et dispersus liquor, qui ex multis in unum locis confluit. Sudorem aquileges vocant: quia guttae quaedam vel pressura loci eliduntur, vel aestu evocantur. Haec tenuis unda vix fonti sufficit. At ex magnis causis, magnisque conceptibus excidunt amnes: nonnunquam leviter, si aqua pondere suo se tantum detulit; nonnunquam vehementer et cum sono suo, si illam spiritus intermixtus eiecit. *Sen., N. Q.*, III. xv. 5-7.

207. *The Earth is Destined to be again Overwhelmed by a Flood.*

Iam autem a primo die mundi, quum in hunc habitum ex informi unitate discederet, quando mergerentur terrena, decretum est: et ne sit quandoque velut in novo opere dura molitio, olim ad haec maria se exercent. Non vides, ut fluctus in litora,

tanquam exiturus, incurrat? Non vides, ut aestus fines suos transeat, et in possessionem terrarum mare inducat? Non vides, ut illi perpetua cum claustris suis pugna sit? Quis porro istinc, unde tantum tumultum vides, metus est e mari, et magno impetu erumpentibus fluviis? Ubi non humorem natura disposuit, ut undique nos, quum voluisset, aggredi posset? Mentior, nisi eruentibus terram humor occurrit, et, quoties nos avaritia aut defodit, aut aliqua causa penetrare altius cogit, eruendi finis unda est. Adiice nunc, quod immanes sunt in abdito lacus, et multum maris conditi, multum fluminum per operta labentium. Undique ergo erunt causae diluvio, quum aliae aquae subinfluunt terras, aliae circumfluunt, quae diu coërcitae vincent, et amnes omnibus iungent, paludibus stagna. Omnium tunc mare ora fontium implebit, et maiore hiatu solvet. Quemadmodum corpora nostra ad egestum venter exhaurit, quemadmodum eunt in sudorem vires: ita tellus liquefiet, et aliis causis quiescentibus, intra se, quo mergatur, inveniet. Sic magna omnia coitura crediderim. Nec erit longa mora exitii. Tentatur divelliturque concordia, quum semel aliquid ex hac idonea diligentia remiserit mundus: statim undique ex aperto, ex abdito, superne, ab imo aquarum fiet irruptio. Nihil est tam violentum et incontinens sui, tam contumax, infestumque retinentibus, quam magna vis undae: utetur libertate permissa, et iubente natura, quae scindit circuitque, complebit. Ut ignis diversis locis ortus, cito miscet incendium, flammis coire properantibus: sic momento redundantia maria se committent. Nec ea semper licentia undis erit: sed peracto exitio generis humani, extinctisque pariter feris, in quarum homines ingenia transierant, iterum aquas terra sorbebit: natura pelagus stare, aut intra terminos suos furere coget: et reiectus e nostris sedibus, in sua secreta pelletur Oceanus: et antiquus ordo revocabitur. *Sen., N. Q., III. xxx. 1-8.*

208. *A Theory of the Tides. They are due to a Combination of Solar and Lunar Influence.*

Et de aquarum natura complura dicta sunt: sed aestus maris accedere et reciprocare, maxime mirum: pluribus quidem modis, verum causa in Sole, Lunaque. Bis inter duos exortus Lunae affluunt, bisque remeant, vicens quaternisque semper horis. Et primum attollente se cum ea mundo intumescences, mox a meridiano caeli fastigio vergente in occasum residentes: rursusque ab occasu subter caeli ima, et meridiano contraria, accedente, inundantes: hinc donec iterum exoriat, se resorbentes. Nec unquam eodem tempore, quo pridie, reflu; ut

ancillante sidere, trahenteque secum avido haustu maria, et assidue aliunde, quam pridie, exoriente: paribus tamen intervallis reciproci, senisque semper horis, non cuiusque diei aut noctis, aut loci, sed aequinoctialibus: ideoque inaequales vulgarium horarum spatio, utcunque plures in eas aut diei aut noctis illarum mensurae cadunt, et aequinoctio tantum pares ubique. Ingens argumentum, plenumque lucis ac vocis etiam diurnae, hebetes esse, qui negent subtermeare sidera, ac rursus eadem resurgere: similemque terris, imo vero universae naturae exinde faciem, in iisdem ortus occasusque operibus: non aliter sub terra manifesto sideris cursu, aliove effectu, quam cum praeter oculos nostros feratur. *Plin., N. H., II. xcix.*

209. *A Theory of the Tides: variations in their Periodicity.*

Multiplex etiamnum lunaris differentia, primumque septenis diebus. Quippe modici nova ad dividuam aestus, pleniores ab ea exundant, plenaque maxime fervent. Inde mitescunt. Pares ad septimam primis: iterumque alio latere dividua augentur. In coitu Solis pares plenae. Eadem Aquilonia, et a terris longius recedente mitiores, quam cum in austros digressa, propiore nisu vim suam exercet. Per octonos quoque annos ad principia motus et paria incrementa centesimo Lunae revocantur ambitu, augente ea cuncta: Solis annuis causis, duobus aequinoctiis maxime tumentes, et autumnali amplius, quam verno: inanes vero bruma, et magis solstitio. Nec tamen in ipsis, quos dixi, temporum articulis: sed paucis post diebus: sicuti neque in plena aut novissima, sed postea: nec statim ut Lunam mundus ostendat occultetve, aut media plaga declinet; verum duabus fere horis aequinoctialibus serius: tardiore semper ad terras omnium, quae geruntur in caelo, effectu cadente, quam visu, sicuti fulguris, et tonitrus, et fulminum. *Plin., N. H., II. xcix.*

210. *A Theory of the Tides: the greater the Surface of Water, the more conspicuous is the Tidal Motion.*

Omnes autem aestus in Oceano maiora integunt spatia inundantque, quam in reliquo mari: sive quia totum in universitate animosius est, quam in parte; sive quia magnitudo aperta sideris vim laxae grassantis efficacius sentit, eandem angustis arcentibus. Qua de causa nec lacus, nec amnes similiter moventur. Octogenis cubitis supra Britanniam intumescere aestus Pytheas Massiliensis auctor est. Interiora autem maria terris

clauduntur, ut portu. Quibusdam tamen in locis spatiosior laxitas ditioni paret: utpote cum plura exempla sint, in tranquillo mari, nulloque velorum impulsu, tertio die ex Italia provectorum Uticam, aestu fervente. Circa litora autem magis quam in alto deprehenduntur hi motus: quoniam et in corpore extrema pulsum venarum, id est, spiritus magis sentiunt. In plerisque tamen aestuariis propter dispares siderum in quoque tractu exortus, diversi existunt aestus, tempore, non ratione, discordes, sicut in Syrtibus. *Plin., N. H., II. xcix.*

211. *The Earth is an Organism analogous to the Human Body.*

Placet natura regi terram, et quidem ad nostrorum corporum exemplar, in quibus et venae sunt et arteriae: illae sanguinis, hae spiritus receptacula. In terra quoque sunt alia itinera, per quae aqua; et alia, per quae spiritus currit: adeoque illam ad similitudinem humanorum corporum natura formavit, ut maiores quoque nostri aquarum appellaverint venas. Sed quemadmodum in nobis non tantum sanguis est; sed multa genera humoris, alia necessarii, alia corrupti, ac paulo pinguioris, in capite cerebrum, in ossibus medullae, muci, salivaeque et lacrimae, et quiddam additum articulis, per quod citius flectantur ex lubrico: sic in terra quoque sunt humoris genera complura. Quaedam quae matura durentur. Hinc est omnis metallorum humus, ex quibus aurum argentumque petit avaritia: et quae in lapidem ex liquore vertuntur. In quibusdam vero locis terra humorque liquescit, sicut bitumen, et cetera huic similia. Haec est causa aquarum secundum legem naturae voluntatemque nascentium. *Sen., N. Q., III. xv. 1-4.*

212. *An Inquiry into the Cause of Earthquakes.*

Causam, qua terra concutitur, alii in aqua esse, alii in ignibus, alii in ipsa terra, alii in spiritu putavere: alii in pluribus, alii in omnibus his. Quidam liquere ipsis aliquam ex istis causam esse dixerunt; sed non liquere, quae esset. . . . Nobis placet, hunc spiritum esse, qui tanta possit conari, quo nihil est in rerum natura potentius, nihil acrius, sine quo nec illa quidem, quae vehementissima sunt, valent. Ignem spiritus concitat: aquae, si ventum detrahas, inertes sunt. Tunc demum impetum sumunt, quum illas agit flatus: qui potest dissipare magna spatia terrarum, et novos montes subiectos extollere, et insulas non ante visas in medio mari ponere. Theren, et Therasiam, et hanc nostrae aetatis insulam, spectantibus nobis

in Aegaeo mari enatam, quis dubitat, quin in lucem spiritus vexerit? Duo genera sunt, ut Posidonio placet, quibus movetur terra: utrique nomen est proprium. Altera succussio est, quum terra quatitur, et sursum ac deorsum movetur: altera inclinatio, qua in latera nutat navigii more. Ego et tertium illud existimo, quod nostro vocabulo signatum est: non enim sine causa tremorem terrae dixere maiores, qui utrique dissimilis est. Nam nec succutiuntur tunc omnia, nec inclinantur, nec vibrantur. Res minime in huiusmodi casu noxia, sicut longe perniciosior est inclinatio concussione. Nam nisi celeriter et ex altera parte properabit motus, qui inclinata restituat, ruina necessario sequitur. *Sen., N. Q., VI. v., xxi.*

213. *The Fallacy that the Tops of the Highest Mountains, from their closer proximity to the Sun, might be expected to be warmer than the Valleys, refuted.*

Omnis aër quo propior est terris, hoc crassior. Quemadmodum in aqua et in omni humore faex ima est: ita in aëre spississima quaeque desidunt. Iam autem probatum est, omnia quo crassioris solidiorisque materiae sunt, hoc fidelius custodire calorem receptum: sed quo editior est aër, et quo longius a terrarum colluvie recessit, hoc sincerior puriorque est. Itaque solem non retinet, sed velut per inane transmittit: ideo minus calefit. Contra autem quidam aiunt, cacumina montium hoc calidiora esse debere, quo soli propiora sunt. Qui mihi videntur errare, quod Apenninum, et Alpes, et alios notos ob eximiam altitudinem montes in tantum putant crescere, ut illorum magnitudo sentire solis viciniam possit. Excelsa sunt ista, quamdiu nobis comparantur; at vero ubi universum respexeris, manifesta est omnium humilitas. Inter se vincuntur, et vincunt. Ceterum in tantum nihil attollitur, ut collatione totius nulla sit vel maximis portio: quod nisi esset, non diceremus, totum orbem terrarum pilam esse. Pilae proprietas est, cum aequalitate quadam rotunditas: aequalitatem autem hanc accipe, quam vides in lusoria pila. Non multum illi commissurae et rimae earum nocent, quo minus par sibi ab omni parte dicatur. Quomodo in hac pila, nihil illa intervalla officiant ad speciem rotundi, sic nec in universo quidem orbe terrarum editi montes, quorum altitudo totius mundi collatione consumitur. Qui dicit altiorem montem, quia solem propius excipiat, magis calere debere: idem dicere potest, longiorem hominem citius quam pusillum debere calefieri, et citius caput eius quam pedes. At quisquis mundum mensura sua aestimaverit, et terram

cogitaverit tenere puncti locum, intelliget nihil in illa posse ita eminere, ut coelestia magis sentiat, velut in propinquum illis accesserit. Montes isti quos suspicimus, et vertices aeterna nive obsessi, nihilominus in imo sunt: et propius quidem soli est mons, quam campus aut vallis, sed sic, quo modo est pilus pilo crassior, arbor arbore, et mons monte maior esse dicitur. Isto enim modo, et arbor alia magis quam alia dicetur vicina coelo: quod falsum est: quia inter pusilla non potest esse magnum discrimen, nisi dum inter se comparantur. Ubi ad collationem immensi corporis ventum est, nihil interest, quanto alterum altero sit maius: quia etiamsi magno discrimine, tamen minima vincuntur. *Sen., N. Q., IV. x. xi.*

214. *Some Remarkable Properties of Minerals.*

Contexi par est reliqua circa hoc, ut universa naturae contingat admiratio. Auri glutinum est tale. Argilla ferro, cadmia aeris massis, alumen laminis, resina plumbo et marmori: sed plumbum nigrum albo iungitur, ipsumque album sibi oleo. Item stannum aeramentis, stanno argentum. Pineis optime lignis aes ferrumque funditur: sed et Aegyptia papyro: paleis aurum. Calx aqua accenditur, et Thracius lapis: idemque oleo restinguitur. Ignis autem aceto maxime, et visco, et ovo. Terra minime flagrat. Carboni maior vis exusto, iterumque flagranti. *Plin., N. H., XXXIII. xxx.*

215. *An Account of Copper Ore and Copper Mines.*

Proxima dicantur aeris metalla, cui et in usu proximum est pretium: immo vero ante argentum, ac paene etiam ante aurum, Corinthio. Stipis quoque auctoritas, ut diximus. Hinc aera militum: tribuni aerarii, et aerarium, obaerati, et aere diruti. Docuimus, quamdiu populus Romanus aere tantum signato usus sit. Sed et alia vetustas aequalem Urbi auctoritatem eius declarat, a rege Numa collegio tertio aerariorum fabrûm instituto. Vena quo dictum est modo effoditur, ignique perficitur. Fit et e lapide aereo, quem vocant cadmiam. Celebritas in Asia, et quondam in Campania, nunc in Bergomatium agro, extrema parte Italiae. Feruntque nuper etiam in Germania provincia repertum. Fit et ex alio lapide, quem chalciten vocant in Cypro, ubi prima fuit aeris inventio: mox vilitas praecipua, reperto in aliis terris praestantiore, maxime aurichalco, quod praecipuam bonitatem admirationemque diu obtinuit. Nec reperitur longo iam tempore, effoeta

tellure. Proximum bonitate fuit Sallustianum in Centronum Alpino tractu, non longi et ipsum aevi. Successitque ei Livianum in Gallia. Utrumque a metallorum dominis appellatum: illud ab amico Divi Augusti, hoc a coniuge, velocis defectus. Livianum quoque certe admodum exiguum invenitur. Summa gloria nunc in Marianum conversa, quod et Cordubense dicitur. Hoc a Liviano cadmiam maxime sorbet, et aurichalci bonitatem imitatur in sestertiis dupondariisque, Cyprio suo assibus contentis. Et hactenus nobilitas in aere naturalis se habet. Reliqua genera artificio constant, quae suis locis reddentur, summa claritate ante omnia indicata. Quondam aes confusum auro argentoque miscebatur, et tamen ars pretiosior erat: nunc incertum est, peior haec sit, an materia. Mirumque, cum ad infinitum operum pretia creverint, auctoritas artis exstincta est. Quaestus causa enim, ut omnia, exerceri coepta est, quae gloriae solebat. Ideo etiam deorum adscripta operi, cum proceres gentium claritatem et hac via quaererent: adeoque exolevit fundendi aeris pretiosi ratio, ut iamdiu ne fortuna quidem in aere ius artis habeat. *Plin., N. H., XXXIV. i.-iii.*

216. *An Explanation of the superior hardness of Cement that has been subjected to the Action of Fire.*

Quare autem, cum recipit aquam et arenam calx, tunc confirmat structuram, haec esse causa videtur, quod e principiis, uti cetera corpora, ita et saxa sunt temperata, et quae plus habent aëris, sunt tenera, quae aquae, lenta sunt ab humore, quae terrae, dura, quae ignis, fragiliora. Itaque ex his saxa si, antequam coquantur, contusa minute mixtaque arenae coniiciantur in structuram, non solidescunt, nec eam poterunt continere: cum vero coniecta in fornacem ignis vehementi fervore correpta amiserint pristinae soliditatis virtutem, tunc exustis atque exhaustis eorum viribus relinquuntur patentibus foraminibus et inanibus. Ergo liquor qui est in eius lapidis corpore et aër cum exustus et ereptus fuerit, habueritque in se residuum calorem, latentem, priusquam ex igni vim recipiat, intinctus in aqua, et humore penetrante in foraminum raritates confervescit, et ita refrigeratus reiicit ex calcis corpore fervorem. Ideo autem quo pondere saxa coniiciuntur in fornacem, cum eximuntur, non possunt ad id respondere; sed cum expenduntur, eadem magnitudine permanente, excocto liquore, circiter tertia parte ponderis imminuta esse inveniuntur. Igitur cum patent foramina eorum et raritates, arenae mixtionem in se corripiunt et ita cohaere-

scunt, siccescendoque cum caementis coëunt et efficiunt structurarum soliditatem. *Vitrur.*, II. v. 2, 3.

217. *An Analysis of the different Properties of Stone-producing Soils.*

Omnibus locis et regionibus non eadem genera terrae nec lapides nascuntur, sed nonnulla sunt terrosa, alia sabulosa, itemque glareosa, aliis locis arenosa non minus materia; et omnino dissimili disparique genere in regionum varietatibus qualitates insunt in terra. Maxime autem id licit considerare, quod, qua mons Apenninus regiones Italiae Hetruriaequae circumcingit, prope omnibus locis non desunt fossitia arenaria: trans Apenninum vero, quae pars est ad Adriaticum mare, nulla inveniuntur: item Achaia, Asia et omnino trans mare ne nominantur quidem. Igitur non in omnibus locis, quibus effervent aquae calidae crebri fontes, eadem opportunitates possunt similiter concurrere, sed omnia uti natura rerum constituit, non ad voluntatem hominum sed fortuito disparata procreantur. Ergo quibus locis non sunt terrosi montes, sed genere materiae, ignis vis per eius venas egrediens adurit eam, et quod molle est et tenerum, exurit; quod autem asperum, relinquit: itaque uti in Campania exusta terra cinis, sic in Hetruria excoccta materia efficitur carbunculus. Utraque autem sunt egregia in structuris; sed alia in terrenis aedificiis, alia etiam in maritimis molibus habent virtutem. Est autem materiae potestas mollior quam tophus, solidior quam terra; qua penitus ab imo vehementia vaporis adusta, nonnullis locis procreatur id genus arenae, quod dicitur carbunculus. *Vitrur.*, II. vi. 5, 6.

218. *An Account of Reflecting Substances.*

Laminas duci, et specula fieri non nisi ex optimo posse creditum fuerat. Id quoque iam fraude corrumpitur. Sed natura mira est imagines reddendi, quod repercusso aere atque in oculos regesto fieri convenit. Eadem vi in speculis usu polita crassitudine, paulumque propulsa dilatatur in immensum magnitudo imaginum. Tantum interest, repercussum illum respuat an excipiat. Quin etiam pocula ita figurantur, exsculptis intus crebris ceu speculis, ut vel uno intuente, populus totidem imaginum fiat. Excogitantur et monstrifica, ut in templo Smyrnae dicata. Id evenit figura materiae. Plurimumque refert concava sint et poculi modo, an parmae Threci-

dicae, media depressa an elata, transversa an obliqua, supina an recta, qualitate excipientis figurae torquente venientes umbras. Nec enim est aliud illa imago, quam digesta claritas materiae excipientis umbram. Atque ut omnia de speculis peragantur hoc loco, optima apud maiores fuerant Brundisina, stanno et aere mixtis. Praelata sunt argentea. Primus fecit Praxiteles, Magni Pompeii aetate. Nuper credi coeptum, certio rem imaginem reddi, auro opposito aversis. *Plin., N. H., XXXIII. xlv.*

219. *The Reason of the Reflection in a Mirror.*

Nam saepe oportet non modo similitudinem suam, verum etiam similitudinis ipsius rationem considerare: num, ut ait Epicurus, profectae a nobis imagines, velut quaedam exuviae, iugi flore a corporibus manantes, cum leve aliquid et solidum offenderunt, illisae reflectantur et retro expressae contra versum respondeant: an, uti alii philosophi disputant, radii nostri, seu mediis oculis proliquati et lumini extrario mixti atque inuniti, uti, Plato arbitratur; seu tantum oculis profecti sine ullo foris adminiculo, ut Archytas putat; seu intentu aeris fracti, ut Stoici rentur; cum alicui corpori incidere spisso et splendido et levi, paribus angulis, quibus inciderant, resultent ad faciem suam reduces, atque ita quod extra tangant et visant, id intra speculum imaginentur. Videnturne vobis debere philosophi haec omnia vestigare et inquirere, et cuncta specula vel uda vel suda soli videre? Quibus, praeter ista quae dixi, etiam illa ratiocinatio necessaria est, cur in planis quidem speculis ferme pares obtutus et imagines videantur; in tumidis vero et globosis omnia defectiora; at contra in cavis auctiora: ubi, et cur laeva cum dexteris permutentur: quando se imago eodem speculo tum recondat penitus, tum foras exserat: cur cava specula, si exadversum Soli retineantur, appositum fomitem accendunt: qui fiat uti arcus in nubibus varie, duo Soles aemula similitudine visantur alia praeterea eiusdem modi plurima, quae tractat volumine ingenti Archimedes Syracusanus, vir in omni quidem Geometria multum ante alios admirabili subtilitate; sed haud sciam an propter hoc vel maxime memorandus, quod inspexerat speculum saepe ac diligenter. *Apul. Apol., pp. 426-429.*

220. *A short Account of the Properties of Lead.*

Sequitur natura plumbi. Cuius duo genera, nigrum, atque candidum. Pretiosissimum candidum, a Graecis appellatum

cassiteron, fabuloseque narratum in insulas Atlantici maris peti, vitilibusque navigiis circumsutis corio advehi. Nunc certum est, in Lusitania gigni, et in Gallaecia: summa tellure arenosa, et coloris nigri: pondere tantum ea deprehenditur. Interveniunt et minuti calculi, maxime torrentibus siccatis. Lavant eas arenas metallici, et quod subsidit, coquunt in fornacibus. Invenitur et in aurariis metallis, quae aluta vocant: aqua immissa eluente calculos nigros paulum candore variatos, quibus eadem gravitas quae auro: et ideo in calathis, in quibus aurum colligitur, remanent cum eo: postea caminis separantur, conflatique in album plumbum resolvuntur. Non fit in Gallaecia nigrum, cum vicina Cantabria nigro tantum abundet: nec ex albo argentum, cum fiat ex nigro. Iungi inter se plumbum nigrum sine albo non potest, nec hoc ei sine oleo. Ac ne album quidem secum sine nigro. Album habuit auctoritatem et Iliacis temporibus, teste Homero, cassiteron ab illo dictum. Plumbi nigri origo duplex est: aut enim sua provenit vena, nec quidquam aliud ex se parit: aut cum argento nascitur, mixtisque venis conflatur. Eius qui primus fluit in fornacibus liquor, stannum appellatur: qui secundus, argentum: quod remansit in fornacibus, galena, quae est tertia portio additae venae. Haec rursus conflata, dat nigrum plumbum deductis partibus duabus. *Plin., N. H., XXXIV. xlvii.*

221. *An Account of the Magnet.*

A marmoribus digredienti ad reliquorum lapidum insignes naturas, quis dubitet in primis magnetem occurrere? quid enim mirabilius? aut qua in parte naturae maior improbitas? Dederat vocem saxi, ut diximus, respondentem homini, immo vero et obloquentem. Quid lapidis rigore pigrius? Ecce sensus manusque tribuit illi. Quid ferri duritia pugnacius? Sed cedit, et patitur mores: trahitur namque a magnete lapide, domitrixque illa rerum omnium materia ad inane nescio quid currit: atque ut propius venit, assistit, teneturque, complexuque haeret. Sideritin ob hoc alio nomine appellant, quidam Heraclleon. Magnes appellatus est ab inventore (ut auctor est Nicander) in Ida repertus. Namque et passim invenitur, ut in Hispania quoque. Invenisse autem fertur, clavis crepidarum et baculi cuspidem haerentibus, cum armenta pasceret . . . . Compertum tanto meliores esse, quanto sunt magis caerulei. Aethiopico laus summa datur, pondusque argento rependitur. Invenitur hic in Aethiopiae Zimiri: ita vocatur regio arenosa.

Ibi et haematites magnes sanguinei coloris, sanguinemque reddens, si teratur, sed et crocum. In attrahendo ferro non eadem haematitae natura, quae magneti. Aethiopici argumentum est, quod magnetem quoque alium ad se trahit. Omnes autem ii oculorum medicamentis prosunt, ad suam quisque portionem: maximeque epiphoras sistunt. Sanant et adusta cremati tritique. Alius rursus in eadem Aethiopia non procul mons gignit lapidem theameden, qui ferrum omne abigit, respuitque. De utraque natura saepius diximus. *Plin., N. H., XXXVI. xxv.*

222. *The Wonderful Properties of the Diamond.*

Maximum in rebus humanis, non solum inter gemmas, pretium habet adamas, diu non nisi regibus et iis admodum paucis cognitus, auri modo in metallis repertus, perquam raro: comes auri, nec nisi in auro nasci videbatur. Veteres eum in Aethiopum tantum metallis inveniri existimavere, inter delubrum Mercurii, atque insulam Meroen: dixeruntque non ampliorem cucumis semine, aut colore dissimilem inveniri. . . . Cyprius vocatur in Cypro repertus, vergens in aereum colorem, sed in medicina, ut dicemus, efficacissimus. Post hunc est siderites ferrei splendoris, pondere ante ceteros, sed natura dissimilis. Nam et ictibus frangitur, et alio adamante perforari potest: quod et Cyprio evenit: breviterque, ut degeneres, nominis tantum auctoritatem habent. Idque, quod totis voluminibus his docere et mandare conati sumus, de discordia rerum concordiaque, quam antipathiam ac sympathiam appellavere Graeci, non aliter clarius intelligi potest. Siquidem illa invicta vis duarum violentissimarum naturae rerum ferri ignisque contemtrix, hircino rumpitur sanguine, neque aliter quam recenti calidoque macerata, et sic quoque multis, ictibus: tunc etiam, praeterquam eximias, incudes malleosque frangens. Cuius hoc ingenio inventum? quove casu repertum? aut quae fuit coniectura experiendi rem immensi secreti, et in foedissimo animalium? Numinum profecto muneris talis inventio omnis est. Nec quaerenda in ulla parte naturae ratio, sed voluntas. Et cum feliciter rumpere contigit, in tam parvas frangitur crustas, ut cerni vix possint. Expetuntur a scalptoribus, ferroque includuntur, nullam non duritiam ex facili cavantes. Adamas dissidet cum magnete lapide in tantum, ut iuxta positus ferrum non patiaturs abstrahi: aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat, atque auferat. Adamas et venena irrita facit, et lymphationes abigit, metusque vanos expellit a mente: et ob id quidam eum anachiten vo-

cavere. Metrodorus Scepsius, in eadem Germania et Basilia insula nasci, in qua et succinum, quod equidem legerim, solus dicit: et praeferit Arabicis: quod falsum esse quis dubitet? *Plin., N. H., XXXVII. xv.*

223. *A Succinct Enumeration of the chief distinctive Properties common to Precious Stones.*

Nunc communiter ad omnium gemmarum observationem pertinentia dicemus, opiniones secuti auctorum. Cavae aut extuberantes viliores videntur aequalibus. Figura oblonga maxime probatur: deinde quae vocatur lenticula: postea cycloides et rotunda: angulosis autem minima gratia. Veras a falsis discernendi magna difficultas: quippe cum inventum sit, ex veris gemmis in alterius generis falsas traducere. Sardonyches e ternis glutinantur gemmis, ita ut deprehendi ars non possit: aliunde nigro, aliunde candido, aliunde minio, sumtis omnibus in suo genere probatissimis. Quin immo etiam exstant commentarii auctorum, quos non equidem demonstrarim, quibus modis ex crystallo tingantur smaragdi, aliaeque translucens, sardonyx e sarda, item ceterae ex aliis. Neque est ulla fraus vitae lucrosior. Nos contra rationem deprehendendi falsas demonstrabimus, (quando etiam luxuriam adversus fraudes muniri decet:) praeter illa, quae in principalibus quibusque generibus privatim diximus. Translucens matutino probari censent: aut si necesse est, in quartam horam, postea vetant. Experimenta pluribus modis constant. Primum pondere, si graviores sentiuntur: post haec, corpore. Fictitiis pusulae in profundo apparent, scabritia in cute, in capillamento fulgoris inconstantia, et prius quam ad oculos perveniat, desinens nitor. Decussi fragmenti paulum, quod in lamina ferrea teratur, efficacissimum experimento, excusant mangones gemmarum. Recusant similiter et limae probationem. Obsidianae fragmenta veras gemmas non scarificant. Fictitiae, scarificationes candicantium fugiunt. Tantaque differentia est, ut aliae ferro scalpi non possint, aliae non nisi retuso, verum omnes adamante. Plurimum vero in his terebrarum proficit fervor. Gemmiferi amnes sunt Acesines et Ganges: terrarum autem omnium maxime India. *Plin., N. H., XXXVII. lxxiv-vi.*

F. ORGANIC NATURE.

224. *In the Order of Creation there are Four Stages—the Vegetable, the Animal, the Human, and the Divine—each perfect in its kind, but with ascending Grades of Perfection.*

Dixisti, inquit, aliquod bonum esse arboris, aliquod herbae : potest ergo esse aliquod et infantis. Verum bonum nec in arboribus, nec in mutis animalibus est : hoc quod in illis bonum est, precario bonum dicitur. Quod est? inquis. Hoc quod secundum naturam cuiusque est. Bonum quidem cadere in mutum animal nullo modo potest : felicioris meliorisque naturae est. Nisi ubi rationi locus est, bonum non est. Quatuor hae naturae sunt, arboris, animalis, hominis, et Dei. Haec duo quae irrationalia sunt, eandem naturam habent : illa diversa sunt, quod alterum immortale, alterum mortale est. Ex his ergo unius bonum natura perficit, Dei scilicet : alterius cura, hominis. Cetera in sua natura perfecta sunt, non vere perfecta ; a quibus ab est ratio. Hoc enim demum perfectum est, quod secundum universam naturam perfectum est : universa autem natura rationalis est : cetera possunt in suo genere perfecta esse. *Sen., Ep. 124, 13–16.*

225. *The Mental Development of Animals stops at Sense and Memory : hence they are excluded from attaining “the Good.”*

In quo non potest beata vita esse, nec id potest quo beata vita efficitur : beata autem vita bonis efficitur : in muto animali non est quo beata vita efficitur : ergo in muto animali bonum non est. Mutum animal sensu comprehendit praesentia : praeteritorum reminiscitur, quum id incidit, quo sensus admonetur : tamquam equus reminiscitur viae, quum ad initium eius admotus est. In stabulo quidem nulla illi viae, quamvis saepe calcatae, memoria est. Tertium vero tempus, id est, futurum, ad muta non pertinet. Quomodo ergo potest eorum videri perfecta natura, quibus usus perfecti temporis non est ? Tempus enim tribus partibus constat : praeterito, praesente, et futuro. Animalibus tantum quod brevissimum est in transcurso datum, praesens : praeteriti rara memoria est, nec unquam revocatur, nisi praesentium occursu. Non potest ergo perfectae naturae bonum in imperfecta esse natura. Aut si natura habet, hoc habet, quod habent et sata. Nec illud nego, ad ea quae videntur

secundum naturam, magnos esse mutis animalibus impetus et concitados, sed inordinatos ac turbidos. Nunquam autem aut inordinatum est bonum, aut turbidum. Quid ergo, inquis, muta animalia perturbate et indisposite moventur? Dicerem illa perturbate et indisposite moveri, si natura illorum ordinem caperet: nunc moventur secundum naturam suam. Perturbatum enim id est, quod esse aliquando et non perturbatum potest: sollicitum est, quod potest esse securum. Nulli vitium est, nisi cui virtus potest esse. Mutis animalibus talis ex sua natura motus est. Sed ne te diu teneam, aliquod erit bonum in muto animali, erit aliqua virtus, erit aliquid perfectum: sed quale? Nec bonum absolute, nec virtus, nec perfectum. Haec enim rationalibus solis contingunt, quibus datum est scire, quare, quatenus, quemadmodum. Ita bonum in nullo est, nisi in quo ratio. *Sen., Ep.* 124, 16–20.

226. *The Different Classes of (Vegetable and) Animal Life are formed by a difference in the proportion of the Four Original Elements.*

Namque ex principiis, quae Graeci στοιχεῖα appellant, ut omnia corpora sunt composita, id est ex calore et humore et terreno et aëre, ita his mixtionibus naturali temperatura figurantur omnium animalium in mundo generatim qualitates. Ergo in quibus corporibus cum exuberat e principiis calor, tunc interficit, dissolvitque cetera fervore. Haec autem vitia efficit, fervidum ab certis partibus coelum, cum insidit in apertas venas plus quam patitur e mixtionibus naturali temperatura corpus. Item si humor occupavit corporum venas imparesque eas fecit, cetera principia, ut a liquido corrupta, diluuntur, et dissolvuntur compositionis virtutes. Item e refrigerationibus humoris, ventorum et aurarum infunduntur vitia corporibus. Non minus aëris etiamque terreni in corpore naturalis compositio, augendo aut minuendo, infirmat cetera principia: terrena cibi plenitate, aëria gravitate coeli. Sed si quis voluerit diligentius haec sensu percipere, animadvertat attendatque naturas avium et piscium et terrestrium animalium, et ita considerabit discrimina temperaturae. Aliam enim mixtionem habet genus avium, aliam piscium, longe aliam terrestrium natura. Volucres minus habent terreni, minus humoris, caloris temperate et aëris multum: igitur levioribus principiis compositae facilius in aërem nituntur. Aquatiles autem piscium naturae, quod temperatae sunt a calido, plurimumque ex aëre et terreno sunt compositae, sed humoris habent oppido quam paulum, quo minus habent e principiis

humoris in corpore, facilius in humore perdurant; itaque cum ad terram perducuntur, animam cum aqua relinquunt. Item terrestria, quod e principiis ab aëre caloreque sunt temperata, minusque habent terreni plurimumque humoris, quod abundant humidae partes, non diu possunt in aqua vitam tueri. *Vitruv.*, I. iv. 5-7.

227. *There is a stage in all Organic Bodies at which Growth and Development cease, and Decay begins.*

Nam quaecunque vides hilaro grandescere adanctu, u/
 Paulatimque gradus aetatis scandere adultae,
 Plura sibi adsumunt quam de se corpora mittunt,
 Dum facile in venas cibus omnis inditur et dum
 Non ita sunt late dispessa ut multa remittant
 Et plus dispendi faciant quam vescitur aetas.
 Nam certe fluere atque recedere corpora rebus
 Multa manus dandum est; sed plura accedere debent,
 Donec alescendi summum tetigere cacumen.
 Inde minutatim vires et robur adultum
 Frangit et in partem peiorem labitur aetas.
 Quippe etenim quanto est res amplior, augmine adempto,
 Et quo latior est, in cunctas undique partis
 Plura modo dispargit et ab se corpora mittit,
 Nec facile in venas cibus omnis diditur ei,
 Nec satis est, proquam largos exaestuatur aestus,
 Unde queat tantum suboriri ac subpeditare.
 Omnia debet enim cibus integrare novando
 Et fulcire cibus, cibus omnia sustentare,
 Nequiquam, quoniam nec venae perpetiuntur
 Quod satis est neque quantum opus est natura ministrat.
 Iure igitur pereunt, cum rarefacta fluendo
 Sunt et cum externis succumbunt omnia plagis,
 Quandoquidem grandi cibus aevo denique defit,
 Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam
 Corpora conficere et plagis infesta domare.

Lucr., II. 1122-1147.

228. *There are certain Distinctions of Species that cannot be obliterated.*

Nec tamen omnimodis coniecti posse putandum est
 Omnia; nam volgo fieri portenta videres,
 Semiferas hominum species existere et altos

Interdum ramos eigni corpore vivo,
 Multaque conecti terrestria membra marinis
 Tum flammam taetro spirantis ore Chimaeras
 Pascere naturam per terras omni parentis.
 Quorum nil fieri manifestum est, omnia quando
 Seminibus certis certa genetrice creata
 Conservare genus crescentia posse videmus.
 Scilicet id certa fieri ratione necessust.
 Nam sua cuique cibus ex omnibus intus in artus
 Corpora discedunt conexaque convenientis
 Efficient motus; at contra aliena videmus
 Reicere in terras naturam, multaque caecis
 Corporibus fugiunt e corpore percita plagis,
 Quae neque conecti quoquam potuere neque intus
 Vitalis motus consentire atque imitari.
 Sed ne forte putes animalia sola teneri
 Legibus hisce, ea res ratio disternat omnis.
 Nam veluti tota natura dissimiles sunt
 Inter se genitae res quaeque, ita quamque necessest
 Dissimili constare figura principiorum;
 Non quo multa parum simili sint praedita forma
 Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.
 Semina cum porro distent, differe necessust
 Intervalla vias conexus pondera plagas
 Concursus motus, quae non animalia solum
 Corpora seiungunt, sed terras ac mare totum
 Secernunt caelumque a terris omne retentant.

Lucr., II. 700-729.

229. *Owing to the Struggle for Existence, Species tend to become extinct if not artificially preserved.*

Multaque tum interiisse animantum saecula necessest
 Nec potuisse propagando procudere prolem.
 Nam quaecumque vides vesei vitalibus auris,
 Aut dolus aut virtus aut denique mobilitas est
 Ex ineunte aevo genus id tutata reservans.
 Multaque sunt, nobis ex utilitate sua quae
 Commendata manent, tutelae tradita nostrae.
 Principio genus acre leonum saeraque saecula
 Tutatast virtus, volpes dolus et fuga cervos.
 At levisomna canum fido cum pectore corda
 Et genus omne quod est veterino semine partum
 Lanigeraeque simul pecudes et bacera saecula

Omnia sunt hominum tutelae tradita, Memmi.
 Nam cupide fugere feras pacemque secuta
 Sunt et larga suo sine pabula parta labore,
 Quae damus utilitatis eorum praemia causa.
 At quis nil horum tribuit natura, nec ipsa
 Sponte sua possent ut vivere nec dare nobis
 Utilitatem aliquam quare pateremur eorum
 Praesidio nostro pasci genus esseque tutum,
 Scilicet haec aliis praedae lucroque iacebant
 Indupedita suis fatalibus undique vinclis
 Donec ad interitum genus id natura redigit.

Lucr., V. 855-877.

230. *An Explanation of the Qualities of Timber.*

Hoc autem ita esse, licet animadvertere etiam de arbustis: ea enim cum suo quaeque tempore ad imum perforata castrantur, profundunt e medullis quem habent in se superantem et vitiosum per foramina liquorem, et ita siccescendo recipiunt in se diuturnitatem. Qui autem non habent ex arboribus exitus humores, intra concrecentes putrescunt, et efficiunt inanes eas et vitiosas. Ergo si stantes et vivae siccescendo consenescent, sine dubio cum eadem ad materiam deiciuntur, cum ea ratione curatae fuerint, habere poterunt magnas in aedificiis ad vetustatem utilitates. Eae autem inter se discrepantes et dissimiles habent virtutes, ut robur, ulmus, populus, cupressus, abies et ceterae quae maxime in aedificiis sunt idoneae. Namque non potest id robur, quod abies, nec cupressus, quod ulmus, nec ceterae easdem habent inter se natura rerum similitates; sed singula genera principiorum proprietatibus comparata alios alii generis praestant in operibus effectus. *Vitruv.*, II. ix. 4, 5.

231. *A Description of some of the best known and most serviceable Woods.*

Et primum abies aëris habens plurimum et ignis minimumque humoris et terreni, levioribus rerum natura potestatibus comparata non est ponderosa. Itaque rigore naturali contenta non cito flectitur ab onere, sed directa permanet in contignatione; sed ea quod habet in se plus caloris, procreat et alit tarmitem, ab eoque vitiatur: etiamque ideo celeriter accenditur, quod quae inest in eo corpore raritas aëris patens accipit ignem, et ita vehementem ex se mittit flammam. . . . Contra vero quercus terrenis principiorum satietatibus abundans parumque

habens humoris et aëris et ignis, cum in terrenis operibus obruitur, infinitam habet aeternitatem, ex eo quod cum tangitur humore, non habens foraminum raritates propter spissitatem non potest in corpus recipere liquorem, sed fugiens ab humore resistit et torquetur, et efficit in quibus est operibus ea rimosa. Esculus vero, quod est omnibus principiis temperata, habet in aedificiis magnas utilitates; sed ea cum in humore collocatur, recipiens penitus per foramina liquorem, eiecto aëre et igni, operatione humidæ potestatis vitiatur. Cerrus, quercus, fagus, quod pariter habent mixtionem humoris et ignis et terreni, aëris plurimum, pervia raritate humores penitus recipiendo celeriter marcescunt. Populus alba et nigra, item salix, tilia, vitex, ignis et aëris habendo satietatem, humoris temperate, parum autem terreni habentes, leviori temperatura comparatae egregiam habere videntur in usu rigiditatem. Ergo cum non sint duræ terreni mixtione, propter raritatem sunt calidæ, et in sculpturis commodam præstant tractabilitatem. *Vitruv.*, II. ix. 6, 8, 9.

232. *The same Subject continued.*

Alnus autem quæ proxima fluminum ripis procreatur, et minime materies utilis videtur, habet in se egregias rationes: etenim aëre est et igni plurimo temperata, non multum terreno, humore paulo: itaque quod minus habet in corpore humoris, in palustribus locis infra fundamenta aedificiorum palationibus crebre fixa, recipiens in se quod minus habet in corpore liquoris, permanet immortalis ad aeternitatem, et sustinet immania pondera structuræ, et sine vitiis conservat. Ita quæ non potest extra terram paulum tempus durare, ea in humore obruta permanet ad diuturnitatem. . . . Ulmus vero et fraxinus maximos habent humores minimumque aëris et ignis, sed terreni temperata mixtione comparatae, sunt in operibus, cum fabricantur, lentæ et ab pondere humoris non habent rigorem sed celeriter pandant: simul autem vetustate sunt aridæ factæ aut in agro præsectæ, qui inest eis liquor stantibus, emoritur, fiuntque duriores, et in commissuris et in coagmentationibus ab lentitudine firmas recipiunt catenationes. Item carpinus, quod est minima ignis et terreni mixtione, aëris autem et humoris summa continetur temperatura, non est fragilis, sed habet utilissimam tractabilitatem. . . . Non minus est admirandum de cupressu et pinu, quod eae habentes humoris abundantiam æquamque ceterorum mixtionem, propter humoris satietatem in operibus solent esse pandæ, sed in vetustatem sine vitiis

conservantur, quod is liquor, qui inest penitus in corporibus earum, habet amarum saporem, qui propter acritudinem non patitur penetrare cariem, neque eas bestiolas, quae sunt nocentes. Ideoque quae ex his generibus opera constituuntur, permanent ad aeternam diuturnitatem. Item cedrus et iuniperus easdem habent virtutes et utilitates; sed quemadmodum ex cupressu et pinu resina, sic ex cedro oleum, quod cedrium dicitur, nascitur, quo reliquae res unctae, uti etiam libri, a tineis et a carie non laeduntur. *Vitruv.*, II. ix. 10, 11, 12, 13.

233. *Effect of Climatic and Meteorological Conditions upon various kinds of Trees and Plants.*

Aquilone maxime gaudent, densiores ab afflatu eius laetioresque, et materiae firmioris. Qua in re plerique falluntur, cum in vineis pedamenta non sint a vento eo opponenda, et id tantum a septemtrione servandum. Quin immo tempestitiva frigora plurimum arborum firmitati conferunt, et sic optime germinant: alioqui, si blandiantur Austri, defatiscentes, ac magis etiam in flore. Nam si cum defloruere, protinus sequuntur imbres, in totum poma depereunt: adeo ut amygdalae et piri, etiam si omnino nubilum fuit, Austrinusve flatus, amittant foetus. Circa Vergilias quidem pluere inimicissimum viti et oleae: quoniam tunc coitus est earum: hoc est illud quatrimum oleis decretorium, hic articulus Austrinus nubili spurci, quod diximus. Fruges quoque peius maturescunt Austrinis diebus, sed celerius. Illa sunt noxia frigora, quae septemtrionibus, aut praeposteris fiunt horis. Hiemem quidem Aquiloniam esse, omnibus satis utilissimum. Imbres vero tunc expetendi evidens causa est, quoniam arbores foetu exinanitas, et foliorum quoque amissione languidas, naturale est avidè esurire. Cibus autem earum imber. Quare tepidam esse hiemem, ut absumto partu arborum, sequatur protinus conceptus, id est, germinatio, ac deinde alia florescendi exinanitio, inutilissimum experimentis creditur. Quin immo si plures ita continuentur anni, etiam ipsae moriantur arbores, quando nemini dubia poena est in fame laborantium. Ergo qui dixit hiemes serenas optandas, non pro arboribus vota fecit. Nec per solstitia imbres vitibus conducunt. Hiberno quidem pulvere laetiores fieri messes, luxuriantis ingenii fertilitate dictum est. Alioqui vota arborum frugumque communia sunt, nives diutinas sedere. Causa, non solum quia animam terrae evanescentem exhalatione includunt et comprimunt, retroque agunt in vires frugum atque radices: verum quod et liquorem sensim praebent, purum praeterea levissimumque,

quando nix aquarum caelestium spuma est. Ergo humor ex his non universus ingurgitans diluensque, sed quomodo sititur distillans, velut ex ubere alit omnia quae non inundat. Tellus quoque illo modo fermentescit, et succi plena, ac lactescentibus satis non effoete, cum tempus aperit, tepidis arridet horis. Ita maxime frumenta pinguescunt, praeterquam ubi calidus semper aer est, ut in Aegypto. *Plin., N. H., XVII. 2.*

234. *The same Subject continued.*

Continuatio enim et ipsa consuetudo, idem quod modus aliubi efficit: plurimumque prodest, ubicunque non esse quod noceat. In maiore parte orbis, cum praecoces excurrere germinationes, evocatae indulgentia caeli, secutis frigoribus exuruntur. Quae de causa serotinae hiemes noxiae, silvestribus quoque: quae magis etiam dolent urgente umbra sua, nec adiuvante medicina: quando vestire teneras intorto stramento in silvestribus non est. Ergo tempestivae aquae hibernis primum imbribus, deinde germinationem antecedentibus. Tertium tempus est, cum educant poma: nec protinus, sed iam valido foetu. Quae fructus suos diutius continent, longioresque desiderant cibos, his et serotinae aquae utiles: ut viti, oleae, Punicis. Hae iam pluviae generis cuiusque arboribus diverso modo desiderantur, aliis alio tempore maturantibus. Quapropter eisdem imbribus aliqua laedi videas, aliqua iuari, etiam in eodem genere, sicut in piris: alio die hiberna quaerunt pluvias, alio vero praecocia, ut pariter quidem omnia desiderent. Hibernum tempus est ante germinationem, quae Aquilonem Austro utiliore facit. Ratio eadem mediterranea maritimis praefert: sunt enim plerumque frigidiora: et montuosa planis, et nocturnos imbres diurnis. Magis fruuntur aquis sata, non statim auferente eas Sole. *Plin., N. H., XVII. 2.*

235. *The marvellous Variety of Animal Life.*

Animantium vero quanta varietas est! quanta ad eam rem vis, ut in suo quaeque genere permaneant! Quarum aliae coriis tectae sunt, aliae villis vestitae, aliae spinis hirsutae; pluma alias, alias squama videmus obductas; alias esse cornibus armatas, alias habere effugia pennarum. Pastum autem animantibus large et copiose natura eum, qui cuique aptus erat, comparavit. Enumerare possum, ad eum pastum capessendum conficiendumque quae sit in figuris animantium, et quam sollers subtilisque descriptio partium, quamque admirabilis fabrica

membrorum. Omnia enim, quae quidem intus inclusa sunt, ita nata atque ita locata sunt, ut nihil eorum supervacaneum sit, nihil ad vitam retinendam non necessarium. Dedit autem eadem natura belluis et sensum et appetitum, ut altero conatum haberent ad naturales pastus capessendos, altero secernerent pestifera a salutaribus. *Cic., N. D., II. xlvii. 121, 122.*

236. *Nature has supplied all living Creatures with the most appropriate Organs for obtaining their Food.*

Iam vero alia animalia gradiendo, alia serpendo ad pastum accedunt, alia volando, alia nando; cibumque partim oris hiatu et dentibus ipsis capessunt, partim unguium tenacitate arripiunt, partim aduncitate rostrorum; alia sugunt, alia carpunt, alia vorant, alia mandunt. Atque etiam aliorum ea est humilitas, ut cibum terrestrem rostris facile contingant. Quae autem altiora sunt, ut anseres, ut cygni, ut grues, ut cameli, adiuvantur proceritate collorum. Manus etiam data elephantis, quia propter magnitudinem corporis difficiles aditus habebant ad pastum. At, quibus bestiis erat is cibus, ut alius generis bestiis vescerentur, aut vires natura dedit aut celeritatem. Data est quibusdam etiam machinatio quaedam atque sollertia: ut in araneolis aliae quasi rete texunt, ut, si quid inhaeserit, conficiant: aliae autem ex inopinato observant et, si quid incidit, arripiunt, idque consumunt. Pina vero, (sic enim Graece dicitur,) duabus grandibus patula conchis, cum parva squilla quasi societatem coit comparandi cibi: itaque quum pisciculi parvi in concham hiantem innataverunt, tum admonita squillae pina morsu comprimit conchas. Sic dissimillimis bestiolis communiter cibus quaeritur. In quo admirandum est, congressune aliquo inter se, an iam inde ab ortu natura ipsa congressatae sint. *Cic., N. D., II. xlvii. 122-124.*

237. *Instinct suggests to Animals the readiest and most effective Means of satisfying their Necessities.*

Legi etiam scriptum, esse avem quamdam, quae Platalea nominaretur; eam sibi cibum quaerere advolantem ad eas aves, quae se in mari mergerent; quae quum emersissent piscemque cepissent, usque eo premere earum capita mordicus, dum illae captum amitterent, id quod ipsa invaderet. Eademque haec avis scribitur conchis se solere complere easque, quum stomachi calore concoxerit, evomere, atque ita eligere ex iis, quae sunt esculenta. Ranae autem marinae dicuntur obruere sese arena

solere, et moveri prope aquam, ad quas quasi ad escam pisces quum accesserint, confici a ranis atque consumi. Milvo est quoddam bellum quasi naturale cum corvo. Ergo alter alterius, ubicumque nactus est, ova frangit. Illud vero ab Aristotele animadversum, a quo pleraque, quis potest non mirari? grues, quum loca calidiora petentes maria transmittant, trianguli efficere formam; eius autem summo angulo aer ab iis adversus pellitur; deinde sensim ab utroque latere tamquam remis, ita pennis cursus avium levatur. Basis autem trianguli, quem grues efficiunt, ea tamquam a puppi ventis adiuvatur, eaeque in tergo praevolantium colla et capita reponunt; quod quia ipse dux facere non potest, quia non habet, cui innitatur, revolat, ut ipse quoque quiescat. Et in eius locum succedit ex iis, quae acquirunt, eaque vicissitudo in omni cursu conservatur. Multa eiusmodi proferre possum, sed genus ipsum videtis. *Cic., N. D.*, II. xlix. 124, 125.

238. *The Source of Instinct is an Unsolved Mystery.*

Mirum in plerisque animalium, scire quare petantur: sed et per cuncta quid caveant. Elephas homine obvio forte in solitudine, et simpliciter oberrante, clemens placidusque etiam demonstrare viam traditur. Idem vestigio hominis animadverso priusquam homine, intremiscere insidiarum metu, subsistere ab olfactu, circumspectare, iras proflare, nec calcare, sed erutum proximo tradere, illum sequenti, nuntio simili usque ad extremum: et tunc agmen circumagi, et reverti, aciemque dirigi: adeo omnium odori durare virus illud, maiore ex parte ne nudorum quidem pedum. Sic et tigris, etiam feris ceteris truculenta, atque ipsa elephantum quoque spernens vestigia, hominis viso transferre dicitur protinus catulos. Quonam modo agnito? ubi ante conspecto illo, quem timet? Etenim tales silvas minime frequentari certum est. Sane mirentur ipsam vestigii raritatem: sed unde sciunt timendum esse? Immo vero cur vel ipsius conspectum paveant, tanto viribus, magnitudine, velocitate praestantiores? Nimirum haec est natura rerum, haec potentia eius, saevissimas ferarum maximasque nunquam vidisse quod debeant timere, et statim intelligere cum sit timendum. *Plin., N. H.*, viii. 5.

239. *The Sanitary Features of a District may be inferred from the Effect of its Vegetable Products upon the Animals that inhabit it.*

Hoc autem fieri, uti pabulo ciboque salubres proprietates terrae videantur, licet animadvertere et cognoscere ex agris Cretensium, qui sunt circa Pothereum flumen, quod est Cretae inter duas civitates Gnoson et Gortynam: dextra enim et sinistra eius fluminis pascuntur pecora; sed ex iis, quae pascuntur proxime Gnoson, splenem habent; quae autem ex altera parte proxime Gortynam, non habent apparentem splenem. Unde etiam medici quaerentes de ea re invenerunt in iis locis herbam, quam pecora rodendo imminuerant lienēs: ita eam herbam colligendo curant lienosos hoc medicamento, quod etiam *ἀσπληγόν* Cretenses vocitant. Ex eo licet scire, cibo atque aqua proprietates locorum naturaliter pestilentes aut salubres esse. Item si in paludibus moenia constituta erunt, quae paludes secundum mare fuerint, spectabuntque ad septentrionem, aut inter septentrionem et orientem, eaeque paludes excelsiores fuerint, quam littus marinum, ratione videbuntur esse constituta. Fossis enim ductis aquae exitus ad littus, et, mari tempestatibus aucto, in paludes redundantia motionibus concitatur, amarisque mixtionibus non patitur bestiarum palustrum genera ibi nasci; quaeque de superioribus locis natando proxime littus perveniunt, inconsueta salsitudine necantur. Exemplar autem huius rei Gallicae paludes possunt esse, quae circum Altinum, Ravennam, Aquileiam aliaque quae in eiusmodi locis municipia sunt proxima paludibus; quod his regionibus habent incredibilem salubritatem. Quibus autem insidentes sunt paludes, et non habent exitus profluentes neque per flumina neque per fossas, uti Pomtinae, stando putrescunt, et humores graves et pestilentes in his locis emittunt. *Vitruv.*, I. iv. 10–12.

240. *On Variation of Type and Hybridation.*

In nullo genere aeque facilis mixtura cum fero, qualiter natos antiqui hybridas vocabant, ceu semiferos: ad homines quoque, ut in C. Antonium, Ciceronis in consulatu collegam, appellatione translata. Non in suis autem tantum, sed in omnibus quoque animalibus, cuiuscunque generis ullum est placidum, eiusdem invenitur et ferum; utpote cum hominum etiam silvestrium tot genera praedicta sint. Caprae tamen in plurimas similitudines transfigurantur. Sunt caprae, sunt rupicaprae,

sunt ibices pernicitatis mirandae, quanquam onerato capite vastis cornibus gladiatorumque vaginis: in haec se librant, ut tormento aliquo rotati in petras, potissimum e monte aliquo in alium transilire quaerentes; atque recussu perniciosus, quo libuerit, exsultant. Sunt et oryges, soli quibusdam dicti contrario pilo vestiri, et ad caput verso. Sunt et damae, et pygargi, et strepsicerotes, multaue alia haud dissimilia. Sed illa Alpes, haec transmarini situs mittunt. *Plin., N. H., viii. 79.*

241. *Some Particulars as to the Geographical Distribution of Animals.*

Mirum, rerum naturam non solum alia aliis dedisse terris animalia, sed in eodem quoque situ quaedam aliquibus locis negasse. In Maesia silva Italiae, non nisi in parte reperiuntur hi gires. In Lycia dorcades non transeunt montes Syris vicinos: onagri montem, qui Cappadociam a Cilicia dividit. In Hellesponto in alienos fines non commeant cervi: et circa Arginussam Elaphum montem non excedunt, auribus etiam in monte fissis. In Poroselene insula viam mustelae non transeunt: in Boeotiae Lebadia illatae solum ipsum fugiunt, quae iuxta in Orchomeno tota arva subruunt, talpae, quarum e pellibus cubicularia vidimus stragula: adeo ne religio quidem a portentis summovet delicias. In Ithaca lepores illati moriuntur extremis quidem in litoribus: in Ebuso, in litoribus, cuniculi: scatent iuxta in Hispania Balearibusque. Cyrenis mutae fuere ranae; illatis e continente vocalibus durat genus earum. Mutae sunt etiam nunc in Seripho insula. Eadem alio translatae canunt: quod accidere et in lacu Thessaliae Sicendo tradunt. In Italia muribus araneis venenatus est morsus: eosdem ulterior Apenino regio non habet. Iidem ubicunque sint, orbitam si transiere, moriuntur. In Olympo Macedoniae monte non sunt lupi, nec in Creta insula. Ibi quidem non vulpes, ursive, atque omnino nullum maleficum animal, praeter phalangium: aranei id genus, de quo dicemus suo loco. Mirabilis, in eadem insula cervos, praeterquam in Cydoniatarum regione, non esse: item apros, et attagenas, herinaceos. In Africa autem nec apros, nec cervos, nec capreas, nec ursos. *Plin., N. H., viii. 83.*

242. *Natural History of the Lion.*

Leoni tantum ex feris clementia in supplices: prostratis parcit: et ubi saevit, in viros potius, quam in feminas fremit:

in infantes non nisi magna fame. Credit Libya, intellectum pervenire ad eos precum. Captivam certe Gaetuliae reducem audiavi, multorum in silvis impetum a se mitigatum alloquio, ausam dicere se feminam, profugam, infirmam, supplicem animalis omnium generosissimi, ceterisque imperitantis, indignam eius gloria praedam. Varia circa hoc opinio, ex ingenio cuiusque, vel casu, mulceri alloquiis feras: quippe obvium, serpentes extrahi cantu, cogique in poenam, verum falsumne sit, vita non decreverit. Leonum animi index cauda, sicut et equorum aures. Namque et has notas generosissimo cuique natura tribuit. Immota ergo placidus, clemens, blandientique similis, quod rarum est: crebrior enim iracundia. Eius in principio terra verberatur: incremento terga, ceu quodam incitamento, flagellantur. Vis summa in pectore. Ex omni vulnere, sive ungue impresso, sive dente, ater profluit sanguis. Idem satiati, innoxii sunt. Generositas in periculis maxime deprehenditur: non in illo tantummodo, quod spernens tela diu se terrore solo tuetur, ac velut cogi testatur: cooriturque non tanquam periculo coactus, sed tanquam amentiae iratus. Illa nobilior animi significatio: quamlibet magna canum et venantium urgente vi, contemtim restitansque cedit in campis, et ubi spectari potest: idem ubi virgulta silvasque penetravit, acerrimo cursu fertur, velut abscondente turpitudinem loco. Dum sequitur, insilit saltu, quo in fuga non utitur. Vulneratus observatione mira percussorem novit, et in quantalibet multitudine appetit. Eum vero qui telum quidem miserit, sed tamen non vulneraverit, correptum rotatumque sternit, nec vulnerat. Cum pro catulis foeta dimicat, oculorum aciem traditur defigere in terram, ne venabula expavescat. Cetero dolis carent et suspicione: nec limis intuentur oculis, aspicique simili modo nolunt. Creditum est, a moriente humum morderi, lacrimamque leto dari. Atque hoc tale, tam saevum animal, rotarum orbis circumacti, currusque inanes, et gallinaceorum cristae, cantusque etiam magis terrent, sed maxime ignes. Aegritudinem fastidii tantum sentit: in qua medetur ei contumelia, in rabiem agente annexarum lascivia simiarum. Gustatus deinde sanguis in remedio est. *Plin., N. H., viii. 19.*

243. *The Means of Locomotion among Birds.*

Harum volatus in reputationem ceterarum quoque volucrum nos impellit. Omnibus animalibus reliquis certus et uniusmodi, et in suo cuique genere incessus est: aves solae vario meatu feruntur et in terra, et in aere. Ambulant aliquae, ut cornices:

saliunt aliae, ut passeress, merulae : currunt, ut perdices, rusti-
culae : ante se pedes iaciunt, ut ciconiae, grues : expandunt
alas, pendentisque raro intervallo quatiunt, aliae crebrius, sed
et primas dumtaxat pennas : aliae et tota latera pandunt :
quaedam vero maiore ex parte compressis volant ; percussoque
semel, aliquae et gemino ictu aere feruntur, vel ut inclusum
eum prementes, eiadulantur sese in sublime, in rectum, in pro-
num. Impingi putes aliquas, aut rursus ab alto cadere has,
illas salire. Anates solae, quaeque sunt eiusdem generis, in
sublime protinus sese tollunt, atque e vestigio caelum petunt, et
hoc etiam ex aqua. Itaque in foveas, quibus feras venamur,
delapsae solae evadunt. Vultur, et fere graviore, nisi ex pro-
cursu, aut altiore cumulo immissae, non evolant : cauda re-
guntur. Aliae circumspectant, aliae flectunt colla. Nonnullae
vescuntur ea, quae rapuere pedibus. Sine voce non volant
multae : aut e contrario semper in volatu silent. Subrectae,
pronae, obliquae, in latera, in ora, quaedam et resupinae ferun-
tur : ut si pariter cernantur plura genera, non in eadem natura
meare videntur. Plurimum volant, quae apodes, quia careant
usu pedum : ab aliis cypselli appellantur, hirundinum specie.
Nidificant in scopulis. Hae sunt, quae toto mari cernuntur :
nec unquam tam longo naves, tamque continuo cursu recedunt
a terra, ut non circumvolitent eas apodes. Cetera genera
residunt et insistent : his quies nisi in nido nulla : aut pendent,
aut iacent. *Plin., N. H., x. 54, 55.*

244. *Natural History of the Phoenix.*

Paullo Fabio, L. Vitellio coss. post longum saeculorum
ambitum, avis phoenix in Aegyptum venit, praebuitque ma-
teriem doctissimis indigenarum et Graecorum, multa super eo
miraculo disserendi. De quibus congruunt, et plura ambigua,
sed cognitu non absurda, promere libet. Sacrum Soli id animal,
et ore ac distinctu pinnarum a ceteris avibus diversum, con-
sentiunt, qui formam eius definire. De numero annorum
varia traduntur. Maxime vulgatum quingentorum spatium.
Sunt, qui adseverent, mille quadringentos sexaginta unum
interiici ; prioresque alites Sesostride primum, post Amaside
dominantibus, dein Ptolemaeo, qui ex Macedonibus tertius
regnavit, in civitatem, cui Heliopolis nomen, advolavisse, multo
ceterarum volucrum comitatu, novam faciem mirantium. Sed
antiquitas quidem obscura : inter Ptolemaeum ac Tiberium
minus ducenti quinquaginta anni fuerunt. Unde nonnulli
falsum hunc phoenicem, neque Arabum e terris credidere, nihil-

que usurpavisse ex his, quae vetus memoria firmavit. Confecto quippe annorum numero, ubi mors propinquet, suis in terris struere nidum, eique vim genitalem adfundere, ex qua foetum oriri: et primam adulto curam sepeliendi patris: neque id temere, sed sublato myrrhae pondere, tentatoque per longum iter, ubi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, inque Solis aram perferre atque adolere. Haec incerta et fabulosis aucta. Ceterum adspici aliquando in Aegypto eam volucrem non ambigitur. *Tac. Ann.*, vi. 28.

245. *On the Senses of Animals.*

Ex sensibus ante cetera homini tactus, dein gustatus: reliquis superatur a multis. Aquilae clarius cernunt: vultures sagacius odorantur: liquidius audiunt talpae obrutae terra, tam denso atque surdo naturae elemento. Praeterea voce omnium in sublime tendente sermonem exaudiunt: et si de iis loquare, intelligere etiam dicuntur, et profugere. Auditus cui hominum primo negatus est, huic et sermonis usus ablati: nec sunt naturaliter surdi, ut non iidem sint et muti. In marinis ostreis auditum esse, non est verisimile: sed ad sonum mergere se dicuntur solenes. Ideo et silentium in mari piscantibus. Pisces quidem auditus nec membra habent, nec foramina: audire tamen eos palam est: ut patet, cum plausu congregari feros ad cibum assuetudine in quibusdam vivariis spectetur: et in piscinis Caesaris genera piscium ad nomen venire, quosdamque singulos. Itaque produntur etiam clarissime audire mugil, lupus, salpa, chromis, et ideo in vado vivere. Olfactum iis esse manifeste patet: quippe non omnes eadem esca capiuntur: et prius, quam appetant, odorantur. Quosdam et speluncis latentes, salsamento illitis faucibus scopuli piscator expellit, veluti sui cadaveris agnitionem fugientes. Conveniuntque ex alto etiam ad quosdam odores, ut sepiam ustam, et polypum: quae ideo coniiciuntur in nassas. Sentinae quidem navium odorem procul fugiunt: maxime tamen piscium sanguinem. Non potest petris avelli polypus: idem cunila admota, ab odore protinus resilit. Purpurae quoque foetidis capiuntur. Nam de reliquo animalium genere quis dubitat? Cornus cervini odore serpentes fugantur, sed maxime styracis: origani, aut calcis, aut sulphuris formicae necantur. Culices acida petunt: ad dulcia non advolant. Tactus sensus omnibus est, etiam quibus nullus alius: nam et ostreis; et terrestrium, vermibus quoque. Existimaverim omnibus sensum et gustatus esse: cur enim alios alia sapes appetant? in quo vel praecipua naturae

architectae vis. Alia dentibus praedantur, alia unguibus, alia rostri aduncitate carpunt, alia latitudine ruunt, alia acumine excavant, alia sugunt, alia lambunt, sorbent, mandunt, vorant. Nec minor varietas in pedum ministerio, ut rapiant, distrahant, teneant, premant, pendeant, tellurem scabere non cessent. *Plin., N. H., x. 89-91.*

G. MAN.

246. *Climate Determines the Physical Characteristics of Nations.*

Haec autem ex natura rerum sunt animadvertenda, et consideranda, atque etiam ex membris corporibusque gentium observanda. Namque sol quibus locis mediocriter profundit vapores, in his conservat corpora temperata: quaeque proxime currendo deflagrat, eripit exurendo temperaturam humoris. Contra vero refrigeratis regionibus, quod absunt a meridie longe, non exhauritur a caloribus humor, sed ex coelo roscidus aër, in corpora fundens humorem, efficit ampliores corporaturas vocisque sonitus graviores. Ex eo quoque sub septentrionibus nutriuntur gentes immanibus corporibus, candidis coloribus, directo capillo et rufo, oculis caesiis, sanguine multo, quoniam ab humoris plenitate coelique refrigerationibus sunt conformati. Qui autem sunt proximi ad axem meridianum subiectique solis cursui, brevioribus corporibus, colore fusco, crispo capillo, oculis nigris, cruribus invalidis, sanguine exiguo, solis impetu perficiuntur. Itaque etiam propter sanguinis exiguitatem timidiore sunt ferro resistere; sed ardores ac febres sufferunt sine timore, quod nutrita sunt eorum membra cum fervore. Itaque corpora, quae nascuntur sub septentrione, a febre sunt timidiora et imbecilla, sanguinis autem abundantia ferro resistunt sine timore. *Vitruv., VI. i. 3, 4.*

247. *Climate Determines the Mental Qualities of Nations.*

Hoc autem verum esse, ex humidis naturae locis graviora fieri et ex fervidis acutiora, licet ita experiendo animadvertere. Calices duo in una fornace aequae cocti aequoque pondere ad crepitumque uno sonitu sumantur: ex his unus in aquam demittatur, postea ex aqua eximatur: tunc utrique tangantur. Cum enim ita factum fuerit, largiter inter eos sonitus discrepabit, aequoque pondere non poterunt esse. Ita et hominum corpora uno genere figurationis et una mundi coniunctione

concepta alia propter regionis ardorem acutum spiritum aëris expriment tactu, alia propter humoris abundantiam gravissimas effundunt sonorum qualitates. Item propter tenuitatem coeli meridianae nationes ex acuto fervore mente expeditius celeriusque moventur ad consiliorum cogitationes. Septentrionales autem gentes, infusae crassitudine coeli, propter obstantiam aëris humore refrigeratae, stupentes habent mentes. Hoc autem ita esse, a serpentibus licet aspicere, quae per calorem cum exhaustam habent humoris refrigerationem, tunc acerrime moventur; per brumalia autem et hiberna tempora mutatione coeli refrigeratae, immotae sunt stupore. Ita non est mirandum, si acutiores efficit calidus aër hominum mentes, refrigeratus autem contra tardiores. Cum sint autem meridianae nationes animis acutissimis infinitaque solertia consiliorum, simul ut ad fortitudinem ingrediuntur, ibi succumbunt; quod habent exustas ab sole animorum virtutes. Qui vero refrigeratis nascuntur regionibus, ad armorum vehementiam paratiores sunt, magnisque virtutibus sunt sine timore, sed tarditate animi sine considerantia irruentes, sine solertia, suis consiliis refragantur. *Vitruv.*, VI. i. 9, 10.

248. *The Situation of Italy is Favourable to the Development of the highest Physical and Mental Capacity.*

Cum ergo ab natura rerum haec ita sint in mundo collocata, ut omnes nationes immoderatis mixtionibus sint disparatae, veros inter spatium totius orbis terrarum regionumque medio mundi populus Romanus possidet fines. Namque temperatissimae ad utramque partem et corporum membris animorumque vigoribus pro fortitudine sunt in Italia gentes. Quemadmodum enim Iovis stella inter Martis ferventissimam et Saturni frigidissimam media currens temperatur, eadem ratione Italia inter septentrionalem meridianamque ab utraque parte mixtionibus temperatas et invictas habet laudes. Itaque refringit barbarorum virtutes forti manu, consiliis meridianorum cogitationes. Ita divina mens civitatem populi Romani egregia temperataque regione collocavit, uti orbis terrarum imperio potiretur. Quodsi ita est, uti dissimiles regiones ab inclinationibus coeli variis generibus sint comparatae, et ut etiam naturae gentium disparibus animis et corporum figuris qualitatibusque nascerentur, non dubitemus aedificiorum quoque rationes ad nationum gentiumque proprietates apte distribuere, cum habeamus ab ipsa rerum natura solertem et expeditam monstrationem. *Vitruv.*, VI. i. 10-12.

249. *A Comparison of Man with the rest of the Creation.*

. Ante omnia unum animantium cunctorum, alienis velat opibus: ceteris varie tegumenta tribuit, testas, cortices, coria, spinas, villos, setas, pilos, plumam, pennas, squamas, vellera. Truncos etiam arboresque cortice, interdum gemino, a frigoribus et calore tutata est. Hominem tantum nudum, et in nuda humo, natali die abiicit ad vagitus statim et ploratum, nullumque tot animalium aliud ad lacrimas, et has protinus vitae principio. At hercules risus, praecox ille et celerrimus, ante quadragagesimum diem nulli datur. Ab hoc lucis rudimento, quae ne feras quidem inter nos genitas, vincula excipiunt, et omnium membrorum nexus: itaque feliciter natus iacet, manibus pedibusque devinctis, flens, animal ceteris imperaturum: et a suppliciis vitam auspicatur, unam tantum ob culpam, quia natum est. Heu dementiam ab his initiis existimantium ad superbiam se genitos! Prima roboris spes, primumque temporis munus quadrupedi similem facit. Quando homini incessus? quando vox? quando firmum cibus os? quamdiu palpitans vertex, summae inter cuncta animalia imbecillitatis indicium? Iam morbi, totque medicinae contra mala excogitatae, et haec quoque subinde novitatibus victae. Cetera sentire naturam suam, alia pernecitatem usurpare, alia praepetes volatus, alia nare: hominem scire nihil sine doctrina, non fari, non ingredi, non vesci: breviterque non aliud naturae sponte, quam flere. Itaque multi exstiterere, qui non nasci optimum censerent, aut quam ocissime aboleri. Uni animantium luctus est datus, uni luxuria, et quidem innumerabilibus modis, ac per singula membra: uni ambitio, uni avaritia, uni immensa vivendi cupido, uni superstitio, uni sepulturae cura, atque etiam post se de futuro. Nulli vita fragilior, nulli rerum omnium libido maior, nulli pavor confusior, nulli rabies acrior. Denique cetera animantia in suo genere probe degunt: congregari videmus, et stare contra dissimilia. Leonum feritas inter se non dimicat: serpentium morsus non petit serpentes: ne maris quidem belluae ac pisces, nisi in diversa genera, saeviunt. At hercules homini plurima ex homine sunt mala. *Plin., N. H., vii. 1.*

250. *Opinions and Statistics with Reference to Longevity.*

Poscere videtur locus ipse sideralis scientiae sententiam. Epigenes CXII annos impleri negavit posse: Berosus excedi CXVII. Durat et ea ratio, quam Petosiris ac Necepsos tradiderunt, et tetartemorion appellant, a trium signorum portione, qua

posse in Italiae tractu CXXIV annos vitae contingere apparet. Negavere illi, quenquam xc partium exortivam mensuram (quod anaphoras vocant) transgredi, et has ipsas incidi occursum maleficorum siderum, aut etiam radiis eorum, Solisque. Schola rursus Aesculapii secuta, quae stata vitae spatia a stellis accipit; sed quantum plurimum tribuat, incertum est. Rara autem esse dicunt longiora tempora, quandoquidem momentis horarum insignibus, Lunae dierum, ut VII atque XV (quae nocte ac die observantur) ingens turba nascatur, scansili annorum lege occidua, quam climacteras appellant, non fere ita genitis LIV annum excedentibus. Primum ergo artis ipsius inconstantia declarat quam incerta res sit. Accedunt experimenta et exempla recentissimi census, quem intra quadriennium Imperatores Caesares Vespasiani, pater filiusque censores egerunt. Nec sunt omnia vasaria excutienda: mediae tantum partis, inter Apenninum Padumque, ponemus exempla. Centum viginti annos Parmae tres edidere, Brixelli unus CXXV, Parmae duo CXXX, Placentiae unus CXXXI, Faventiae una mulier CXXXV, Bononiae L. Terentius Marci filius, Arimini vero M. Aponius C et L, Tertulla, CXXXVII. Circa Placentiam in collibus oppidum est Veleiacium, in quo CX annos sex detulere, quatuor centenos vicanos: unus CXL, M. Mucius M. filius, Galeria Felix. Ac ne pluribus moremur in re confessa, in regione Italiae octava centenum annorum censi sunt homines LIV, centenum denu homines XIV, centenum vicenum quinum homines duo, centenum tricenum homines quatuor, centenum tricenum quinum aut septenum totidem, centenum quadragenum homines tres. *Plin., N. H., vii. 50.*

251. *The Question of Life after Death Discussed from a Physical Point of View.*

Post sepulturam variae Manium ambages. Omnibus a suprema die eadem, quae ante primum: nec magis a morte sensus ullus aut corpori aut animae, quam ante natalem. Eadem enim vanitas in futurum etiam se propagat, et in mortis quoque tempora ipsa sibi vitam mentitur: alias immortalitatem animae, alias transfigurationem, alias sensum inferis dando, et Manes colendo, deumque faciendo, qui iam etiam homo esse desierit: ceu vero ullo modo spirandi ratio homini a ceteris animalibus distet, aut non diuturniora in vita multa reperiantur, quibus nemo similem divinat immortalitatem. Quod autem corpus animae per se? quae materia? ubi cogitatio illi? quomodo visus? auditusque? aut qui tangit? qui usus eius? aut quod sine his

bonum? Quae deinde sedes, quantave multitudo tot seculis animarum, velut umbrarum? Puerilium ista delinimentorum, avidaeque nunquam desinere mortalitatis commenta sunt. Similis et de asservandis corporibus hominum, ac reviviscendi promissa a Democrito vanitas, qui non revixit ipse. Quae (malum) ista dementia est, iterari vitam morte? quaeve genitis quies unquam, si in sublimi sensus animae manet, inter inferos umbrae? Perdit profecto ista dulcedo credulitasque praecipuum naturae bonum, mortem; ac duplicat obitus, si dolere etiam postfuturi aestimatione evenit. Etenim si dulce vivere est, cui potest esse vixisse? At quanto facilius certiusque, sibi quemque credere, ac specimen securitatis antegenitali sumere experimento? *Plin., N. H., vii. 56.*

252. *The Brain.*

Cerebrum omnia habent animalia, quae sanguinem: etiam in mari, quae mollia appellavimus, quamvis careant sanguine, ut polypi. Sed homo portione maximum et humidissimum, omniumque viscerum frigidissimum, duabus supra subterque membranis velatum, quarum alterutram rumpi mortiferum est. Cetero viri, quam feminae, maius. Hominibus hoc sine sanguine, sine venis, et reliquis sine pingui. Aliud esse, quam medullam, eruditi docent, quoniam coquendo durescat. Omnium cerebro insunt ossicula parva. Uni homini in infantia palpitât, nec corroboratur ante primum sermonis exordium. Hoc est viscerum excelsissimum, proximum caelo capitis, sine carne, sine cruore, sine sordibus. Hanc habent sensus arcem: huc venarum omnis a corde vis tendit, hic desinit: hic culmen altissimum, hic mentis est regimen. Omnium autem animalium in priora pronum, quia et sensus ante nos tendunt. Ab eo proficiscitur somnus: hinc capitis nutatio. Quae cerebrum non habent, non dormiunt. Cervis in capite inesse vermiculi sub linguae inanitate, et circa articulum, quia caput iungitur, numero viginti produntur. *Plin., N. H., xi. 49.*

253. *On Sleep and Dreams.*

Somni quaestio non obscuram coniectationem habet. In terrestribus, omnia quae conniveant, dormire manifestum est. Aquatilia quoque exiguum quidem, etiam qui de ceteris dubitant, dormire tamen existimant: non oculorum argumento, quia non habent genas: verum ipsa quiete cernuntur placida, ceu soporata, neque aliud quam caudas moventia, et ad tumul-

tum aliquem expavescentia. De thynnīs confidentius affirmatur: iuxta ripas enim aut petras dormiunt. Plani autem piscium in vado, ut manu saepe tollantur. Nam delphini, balaenaeque stertentes etiam audiuntur. Insecta quoque dormire silentio apparet, quia ne luminibus quidem admotis excitentur. Homo genitus premitur somno per aliquot menses: deinde longior in dies vigilia. Somniat statim infans: nam et pavore expergiscitur, et suctum imitatur. Quidam vero nunquam: quibus mortiferum fuisse signum contra consuetudinem somnium, invenimus exempla. Magnus hic invitat locus, et diversis refertus documentis, utrumne sint aliqua praescita animi quiescentis: qua fiant ratione, an fortuita res sit, ut pleraque. Et si exemplis agatur, profecto paria fiant. A vino et a cibis proxima, atque in redormitatione vana esse visa, prope convenit. Est autem somnus nihil aliud, quam animi in medium sese recessus. Praeter hominem somniare equos, canes, boves, pecora, capras, palam est. Ob hoc creditur et in omnibus, quae animal pariant. De iis, quae ova gignunt, incertum est: sed dormire ea, certum. Verum ad insecta transeamus: haec namque restant immensae subtilitatis animalia: quando aliqui ea neque spirare, et sanguine etiam carere prodiderunt. *Plin.*, x. 97, 98.

254. *The Cause of a Good Memory.*

Vidit enim hoc prudenter sive Simonides, sive alius quis invenit, ea maxime animis affigi nostris, quae essent a sensu tradita atque impressa; acerrimum autem ex omnibus nostris sensibus esse sensum videndi; quare facillime animo teneri posse ea, quae perciperentur auribus aut cogitatione, si etiam oculorum commendatione animis traderentur; ut res caecas et ab aspectus iudicio remotas conformatio quaedam et imago et figura ita notaret, ut ea, quae cogitando complecti non possemus, intuendo quasi teneremus. His autem formis atque corporibus, sicut omnibus, quae sub aspectum veniunt, admonetur memoria nostra atque excitatur; sed locis opus est: etenim corpus intelligi sine loco non potest. Quare ne in re nota et pervulgata multus et insolens sim, locis est utendum multis, illustribus, explicatis, modicis intervallis; imaginibus autem agentibus, acribus, insignitis, quae occurrere celeriterque percutere animum possint. Quam facultatem et exercitatio dabit, ex qua consuetudo gignitur, et similium verborum conversa et immutata casibus aut traducta ex parte ad genus notatio et unius verbi imagine totius sententiae informatio, pictoris cuiusdam summi

ratione et modo, formarum varietate locos distinguentis. *Cic., De Or., II. lxxxvii. 357, 358.*

255. *The Problem discussed why the Things which excite our several Senses most keenly are those that produce Satiety the soonest.*

Difficile enim dictu est, quænam causa sit, cur ea, quæ maxime sensus nostros impellunt voluptate et specie prima acerrime commovent, ab iis celerrime fastidio quodam et satietate abalienemur. Quanto colorum pulchritudine et varietate floridiora sunt in picturis novis pleraque, quam in veteribus! quæ tamen, etiamsi primo aspectu nos ceperunt, diutius non delectant; quum iidem nos in antiquis tabulis illo ipso horrido obsoletoque teneamur. Quanto molliores sunt et delicatiores in cantu flexiones et falsæ voculae, quam certæ et severæ! quibus tamen non modo austeri, sed, si sæpius fiunt, multitudo ipsa reclamatur. Licet hoc videre in reliquis sensibus, unguentis minus diu nos delectari, summa et acerrima suavitate conditis, quam his moderatis, et magis laudari, quod ceram, quam quod crocum olere videatur; in ipso tactu esse modum et mollitudinis et levitatis. Quin etiam gustatus, qui est sensus ex omnibus maxime voluptarius, quique dulcitudine præter ceteros sensus commovetur, quam cito id, quod valde dulce est, aspernatur ac respuit! Quis potionem uti aut cibo dulci diutius potest? quum utroque in genere ea, quæ leviter sensum voluptate moveant, facillime fugiant satietatem. Sic omnibus in rebus voluptatibus maximis fastidium finitimum est. *Cic., De Or., III. xxv. 98, 99.*

256. *Arguments adduced by Nigidius to show the Natural as distinct from the Conventional Origin of Language.*

Nomina verbaque non positu fortuito, sed quadam vi et ratione naturæ facta esse, P. Nigidius in Grammaticis Commentariis docet; rem sane in philosophiæ dissertationibus celebrem. Quaeri enim solitum apud philosophos, *ὅτι καὶ τὰ ὀνόματα* sint, ἢ *ῥέσει*. In eam rem multa argumenta dicit, cur videri possint verba esse naturalia magis, quam arbitraria. Ex quibus hoc visum est lepidum et festivum: “*Vos,*” inquit, “cum dicimus, motu quodam oris conveniente cum ipsius verbi demonstratione utimur, et labias sensim primores emovemus, ac spiritum atque animam porro versum, et ad eos, quibuscum sermocinamur, intendimus. At contra cum dicimus *nos*; neque

profuso intentoque flatu vocis, neque proiectis labris pronuntiamus: sed et spiritum et labias quasi intra nosmetipsos coercemus. Hoc idem fit et in eo, quod dicimus *tu* et *ego*, et *tibi* et *mihi*. Nam sicuti, cum adnuimus et abnuimus, motus quidam ille vel capitis vel oculorum a natura rei, quam significat; non abhorret: ita in his vocibus quasi gestus quidam oris et spiritus naturalis est. Eadem ratio est in Graecis quoque vocibus, quam esse in nostris animadvertimus. *Aul. Gell.*, X. iv.

257. *On the Nature of Sight.*

Nunc igitur si quadratum temptamus et id nos
Commovet in tenebris, in luci quae poterit res
Accidere ad speciem quadrata, nisi eius imago?
Esse in imaginibus quapropter causa videtur
Cernundi neque posse sine his res ulla videri.
Nunc ea quae dico rerum simulacra feruntur
Undique et in cunctas iaciuntur didita partis;
Verum nos oculis quia solis cernere quimus,
Propterea fit uti, speciem quo vertimus, omnes
Res ibi eam contra feriant forma atque colore.
Et quantum quaeque ab nobis res absit, imago
Efficit ut videamus et internoscere curat;
Nam cum mittitur, extemplo protrudit agitque
Aera qui inter se cumque est oculosque locatus,
Isque ita per nostras acies perlabitur omnis
Et quasi perterget pupillas atque ita transit.
Propterea fit uti videamus quam procul absit
Res quaeque; et quanto plus aeris ante agitur
Et nostros oculos perterget longior aura,
Tam procul esse magis res quaeque remota videtur.
Scilicet haec summe celeri ratione geruntur,
Quale sit ut videamus et una quam procul absit.
Illud in his rebus minime mirabile habendumst,
Cur, ea quae feriant oculos simulacra videri
Singula cum nequeant, res ipsae perspiciantur.
Ventus enim quoque paulatim cum verberat et cum
Acre fluit frigus, non privam quamque solemus
Particulam venti sentire et frigoris eius,
Sed magis unorsum, fierique perinde videmus
Corpore tum plagas in nostro tamquam aliquae res
Verberet atque sui det sensum corporis extra.

Lucr., iv. 234-264.

258. *A Disquisition on Colours by the Philosopher Favorinus.*

Plura sunt, inquit Favorinus, in sensibus oculorum, quam in verbis vocibusque colorum discrimina. Nam, ut alias eorum concinnitates omittamus, simplices isti rufus et viridis colores singula quidem vocabula, multas autem species differentes habent. Atque eam vocum inopiam in lingua magis Latina video, quam in Graeca. Quippe qui rufus color, a rubore quidem appellatus est: sed cum aliter rubeat ignis, aliter sanguis, aliter ostrum, aliter crocum, has singulas rufi varietates Latina oratio singulis propriisque vocabulis non demonstrat, omniaque ista significat una ruboris appellatione, cum tamen ex ipsis rebus vocabula colorum mutuetur; et igneum aliquid dicit, et flammeum, et sanguineum, et croceum, et ostrinum, et aureum. Russus enim color et ruber nihil a vocabulo "rufi" differunt, neque proprietates eius omnes declarant; ξανθός autem et ἐρυθρός et πυρόός et Φοῖνιξ habere quasdam distantias coloris rufi videntur vel augentes eum, vel remittentes, vel mixta quadam specie temperantes. *Aul. Gell.*, II. xxvi. 3-6.

259. *A Continuation of the same by Fronto.*

Tum Fronto ad Favorinum: Non infitias, inquit, imus, quin lingua Graeca, quam tu videre legisse, prolixior fusiorque sit, quam nostra: sed in his tamen coloribus, quibus modo dixisti, designandis, non perinde inopes sumus, ut tibi videmur. Non enim haec sunt sola vocabula rufum colorem demonstrantia, quae tu modo dixisti, "rufus" et "ruber;" sed alia quoque habemus plura, quam quae dicta abs te Graeca sunt: fulvus enim et flavus et rubidus et phoeniceus et rutilus et luteus et spadix appellationes sunt rufi coloris, aut acuentes eum quasi incedentes, aut cum colore viridi miscentes, aut nigro infuscantes, aut virenti sensim albo illuminantes. Nam phoeniceus, quem tu Graece φοίνικα dixisti, noster est, et rutilus, et spadix phoenicei συνώνυμος qui factus Graece noster est exuberantiam splendoremque significat ruboris; quales sunt fructus palmae arboris non admodum sole incocti, unde spadiceis et phoenicei nomen est. Spadica enim Dorici vocant avulsum e palma termitem cum fructu. Fulvus autem videtur, de rufo atque viridi mixtus, in aliis plus viridis, in aliis plus rufi habere: sicut poëta, verborum diligentissimus, "fulvam aquilam" dicit et "iaspidem," "fulvos galeros," et "fulvum aurum," et "arenam fulvam" et "fulvum leonem;" sicque Q. Ennius in annalibus "aere fulvo" dixit. "Flavus" contra videtur ex viridi et rufo

et albo concretus; sic "flaventes comae," et, quod mirari quosdam video, "frontes olearum" a Virgilio dicuntur "flavae." Sic multo ante Pacuvius "aquam flavam" dixit, et "flavum pulverem;" cuius versus quoniam sunt incundissimi, libens commemini:

"Cedo tamen pedem, lymphis flavis flavum ut pulverem
Manibus isdem, quibus Ulixi saepe permulsi, abluam,
Lassitudinemque minuam manuum mollitudine."

"Rubidus" autem est rufus atrore et nigrore multo mixtus. "Luteus" contra rufus color est dilucidior; unde eius quoque nomen esse factum videtur. Non ergo, inquit, mi Favorine, species rufi coloris plures apud Graecos, quam apud nos nominantur. Sed ne viridis quidem color pluribus ab illis, quam a nobis, vocabulis dicitur. Neque non potuit Virgilius, colorem equi significare viridem volens, caeruleum magis dicere equum, quam glaucum: sed maluit verbo uti notiore Graeco, quam inusitato Latino. Nostris autem Latinis veteribus "caesia" dicta est, quae a Graecis γλαυκῶπις, ut Nigidius ait, de colore caeli, quasi caelia. *Aul. Gell.*, II. xxvi. 7-19.

260. *On Sounds.*

Vox enim duobus modis movetur; e quibus unus habet effectus continuatos, alter distantes. Continuata vox neque in finitionibus consistit neque in loco ullo, efficitque terminationes non apparentes, intervalla autem media patentia; uti sermone cum dicimus sol, lux, flos, nox. Sic enim, nec unde incipit nec ubi desinit, intelligitur, quod neque ex acuta facta est gravis nec ex gravi acuta apparet auribus. Per distantiam autem e contrario: namque cum flectitur immutatione vox, alias fit acuta alias gravis; statuit se in alicuius sonitus finitione, deinde in alterius, et id ultro citro crebre faciendo inconstans apparet sensibus, uti in cansionibus cum flectentes vocem varietatem facimus modulationis. Itaque intervallis ea cum versatur, et unde initium fecit, et ubi desiit, apparet in sonorum patentibus finitionibus: media autem carentia intervallis obscurantur. . . . Sonitus, qui graece φθόγγοι dicuntur, in unoquoque genere sunt decem et octo: e quibus octo sunt in tribus generibus perpetui et stantes; reliqui decem cum communiter modulantur, sunt vagantes. Stantes autem sunt qui inter mobiles interpositi continent tetrachordi coniunctionem, et e generum discriminibus suis finibus sunt permanentes. . . . Conventus, quos natura hominis modulari potest, graeceque

συμφωνίαι dicuntur, sunt sex, diatessaron, diapente, diapason, diapason cum diatessaron, diapason cum diapente, disdiapason. Ideoque et a numero nomina receperunt; quod, cum vox constiterit in una sonorum finitione ab eaque se flectens mutaverit et pervenerit in quartam terminationem, appellatur diatessaron, in quintam diapente, in octavam diapason, in octavam et dimidiam diapason et diatessaron, in nonam et dimidiam diapason et diapente, in quintam decimam disdiapason. Non enim inter duo intervalla cum chordarum sonitus aut vocis cantus factus fuerit, nec in tertia aut sexta aut septima possunt consonantiae fieri; sed, ut supra scriptum est, diatessaron et diapente et ex ordine ad disdiapason convenientes ex natura vocis congruentis habent finitiones; et ei concentus procreantur ex coniunctione sonituum, qui graece *ᾠσέγγοι* dicuntur. *Vitruv.*, V. iv. 3, 5, 7, 8.

261. *The Principles of Geometrical Proportion are based upon the Proportional Relations which obtain in the Human Body.*

Corpus enim hominis ita natura composuit, uti os capitis a mento ad frontem summam et radices imas capilli esset decimae partis: item manus palma ab articulo ad extremum medium digitum tantundem: caput a mento ad summum verticem octavae: tantundem ab imis cervicibus: ab summo pectore ad imas radices capillorum sextae: ad summum verticem quartae. Ipsius autem oris altitudinis tertia pars est ab imo mento ad imas nares: nasus ab imis naribus ad finem medium superciliorum tantundem; ab ea fine ad imas radices capilli, ubi frons efficitur, item tertiae partis. Pes vero altitudinis corporis sextae: cubitus quartae: pectus item quartae. Reliqua quoque membra suos habent commensus proportionis, quibus etiam antiqui pictores et statuarii nobiles usi magnas et infinitas laudes sunt assecuti. Similiter vero sacrarum aedium membra ad universam totius magnitudinis summam ex partibus singulis convenientissimum debent habere commensuum responsum. Item corporis centrum medium naturaliter est umbilicus. Namque si homo collocatus fuerit supinus, manibus et pedibus pansis, circinique collocatum centrum in umbilico eius, circumagendo rotundationem utrarumque manuum et pedum digiti linea tanguntur. Non minus quemadmodum schema rotundationis in corpore efficitur, item quadrata designatio in eo invenitur. Nam si a pedibus imis ad summum caput mensum erit, eaque mensura relata fuerit ad manus pansas, invenietur

eadem latitudo uti altitudo, quemadmodum areae, quae ad normam sunt quadratae. *Vitruv.*, III. i. 2, 3.

262. *Reasons, founded on Observation of the Human Body, why Six and Ten should be considered Perfect Numbers.*

Nec minus mensurarum rationes, quae in omnibus operibus videntur necessariae esse, ex corporis membris collegerunt, uti digitum, palmum, pedem, cubitum, et eas distribuerunt in perfectum numerum, quem Graeci τέλειον dicunt. Perfectum autem antiqui instituerunt numerum, qui decem dicitur. Namque ex manibus denarius digitorum numerus; ex digitis vero palmus, et ab palmo pes est inventus. Si autem in utrisque palmis ex articulis ab natura decem sunt perfecti, etiam Platoni placuit esse eum numerum ea re perfectum, quod ex singularibus rebus, quae μονάδες apud Graecos dicuntur, perficitur decussis; quae simul ac undecim aut duodecim sunt factae, quot superaverint, non possunt esse perfectae, donec ad alterum decussim pervenerint. Singulares enim res particulae sunt eius numeri. Mathematici vero contra disputantes ea re perfectum esse dixerunt numerum, qui sex dicitur, quod is numerus habet partitiones eorum rationibus sex numero convenientes, sic sextantem unum, trientem duo, semissem tria, bessem (quem δίμοιρον dicunt) quatuor, quintarium (quem πεντάμοιρον dicunt) quinque, perfectum sex. Cum ad supputationem crescat, supra sex adiecto asse, ἑφεκτον; cum facta sunt octo, (quod est tertia adiecta) ad tertiarium, qui ἐπίτριτος dicitur; dimidia adiecta cum facta sunt novem, sesquialterum, qui ἡμισίλιος appellatur; duabus partibus additis et decussi facto, bes alterum quem ἐπιδίμοιρον vocitant; in undecim numero quod adiecti sunt quinque, quintarium, quem ἐπίπεμπτον dicunt; duodecim autem, quod ex duobus simplicibus numeris est effectus, διπλασίωνα. Non minus etiam quod pes hominis altitudinis sextam habet partem, ita etiam ex eo quod perficitur pedum sex numero corporis altitudinis terminatio, eum perfectum constituerunt; cubitumque animadverterunt ex sex palmis constare digitisque viginti quatuor. *Vitruv.*, III. i. 5-7.

263. *Nature is Hostile to Man.*

Quod si iam rerum ignorem primordia quae sint,
Hoc tamen ex ipsis caeli rationibus ausim
Confirmare aliisque ex rebus reddere multis,
Nequaquam nobis divinitus esse paratam

Naturam rerum; tanta stat praedita culpa.
 Principio quantum caeli tegit impetus ingens,
 Inde avidei partem montes silvaeque ferarum
 Possedere, tenent rupes vastaeque paludes
 Et mare quod late terrarum distinet oras.
 Inde duas porro prope partis fervidus ardor
 Adsiduusque geli casus mortalibus aufert.
 Quod superest arvi, tamen id natura sua vi
 Sentibus obducat, ni vis humana resistat
 Vitai causa valido consueta bidenti
 Ingemere et terram pressis proscindere aratris.
 Si non fecundas vertentes vomere glebas
 Terraique solum subigentes cimus ad ortus,
 Sponte sua nequeant liquidas existere in auras,
 Et tamen interdum magno quaesita labore
 Cum iam per terras frondent atque omnia florent,
 Aut nimiis torret fervoribus aetherius sol
 Aut subiti peremunt imbris gelidaeque pruinae,
 Flabraque ventorum violento turbine vexant.
 Praeterea genus horrifera natura ferarum
 Humanae genti infestum terraque marique
 Cur alit atque auget? cur anni tempora morbos
 Adportant? quare mors immatura vagatur?
 Tum porro puer, ut saevis proiectus ab undis
 Navita nudus humi iacet, infans, indigus omni
 Vitali auxilio, cum primum in luminis oras
 Nixibus ex alvo matris natura profudit,
 Vagituque locum lugubri complet, ut aecumst
 Cui tantum in vita restet transire malorum.

Lucr., v. 195-227.

264. *A Short History of the Art of Medicine.*

Vetustissimus auctor Aesculapius celebretur. Qui, quoniam
 adhuc rudem et vulgarem hanc scientiam paulo subtilius excol-
 uit, in Deorum numerum receptus est. Huius deinde duo
 filii, Podalirius et Machaon, bello Troiano ducem Agamemno-
 nem secuti, non mediocrem opem commilitonibus suis attuler-
 unt. Quos tamen Homerus non in pestilentia, neque in variis
 generibus morborum aliquid attulisse auxilii, sed vulneribus
 tantummodo ferro et medicamentis mederi solitos esse, propos-
 uit. Ex quo apparet, has partes medicinae solas ab iis esse
 tractatas, easque esse vetustissimas. Eodemque auctore disci
 potest, morbos tum ad iram Deorum immortalium relatos esse,

et ab iisdem opem posci solitam. Verique simile est, inter nulla auxilia adversae valetudinis, plerumque tamen eam bonam contigisse ob bonos mores, quos neque desideria, neque luxuria vitiant; siquidem haec duo corpora, prius in Graecia, deinde apud nos, affligerunt. Ideoque multiplex ista medicina neque olim apud Graecos, neque apud alias gentes necessaria, vix aliquos ex nobis ad senectutis principia perducit. Ergo etiam post eos, de quibus retuli, nulli clari viri medicinam exercuerunt, donec maiore studio litterarum disciplina agitari coepit, quae, ut animo praecipue omnium necessaria, sic corpori inimica est. Primoque medendi scientia sapientiae pars habebatur, ut et morborum curatio et rerum naturae contemplatio sub iisdem auctoribus nata sit, scilicet iis hanc maxime requirentibus, qui corporum suorum robora quietâ cogitatione, nocturnaue vigilia minuerant. Ideoque multos ex sapientiae professoribus peritos eius fuisse accepimus; clarissimos vero ex iis Pythagoram, et Empedoclem, et Democritum. Huius autem, ut quidam crediderunt, discipulus Hippocrates Cus, primus quidem ex omnibus memoria dignis, ab studio et sapientiae disciplinam hanc separavit, vir et arte et facundia insignis. Post quem Diocles Carystius, deinde Praxagoras et Chrysippus, tum Herophilus et Erasistratus sic artem hanc exercuerunt, ut etiam in diversas curandi vias processerint. *Celsus, De Medic., I. Prooem.*

265. *A Short History of the Art of Medicine—continued.*

Iisdemque temporibus in tres partes medicina diducta est: ut una esset, quae victu; altera quae medicamentis; tertia quae manu mederetur. Primam *διαιτητικήν*, secundam *φαρμακευτικήν*, tertiam *χειρουργικήν* Graeci nominarunt. Eius autem, quae victu morbos curat, longe clarissimi auctores, etiam altius quaedam agitare conati, rerum quoque naturae sibi cognitionem vindicarunt, tanquam sine ea trunca et debilis medicina esset. Post quos Serapion, primus omnium, nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus, in usu tantum et experimentis eam posuit. Quem Apollonius et Glaucias, et aliquanto post Heraclides Tarentinus, et alii quoque non mediocres viri secuti, ex ipsa professione se *ἐμπειρικῶς* appellaverunt. Sic in duas partes ea quoque, quae victu curat, medicina divisa est, aliis rationalem artem, aliis usum tantum sibi vindicantibus: nullo vero quidquam post eos qui supra comprehensi sunt, agitante, nisi quod acceperat, donec Asclepiades medendi rationem ex magna parte mutarit. Ex cuius successoribus Themison nuper ipse quoque quaedam in senectute deflexit. Et per hos

quidem maximos viros salutaris ista nobis professio increvit.
Celsus, De Medic., I. Prooem.

266. *Arguments for a Scientific Method in Medicine.*

Igitur ii, qui rationalem medicinam profitentur, haec necessaria esse proponunt: abditarum et morbos continentium causarum notitiam, deinde evidentium; post haec etiam naturalium actionum; novissime partium interiorum. Abditas causas vocant, in quibus requiritur, ex quibus principiis nostra corpora sint, quid secundam, quid adversam valetudinem faciat. Neque enim credunt, posse eum scire, quomodo morbos curare conveniat, qui, unde hi sint, ignoret; neque esse dubium, quin alia curatione opus sit, si ex quattuor principiis vel superans aliquid, vel deficiens adversam valetudinem creat; ut quidam ex sapientiae professoribus dixerunt: alia, si in humidis omne vitium est, ut Herophile visum est; alia, si in spiritu, ut Hippocrati; alia, si sanguis in eas venas (sc. arterias) quae spiritui accommodatae sunt, transfunditur, et inflammationem, quam Graeci *φλεγμονήν* vocant, excitat, eaque inflammatis talem motum efficit, qualis in febre est, ut Erasistrati placuit; alia, si manantia corpuscula, per invisibilia foramina subsistendo, iter claudunt, ut Asclepiades contendit; eum vero recte curaturum, quem prima origo causae non fefellerit. Neque vero infitiantur, experimenta quoque esse necessaria; sed ne ad haec quidem aditum fieri potuisse, nisi ab aliqua ratione, contendunt; non enim quidlibet antiquiores viros aegris inculcasse, sed cogitasse, quid maxime conveniret, et id usu explorasse, quo ante coniectura aliqua duxisset; neque interesse, an nunc iam pleraque explorata sint, si a consilio tamen coeperunt. Et id quidem in multis ita se habere. Saepe vero etiam nova incidere genera morborum, in quibus nihil adhuc usus ostenderit, et ideo necessarium sit animadvertere, unde ea coeperint; sine quo nemo reperire mortalium possit, cur hoc, quam illo potius utatur. Et ob haec quidem in obscuro positas causas persequuntur. Evidentes vero eas appellant, in quibus quaerunt, initium morbi calor attulerit, an frigus; fames, an satietas; et quae similia sunt; occurrurum enim vitio dicunt cum, qui originem non ignorarit. Naturales vero corporis actiones appellant, per quas spiritum trahimus, et emittimus; cibum potionemque et assumimus et concoquimus; itemque per quas eadem haec in omnes membrorum partes digerantur. Tum requirunt etiam quae ratio somni, quae vigiliae sit; sine quorum notitia neminem putant vel occurrere

vel mederi morbis inter haec nascentibus posse. *Celsus, De Medic., I. Prooem.*

267. *Arguments used by those who advocate Empiricism in Medicine.*

Contra ii, qui se *ἐμπειρικοὺς*; ab experientia nominant, evidentes quidem causas, ut necessarias, amplectuntur : obscurarum vero causarum et naturalium actionum quaestionem ideo supervacuum esse contendunt, quoniam non comprehensibilis natura sit. Non posse vero comprehendere, patere ex eorum, qui de his disputarunt, discordia ; quum de ista re, neque inter sapientiae professores, neque inter ipsos medicos conveniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati credat, quam Herophilo ? cur huic potius, quam Asclepiadi ? Si rationes sequi velit, omnium posse videri non improbables ; si curationes, ab omnibus his aegros perductos esse ad sanitatem. Ita neque disputationi, neque auctoritati cuiusquam fidem derogari oportuisse : etiam sapientiae studiosos maximos medicos esse, si ratiocinatio hoc faceret ; nunc illis verba superesse, deesse medendi scientiam. Differre quoque pro natura locorum genera medicinae ; et aliud opus esse Romae, aliud in Aegypto, aliud in Gallia. Quod si morbos eae causae facerent, quae ubique eadem essent, remedia quoque ubique eadem esse debuissent. Saepe etiam causas apparere, ut puta lippitudinis, vulneris ; neque ex his patere medicinam. Quod si scientiam hanc non subiiciat evidens causa, multo minus eam posse subiicere, quae in dubio est. Quum igitur illa incerta, incomprehensibilis sit, a certis potius et exploratis petendum esse praesidium ; id est, iis, quae experientia in ipsis curationibus docuerit ; sicut in ceteris omnibus artibus ; nam ne agricolam quidem aut gubernatorem disputatione, sed usu fieri. Ac nihil istas cogitationes ad medicinam pertinere, eo quoque disci, quod qui diversa de his senserint, ad eandem tamen sanitatem homines perduxerint. Id enim fecisse, quia non ab obscuris causis, neque a naturalibus actionibus, quae apud eos diversae erant, sed ab experimentis, prout cuique responderant, medendi vias traxerint. Ne inter initia quidem ab istis quaestionibus deductam esse medicinam, sed ab experimentis. Aegrorum enim, qui sine medicis erant, alios propter aviditatem primis diebus protinus cibum assumpsisse alios propter fastidium abstinuisse ; levatumque magis eorum morbum esse, qui abstinuerant. Itemque alios in ipsa febre aliquid edisse, alios paulo ante eam, alios post remissionem eius ; optime deinde cessasse, qui post finem febris id fecerant. Eademque ratione

alios inter principia protinus usos esse cibo pleniore, alios exiguo; gravioresque eos factos, qui se implerant. Haec similis quum quotidie inciderent, diligentes homines notasse, quae plerumque melius responderent: deinde aegrotantibus ea praecipere coepisse. Sic medicinam ortam, subinde aliorum salute, aliorum interitu, perniciose discernentem a salutaribus. Repertis deinde iam remediis, homines de rationibus eorum disserere coepisse: nec post rationem medicinam esse inventam, sed post inventam medicinam rationem esse quaesitam. Requiritur etiam ratio idem doceat quod experientia, an aliud: si idem, supervacuum esse; si aliud, etiam contrariam. *Cels., De Medic., I. Prooem.*

268. *The Arguments for Vivisection were in the First Century of the Empire extended so as to include the Human Subject.*

Necessarium ergo esse incidere corpora mortuorum, eorumque viscera atque intestina scrutari; longeque optime fecisse Herophilum et Erasistratum, qui nocentes homines a regibus ex carcere acceptos, vivos inciderint, considerarintque, etiamnum spiritu remanente, ea quae natura ante clausisset, eorumque positum, colorem, figuram, magnitudinem, ordinem, duritiem, mollitiem, laevorem, contactum; processus deinde singulorum et recessus, et sive quid inseritur alteri, sive quid partem alterius in se recipit. Neque enim, quum dolor igitur incidit, scire quid doleat, eum, qui, qua parte quodque viscus intestinumve sit, non cognoverit: neque curari id, quod aegrum est, posse ab eo, qui, quid sit ignoret. Et quum per vulnus alicuius viscera patefacta sunt, eum qui sanae cuiusque colorem partis ignoret, nescire quid integrum, quid corruptum sit; ita ne succurrere quidem posse corruptis. Aptiusque extrinsecus imponi remedia, compertis interiorum et sedibus et figuris, cognitaque eorum magnitudine: similesque omnia, quae intus posita sunt, rationes habere. Neque esse crudele, sicut plerique proponunt, hominum nocentium, et horum quoque paucorum, suppliciiis, remedia populis innocentibus saeculorum omnium quaeri. *Cels., De Medic., I. Prooem.*

269. *Arguments commonly urged against the Practice of Vivisection.*

Atque ea quidem, de quibus est dictum, supervacua esse tantummodo; id vero, quod restat, etiam crudele: vivorum hominum alvum atque praecordia incidi, et salutis humanae

praesidem artem non solum pestem alicui, sed hanc etiam atrocissimam inferre; quum praesertim ex iis, quae tanta violentia quaerantur, alia non possint omnino cognosci, alia possint etiam sine scelere. Nam colorem, laevorem, mollitiem, durti-tem, similiaque omnia, non esse talia, inciso corpore, qualia integro fuerint: quia quum, corporibus inviolatis, haec tamen metu, dolore, inedia, crudelitate, lassitudine, mille aliis mediocribus affectibus saepe mutantur; multo magis verisimile est, interiora, quibus maior mollities, et lux ipsa nova sit, sub gravissimis vulneribus et ipsa trucidatione mutari. Neque quidquam esse stultius, quam quale quid vivo homine est, tale existimare esse moriente, imo iam mortuo; nam uterum (sc. ventrem) quidem, qui minus ad rem pertineat, spirante homine posse diduci: simul atque vero ferrum ad praecordia accessit et discissum transversum septum est, quod membrana quadam superiores partes ab inferioribus diducit (*διάφραγμα* Graeci vocant) hominem protinus animam amittere: ita mortui demum praecordia et viscus omne in conspectum latrocinantis medici dari necesse est tale, quale mortui sit, non quale vivi fuit. Itaque consequi medicum ut hominem crudeliter ingulet, non ut sciat, qualia vivi viscera habeamus. Si quid tamen sit, quod adhuc spirante homine conspectui subiciatur, id saepe casum offerre curantibus. Interdum enim gladiatorem in arena, vel militem in acie, vel viatorem a latronibus exceptum sic vulnerari, ut eius interior aliqua pars aperiatur, et in alio alia: ita sedem, positum, ordinem, figuram, similiaque alia cognoscere prudentem medicum, non caedem, sed sanitatem molientem: idque per misericordiam discere, quod alii dira crudelitate cognorint. Ob haec ne mortuorum quidem lacerationem necessariam esse, quae, etsi non crudelis, tamen foeda sit; quum aliter pleraque in mortuis se habeant: quantum vero in vivis cognosci potest, ipsa curatio ostendat. *Cels., De Medic., I. Prooem.*

270. *A few Remarks on Surgery, with the Qualifications of a good Surgeon.*

Haec autem pars, quum sit vetustissima, magis tamen ab illo parente omnis medicinae Hippocrate, quam a prioribus exulta est: deinde, posteaquam diducta ab aliis habere professores suos coepit, in Aegypto quoque increvit, Philoxeno maxime auctore, qui plurimis voluminibus hanc partem diligentissime comprehendit. Gorgias quoque et Sostratus et Heron et Apollonii duo et Ammonius Alexandrinus, multique

alii celebres viri, singuli quaedam reppererunt. Ac Romae quoque non mediocres professores, maximeque nuper Tryphon pater, et Euelpistus, et, ut ex scriptis eius intelligi potest, horum eruditissimus Meges, quibusdam in melius mutatis aliquantum ei disciplinae adiecerunt. Esse autem chirurgus debet adolescens, aut certe adolescentiae propior; manu strenua, stabili, nec umquam intremiscente, eaque non minus sinistra, quam dextra promptus; acie oculorum acri claraque; animo intrepidus, misericors sic, ut sanari velit eum, quem accepit, non ut clamore eius motus vel magis, quam res desiderat, properet, vel minus, quam necesse est, secet; sed perinde faciat omnia, ac si nullus ex vagitibus alterius affectus oriatur. Potest autem requiri, quid huic parti proprie vindicandum sit: quia vulnerum quoque ulcerumque multorum curationes, quas alibi exsecutus sum, chirurgi sibi vindicant. Ego eundem quidem hominem posse omnia ista praestare concipio: atque ubi se diviserunt, eum laudo, qui quamplurimum percipit. Ipse autem huic parti ea reliqui, in quibus vulnus facit medicus, non accipit; et in quibus vulneribus ulceribusque plus profici manu, quam medicamento, credo: tum quidquid ad ossa pertinet. Quae deinceps exsequi aggrediar; dilatisque in aliud volumen ossibus, in hoc cetera explicabo; praepositisque iis, quae in qualibet parte corporis fiunt, ad ea, quae proprias sedes habent transibo. *Corn., Cels. De Medic., VII., Praef.*

PART III.—ART AND LETTERS.

A. ON THE ARTS GENERALLY.

1. *Painting.*—*The Early History of Painting in Greece and Italy.*

De picturae initiis incerta, nec instituti operis quaestio est. Aegyptii sex millibus annorum apud ipsos inventam, priusquam in Graeciam transiret, affirmant, vana praedicatione, ut palam est. Graeci autem alii Sicyone, alii apud Corinthios repertam, omnes umbra hominis lineis circumducta. Itaque talem primam fuisse: secundam singulis coloribus, et monochromaton dictam, postquam operosior inventa erat: duratque talis etiam nunc. Inventam linearem dicunt a Philocle Aegypto, vel Cleanthe Corinthio. Primi exercuere Ardicus Corinthius, et Telephanes Sicyonius, sine ullo etiamnum colore, iam tamen spargentes lineas intus. Ideo et quos pingerent, adscribere institutum. Primus invenit eas colorare, testa (ut ferunt) trita, Cleopantus Corinthius. Hunc, aut eodem nomine alium fuisse, quem tradit Cornelius Nepos secutum in Italiam Demaratum, Tarquinius Prisci Romani regis patrem, fugientem a Corintho iniurias Cypseli tyranni, mox docebimus. Iam enim absoluta erat pictura etiam in Italia. Exstant certe hodieque antiquiores Urbe picturae Ardeae in aedibus sacris, quibus equidem nullas aeque demiror tam longo aevo durantes in orbitate tecti, veluti recentes. Similiter Lanuvii, ubi Atalanta et Helena cominus pictae sunt nudaе ab eodem artifice, utraque excellentissima forma, sed altera ut virgo: ne ruinis quidem templi concussae. Caius princeps eas tollere

conatus est, libidine accensus, si tectorii natura permisisset. Durant et Caere, antiquiores et ipsae. Fatebiturque, quisquis eas diligenter aestimaverit, nullam artium celerius consummatam, cum Iliacis temporibus non fuisse eam appareat. *Plin., N. H., XXXV. v., vi.*

2. *Painting.*—*A Short Historical Criticism of Greek Painting.*

Primi, quorum quidem opera non vetustatis modo gratia visenda sunt, clari pictores fuisse dicuntur Polygnotus atque Aglaophon, quorum simplex color tam sui studiosos adhuc habet, ut illa prope rudia, ac velut futurae mox artis primordia maximis, qui post eos exstiterunt, auctoribus praeferant, proprio quodam intelligendi, ut mea opinio fert, ambitu. Post Zeuxis atque Parrhasius non multum aetate distantes, circa Peloponnesia ambo tempora, (nam cum Parrhasio sermo Socratis apud Xenophontem invenitur,) plurimum arti addiderunt. Quorum prior luminum umbrarumque invenisse rationem, secundus examinasse subtilius lineas traditur. Nam Zeuxis plus membris corporis dedit, id amplius atque augustius ratus, atque, ut existimant, Homerum secutus, cui validissima quaeque forma etiam in feminis placet. Ille vero ita circumscripsit omnia, ut eum "legum latorem" vocent, quia deorum atque heroum effigies, quales ab eo sunt traditae, ceteri, tanquam ita necesse sit, sequuntur. Floruit autem circa Philip-pum et usque ad successores Alexandri pictura praecipue, sed diversis virtutibus. Nam cura Protogenes, ratione Pamphilus ac Melanthius, facilitate Antiphilus, concipiendis visionibus, quas *φαντασία* vocant, Theon Samius, ingenio et gratia, quam in se ipse maxime iactat, Apelles est praestantissimus. Euphranorem admirandum facit, quod et ceteris optimis studiis inter praecipuos, et pingendi fingendique idem mirus artifex fuit. *Quint., XII. x. 3-6.*

3. *Painting.*—*Celebrated Painters at Rome.*

Apud Romanos quoque honos mature huic arti contigit. Siquidem cognomina ex ea Pictorum traxerunt Fabii clarissimae gentis, princepsque eius, cognominis ipse, aedem Salutis pinxit anno Urbis conditae ccccl, quae pictura duravit ad nostram memoriam, aede Claudii principatu exusta. Proxime celebrata

est, in Foro boario aede Herculis, Pacuvii poetae pictura. Ennii sorore genitus hic fuit: clarioremque eam artem Romae fecit gloria scenae. Postea non est spectata honestis manibus: nisi forte quis Turpilius equitem Romanum e Venetia nostrae aetatis velit referre, hodieque pulchris eius operibus Veronae exstantibus. Laeva is manu pinxit, quod de nullo ante memoratur. Parvis gloriabatur tabellis, extinctus nuper in longa senecta, Antistius Labeo praetorius, etiam proconsulatu provinciae Narbonensis functus. Sed ea res in risu et contumelia erat. Fuit et principum virorum non omittendum de pictura celebre consilium. Qu. Pedius, nepos Qu. Pedii consularis triumphalisque, a Caesare dictatore coheredis Augusto dati, cum natura mutus esset, eum Messala orator, ex cuius familia pueri avia erat, picturam docendum censuit, idque etiam Divus Augustus comprobavit. Puer magni profectus in ea arte obiit. Dignatio autem praecipua Romae increvit (ut existimo) a M. Valerio Max. Messala, qui princeps tabulam picturae proelii, quo Carthaginenses et Hieronem in Sicilia devicerat, proposuit in latere Curiae Hostiliae, anno ab Urbe condita cccxc. *Plin., N. H., XXXV. vii.*

4. *Painting.*—*The Ignorant Ostentation of Wealth has caused the Art of Painting to Degenerate.*

Imaginum quidem pictura quam maxime similes in aevum propagabantur figurae: quod in totum exolevit. Aerei ponuntur clypei, argenteae facies surdo figurarum discrimine, statuarum capita permutantur, vulgatis iam pridem salibus etiam carminum. Adeo materiam malunt conspici omnes, quam se nosci. Et inter haec pinacothecas veteribus tabulis consuunt, alienasque effigies colunt, ipsi honorem non nisi in pretio ducentes, ut frangat heres, furis detrahat laqueus. Itaque nullius effigie vivente, imagines pecuniae, non suas, relinquunt. Idem palaestras athletarum imaginibus, et ceromata sua exornant, et vultus Epicuri per cubicula gestant, ac circumferunt secum. Natali eius vicesima Luna sacrificant, feriasque omni mense custodiunt, quas icadas vocant, hi maxime qui se ne viventes quidem nosci volunt. Ita est profecto: artes desidia perdidit: et quoniam animorum imagines non sunt, negliguntur etiam corporum. *Plin., N. H., XXXV. ii.*

5. *Painting.*—*The Chief Use of Painting in Antiquity was for Portraits. The Invention of a Process by which Coloured Impressions were multiplied is due to Varro.*

Aliter apud maiores in atriis haec erant quae spectarentur, non signa externorum artificum, nec aera, aut marmora: expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, ut essent imagines, quae comitarentur gentilitia funera: semperque defuncto aliquo, totus aderat familiae eius, qui unquam fuerat, populus. Stemmata vero lineis discurrebant ad imagines pictas. Tablina codicibus implebantur, et monumentis rerum in magistratu gestarum. Aliae foris et circa limina domitarum gentium imagines erant, affixis hostium spoliis, quae nec emtori refigere liceret: triumphabantque etiam dominis mutatis ipsae domus: et erat haec stimulatio ingens, exprobrantibus tectis, quotidie imbellem dominum intrare in alienum triumphum. Exstat Messalae oratoris indignatio, qua prohibuit inseri genti suae Laevinorum alienam imaginem. Similis causa Messalae seni expressit volumina illa, quae de familiis condidit, cum Scipionis Pomponiani transisset atrium, vidissetque adoptione testamentaria Salutationes, (hoc enim ei fuerat cognomen,) Africanorum dedecore irrepentes Scipionum nomini. Sed pace Messalarum dixisse liceat, etiam mentiri clarorum imagines, erat aliquis virtutum amor: multoque honestius, quam mereri, ne quis suas expeteret. Non est praetereundum et novitium inventum. Siquidem non solum ex auro argentove, aut certe ex aere in Bibliothecis dicantur illi, quorum immortales animae in locis fisdem loquuntur: quin immo etiam quae non sunt, finguntur, pariuntque desideria non traditi vultus, sicut in Homero evenit. Quo maius (ut equidem arbitror) nullum est felicitatis specimen, quam semper omnes scire cupere, qualis fuerit aliquis. Asinii Pollionis hoc Romae inventum, qui primus Bibliothecam dicando, ingenia hominum rem publicam fecit. An priores coeperint Alexandriae et Pergami reges, qui Bibliothecas magno certamine instituere, non facile dixerim. Imaginum amore flagrasse quondam testes sunt et Atticus ille Ciceronis, edito de his volumine, et Marcus Varro benignissimo invento, insertis voluminum suorum fecunditati, non nominibus tantum septingentorum illustrium, sed et aliquo modo imaginibus: non passus intercidere figuras, aut vetustatem aevi contra homines valere, inventor muneris etiam diis invidiosi, quando immortalitatem non solum dedit, verum etiam in omnes terras misit, ut praesentes esse ubique, et claudi possent. *Plin., N. H., XXXV. ii.*

6. *Painting.*—*Foreshortening was invented by Pausias.*

Pausias autem fecit et grandes tabulas, sicut spectatam in Pompeii porticibus boum immolationem. Eam enim picturam primus invenit, quam postea imitati sunt multi, aequavit nemo. Ante omnia cum longitudinem bovis ostendere vellet, adversum eum pinxit, non transversum: et abunde intelligitur amplitudo. Dein cum omnes, quae volunt eminentia videri, candicantia faciant, coloremque condiant nigro: hic totum bovem atrii coloris fecit, umbraeque corpus ex ipso dedit, magna prorsus arte in aequo exstantia ostendens, et in confracto solida omnia. Sicyone et hic vitam egit, diuque fuit illa patria picturae. Tabulas inde e publico omnes propter aes alienum civitatis addictas, Scauri aedilitas Romam transtulit. *Plin., N. H., XXXV. xxxix. 24.*

7. *Painting.*—*The Ancient Masters of Painting produced their Effects with very few Colours.*

Quatuor coloribus solis immortalia illa opera fecere: ex albis Melino, ex silaceis Attico, ex rubris Sinopide Pontica, ex nigris atramento, Apelles, Echion, Melanthius, Nicomachus, clarissimi pictores, cum tabulae eorum singulae oppidorum venirent opibus. Nunc et purpuris in parietes migrantibus, et India conferente fluminum suorum limum, et draconum et elephatorum saniem, nulla nobilis pictura est. Omnia ergo meliora tunc fuere, cum minor copia. Ita est, quoniam, ut supra diximus, rerum, non animi, pretiis excubatur. *Plin., N. H., XXXV. xxxii.*

8. *Painting.*—*Some Facts concerning Apelles, who was esteemed the greatest Painter of Antiquity.*

Verum omnes prius genitos futurosque postea superavit Apelles Cous, Olympiade cxii. Picturae plura solus prope quam ceteri omnes contulit, voluminibus etiam editis, quae doctrinam eam continent. Praecipua eius in arte venustas fuit, cum eadem aetate maximi pictores essent: quorum opera cum admiraretur, collaudatis omnibus, deesse iis unam Venerem dicebat, quam Graeci Charita vocant: cetera omnia contigisse: sed hac soli sibi neminem parem. Et aliam gloriam usurpavit, cum Protogenis opus immensi laboris ac curae supra modum anxiae miraretur. Dixit enim, omnia sibi cum illo paria esse, aut illi meliora: sed uno se praestare, quod manum illo de

tabula non sciret tollere : memorabili praecepto, “Nocere saepe nimiam diligentiam.” Fuit autem non minoris simplicitatis, quam artis. Nam cedebat Amphioni de dispositione, Asclepiodoro de mensuris, hoc est, quanto quid a quo distare deberet. Scitum est inter Protogenem et eum quod accidit. Ille Rhodi vivebat: quo cum Apelles adnavigasset, avidus cognoscendi opera eius, fama tantum sibi cogniti, continuo officinam petiit. Aberat ipse, sed tabulam amplae magnitudinis in machina aptatam picturae anus una custodiebat. Haec Protogenem foris esse respondit, interrogavitque, a quo quaesitum diceret. Ab hoc, inquit Apelles : arreptoque penicillo lineam ex colore duxit summae tenuitatis per tabulam. Reverso Protogeni, quae gesta erant, anus indicavit. Ferunt artificem protinus contemplatum subtilitatem, dixisse Apellem venisse : non enim cadere in alium tam absolutum opus. Ipsumque alio colore tenuiorem lineam in illa ipsa duxisse, praecepisseque abeuntem, si redisset ille, ostenderet, adiceretque hunc esse quem quaereret : atque ita evenit. Revertitur enim Apelles, sed vinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum. At Protogenes victum se confessus, in portum devolvit, hospitem quaerens. Placuitque sic eam tabulam posteris tradi, omnium quidem, sed artificum praecipuo miraculo. Consumtam eam priore incendio domus Caesaris in Palatio audio : spectatam olim tanto spatio nihil aliud continentem, quam lineas visum effugientes, inter egregia multorum opera inani similem, et eo ipso allicientem, omnique opere nobiliorem. Apelli fuit alioqui perpetua consuetudo, nunquam tam occupatam diem agendi, ut non lineam ducendo exerceret artem : quod ab eo in proverbium venit. Idem perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus, atque post ipsam tabulam latens, vitia quae notarentur auscultabat, vulgum diligentiores iudicem quam se praeferens. Feruntque a sutore reprehensum, quod in crepidis una intus pauciores fecisset ansas : eodem postero die superbo emendatione pristinae admonitionis cavillante circa crus, indignatum prospexisse, denuntiantem, ne supra crepidam iudicaret, quod et ipsum in proverbium venit. *Plin., N. H., XXXV. xxxvi. 10-12.*

9. *Painting.*—*The Idea of Landscape Painting seems to have struck a Painter named Ludius: but it was not taken up by any Successor.*

Decet non sileri et Ardeatis templi pictorem, praesertim civitate donatum ibi, et carmine, quod est in ipsa pictura his versibus :

“Dignis digna loca picturis condecoravit,
Reginae Iunonis supremi coniugis templum,
Marcus Ludius Helotas Aetolia oriundus,
Quem nunc et post semper ob artem hanc Ardea laudat.”

Eaque sunt scripta antiquis literis Latinis: non fraudando et Ludio, Divi Augusti aetate, qui primus instituit amoenissimam parietum picturam, villas et porticus, ac topiaria opera, lucos, nemora, colles, piscinas, euripos, amnes, litora, qualia quis optaret, varias ibi obambulantium species, aut navigantium, terraque villas adeuntium asellis aut vehiculis. Iam piscantes, aucupantesque, aut venantes, aut etiam vindemiantes, sunt in eius exemplaribus: nobiles, palustri accessu villae, succollatis sponsione mulieribus, labantes trepidique feruntur: plurimae praeterea tales argutiae facetissimi salis. Idemque subdialibus maritimas urbes pingere instituit, blandissimo aspectu, minimoque impendio. *Plin., N. H., XXXV. xxxvii.*

10. *Statuary.—A Short Criticism of Greek Statuary.*

Similis in statu is differentia. Nam duriora, et Tuscanicis proxima Callon atque Hegesias, iam minus rigida Calamis, molliora adhuc supra dictis Myron fecit. Diligentia ac decor in Polycleto supra ceteros; cui quanquam a plerisque tribuitur palma, tamen, ne nihil detrahatur, deesse pondus putant. Nam ut humanae formae decorem addiderit supra verum, ita non explevisse deorum auctoritatem videtur. Quin aetatem quoque graviolem dicitur refugisse, nihil ausus ultra leves genas. At quae Polycleto defuerunt, Phidiae atque Alcameni dantur. Phidias tamen diis quam hominibus efficiendis melior artifex creditur, in ebore vero longe citra aemulum, vel si nihil nisi Minervam Athenis, aut Olympium in Elide Iovem, fecisset: cuius pulchritudo adiecisse aliquid etiam receptae religioni videtur; adeo maiestas operis deum aequavit. Ad veritatem Lysippum ac Praxitelem accessisse optime affirmant. Nam Demetrius tanquam nimius in ea reprehenditur, et fuit similitudinis quam pulchritudinis amantior. *Quint., XII. x. 7-9.*

11. *Statuary.—Draped Effigies were at first usual at Rome: the Nude was adopted owing to Greek Influence.*

Togatae effigies antiquitus ita dicabantur. Placere et nudaes tenentes hastam, ab epheborum e gymnasiis exemplaribus, quas Achilleas vocant. Graeca res est, nihil velare: at contra

Romana ac militaris, thoracas addere. Caesar quidem dictator loricatam sibi dicari in foro suo passus est. Nam Lupercorum habitu factae tam novitiae sunt, quam quae nuper prodire paenulis indutae. Mancinus eodem habitu sibi statuit, quo deditus est. Notatum ab auctoribus, et L. Accium poetam in Camenarum aede maxima forma statuam sibi posuisse, cum brevis admodum fuisset. Equestres vero statuae Romanam celebrationem habent, orto sine dubio a Graecis exemplo. Sed illi celetas tantum dicabant in sacris victores. Postea vero et qui bigis vel quadrigis vicissent. Unde et nostri currus nati in his qui triumphavissent. Serum hoc, et in his non nisi a Divo Augusto seiuges, sicut et elephantis. *Plin., N. H., XXXIV. x*

12. *Statuary. — A List of some of the more Ancient Statues in Rome.*

Atti Navii statua fuit ante Curiam, cuius basis conflagravit Curia incensa Publii Clodii funere. Fuit et Hermodori Ephesii in Comitio, legum, quas Decemviri scribebant, interpretis, publice dicata. Alia causa, alia auctoritas M. Horatii Coclitis statucae, quae durat hodieque, cum hostes a ponte sublicio solus arcuisset. Equidem et Sibyllae iuxta Rostra esse non miror, tres sint licet: una, quam Sextus Pacuvius Taurus aedilis plebis instituit: duae, quas M. Messala. Primas putarem has, et Atti Navii, positas aetate Tarquinii Prisci, nisi regum antecedentium essent in Capitolio. Ex his Romuli est sine tunica, sicut et Camilli in Rostris, et ante aedem Castorum fuit Q. Marci Tremuli equestris togata, qui Samnites bis devicerat, captaque Anagnia, populum stipendio liberaverat. Inter antiquissimas sunt et Tulli Cloelii, Lucii Roscii, Spurii Nautii, C. Fulcinii in Rostris, a Fidenatibus in legatione interfectorum. Hoc a republica tribui solebat iniuria caesis, sicut et P. Iunio, et Tito Coruncanio, qui ab Teuca Illyriorum regina interfecti erant. Non omittendum videtur, quod annales adnotavere, tripedaneas his statuas in Foro statutas. Haec videlicet mensura honorata tunc erat. Non praeteribo Cn. Octavium ob unum scilicet verbum. Hic regem Antiochum, daturum se responsum dicentem, virga quam tenebat forte circumscripsit, et prius quam egrederetur circulo illo, responsum dare coegit. In qua legatione interfecto senatus statuam poni iussit quam oculatissimo loco in Rostris. Invenitur statua decreta et Taraciae, Caiiae, sive Suffetiae virgini Vestali, ut poneretur ubi vellet: quod adiectum non minus honoris habet, quam feminae esse decretam.

Meritum eius in ipsis ponam annalium verbis: Quod campum Tiberinum gratificata esset ea populo. *Plin., N. H., XXXIV. xi.*

13. *Statuary.—Antiquity of the Art of Statuary in Italy.*

Fuisse autem statuariam artem familiarem Italiae quoque et vetustam, indicant, Hercules ab Evandro sacratus, ut produnt, in Foro boario, qui triumphalis vocatur, atque per triumphos vestitur habitu triumphali: praeterea Ianus geminus a Numa rege dicatus, qui pacis bellicue argumento colitur, digitis ita figuratis, ut trecentorum quinquaginta quinque dierum nota, per significationem anni, temporis et aevi se deum indicaret. Signa quoque Tuscanica per terras dispersa, quae in Etruria factitata non est dubium. Deorum tantum putarem ea fuisse, ni Metrodorus Scepsius, cui cognomen a Romani nominis odio inditum est, propter duo millia statuarum Volsinios expugnatos obiiceret. Mirumque mihi videtur, cum statuarum origo tam vetus in Italia sit, lignea potius aut fictilia deorum simulacra in delubris dicata, usque ad devictam Asiam, unde luxuria. Similitudines exprimendi quae prima fuerit origo, in ea quam plasticen Graeci vocant, dici convenientius erit: etenim prior, quam statuaria, fuit. Sed haec ad infinitum effloruit multorum voluminum opere, si quis plura persequi velit: omnia enim quis possit? *Plin., N. H., XXXIV. xvi.*

14. *Statuary.—The Various Modes of fusing Metals practised in Statuary.*

Nunc revertemur ad differentias aeris et mixturas. In Cyprio coronarium tenuatur in laminas, taurorumque felle tinctum, speciem auri in coronis histrionum praebebat. Idemque in uncias additis auri scrupulis senis, praetenui pyropi bractea ignescit. Regulare et in aliis fit metallis: itemque caldarium. Differentia, quod caldarium funditur tantum, malleis fragile, quibus regulare obsequitur, ab aliis ductile appellatum, quale omne Cyprium est. Sed et in ceteris metallis, cura distat a caldario. Omne enim purgatis diligentius igni vitiis, excocctisque, regulare est. In reliquis generibus palma Campano. Simile in multis partibus Italiae, provinciisque. Sed octonas plumbi libras addunt, et bene recoquunt propter inopiam ligni. Quantum ex res differentiae afferat, in Gallia maxime sentitur, ubi inter lapides candefactos funditur. Exurente enim coctura nigrum atque fragile conficitur. Praeterea semel recoquunt:

quod saepius fecisse, bonitati plurimum confert. Id quoque notasse non ab re est, aes omne frigore magno melius fundi. *Plin., N. H., XXXIV. xx.*

15. *Statuary.*—*An Account of various Colossal Statues in Bronze in Greece and Rome.*

Ante omnes autem in admiratione fuit Solis colossus Rhodi, quem fecerat Chares Lindius, Lysippi supra dicti discipulus. Septuaginta cubitorum altitudinis fuit. Hoc simulacrum post quinquagesimum sextum annum terrae motu prostratum, sed iacens quoque miraculo est. Pauci pollicem eius amplectuntur. Maiores sunt digiti, quam pleraeque statuae. Vasti speculantur defractis membris. Spectantur intus magnae molis saxa, quorum pondere stabiliverat constituens. Duodecim annis tradunt effectum ccc talentis, quae contulerant ex apparatu regis Demetrii relicto, morae taedio. . . . Videmus certe Tuscanicum Apollinem in bibliotheca templi Augusti, quinquaginta pedum a pollice, dubium aere mirabiliorem, an pulchritudine. Fecit et Sp. Carvilius Iovem, qui est in Capitolio, victis Samnitibus sacrata lege pugnantis, e pectoralibus eorum, ocreisque et galeis. Amplitudo tanta est, ut conspiciatur a Latiario Iove. Reliquiis limae suam statuam fecit, quae est ante pedes simulacri eius. Habent in eodem Capitolio admirationem et capita duo, quae P. Lentulus consul dicavit: alterum a Charete supra dicto factum: alterum fecit Decius, comparatione in tantum victus, ut artificium minime probabilis artificis videatur. Verum omnem amplitudinem statuarum eius generis vicit aetate nostra Zenodorus, Mercurio facto in civitate Galliae Arvernensis, per annos decem, H-S. quadrigentes cent. mill. manipretio. Postquam satis ibi artem approbaverat, Romam accitus est a Nerone, ubi destinatum illius principis simulacrum, colossus fecit, cx pedum longitudine, qui dicatus Solis venerationi est, damnatis sceleribus illius principis. Mirabamur in officina non modo ex argilla similitudinem insignem, verum et ex parvis admodum surculis, quod primum operis instar fuit. Ea statua indicavit interisse fundendi aeris scientiam, cum et Nero largiri aurum argentumque paratus esset, et Zenodorus scientia fingendi caelandique nulli veterum postponeretur. Statuam Arvernorum cum faceret, provinciae Vibio Avito praesidente, duo pocula Calamidis manu caelata, quae Cassio Silano, avunculo eius, praeceptoris suo Germanicus Caesar adamata donaverat, aemulatus est, ut vix ulla differentia esset artis. Quantoque maior in Zenodoro praestantia fuit, tanto magis

deprehendi aeris oblitteratio potest. *Plin., N. H., XXXIV. xviii.*

16. *Some Facts relative to the Art of Moulding in Clay.*

Plastæ laudatissimi fuere Damophilus et Gorgasus, iidemque pictores: qui Cereris aedem Romæ ad Circum maximum utroque genere artis suæ excoluerunt, versibus inscriptis Græce, quibus significarunt, a dextra opera Damophili esse, ab laeva Gorgasi. Ante hanc aedem Tuscanica omnia in aedibus fuisse auctor est M. Varro. Ex hac, cum reficeretur, crustas parietum excisas tabulis marginatis inclusas esse: item signa ex fastigiis dispersa. Fecit et Chalcosthenes cruda opera Athenis, qui locus ab officina eius Ceramicos appellatur. M. Varro tradit sibi cognitum Romæ Posim nomine, a quo facta poma et uvas, ut non posses aspectu discernere a veris. Idem magnificat Arcesilaum, Lucii Luculli familiarem, cuius proplasmata pluris venire solita artificibus ipsis, quam aliorum opera. Ab hoc factam Venerem Genetricem in foro Caesaris, et priusquam absolveretur, festinatione dedicandi positam. Deinde eidem a Lucullo H.S. LX mill. signum Felicitatis locatum, cui mors utriusque inviderit. Octavio equiti Romano cratera facere volenti exemplar e gypso factum talento. Laudat et Pasitalem, qui plasticen matrem statuariae, sculpturaeque, et caelaturae esse dixit: et cum esset in omnibus his summus, nihil unquam fecit, antequam finxit. Praeterea elaboratam hanc artem Italiae, et maxime Etruriae: Turianumque a Fregellis accitum, cui locaret Tarquinius Priscus effigiem Iovis in Capitolio dicendam. Fictilem eum fuisse, et ideo miniari solitum: fictiles in fastigio templi eius quadrigas, de quibus saepe diximus. Ab hoc eodem factum Herculem, qui hodieque materiae nomen in Urbe retinet. Hae enim tum effigies dum erant laudatissimae. Nec poenitet nos illorum, qui tales deos coluere. Aurum enim et argentum ne diis quidem conficiebant. *Plin., N. H., XXXV. xlv.*

17. *A History of the Art of Chasing Silver, which before the Second Century of our Era had fallen into Disuse.*

Mirum in auro caelando inclaruisset neminem, argento multos. Maxime tamen laudatus est Mentor, de quo supra diximus. Quatuor paria ab eo omnino facta sunt: ac iam nullum exstare dicitur, Ephesiae Dianae templi, aut Capitolini incendiis. Varro et aereum signum eius habuisse scripsit. Proximi ab eo

in admiratione Acragas, et Boethus, et Mys fuere. Exstant hodie omnium opera in insula Rhodiorum: Boethi apud Lindiam Minervam: Acragantis in templo Liberi patris in ipsa Rhodo, Bacchae Centaurique caelati in scyphis: Myos in eadem aede, et Silenus, et Cupidines. Acragantis et venatus in scyphis magna fama. Post hos celebratus est Calamis et Antipater, quique Satyrum in phiala gravatum somno collocavisse verius, quam caelasse dictus est, Stratonicus. Mox Cyzicenus Tauriscus. Item Ariston et Eunicus Mitylenaei laudantur, et Hecataeus: et circa Magni Pompeii aetatem Praxiteles, Posidonius Ephesius, Laedus Stratiates, qui proelia armatosque caelavit; Zopyrus, qui Areopagitas, et iudicium Orestis, in duobus scyphis H. S. XII aestimatis. Fuit dein Pytheas, cuius binae unciae x venierunt. Ulysses et Diomedes erant in phialae emblemate, Palladium surripientes. Fecit idem et cocos magiriscia appellatos, parvulis potoriis, sed e quibus ne exempla quidem liceret exprimere, tam opportuna iniuriae subtilitas erat. Habuit et Teucer crustarius famam. Subitoque ars haec ita exolevit, ut sola iam vetustate censeatur, usque adeo attritis caelaturis, ne figura discerni possit, auctoritas constet. *Plin., N. H., XXXIII. iv.*

18. *Notices concerning the Wearing and Workmanship of Gold Rings.*

Pessimum vitae scelus fecit, qui aurum primus induit digitis. Nec hoc quis fecerit traditur. Nam de Prometheo omnia fabulosa arbitror, quanquam illi quoque ferreum anulum dedit antiquitas: vinculumque id, non gestamen, intelligi voluit. Midae quidem anulum, quo circumacto habentem nemo cerneret, quis non etiam fabulosiorem fateatur? Manus et prorsus sinistrae maximam auctoritatem conciliavere auro, non quidem Romanae, quarum mere ferreum id erat, ut virtutis bellicae, insigne. De regibus Romanis non facile dixerim. Nullum habet Romuli in Capitolio statua, nec praeter Numae Serviique Tullii alia, ac ne L. quidem Bruti. Hoc in Tarquinii maxime miror, quorum e Graecia fuit origo, unde hic anulorum usus venit, quanquam etiam nunc Lacedaemone ferreo utuntur. Sed a Prisco Tarquinio omnium primo filium, cum in praetextae annis occidisset hostem, bulla aurea donatum constat: unde mos bullae duravit, ut eorum qui equo meruissent filii, insigne id haberent, ceteri lorum. Et ideo miror Tarquinii eius statuam sine anulo esse. Quanquam et de nomine ipso ambigi video: Graeci a digitis appellavere, apud

nos prisci ungulum vocabant: postea et Graeci et nostri symbolum. Longo certe tempore ne Senatum quidem Romanum habuisse aureos manifestum est. Siquidem his tantum qui legati ad exterarum gentes ituri essent, anuli publice dabantur: credo, quoniam ita exterorum honoratissimi intelligebantur. Neque aliis uti mos fuit, quam qui ex ea causa publice acceperant: vulgoque sic triumphabant. Et cum corona ex auro Etrusca sustineretur a tergo, anulus tamen in digito ferreus erat, aequae triumphantis, et servi fortasse coronam sustinentis. Sic triumphavit de Iugurtha C. Marius: aureumque non ante tertium consulatum sumsisse traditur. Hi quoque, qui ob legationem acceperant aureos, in publico tantum utebantur his: intra domos vero ferreis. Quo argumento etiam nunc sponsae muneri ferreus anulus mittitur, isque sine gemma. . . . Non signat Oriens aut Aegyptus etiam nunc, literis contenta solis. Multis hoc modis, ut cetera omnia, luxuria variavit, gemmas addendo exquisiti fulgoris, censuque opimo digitos onerando, sicut dicemus in gemmarum volumine: mox et effigies varias caelando, ut alibi ars, alibi materia esset in pretio. Alias deinde gemmas violari nefas putavit: ac ne quis signandi causam in anulis esse intelligeret, solidas induit. Quasdam vero neque ab ea parte quae digito occultatur, auro clusit, aurumque millibus lapillorum vilius fecit. Contra vero multi nullas admittunt gemmas, auroque ipso signant: id Claudii Caesaris principatu repertum. *Plin., N. H., XXXIII. iv. and vi.*

19. *Description of the Chasing on a Goblet.*

Quis labor in phiala? docti Myos, ane Myronis?

Mentoris haec manus est, an, Polyclete, tua?

Livescit nulla caligine fusca, nec odit

Exploratores nubila massa focos.

Vera minus flavo radiant electra metallo,

Et niveum felix pustula vincit ebur.

Materiae non cedit opus: sic alligat orbem,

Plurima cum tota lampade Luna nitet.

Stat caper Aeolio Thebani vellere Phryxi

Cultus: ab hoc mallet vecta fuisse soror.

Hunc nec Cinyphius tonsor violaverit, et tu

Ipse tua pasci vite, Lyaeae, velis.

Terga premit pecoris geminis Amor aureus alis:

Palladius tenero lotos ob ore sonat.

Sic Methymnaeo gavisus Arione delphin

Languida non tacitum per freta vexit onus.
 Imbuat egregium digno mihi nectare munus
 Non grege de domini, sed tua, Ceste, manus.
 Ceste, decus mensae, misce Setina : videtur
 Ipse puer nobis, ipse sitire caper.
 Det numerum cyathis Instanti litera Rufi :
 Auctor enim tanti muneris ille mihi.
 Si Telethusa venit, promissaque gaudia portat :
 Servabor dominae, Rufe, triente tuo.
 Si dubia est, septunce trahar : si fallit amantem,
 Ut iugulem curas, nomen utrumque bibam.
Mart., viii. 51.

20. *Description of the Temple of Diana at Ephesus.*

Magnificentiae vera admiratio exstat templum Ephesiae
 Dianae ducentis viginti annis factum a tota Asia. In solo id
 palustri fecere, ne terrae motus sentiret, aut hiatus timeret.
 Rursus ne in lubrico atque instabili fundamenta tantae
 molis locarentur, calcatis ea substravere carbonibus, dein vel-
 leribus lanae. Universo templo longitudo est ccccxxv pedum,
 latitudo ducentorum viginti, columnae centum viginti septem a
 singulis regibus factae, LX pedum altitudine: ex iis xxxvi
 caelatae, una a Scopa. Operi praefuit Chersiphron architectus.
 Summa miracula, epistylia tantae molis attolli potuisse. Id
 consecutus est ille aeronibus arena plenis, molli clivo super
 capita columnarum exaggerato, paulatim exinaniens imos, ut
 sensim opus in cubili sederet. Difficillime hoc contigit in
 limine ipso, quod foribus imponebat. Etenim ea maxima
 moles fuit: nec sedit in cubili, anxio artifice, mortis destina-
 tione suprema. Traduntque in ea cogitatione fessum nocturno
 tempore in quiete vidisse praesentem Deam, cui templum fiebat,
 hortantem ut viveret: se composuisse lapidem, atque ita postero
 die apparuit, et pondere ipso correctus videbatur. Cetera eius
 operis ornamenta plurium librorum instar obtinent, nihil ad
 speciem naturae pertinentia. *Plin., N. H., XXXVI. xxi.*

21. *Music.—Its Origin.*

At liquidas avium voces imitarier ore
 Ante fuit multo quam levia carmina cantu
 Concelebrare homines possent aurisque iuvare.
 Et zephyri, cava per calamorum, sibila primum
 Agrestis docuere cavas inflare cicutas.

Inde minutatim dulcis didicere querellas,
 Tibia quas fundit digitis pulsata caventum,
 Avia per nemora ac silvas saltusque reperta,
 Per loca pastorum deserta atque otia dia.

Lucr., v. 1379–1389.

22. *Music.—Technical Development of the Art.*

Musicam Amphion. Fistulam et monaulum Pan Mercurii : obliquam tibiam Midas in Phrygiâ: geminas tibiae Marsyas in eadem gente, Lydios modulos Amphion: Dorios Thamyas Thrax: Phrygios Marsyas Phryx: Citharam Amphion: ut alii, Orpheus: ut alii, Linus. Septem chordis additis Terpander. Octavam Simonides addidit: nonam Timotheus. Cithara sine voce cecinit Thamyas primus: cum cantu Amphion: ut alii, Linus. Citharoedica carmina composuit Terpander. Cum tibiis canere voce Troezenius Ardalus instituit. Saltationem armatam Curetes docuere, Pyrrhichen Pyrrhus, utramque in Creta. *Plin.*, *N. H.*, VII. xvii.

23. *Music.—The Value of Music as bracing the Mental Tone and strengthening the Character.*

Claros nomine sapientiae viros, nemo dubitaverit, studiosos musices fuisse; quum Pythagoras atque eum secuti, acceptam sine dubio antiquitus opinionem, vulgaverint, mundum ipsum eius ratione esse compositum; quam postea sit lyra imitata. Nec illa modo contenti dissimilium concordia, quam vocant *ἁρμονίαν*, sonum quoque his motibus dederunt. Nam Plato, quum in aliis quibusdam, tum praecipue in Timaeo, ne intelligi quidem, nisi ab iis, qui hanc quoque partem disciplinae diligenter perceperint, potest. Quid de philosophis loquor, quorum fons ipse Socrates iam senex institui lyra non erubescerebat? Duces maximos et fidibus et tibiis cecinisse traditum, et exercitus Lacedaemoniorum musicis accensos modis. Quid autem aliud in nostris legionibus cornua ac tubae faciunt? quorum concentus quanto est vehementior, tantum Romana in bellis gloria ceteris praestat. Non igitur frustra Plato civili viro, quem *πολιτικόν* vocant, necessariam musicen credidit. Et eius sectae, quae aliis severissima, aliis asperrima videtur, principes in hac fuere sententia, ut existimarent, sapientum aliquos nonnullam operam his studiis accommodaturos. Et Lycurgus, durissimarum Lacedaemoniis legum auctor, musices disciplinam probavit. Atque eam natura ipsa videtur ad tolerandos facilius

labores velut muneri nobis dedisse : siquidem et remigem cantus hortatur ; nec solum in iis operibus, in quibus plurium conatus, praeunte aliqua iucunda voce, conspirat ; sed etiam singulorum fatigatio quamlibet se rudi modulatione solatur. *Quint.*, I. x. 12-16.

24. *Music.—The Value of Music as an Aid to Literary Culture.*

Veterum quoque Romanorum epulis fides ac tibias adhibere moris fuit. Versus quoque Saliorum habent carmen. Quae quum omnia sint a Numa rege instituta, faciunt manifestum, ne illis quidem, qui rudes ac bellicosi videntur, curam musices, quantam illa recipiebat aetas, defuisse. Denique in proverbium usque Graecorum celebratum est, “Indoctos a Musis atque a Gratiis abesse.” Verum quid ex ea proprie petat futurus orator, disseramus. Numeros musice duplices habet, in “vocibus” et in “corpore ;” utriusque enim rei aptus quidam modus desideratur. “Vocis” rationem Aristoxenus musicus dividit in ῥυθμὸν et μέλος ἔμμετρον quorum alterum “modulatione ac canore” alterum “sonis” constat. Num igitur non haec omnia oratori necessaria ? quorum unum ad gestum, alterum ad collocationem verborum, tertium ad flexus vocis, qui sunt in agendo quoque plurimi, pertinet. . . . Si habebit in primis curam vocis orator, quid tam Musices proprium ? Sed ne haec quidem praesumenda pars est : ut uno interim contenti simus exemplo C. Gracchi, praecipui suorum temporum oratoris, cui concionanti consistens post eum musicus, fistula, quam τανάριον vocant, modos, quibus deberet intendi, ministrabat. Haec ei cura inter turbidissimas actiones, vel terrenti optimates, vel iam timenti fuit. *Quint.*, I. x. 20-22, 27, 28.

25. *The Drama.—Its First Introduction into Rome, and Sketch of its Subsequent Development.*

Eo nihil dignum memoria actum, nisi quod pacis deum exposcendae causa tertio tum post conditam urbem lectisternium fuit. Et quum vis morbi nec humanis consiliis nec ope divina levaretur, victis superstitione animis, ludi quoque scenici, nova res bellicoso populo, (nam Circi modo spectaculum fuerat) inter alia coelestis irae placamina instituti dicuntur. Ceterum parva quoque (ut ferme principia omnia) et ea ipsa peregrina res fuit. Sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu, ludiones ex Etruria acciti, ad tibicinis modos saltantes, haud indecoros

motus more Tusco dabant. Imitari deinde eos iuventus, simul inconditis inter se iocularia fundentes versibus, coepere; nec absoni a voce motus erant. Accepta itaque res saepiusque usurpando excitata. Vernaculis artificibus, quia hister Tusco verbo ludio vocabatur, nomen histrionibus inditum: qui non, sicut ante, Fescennino versu similem incompositum temere ac rudem alternis iaciebant; sed impletas modis saturas, descripto iam ad tibicinem cantu, motuque congruenti peragebant. Livius post aliquot annos, qui ab saturis ausus est primus argumento fabulam facere, (idem scilicet, id quod omnes tum erant, suorum carminum actor) dicitur, quum saepius revocatus vocem obtudisset, venia petita puerum ad canendum ante tibicinem quum statuisset, canticum egisse aliquanto magis vigente motu, quia nihil vocis usus impediabat. Inde ad manum cantari histrionibus coeptum, diverbiaque tantum ipsorum voci relicta. Postquam lege hac fabularum ab risu ac soluto ioco res avocabatur, et ludus in artem paullatim verterat; iuventus, histrionibus fabellarum actu relicto, ipsa inter se more antiquo ridicula intexta versibus iactitare coepit: quae exodia postea appellata, consertaque fabellis potissimum Atellanis sunt. Quod genus ludorum ab Oscis acceptum tenuit iuventus, nec ab histrionibus pollui passa est. Eo institutum manet, ut actores Atellanarum nec tribu moveantur, et stipendia, tanquam expertes artis ludicae, faciant. Inter aliarum parva principia rerum, ludorum quoque prima origo ponenda visa est: ut appareret, quam ab sano initio res in hanc vix opulentis regnis tolerabilem insaniam venerit. *Liv.*, vii. 2.

26. *The Drama.—The Progress of Dramatic Art.*

Tibia non, ut nunc, orichalco iuncta tubaeque
Aemula, sed tenuis simplexque foramine paucō
Adspirare et adesse choris erat utilis, atque
Nondum spissa nimis complere sedilia flatu:
Quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi castusque verecundusque coibat.
Postquam coepit agros extendere victor, et urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius festis impune diebus;
Accessit numerisque modisque licentia maior.
Indoctus quid enim saperet liberque laborum
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscae motumque et luxuriam addidit arti
Tibicen traxitque vagus per pulpita vestem.

Sic etiam fidibus voces crevere severis,
 Et tulit eloquium insolitum facundia praeceps,
 Utiliumque sagax rerum et divina futuri
 Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
 Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
 Mox etiam agrestes Satyros nudavit, et asper
 Incolumi gravitate iocum tentavit eo, quod
 Illecebris erat et grata novitate morandus
 Spectator functusque sacris et potus et exlex.

Hor., A. P., 202-224.

27. *The Drama.—Licentiousness of the Mimes, and General Indecency of the Stage under the Emperors.*

Quid, si scripsissem mimos, obscaena iocantes,
 Qui semper iuncti crimen amoris habent?
 In quibus assidue cultus procedit adulter;
 Verbaque dat stulto callida nupta viro.
 Nubilis haec virgo matronaque virque puerque
 Spectat: et e magna parte Senatus adest.
 Nec satis, incestis temerari vocibus aures:
 Assuescunt oculi multa pudenda pati.
 Quumque fefellit amans aliqua novitate maritum,
 Plauditur; et magno palma favore datur.
 Quoque minus prodest, scena est lucrosa poëtae:
 Tantaque non parvo crimina praetor emit.
 Inspice ludorum sumtus, Auguste, tuorum:
 Emta tibi magno talia multa leges.
 Haec tu spectasti, spectandaque saepe dedisti:
 Maiestas adeo comis ubique tua est:
 Luminibusque tuis, totus quibus utitur orbis,
 Scenica vidisti laetus adulteria.
 Scribere si fas est imitantes turpia mimos;
 Materiae minor est debita poena meae.
 An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum
 Quodque libet, mimis scena licere dedit?
 Et mea sunt populo saltata poëmata saepe:
 Saepe oculos etiam detinuere tuos.
 Scilicet in domibus vestris ut prisca virorum
 Artifici fulgent corpora picta manu;
 Sic quae concubitus varios Venerisque figuras
 Exprimat, est aliquo parva tabella loco.
 Utque sedet vultu fassus Telamonius iram,
 Inque oculis facinus barbara mater habet:

Sic madidos siccat digitis Venus uda capillos :
 Et modo maternis tecta videtur aquis.

Ov. Tr., ii. 497-529.

28. *The Drama.*—*Terence complains that a Play had no fair chance against the more Sensational attractions of the Amphitheatre.*

Hecyram ád vos refero, quám mihi per siléntium
 Numquam ágere licitum est ; íta eam oppressit cálamitas.
 Eam cálamitatem véstra intellegéntia
 Sedábit, si erit adiútrix nostrae indústriae.
 Quum prímum eam agere coépi, pugilum glória,
 Funámbuli eodem accéssit exspectátio ;
 Comitúm conventus, strépitus, clamor múlierum
 Fecére, ut ante témpus exirém foras.
 Vetere ín nova coepi úti consuetúdiine,
 In éxperiundo ut éssém : refero dénuo.
 Primo áctu placeo, quum ínterea rumór venit
 Datum íri gladiatóres : populus cónvolat :
 Tumúltuantur, clámant, pugnant dé loco :
 Ego ínterea meum non pótui tutarí locum.
 Nunc túrba non est : ótium et siléntium est :
 Agéndi témpus míhi datum est : vobís datur
 Potéstas condecorándi ludos scénicos.
 Nolite sinere pér vos artem músicam
 Recídere ad paucos : fácite, ut vestra auctóritas
 Meae auctóritati faútrix adiutríxque sit.

Ter., Hec. Prol., 21-40.

29. *The Drama.*—*The Drama had fallen in the time of Augustus into almost total Neglect in comparison with the various forms of "Spectacle."*

Saepe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
 Quod numero plures, virtute et honore minores,
 Indocti stolidique et depugnare parati,
 Si discordet eques, media inter carmina poscunt
 Aut ursum aut pugiles : his nam plebecula gaudet.
 Verum equitis quoque iam migravit ab aure voluptas
 Omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
 Quattuor aut plures aulaea premuntur in horas,
 Dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae ;
 Mox trahitur manibus regum fortuna retortis,

Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves,
 Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
 Si foret in terris, rideret Democritus, seu
 Diversum confusa genus panthera camelo
 Sive elephas albus vulgi converteret ora;
 Spectaret populum ludis attentius ipsis,
 Ut sibi praebentem mimo spectacula plura,
 Scriptores autem narrare putaret asello
 Fabellam surdo. Nam quae pervincere voces
 Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
 Garganum mugire putes nemus aut mare Tuscum:
 Tanto cum strepitu ludi spectantur et artes
 Divitiaeque peregrinae, quibus oblitus actor
 Quum stetit in scena, concurrit dextera laevae.
 Dixit adhuc aliquid? Nil sane. Quid placet ergo?
 Lana Tarentino violas imitata veneno.

Hor. Ep., II. i. 182-207.

30. *The Drama.—The Degenerate Nobles, incapable of appreciating true Greatness, substitute for it the false Ambition of the Stage.*

Consumtis opibus vocem, Damasippe, locasti
 Sipario, clamosum ageres ut Phasma Catulli.
 Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
 Iudice me dignus vera cruce. Nec tamen ipsi
 Ignoscas populo; populi frons durior huius,
 Qui sedet et spectat triscurria patriciorum,
 Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
 Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant,
 Quid refert? Vendunt nullo cogente Nerone,
 Nec dubitant celsi praetoris vendere ludis.
 Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone:
 Quid satius? Mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
 Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
 Res haud mira tamen, citharoedo Principe, mimus
 Nobilis. *Juv., viii. 185-199.*

31. *The Drama.—Nero's Passion for the Stage.*

Ne tamen adhuc publico theatro dehonestaretur, instituit
 ludos, Iuvenalium vocabulo, in quos passim nomina data. Non
 nobilitas cuiquam, non aetas aut acti honores impedimento,
 quominus Graeci Latinive histrionis artem exercerent, usque ad

gestus modosque haud viriles. Quin et feminae inlustres deformia meditari: exstructaque apud nemus, quod navali stagno circumposuit Augustus, conventicula et cauponae, et posita veno inritamenta luxui. Dabanturque stipes, quas boni necessitate, intemperantes gloria consumerent. Inde gliscere flagitia et infamia; nec ulla moribus olim corruptis plus libidinum circumdedit, quam illa conlucies. Vix artibus honestis pudor retinetur: nedum, inter certamina vitiorum, pudicitia aut modestia aut quidquam probi moris reservaretur. Postremo ipse scenam incedit, multa cura tentans citharam et praemeditans adsistentibus facibus. Accesserat cohors militum, centuriones tribuni-que, et maerens Burrus ac laudans. Tuncque primum conscripti sunt equites Romani, cognomento Augustanorum, aetate ac robore conspicui, et pars ingenio procaces, alii in spe potentiae. Hi dies ac noctes plausibus personare, formam principis vocem-que deum vocabulis adpellantes: quasi per virtutem clari honoratique agere. *Tac. Ann.*, xiv. 15.

32. *The Drama.—A Defence of the Practice of "Contamination," or the Combined Imitation of more than one Original.*

Poéta quum primum ánimum ad scribendum ádpulit,
 Id sibi negoti crédidit solúm dari,
 Populo út placerent, quas fecisset fábulas:
 Verum áliter eveníre multo intéllegit.
 Nam in prólogis scribúndis operam abútitur,
 Non qui árgumentum nárret, sed qui málevoli
 Veterís poetæ máledictis respóndeat.
 Nunc, quám rem vitio dént, quaeso animum advórtite.
 Menánder fecit Andriam et Perínthiam.
 Qui utrámvis recte nórit, ambas nóverit.
 Non íta dissímili sunt árgumento, séd tamen
 Dissímili oratióne sunt factae ác stilo.
 Quae cónvenere, in Andriam ex Perínthia hic
 Fatétur transtulisse, atque usum pró suis.
 Id istí vituperant fáctum, atque in eo dísputant,
 Contáminari nón decere fábulas.
 Faciúnt nae intellegéndo, ut nihil intéllegant:
 Qui quum hunc accusant, Naévium, Plautum, Ennium
 Accúsant, quos hic nóster auctorés habet:
 Quorum aémulari exóptat negligéntiam
 Potiús, quam istorum obscúram diligéntiam.

Ter., Andr. Prol., 1-31.

33. *The Drama.*—*Roscium, the great Comic Actor.*

Saepe enim soleo audire Roscium, quum ita dicat, se adhuc reperire discipulum quem quidem probaret potuisse neminem; non quo non essent quidam probabiles, sed quia, si aliquid modo esset vitii, id ferre ipse non posset. Nihil est enim tam insigne nec tam ad diuturnitatem memoriae stabile, quam id, in quo aliquid offenderis. Itaque ut ad hanc similitudinem huius histrionis oratoriam laudem dirigamus, videtisne, quam nihil ab eo nisi perfecte, nihil nisi cum summa venustate fiat? nihil nisi ita, ut deceat et uti omnes moveat atque delectet? Itaque hoc iamdiu est consecutus, ut, in quo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur. *Cic., De Or., I. xxviii. s. f.*

34. *The Drama.*—*Charges in the Arrangements of the Comic Stage.*

Primis temporibus omnia, quae in scena versantur, in comoedia agebantur. Nam Pantomimus et Pythaulus et Choraules in comoedia canebant. Sed quia non poterant omnia simul apud omnes artifices pariter excellere, si qui erant inter actores comoediarum pro facultate et arte potiores, principatum sibi artificii vindicabant. Sic factum est, ut, nolentibus cedere mimis in artificio suo ceteris, separatio fieret reliquorum. Nam dum potiores inferioribus, qui in omni ergasterio erant, servire dedignabantur, se ipsos a comoedia separaverunt: ac sic factum est, ut exemplo semel sumpto, unusquisque artis suae rem exsequi coeperit, neque in comoediam venire: cuius rei indicia produnt nobis antiquae comoediae, in quibus invenimus, ACTA TIBIIS PARIBUS aut IMPARIBUS, aut SARRANIS. Quando enim chorus canebat, choricis tibiis, id est choraulicis, artifex concinebat. In canticis autem, pythaulicis responsabat. Sed quod PARIBUS TIBIIS vel IMPARIBUS invenimus scriptum, hoc significat: si quando monodio agebat, unam tibiam inflabat: si quando synodio, utramque. *Suet., Fr. ap. Diom., III. p. 489.*

35. *The Drama.*—*Observations on the Construction of Theatres.*

Apud maiores theatri gradus tantum fuerunt. Nam scena de ligno tantum ad tempus fiebat, unde hodieque permansit consuetudo, ut componantur pegmata a ludorum theatralium editoribus. Scena autem, quae fiebat, aut versilis erat, aut ductilis. Versilis tunc erat, quum subito tota machinis qui-

busdam convertebatur, et aliam picturae faciem ostendebat. Ductilis tunc, quum tractis tabulatis hac atque illac species picturae nudabatur interior. Unde perite utrumque tetigit, dicens, "Versis discedat frontibus:" singula singulis complectens sermonibus. Quod Varro et Suetonius commemorant. *Suet., ap. Serv. Georg., iii. 24.*

B. THEORY OF THE ORATORICAL ART.

36. *There is an Ideal Orator, and an Ideal Eloquence, which are far more perfect than anything that has ever been realised.*

Atque ego in summo oratore fingendo talem informabo, qualis fortasse nemo fuit. Non enim quaero, quis fuerit, sed quid sit illud, quo nihil possit esse praestantius, quod in perpetuitate dicendi non saepe atque haud scio an numquam, in aliqua autem parte eluceat aliquando, idem apud alios densius, apud alios fortasse rarius. Sed ego sic statuo, nihil esse in ullo genere tam pulchrum, quo non pulchrius id sit, unde illud ut ex ore aliquo quasi imago exprimatur, quod neque oculis neque auribus neque ullo sensu percipi potest, cogitatione tantum et mente complectimur. Itaque et Phidiae simulacris, quibus nihil in illo genere perfectius videmus, et iis picturis, quas nominavi, cogitare tamen possumus pulchriora. Nec vero ille artifex, quum faceret Iovis formam aut Minervae, contemplantur aliquem, e quo similitudinem duceret, sed ipsius in mente insidebat species pulchritudinis eximia quaedam, quam intuens in eaque defixus ad illius similitudinem artem et manum dirigebat. Ut igitur in formis et figuris est aliquid perfectum et excellens, cuius ad cogitatam speciem imitando referuntur ea, quae sub oculos ipsa cadunt, sic perfectae eloquentiae speciem animo videmus, effigiem auribus quaerimus. Has rerum formas appellat ideas ille non intelligendi solum, sed etiam dicendi gravissimus auctor et magister, Plato, easque gigni negat et ait semper esse ac ratione et intelligentia contineri; cetera nasci, occidere, fluere, labi, nec diutius esse uno et eodem statu. Quidquid est igitur, de quo ratione et via disputetur, id est ad ultimam sui generis formam speciemque redigendum. *Cic., Or., ii. 7., iii. 10.*

37. *The Genius of Greek Eloquence Contrasted with that of Latin.*

Quare qui a Latinis exigit illam gratiam sermonis Attici, det mihi in eloquendo eandem iucunditatem, et parem copiam. Quod si negatum est, sententias aptabimus iis vocibus, quas habemus, nec rerum nimiam tenuitatem, ut non dicam pinguioribus, fortioribus certe verbis miscebimus, ne virtus utraque pereat ipsa confusione. Nam quo minus adiuvat sermo, rerum inventionem pugnandum est. Sensus sublimes variique eruantur. Permovendi omnes affectus erunt, oratio translationum nitore illuminanda. Non possumus esse tam graciles: simus fortiores. Subtilitate vincimur: valeamus pondere. Proprietas penes illos est certior: copia vincamus. Ingenia Graecorum, etiam minora, suos portus habent: nos plerumque maioribus velis moveamur, validior spiritus nostros sinus tendat. Non tamen alto semper feremur: nam et litora interim sequenda sunt. Illis facilis per quaelibet vada accessus: ego aliquid, non multo, tamen, altius, in quo mea cymba non sidat, inveniam. Neque enim, si tenuiora haec ac pressiora Graeci melius, in eoque vincimur solo, et ideo in comoediis non contendimus, prorsus tamen omittenda pars haec orationis; sed exigenda ut optime possumus: possumus autem rerum et modo et iudicio esse similes: verborum gratia, quam in ipsis non habemus, extrinsecus condienda est. Annon in privatis et acutus, et non asper, et non indistinctus, et non supra modum elatus M. Tullius? non in M. Calidio insignis haec virtus? non Scipio, Laelius, Cato in eloquendo velut Attici Romanorum fuerunt? Qui porro non satis est, quo nihil esse melius potest? *Quint., XII. x. 35-39.*

38. *Statement of Different Theories as to the Origin of Eloquence.*

Nec diu nos moretur quaestio, "quae rhetorices origo sit." Nam cui dubium est, quin sermonem ab ipsa rerum natura geniti protinus homines acceperint (quod certe principium est eius rei), huic studium et incrementum dederit utilitas, summam ratio et exercitatio? Nec video, quare curam dicendi putent quidam inde coepisse, quod ii, qui in discrimen aliquod vocabantur, accuratius loqui, defendendi sui gratia, instituerint. Haec enim, ut honestior causa, ita non utique prior est: quum praesertim accusatio praecedat defensionem: nisi quis dicit, etiam gladium fabricatum ab eo prius, qui ferrum in tutelam sui, quam qui in perniciem alterius, compararit.

Initium ergo dicendi dedit natura; initium artis, observatio. Homines enim, sicut in medicina, quum viderent alia salubria, alia insalubria, ex observatione eorum effecerunt artem: ita, quum in dicendo alia utilia, alia inutilia deprehenderent, notarunt ea ad imitandum vitandumque, et quaedam, secundum rationem eorum, adiecerunt ipsi quoque: haec confirmata sunt usu: tum, quae sciebat quisque, docuit. Cicero quidem initium orandi conditoribus urbium ac legum latoribus dedit: in quibus fuisse vim dicendi necesse est: cur tamen hanc primam originem putet, non video; quum sint adhuc quaedam vagae et sine urbibus ac sine legibus gentes, et tamen, qui sunt in his nati, et legationibus fungantur, et accusent aliqua ac defendant, et denique alium alio melius loqui credant. *Quint.*, III. ii. 1-4.

39. *Qualifications of the Perfect Orator.*—(a.) *Power of Invention.*

Nam et invenire et iudicare, quid dicas, magna illa quidem sunt et tamquam animi instar in corpore, sed propria magis prudentiae, quam eloquentiae: qua tamen in caussa est vacua prudentia? Noverit igitur hic quidem orator, quem summum esse volumus, argumentorum et rationum locos. Nam quoniam, quidquid est, quod in controversia aut in contentione versetur, in eo aut sitne aut quid sit aut quale sit quaeritur; sitne, signis; quid sit, definitionibus; quale sit, recti pravique partibus; quibus ut uti possit orator, non ille vulgaris, sed hic excellens, a propriis personis et temporibus semper, si potest, advocat controversiam. Latius enim de genere, quam de parte disceptare licet; ut, quod in universo sit probatum, id in parte sit probari necesse. Haec igitur quaestio, a propriis personis et temporibus ad universi generis orationem traducta, appellatur *ῥήσις*. In hac Aristoteles adolescentes, non ad philosophorum morem tenuiter disserendi, sed ad copiam rhetorum, in utramque partem, ut ornatius et uberius dici posset, exercuit; idemque locos (sic enim appellat) quasi argumentorum notas tradidit, unde omnis in utramque partem traheretur oratio. Facile igitur hic noster, (non enim declamatorem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, sed doctissimum et perfectissimum quaerimus,) quoniam loci certi traduntur, percurreret omnes, utetur aptis, generatim dicet; ex quo emanant etiam, qui communes appellantur loci. Nec vero utetur imprudenter hac copia, sed omnia expendet et seliget. Non enim semper, nec in omnibus caussis ex iisdem eadem argumentorum momenta sunt. Iudicium igitur adhibebit nec inveniet solum, quid dicat, sed etiam

expendet. Nihil enim est feracius ingeniis, iis praesertim, quae disciplinis exulta sunt. Sed ut segetes fecundae et uberes non solum fruges, verum herbas etiam effundunt inimicissimas frugibus, sic interdum ex illis locis aut levia quaedam aut caussis aliena aut non utilia gignuntur; quorum ab oratoris iudicio delectus magnus adhibebitur. Alioqui quonam modo ille in bonis haerebit et habitabit suis? aut molliet dura aut occultabit, quae dilui non poterunt, atque omnino opprimet, si licebit, aut abducet animos aut aliud afferet, quod oppositum probabilius sit, quam illud, quod obstat. *Cic., Or., xiv. 44—xv. 49.*

40. *Qualifications of the Perfect Orator.—(b.) Power of Expression by Voice and Gesture.*

Ac vocis quidem bonitas optanda est: non est enim in nobis, sed tractatio atque usus in nobis. Ergo ille princeps variabit et mutabit: omnes sonorum, tum intendens, tum remittens, persequetur gradus: idemque motu sic utetur, nihil ut supersit in gestus. Status erectus et celsus; rarus incessus, nec ita longus; excursio moderata eaque rara; nulla mollitia cervicum, nullae argutiae digitorum, non ad numerum articulus cadens; trunco magis toto se ipse moderans et virili laterum flexione, brachii proiectione in contentionibus, contractione in remissis. Vultus vero, qui secundum vocem plurimum potest, quantam affert tum dignitatem, tum venustatem! in quo quum effeceris, ne quid ineptum aut vultuosum sit, tum oculorum est quaedam magna moderatio. Nam ut imago est animi vultus, sic indices oculi; quorum et hilaritatis et vicissim tristitiae modum res ipsae, de quibus agetur, temperabunt. *Cic., Or., xviii. 59, 60.*

41. *Qualifications of the Perfect Orator.—(c.) A Just Sense of Propriety in his Choice of Style.*

Est autem, quid deceat, oratori videndum non in sententiis solum, sed etiam in verbis. Non enim omnis fortuna, non omnis honos, non omnis auctoritas, non omnis aetas, nec vero locus aut tempus aut auditor omnis eodem aut verborum genere tractandus est aut sententiarum, semperque in omni parte orationis, ut vitae, quid deceat, est considerandum: quod et in re, de qua agitur, positum est, et in personis et eorum, qui dicunt, et eorum, qui audiunt. Itaque hunc locum longe et late patentem philosophi solent in officiis tractare, (non quum de recto ipso disputant, nam id quidem unum est;) grammatici in poetis, eloquentes in omni et genere et parte caussarum.

Quam enim indecorum est, de stillicidiis quum apud unum iudicem dicas, amplissimis verbis et locis uti communibus, de maiestate populi Romani summis et subtiliter! Hic genere toto, at persona alii peccant aut sua aut iudicum aut etiam adversariorum, nec re solum, sed saepe verbo; etsi sine re nulla vis verbi est, tamen eadem res saepe aut probatur aut reiicitur alio atque alio elata verbo. In omnibusque rebus videndum est, quatenus: etsi enim suus cuique modus est, tamen magis offendit nimium, quam parum. . . . Quum hoc decere, (quod semper usurpamus in omnibus dictis et factis, minimis et maximis,) quum hoc, inquam, decere dicamus, illud non decere, et id usquequaque, quantum sit, appareat, in alioque ponatur aliudque totum sit, utrum decere, an oportere dicas; (oportere enim perfectionem declarat officii, quo et semper utendum est et omnibus decere quasi aptum esse consentaneumque tempori et personae; quod quum in factis saepissime, tum in dictis valet, in vultu denique et gestu et incessu;) contraque item dedecere; (quod si poeta fugit ut maximum vitium, qui peccat etiam, quum probi orationem affingit improbo, stultove sapientis; si denique pictor ille vidit, quum immolanda Iphigenia tristis Calchas esset, maestior Ulixes, maereret Menelaus, obvolvendum caput Agamemnonis esse, quoniam summum illum luctum penicillo non posset imitari; si denique histrio, quid deceat, quaerit: quid faciendum oratori putemus?) sed quum hoc tantum sit; quid in caussis earumque quasi membris faciat, orator viderit. Illud quidem perspicuum est, non modo partes orationis, sed etiam caussas totas, alias alia forma dicendi esse tractandas. *Cic., Or., xxi. 71-74.*

42. *Qualifications of the Perfect Orator.*—(d.) *A nice Discrimination in the Employment of Wit and Humour.*

Huic generi orationis aspergentur etiam sales, qui in dicendo nimium quantum valent; quorum duo genera sunt, unum facietiarum, alterum dicacitatis. Utetur utroque; sed altero in narrando aliquid venuste, altero in iaciendo mittendoque ridiculo, cuius genera plura sunt; sed nunc aliud agimus. Illud admonemus tamen, ridiculo sic usurum oratorem, ut nec nimis frequenti, ne scurrile sit; nec subobsceno, ne mimicum; nec petulanti, ne improbum; nec in calamitatem, ne inhumanum; nec in facinus, ne odii locum risus occupet; neque aut sua persona aut iudicum aut tempore alienum. Haec enim ad illud indecorum referuntur. Vitabit etiam quaesita nec ex tempore ficta, sed domo allata, quae plerumque sunt frigida. Parcet et

amicitiis et dignitatibus; vitabit insanabiles contumelias, tantummodo adversarios figet, nec eos tamen semper nec omnes nec omni modo. Quibus exceptis sic utetur sale et facetiis, ut ego ex istis novis Atticis talem cognoverim neminem, quum id certe sit quam maxime Atticum. Hanc ego iudico formam summissi oratoris, sed magni tamen et germani Attici; quoniam, quidquid est salsum aut salubre in oratione, id proprium Atticorum est, e quibus tamen non omnes faceti. Lysias satis et Hyperides, Demades praeter ceteros fertur, Demosthenes minus habetur; quo quidem mihi nihil videtur urbanus, sed non tam dicax fuit, quam facetus. Est autem illud acrioris ingenii, hoc maioris artis. *Cic., Or., xxvi. 87-90.*

43. *Qualifications of the Perfect Orator.—(e.) The Power of arousing the Emotions.*

Duo sunt, quae bene tractata ab oratore admirabilem eloquentiam faciant; quorum alterum est, quod Graeci ῥητορὶν vocant, ad naturas et ad mores et ad omnem vitae consuetudinem accommodatum; alterum, quod iidem παθητικὸν nominant, quo perturbantur animi et concitantur, in quo uno regnat oratio. Illud superius, come, iucundum, ad benevolentiam conciliandam paratum; hoc, vehemens, incensum, incitatum, quo caussae eripiuntur quod quum rapide fertur, sustineri nullo pacto potest. Quo genere nos mediocres aut multo etiam minus; sed magno semper usu impetu, saepe adversarios de statu omni deiecimus. Nobis pro familiari reo summus orator non respondit Hortensius. A nobis homo audacissimus Catilina in senatu accusatus obmutuit. Nobis privata in caussa magna et gravi quum coepisset Curio pater respondere, subito assedit, quum sibi venenis ereptam memoriam diceret. Quid ego de miserationibus loquar? quibus eo sum usus pluribus, quod, etiamsi plures dicebamus, perorationem mihi tamen omnes relinquebant; in quo ut viderer excellere, non ingenio, sed dolore assequebar. Quae qualiacumque in me sunt: (me enim ipsum poenitet, quanta sint:) sed apparent in orationibus, etsi carent libri spiritu illo, propter quem maiora eadem illa quum aguntur, quam quum leguntur, videri solent. Nec vero miseratione solum mens iudicium permovenda est; (qua nos ita dolenter uti solemus, ut puerum infantem in manibus perorantes tenerimus, ut alia in caussa, excitato reo nobili, sublato etiam filio parvo, plangore et lamentatione complerimus forum;) sed est faciendum etiam, ut irascatur iudex, mitigetur, invideat, faveat, contemnat, admiretur, oderit, diligit, cupiat, satietate

afficiatur, speret, metuat, laetetur, doleat; qua in varietate duriorum accusatio suppetitabit exempla, mitiorum defensiones meae. Nullo enim modo animus audientis aut incitari aut leniri potest, qui modus a me non tentatus sit: dicerem perfectum, si ita iudicarem; nec in veritate crimen arrogantiae extimescerem; sed, ut supra dixi, nulla me ingenii, sed magna vis animi inflammat, ut me ipse non teneam; nec umquam is, qui audiret, incenderetur, nisi ardens ad eum perveniret oratio. *Cic., Or., xxxvii. 128-132.*

44. *Qualifications of the Perfect Orator.*—(f.) *He should have a Mind well Stored with Philosophy, Dialectic, Ethics, and Physics.*

Noverit primum vim, naturam, genera verborum et simplicium et copulatum; deinde quot modis quidque dicatur; quare ratione verum falsumne sit iudicetur; quid efficiatur e quoque, quid cui consequens sit quidque contrarium; quumque ambigue multa dicantur, quomodo quidque eorum dividi explanarique oporteat. Haec tenenda sunt oratori; (saepe enim occurrunt;) sed quia sua sponte squalidiora sunt, adhibendus erit in his explicandis quidam orationis nitor. . . . Erit igitur haec facultas in eo, quem volumus esse eloquentem, ut definire rem possit, neque id faciat tam presse et anguste, quam in illis eruditissimis disputationibus fieri solet, sed quum explanatius, tum etiam uberius et ad commune iudicium popularemque intelligentiam accommodatius. Idemque etiam, quum res postulabit, genus universum in species certas, ut nulla neque praetermittatur neque redundet, partietur ac dividet. Quando autem id faciat aut quomodo, nihil ad hoc tempus, quoniam, ut supra dixi, iudicem me esse, non doctorem volo. Nec vero dialecticis modo sit instructus, sed habeat omnes philosophiae notos ac tractatos locos. Nihil enim de religione, nihil de morte, nihil de pietate, nihil de caritate patriae, nihil de bonis rebus aut malis, nihil de virtutibus aut vitiis, nihil de officio, nihil de dolore, nihil de voluptate, nihil de perturbationibus animi et erroribus, quae saepe cadunt in caussas, sed ieiunius aguntur, nihil, inquam, sine ea scientia, quam dixi, graviter, ample, copiose dici et explicari potest. De materia loquor orationis etiam nunc, non ipso de genere dicendi; volo enim prius habeat orator rem, de qua dicat, dignam auribus eruditae, quam cogitet, quibus verbis quidque dicat aut quomodo. Quem etiam, quo grandior sit et quodammodo excelsior, ut de Pericle dixi supra, ne physicorum quidem esse ignarum volo. Omnia profecto,

quum se a caelestibus rebus referet ad humanas, excelsius magnificentisque et dicet et sentiet. *Cic., Or., xxxii. 115, xxxiv. 119.*

45. *Qualifications of the Perfect Orator.—(g.) Also with Legal Knowledge, History, and Technical Rhetoric.*

Quumque illa divina cognoverit, nolo ignoret ne haec quidem humana. Ius civile teneat, quo egent caussae forenses quotidie. Quid est enim turpius, quam legitimarum et civilium controversiarum patrocinia suscipere, quum sis legum et civilis iuris ignarus? Cognoscat etiam rerum gestarum et memoriae veteris ordinem, maxime scilicet nostrae civitatis, sed et imperiosorum populorum et regum illustrium; quem laborem nobis Attici nostri levavit labor, qui conservatis notatisque temporibus, nihil quum illustre praetermitteret, annorum septingentorum memoriam uno libro colligavit. Nescire autem, quid antea quam natus sis acciderit, id est semper esse puerum. Quid enim est aetas hominis, nisi memoria rerum veterum eum superioribus contexitur? Commemoratio autem antiquitatis exemplorumque prolatio summa cum delectatione et auctoritatem orationi affert et fidem. Sic igitur instructus veniet ad caussas: quarum habebit genera primum ipsa cognita. Erit enim ei perspectum, nihil ambigi posse, in quo non aut res controversiam faciat aut verba: res aut de vero aut de recto aut de nomine: verba aut de ambiguo aut de contrario. Nam si quando aliud in sententia videtur esse, aliud in verbis, genus est quoddam ambigui, quod ex praeterito verbo fieri solet, in quo, quod est ambiguum proprium, res duas significari videmus. Quum tam pauca sint genera causarum, etiam argumentorum praecepta pauca sunt. Traditi sunt, e quibus ea ducantur, duplices loci: uni e rebus ipsis, alteri assumpti. *Cic., Or., xxxiv. 120–122.*

46. *Qualifications of the Perfect Orator.—(h.) He should be a Student of Poetry.*

Plurimum dicit oratori conferre Theophrastus lectionem poetarum: multique eius iudicium sequuntur: neque immerito. Namque ab his et in rebus spiritus, et in verbis sublimitas, et in affectibus motus omnis, et in personis decor petitur, praecipueque velut attrita quotidiano actu forensi ingenia, optime rerum talium blanditia reparantur. Ideoque in hac lectione Cicero requiescendum putat. Meminerimus tamen, non per omnia poetas esse oratori sequendos, nec libertate verborum,

nec licentia figurarum; genus ostentationi comparatum, et praeter id, quod solam petit voluptatem, et eam, fingendo non falsa modo, sed etiam quaedam incredibilia, sectatur, patrocinio quoque aliquo iuvare, quod alligata ad certam pedum necessitatem non semper uti propriis possit, sed depulsa recta via, necessario ad eloquendi quaedam deverticula confugiat: nec mutare quaedam modo verba, sed extendere, corripere, convertere, dividere cogatur: nos vero armatos stare in acie, et summis de rebus decernere, et ad victoriam niti. Neque ego arma squalere situ ac rubigine velim, sed fulgorem inesse, qui terreat, qualis est ferri, quo mens simul visusque praestringitur: non qualis auri argentique, imbellis, et potius habenti periculosus. *Quint.*, X. i. 27-30.

47. *Qualifications of the Perfect Orator.*—(i.) *He should know how to Imitate.*

Ex his ceterisque lectione dignis auctoribus et verborum sumenda copia est et varietas figurarum, et componendi ratio, tum ad exemplum virtutum omnium mens dirigenda. Neque enim dubitari potest, quin artis pars magna contineatur "imitatione." Nam ut invenire primum fuit, estque praecipuum: sic ea, quae bene inventa sunt, utile sequi. Atque omnis vitae ratio sic constat, ut, quae probamus in aliis, facere ipsi velimus. Sic literarum ductus, ut scribendi fiat usus, pueri sequuntur: sic musici vocem docentium, pictores opera priorum, rustici probatam experimento culturam in exemplum intuentur. Omnis denique disciplinae initia ad propositum sibi praescriptum formari videmus. Et hercule necesse est, aut similes aut dissimiles bonis simus. Similem raro natura praestat, frequenter imitatio. Sed hoc ipsum, quod tanto faciliorem nobis rationem omnium facit, quam fuit iis, qui nihil, quod sequerentur, habuerunt, nisi caute et cum iudicio apprehenditur, nocet. *Quint.*, X. ii. 1-3.

48. *Qualifications of the Perfect Orator.*—(k.) *He should know whom to Imitate.*

Quapropter exactissimo iudicio circa hanc partem studiorum examinanda sunt omnia. Primum, quos imitemur: nam sunt plurimi, qui similitudinem pessimi cuiusque et corruptissimi concupierunt. Tum in ipsis, quos elegerimus, quid sit, ad quod nos efficiendum comparemus. Nam in magnis quoque auctoribus incidunt aliqua vitiosa, et a doctis inter ipsos etiam mutuo

reprehensa. Atque utinam tam bona imitantes dicerent melius, quam mala peius dicunt. Nec vero saltem iis, quibus ad evitanda vitia iudicii satis fuit, sufficiat imaginem virtutis effingere, et solam, ut sic dixerim, cutem, vel potius illas Epicuri figuras, quas e summis corporibus dicit effluere. Hoc autem his accidit, qui non introspectis penitus virtutibus, ad primum se velut aspectum orationis aptarunt: et quum iis felicissime cessit imitatio, verbis atque numeris sunt non multum differentes, vim dicendi atque inventionis non assequuntur, sed plerumque declinant in peius, et proxima virtutibus vitia comprehendunt, fiuntque pro grandibus tumidi, pressis exiles, fortibus temerarii, laetis corrupti, compositis exsultantes, simplicibus negligentes. Ideoque qui horride atque incomposite quamlibet illud frigidum et inane extulerunt, antiquis se pares credunt: qui carent cultu atque sententiis, Atticis scilicet: qui praecisis conclusionibus obscuri, Sallustium atque Thucydidem superant: tristes ac ieiuni Pollionem aemulantur: otiosi et supini, si quid modo longius circumduxerunt, iurant ita Ciceronem locuturum fuisse. Noveram quosdam, qui se pulchre expressisse genus illud coelestis huius in dicendo viri sibi viderentur, si in clausula posuissent, "Esse videatur." Ergo primum est, ut, quod imitaturus est quisque, intelligat, et quare bonum sit, sciat. *Quint.*, X. ii. 14-18.

49. *Qualifications of a Perfect Orator.*—(l.) *Power of Memory.*

"Memoriam" quidam naturae modo esse munus existimaverunt, estque in ea non dubie plurimum; sed ipsa excolendo, sicut alia omnia, augetur: et totus, de quo diximus adhuc, inanis est labor, nisi ceterae partes hoc velut spiritu continentur. Nam et omnis disciplina memoria constat, frustra que docemur, si, quicquid audimus, praeterfluat: et exemplorum, legum, responsorum, dictorum denique factorumque velut quasdam copias, quibus abundare, quasque in promptu semper habere debet orator, eadem illa vis repraesentat. Neque immerito "thesaurus" hic "eloquentiae" dicitur. Sed non firme tantum continere, verum etiam cito percipere multa acturos oportet, nec quae scripseris modo iterata lectione complecti, sed in cogitatis quoque rerum ac verborum contextum sequi: et, quae sint ab adversa parte dicta, meminisse: nec utique eo, quo dicta sunt ordine, refutare, sed opportunis locis ponere. Quid? extemporalis oratio nec alio mihi videtur mentis vigore constare. Nam dum alia dicimus, quae dicturi sumus, intuenda sunt. Ita quum semper cogitatio ultra id, quod est, longius

quaerit, quicquid interim reperit, quodammodo apud memoriam deponit: quod illa, quasi media quaedam manus, acceptum ab inventione tradit elocutioni. *Quint.*, XI. ii. 1-3.

50. *The Practice of Translation from Greek Models important for the Orator.*

Vertere Graeca in Latinum veteres nostri oratores optimum iudicabant. Id se L. Crassus in illis Ciceronis de Oratore libris dicit factitasse. Id Cicero sua ipse persona frequentissime praecipit: quin etiam libros Platonis atque Xenophontis edidit hoc genere traslatos. Id Messallae placuit: multaeque sunt ab eo scriptae ad hunc modum orationes: adeo ut etiam cum illa Hyperidis pro Phryne difficillima Romanis subtilitate contenderet. Et manifesta est exercitationis huiusce ratio. Nam et rerum copia Graeci auctores abundant, et plurimum artis in eloquentiam intulerunt: et hos transferentibus, verbis uti optimis licet: omnibus enim utimur nostris. Figuras vero, quibus maxime ornatur oratio, multas ac varias excogitandi etiam necessitas quaedam est: quia plerumque a Graecis Romana dissentiunt. *Quint.*, X. v. 1-3.

51. *To Re-cast his own Speeches, and to Paraphrase those of Others, will conduce to the Improvement of the Orator's Style.*

Sed et illa ex Latinis conversio multum et ipsa contulerit. Ac de carminibus quidem neminem credo dubitare, quo solo genere exercitationis dicitur usus esse Sulpicius. Nam et sublimis spiritus attollere orationem potest: et verba, poëtica libertate audaciora, non praesumunt eadem proprie dicendi facultatem. Sed et ipsis sententiis adiacere licet oratorium robur, et omissa supplere, effusa substringere. Neque ego paraphrasim esse interpretationem tantum volo, sed circa eosdem sensus certamen atque aemulationem. Ideoque ab illis dissentio, qui vertere orationes Latinas vetant, quia, optimis occupatis, quicquid aliter dixerimus, necesse sit esse deterius. Nam neque semper est desperandum, aliquid illis, quae dicta sunt, melius posse reperiri: neque adeo ieiunam ac pauperem naturam eloquentiam fecit, ut una de re bene dici, nisi semel, non possit. Nisi forte histrionum multa circa voces easdem variare gestus potest, orandi minor vis, ut dicatur aliquid, post quod in eadem materia nihil dicendum sit. Sed esto, neque melius, quod invenimus, esse, neque par: est certe proximus locus. An vero ipsi non bis ac saepius de eadem re

dicimus, et quidem continuas nonnunquam sententias? Nisi forte contendere nobiscum possumus, cum aliis non possumus. Nam si uno genere bene diceretur, fas erat existimari praeclusam nobis a prioribus viam. Nunc vero innumerabiles sunt modi, plurimaeque eodem viae ducunt. . . . Nec aliena tantum transferre, sed etiam nostra pluribus modis tractare proderit: ut ex industria sumamus sententias quasdam, easque versemus quam numerosissime, velut eadem cera aliae atque aliae formae duci solent. Plurimum autem parari facultatis existimo ex simplicissima quaque materia. Nam in illa multiplici personarum, causarum, temporum, locorum, dictorum, factorum diversitate facile delitescet infirmitas, tot se undique rebus, ex quibus aliquam apprehendas, offerentibus. Illud virtutis indicium est, fundere, quae natura contracta sunt, augere parva, varietatem similibus, voluptatem expositis dare, et bene dicere multa de paucis. *Quint.*, X. v. 4–11.

52. *The Orator's Style is Distinct from the Style proper to the Philosopher and the Sophist.*

Quamquam enim et philosophi quidam ornate locuti sunt, (siquidem et Theophrastus divinitate loquendi nomen invenit et Aristoteles Isocratem ipsum lacesivit et Xenophontis voce Musas quasi locutas ferunt, et longe omnium, quicumque scripserunt aut locuti sunt, exstitit et suavitate et gravitate princeps Plato;) tamen horum oratio neque nervos neque aculeos oratorios ac forenses habet. Loquuntur cum doctis, quorum sedare animos malunt, quam incitare: sic de rebus placatis ac minime turbulentis docendi caussa, non capiendi loquuntur, ut in eo ipso, quod delectationem aliquam dicendo aucupentur, plus nonnullis, quam necesse sit, facere videantur. Ergo ab hoc genere non difficile est hanc eloquentiam, de qua nunc agitur, secernere. Mollis est enim oratio philosophorum et umbratilis, nec sententiis nec verbis instructa popularibus nec vincta numeris, sed soluta liberius; nihil iratum habet, nihil invidum, nihil atrox, nihil miserabile, nihil astutum; casta, verecunda, virgo incorrupta quodammodo. Itaque sermo potius, quam oratio, dicitur. Quamquam enim omnis locutio oratio est, tamen unius oratoris locutio hoc proprio signata nomine est. Sophistarum, de quibus supra dixi, magis distinguenda similitudo videtur, qui omnes eosdem volunt flores, quos adhibet orator in caussis, persequi. Sed hoc differunt, quod, quum sit his propositum non perturbare animos, sed placare potius, nec tam persuadere, quam delectare; et apertius id faciunt, quam

nos, et crebrius, concinnas magis sententias exquirunt, quam probabiles, a re saepe discedunt, intexunt fabulas, verba altius transferunt eaque ita disponunt, ut pictores varietatem colorum, paria paribus referunt, adversa contrariis, saepissimeque similiter extrema definiunt. *Cic., Or., xix. 62-65.*

53. *The Orator's Style is Distinct from the Style Proper to the Historian or the Poet.*

Huic generi historia finitima est, in qua et narratur ornate et regio saepe aut pugna describitur; interponuntur etiam conciones et hortationes: sed in his tracta quaedam et fluens expetitur, non haec contorta et acris oratio. Ab his non multo secus, quam a poetis, haec eloquentia, quam quaerimus, sevocanda est. Nam etiam poetae quaestionem attulerunt, quidnam esset illud, quo ipsi differrent ab oratoribus. Numero maxime videbantur antea et versu: nunc apud oratores iam ipse numerus increbruit. Quidquid est enim, quod sub aurium mensuram aliquam cadit, etiamsi abest a versu, (nam id quidem orationis est vitium,) numerus vocatur, qui Graece *ρυθμός* dicitur. Itaque video visum esse nonnullis, Platonis et Democriti locutionem, etsi absit a versu, tamen, quod incitatus feratur et clarissimis verborum luminibus utatur, potius poema putandum, quam comicorum poetarum; apud quos, nisi quod versiculi sunt, nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis. Nec tamen id est poetae maximum, etsi est eo laudabilior, quod virtutes oratoris persequitur, quum versu sit astrictior. Ego autem etiamsi quorundam grandis et ornata vox est poetarum, tamen in ea quum licentiam statuo maiorem esse, quam in nobis, faciendorum iungendorumque verborum, tum etiam nonnullorum voluptati vocibus magis, quam rebus inserviunt. Nec vero, si quid est unum inter eos simile, (id autem est iudicium electioque verborum,) propterea ceterarum rerum dissimilitudo intelligi non potest; sed id nec dubium est et, si quid habet quaestionis, hoc tamen ipsum ad id, quod propositum est, non est necessarium. Seiunctus igitur orator a philosophorum eloquentia, a sophistarum, ab historicorum, a poetarum, explicandus est nobis, qualis futurus sit. *Cic., Or., xx. 66-68.*

54. *Characteristics of the Three Representative Styles of Oratory.*

Tria sunt omnino genera dicendi, quibus in singulis quidam floruerunt, peraeque autem (id quod volumus) perpauca in omnibus. Nam et grandiloqui, ut ita dicam, fuerunt cum ampla et

sententiarum gravitate et maiestate verborum, vehementes, varii, copiosi, graves, ad permovendos et convertendos animas instructi et parati; (quod ipsum alii aspera, tristi, horrida oratione, neque perfecta, neque conclusa, alii levi et structa et terminata:) et contra tenues, acuti, omnia docentes et dilucidiora, non ampliora facientes, subtili quadam et pressa oratione limati; in eodemque genere alii callidi, sed impoliti et consulto rudium similes et imperitorum, alii in eadem ieiunitate concinniores, id est faceti, florentes etiam et leviter ornati. Est autem quidam interiectus inter hos medius et quasi temperatus nec acumine posteriorum nec fulmine utens superiorum, vicinus amborum, in neutro excellens, utriusque particeps, vel utriusque, si verum quaerimus, potius expers. Isque uno tenore, ut aiunt, in dicendo fluit, nihil afferens praeter facilitatem et aequabilitatem, aut addit aliquos ut in corona toros, omnemque orationem ornamentis modicis verborum sententiarumque distinguit. *Cic., Or., v. 20, vi. 21.*

55. *To Blend these Three Styles in a Just Proportion to the Perfection of Oratory.*

Qui in illo subtili et acuto elaboravit, ut callide arguteque diceret nec quidquam altius cogitaret, hoc uno perfecto magnus orator est, si non maximus; minimeque in lubrico versabitur et, si semel constitit, numquam cadet. Medius ille autem, quem modicum et temperatum voco, si modo suum illud satis instruxerit, non extimescet ancipites dicendi incertosque casus; etiam, si quando minus succedet, ut saepe fit, magnum tamen periculum non adibit; alte enim cadere non potest. At vero hic noster, quem principem ponimus, gravis, acer, ardens, si ad hoc unum est natus aut in hoc solo se exercuit aut huic generi studet uni nec suam copiam cum illis duobus generibus temperavit, maxime est contemnendus. Ille enim summissus, quod acute et veteratorie dicit, sapiens iam, medius suavis, hic autem copiosissimus, si nihil est aliud, vix satis sanus videri solet. Qui enim nihil potest tranquille, nihil leniter, nihil partite, definite, distincte, facete, dicere, praesertim quum caussae partim totae sint eo modo, partim aliqua ex parte tractandae; si is non praeparatis auribus inflammare rem coepit, furere apud sanos et quasi inter sobrios bacchari vinolentus videtur. Tenemus igitur, Brute, quem quaerimus, sed animo. Nam manu si prehendissem, ne ipse quidem sua tanta eloquentia mihi persuasisset, ut se dimitterem. Sed inventus profecto est ille eloquens, quem numquam vidit Antonius. Quis est igitur is? Complectar

brevi, disseram pluribus. Is est enim eloquens, qui et humilia subtiliter et magna graviter et mediocria temperate potest dicere. *Cic., Or., xxviii. 98, xxix. 100.*

56. *The True Attic Style: Mistaken Notions of the Pseudo-Atticist.*

Ad Atticorum igitur aures teretes et religiosas qui se accommodant, ii sunt existimandi Attice dicere. Quorum genera plura sunt. Hi unum modo, quale sit, suspicantur; putant enim, qui horride inculteque dicat, modo id eleganter enucleateque faciat, eum solum Attice dicere: errant quod solum; quod Attice, non falluntur. Istorum enim iudicio si solum illud est Atticum, ne Pericles quidem dixit Attice, cui primae sine controversia deferebantur; qui si tenui genere uteretur, numquam ab Aristophane poeta fulgere, tonare, permiscere Graeciam dictus esset. Dicat igitur Attice venustissimus ille scriptor ac politissimus Lysias.—Quis enim id possit negare?—dum intelligamus, hoc esse Atticum in Lysia, non quod tenuis sit atque inornatus, sed quod nihil habeat insolens aut ineptum. Ornate vero et graviter et copiose dicere aut Atticorum sit, aut ne sit Aeschines neve Demosthenes Atticus. Ecce autem aliqui se Thucydideos esse profitentur, novum quoddam imperitorum et inauditum genus. Nam qui Lysiam sequuntur, caussidicum quemdam sequuntur, non illum quidem amplum atque grandem, subtilem et elegantem tamen et qui in forensibus caussis possit praeclare consistere. Thucydides autem res gestas et bella narrat et praelia, graviter sane et probe, sed nihil ab eo transferri potest ad forensem usum et publicum. Ipsae illae conciones ita multas habent obscuras abditasque sententias, vix ut intelligantur; quod est in oratione civili vitium vel maximum. Quae est autem in hominibus tanta perversitas, ut inventis frugibus glande vescantur? . . . Nactus sum etiam, qui Xenophontis similem esse se cuperet; cuius sermo est ille quidem melle dulcior, sed a forensi strepitu remotissimus. *Cic., Or., ix. 27–32.*

57. *Purity of Idiom is best Attained by the Daily Intercourse of a Cultured Home.*

Erant tamen, quibus videretur illius aetatis tertius Curio, quia splendidioribus fortasse verbis utebatur: et quia Latine non pessime loquebatur, usu, credo, aliquo domestico. Nam litterarum admodum nihil sciebat. Sed magni interest, quos

quisque audiat quotidie domi, quibuscum loquatur a puero, quemadmodum patres, paedagogi, matres etiam loquantur. Legimus epistolas Corneliae, matris Gracchorum: apparet, filios non tam in gremio educatos, quam in sermone matris. Auditus est nobis Laeliae C. F. saepe sermo. Ergo illam patris elegantia tinctam vidimus et filias eius Mucias ambas, quarum sermo mihi fuit notus, et neptes Licinias, quas nos quidem ambas, hanc vero Scipionis etiam tu, Brute, credo, aliquando audisti loquentem. Ego vero ac lubenter quidem, inquit Brutus; et eo lubentius, quod L. Crassi erat filia. *Cic., Brut., lviii. 210, 211.*

---

58. *The Study of Rhetoric was long Viewed with Suspicion in Rome.*

Rhetorica quoque apud nos, perinde atque grammatica, sero recepta est, paullo etiam difficilius; quippe quam constet nonnumquam etiam prohibitam exerceri. Quod ne cui dubium sit, vetus senatusconsultum, item censorium edictum, subiiciam. "C. Fannio Strabone, M. Valerio Messalla consulibus, M. Pomponius praetor senatum consuluit. Quod verba facta sunt de philosophis et rhetoribus, de ea re ita censuerunt: ut M. Pomponius praetor animadverteret, curaretque, uti ei e republica fideque sua videretur, ut Romae ne essent." De iisdem interiecto tempore Cn. Domitius Aenobarbus et L. Licinius Crassus censores ita edixerunt: "Renunciatum est nobis, esse homines, qui novum genus disciplinae instituerunt, ad quos iuventus in ludum conveniat: eos sibi nomen imposuisse Latinos rhetoras: ibi homines adolescentulos totos dies desiderare. Maiores nostri, quae liberos suos discere, et quos in ludos itare vellent, instituerunt. Haec nova, quae praeter consuetudinem ac morem maiorum fiunt, neque placent, neque recta videntur. Quapropter et iis, qui eos ludos habent, et iis, qui eo venire consuerunt, videtur faciendum ut ostendamus nostram sententiam, nobis non placere." Paullatim et ipsa utilis honestaque apparuit: multique eam et praesidii caussa et gloriae appetiverunt. *Suet., De Cl. Rh., i.*

59. *A Sketch of the Theoretical Treatment of the Art of Rhetoric as far as the Time of Quintilian.*

Romanorum primus (quantum ego quidem sciam) condidit aliqua in hac materia M. Cato ille Censorius, post M. Antonius

inchoavit; nam hoc solum opus eius, atque id ipsum imperfectum, manet. Secuti minus celebres; quorum memoriam, si quo loco res poscet, non omittam. Praecipuum vero lumen sicut eloquentiae, ita praeceptis quoque eius, dedit unicum apud nos specimen orandi docendique oratorias artes, M. Tullius: post quem tacere modestissimum foret, nisi et rhetoricos suos ipse adolescenti sibi elapsos diceret, et in oratoriis haec minora, quae plerique desiderant, sciens omisisset. Scripsit de eadem materia non pauca Cornificius, aliqua Stertinius, nonnihil pater Gallio: accuratius vero priores Gallione Celsus et Laenas, et aetatis nostrae Virginius, Plinius, Tutilius. Sunt et hodie clari eiusdem operis auctores; qui si omnia complexi forent, consulissent labori meo: sed parco nominibus viventium; veniet eorum laudi suum tempus, ad posteros enim virtus durabit, non perveniet invidia. Non tamen post tot ac tantos scriptores pigebit meam quibusdam locis posuisse sententiam. Neque enim me cuiusdam sectae, velut quadam superstitione imbutus, addixi: et electuris quae volent facienda copia fuit, sicut ipse plurimum in unum confero inventa, ubicunque ingenio non erit locus, curae testimonium meruisse contentus. *Quint.*, III. i. 19-22.

60. *A Discussion as to the best Classification of the Departments of Rhetoric.*

Itaque quidam "genera" tria rhetorices dicere manuerunt: optime autem ii, quos secutus est Cicero, genera causarum. Sed, tria an plura sint, ambigitur. Nec dubie prope omnes, utique summae apud antiquos auctoritatis, scriptores, Aristotelem secuti, qui nomine tantum alio "concionalem" pro deliberativa appellat, hac partitione contenti fuerunt. . . . Anaximenes "iudicalem" et "concionalem" generales partes esse voluit; septem autem species: "hortandi, dehortandi; laudandi, vituperandi; accusandi, defendendi; exquirendi," quod *ἑξεταστικὸν* dicit: quarum duae primae "deliberativi," duae sequentes "demonstrativi," tres ultimae "iudicialis" generis sunt partes. . . . Plato in *Sophiste*, "iudiciali" et "concionali" tertiam adiecit *προσομιλητικήν*, quam sane permittamus nobis dicere "sermocinatricem:" quae a forensi ratione disiungitur, et est accommodata privatis disputationibus; cuius vis eadem profecto est, quae dialecticae. Isocrates in omni genere inesse "laudem" ac "vituperationem" existimavit. Nobis et tutissimum est auctores plures sequi, et ita videtur ratio dictare. Est igitur, ut dixi, unum genus, quo laus ac

vituperatio continetur, sed est appellatum a parte meliore “laudativum.” Idem alii “demonstrativum” vocant. Utrumque nomen ex Graeco creditur fluxisse; nam et ἐγκωμιστικὸν et ἐπιδεικτικὸν dicunt. Sed mihi ἐπιδεικτικὸν non tam “demonstrationis” vim habere, quam “ostentationis” videtur, et multum ab illo ἐγκωμιστικῷ differre; nam ut continet laudativum in se genus, ita non intra hoc solum consistit. An quisquam negaverit Panegyricos ἐπιδεικτικούς esse? Atqui formam suadendi habent, et plerumque de utilitatibus Graeciae loquuntur. Ut causarum quidem genera tria sint, sed ea tum in “negotiis,” tum in “ostentatione” posita. Nisi forte non ex Graeco mutuantes “demonstrativum” vocant, verum id sequuntur, quod laus ac vituperatio quale sit quidque demonstrat. Alterum est “deliberativum;” tertium “iudiciale.” Ceterae species in haec tria incident genera: nec invenietur ex his ulla, in qua non “laudare” aut “vituperare, suadere” aut “dissuadere, intendere” quid vel “depellere” debeamus. Illa quoque sunt communia, “conciliare, narrare, docere, augere, minuire,” concitandis componendisve “affectibus animos” audientium “fin-gere.” *Quint.*, III. iii. 15., iv. 15.

61. *Main Heads of Treatment applicable to all Cases alike: the Question of Fact, the Question of Interpretation, and Application of Law.*

Caussarum constitutiones alii quattuor fecerunt: noster doctor [Hermes] tres putavit esse; non ut de illorum quidquam detraheret inventione, sed ut ostenderet, id, quod oportuisset simpliciter ac singulari modo docere, illos distribuisse dupliciter et bipartito. Constitutio est prima deprecatio defensoris cum accusatoris insimulatione coniuncta. Constitutiones itaque, ut ante diximus, tres sunt, coniecturalis, legitima, iuridicialis. Coniecturalis est, quum de facto controversia est, hoc modo: Ajax in silva, postquam rescivit, quae fecisset per insaniam, gladio incubuit. Ulixes intervenit, occisum conspicatur, e corpore telum cruentum educit. Teucer intervenit, fratrem occisum et inimicum fratris cum gladio cruento videt, capitis arcessit. Hic, quoniam coniectura verum quaeritur, de facto erit controversia, et ex eo constitutio caussae coniecturalis nominatur. Legitima est constitutio, quum in scripto aliquid controversiae nascitur. Ea dividitur in partes sex, scriptum et sententiam, contrarias leges, ambiguum definitionem, translationem, ratiocinationem. Ex scripto et sententia nascitur controversia, quum videtur scriptoris voluntas cum scripto

ipso dissentire, hoc modo : Sit lex, quae iubeat eos, qui propter tempestatem navim reliquerint, omnia perdere ; eorum navim ceteraque esse, si navis conservata sit, qui remanserint in navi. Magnitudine tempestatis omnes perterriti navim reliquerunt et in scapham conscenderunt praeter unum aegrotum. Is propter morbum exire et fugere non potuit. Casu et fortuitu navis in portum incolumis delata est : illam aegrotus possedit : navim petit ille, cuius fuerat. Haec constitutio legitima est ex scripto et sententia. . . . Cuiusmodi partes essent legitimae constitutionis, ostendimus : nunc de iuridiciali constitutione dicamus. Iuridicialis constitutio est, quum factum convenit, sed iure an iniuria factum sit quaeritur. Eius constitutionis partes sunt duae, quarum una absoluta, altera assumptiva nominatur. Absoluta est, quum id ipsum, quod factum est, ut aliud nihil foris assumatur, recte factum esse dicemus. Ea est huiusmodi : Mimus quidam nominatim Accium poetam compellavit in scena. Cum eo Accius iniuriarum agit. Hic nihil aliud defendit nisi licere nominari eum, cuius nomine scripta dentur agenda. Assumptiva pars est, quum per se defensio infirma est, sed assumpta extraria re comprobatur. *Auct., Ad Herenn., I. xi. 18, xii. 21.*

62. *These Heads of Treatment correspond with the "Generales Status" of Cicero and Others, "An sit," "Quid sit," and "Quale sit."*

Credendum est igitur iis, quorum auctoritatem secutus est Cicero, tria esse, quae in omni disputatione quaerantur, "an sit, quid sit, quale sit?" quod ipsa nobis etiam natura praescribit. Nam primum oportet subesse aliquid, de quo ambigitur: quod, quid sit et quale sit, certe non potest aestimari, nisi prius esse constiterit; ideoque ea prima quaestio. Sed non statim, quod esse manifestum est, etiam, quid sit, apparet. Hoc quoque constituto, novissima qualitas superest: nec his exploratis aliud est ultra. His infinitae quaestiones, his finitae continentur; horum aliqua in demonstrativa, deliberativa, iudiciali materia utique tractantur. Haec rursus iudiciales causas et rationali parte et legali continent. Neque enim ulla iuris disceptatio, nisi finitione, qualitate, coniectura potest explicari. Sed instituentibus rudes, non erit inutilis latius primo fusa ratio, et, si non statim rectissima linea tensa, faciliior tamen et apertior via. Discant igitur ante omnia, quadripartitam in omnibus causis esse rationem, quam primam intueri debeat, qui acturus est. Nam, ut a defensore potissimum

incipiam, longe fortissima tuendi se ratio est, "si, quod obiicitur, negari potest:" proxima, "si non id, quod obiicitur, factum esse dicitur:" tertia honestissima, "qua recte factum defenditur." Quibus si deficiamus, ultima quidem, sed iam sola superest salus, aliquo iuris adiutorio elabendi ex crimine, quod neque negari, neque defendi potest; ut non videatur "iure actio intendi." *Quint.*, III. vi. 80-83.

63. *There are Two Sorts of Composition practised in the Schools: the "Suasoria" and the "Controversia."*

Ipsae vero exercitationes magna ex parte contrariae. Nempe enim duo genera materiarum apud rhetores tractantur, suasoriae et controversiae. Ex iis suasoriae quidem, tamquam plane leviores et minus prudentiae exigentes, pueris delegantur; controversiae robustioribus adsignantur: quales, per fidem! et quam incredibiliter compositae! Sequitur autem, ut materiae abhorrenti a veritate declamatio quoque adhibeatur. Sic fit, ut tyrannicidarum praemia, aut vitiatarum, electiones, aut pestilentiae remedia, aut incesta matrum, aut quidquid in schola quotidie agitur, in foro vel raro vel numquam, ingentibus verbis persequantur: cum ad veros iudices ventum est, . . . nec rem cogitare, nec eloqui possint. *Tac.*, *Or.*, 35.

64. *The Style of the "Suasoria" is not at all suited for the real Cases argued in the Courts.*

Sed quoniam plura sunt orationum genera, eaque diversa, neque in unam formam cadunt omnia: laudationum, scriptionum et historiarum et talium suasionum, qualem Isocrates fecit Panegyricum multique alii, qui sunt nominati sophistae, reliquarumque rerum formam, quae absunt ab forensi contentione eiusque totius generis, quod Graece ἐπιδεικτικόν nominatur, quod quasi ad inspiciendum delectationis caussa comparatum est, non complectar hoc tempore; non quo negligenda sit; est enim illa quasi nutrix eius oratoris, quem informare volumus et de quo molimur aliquid exquisitius dicere. Ab hac et verborum copia alitur et eorum constructio et numerus liberiore quadam fruitur licentia. Datur etiam venia concinnitati sententiarum, et arguti certique et circumscripti verborum ambitus conceduntur, de industriaque non ex insidiis, sed aperte ac palam elaboratur, ut verba verbis quasi demensa et paria respondeant, ut crebro conferantur pugnantia comparenturque contraria et ut pariter extrema terminentur eundemque referant in

cadendo sonum; quae in veritate caussarum et rarius multo facimus et certe occultius. . . . Dulce igitur orationis genus et solutum et effluens, sententiis argutum, verbis sonans, est in illo epidictico genere, quod diximus proprium sophistarum, pompae quam pugnae aptius, gymnasiis et palaestrae dicatum, spretum et pulsum foro. Sed quod educata huius nutrimentis eloquentia, ipsa se postea colorat et roborat, non alienum fuit de oratoris quasi incunabulis dicere. Verum haec ludorum atque pompae; nos autem iam in aciem dimicationemque descendamus. *Cic., Or., xi. 37, xiv. 42.*

65. *The Chief Merit of a "Suasoria" is to Reflect as forcibly as possible the Individuality of the Person into whose mouth the Oration is put.*

Ideoque longe mihi difficillimae videntur "prosopopoeiae," in quibus ad reliquum suasoriae laborem accedit etiam personae difficultas. Namque idem illud aliter Caesar, aliter Cicero, aliter Cato suadere debet. Utilissima vero haec exercitatio, vel quod duplicis est operis, vel quod poetis quoque aut historiarum futuris scriptoribus plurimum confert. Verum et oratoribus necessaria. Nam sunt multae a Graecis Latinisque compositae orationes, quibus alii uterentur, ad quorum conditionem vitamque aptanda, quae dicebantur, fuerunt. An eodem modo cogitavit, aut eandem personam induit Cicero, quum scriberet Cn. Pompeio, et quum T. Ampio, ceterisque; ac non uniuscuiusque eorum fortunam, dignitatem, res gestas intuitus, omnium, quibus vocem dabat, etiam imaginem expressit? ut melius quidem, sed tamen ipsi, dicere viderentur. Neque enim minus vitiosa est oratio, si ab homine, quam si a re, cui accommodari debuit, dissidet: ideoque Lysias optime videtur in iis, quae scribebat indoctis, servasse veritatis fidem. Enimvero praecipue declamatoribus considerandum est, quid cuique personae conveniat? qui paucissimas controversias ita dicunt, ut advocati; plerumque filii, patres, divites, senes, asperi, lenes, avari, denique superstitiosi, timidi, derisores fiunt; ut vix comoediarum actoribus plures habitus in pronunciando concipiendi sint, quam his in dicendo. Quae omnia videri possunt prosopopoeiae; quas ego suasoriis subieci, quia nullo alio ab his, quam persona, distant. Quanquam haec aliquando etiam in controversias ducitur, quae ex historiis compositae, certis agentium nominibus continentur. Neque ignoro, plerumque exercitationis gratia poni et poeticas et historicas; ut Priami verba apud Achillem, aut Sullae dictaturam deponentis

in concione. Sed haec in partem cedent trium generum, in quae causas divisimus. Nam et rogare, indicare, rationem reddere, et alia, de quibus supra dictum est, varie, atque ut res vult, in materia iudiciali, deliberativa, demonstrativa, solemus. Frequentissime vero in his utimur ficta personarum, quas ipsi substituimus, oratione : ut apud Ciceronem pro Caelio Clodiam et caecus Appius et Clodius frater, ille in castigationem, hic in hortationem amorum compositus, alloquitur. *Quint.*, III. viii. 49-54.

66. *The more practical Character of the "Controversiae" caused them to be regarded as a better Preparation for the Profession of an Advocate.*

Sed ratio docendi nec una omnibus, nec singulis eadem semper fuit ; quando vario modo quisque discipulos exercuerunt. Nam et dicta praeclare per omnes figuras, per casus ; et apologos aliter atque aliter exponere : et narrationes quum breviter ac presse, tum latius et uberius explicare consuerant : interdum Graecorum scripta convertere, ac viros illustres laudare, vel vituperare : quaedam etiam ad usum communis vitae instituta, tum utilia et necessaria, tum perniciosa et supervacanea ostendere : saepe fabulis fidem firmare, aut historiis demere, quod genus *ῥήσεις* et *ἀνασκευαί* et *κατασκευαί* Graeci vocant : donec sensim haec exoleverunt, et ad controversiam ventum est. Veteres "Controversiae" aut ex historiis trahebantur, sicut sane nonnullae usque adhuc : aut ex veritate ac re, si qua forte recens accidisset. Itaque locorum etiam appellationibus additis proponi solebant. Sic certe collectae editaeque se habent : ex quibus non alienum fuerit, unam et alteram exempli caussa ad verbum referre. "Aestivo tempore adolescentes urbani quum Ostiam venissent, litus ingressi, piscatores trahentes rete adiere et pepigere bolum quanti emerent : nummos solvere : diu exspectaverunt, dum retia extraherentur : aliquando extractis, piscis nullus infuit, sed sporta auri obsuta. Tum emptores bolum suum aiunt, piscatores suum.—Venalicii quum Brundisii gregem venalium e navi educerent, formoso et pretioso puero, quod portitores verebantur, bullam et praetextam togam imposuere ; facile fallaciam celarunt. Romam venit : res cognita est : petitur puer, quod domini voluntate fuerit liber, in libertatem." Olim autem eas appellatione Graeca *συμῥήσεις* vocabant : mox "controversias" quidam, sed aut "fictas," aut "iudiciales." *Suet., De Cl. Rh.*, I.

67. *On "Finitae" and "Infinitae Quaestiones."*

Item convenit, quaestiones esse aut "infinitas," aut "finitas." "Infinitae" sunt, quae remotis personis et temporibus et locis, ceterisque similibus, in utramque partem tractantur, quod Graeci *ᾠείν* dicunt; Cicero "propositum;" alii "quaestiones universales civiles;" alii "quaestiones philosopho convenientes;" Athenaeus "partem causae" appellat. . . . "Finitae" autem sunt ex complexu "rerum, personarum, temporum," ceterorumque; hae *ὑποθέσεις* a Graecis dicuntur, "causae" a nostris. In his omnis quaestio videtur circa res personasque consistere. Amplior est semper "infinita:" inde enim "finita" descendit. Quod ut exemplo pateat, infinita est, "An uxor ducenda?" finita, "An Catoni ducenda?" ideoque esse "suasoria" potest. Sed etiam remotae a personis propriis, ad aliquid referri solent. Est enim simplex, "An respublica administranda?" refertur ad aliquid, "An in tyrannide administranda?" Sed hic quoque subest velut latens persona; tyrannis enim geminat quaestionem, subestque et "temporis" et "qualitatis" tacita vis; nondum tamen hoc proprie dixeris "causam." Hae autem, quas infinitas voco, et "generales" appellantur: quod si est verum, finitae "speciales" erunt. In omni autem speciali utique inest generalis, ut quae sit prior. Ac nescio, an in causis quoque, quicquid in quaestionem venit "qualitatis," generale sit. "Milo Clodium occidit: iure occidit insidiatorem;" nonne hoc quaeritur, "An sit ius insidiatorem occidendi?" Quid in "coniecturis?" non illa generalia, "An causa sceleris odium? cupiditas? An tormentis credendum? Testibus an argumentis maior fides habenda?" Nam "finitio" quidem comprehendi nihil non in universum, certum erit. *Quint.*, III. v. 5-10.

68. *The Six formal Divisions of a "Controversia."*

Quoniam igitur demonstratum est, quas causas oratorem recipere, quasque res habere conveniat, nunc, quemadmodum ad inventionem possint oratoris officia accommodari, dicendum videtur. Inventio in sex partes orationis consumitur, in exordium, narrationem, divisionem, confirmationem, confutationem, conclusionem. Exordium est principium orationis, per quod animus auditoris constituitur ad audiendum: narratio est rerum gestarum aut perinde ut gestarum expositio: divisio est, per quam aperimus, quid conveniat, quid in controversia sit, et per quam exponimus, quibus de rebus simus dicturi: confirmatio est nostrorum argumentorum expositio cum asseveratione: con-

futatio est contrariorum locorum dissolutio : conclusio est artificiosus terminus orationis. *Auct., Ad Herenn., I. iii. 4.*

69. *Hints for rendering the Introduction to a Speech*
 ("Exordium") *Effective.*

Principium est, quum statim auditoris animum nobis idoneum reddimus ad audiendum. Id ita sumitur, ut attentos, ut dociles, ut benevolos auditores habere possimus. Si genus caussae dubium habebimus, a benevolentia principium constituemus, ne quid illa turpitudinis pars nobis obesse possit : sin humile erit genus caussae, faciemus attentos : sin turpe caussae genus erit, insinuatione utendum est,—de qua posterius dicemus,—nisi quid nacti erimus, quare adversarios criminando benevolentiam capere possimus : sin honestum caussae genus erit, licebit recte vel uti vel non uti principio. Si uti volumus, aut id oportebit ostendere, quare causa sit honesta, aut breviter quibus de rebus simus dicturi exponere : si principio uti nolemus, a lege, a scriptura aut ab aliquo firmissimo nostrae caussae adiumento principium capere oportebit. Quoniam igitur docilem, benevolum, attentum habere auditorem volumus, quomodo quidque confici possit, aperiemus. Dociles auditores habere poterimus, si summam caussae breviter exponemus et si attentos eos faciemus ; nam docilis est, qui attente vult audire. Attentos habebimus, si pollicebimur, nos de rebus magnis, novis, inusitatis verba facturos aut de iis, quae ad rempublicam pertineant aut ad eos ipsos qui audient aut ad Deorum immortalium religionem ; et si rogabimus, ut attente audiant ; et si numero exponemus res, quibus de rebus dicturi sumus. *Auct., Ad Herenn., I. iv. 6, 7.*

70. *Faults to be Avoided in the Introduction of a Speech.*

Nunc, ne quando vitioso exordio utamur, quae vitia vitanda sint, docebo. In exordienda causa servandum est, ut lenis sit sermo et usitata verborum consuetudo, ut non apparata oratio esse videatur. Vitiosum exordium est, quod in plures causas potest accommodari, quod vulgare dicitur. Item vitiosum est, quo nihilo minus adversarius potest uti, quod commune appellatur. Item illud, quo leviter commutato adversarius ex contrario poterit uti. Item vitiosum est, quod nimium apparate compositum est aut nimis longum est, et quod non ex ipsa causa natum videatur, [quod separatum vocatur ; in quo etiam translatum includitur,] ut proprie cohaereat cum narratione et

quod neque benevolum neque docilem neque attentum facit auditorem. *Auct., Ad Herenn., I. vii. 11.*

71. *On the Chief Excellences of Narration ("Narratio").*

Rem dilucide narrabimus, si ut quidque primum gestum erit, ita primum exponemus, et rerum ac temporum ordinem conservabimus, ut gestae res erunt aut ut potuisse geri videbuntur. Hic erit considerandum, ne quid perturbate, ne quid contorte, ne quid ambigue, ne quid nove dicamus, ne quam in aliam rem transeamus, ne ab ultimo repetamus, ne longe persequamur, ne quid, quod ad rem pertineat, praetereamus, etsi sequamur ea, quae de brevitate praecepta sunt; nam quo brevior, eo dilucidior et cognitu facilior narratio fiet. Veri similis narratio erit, si, ut mos, ut opinio, ut natura postulat, dicemus; si spatia temporum, personarum dignitates, consiliorum rationes, locorum opportunitates constabunt; ne refelli possit aut temporis parum fuisse aut caussam nullam aut locum idoneum non fuisse aut homines ipsos facere aut pati non potuisse. Si vera res erit, nihilo minus haec omnia narrando conservanda sunt; nam saepe veritas, nisi haec servate sint, fidem facere non potest: sin erit ficta, eo magis erunt observanda. *Auct., Ad Herenn., I. ix. 15, 16.*

72. *Within what Limits is it Permissible to insert Ornamental Digressions between the Exposition and the Proof?*

Plerisque moris est, prolato rerum ordine, protinus utique in aliquem laetum ac plausibilem locum, quam maxime possint favorabiliter, excurrere. Quod quidem natum ab ostentatione declamatoria, iam in forum venit, postquam agere causas non ad utilitatem litigatorum, sed ad patronorum iactationem repertum est: ne, si pressae illi (qualis saepius desideratur) narrationis gracilitati coniuncta argumentorum pugnacitas fuerit, dilatis diutius dicendi voluptatibus oratio refrigescat. In quo vitium illud est, quod, sine discrimine causarum atque utilitatis, hoc, tanquam semper expediat, aut etiam necesse sit, faciunt: eoque sumptas ex iis partibus, quarum alius erat locus, sententias in hanc congerunt, ut plurima aut iterum dicenda sint, aut quia alieno loco dicta sunt, dici suo non possint. Ego autem confiteor, hoc exspatiandi genus non modo narrationi, sed etiam quaestionibus, vel universis vel interim singulis, opportune posse subiungi, quum res postulat, aut certe permittit; atque eo vel maxime illustrari ornarique orationem: sed, si

cohaeret et sequitur ; non, si per vim cuneatur, et, quae natura iuncta erant, distrahit. . . . Verum haec breviter omnia. Iudex enim, ordine audito, festinat ad probationem, et quamprimum certus esse sententiae cupit. Praeterea cavendum est, ne ipsa expositio vaneat, aversis in aliud animis, et inani mora fatigatis. *Quint.*, IV. iii. 1-8.

73. *On the Most Effective Arrangement of the Proof*
 ("Probatio").

Quoniam satis ostendisse videmur, quibus argumentationibus in uno quoque genere caussae iudicialis uti conveniret, consequi videtur, ut doceamus, quemadmodum ipsas argumentationes ornate et absolute tractare possimus. Nam fere non difficile est invenire, quid sit caussae adiumento ; difficillimum vero est, inventum expolire et expeditè pronuntiare. Haec enim res facit, ut neque diutius, quam satis sit, in eisdem locis commoremur, neque eodem identidem revolvamur, neque inchoatam argumentationem relinquamus, neque incommode ad aliam deinceps transeamus. Itaque hac ratione et ipsi meminisse poterimus, quid quoque loco dixerimus, et auditor quum totius caussae, tum unius cuiusque argumentationis distributionem percipere et meminisse poterit. Ergo absolutissima et perfectissima est argumentatio ea, quae in quinque partes est distributa, propositionem, rationem, rationis confirmationem, exornationem, complexionem. Propositio est, per quam ostendimus summam, quid sit, quod probare volumus. Ratio est causa, quae demonstrat, verum esse id, quod intendimus, brevi subiectione. Rationis confirmatio est ea, quae pluribus argumentis corroborat breviter expositam rationem. Exornatio est, qua utimur rei honestandae et collocupletandae causa, confirmata argumentatione. Complexio est, quae concludit breviter, colligens partes argumentationis. *Auct., Ad Herenn.*, II. xviii. 27, 28.

74. *An Example of such Arrangement applied to the Imaginary Case of Ulysses being found near the dead Ajax.*

Hisce igitur quinque partibus ut absolutissime utamur, hoc modo tractabimus argumentationem. Caussam ostendemus

Ulixi fuisse, quare interfecerit Aiacem; inimicum enim acerrimum de medio tollere volebat, a quo sibi non iniuria summum periculum metuebat. Videbat, illo incolumi se incolumem non futurum; sperabat illius morte se salutem sibi comparare; consueverat, si iure non poterat, quavis iniuria inimico exitium machinari, cui rei mors indigna Palamedis testimonium dat. Ergo et metus periculi hortabatur, eum interimere, a quo supplicium verebatur, et consuetudo peccandi maleficii suscipiendi removebat dubitationem. Omnes enim quum minima peccata cum caussa suscipiunt, tum vero illa, quae multo maxima sunt maleficia, aliquo certo emolumento inducti suscipere conantur. Si multos induxit in peccatum pecuniae spes, si complures scelere se contaminaverunt imperii cupiditate, si multi leve compendium fraude maxima commutarunt: cui mirum videbitur, istum a maleficio propter acerrimam formidinem [sibi] non temperasse? Virum fortissimum, integerimum, inimicitiarum persequentissimum, iniuria lacessitum, ira exsuscitatum homo timidus, nocens, conscius sui peccati, insidiosus, inimicum incolumem esse noluit; cui tandem hoc mirum videbitur? Nam quum feras bestias videamus alacres et erectas vadere, ut alteri bestiae noceant: non est incredibile putandum, istius quoque animum ferum, crudelem atque inhumanum cupide ad inimici perniciem profectum; praesertim quum in bestiis nullam neque bonam neque malam rationem videamus, in isto plurimas et pessimas rationes semper fuisse intelligamus. Si ergo pollicitus sum, me daturum caussam, qua inductus Ulixes accesserit ad maleficiam, et si inimicitiarum acerrimam rationem et periculi metum intercessisse demonstravi, non est dubium, quin confiteatur caussam maleficii fuisse. Ergo absolutissima est argumentatio ea, quae ex quinque partibus constat; sed ea non semper necesse est uti. Tum enim complexione supersedendum est, si res brevis est, ut facile memoria comprehendatur; tum exornatio praetermittenda est, si parum locuples ad amplificandum et exornandum res videtur esse. Sin et brevis erit argumentatio, et res tenuis aut humilis, tum et exornatione et complexione supersedendum est. In omni argumentatione de duabus partibus postremis haec, quam exposui, ratio est habenda. Ergo amplissima est argumentatio quinquepartita; brevissima est tripartita; mediocris, sublata aut exornatione et complexione, quadripartita. *Auct., Ad Herenn., II. xix.*

75. *Oratorical Proof should be kept Distinct from Syllogistic Proof.*

Ego, ut in oratione syllogismo quidem aliquando uti nefas non duco, ita constare totam, aut certe confertam esse aggressionum et enthymematum stipatione minime velim. Dialogis enim et dialecticis disputationibus erit similior, quam nostri operis actionibus, quae quidem inter se plurimum differunt. Namque illi homines docti et inter doctos verum quaerentes, minutius et scrupulosius scrutantur omnia et ad liquidum confessumque perducunt: ut qui sibi et inveniendi et iudicandi vindicent partes, quarum alteram *τοπικὴν*, alteram *κριτικὴν* vocant. Nobis ad aliorum iudicia componenda est oratio, et saepius apud omnino imperitos, atque aliarum certe ignaros literarum loquendum est; quos nisi et delectatione allicimus, et viribus trahimus, et nonnunquam turbamus affectibus: ipsa, quae iusta ac vera sunt, tenere non possumus. Locuples et speciosa vult esse eloquentia; quorum nihil consequetur, si conclusionibus certis et crebris, et in unam prope formam cadentibus concisa, et contemptum ex humilitate, et odium ex quadam servitute, et ex copia satietatem, et ex amplitudine fastidium tulerit. *Quint.*, V. xiv. 27-30.

76. *Rules for Perorations ("Peroratio").*

Conclusiones, quae apud Graecos *ἐπιλόγοι* nominantur, tripartitae sunt. Nam constant ex enumeratione, amplificatione et comiseratione. . . . Enumeratio est, per quam colligimus et commonemus, quibus de rebus verba fecerimus, breviter, ut renoveatur, non redintegretur oratio; et ordine, quicquid erit dictum, referamus, ut auditor, si memoriae mandaverit, ad id, quod ipse meminerit, reducatur. In qua curandum est, ne aut ab exordio, aut a narratione repetatur oratio [nis enumeratio]. Facta enim et dedita opera comparata oratio videbitur esse, aut artificii significandi, aut ingenii venditandi, aut memoriae ostentandae causa. Quapropter initium enumerationis sumendum est a divisione: deinde ordine breviter exponendae sunt res, quae tractatae erunt in confirmatione et confutatione. Amplificatio est, quae per locum communem instigationis auditorum causa sumitur. Loci communes ex decem praeceptis commodissime sumuntur adaugendi criminis causa. *Auct., Ad Herenn.*, II. xxx. 47.

77. *Rules for Perorations—continued.*

Primus locus sumitur ab auctoritate, quum commemoramus, quantae curae ea res fuerit diis immortalibus, aut maioribus nostris, regibus, civitatibus, nationibus, hominibus, sapientissimis, senatui. Item maxime, quo modo de his rebus legibus sancitum sit. Secundus locus est, quum consideramus, illae res, de quibus criminamur, ad quos pertineant; utrum ad omnes, quod atrocissimum est, an ad superiores, quod genus ii sunt, a quibus auctoritatis locus communis sumitur; an ad pares, hoc est, in eisdem partibus animi, corporis, fortunarum positos; an ad inferiores, qui omnibus his rebus antecelluntur. Tertius locus est, quo percontamur, quid sit eventurum, si omnibus idem concedatur, et ea re neglecta, ostendimus, quid periculorum atque incommodorum consequatur. Quartus locus est, quo demonstratur, si huic sit remissum, multos alacriores ad maleficia futuros, quos adhuc exspectatio iudicii remoretur. Quintus locus est, per quem ostendimus, si semel aliter iudicatum sit, nullam rem fore, quae incommodo mederi aut erratum iudicium corrigere possit. . . . Sextus locus est, quum ostendimus, ex consulto factum, et dicimus, voluntario facinori nullam excusationem, imprudentiae iustam deprecationem paratam. Septimus locus est, quo ostendimus, taetrum facinus, crudele, nefarium, tyrannicum esse: quod genus iniuriae mulierum, aut earum rerum aliquid, quarum rerum caussa bella suscipiuntur et cum hostibus de vita dimicatur. Octavus locus est, quo ostendimus non vulgare, sed singulare esse maleficio, spurcum, nefarium, inusitatum, quo maturius et atrocius vindicandum sit. Nonus locus constat ex peccatorum comparatione, quasi quum dicimus, maius esse maleficio, stuprare ingenuam, quam sacrum legere: quod propter egestatem alterum, alterum propter intemperantem, superbiam fiat. Decimus locus est, per quem omnia, quae in negotio gerundo acta sunt, quaeque rem consequi solent, exponimus acriter et criminoze et diligenter, ut agi res et geri negotium videatur, rerum consequentium enumeratione. *Auct., Ad Herenn., II. xxx. 48, 49.*

78. *A Concise Summary of the Art of Rhetoric.*

Nempe enim plurimum in hoc laboris exhausimus, ut ostenderemus rhetoricen "bene dicendi scientiam, et utilem, et artem, et virtutem esse:" materiam eius "res omnes," de quibus

dicendum esset : tum et eas in tribus fere generibus, "demonstrativo, deliberativo, iudicialique" reperiri : orationem porro omnem constare "rebus, et verbis." in rebus intuendam "inventionem," in verbis "elocutionem," in utraque "collocationem : " quae "memoria" complecteretur, "actio" commendaret. Oratoris officium, "docendi, movendi, delectandi" partibus contineri ; ex quibus ad docendum, "expositio et argumentatio ;" ad movendum, "affectus" pertinerent, quos per omnem quidem causam, sed maxime tamen in ingressu ac fine dominari. Nam "delectationem," quamvis in utroque sit eorum, magis tamen proprias in "elocutione" partes habere. "Quaestiones" alias "infinitas," alias "finitas," quae personis, locis, temporibus continerentur. In omni porro materia tria esse quaerenda, "an sit? quid sit? quale sit?" His adiciebamus, "demonstrativam" laude ac vituperatione constare. In ea, quae ab ipso, de quo diceremus, quae post eum acta essent, intuendum. Hoc opus tractatu "honestorum utiliumque" constare. "Suasoriis" accedere tertiam partem ex coniectura, "possetne fieri?" et "an esset futurum?" de quo deliberaretur. Hic praecipue diximus spectandum, "quis, apud quem, quid?" diceret. "Iudicialium" causarum alias in singulis, alias in pluribus controversiis consistere : et in quibusdam sufficere modo "intentionem," modo "depulsionem : " porro "depulsionem" omnem infitiatione duplici, "factumne, et an hoc factum esset?" praeterea "defensione" ac "translatione" constare. "Quaestionem" aut ex facto, aut ex scripto esse. "Ex facto," de rerum fide, proprietate, qualitate. "Ex scripto," de verborum vi aut voluntate : in quibus vis tum causarum, tum actionum inspicere soleat, quaeque aut scripti et voluntatis, aut ratiocinativae, aut ambiguitatis, aut legum contrariarum specie continetur. In omni porro causa iudiciali quinque esse partes : quarum "exordio" conciliari audientem, "narratione" causam proponi, "confirmatione" roborari, "refutatione" dissolvi, "peroratione" aut memoriam refici, aut animos moveri. His argumentandi et afficiendi locos, et quibus generibus concitari, placari resolvere iudices oporteret, adiecimus. Accessit ratio divisionis. Credere modo, qui discet, velit, certam quandam viam esse, in qua multa etiam sine doctrina praestare debeat per se ipsa natura, ut haec, de quibus dixi, non tam inventa a praeceptoribus, quam, quum fierent, observata esse videantur. *Quint., viii. Prooem., 6-12.*

79. *Theory of Panegyric.*

Laus igitur potest esse rerum externarum, corporis, animi. Rerum externarum sunt ea, quae casu aut fortuna secunda aut adversa accidere possunt; ut genus, educatio, divitiae, potestates, gloriae, civitas, amicitiae, et quae huiusmodi sunt, et ea, quae his sunt contraria. Corporis sunt ea, quae natura corpori attribuit commoda aut incommoda: ut velocitas, vires, dignitas, valetudo, et quae contraria sunt. Animi sunt ea, quae consilio et cogitatione nostra constant: ut prudentia, iustitia, fortitudo, modestia, et quae contraria sunt. In huiusmodi igitur caussa principium sumetur aut ab nostra aut ab eius, de quo loquemur, aut ab eorum, qui audient, persona aut ab re. Ab nostra, dicemus aut officio facere, quod caussa necessitudinis intercedat; aut studio, quod eiusmodi virtutis sit, ut omnes commemorare debeant velle, quod rectum sit, aut ex aliorum laude ostendere, qualis ipsius animus sit. . . . Ab eius persona, de quo loquemur, si laudabimus, vereri nos dicemus, ut illius facta verbis consequi possimus; omnes homines illius virtutes praedicare oportere; ipsa facta omnium laudatorum eloquentiam anteire. . . . Ab auditorum persona, si laudabimus, quoniam non apud ignotos laudemus, nos monendi caussa pauca esse dicturos: aut si erunt ignoti, ut talem virum velint cognoscere, petemus; quoniam in eodem virtutis studio sint, apud quos laudemus, quo ille, qui laudetur, fuerit aut sit, sperare nos facile iis, quibus velimus, huius facta probaturos. . . . Ab rebus ipsis: incertos nos esse, quid potissimum laudemus; vereri, ne, quum multa dixerimus, plura praetereamus, et quae similes sententias habebunt; quibus sententiis contraria sumuntur a vituperatione. . . . Ad omnes autem res, in quibus animus hominis maxime consideratur, illae quattuor animi virtutes erunt accommodandae; ut, si laudemus, aliud iuste, aliud fortiter, aliud modeste, aliud prudenter factum esse praedicemus; si vituperemus, aliud iniuste, aliud ignave, aliud immodeste, aliud stulte factum esse dicamus. *Auct., Ad Herenn., III. vi. 10-12, and viii. 15.*

80. *Hints on the Training and Management of the Voice.*

Augentur autem sicut omnium, ita vocis quoque bona, cura: negligentia minuuntur. Sed cura non eadem oratoribus, quae phonascis, convenit: tamen multa sunt utrisque communia, fir-

mitas corporis, ne ad spadonum et mulierum et aegrorum exilitatem vox nostra tenuetur: quod ambulatio, unctio, veneris abstinencia, facilis ciborum digestio, id est frugalitas, praestat. Praeterea ut sint fauces integrae, id est, molles ac leves, quarum vitio et frangitur, et obscuratur, et exasperatur, et scinditur vox. Nam ut tibiae, eodem spiritu accepto, alium clausis, alium apertis foraminibus, alium non satis purgatae, alium quassae sonum reddunt: ita fauces tumentes strangulant vocem, obtusae obscurant, rasae exasperant, convulsae fractis sunt organis similes. Finditur etiam spiritus obiectu aliquo, sicut lapillo tenues aquae, quarum fluxus etiamsi ultra paullum coit, aliquid tamen cavi relinquit post id ipsum, quod offenderat. Humor quoque vocem aut nimius impedit, aut consumptus destituit. Nam fatigatio, ut corpora, non ad praesens modo tempus, sed etiam in futurum afficit. *Quint.*, XI. iii. 19-21.

81. *Hints on the Training and Management of the Voice, continued.*

Sed ut communiter et phonascis et oratoribus necessaria exercitatio, qua omnia conualescunt, ita curae non idem genus est. Nam neque certa tempora ad spatiandum dari possunt tot civilibus officiis occupato, nec praeparare ab imis sonis vocem ad summos, nec semper a contentione concedere licet, quum pluribus iudiciis saepe dicendum sit. Ne ciborum quidem est eadem observatio. Non enim tam molli teneraque voce, quam forti ac durabili opus est: quum illi omnes, etiam altissimos sonos, leniant cantu oris, nobis pleraque aspere sint concitateque dicenda, et vigilandae noctes, et fuligo lucubrationum bibenda, et in sudata veste durandum. Quare vocem deliciis non molliamus, nec imbuatur ea consuetudine, quae duratura non sit: sed exercitatio eius talis sit, qualis usus: nec silentio subsidat, sed firmetur consuetudine, qua difficultas omnis levatur. Ediscere autem, quo exercearis, erit optimum: nam ex tempore dicentes advocat a cura vocis ille, qui ex rebus ipsis concipitur, affectus: et ediscere quam maxime varia, quae et clamorem, et disputationem, et sermonem, et flexus habeant, ut simul in omnia paremur. Hoc satis est. Alioqui nitida illa et curata vox insolitum laborem recusabit, ut assueta gymnasiis et oleo corpora, quamlibet sint in suis certaminibus speciosa atque robusta, si militare iter, fascemque et vigilias imperes, deficient, et quae-rant unctores suos, nudumque sudorem. Illa quidem in hoc opere praecipi quis ferat, vitandos soles atque ventos, et nubila

etiam ac siccitates? Ita si dicendum in sole, aut ventoso, humido, calido die fuerit, reos deseremus? Nam crudum quidem, aut saturum, aut ebrium, aut eiecto modo vomitu, quae cavenda quidam monent, declamare neminem, qui sit mentis compos, puto. Illud non sine causa est ab omnibus praeceptum, ut parcat maxime voci in illo a pueritia in adolescentiam transitu, quia naturaliter impeditur, non, ut arbitror, propter calorem, quod quidam putaverunt; nam est maior alias; sed propter humorem potius; nam hoc aetas illa turgescit. Itaque nares etiam, ac pectus, eo tempore tument, atque omnia velut germinant, eoque sunt tenera et iniuriae obnoxia. Sed, ut ad propositum redeam, iam confirmatae constitutaeque vocis genus exercitationis optimum duco, quod est operi simillimum, dicere quotidie, sicut agimus. Namque hoc modo non vox tantum confirmatur et latus, sed etiam corporis decens et accommodatus orationi motus componitur. *Quint., XI. iii. 22-29.*

82. *Gesture should be accommodated to the Nature of the Pleading.*

De figura vocis satis dictum est: nunc de corporis motu dicendum videtur. Motus est corporis gestus et vultus moderatio quaedam, quae pronuntianti convenit et probabiliora reddit ea quae pronuntiantur. Convenit igitur in vultu pudorem et acrimoniam esse; in gestu nec venustatem conspicuam nec turpitudinem, ne aut histriones aut operarii videamur esse. Ad easdem igitur partes, in quas vox est distributa, motus quoque corporis ratio videtur esse accommodanda. Nam si erit sermo cum dignitate, stantes in vestigio, levi dexteræ motu loqui oportebit, hilaritate, tristitia, mediocritate vultus ad sermonis sententias accommodata; sin erit in demonstratione sermo, paullulum corpus a cervicibus demitemus; (nam hoc est a natura datum, ut quam proxime tum vultum admoveamus ad auditores, si quam rem docere eos et vehementer instigare velimus); sin erit in narratione sermo, idem motus poterit idoneus esse, qui paullo ante demonstrabatur in dignitate; sin in iocatione, vultu quamdam debebimus hilaritatem significare, sine commutatione gestus. Si contendemus per continuationem, brachio celeri, mobili vultu, acri aspectu utemur; sin contentio fiet per distributionem, celeri projectione brachii, inambulatione, pedis dextri rara suppositione, acri et defixo aspectu uti oportebit. Si utemur amplificatione per cohortationem, paullo tardiore et consideratiore gestu conveniet uti, similibus ceteris rebus, atque in contentione per continuationem; sin

utemur amplificatione per conquestionem, feminis plangore et capitis ictu, nonnumquam sedato et constanti gestu, moesto et conturbato vultu uti oportebit. Non sum nescius, quantum susceperim negotii, qui motus corporis exprimere verbis, imitari scriptura conatus sim voces. Verum nec hoc confisus sum posse fieri, ut de his rebus satis commode scribi posset; nec, si id fieri non posset, hoc quod feci fore inutile putabam, propterea quod hic admonere volumus, quod oporteret: reliqua trademus exercitationi. Hoc scire tamen oportet, pronuntiationem bonam id perficere, ut res ex animo agi videatur. *Auct., Ad Herenn., III. xv.*

83. *The Question whether Rhythm exists in Prose is decided in the Affirmative.*

Esse ergo in oratione numerum quemdam, non est difficile cognoscere. Iudicat enim sensus; in quo iniquum est, quod accidit, non cognoscere, si, cur id accadat, reperire nequeamus. Neque enim ipse versus ratione est cognitus, sed natura atque sensu, quem dimensa ratio docuit, quid acciderit. Ita notatio naturae et animadversio peperit artem. Sed in versibus res est apertior: quamquam etiam a modis quibusdam, cantu remoto, soluta esse videatur oratio, maximeque id in optimo quoque eorum poetarum, qui *λυρικοί* a Graecis nominantur, quos quum cantu spoliaveris, nuda paene remanet oratio. Quorum similia sunt quaedam etiam apud nostros, velut illa in Thyeste: “Quemnam te esse dicam? qui tarda in senectute”—et quae sequuntur: quae, nisi quum tibicen accessit, orationi sunt solutae simillima. Ac comicorum senarii propter similitudinem sermonis sic saepe sunt abiecti, ut nonnumquam vix in eis numerus et versus intelligi possit. Quo est ad inveniendum difficilior in oratione numerus, quam in versibus. Omnino duo sunt, quae condiant orationem, verborum numerorumque iucunditas. In verbis inest quasi materia quaedam, in numero autem expolitio. Numerus autem non domo depromebatur neque habebat aliquam necessitudinem aut cognationem cum oratione. Itaque serius aliquanto notatus et cognitus quasi quamdam palaestram et extrema lineamenta orationi attulit. Quod si et angusta quaedam atque concisa, et alia est collatata et diffusa oratio, necesse est id non litterarum accidere natura, sed intervallorum longorum et brevium varietate; quibus implicata atque permixta oratio quoniam tum stabilis est, tum volubilis, necesse est eiusmodi naturam numeris contineri. Nam circuitus ille, quem saepe iam diximus, incitatio numero

ipso fertur et labitur, quoad perveniat ad finem et insistat. Perspicuum est igitur numeris strictam orationem esse debere, carere versibus. *Cic., Or., lv. 183, lvi. 187.*

84. *The Rhythm of Prose is essentially the same as that of Verse.*

Sed hi numeri poeticine sint an ex alio genere quodam, deinceps est videndum. Nullus est igitur numerus extra poeticos, propterea quod definita sunt genera numerorum. Nam omnis talis est, ut unus sit e tribus. Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria, ut necesse sit, partem pedis aut aequalem alteri parti aut altero tanto aut sesqui esse maiorem. Ita fit aequalis dactylus, duplex iambus, sesquipleus paeon; qui pedes in orationem non cadere qui possunt? quibus ordine locatis, quod efficitur, numerosum sit necesse est. Sed quaeritur, quo numero aut quibus potissimum sit utendum. Incidere vero omnes in orationem, etiam ex hoc intelligi potest, quod versus saepe in oratione per imprudentiam dicimus; (quod vehementer est vitiosum; sed non attendimus, neque exaudimus nosmet ipsos;) senarios vero et Hipponacteos effugere vix possumus; magnam enim partem ex iambis nostra constat oratio. Sed tamen eos versus facile agnoscit auditor; sunt enim usitatissimi. Inculcamus autem per imprudentiam saepe etiam minus usitatos, sed tamen versus; vitiosum genus et longa animi provisione fugiendum. Elegit ex multis Isocrati libris triginta fortasse versus Hieronymus, Peripateticus in primis nobilis, plerosque senarios, sed etiam anapaestos; quo quid potest esse turpius? Sit igitur hoc cognitum, in solutis etiam verbis inesse numeros, eosdemque esse oratorios, qui sint poetici. *Cic., Or., lvi. 188-190.*

85. *An Account of the Rhythms best adapted for use in Prose Composition.*

Sequitur ergo, ut, qui maxime cadant in orationem aptam numeri, videndum sit. Sunt enim qui iambicum putent, quod sit orationi simillimum; qua de causa fieri, ut is potissimum propter similitudinem veritatis adhibeatur in fabulis; quod ille dactylicus numerus hexametrorum magniloquentiae sit accommodatior. Ephorus autem, levis ipse orator, sed profectus ex optima disciplina, paeon sequitur aut dactylum, fugit autem spondeum et trochaeum. Quod enim paeon habeat tres breves,

dactylus autem duas, brevitate et celeritate syllabarum labi putat verba proclivius, contraque accidere in spondeo et trochaeo; quod alter longis constaret, alter e brevibus fieret, alteram nimis incitatum, alteram nimis tardam orationem, neutram temperatam. Sed et illi priores errant et Ephorus in culpa est. Nam et qui paeana praetereunt, non vident mollissimum a sese numerum eundemque amplissimum praeteriri. Quod longe Aristoteli videtur secus, qui iudicat heroum numerum grandiolem, quam desideret soluta oratio, iambum autem nimis e vulgari esse sermone. Ita neque humilem et abiectam orationem nec nimis altam et exaggeratam probat, plenam tamen eam vult esse gravitatis, ut eos, qui audient, ad maiorem admirationem possit traducere. Trochaeum autem, qui est eodem spatio, quo choreus, *κόρδακα* appellat, quia contractio et brevis dignitatem non habeat. Ita paeana probat eoque ait uti omnes, sed ipsos non sentire, quum utantur; esse autem tertium ac medium inter illos, sed ita factos eos pedes esse, ut in eis singulis modus insit aut sesquipleus aut duplex aut par. Itaque illi, de quibus ante dixi, tantummodo commoditatis habuerunt rationem, nullam dignitatis. Iambus enim et dactylus in versum cadunt maxime. Itaque ut versum fugimus in oratione, sic hi sunt evitandi continuati pedes. Aliud enim quiddam est oratio, nec quidquam inimicius, quam illa versibus. Paeana autem minime est aptus ad versum; quo libentius eum recepit oratio. Ephorus vero ne spondeum quidem, quem fugit, intelligit esse aequalem dactylo, quem probat. Syllabis enim metiendos pedes, non intervallis existimat; quod idem facit in trochaeo, qui temporibus et intervallis est par iambo, sed eo vitiosus in oratione, si ponatur extremus, quod verba melius in syllabas longiores cadunt. Atque haec, quae sunt apud Aristotelem, eadem a Theophrasto Theodecteque de paeane dicuntur. Ego autem sentio omnes in oratione esse quasi permixtos et confusos pedes. Nec enim effugere possemus animadversionem, si semper eisdem uteremur; quia neque numerosa esse, ut poema, neque extra numerum, ut sermo vulgi, esse debet oratio. Alterum nimis est vinctum, ut de industria factum appareat, alterum nimis dissolutum, ut pervagatum ac vulgare videatur; ut ab altero non delectere, alterum oderis. Sit igitur, ut supra dixi, permixta et temperata numeris nec dissoluta nec tota numerosa, paeane maxime, quoniam optimus auctor ita censet, sed reliquis etiam numeris, quos ille praeterit, temperata. *Cic., Or., lvii.*

86. *An Account of the Rhythms respectively suitable to the different Prose Styles.*

Quos autem numeros, cum quibus tamquam purpuram misceri oporteat, nunc dicendum est, atque etiam quibus orationis generibus sint quique accommodatissimi. Iambus enim frequentissimus est in iis, quae demisso atque humili sermone dicuntur, paeon autem in amplioribus, in utroque dactylus. Ita in varia et perpetua oratione hi sunt inter se miscendi et temperandi. Sic minime animadvertetur delectationis aucupium et quadrandae orationis industria; quae latebit eo magis, si et verborum et sententiarum ponderibus utemur. Nam qui audiunt, haec duo animadvertunt et iucunda sibi censent, verba dico et sententias, eaque dum animis attentis admirantes excipiunt, fugit eos et praetervolat numerus; qui tamen si abesset, illa ipsa minus delectarent. Nec vero nimius is cursus est numerorum, orationis dico (nam est longe aliter in versibus,) nihil ut fiat extra modum; nam id quidem esset poema; sed omnis nec claudicans nec quasi fluctuans et aequaliter constanterque ingrediens numerosa habetur oratio. Atque id in dicendo numerosum putatur, non quod totum constat e numeris, sed quod ad numeros proxime accedit; quo etiam difficilius est oratione uti, quam versibus; quod illis certa quaedam et definita lex est, quam sequi sit necesse; in dicendo autem nihil est propositum, nisi ut ne immoderata aut angusta aut dissoluta aut fluens sit oratio. Itaque non sunt in ea tamquam tibicinii percussionum modi, sed universa comprehensio et species orationis clausa et terminata est; quod voluptate aurium iudicatur. *Cic., Or., lviii.*

87. *The Nature of the Oratorical Period, and the Limits of its Employment.*

Sed quoniam non modo non frequenter, verum etiam raro in veris caussis aut forensibus circumscripte numeroseque dicendum est, sequi videtur, ut videamus, quae sint illa, quae supra dixi incisa, quae membra. Haec enim in veris caussis maximam partem orationis obtinent. Constat enim ille ambitus et plena comprehensio e quattuor fere partibus, quae membra dicimus, ut et aures impleat, et ne brevior sit, quam satis sit, neque longior. Quamquam utrumque nonnumquam vel potius saepe accidit, ut aut citius insistendum sit aut longius procedendum, ne brevitatis defraudasse aures videatur neve longitudo obtudisse. Sed habeo mediocritatis rationem; nec enim loquor de versu et

est liberior aliquanto oratio. E quattuor igitur quasi hexametrorum instar versuum quod sit, constat fere plena comprehensio. His igitur singulis versibus quasi nodi apparent continuationis, quos in ambitu coniungimus. Sin membratim volumus dicere, insistimus, idque quum opus est, ab isto cursu invidioso facile nos et saepe disiungimus. Sed nihil tam debet esse numerosum, quam hoc, quod minime apparet et valet plurimum. Ex hoc genere illud est Crassi: "Missos faciant patronos: ipsi prodeant." Nisi intervallo dixisset — — "ipsi prodeant," — — sensisset profecto se fudisse senarium; omnino melius caderet, "prodeant ipsi." Sed de genere nunc disputo. "Cur clandestinis consiliis nos oppugnant? cur de perfugis nostris copias comparant contra nos?" Prima sunt illa duo, quae *κείμενα* Graeci vocant, nos incisa dicimus; deinde tertium *πᾶλον* illi, nos membrum; sequitur non longa — ex duobus enim versibus, id est membris, perfecta comprehensio est et in spondeos cadit; et Crassus quidem sic plerumque dicebat, idque ipse genus dicendi maxime probo. *Cic., Or., lxvi.*

88. *The Nature of the Oratorical Period, and the Limits of its Employment.*

Sed quae incisim aut membratim efferuntur, ea vel aptissime cadere debent, ut est apud me: "Domus tibi deerat? at habebas. Pecunia superabat? at egebas." Haec incise dicta sunt quattuor. At membratim, quae sequuntur, duo: "Incurristi amens in columnas: in alienos insanus insanisti." Deinde omnia, tamquam crepidine quadam, comprehensione longiore sustententur: "Depressam, caecam, iacentem domum pluris, quam te, et quam fortunas tuas aestimasti" dichoreo finitur. At dispondeo proximum illud. Nam in iis, quibus ut pugiunculis uti oportet, brevitatem facit ipsa liberiores pedes. Saepe enim singulis utendum est, plerumque binis, et utrisque addi pedis pars potest; non fere ternis amplius. Incisim autem et membratim tractata oratio in veris caussis plurimum valet, maximeque iis locis, quum aut arguas aut refellas: ut nostra in Cornelianae secunda: "O callidos homines, o rem excogitatam, o ingenia metuenda!" Membratim adhuc, deinde caesim, "diximus," rursus membratim: "Testes dare volumus." Extrema sequitur comprehensio, sed ex duobus membris, qua non potest esse brevior: "Quem, quaeso, nostrum fefellit, ita vos esse facturos?" Nec aliud genus est dicendi aut melius aut fortius, quam binis aut ternis ferire verbis, nonnumquam singulis, paullo alias pluribus inter quae variis clausulis interponit

se raro numerosa comprehensio; quam perverse fugiens Hegesias, dum ille quoque imitari Lysiam vult, alterum paene Demos-thenem, saltat incidens particulas. Et is quidem non minus sententiis peccat, quam verbis, ut non quaerat, quem appellet ineptum, qui illum cognoverit. Sed ego illa Crassi et nostra posui, ut, qui vellet, auribus ipsis, quid numerosum etiam in minimis particulis orationis esset, iudicaret. Et quoniam plura de numerosa oratione diximus quam quisquam ante nos, nunc de eius generis utilitate dicemus. *Cic., Or., lxxvii.*

C. CRITICISM OF INDIVIDUAL AUTHORS.

(1.) POETS.

89. *A Comparative Estimate of the early Roman Dramatists, from Naevius to Afranius.*

Ennius, et sapiens et fortis et alter Homerus,
 Ut critici dicunt, leviter curare videtur,
 Quo promissa cadant et somnia Pythagorea.
 Naevius in manibus non est et mentibus haeret
 Paene recens? Adeo sanctum est vetus omne poema.
 Ambigitur quoties, uter utro sit prior, aufert
 Pacuvius docti famam senis, Accius alti,
 Dicitur Afrani toga convenisse Menandro,
 Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
 Vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
 Hos ediscit et hos arto stipata theatro
 Spectat Roma potens, habet hos numeratque poetas
 Ad nostrum tempus Livi scriptoris ab aevo.

Hor., Ep., II. i. 50-62.

90. *Criticism of Roman Tragedy and Comedy.*

Tragoediae scriptores veterum Accius atque Pacuvius clarissimi gravitate sententiarum, verborum pondere, auctoritate personarum. Ceterum nitor, et summa in excolendis operibus manus, magis videri potest temporibus, quam ipsis defuisse. Virium tamen Accio plus tribuitur: Pacuvium videri doctiorem, qui esse docti affectant, volunt. Iam Varii Thyestes cuilibet

Graecarum comparari potest. Ovidii Medea videtur mihi ostendere, quantum ille vir praestare potuerit, si ingenio suo temperare quam indulgere maluisset. Eorum quos viderim, longe princeps Pomponius Secundus, quem senes parum tragicum putabant, eruditione ac nitore praestare confitebantur. In comoedia maxime claudicamus; licet Varro "Musas," Aelii Stilonis sententia, "Plautino" dicat "sermone locuturas fuisse, si Latine loqui vellent;" licet Caecilium veteres laudibus ferant; licet Terentii scripta ad Scipionem Africanum referantur: quae tamen sunt in hoc genere elegantissima, et plus adhuc habitura gratiae, si intra versus trimetros stetissent. Vix levem consequimur umbram, adeo ut mihi sermo ipse Romanus non recipere videatur illam solis concessam Atticis venerem, quando eam ne Graeci quidem in alio genere linguae obtinuerint. Togatis excellit Afranius, utinamque non inquinasset argumenta puerorum foedis amoribus, mores suos fassus. *Quint.*, X. i. 97-100.

91. *The Genuine Comedies of Plautus are to be determined from Internal Evidence.*

Verum esse comperior, quod quosdam bene literatos homines dicere audiui, qui plerasque Plauti comoedias curiose atque contente lectitaverunt, non indicibus Aelii [, nec] Sedigiti, nec Claudii, nec Aurelii, nec Attii, nec Manilii super iis fabulis, quae dicuntur ambiguae, credituros, sed ipsi Plauto moribusque ingenii atque linguae eius. Hac enim iudicii norma Varronem quoque [esse] usum videmus. Nam praeter illas unam et viginti, quae Varronianae vocantur; quas idcirco a ceteris segregavit, quoniam dubiosae non erant, sed consensu omnium Plauti esse censebantur; quasdam item alias probavit, adductus stilo atque facetia sermonis Plauto congruentis, easque iam nominibus aliorum occupatas Plauto vindicavit; sicuti istam, quam nuperrime legebamus, cui est nomen Boeotia. Nam cum in illis una et viginti non sit, et esse Aquilii dicatur, nihil tamen Varro dubitavit, quin Plauti foret, neque alius quisquam non infrequens Plauti lector dubitaverit, si vel hos solos versus ex ea fabula cognoverit, qui quoniam sunt, ut de illius more dicam, Plautinissimi, propterea et meminimus eos et adscripsimus. Parasitus ibi esuriens haec dicit:

" Ut illum di perdant, primus qui horas repperit,
 Quique adeo primus statuit hic solarium;
 Qui mihi comminuit misero articulatim diem.

Nam me . . . puero vetus hic erat solarium
 Multo omnium istorum optimum et verissimum,
 Ubi istic monebat, esse, nisi cum nihil erat.
 Nunc, etiam quod est, non estur, nisi Soli lubet
 Itaque adeo [iam] oppletum 'st oppidum solariis.
 Maior pars populi aridi reptant fame."

Favorinus quoque noster, cum Nervolarium Plauti legerem, quae inter incertas est habita, et audisset ex ea comoedia versum hunc:

"Stratae, scrupae, strictivillae, sordidae:"

delectatus faceta verborum antiquitate, meretricum vitia atque deformitates significantium: Vel unus hercle, inquit, hic versus Plauti esse hanc fabulam satis potest fidei fecisse. In eodem libro [M.] Varronis id quoque scriptum est, Plautium fuisse quempiam, poëtam comoediarum, cuius quoniam fabulae Plauti inscriptae forent, acceptas esse quasi Plautinas, cum essent non a Plauto Plautinae, sed a Plautio Plautianae. Feruntur autem sub Plauti nomine comoediae circiter centum atque triginta. Sed homo eruditissimus L. Aelius quinque et viginti esse eius solas existimavit. Non tamen dubium est, quin istae et quae scriptae a Plauto non videntur, et nomini eius addicuntur, veterum poëtarum fuerint, et ab eo retractatae et expolitae sint, ac propterea resipiant stilum Plautinum. *Aul. Gell.*, III. iii. 1-13.

92. *Various Critiques on Terence.*

Hunc Afranius quidem omnibus comicis praeferat, scribens in Compitalibus:

"Teréntio non símilem dices quémpiam."

Volcatius autem non solum Naevio et Plauto et Caecilio, sed Licinio quoque et Attilio postponit. Cicero in Limone hactenus laudat:

"Tu quoque, qui solus lecto sermoni, Terenti
 Conversum expressumque Latina voce Menandrum
 In medio populi sedatis vocibus effers,
 Quicquid come loquens, atque omnia dulcia dicens."

Item C. Caesar:

“Tu quoque, tu in summis, o dimidiate Menander,
 Poneris, et merito, puri sermonis amator.
 Lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret vis
 Comica, ut aequato virtus polleret honore
 Cum Graecis, neque in hac despectus parte iaceres.
 Unum hoc maceror et doleo tibi deesse, Terenti.”

Suet., Vit. Ter., s. f.

93. *There was a Tradition that Terence received assistance in the Composition of his Plays from Scipio and Laelius.*

Non obscura fama est, adiutum Terentium in scriptis a Laelio et Scipione, quibuscum familiariter vixit. Eandem ipse auxit: numquam enim, nisi leviter, se tutari conatur; ut in prologo Adelphorum:

“Nam quód isti dicunt málevoli, homines nóbilis
 Hunc ádiutare, assídueque una scríbere:
 Quod illí maledictum véhemens esse existumant,
 Eam laúdem hic ducit máximam, quum illis placet,
 Qui vóbis univérsis et populó placent:
 Quorum ópera in bello, in ótio, in negótio,
 Suo quisque tempore úsu 'st sine supérbia.”

Videtur autem se levius defendisse, quia sciebat, Laelio et Scipioni non ingratam esse hanc opinionem: quae tamen magis et usque ad posteriora tempora valuit. Q. Memmius in oratione pro se ait: “P. Africanus, qui a Terentio personam mutuatus, quae domi luserat ipse, nomine illius in scenam detulit.” Nepos auctore certo comperisse se ait, C. Laelium quondam in Puteolano Kalendis Martiis admonitum ab uxore, temporius ut discumberet, petiisse ab ea, ne interPELLARETUR: serius tandem ingressum triclinium dixisse, non saepe in scribendo magis successisse sibi: deinde rogatum, ut scripta illa proferret, pronunciasse versus, qui sunt in Heautontimorumenos:

“Satis pól proterve mé Syri promíssa huc induxérunt.”

Santra Terentium existimat, si modo in scribendo adiutoribus indiguerit, non tam Scipione et Laelio úti potuisse, qui tunc adolescentuli fuere, quam Sulpicio Gallo, homine docto, et qui consularibus ludis initium fecerit fabularum dandarum, vel Q. Fabio Labeone et M. Popillio, consulari utroque ac poeta. Ideo ipsum non iuvenes designasse, qui se adiuvissse dicerentur, sed viros, quorum operam et in bello et in otio et in negotio populus sit expertus. *Suet., Vit. Ter., ii.-iv.*

94. *Gellius quotes with Approval the Epitaphs on themselves, written by Naevius, Plautus, and Pacuvius.*

Trium poëtarum illustrium epigrammata, Cn. Naevii, M. Plauti, M. Pacuvii, quae ipsi fecerunt, et incidenda suo sepulcro reliquerunt, nobilitatis eorum gratia et venustatis, scribenda in his commentariis esse duxi. Epigramma Naevii plenum superbiae Campanae: quod testimonium esse iustum potuisset, nisi ab ipso dictum esset:

“Mortalis immortalis flere si foret fas:
Flerent divae Camenae Naevium poetam.
Itaque, postquam est Orcino traditus thesauro,
Oblitei Romae loquier sunt Latina lingua.”

Epigramma Plauti, quod dubitassetus an Plauti foret, nisi a M. Varrone positum esset in libro De poëtis primo:

“Postquam morte datu’ st Plautus, comoedia luget;
Scena est deserta: dein Risus, Ludu’, Iocusque,
Et numeri innumeri simul omnes collacrumarunt.”

Epigramma Pacuvii verecundissimum et purissimum, dignumque eius elegantissima gravitate:

“Adulescens, tametsi properas, te hoc saxum rogat,
Utei ad se aspicias; deinde, quod scriptum ’st, legas.
Hic sunt poëtae Pacuviei Marcei sita
Ossa. Hoc volebam nescius ne esses. Vale.

Aul. Gell., I. xxiv.

95. *A Historical Criticism of the Roman Epos, from Ennius to Lucan.*

Idem nobis per Romanos quoque auctores ordo ducendus est. Itaque ut apud illos Homerus, sic apud nos Virgilius auspiciatissimum dederit exordium, omnium eius generis poëtarum, Graecorum nostrorumque, haud dubie proximus. Utar enim verbis iisdem, quae ex Afro Domitio iuvenis excepi: qui mihi interroganti, quem Homero crederet maxime accedere, “Secundus,” inquit, “est Virgilius, propior tamen primo, quam tertio.” Et hercule ut illi naturae caelesti atque immortalis cesserimus, ita curae et diligentiae vel ideo in hoc plus est, quod ei fuit magis laborandum: et quantum eminentibus vincimur, fortasse aequalitate pensamus. Ceteri omnes longe sequuntur. Nam

Macer et Lucretius legendi quidem, sed non ut phrasin, id est, corpus eloquentiae faciant: elegantes in sua quisque materia, sed alter humilis, alter difficilis. Atacinus Varro in iis, per quae nomen est assecutus, interpret operis alieni, non spernendus quidem, verum ad augendam facultatem dicendi parum locuples. Ennium, sicut sacros vetustate lucos, adoremus, in quibus grandia et antiqua roboram iam non tantam habent speciem, quantam religionem. Propiores alii, atque ad hoc, de quo loquimur, magis utiles. Lascivus quidem in heroicis quoque Ovidius, et nimium amator ingenii sui: laudandus tamen partibus. Cornelius autem Severus, etiamsi versificator quam poëta melior, si tamen, ut est dictum, ad exemplar primi libri bellum Siculum perscripsisset, vindicaret sibi iure secundum locum. Sed eum consummari mors immatura non passa est: puerilia tamen eius opera et maximam indolem ostendunt et admirabilem, praecipue in aetate illa, recti generis voluntatem. Multum in Valerio Flacco nuper amisimus. Vehemens et poëticum ingenium Saleii Bassi fuit, nec ipsum senectute maturum. Rabirius ac Peditus non indigni cognitione, si vacet. Lucanus ardens, et concitatus, et sententiis clarissimus, et, ut dicam quod sentio, magis oratoribus quam poëtis annumerandus. *Quint.*, X. i. 85-90.

96. *High Appreciation of Lucan's Genius during the First Century of the Empire.*

Tu carus Latio, memorque gentis
Carmen fortior exseris togatum.
Ac primum teneris adhuc in annis
Ludes Hectora, Thessalosque currus,
Et supplex Priami potentis aurum.
Tu sedes reserabis inferorum,
Ingratus Nero dulcibus theatris
Et noster tibi proferetur Orpheus.
Dices culminibus Remi vagantes
Infandos domini nocentis ignes.
Tu castae titulum decusque Pollae
Iucunda dabis allocutione.
Mox coepta generosior iuventa,
Albos ossibus Italis Philippos,
Et Pharsalica bella detonabis,
Et fulmen ducis inter arma divi;
Libertate gravem pia Catonem,
Et gratum popularitate Magnum.

Tu Pelusiaci scelus canopi
 Deflebis pius, et Pharo cruenta
 Pompeio dabis altius sepulcrum.
 Haec primo iuvenis canes sub aevo
 Ante annos Culicis Maroniani.
 Cedet Musa rudis ferocis Enni,
 Et docti furor arduus Lucreti,
 Et qui per freta duxit Argonautas,
 Et qui corpora prima transfigurat.
 Quin maius loquor: ipsa te Latinis
 Aeneis venerabitur canentem.

Stat., Silv., III. vii. 52-80.

97. *A Sketch of the Chief Masters of Literature in the Augustan Age.*

Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumque
 Defingit Rheni luteum caput, haec ego ludo,
 Quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa,
 Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
 Arguta meretrice potes Davoque Chremeta
 Eludente senem comis garrere libellos
 Unus vivorum, Fundani; Pollio regum
 Facta canit pede ter percusso; forte epos acer,
 Ut nemo, Varius ducit; molle atque facetum
 Virgilio annuerunt gaudentes rure Camenae.
 Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
 Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
 Inventore minor; neque ego illi detrahere ausim
 Haerentem capiti cum multa laude coronam.

Hor., S., I. x. 36-49.

98. *A List of Roman Satirists.*

Satira quidem tota nostra est, in qua primus insignem laudem
 adeptus Lucilius quosdam ita deditos sibi adhuc habet ama-
 tores, ut eum non eiusdem modo operis auctoribus, sed omnibus
 poëtis praeferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum
 ab Horatio dissentio, qui "Lucilium fluere lutulentum," et,
 "esse aliquid, quod tollere possis," putat. Nam et eruditio in
 eo mira, et libertas, atque inde acerbitas, et abunde salis.
 Multo est tersior ac purus magis Horatius, et ad notandos
 hominum mores praecipuus. Multum et verae gloriae, quam-
 vis uno libro, Persius meruit. Sunt clari hodieque, et qui

olim nominabuntur. Alterum illud etiam prius satirae genus, sed non sola carminum varietate mixtum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditissimus. Plurimos hic libros et doctissimos composuit, peritissimus linguae Latinae, et omnis antiquitatis, et rerum Graecarum nostrarumque, plus tamen scientiae collaturus, quam eloquentiae. Iambus non sane a Romanis celebratus est, ut proprium opus; quibusdam interpositus: cuius acerbitas in Catullo, Bibaculo, Horatio, quamquam illi epodos intervenire reperiatur. *Quint.*, X. i. 93-96.

99. *The chief blemish in the Style of the Satirist Lucilius was want of care; but in his day, the Canons of Criticism were imperfectly understood.*

Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae
Atque alii, quorum comoedia prisca virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod malus aut fur,
Quod moechus foret aut sicarius aut alioqui
Famosus, multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce sequutus,
Mutatis tantum pedibus numerisque: facetus,
Emunctae naris, durus componere versus.
Nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,
Ut magnum, versus dictabat stans pede in uno.
Quum flueret lutulentus, erat quod tollere velles;
Garrulus atque piger scribendi ferre laborem.

Quid vetat et nosmet Lucili scripta legentes
Quaerere, num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos et euntes
Mollius, ac si quis, pedibus quid claudere senis,
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus, totidem cenatus: Etrusci
Quale fuit Cassi rapido ferventius amni
Ingenium, capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis et urbanus, fuerit limatior idem,
Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor,
Quamque poetarum seniorum turba; sed ille,
Si foret hoc nostrum fato delatus in aevum,
Detereret sibi multa, recideret omne quod ultra
Perfectum traheretur, et in versu faciendo
Saepe caput scaberet, vivos et roderet ungues.

Hor., S., I. iv. 1-12, and x. 56-71.

100. *A Plea for the Erotic Elegy.*

Sic sua lascivo cantata est saepe Catullo
 Femina, cui falsum Lesbia nomen erat.
 Nec contentus ea, multos vulgavit amores,
 In quibus ipse suum fassus adulterium est.
 Par fuit exigui similisque licentia Calvi,
 Detexit variis qui sua furta modis.
 Quid referam Ticiadae, quid Memmi carmen, apud quos
 Rebus abest omnis nominibusque pudor?
 Cinna quoque his comes est, Cinnaque procacior Anser:
 Et leve Cornifici, parque Catonis opus;
 Et quorum libris modo dissimulata Perillae
 Nomine, nunc legitur dicta Metella suo.
 Is quoque, Phasiacas Argo qui duxit in undas,
 Non potuit Veneris furta tacere suae.
 Nec minus Hortensi, nec sunt minus improba Servi
 Carmina. Quis dubitet nomina tanta sequi?
 Vertit Aristidem Sisenna: nec obfuit illi
 Historiae turpes inseruisse iocos.
 Non fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo,
 Sed linguam nimio non tenuisse mero.
 Credere iuranti durum putat esse Tibullus,
 Hoc etiam de se quod neget illa viro.
 Nec fuit hoc illi fraudi; legiturque Tibullus
 Et placet, et iam te principe notus erat.
 Invenies eadem blandi praecepta Properti;
 Districtus minima nec tamen ille nota est.
 His ego successi, quoniam praestantia candor
 Nomina vivorum dissimulare iubet.
Ov., Tr., II. 427-448, and 463-468.

101. *Ovid and his Contemporaries.*

Temporis illius colui fovique poëtas;
 Quotque aderant vates, rebar ades deos.
 Saepe suas volucres legit mihi grandior aevo,
 Quaeque necet serpens, quae iuvet herba, Macer.
 Saepe suos solitus recitare Propertius ignes;
 Iure sodalitio qui mihi iunctus erat.
 Ponticus heroo, Bassus quoque clarus iambo,
 Dulcia convictus membra fuere mei.

Et tenuit nostras numerosus Horatius aures,
 Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.
 Virgilium vidi tantum: nec avara Tibullo
 Tempus amicitiae fata dedere meae.
 Successor fuit hic tibi, Galle; Propertius illi.
 Quartus ab his serie temporis ipse fui.
 Utque ego maiores, sic me coluere minores:
 Notaque non tarde facta Thaleia mea est.
Ov., Tr., IV. x. 41-56.

102. *Ovid's Genius for Poetry and Rhetoric Characterised.*

Hanc controversiam memini ab Ovidio Nasone declamari apud rhetorem Arellium Fuscum cuius auditor fuit; nam Latronis admirator erat, cum diversum sequeretur dicendi genus. Habebat ille comptum et decens et amabile ingenium. Oratio eius iam tum nihil aliud poterat videri quam solutum carmen. Adeo autem studiose Latronem audiit, ut multas illius sententias in versus suos transtulerit. Tunc autem cum studeret habebatur bonus declamator. Hanc certe controversiam ante Arellium Fuscum declamavit, ut mihi videbatur, longe ingeniosius, excepto eo quod sine certo ordine per locos discurreret. . . . Declamabat autem Naso raro controversias et non nisi ethicas; libentius dicebat suasorias, molesta illi erat omnis argumentatio. Verbis minime licenter usus est nisi in carminibus, in quibus non ignoravit vitia sua sed amavit: manifestum potest esse, quod rogatus aliquando ab amicis suis, ut tolleret tres versus, invicem petiit, ut ipse tres exciperet in quos nihil illis liceret: aequa lex uisa est; scripserant illi quos tolli vellent secreto, hic quos tutos esse vellet: in utrisque codicillis idem versus erant, ex quibus primum fuisse narrabat Albinovanus Pedo, qui inter arbitros fuit:

Semibovemque virum semivirumque bovem;

Secundum:

Et gelidum Borean egelidumque Notum.

Ex quo adparet summi ingenii viro non iudicium defuisse ad compescendam licentiam carminum suorum sed animum: aiebat interim decentiorem faciem esse, in qua aliquis naevos fuisset.
Sen., Rh. Contr., II. ii. 8, 9, and 12.

103. *The Aesopian Fable a convenient Cloak for Contemporary Satire.*

Nunc, fábularum cūr sit inventū genus,
 Brevi docebo. Sērvitus obnoxia,
 Quia, quae volebat, nōn audebat dicere,
 Affectus proprios in fabellas transtulit,
 Calūniamque fictis elusit iocis.
 Ego illius pro sēmita feci viam,
 Et cōgitavi plūra, quam reliquerat,
 In calamitatem deligens quaedam meam.
 Quodsi accusator alius Seianō foret,
 Si tēstis alius, iūdex alius dēnique,
 Dignūm faterer esse me tantis malis,
 Nec his dolorem dēlenirem rēmediis.
 Suspicionē sī quis errabit sua,
 Et rāpiet ad se, quōd erit commune omnium,
 Stultē nudabit animi consciētiā.
 Huic excusatum mē velim nihilominus:
 Neque enim notare singulos mens est mihi,
 Verum ipsam vitam et mōres hominum ostēdere
 Rem mē professum dīcet fors aliquis gravem.
 Si Phryx Aesopus pōtuit, si Anacharsis Scytha
 Aeternam famam cōdere ingenio suo:
 Ego, literatae quī sum propior Graeciae,
 Cur sōmno inertī dēseram patriae decus,
 Threissa quum gens nūmeret auctores suos,
 Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo,
 Qui saxa cantu mōvit, et domuit feras,
 Hebrique tenuit impetus dulci mora?
 Ergo hīnc abesto, līvor, ne frustrā gemas,
 Quoniām solemnis mīhi debetur glōria.

Indūxi te ad legēdum: sincerū mihi
 Candore noto reddas iudiciū peto.

Phaedr., III., Prolog. 33-65.

104. *Criticism of Martial.*

Audio Valerium Martialem decessisse, et moleste fero. Erat homo ingeniosus, acutus, acer, et qui plurimum in scribendo et salis haberet et fellis, nec candoris minus. Prosequutus eram viatico secedentem. Dederam hoc amicitiae, dederam etiam versiculis, quos de me composuit. Fuit moris antiqui, eos, qui vel singulorum laudes, vel urbium scripserant, aut honoribus

aut pecunia ornare : nostris vero temporibus, ut alia speciosa et egregia, ita hoc in primis exolevit. Nam postquam desiimus facere laudanda, laudari quoque ineptum putamus. Quaeris, qui sint versiculi, quibus gratiam retulerim? Remitterem te ad ipsum volumen, nisi quosdam tenerem : tu, si placuerint hi, ceteros in libro requires. Adloquitur Musam, mandat, ut domum meam Exquiliis quaerat, adeat reverenter :

Sed, ne tempore non tuo disertam
 Pulses ebria ianuam, videto.
 Totos dat tetricae dies Minervae,
 Dum centum studet auribus virorum
 Hoc, quod secula posterique possint
 Arpinis quoque comparare chartis.
 Seras tutior ibis ad lucernas.
 Haec hora est tua, quum furit Lyaeus,
 Quum regnat rosa, quum madent capilli.
 Tunc me vel rigidi legant Catones.

Meritone eum, qui haec de me scripsit, et tunc dimisi amicissime, et nunc, ut amicissimum, defunctum esse doleo? Dedit enim mihi, quantum maximum potuit, daturus amplius, si potuisset. Tametsi quid homini potest dari maius, quam gloria, et laus, et aeternitas? At non erunt aeterna quae scripsit. Non erunt fortasse : ille tamen scripsit tanquam essent futura. Vale. *Plin., Epp., iii. 21.*

(2.) ORATORS AND HISTORIANS.

105. *A Comparison of Cato's Eloquence with that of some of the Greek Masters.*

Catonem vero quis nostrorum oratorum, qui quidem nunc sunt, legit? aut quis novit omnino? At quem virum, Dii boni! mitto civem aut senatorem aut imperatorem; oratorem enim hoc loco quaerimus; quis illo gravior in laudando? acerbior in vituperando? in sententiis argutior? in docendo edisserendoque subtilior? Refertae sunt orationes amplius centum quinquaginta, quas quidem adhuc invenerim et legerim, et verbis et rebus illustribus. Licet ex his eligant ea, quae notatione et laude digna sint; omnes oratoriae virtutes in eis reperientur.

Iam vero Origines eius quem florem aut quod lumen eloquentiae non habent? Amatores huic desunt, sicuti multis iam ante saeculis et Philisto Syracusio et ipsi Thucydidi. Nam ut horum concisis sententiis, interdum etiam non satis apertis quum brevitate, tum nimio acumine, officit Theopompus elatione atque altitudine orationis suae, quod idem Lysiae Demosthenes; sic Catonis luminibus obstruxit haec posteriorum quasi exaggerata altius oratio. Sed et in nostris inscitia est, quod ii ipsi, qui in Graecis antiquitate delectantur eaque subtilitate, quam Atticam appellant, hanc in Catone ne noverunt quidem. Hyperidae volunt esse et Lysiae. Laudo. Sed cur nolunt Catones? Attico genere dicendi se gaudere dicunt. Sapienter id quidem. Atque utinam imitarentur, nec ossa solum, sed etiam sanguinem! Gratum est tamen, quod volunt. Cur igitur Lysias et Hyperides amatur, quum penitus ignoretur Cato? Antiquior est huius sermo et quaedam horridiora verba: ita enim tum loquebantur. Id muta, quod tum ille non potuit, et adde numeros et ut aptior sit oratio, ipsa verba compone et quasi coagmenta, quod ne Graeci quidem veteres factitaverunt: iam neminem antepones Catoni. *Cic., Brut., xvii. 65-68.*

106. *A Criticism of Tiberius Gracchus and C. Carbo.*

Utinam in Ti. Graccho Caioque Carbone talis mens ad rempublicam bene gerendam fuisset, quale ingenium ad bene dicendum fuit! profecto nemo his viris gloria praestitisset. Sed eorum alter propter turbulentissimum tribunatum, ad quem ex invidia foederis Numantini bonis iratus accesserat, ab ipsa republica est interfectus; alter propter perpetuam in populari ratione levitatem morte voluntaria se a severitate iudicum vindicavit. Sed fuit uterque summus orator: atque hoc memoria patrum teste dicimus. Nam et Carbonis et Gracchi habemus orationes, nondum satis splendidas verbis, sed acutas prudentiaeque plenissimas. Fuit Gracchus diligentia Corneliae matris a puero doctus et Graecis litteris eruditus. Nam semper habuit exquisitos e Graecia magistros, in eis iam adolescens Diophanem Mitylenaeum, Graeciae temporibus illis disertissimum: sed ei breve tempus ingenii augendi et declarandi fuit. Carbo, quod vita suppeditavit, est in multis iudiciis caussisque cognitus. Hunc qui audierant prudentes homines, in quibus familiaris noster L. Gellius, qui se illi contubernalem in consulatu fuisse narrabat, canorum oratorem et volubilem et satis acrem atque eundem et vehementem et valde dulcem et perfectum fuisse dicebat: addebat, industrium etiam et diligentem

et in exercitationibus commentationibusque multum operae solitum esse ponere. Hic optimus illis temporibus est patronus habitus, eoque forum tenente plura fieri iudicia coeperunt. *Cic., Brut., xxvii. 103-106.*

107. *Estimate of the Genius of the Younger Gracchus.*

Sed ecce in manibus vir, et praestantissimo ingenio et flagranti studio et doctus a puero, C. Gracchus. Noli enim putare quemquam, Brute, pleniorum et uberiorum ad dicendum fuisse. Et ille, Sic prorsus, inquit, existimo atque istum de superioribus paene solum lego. Immo plane, inquam, Brute, legas censeo. Damnum enim illius immaturo interitu res Romanae Latinaeque litterae fecerunt. Utinam non tam fratri pietatem, quam patriae praestare voluisset! quam ille facile tali ingenio, diutius si vixisset, vel paternam esset vel avitam gloriam consequutus! Eloquentia quidem nescio an habuisset parem neminem. Grandis est verbis, sapiens sententiis, genere toto gravis: manus extrema non accessit operibus eius: praeclare inchoata multa, perfecta non plane. Legendus, inquam, est hic orator, Brute, si quisquam alius, iuventuti. Non enim solum acuere, sed etiam alere ingenium potest. *Cic., Brut., xxxiii. 125, 126.*

108. *Suggestions as to the use which Gracchus made of the Pipe which was played whilst he was speaking.*

Ecce autem, per tibicinia Laconica, tibiae quoque illius concionariae in mentem venit, quam C. Graccho, cum populo agenti, praeisse ac praeministrasse modulos ferunt. Sed nequaquam sic est, ut a vulgo dicitur, canere tibia solitum, qui pone eum loquentem staret, variisque modis tum demulcere animum actionemque eius, tum intendere. Quid enim foret ea re ineptius, si, ut planipedi saltanti, ita Graccho concionanti numeros et modos et frequentamenta quaedam varia tibicen incineret? Sed qui hoc compertius memoriae tradiderunt, stetisse in circumstantibus dicunt occultius, qui fistula brevi sensim graviusculum sonum inspiraret ad reprimendum sedandumque impetus vocis eius. Refervescente namque impulsu et instinctu extraneo naturalis illa Gracchi vehementia indiguisset, non, opinor, existimanda est. Marcus tamen Cicero fistulatorem istum utrique rei adhibitum esse a Graccho putat, ut sonis tum placidis tum citatis aut demissam iacentemque orationem eius erigeret, aut ferocientem saevientemque cohiberet. Verba ipsius Ciceronis apposui: "Itaque idem Gracchus, quod potes audire, Catule, ex Licinio cliente tuo literato homine, quem servum sibi habuit ille

ad manum, cum eburnea solitus est habere fistula, qui staret post ipsum occulte, cum concionaretur, peritum hominem; qui inflaret celeriter eum sonum, qui illum aut remissum excitaret, aut a contentione revocaret. *Aul. Gell.*, I. xi. 10-16.

109. *The Oratory of Servius Galba.*

Memoria teneo, Smyrnae me ex P. Rutilio Rufo audisse, quum diceret, adolescentulo se accidisse, ut ex senatusconsulto P. Scipio et D. Brutus, ut opinor, consules de re atroci magna-que quaererent. Nam quum in silva Sila facta caedes esset notique homines interfecti, insimulareturque familia, partim etiam liberi, societatis eius, quae picarias de P. Cornelio, L. Mummio censoribus redemisset, decrevisse senatum, ut de ea re cognoscerent et statuerent consules. Caussam pro publicanis accurate, ut semper solitus esset, eleganterque dixisse Laelium. Quum consules, re audita, "amplius" de consilii sententia pronuntiavissent; paucis interpositis diebus iterum Laelium multo diligentius meliusque dixisse, iterumque eodem modo a consulibus rem esse prolatam. Tum Laelium, quum eum socii domum reduxissent egissentque gratias et, ne defatigaretur, oravissent, locutum esse ita: se, quae fecisset, honoris eorum caussa studiose accurateque fecisse; sed se arbitrari, caussam illam a Ser. Galba, quod is in dicendo gravior acriorque esset, gravius et vehementius posse defendi; itaque auctoritate C. Laelii publicanos caussam detulisse ad Galbam. Illum autem, quod ei viro succedendum esset, verecunde et dubitanter recepisse; unum quasi comperendinatus medium diem fuisse, quem totum Galbam in considerata caussa componendaque posuisse; et, quum cognitionis dies esset et ipse Rutilius rogatu sociorum domum ad Galbam mane venisset, ut eum admoneret et ad dicendi tempus adduceret, usque illum, quoad ei nuntiatum esset, consules descendisse, omnibus exclusis, commentatum in quadam testudine cum servis litteratis fuisse, quorum alii aliud dictare eodem tempore solitus esset: interim quum esset ei nuntiatum tempus esse, exisse in aedes eo colore et iis oculis, ut egisse caussam, non commentatum putares. Addebat etiam, idque ad rem pertinere putabat, scriptores illos male mulcatos exisse cum Galba; ex quo significabat, illum non in agendo solum, sed etiam in meditando vehementem atque incensum fuisse. Quid multa? magna expectatione, plurimis audientibus, coram ipso Laelio sic illam caussam tanta vi tantaque gravitate dixisse Galbam, ut nulla fere pars orationis silentio praeteriretur. *Cic., Brut.*, xxii.

110. *A Comparison of the Orators Antonius and Crassus.*

Nunc ad Antonium Crassumque pervenimus! Nam ego sic existimo, hos oratores fuisse maximos et in his primum cum Graecorum gloria Latine dicendi copiam aequatam. Omnia veniebant Antonio in mentem; eaque suo quaeque loco, ubi plurimum proficere et valere possent, ut ab imperatore equites, pedites, levis armatura, sic ab illo in maxime opportunis orationis partibus collocabantur. Erat memoria summa, nulla meditationis suspicio. Imparatus semper aggredi ad dicendum videbatur: sed ita erat paratus, ut iudices, illo dicente, nonnumquam viderentur non satis parati ad cavendum fuisse. . . . Sed quum haec magna in Antonio, tum actio singularis: quae si partienda est in gestum atque vocem, gestus erat non verba exprimens, sed cum sentiis congruens: manus, humeri, latera, suppletio pedis, status, incessus omnisque motus cum verbis sentiisque consentiens; vox permanens, verum subrauca natura. Sed hoc vitium huic uni in bonum convertebat. Habebat enim flebile quiddam in questionibus aptumque quum ad fidem faciendam, tum ad misericordiam commovendam. Huic alii parem esse dicebant, alii anteponebant L. Crassum. Equidem, quamquam Antonio tantum tribuo, quantum supra dixi, tamen Crasso nihil statuo fieri potuisse perfectius. Erat summa gravitas; erat cum gravitate iunctus facetiarum et urbanitatis oratorius, non scurrilis lepos; Latine loquendi accurata et sine molestia diligens elegantia; in disserendo mira explicatio; quum de iure civili, quum de aequo et bono disputaretur, argumentorum et similitudinum copia. Nam ut Antonius coniectura movenda aut sedanda suspicione aut excitanda incredibilem vim habebat: sic in interpretando, in definiendo, in explicanda aequitate nihil erat Crasso copiosius: idque quum saepe alias, tum apud centumviros in M' Curii caussa cognitum est. Ita enim multa tum contra scriptum pro aequo et bono dixit, ut hominem acutissimum Q. Scaevolam et in iure, in quo illa caussa vertebatur, paratissimum obrueret argumentorum exemplorumque copia: atque ita tum ab his patronis aequalibus et iam consularibus caussa illa dicta est, quum uterque ex contraria parte ius civile defenderet, ut eloquentium iurisperitissimus Crassus, iurisperitorum eloquentissimus Scaevola putaretur: qui quidem quum peracutus esset ad excogitandum, quid in iure aut in aequo verum aut esset, aut non esset, tum verbis erat ad rem cum summa brevitate mirabiliter aptus. *Cic., Brut., xxxvi.—xxxix.*

111. *Criticism of the Oratory of Hortensius.*

Sed si quaerimus, cur adolescens magis floruerit dicendo, quam senior Hortensius; causas reperiemus verissimas duas. Primum, quod genus erat orationis Asiaticum, adolescentiae magis concessum, quam senectuti. Genera autem Asiaticae dictionis duo sunt: unum sententiosum et argutum, sententiis non tam gravibus et severis, quam concinnis et venustis. Aliud autem genus est non tam sententiis frequentatum, quam verbis volucre atque incitatum, quali est nunc Asia tota, nec flumine solum orationis, sed etiam exornato et faceto genere verborum. . . . Itaque Hortensius utroque genere florens, clamores faciebat adolescens. Habebat enim et Meneclium illud studium crebrarum venustarumque sententiarum; in quibus, ut in illo Graeco, sic in hoc erant quaedam magis venustae dulcesque sententiae, quam aut necessariae aut interdum utiles; et erat oratio quum incitata et vibrans, tum etiam accurata et polita. Non probabantur haec senibus. Saepe videbam quum iridentem, tum etiam irascentem et stomachantem Philippum: sed mirabantur adolescentes, multitudo movebatur. Erat excellens iudicio vulgi, et facile primas tenebat adolescens. Etsi enim genus illud dicendi auctoritatis habebat parum, tamen aptum esse aetati videbatur; et certe, quod et ingenii quaedam forma lucebat et exercitatione perfecta erat verborumque astricta comprehensio, summam hominum admirationem excitabat. Sed, quum iam honores et illa senior auctoritas gravius quiddam requireret, remanebat idem nec decebat idem; quodque exercitationem studiumque dimiserat, quod in eo fuerat acerrimum, concinnitas illa crebritasque sententiarum pristina manebat, sed ea vestitu illo orationis, quo consueverat, ornata non erat. Hoc tibi ille, Brute, minus fortasse placuit, quam placuisset, si illum flagrantem studio et florentem facultate audire potuisses. *Cic., Brut., xcv.*

112. *A Comparison of Cicero with Demosthenes.*

Ciceronem cuicumque eorum fortiter opposuerim. Nec ignoro, quantam mihi concitem pugnam, quum praesertim non sit id propositi, ut eum Demostheni comparem hoc tempore: neque enim attinet, quum Demosthenem imprimis legendum, vel ediscendum potius putem. Quorum ego virtutes plerasque arbitror similes, consilium, ordinem dividendi, praeparandi,

probandi rationem, denique, quae sunt inventionis. In eloquendo est aliqua diversitas: densior ille, hic copiosior; ille concludit astrictius, hic latius; pugnat ille acumine semper, hic frequenter et pondere; illi nihil detrahi potest, huic nihil adiaci; curae plus in illo, in hoc naturae. Salibus certe, et commiseratione, qui duo plurimum affectus valent, vincimus. Et fortasse epilogos illi mos civitatis abstulerit: sed et nobis illa, quae Attici mirantur, diversa Latini sermonis ratio minus permiserit. In epistolis quidem, quanquam sunt utriusque, dialogisve, quibus nihil ille, nulla contentio est. Cedendum vero in hoc quidem, quod ille et prior fuit, et ex magna parte Ciceronem, quantus est, fecit. Nam mihi videtur M. Tullius, quum se totum ad imitationem Graecorum contulisset, effinxisse vim Demosthenis, copiam Platonis, iucunditatem Isocratis. Nec vero quod in quoque optimum fuit, studio consecutus est tantum, sed plurimas, vel potius omnes ex se ipso virtutes extulit immortalis ingenii beatissima ubertate. Non enim "pluvias," ut ait Pindarus, "aquas colligit; sed vivo gurgite exundat," dono quodam providentiae genitus, in quo totas vires suas eloquentia experiretur. Nam quis docere diligentius, movere vehementius potest? Cui tanta unquam iucunditas affuit? Ipsa illa, quae extorquet, impetrare eum credas, et, quum transversum vi sua iudicem ferat, tamen ille non rapi videatur, sed sequi. Iam in omnibus, quae dicit, tanta auctoritas inest, ut dissentire pudeat: nec advocati studium, sed testis aut iudicis afferat fidem; quum interim haec omnia, quae vix singula quisquam intentissima cura consequi posset, fluunt illaborata, et illa, qua nihil pulchrius auditu est, oratio prae se fert tamen felicissimam facilitatem. Quare non immerito ab hominibus aetatis suae "regnare in iudiciis" dictus est: apud posteros vero id consecutus, ut Cicero iam non hominis nomen, sed eloquentiae habeatur. Hunc igitur spectemus: hoc propositum nobis sit exemplum: ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit. *Quint.*, X. i. 105–112.

113. *Criticism of the Oratory of Julius Caesar.*

De Caesare ita iudico illum omnium fere oratorum Latine loqui elegantissime; nec id solum domestica consuetudine, ut dudum de Laeliorum et Muciorum familiis audiebamur, sed, quamquam id quoque credo fuisse, tamen, ut esset perfecta illa bene loquendi laus, multis litteris et iis quidem reconditis et exquisitis summoque studio et diligentia est consecutus. Solum quidem, et quasi fundamentum oratoris vides, locutionem

emendatam et Latinam. . . . Caesar autem rationem adhibens consuetudinem vitiosam et corruptam pura et incorrupta consuetudine emendat. Itaque quum ad hanc elegantiam verborum Latinorum, quae, etiamsi orator non sis, et sis ingenuus civis Romanus, tamen necessaria est, adiungit illa oratoria ornamenta dicendi: tum videtur tamquam tabulas bene pictas collocare in bono lumine. Hanc quum habeat praecipuam laudem in communibus, non video cui debeat cedere. Splendidam quamdam, minimeque veteratoriam rationem dicendi tenet, voce, motu, forma etiam magnifica et generosa quodammodo. Tum Brutus: Orationes quidem eius mihi vehementer probantur, complures autem legi. Atque etiam commentarios quosdam scripsit rerum suarum: valde quidem, inquam, probandos; nudi enim sunt, recti et venusti, omni ornatu orationis tamquam veste detracta. Sed dum voluit alios habere parata, unde sumerent, qui vellent scribere historiam: ineptis gratum fortasse fecit, qui volent illa calamistris inurere: sanos quidem homines a scribendo deterruit. Nihil enim est in historia pura et illustri brevitate dulcius. *Cic., Brut., lxxii. 252, lxxiv. 258, and lxxv. 261, 262.*

114. *Criticism of the Oratory of Calpidius.*

Sed de M. Calidio dicamus aliquid, qui non fuit orator unus e multis, potius inter multos prope singularis fuit; ita reconditas exquisitasque sententias mollis et pellucens vestiebat oratio. Nihil tam tenerum, quam illius comprehensio verborum, nihil tam flexibile, nihil, quod magis ipsius arbitrio fingeretur, ut nullius oratoris aequè in potestate fuerit: quae primum ita pura erat, ut nihil liquidius, ita libere fluebat, ut nusquam adhaeresceret; nullum, nisi loco positum et tamquam in "vermiculato emblemate," ut ait Lucilius, structum verbum videres. Nec vero ullum aut durum aut insolens aut humile aut longius ductum; ac non propria verba rerum, sed pleraque tralata, sic tamen, ut ea non irruisse in alienum locum, sed immigrasse in suum diceret; nec vero haec soluta nec diffuentia, sed astricta numeris, non aperte nec eodem modo semper, sed varie dissimulanterque conclusis. Erant autem et verborum et sententiarum illa lumina, quae vocant Graeci *σχήματα*, quibus tamquam insignibus in ornatu distinguebatur omnis oratio. Qua de re agitur autem, illud quod multis locis in iurisconsultorum includeret formulis, id ubi esset, videbat. Accedebat ordo rerum plenus artis, actio liberalis totumque dicendi placidum et sanum genus. Quod si est optimum sua-

viter dicere, nihil est, quod melius hoc quaerendum putes. Sed quum a nobis paullo ante dictum sit tria videri esse, quae orator efficere deberet, ut doceret, ut delectaret, ut moveret, duo summe tenuit, ut et rem illustraret disserendo et animos eorum; qui audirent, devinciret voluptate. Aberat tertia illa laus, qua permoveret atque incitaret animos, quam plurimum pollere diximus; nec erat ulla vis atque contentio: sive consilio, quod eos, quorum altior oratio actioque esset ardentior, furere et bacchari arbitraretur, sive quod natura non esset ita factus, sive quod non consuesset, sive quod non posset. Hoc unum illi, si nihil utilitatis habebat, abfuit; si opus erat, defuit. *Cic., Brut., lxxix., lxxx.*

115. *Criticism of the Oratory of Calvus.*

Ipse mihi Calvus, cum unum et viginti, ut puto, libros reliquerit, vix in una aut altera oratiuncula satisfacit. Nec dissentire ceteros ab hoc meo iudicio video. Quotus enim quisque Calvi in Asitium aut in Drusum legit? At Hercule in hominum studiosorum manibus versantur adcusationes, quae in Vatinius inscribuntur; ac praecipue secunda ex his oratio. Est enim verbis ornata et sententiis, auribusque iudicum adcommodata: ut scias, ipsum quoque Calvum intellexisse, quid melius esset, nec voluntatem ei, quo sublimius et cultius diceret, sed ingenium ac vires, defuisse. *Tac. Or., 21.*

116. *Literary Characteristics of Calvus.*

Calvus qui diu cum Cicerone iniquissimam litem de principatu eloquentiae habuit, usque eo violentus actor et concitatus fuit, ut in media eius actione surgeret Vatinius reus et exclamaret: rogo vos, iudices, num, si iste disertus est, ideo me damnari oportet? Idem postea cum videret a clientibus Catonis rei sui, Pollionem Asinium circumventum in foro caedi, imponi se supra cippum iussit—erat enim parvulus statura, propter quod etiam Catullus in hendecasyllabis vocat illum “salaputtium disertum”—et iuravit, si quam iniuriam Cato Pollioni Asinio accusatori suo fecisset, se in eum iuraturum calumniam; nec umquam postea Pollio a Catone advocatisque eius aut re aut verbo violatus est. Solebat praeterea excedere subsellia sua et impetu latus usque in adversariorum partem transcurrere. Et carmina quoque eius, quamvis iocosa sint plena sunt ingentis animi, dicit de Pompeio:

Digito caput uno
Scalpit, quid credas hunc sibi velle? virum.

Compositio quoque eius in actionibus ad exemplum Demosthenis riget: nihil in illa placidum, nihil lene est, omnia excitata et fluctuantia. Hic tamen in epilogo quem pro Messio tunc tertio causam dicente habuit, non tantum leniter componit, sed etiam dicit: "credite mihi, non est turpe misereri" et cetera; omnia in illo epilogo fere non tantum emollitae compositionis sunt, sed infractae. *Sen. Rh., Contr., VII. iv. 7, 8.*

117. *Criticism of the Oratory of Curio.*

Iisdem fere temporibus aetate inferiores paullo, quam Iulius sed aequales propemodum fuerunt C. Cotta, P. Sulpicius, Q. Valerius, Cn. Pomponius, C. Curio, L. Fufius, M. Drusus, P. Antistius, nec ulla aetate uberior oratorum fetus fuit. Ex his Cotta et Sulpicius quum meo iudicio tum omnium facile primas tulerunt. Erant tamen quibus videretur illius aetatis tertius Curio, quia splendidioribus fortasse verbis utebatur et quia Latine non pessime loquebatur, usu, credo, aliquo domestico: nam litterarum admodum nihil sciebat. Nul- lum ille poetam noverat, nullum legerat oratorem, nullam memoriam antiquitatis collegerat: non publicum ius, non privatum et civile cognoverat. Itaque in Curione hoc verissime iudicari potest, nulla re una magis oratorem commen- dari, quam verborum splendore et copia. Nam quum tardus in cogitando, tum in instruendo dissipatus fuit. Reliqua duo sunt, agere et meminisse. In utroque cachinnos irridentium commovebat. Itaque quum ei nec officium deesset et flagraret studio dicendi, perpaucae ad eum caussae deferebantur. Orator autem, vivis eius aequalibus, proximus optimis numera- batur propter verborum bonitatem, ut ante dixi, et expeditam ac profluentem quodammodo celeritatem. Itaque eius orationes aspiciendas tamen censeo. Sunt illae quidem languidiores, verumtamen possunt augere et quasi alere id bonum, quod in illo mediocriter fuisse concedimus; quod habet tantam vim, ut solum, sine aliis, in Curione speciem oratoris alicuius effecerit. *Cic., Brut., xlix.*

118. *A Comparison of the Chief Orators of the later Republic.*

Multa in Asinio Pollione inventio, summa diligentia, adeo ut quibusdam etiam nimia videatur: et consilii et animi satis: a nitore et iucunditate Ciceronis ita longe abest, ut videri possit saeculo prior. At Messala nitidus et candidus, et quodammodo praeferens in dicendo nobilitatem suam; viri-

bus minor. C. vero Caesar si foro tantum vacasset, non alius ex nostris contra Ciceronem nominaretur. Tanta in eo vis est, id acumen, ea concitatio, ut illum eodem animo dixisse, quo bellavit, appareat. Exornat tamen haec omnia mira sermonis, cuius proprie studiosus fuit, elegantia. Multum ingenii in Caelio, et praecipue in accusando multa urbanitas, dignusque vir, cui et mens melior, et vita longior contigisset. Inveni qui Calvum praeferrent omnibus, inveni qui Ciceroni crederent, eum nimia contra se calumnia verum sanguinem perdidisse: sed est et sancta et gravis oratio, et custodita, et frequenter vehemens quoque. Imitator autem est Atticorum, fecitque illi properata mors iniuriam, si quid adiecturus sibi, non si quid detracturus fuit. Et Servius Sulpicius insignem non immerito famam tribus orationibus meruit. *Quint.*, X. i. 113-116.

119. *Asinius Pollio first introduced the Practice of Recitations.*

Pollio Asinius numquam admissa multitudine declamavit; nec illi ambitio in studiis defuit: primus enim omnium Romanorum advocatis hominibus scripta sua recitavit, et inde est quod Labienus, homo mentis quam linguae amarioris, dicit: "ille triumphalis senex ἀγοάσεις suas (id est declamationes) numquam populo commisit:" sive quia parum in illis habuit fiduciam, sive — quod magis crediderim — tantus orator inferius id opus ingenio suo duxit, et exerceri quidem illo volebat, gloriari fastidiebat. Audivi autem illum et viridem et postea iam senem cum Marcello Aesernino nepoti suo quasi praeciperet; audiebat illum dicentem et primum disputabat de illa parte quam Marcellus dixerat: praetermissa ostendebat, leviter tacta implebat, vitiosa coarguebat, deinde dicebat partem contrariam. Floridior erat aliquanto in declamando quam in agendo: illud strictum eius et asperum et nimis iratum ingenio suo iudicium adeo cessabat, ut in multis illi venia opus esset quae ab ipso vix impetrabatur. Marcellus, quamvis puer, iam tantae indolis erat, ut Pollio ad illum pertinere successionem eloquentiae suae crederet, cum filium Asinium Gallum relinqueret, magnum oratorem, nisi illum, quod semper evenit, magnitudo patris non produceret sed obsueret. Memini intra quartum diem quam Herium filium amiserat declamare eum nobis, sed tanto vehementius quam umquam, ut appareret hominem natura contumacem cum fortuna sua rixari; nec quicquam ex ordine vitae solito remisit, itaque cum mortuo in Syria Gaio Caesare per codicillos questus esset divus Augustus, ut erat mos

illi clementissimo viro, non civiliter tantum sed etiam familiariter, quod in tam magno et recenti luctu suo homo carissimus sibi pleno convivis cenasset, rescripsit Pollio: "eo die cenavi quo Herium filium amisi." Quis exigeret maiorem ab amico dolorem quam a patre? O magnos viros qui fortunae succumbere nesciunt et adversas res suas virtutis experimenta faciunt! declamavit Pollio Asinius intra quartum diem quam filium amiserat: praeconium illud ingentis animi fuit malis suis insultantis. *Sen. Rh., Contr., IV. Praef. 2-6.*

120. *A Sketch of Forensic Eloquence during the First Century of the Empire.*

Multa, si cum iudicio legatur, dabit imitatione digna Cassius Severus: qui, si ceteris virtutibus colorem et gravitatem orationis adiecisset, ponendus inter praecipuos foret. Nam et ingenii plurimum est in eo, et acerbitas mira; et urbanitas eius summa: sed plus stomacho, quam consilio edit. Praeterea ut amari sales, ita frequenter amaritudo ipsa ridicula est. Sunt alii multi disertí, quos persequi longum est. Eorum, quos viderim, Domitius Afer et Iulius Africanus longe praestantissimi: arte ille, et toto genere dicendi praeferendus, et quem in numero veterum locare non timeas: hic concitator, sed in cura verborum nimius, et compositione nonnunquam longior, et translationibus parum modicus. Erant clara et nuper ingenia. Nam et Trachalus plerumque sublimis, et satis apertus fuit, et quem velle optima crederes: auditus tamen maior. Nam et vocis, quantam in nullo cognovi, felicitas, et pronuntiatio vel scenis suffectura, et decor, omnia denique ei, quae sunt extra, superfuerunt. Et Vibius Crispus, compositus, et iucundus, et delectationi natus: privatis tamen causis quam publicis melior. Iulio Secundo si longior contigisset aetas, clarissimum profecto nomen oratoris apud posteros foret. Adiecisset enim, atque adiciebat ceteris virtutibus suis, quod desiderari potest. Id est autem, ut esset multo magis pugnax, et saepius ad curam rerum ab elocutione respiceret. Ceterum interceptus quoque magnum sibi vindicat locum. Ea est facundia, tanta in explicando, quod velit, gratia: tam candidum et lene et speciosum dicendi genus: tanta verborum, etiam quae assumpta sunt, proprietas: tanta in quibusdam ex periculo petitis significantia. Habebunt qui post nos de oratoribus scribent, magnam eos, qui nunc vident, materiam vere laudandi. Sunt enim summa hodie, quibus illustratur forum, ingenia. Namque et consum-

mati iam patroni veteribus aemulantur, et eos iuvenum ad optima tendentium imitatur ac sequitur industria. *Quint.*, X. i. 166-122.

121. *Criticism of the Oratory of Augustus.*

Eloquentiam studiaque liberalia ab aetate prima cupide et laboriosissime exercuit. Mutinensi bello, in tanta mole rerum, et legisse et scripsisse et declamasse quotidie traditur. Nam deinceps neque in senatu neque apud populum neque apud milites locutus est unquam, nisi meditata et composita oratione, quamvis non deficeret ad subita extemporali facultate. Ac ne periculum memoriae adiret aut in ediscendo tempus adsumeret, instituit recitare omnia. Sermones quoque cum singulis, atque etiam cum Livia sua graviore, nonnisi scriptos et e libello habebat, ne plus minusve loqueretur ex tempore. Pronunciabat dulci et proprio quodam oris sono, dabatque assidue phonasco operam. Genus eloquendi secutus est elegans et temperatum, vitatis sententiarum ineptiis atque inconcinnitate et "reconditorum verborum," ut ipse dicit, "foetoribus." Praecipuamque curam duxit, sensum animi quam apertissime exprimere. Quod quo facilius efficeret, aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret ac moraretur, neque praepositiones verbis addere, neque coniunctiones saepius iterare dubitavit, quae detractae afferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augment. Cacozelos et antiquarios, ut diverso genere vitiosos, pari fastidio sprexit. *Suet.*, *Oct.*, lxxxiv., lxxxvi.

122. *Nero was the First of the Caesars who was deficient in Eloquence.*

Adnotabant seniores, quibus otiosum est vetera et praesentia contendere, primum ex iis, qui rerum potiti essent, Neronem alienae facundiae eguisse. Nam dictator Caesar summis oratoribus aemulus: et Augusto prompta ac profluens, quae deceret principem, eloquentia fuit. Tiberius artem quoque callebat, quae verba expenderet, tum validus sensibus, aut consulto ambiguus. Etiam C. Caesaris turbata mens vim dicendi non corruptit. Nec in Claudio, quotiens meditata dissereret, elegantiam requireres. Nero puerilibus statim annis vividum animum in alia detorsit: caelare, pingere, cantus aut regimen equorum exercere: et aliquando, carminibus pangendis, inesse sibi elementa doctrinae ostendebat. *Tac.*, *Ann.*, xiii. 3.

123. *Description of the Eloquence of the Rhetorician
Porcius Latro.*

Latronis Porcii, carissimi mihi sodalis, memoriam saepius cogar retractare et a prima pueritia usque ad ultimum eius diem perductam familiarem amicitiam cum voluptate maxima repetam. Nihil illo viro gravius, nihil suavius, nihil eloquentia sua dignius. Nemo plus ingenio suo imperavit, nemo plus indulsit. In utraque parte vehementi viro modus deerat, nec intermittere studia sciebat nec repetere. Nesciebat dispensare vires suas, sed immoderati adversum se imperii fuit, ideoque studium eius prohiberi debebat, quia regi non poterat. In illo non tantum naturalis memoriae felicitas erat, sed ars summa et ad apprehendenda, quae tenere debebat, et ad custodienda, adeo ut omnes declamationes suas, quascumque dixerat, teneret, iam itaque supervacuos sibi fecerat codices: aiebat se scribere in animo. Illud unum non differam, falsam opinionem de illo in animis hominum convaluisse: putant enim, fortiter quidem, sed parum subtiliter eum dixisse, cum in illo, si qua alia virtus fuit, etiam subtilitas fuerit. Id, quod nunc a nullo fieri animadverto, semper fecit. Antequam dicere inciperet, sedens quaestiones eius, quam dicturus erat, controversiae proponebat, quod summae fiducia est. Ipsa enim actio multas latebras habet, nec facile potest, si quo loco subtilitas defuerit, apparere, cum orationis cursus iudicium audientis impediat, dicentis abscondat. Quid ergo? unde haec de illo fama? nihil est iniquius his, qui nusquam putant esse subtilitatem, nisi ubi nihil est praeter subtilitatem, et in illo cum omnes oratoriae virtutes essent, hoc fundamentum tot et tantis superstructis molibus obruebatur, nec deerat in illo, sed non eminebat, et nescio an maximum vitium subtilitas sit, nimis se ostendere. Non placebat illi orationem inflectere nec umquam recta via discedere nisi cum hoc aut necessitas coegisset, aut magna suasisset utilitas. *Sen. Rh., Contr., I. Praef. 13, et seq.*

124. *Description of the Eloquence of the Rhetoricians
Arellius Fuscus and Fabianus.*

Erat explicatio Fusci Arelli splendida quidem sed operosa et implicata, cultus nimis adquisitus, compositio verborum mollior quam ut illam tam sanctis fortibusque praeceptis praeparans se animus pati posset; summa inaequalitas orationis, quae modo exilis erat, modo nimia licentia vaga et effusa: principia, argumenta, narrationes aride dicebantur, in descriptionibus extra

legem omnibus verbis, dummodo niterent, permissa libertas; nihil acre, nihil solidum, nihil horridum; splendida oratio et magis lasciva quam laeta. Ab hac cito se Fabianus separavit et luxuriam quidem cum voluit abiecit, obscuritatem non potuit evadere; haec illum usque in philosophiam prosecuta est; saepe minus quam audienti satis est eloquitur, et in summa eius ac simplicissima facultate dicendi antiquorum tamen vitiorum remanent vestigia, quaedam tam subito desinunt, ut non brevia sint sed abrupta. Dicebat autem Fabianus fere dulces sententias et quotiens inciderat aliqua materia quae convitium seculi reciperet, inspirabat magno magis quam acri animo. Deerat illi oratorium robur et ille pugnatorius mucro, splendor vero velut voluntarius non elaboratae orationi aderat. Vultus dicentis lenis et pro tranquillitate morum remissus; vocis nulla contentio, nulla corporis adseveratio, cum verba velut iniussa fluerent. Iam videlicet compositus et pacatus animus, cum veros compressisset affectus et iram doloremque procul expulisset, parum bene imitari poterat quae effugerat. Suasoriis aptior erat; locorum habitus fluminumque decursus et urbium situs moresque populorum nemo descripsit abundantius, numquam inopia verbi substitit, sed velocissimo ac facillimo cursu omnes res beata circumfluebat oratio. *Sen. Rh., Contr., II. Praef. 1-3.*

125. *Description of the Eloquence of the Rhetorician Q. Haterius.*

Declamabat autem Haterius admissio populo ex tempore: solus omnium Romanorum, quos modo ipse cognovi, in Latinam linguam transtulit Graecam facultatem. Tanta erat illi velocitas orationis, ut vitium fieret, itaque divus Augustus optime dixit: "Haterius noster sufflaminandus est." Adeo non currere sed decurrere videbatur nec verborum illi tantum copia sed etiam rerum erat: quotiens velles eandem rem et quamdiu velles diceret, aliis totiens figuris, aliis tractationibus, ita ut regi posset nec consumi. Regi autem ab ipso non poterat; alioquin libertum habebat cui pareret; sic ibat quomodo ille aut concitaverat eum aut refraenaverat, iubebat illum transire cum aliquamdiu locum dixerat: transibat; insistere iubebat eidem loco: permanebat; iubebat epilogum dicere: dicebat; in sua potestate habebat ingenium, in aliena modum. Memini illum cum libertinum reum defenderet, cui obiciebatur quod patroni concubinus fuisset, dixisse: in pudicitia in ingenuo crimen est, in servo necessitas, in liberto officium. Res in iocos abiit: "non facis mihi officium," et "multum ille huic in officiis ver-

satur," ex eo impudici et obsceni aliquamdiu officiosi vocitati sunt. Memini et illam contradictionem sic ab illo positam magnam materiam Pollionis Asinii et tunc Cassi Severi iocis praeuisse: "at, inquit, inter pueriles condiscipulorum sinus lasciviam manu obscena iussisti," et pleraque huius generis illi obiciebantur. Multa erant quae reprehenderes, multa quae suspiceres, cum torrentis modo magnus quidem sed turbidus flueret, redimebat tamen vitia virtutibus et plus habebat quod laudares quam cui ignosceres, sicuti in ea in qua flevit declamatione. *Sen. Rh., Contr., IV. Praef. 7-11.*

126. *Description of the Eloquence of the Rhetorician
Mamercus Aemilius Scaurus.*

De Scauro si me interrogatis, cum illum mecum audieritis, iniqui estis. Non novi quemquam cuius ingenio populus Romanus pertinacius ignoverit. Dicebat neglegenter: saepe causam in ipsis subselliis, saepe dum amicitur discebat; deinde litiganti similior quam agenti cupiebat evocare aliquam vocem adversariorum et in altercationem pervenire: vires suas noverat. Nihil erat illo venustius, nihil paratius: genus dicendi antiquum, verborum quoque non vulgarium gravitas, ipse vultus habitusque corporis mire ad auctoritatem oratoriam aptatus. Sed ex his omnibus sciri potest, non quantum oratorem praestaret ignavus Scaurus sed quantum desereret. Pleraeque actiones malae in omnibus tamen aliquod magni neglectique ingeni vestigium extabat, raro aliqua actio bona, sed quam fortunae imputares. Eo illum longa immo perpetua desidia perduxerat ut nihil curare vellet, nihil posset. Orationes septem edidit quae deinde ex senatusconsulto combustae sunt. Bene cum illo ignis egerat, sed extant libelli qui cum fama eius pugnant, multo quidem solutiores ipsis actionibus; illas enim cum destitueret cura, calor adiuvabat; hi caloris minus habent, neglegentiae non minus. *Sen. Rh., Contr., X. Praef. 2-4.*

127. *Description of the Eloquence of the Rhetorician
Caesius Bassus.*

Primum tantundem erat in homine quantum in ingenio: corporis magnitudo conspicua suavitas valentissimae vocis—quamvis haec inter se raro coeant, ut eadem vox et dulcis sit et solida—pronuntiatio quae histrionem posset producere nec tamen quae histrionis posset videri, nec enim quicquam magis in illo mirareris quam quod gravitas quae deerat vitae, actioni supererat:

quamdiu citra iocos se continebat, censoria oratio erat. Deinde ipsa quae dicebat meliora erant quam quae scribebat. Vir enim praesentis animi et maioris ingenii quam studii magis placebat in his quae inveniebat quam in his quae attulerat. Iam vero iratus commodius dicebat, et ideo diligentissime cavebant homines ne dicentem interpellarent. Uni illi proderat excuti; melius semper fortuna quam cura de illo merebat. Numquam tamen haec felicitas illi persuasit negligentiam. Uno die privatas plures agebat et ita ut alteram ante meridiem ageret, alteram post meridiem; publicam vero numquam amplius quam unam uno die. Nec tamen scio quem reum illi defendere nisi se contigerit: adeo nusquam rerum ullam materiam dicendi nisi in periculis suis habuit. Sine commentario numquam dixit nec hoc commentario contentus erat in quo nudae res ponuntur, sed maxima parte perscribebatur actio; illa quoque quae salse dici poterant adnotabantur; sed cum procedere nollet nisi instructus, libenter ab instrumentis recedebat. Ex tempore coactus dicere infinito se antecedeat. Numquam non utilius erat illi deprehendi quam praeparari; sed magis illum suspiceret quod diligentiam non relinquebat, cum illi tam bene temeritas cederet. Omnia ergo habebat quae illum ut bene declamaret, instruerent. *Sen. Rh., Contr., III. Praef. 3-7.*

128. *The Oratory of Germanicus Caesar.*

Non ego laudandus; sed sunt tua pectora lacte
 Et non calcata candidiora nive:
 Mirarisque alios, quum sis mirabilis ipse;
 Nec lateant artes, eloquiumque tuum.
 Te iuvenum princeps, cui dat Germania nomen,
 Participem studii Caesar habere solet.
 Tu comes antiquus, tu primis iunctus ab annis,
 Ingenio mores aequiparante, places.
 Te dicente prius fit protinus impetus illi:
 Teque habet, elicias qui sua verba tuis.
 Quum tu desistis, mortaliaque ora quierunt,
 Clausaque non longa conticuere mora;
 Surgit Iuleo iuvenis cognomine dignus,
 Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis:
 Dumque silens adstat, status est vultusque disertus,
 Spemque decens doctae vocis amictus habet.
 Mox, ubi pulsa mora est, atque os coeleste solutum,
 Hoc Superos iures more solere loqui:

Atque, Haec est, dicas, facundia principe digna :
Eloquio tantum nobilitatis inest.

Ov. Pont., II. v. 39-54.

129. *The Eloquence of M. Aurelius.*

An parum animadvertis, quanto studio quantoque favore et voluptate dicentem te audiat senatus populusque Romanus? et spondeo, quanto saepius audierit, tanto flagrantius amabit. Ita multa et grata sunt ingenii et oris et vocis et facundiae tuae delenimenta. Nimirum quisquam superiorum imperatorum (imperatoribus enim te comparare malo, ne viventibus compararem) quisquam illorum his figurationibus uteretur, quae Graeci schemata vocant? Ne longius repetam, vel proximo senatu, cum Cyzicenorum gravem causam commemorares, ita orationem tuam figurasti, quam figuram Graeci παράλειψιν appellant, ut praetereundo tamen diceres et dicendo tamen praeterires. In quo multa simul laudanda sunt; primum hoc te perspexisse sociorum graves aerumnas non perpetua nec recta aut proluxa oratione exaggerandas, indicandas tamen esse impensius, ut digni senatus misericordia et auxilio viderentur. Deinde ita breviter rem omnem atque ita valide elocutus es, ut paucissimis verbis omnia, quae res posceret, continerentur, ut non ocius aut vehementius terra urbem illam quam animos audientium tua oratio moverit. Sed mihi crede, amplissimum te iam in eloquentia tenere locum brevique summam eius cacumen aditurum. In oratione tua Cyzicena, cum deos precaveris et, si fas est, obsecro addidisti: quod ego me non memini legisse: observari enim et reseccari populus aut iudices solebant, sed me forsitan memoria fugerit: tu diligentius animadvertito. *Fronto Ad Ant. Imp., I. ii., ed. Naber., p. 146.*

130. *Historical and other Writings of Julius Caesar.*

Reliquit et rerum suarum commentarios, Gallici civilisque belli Pompeiani. Nam Alexandrini Africique et Hispaniensis incertus auctor est. Alii Oppium putant, alii Hirtium: qui etiam Gallici belli novissimum imperfectumque librum suppleverit. De commentariis Cicero in eodem libro sic refert: "Commentarios scripsit, valde quidem probandos: nudi sunt, recti et venusti, omni ornatu orationis tanquam veste detracta: sed dum voluit, alios habere parata, unde sumerent, qui vellent scribere historiam, ineptis gratum fortasse fecit, qui illa volent calamistris inurere, sanos quidem homines a scribendo deter-

ruit." De iisdem commentariis Hirtius ita praedicat: "Adeo probantur omnium iudicio, ut praerepta, non praebita, facultas scriptoribus videatur. Cuius tamen rei maior nostra, quam reliquorum, est admiratio. Ceteri enim, quam bene atque emendate, nos etiam, quam facile atque celeriter eos perscripserit, scimus." Pollio Asinius parum diligenter parumque integra veritate compositos putat, quum Caesar pleraque, et quae per alios erant gesta, temere crediderit, et, quae per se, vel consulto vel etiam memoria lapsus, perperam ediderit: existimatque rescripturum et correcturum fuisse. Reliquit et "de Analogia" libros duos, et "Anticatones" totidem, ac praeterea poëma, quod inscribitur "Iter." Quorum librorum primos in transitu Alpium, quum ex citeriore Gallia, conventibus peractis, ad exercitum rediret; sequentes sub tempus Mundensis proelii fecit; novissimum, dum ab Urbe in Hispaniam ulteriorem quarto et vicesimo die pervenit. "Epistolae" quoque eius "ad senatum" exstant, quas primus videtur ad paginas et formam memorialis libelli convertisse, quum antea consules et duces nonnisi transversa charta mitterent scriptas. Exstant et "ad Ciceronem," item "ad familiares" domesticis de rebus: in quibus si qua occultius perferenda erant, per notas scripsit, id est, sic structo literarum ordine, ut nullum verbum effici posset: quae si quis investigare et persequi velit, quartam elementorum literam, id est, "d" pro "a" et perinde reliquas commutet. Feruntur et a puero et ab adolescentulo quaedam scripta, ut "Laudes Herculis, tragoedia Oedipus," item "Dicta collectanea." Quos omnes libellos vetuit Augustus publicari in epistola, quam brevem admodum ac simplicem ad Pompeium Macrum, cui ordinandas bibliothecas delegaverat, misit. *Suet., Jul., lvi.*

131. *A Criticism of Sallust by Livy.*

Tunc deinde retulit aliquam Thucydidis sententiam: *δεινὰ γὰρ αἱ εὐπραξίαι συγκρύψαι καὶ συσιώσαι τὰ ἐκάστων ἀμαρτήματα*; deinde Sallustianam: res secundae mire sunt vitiis optentui. Cum sit praecipua in Thucydide virtus brevitās, hac eum Sallustius vicit et in suis illum castris cecidit; nam in sententia Graeca tam brevi habes quae salvo sensu detrahas: *deme vel συγκρύψαι vel συσιώσαι, deme ἐκάστων*: constabit sensus, etiamsi non aequè comptus, aequè tamen integer. At ex Sallusti sententia nihil demi sine detrimento sensus potest. T. autem Livius tam iniquus Sallustio fuit, ut hanc ipsam sententiam et tamquam translatam et tamquam corruptam dum transfertur

obiceret Sallustio. Nec hoc amore Thucydidis facit, ut illum praeferat, sed laudat quem non timet et facilius putat posse a se Sallustum vinci si ante a Thucydide vincatur. *Sen. Rh., Contr., IX. i. 13.*

132. *Account of the Literary Labours of the Elder Pliny.*

Pergratum est mihi, quod tam diligenter libros avunculi mei lectitas, ut habere omnes velis, quaerasque, qui sint omnes. Fungar indicis partibus, atque etiam, quo sint ordine scripti, notum tibi faciam. Est enim haec quoque studiosis non iniucunda cognitio. De iaculatione equestri unus. Hunc, quum praefectus alae militaret, pari ingenio curaue composuit. De vita Pomponii Secundi duo, a quo, singulariter amatus, hoc memoriae amici quasi debitum munus exsolvit. Bellorum Germaniae viginti, quibus omnia quae cum Germanis gessimus bella collegit. Inchoavit, quum in Germania militaret, somnio monitus. Adstitit ei quiescenti Drusi Neronis effigies, qui Germaniae latissime victor ibi periit: commendabat memoriam suam, orabatque, ut se ab iniuria oblivionis adsereret. Studiosi tres, in sex volumina propter amplitudinem divisi: quibus oratorem ab incunabulis instituit et perfecit. Dubii sermonis octo: scripsit sub Nerone, novissimis annis, quum omne studiorum genus paullo liberius et erectius periculosum servitus fecisset. A fine Aufidii Bassi triginta unus. Naturae historiarum triginta septem, opus diffusum, eruditum, nec minus varium quam ipsa natura. Miraris, quod tot volumina, multaque in his tam scrupulosa, homo occupatus absolverit? Magis miraberis, si scieris, illum aliquamdiu caussas actitasse; decessisse anno sexto et quinquagesimo: medium tempus dis-tentum impeditumque qua officiis maximis, qua amicitia principum egisse. Sed erat acre ingenium, incredibile studium, summa vigilantia. Lucubrare Vulcanalibus incipiebat, non auspicandi causa, sed studendi, statim a nocte multa: hieme vero, ab hora septima, vel quum tardissime, octava, saepe sexta. Erat sane somni paratissimi, nonnunquam etiam inter ipsa studia instantis et deserentis. Ante lucem ibat ad Vespasianum imperatorem: nam ille quoque noctibus utebatur: inde ad delegatum sibi officium. Reversus domum, quod reliquum erat temporis, studiis reddebat. Memini quemdam ex amicis, quum lector quaedam perperam pronuntiasset, revocasse et repeti coëgis: huic avunculum meum dixisse: "Intellexeras nempe?" quum ille adnuisset, "Cur ergo revocabas? decem amplius versus hac tua interpellatione perdidimus." Tanta

erat parsimonia temporis. Surgebat aestate a coena, luce; hieme, intra primam noctis; et tanquam aliqua lege cogente. Haec inter medios labores urbisque fremitum. In secessu solum balinei tempus studiis eximebatur. Quum dico balinei, de interioribus loquor. Nam dum destringitur tergiturque, audiebat aliquid aut dictabat. In itinere, quasi solutus ceteris curis, huic uni vacabat. Ad latus notarius cum libro et pugillaribus, cuius manus hieme manicis muniebantur, ut ne coeli quidem asperitas ullum studiis tempus eriperet: qua ex causa Romae quoque sella vehebatur. Hac intentione tot ista volumina peregit, Electorumque commentarios centum sexaginta mihi reliquit, opistographos quidem et minutissime scriptos: qua ratione multiplicatur hic numerus. *Plin., Epp., iii. 5.*

133. *Pliny congratulates himself on his Literary Friendship for Tacitus.*

Librum tuum legi, et quam diligentissime potui, adnotavi, quae commutanda, quae eximenda arbitrarer. Nam et ego verum dicere adsuevi, et tu libenter audire. Neque enim ulli patientius reprehenduntur, quam qui maxime laudari merentur. Nunc a te librum meum cum adnotationibus tuis exspecto. O iucundas, o pulchras vices! Quam me delectat, quod, si qua posteris cura nostri, usquequaque narrabitur, qua concordia, simplicitate, fide, vixerimus! Erit rarum et insigne, duos homines, aetate, dignitate propemodum aequales, nonnullius in literis nominis (cogor enim de te quoque parcius dicere, quia de me simul dico) alterum alterius studia fovisse. Equidem adolescentulus, quum iam tu fama gloriaque floreres, te sequi, tibi "longo, sed proximus, intervallo" et esse et haberi concupiscebam. Et erant multa clarissima ingenia: sed tu mihi (ita similitudo naturae ferebat) maxime imitabilis, maxime imitandus videbaris. Quo magis gaudeo, quod, si quis de studiis sermo, una nominamur; quod de te loquentibus statim occurro. Nec desunt, qui utrique nostrum praeferantur. Sed nihil interest mea, quo loco iungimur. Nam mihi primus, qui a te proximus. Quin etiam in testamentis debes adnotasse: nisi quis forte alterutri nostrum amicissimus, eadem legata, et quidem pariter, accipimus. Quae omnia huc spectant, ut invicem ardentius diligamus, cum tot vinculis nos studia, mores, fama, suprema denique hominum iudicia constringant. Vale. *Plin., VII. xx.*

134. *The High Estimation in which Tacitus and Pliny were held by their Contemporaries.*

Frequenter agenti mihi evenit, ut centumviri, quum diu se intra iudicum auctoritatem gravitatemque tenuissent, omnes repente quasi victi coactique consurgerent laudarentque. Frequenter e senatu famam, qualem maxime optaveram, retuli: nunquam tamen maiorem cepi voluptatem, quam nuper ex sermone Cornelii Taciti. Narrabat, sedisse secum Circensibus proximis equitem Romanum: hunc post varios eruditosque sermones requisisse, "Italicus es, an provincialis?" se respondisse, "Nosti me, et quidem ex studiis." Ad hoc illum, "Tacitus es, an Plinius?" Exprimere non possum, quam sit iucundum mihi, quod nomina nostra, quasi literarum propria, non hominum, literis redduntur; quod uterque nostrum his etiam ex studiis notus, quibus aliter ignotus est. Accidit aliud ante pauculos dies simile. Recumbebat mecum vir egregius, Fabius Rufinus: super eum municeps ipsius, quo ille die primum in urbem; cui Rufinus, demonstrans me, "Vides hunc?" Multa deinde de studiis nostris. Et ille, "Plinius est," inquit. Verum fatebor, capio magnum laboris mei fructum. An, si Demosthenes iure laetatus est, quod illum anus Attica ita demonstravit, Οὗτός ἐστι Δημοσθένης, ego celebritate nominis mei gaudere non debeo? Ego vero et gaudeo, et gaudere me dico. Neque enim vereor, ne iactantior videar, quum de me aliorum iudicium, non meum, profero: praesertim apud te, qui nec ullius invides laudibus, et faves nostris. Vale. *Plin., Epp., ix. 23.*

D. MISCELLANEOUS CRITICISM.

135. *The Analogy between Poetry and Painting.*

Humano capiti cervicem pictor equinam
Iungere si velit, et varias inducere plumas
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne:
Spectatum admissi risum teneatis, amici?
Credite, Pisones, isti tabulae fore librum

Persimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae
 Fingentur species, ut nec pes nec caput uni
 Reddatur formae. "Pictoribus atque poetis
 Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas."
 Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim,
 Sed non ut placidis coeant immitia, non ut
 Serpentes avibus gementur, tigribus agni.
 Inceptis gravibus plerumque et magna professis
 Purpureus, late qui splendeat, unus et alter,
 Adsuitur pannus, quum lucus et ara Dianae
 Et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
 Aut flumen Rhenum aut pluvius describitur arcus.
 Sed nunc non erat his locus. Et fortasse cupressum
 Scis simulare: quid hoc, si fractis enatat expses
 Navibus, aere dato qui pingitur? Amphora coepit
 Institui: currente rota cur urceus exit?
 Denique sit quodvis simplex dumtaxat et unum.

Hor., A. P., 1-23.

136. *Genuine Feeling is the Soul of Poetry.*

Proicit ampullas et sesquipedalia verba,
 Si curat cor spectantis tetigisse querela.
 Non satis est pulchra esse poemata: dulcia sunt,
 Et quocumque volent, animum auditoris agunto.
 Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
 Humani vultus. Si vis me flere, dolendum est
 Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia laedent,
 Telephe vel Peleu; male si mandata loqueris,
 Aut dormitabo aut ridebo. Tristia moestum
 Vultum verba decent, iratum plena minarum,
 Ludentem lasciva, severum seria dictu.
 Format enim natura prius nos intus ad omnem
 Fortunarum habitum: juvat aut impellit ad iram
 Aut ad humum maerore gravi deducit et angit,
 Post effert animi motus interprete lingua.

Hor., A. P., 96-111.

137. *Poverty and petty Anxieties are incompatible with a lofty Poetical Imagination.*

Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
 Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
 Communi feriat carmen triviale moneta,

Hunc, qualem nequeo monstrare et sentio tantum,
 Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
 Impatiens, cupidus silvarum aptusque bibendis
 Fontibus Aonidum. Neque enim cantare sub antro
 Pierio thyrsumve potest contingere sana
 Paupertas atque aeris inops, quo nocte dieque
 Corpus eget. Satur est, quum dicit Horatius Euoe!
 Quis locus ingenio, nisi quum se carmine solo
 Vexant et dominis Cirrhæ Nysaeque feruntur
 Pectora nostra, duas non admittentia curas?
 Magnae mentis opus, nec de lodice paranda
 Adtonitæ, currus et equos faciesque deorum
 Adspicere, et qualis Rutulum confundat Erinnyes.
 Nam si Virgilio puer et tolerabile deesset
 Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri:
 Surda nihil gerneret grave buccina. Poscimus, ut sit
 Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
 Cuius et alveolos et laenam pignerat Atreus.

Juv., vii. 53-73.

138. *The Value of Candid Criticism to the Poet.*

Tu seu donaris seu quid donare voles cui,
 Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
 Laetitiae; clamabit enim: "Pulchre!" "Bene!" "Recte!"
 Pallescet super his, etiam stillabit amicis
 Ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram.
 Ut, quæ conductæ plorant in funere, dicunt
 Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: sic
 Derisor vero plus laudatore movetur.
 Reges dicuntur multis urgere culullis
 Et torquere mero, quem perspexisse laborant,
 An sit amicitia dignus: si carmina condes,
 Numquam te fallant animi sub vulpe latentes.
 Quinctilio si quid recitares, "Corrige, sodes,
 Hoc" aiebat "et hoc." Melius te posse negares,
 Bis terque expertum frustra, delere iubebat,
 Et male tornatos incudi reddere versus.
 Si defendere delictum quam vertere mallets,
 Nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
 Quin sine rivali teque et tua solus amares.
 Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,
 Culpabit duos, incomtis adlinet atrum
 Transverso calamo signum, ambitiosa recidet

Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
 Arguet ambigue dictum, mutanda notabit,
 Fiet Aristarchus. Non dicet: "Cur ego amicum
 Offendam in nugis?" Hae nugae seria ducent
 In mala derisum semel exceptumque sinistre.

Hor., A. P., 426-452.

139. *The Claims of Comedy and Satire to be considered
 as Poetry.*

Primum ego me illorum, dederim quibus esse poetas,
 Excerptam numero. Neque enim concludere versum
 Dixeris esse satis; neque, si quis scribat, uti nos,
 Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
 Ingenium cui sit, cui mens divinior atque os
 Magna sonaturum, des nominis huius honorem.
 Idcirco quidam, comoedia necne poema
 Esset, quaesivere, quod acer spiritus ac vis
 Nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
 Differt sermoni, sermo merus. At pater ardens
 Saevit, quod meretrice nepos insanus amica
 Filius uxorem grandi cum dote recuset,
 Ebrius et, magnum quod dedecus, ambulet ante
 Noctem cum facibus. Numquid Pomponius istis
 Audiret leviora, pater si viveret? Ergo
 Non satis est puris versum perscribere verbis,
 Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
 Quo personatus pacto pater. His, ego quae nunc,
 Olim quae scripsit Lucilius, eripias si
 Tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est
 Posterius facias, praeponens ultima primis:
 Non, ut si solvas "Postquam Discordia tetra
 Belli ferratos postes portasque refregit,"
 Invenias etiam disiecti membra poetae.

Hor., Sat., I. iv. 39-62.

140. *Reasons for Writing Satire.*

Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
 Per quem magnus equos Auruncae flexit alumnus,
 Si vacat et placidi rationem admittitis, edam.
 Quum tener uxorem ducat spado, Maevia Tuscum
 Figat aprum et nuda teneat venabula mamma;
 Patricios omnes opibus quum provocet unus,

Quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat :
 Quum pars Niliacae plebis, quum verna Canopi
 Crispinus, Tyrias humero revocante lacernas,
 Ventilet aestivum digitis sudantibus aurum,
 Nec sufferre queat maioris pondera gemmae :
 Difficile est satiram non scribere. Nam quis iniquae
 Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se,
 Causidici nova quum veniat lectica Mathonis
 Plena ipso ? post hunc magni delator amici
 Et cito rapturus de nobilitate comesa
 Quod superest, quem Massa timet, quem numere palpat
 Carus et a trepido Thymeles submissa Latino ?
 Haec ego non credam Venusina digna lucerna ?
 Quum fas esse putet curam sperare cohortis,
 Qui bona donavit praesepibus et caret omni
 Maiorum censu, dum pervolat axe citato
 Flaminiam puer Automedon ; (nam lora tenebat,
 Ipse lacernatae quum se iactaret amicae)
 Nonne libet medio ceras implere capaces
 Quadrivio ? quum iam sexta cervice feratur
 Hinc atque inde patens ac nuda paene cathedra
 Et multum referens de Maecenate supino
 Signator, falso qui se lautum atque beatum
 Exiguis tabulis et gemma fecerat uda ?
 Occurrit matrona potens, quae, molle Calenum
 Porrectura viro miscet sitiente rubetam,
 Instituitque rudes melior Locusta propinquas
 Per famam et populum nigros efferre maritos.
 Si natura negat, facit indignatio verum.

Juv., Sat., I. 19-79.

141. *Use of Ridicule as a Literary and Moral Instrument.*

Ergo non satis est, risu diducere rictum
 Auditoris (et est quaedam tamen hic quoque virtus)
 Est brevitatis opus, ut currat sententia, neu se
 Impediat verbis lassas onerantibus aures ;
 Et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
 Defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
 Interdum urbani, parcentis viribus atque
 Extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
 Fortius et melius magnas plerumque secat res.

Illi, scripta quibus comoedia prisca viris est,
 Hoc stabant, hoc sunt imitandi ; quos neque pulcher
 Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
 Nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.

Hor., Sat., I. x. 7-19.

142. *National Greatness an Incentive to Patriotic Poetry.*

Optima nutricum nostris Lupa Martia rebus,
 Qualia creverunt moenia lacte tuo !
 Moenia namque pio conor disponere versu :
 Heu mihi, quod nostro est parvus in ore sonus !
 Sed tamen exiguo quodcunque e pectore rivi
 Fluxerit, hoc patriae serviet omne meae.
 Ennius hirsuta cingat sua dicta corona :
 Mi folia ex hедера porrige, Bacche, tua ;
 Ut nostris tumefacta superbiat Umbria libris,
 Umbria Romani patria Callimachi.
 Scandentes si quis cernet de vallibus arces,
 Ingenio muros aestimet ille meo.
 Roma fave, tibi surgit opus : date candida cives
 Omina, et inceptis dextera cantet avis.
 Sacra diesque canam, et cognomina prisca locorum :
 Has meus ad metas sudet oportet equus.

Prop., IV. i. 55-70.

143. *Horace's Independent Literary Position.*

O imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
 Bilem, saepe iocum vestri movere tumultus !
 Libera per vacuum posui vestigia princeps,
 Non aliena meo pressi pede. Qui sibi fidit,
 Dux regit examen. Parios ego primus iambos
 Ostendi Latio, numeros animosque sequutus
 Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
 Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
 Quod timui mutare modos et carminis artem ;
 Temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho,
 Temperat Alcaeus, sed rebus et ordine dispar,
 Nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris,

Nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
Vulgavi fidicen ; iuvat immemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventosae plebis suffragia venor
Impensis caenarum et tritae munere vestis ;
Non ego, nobilium scriptorum auditor et ultor,
Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.
Hinc illae lacrimae.

Hor., Ep., I. xix. 19-41.

144. *Horace complains that the Romans showed a Deficient Sense of Harmony in their Treatment of the Iambic Measure.*

Syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus,
Pes citus : unde etiam trimetris accrescere iussit
Nomen iambeis, quum senos redderet ictus
Primus ad extremum similis sibi : non ita pridem,
Tardior ut paullo graviorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in iura paterna recepit
Commodus et patiens, non ut de sede secunda
Cederet aut quarta socialiter. Hic et in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
In scenam missos cum magno pondere versus,
Aut operae celeris nimium curaue carentis,
Aut ignoratae premit artis crimine turpi.
“ Non quivis videt immodulata poemata iudex,
Et data Romanis venia est indigna poetis.”
Idcircone vager scribamque licenter ? an omnes
Visuiros peccata putem mea, tutus et intra
Spem veniae cautus ? Vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Graeca
Nocturna versate manu, versate diurna.
At vestri proavi Plautinos et numeros et
Laudavere sales, nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte, mirati ; si modo ego et vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto
Legitimumque sonum digitis callemus et aure.

Hor., A. P., 251-274.

145. *The Dramatic Poet should remember that Boyhood, Youth, Manhood, and Age, have each their own Separate and Peculiar Character.*

Si plausoris eges aulaea manentis et usque
 Sessuri, donec cantor "Vos plaudite" dicat;
 Aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
 Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
 Reddere qui voces iam scit puer et pede certo
 Signat humum, gestit paribus colludere et iram
 Colligit ac ponit temere et mutatur in horas.
 Imberbis iuvenis, tandem custode remoto,
 Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi,
 Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
 Utilium tardus provisor, prodigus aeris,
 Sublimis cupidusque et amata relinquere pernix.
 Conversis studiis aetas animusque virilis
 Quaerit opes et amicitias, inservit honori,
 Commisisse cavet, quod mox mutare laboret.
 Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
 Quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti,
 Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
 Dilator, spe longus, iners avidusque futuri,
 Difficilis, querulus, laudator temporis acti
 Se puero, castigator censorque minorum.
 Multa ferunt anni venientes commoda secum,
 Multa recedentes adimunt: ne forte seniles
 Mandentur iuveni partes pueroque viriles;
 Semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.

Hor., A. P., 154-178.

146. *Horace's Literary Friendship for Tibullus.*

Albi, nostrorum sermonum candide iudex,
 Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
 Scribere, quod Cassi Parmensis opuscula vincat?
 An tacitum silvas inter reptare salubres,
 Curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
 Non tu corpus eras sine pectore: di tibi formam,
 Di tibi divitias dederunt artemque fruendi.
 Quid voveat dulci nutricula maius alumno,
 Qui sapere et fari possit quae sentiat, et cui
 Gratia, fama, valetudo contingat abunde,

Et mundus victus non deficiente crumena?
Inter spem curamque, timores inter et iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
Grata superveniet, quae non sperabitur, hora.
Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
Quum ridere voles Epicuri de grege porcum.

Hor., Ep., I. iv.

147. *Mutual Admiration among the Roman "Literati."*

Frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores,
Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille.
Qui minus argutos vexat furor iste poetas?
Carmina compono, hic elegos—mirabile visu
Caelatumque novem Musis opus! Adspice primum,
Quanto cum fastu, quanto molimine circum-
Spectemus vacuum Romanis vatibus aedem;
Mox etiam, si forte vacas, sequere et procul audi,
Quid ferat et quare sibi nectat uterque coronam.
Caedimur, et totidem plagis consumimus hostem
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcaeus puncto illius; ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? Si plus adposcere visus,
Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Quum scribo et supplex populi suffragia capto;
Idem, finitis studiis et mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.

Hor., Ep., II. ii. 87-105.

148. *The Immortality of Song.*

Exegi monumentum aere perennius,
Regalique situ pyramidum altius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series et fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Libitinam: usque ego postera
Crescam laude recens, dum capitolium
Scandet cum tacita Virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus
Et qua pauper aquae Daunus agrestium

Regnavit populorum, ex humili potens
 Princeps Aeolium carmen ad Italos
 Deduxisse modos. Sume superbiam
 Quaesitam meritis, et mihi Delphica
 Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Hor., Od., III. xxx.

149. *An Examination into the Causes of National Growth and Decay forms the most important Lesson of History.*

Quae ante conditam condendamve urbem, poeticis magis decora fabulis, quam incorruptis rerum gestarum monumentis, traduntur, ea nec affirmare nec refellere in animo est. Datur haec venia antiquitati, ut, miscendo humana divinis, primordia urbium augustiora faciat : et, si cui populo licere oportet consecrare origines suas et ad deos referre auctores, ea belli gloria est populo Romano, ut, quum suum conditorisque sui parentem Martem potissimum ferat, tam hoc gentes humanae patiantur aequo animo, quam imperium patiuntur. Sed haec et his similia utcunque animadversa aut aestimata erunt, haud equidem in magno ponam discrimine : ad illa mihi pro se quisque acriter intendat animum, quae vita, qui mores fuerint ; per quos viros quibusque artibus domi militiaeque et partum et auctum imperium sit. Labente deinde paullatim disciplina, velut desidentes primo mores sequatur animo, deinde ut magis magisque lapsi sint, tum ire coeperint praecipites, donec ad haec tempora, quibus nec vitia nostra nec remedia pati possumus, perventum est. Hoc illud est praecipue in cognitione rerum salubre ac frugiferum, omnis te exempli documenta in illustri posita monumento intueri : inde tibi tuaeque reipublicae, quod imitere, capias : inde, foedum inceptu, foedum exitu, quod vites. *Liv., Praef.*

150. *To write History well is serviceable to the State.*

Ceterum ex aliis negotiis, quae ingenio exercentur, in primis magno usui est memoria rerum gestarum : cuius de virtute quia multi dixere, praetereundum puto ; simul ne per insolentiam quis existumet memet studium meum laudando extollere. Atque ego credo fore, qui, quia decrevi procul a republica aetatem agere, tanto tamque utili labori meo nomen inertiae imponant : certe, quibus maxuma industria videtur, salutare plebem et conviviis gratiam quaerere. Qui si reputaverint, et quibus ego temporibus magistratus adeptus sim, et quales viri idem assequi

nequiverint, et postea quae genera hominum in senatum pervenerint; profecto existumabunt, me magis merito, quam ignavia, iudicium animi mei mutavisse, maiusque commodum ex otio meo, quam ex aliorum negotiis, reipublicae venturum. Nam saepe ego audiivi, Q. Maxumum, P. Scipionem, praeterea civitatis nostrae praeclaros viros solitos ita dicere, quum maiorum imagines intuerentur, vehementissime sibi animum ad virtutem accendi. Scilicet non ceram illam neque figuram tantam vim in sese habere; sed memoria rerum gestarum eam flammam egregiis viris in pectore crescere, neque prius sedari, quam virtus eorum famam atque gloriam adaequaverit. *Sall., Jug., 4.*

151. *History differs from Chronicle.*

Cum vero non per annos sed per dies singulos res gestae scribuntur, ea historia Graeco vocabulo *ἱστορίαι* dicitur; cuius Latinum interpretamentum scriptum est in libro Sempronii Asellionis primo: ex quo libro plura verba adscripsimus, ut simul ibidem, quid ipse inter res gestas et annales esse dixerit, ostenderemus: "Verum inter eos," inquit, "qui annales relinquere voluissent, et eos, qui res gestas a Romanis perscribere conati essent, omnium rerum hoc interfuit: Annales libri tantummodo quod factum, quoque anno gestum sit, id demonstrabant; id eorum est, quasi qui diarium scribunt, quam Graeci *ἡμερησίου* vocant. Nobis non modo satis esse video, quod factum esset, id pronuntiare, sed etiam, quo consilio quaque ratione gesta essent, demonstrare." Paulo post idem Asellio in eodem libro: "Nam neque alacriores ad rempublicam defendendam, neque segniores ad rem perperam faciendam annales libri commovere quidquam possunt. Scribere autem, bellum quo initum consule, et quo modo confectum sit, et quis triumphans introierit, et quae eo in bello gesta sint, iterare: non praedicare autem, interea quid senatus decreverit, aut quae lex rogatiove lata sit, neque quibus consiliis ea gesta sunt: id fabulas pueris est narrare, non historias scribere." *Asellio, ap. Aul. Gell., V. xviii. 7-9.*

152. *Pliny questions his Fitness for the task of writing History.*

Diebus ac noctibus cogito, si "qua me quoque possim Tollere humo" (id enim voto meo sufficit: illud supra votum) "victorque virum volitare per ora." Quamquam o! Sed hoc satis est,

quod prope sola historia polliceri videtur. Orationi enim et carmini parva gratia, nisi eloquentia est summa : historia quoquo modo scripta delectat. Sunt enim homines natura curiosi, et quamlibet nuda rerum cognitione capiuntur, ut qui sermunculis etiam fabellisque ducantur. Cur ergo cunctor? Egi magnas et graves caussas. Has (etiamsi mihi tenuis ex eis spes) destino retractare. Dices, "Potes simul et rescribere actiones, et componere historiam." Utinam! sed utrumque tam magnum est, ut abunde sit alterum efficere. Undevicesimo aetatis anno dicere in foro coepi, et nunc demum, quid praestare debeat orator, adhuc tamen per caliginem, video. Quid, si huic oneri novum accesserit? Habet quidem oratio et historia multa communia, sed plura diversa in his ipsis, quae communia videntur. Narrat illa, narrat haec : sed aliter. Huic pleraque humilia et sordida et ex medio petita, illi omnia recondita, splendida, excelsa conveniunt. Hanc saepius ossa, muscoli, nervi ; illam tori quidam et quasi iubae decent. Haec vel maxime vi, amaritudine, instantia ; illa tractu et suavitate atque etiam dulcedine placet. Postremo alia verba, alius sonus, alia constructio. Nam plurimum refert, ut Thucydides ait, *κτῆμα* sit, an *ἀγώνισμα* : quorum alterum oratio, alterum historia est. His ex caussis non adducor, ut duo dissimilia, et hoc ipso diversa, quod maxima, confundam misceamque, ne tanta quasi colluvione turbatus ibi faciam, quod hic debeo : ideoque interim veniam (ut ne forensibus verbis recedam) advocandi peto. *Plin., Epp., V. viii. 1-11.*

153. *The Utility of Biographical Composition.*

Clarorum virorum facta moresque posteris tradere, antiquitus usitatum, ne nostris quidem temporibus, quamquam incuriosa suorum aetas omisit, quotiens magna aliqua ac nobiles virtus vicit ac supergressa est vitium, parvis magnisque civitatibus commune, ignorantiam recti et invidiam. Sed apud priores, ut agere memoratu digna pronum magisque in aperto erat, ita celeberrimus quisque ingenio, ad prodendam virtutis memoriam, sine gratia aut ambitione, bonae tantum conscientiae pretio ducebatur. Ac plerique, suam ipsi vitam narrare, fiduciam potius morum, quam adrogantiam arbitrati sunt : nec id Rutilio et Scauro citra fidem aut obtrectationi fuit. Adeo virtutes iisdem temporibus optime aestimantur, quibus facillime gignuntur. At mihi, nunc narraturo vitam defuncti hominis, venia opus fuit : quam non petissem, ni incusaturus tam saeva et infesta virtutibus tempora. *Tac., Agr., i.*

154. *Pliny relates the flattering Reception of his Panegyric on the Emperor Trajan.*

Officium consulatus iniunxit mihi, ut reipublicae nomine principi gratias agerem. Quod ego in senatu quum ad rationem et loci et temporis ex more fecissem, bono civi convenientissimum credidi, eadem illa spatiosius et uberius volumine amplecti: primum, ut imperatori nostro virtutes suae veris laudibus commendarentur: deinde, ut futuri principes, non quasi a magistro, sed tamen sub exemplo praemonerentur, qua potissimum via possent ad eandem gloriam niti. Nam praecipere, qualis esse debeat princeps, pulchrum quidem, sed onerosum, ac prope superbum est: laudare vero optimum principem, ac per hoc posteris, velut e specula lumen, quod sequantur, ostendere, idem utilitatis habet, adrogantiae nihil. Cepi autem non mediocrem voluptatem, quod, hunc librum quum amicis recitare voluissem, non per codicillos, non per libellos, sed "si commodum esset" et "si valde vacaret," admoniti, (nunquam porro, aut valde raro, vacat Romae, aut commodum est, audire recitantem) foedissimis insuper tempestatibus per biduum convenerunt: quumque modestia mea finem recitationi facere voluisset, ut adiicerem tertium diem, exegerunt. Mihi hunc honorem habitum putem, an studiis? Studiis malo, quae prope extincta refoventur. *Plin., Epp., III. xviii. 1-5.*

155. *The most Elevated Writer may occasionally amuse himself with Trifles in Verse.*

Accipies cum hac epistola hendecasyllabos nostros: quibus nos in vehiculo, in balineo, inter caenam oblectamus otium temporis. His iocamur, ludimus, amamus, dolemus, querimur, irascimur: describimus aliquid modo pressius, modo elatius: atque ipsa varietate tentamus efficere, ut alia aliis, quaedam fortasse omnibus placeant. Ex quibus tamen si nonnulla tibi paullo petulantiora videbuntur, erit eruditionis tuae cogitare, summos illos et gravissimos viros, qui talia scripserunt, non modo lascivia rerum, sed ne verbis quidem nudis abstinuisse. Quae nos refugimus, non quia severiores (unde enim?) sed quia timidiores sumus. Scimus alioqui huius opusculi illam esse verissimam legem, quam Catullus expressit:

Nam castum esse decet pium poëtam
 Ipsum, versiculos nihil necesse est:
 Qui tunc denique habent salem et leporem.
 Si sunt molliculi et parum pudici.

Ego quanti faciam iudicium tuum, vel ex hoc potes aestimare, quod malui omnia a te pensitari, quam electa laudari. Et sane quae sunt commodissima, desinunt videri, quum paria esse coeperunt. Praeterea sapiens subtilisque lector debet non diversis conferre diversa, sed singula expendere, nec deterius alio putare, quod est in suo genere perfectum. Sed quid ego plura? Nam longiore praefatione vel excusare vel commendare ineptias, ineptissimum est. *Plin., Epp., V. xiv. 2-8.*

156. *A Plea for the Practice of Recitation.*

Recito tamen: quod illi an fecerint, nescio. Sed illi iudicio suo poterant esse contenti. Mihi modestior conscientia est, quam ut satis absolutum putem, quod a me probetur. Itaque has recitandi caussas sequor: primum, quod ipse, qui recitat, aliquanto acrius scriptis suis, auditorum reverentia, intendit: deinde, quod, de quibus dubitat, quasi ex consilii sententia statuit. Multa etiam a multis admonetur: et, si non admoneatur, quid quisque sentiat, perspicit ex vultu, oculis, nutu, manu, murmure, silentio; quae satis apertis notis iudicium ab humanitate discernunt. Atque adeo, si cui forte eorum, qui interfuerunt, curae fuerit eadem illa legere, intelliget, me quaedam aut commutasse, aut praeterisse, fortasse etiam ex suo iudicio, quamvis ipse nihil dixerit mihi. Atque haec ita disputo, quasi populum in auditorium, non in cubiculum amicos advocarim, quos plures habere, multis gloriosum, reprehensioni nemini fuit. Vale. *Plin., Epp., V. iii. 7-11.*

157. *The Value of Public Approbation to Literary Aspirants.*

Indignatiunculam, quam in cuiusdam amici auditorio cepi, non possum mihi temperare, quo minus apud te, quia non contigit coram, per epistolam effundam. Recitabatur liber absolutissimus: hunc duo aut tres, ut sibi et paucis videntur, disertis surdis mutisque similes audiebant. Non labra diduxerunt, non moverunt manum, non denique adsurrexerunt, saltem lassitudine sedendi. Quae tanta gravitas? quae tanta sapientia? quae immo pigritia, arrogantia, sinisteritas ac potius amentia, in hoc totum diem impendere, ut offendas, ut inimicum relinquas, ad quem tanquam amicissimus veneris? Disertior ipse es? tanto magis ne invideris: nam qui invidet, minor est. Denique, sive plus, sive minus, sive idem praestas, lauda vel inferiorem, vel superiorem, vel parem: superiorem, qui, nisi

laudandus ille, non potes ipse laudari; inferiorem aut parem, quia pertinet ad tuam gloriam, quam maximum videri, quem praecedis vel exaequas. Equidem omnes, qui aliquid in studiis faciunt, venerari etiam mirarique soleo. Est enim res difficilis, ardua, fastidiosa, et quae eos, a quibus contemnitur, interimit. Nisi forte aliud iudicas tu: quamquam quis uno te reverentior huius operis, quis benignior aestimator? Qua ratione ductus, tibi potissimum indignationem meam prodidi, quem habere socium maxime poteram. Vale. *Plin., Epp., VI. xvii.*

158. *Intellectual Culture in the time of Juvenal no longer held in esteem.*

Declamare doces? O ferrea pectora Vetti,
 Quum perimit saevos classis numerosa tyrannos!
 Nam quaecumque sedens modo legerat, haec eadem stans
 Profert, atque eadem cantabit versibus isdem.
 Occidit miseros crambe repetita magistros.
 Quis color et quod sit causae genus, atque ubi summa
 Quaestio, quae veniant diversae forte sagittae,
 Nosse volunt omnes, mercedem solvere nemo.
 “Mercedem appellas? Quid enim scio?” Culpa docentis
 Scilicet arguitur, quod laeva in parte mamillae
 Nil salit Arcadico iuveni, cuius mihi sexta
 Quaque die miserum dirus caput Hannibal implet.
 Di maiorum umbris tenuem et sine pondere terram
 Spirantesque crocos et in urna perpetuum ver,
 Qui praeceptorem sancti voluere parentis
 Esse loco! Metuens virgae iam grandis Achilles
 Cantabat patriis in montibus: et cui non tunc
 Eliceret risum citharoedi cauda magistri?
 Sed Rufum atque alios caedit sua quemque iuventus,
 Rufum, quem toties Ciceronem Allobroga dixit.
 Quis gremio Enceladi doctique Palaemonis affert,
 Quantum grammaticus meruit labor? et tamen ex hoc,
 Quodcumque est, (minus est autem, quam rhetoris aera)
 Discipuli custos praemordet Acoenonoëtus
 Et, qui dispensat, frangit sibi. Cede, Palaemon,
 Et patere inde aliquid decrescere, non aliter, quam
 Institor hibernae tegetis niveique cadurci,
 Dummodo ne pereat, mediae quod noctis ab hora
 Sedisti, qua nemo faber, qua nemo sedebat,

Qui docet obliquo lanam deducere ferro ;
 Dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas,
 Quot stabant pueri, quum totus decolor esset
 Flaccus, et haereret nigro fuligo Maroni.

Juv., vii. 150–161, and 207–227.

159. *The Public Lecturer must expect to have his Style severely criticised.*

Si qua forte in hoc pulcherrimo coetu ex illis invisoribus meis malignus sedet ; quoniam, ut in magna civitate, hoc quoque genus invenitur, qui meliores obtrectare malint, quam imitari, et quorum similitudinem desperent, eorum affectent simultatem : scilicet ut, qui suo nomine obscuri sunt, meo innotescant : si qui igitur ex illis livedinis splendidissimo huic auditorio velut quaedam macula sese immiscuit ; velim, velim paulisper suos oculos per hunc incredibilem concessum circumferat : contemplatusque frequentiam. Tantam, quanta ante me in auditorio philosophi nunquam visitata est, reputet cum animo suo, quantum periculum conservandae existimationis hic adeat, qui contemni non consuerit ; cum sit arduum et oppido difficile, vel modicae paucorum expectationi satisfacere : praesertim mihi, cui et ante parta existimatio, et vestra de me benigna praesumptio, nihil quicquam sinit negligenter ac de summo pectore hiscere. Quis enim vestrum unum mihi soloecismum ignoverit ? quis vel unam syllabam barbare pronuntiatam donaverit ? quis incondita et vitiosa verba temere, quasi deliçantibus oborientia, permiserit blatterare ? Quae tamen aliis facere, et sane meritisimo ignoscitis. Meum vero unumquodque dictum acriter examinatis, sedulo pensiculatis, ad linam et lineam certam redigitis, cum torno et cothurno iterum comparatis. Tantum habet vilitas excusationis, quantum dignitas difficultatis. Agnosco igitur difficultatem meam, nec deprecor, quin sic existimetis. *Apul.*, *Flor.*, I. ix.

160. *Gellius excuses the Simplicity of the Title of his Work.*

Sed quoniam longinquis per hiemem noctibus in agro, sicuti dixi, terrae Atticae commentationes hasce ludere ac facere exorsi sumus : idcirco eas inscripsimus, “Noctium Atticarum,” nihil imitati festivitates inscriptionum, quas plerique alii utriusque linguae scriptores in id genus libris fecerunt. Nam quia variam et miscellam et quasi confusaneam doctrinam conquiverant, eo titulos quoque ad eam sententiam exquisitissimos

indiderunt. Namque alii "Musarum" inscripserunt; alii "Silvarum;" ille Πέπλον hic Ἀμαλθείας Κέρας; alius Κήρια; partim Δειμῶνας, quidam "Lectionis suae;" alius "Antiquarum lectionum;" atque alius Ἀνθηρῶν; et item alius Εὐρημάτων. Sunt etiam, qui Λύχνους inscripserunt: sunt item, qui Στραματεῖς: sunt adeo, qui Πανδέκτας et Ἐλικῶνα, et Προβλήματα, et Ἐγχειρίδια, et Παραξιφίδας. Est qui "Memoriales" titulum fecerit: est qui Πραγματικά, et Πάρεργα, et Διδασκαλικά. Est item qui "Historiae naturalis:" est Παντοδαπῆς ἱστορίας: est praeterea qui "Pratum;" est itidem qui Πάγκαρπον; est qui Τόπων scripsit. Sunt item multi qui "Coniectanea;" neque item non sunt, qui indices libris suis fecerunt aut "Epistolarum moralium" aut "Epistolicarum quaestionum" aut "Confusarum;" et quaedam alia inscripta nimis lepida, multasque prorsus concinnitates redolentia. Nos vero, ut captus noster est, incuriose et immeditate ac prope etiam subrustice ex ipso loco ac tempore hibernarum vigiliarum "Atticas Noctes" inscripsimus; tanquam tum ceteris omnibus in ipsius quoque inscriptionis laude cedentes, quantum cessimus in cura et elegantia scriptionis. *Gell., Ep., 4-10.*

161. *Much Art may be shown in selecting a Good Title to a Book.*

Inscriptionis apud Graecos mira felicitas: κηρίον inscribere, quod volebant intelligi favum: alii κέρας ἀμαλθείας, quod Copiae cornu: ut vel lactis gallinacei sperare possis in volumine haustum. Iam Musae, πανδέκται, ἐγχειρίδιον, λειμῶν, πίναξ, σχέδιον, inscriptiones, propter quas vadimonium deserere possit. At quum intraveris, dii deaeque, quam nihil in medio invenies! Nostri crassiores. Antiquitatum, Exemplorum, Artiumque: facetissimi, Lucubrationem, ut qui Bibaculus erat et vocabatur: paulo minus serio, Varro in Satyris suis Sesculysem et Flextabula. Apud Graecos desiit nugari Diodorus, et βιβλιοθήκης historiam suam inscripsit. Apion quidem Grammaticus, hic quem Tiberius Caesar cymbalum mundi vocabat, quum publicae famae tympanum potius videri posset, immortalitate donari a se scripsit, ad quos aliqua componebat. Me non poenitet nullum festiviorem excogitasse titulum. Et ne in totum videar Graecos insectari, ex illis nos velim intelligi pingendi fingendique conditoribus, quos in libellis his invenies, absoluta opera, et illa quoque quae mirando non satiamur, pendenti titulo inscripsisse: ut, "Apelles faciebat," aut "Polycletus:" tanquam inchoata semper arte et imperfecta: ut contra iudiciorum varietates

superesset artifici regressus ad veniam, velut emendaturo quidquid desideraretur, si non esset interceptus. Quare plenum verecundiae illud est, quod omnia opera tanquam novissima inscripsere, et tanquam singulis fato adempti. *Plin., N. H., Praef.*

162. *Affected Pronunciation.*

Chommoda dicebat, si quando commoda vellet
 Dicere, et hinsidias Arrius insidias :
 Et tum mirifice sperabat se esse locutum,
 Quum, quantum poterat, dixerat hinsidias.
 Credo sic mater, sic Liber avunculus eius,
 Sic maternus avus dixerat, atque avia.
 Hoc misso in Syriam, requierant omnibus aures,
 Audibant eadem haec leniter et leviter,
 Nec sibi postilla metuebant talia verba,
 Quum subito adfertur nuntius horribilis,
 Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
 Iam non Ionios esse, sed Hionios.
Catull., lxxxii. (lxxxiv.)

163. *The Standard of Good Language is the best Contemporary Literature.*

Dixeris egregie, notum si callida verbum
 Reddiderit iunctura novum. Si forte necesse est
 Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
 Fingere cinctutis non exaudita Oethegis
 Continget dabiturque licentia sumta pudenter.
 Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
 Graeco fonte cadant parce detorta. Quid autem
 Caecilio Plautoque dabit Romanus, ademptum
 Virgilio Varioque? Ego cur, acquirere pauca
 Si possum, invideor, quum lingua Catonis et Enni
 Sermonem patrium ditaverit et nova rerum
 Nomina protulerit? Licuit semperque licebit
 Signatum praesente nota producere nomen.
 Ut silvae foliis pronos mutantur in annos,
 Prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,
 Et iuvenum ritu florent modo nata virentque.
 Debemur morti nos nostraque: sive receptus
 Terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
 Regis opus, sterilisve diu palus aptaque remis

Vicinas urbes alit et grave sentit aratrum;
 Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
 Doctus iter melius; mortalia facta peribunt:
 Nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
 Multa renascentur, quae iam cecidere, cadentque
 Quae nunc sunt in honore, vocabula, si volet usus,
 Quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.

Hor., A. P., 47-72.

164. *Grammar.*—*The Grammarian was at first styled
 "Litteratus."*

Appellatio "grammaticorum" Graeca consuetudine invaluit; sed initio "litterati" vocabantur. Cornelius quoque Nepos libello, quo distinguit litteratum ab erudito, "litteratos quidem vulgo appellari" ait "eos, qui diligenter et acute scienterque possint aut dicere aut scribere: ceterum proprie sic appellandos poetarum interpretes, qui a Graecis γραμματικοὶ nominentur." Eosdem "litteratores" vocitatos, Messalla Corvinus in quadam epistola ostendit, "non esse sibi," dicens, "rem cum Furio Bibaculo, nec cum Sigida quidem, aut litteratore Catone:" significat enim haud dubie Valerium Catonem, poetam simul grammaticumque notissimum. Sunt qui litteratum a litteratore distinguant, ut Graeci grammaticum a grammatista; et illum quidem absolute, hunc mediocriter doctum existiment, quorum opinionem Orbilius etiam exemplis confirmat. Namque "apud maiores," ait, "quum familia alicuius venalis produceretur, non temere quem litteratum in titulo, sed litteratorem inscribi solitum esse; quasi non perfectum litteris, sed imbutum." *Suet., De Ill. Gr., iv.*

165. *Grammar.*—*Grammatical Theory must be based upon an
 Analysis of the spoken Idiom: hence Custom and Analogy
 are not necessarily opposed.*

Ii qui in loquendo partim sequi iubent nos consuetudinem, partim rationem, non tam discrepant, quod consuetudo et analogia coniunctiores sunt inter se, quam iei credunt. Quod est nata ex quadam consuetudine analogia, et ex hac consuetudine item anomalia; itaque consuetudo ex dissimilibus et similibus verborum quod declinationibus constat: neque anomalia neque analogia est repudianda, nisi si non est homo ex anima, quod est homo ex corpore et anima. Sed ea, quae dicam, quo facilius pervideri possint, prius de trinis copulis discernendum

(nam confusim ex utraque parte pleraque dicuntur, quorum alia ad aliam referri debent summam): primum de copulis naturae et usus; haec enim duo sunt quae exigunt diversa, quod aliud est dicere verborum analogias aliud dicere uti oportere analogiis; secundum de copulis multitudinis ac finis, utrum omnium verborum dicatur esse analogiarum usus, an maioris partis; tertium de copulis personarum, qui eis debent uti, quae sunt plures. Alia enim populi universi, alia singulorum, et de iis non eadem oratoris et poëtae, quod eorum non idem ius. Itaque populus universus debet in omnibus verbis uti analogia, et si perperam est consuetus, corrigere se ipsum, quom orator non debeat in omnibus uti, quod sine offensione non potest facere, cum poëtae transilire lineas impune possint. Populus enim in sua potestate, singuli in illius; itaque ut suam quisque consuetudinem, si mala est, corrigere debet, sic populus suam. Ego populi consuetudinis non sum ut dominus, at ille meae est. Ut rationi obtemperare debet gubernator, gubernatori unusquisque in navi, sic populus rationi, nos singuli populo. Quare ad quamcunque summam in dicendo referam, si animadvertes, intelliges, utrum dicatur analogia esse, an uti oportere ea; et quom poscitur, ut usus ad id quod oporteret redigeretur, dici id in populum aliter, ac in eum qui sit in populo. *Varr., L. L., IX. i. 3-6.*

166. *Grammar. — Custom being a thing which is perpetually forming itself, a Popular Writer who uses his Opportunities is able materially to influence it.*

Cum duo peccati genera sint declinationum, unum quod in consuetudinem perperam receptum est, alterum quod nondum est, et perperam dicatur: unum dant non oportere dici, quod non sit in consuetudine, alterum non conceditur quin ita dicatur; ut sit similiter, quom id faciant, ac, si quis puerorum per delicias pedes male ponere atque imitari vatias coeperit, hos corrigi oportere si concedat; contra si quis in consuetudine ambulandi iam factus sit vatia aut compernis, si eum corrigi non concedat. Non sequitur ut stulte faciant, qui pueris in geniculis alligent serperastra, ut eorum depravata corrigant crura? Cum vituperandus non sit medicus, qui e longinqua mala consuetudine aegrum in meliorem traducat: quare reprehendendus sit, qui orationem minus valentem propter malam consuetudinem traducit in meliorem? . . . Sed ut nutrix pueros a lacte non subito avellit a consuetudine, cum a cibo pristino in meliorem traducit; sic maiores in loquendo a minus commodis verbis ad

ea quae sunt cum ratione, modice traducere oportet. Cum sint in consuetudine contra rationem alia verba ita ut ea facile tolli possint, alia ut videantur esse fixa : quae leviter haerent, ac sine offensione commutari possint, statim ad rationem corrigi oportet ; quae tamen sunt ita, ut in praesentia corrigere nequeas, quin ita dicas, his oportet, si possis, non uti : sic enim obsolescent, ac postea iam oblitterata facilius corrigi poterunt. Quas novas verbi declinationes ratione introductas respuet forum, his boni poëtae, maxime scaenici, consuetudine subigere aureis populi debent, quod poëtae multum possunt in hoc ; propter eos quaedam verba in declinatione melius, quaedam deterius dicuntur. Consuetudo loquendi est in motu ; itaque solet fieri ex meliore deterior, ex deteriore melior. Ac verba perperam dicta apud antiquos alios propter poëtas non modo nunc dicuntur recte, sed etiam quae ratione dicta sunt tum, nunc perperam dicuntur. Quare qui ad consuetudinem nos vocant, si ad rectam, sequemur ; in eo quoque est analogia ; si ad eam invitant quae est depravata, nihilo magis sequemur quam, nisi cum erit necesse, sequar in ceteris rebus mala exempla ; nam ea quoque, cum aliqua vis urget, inviti sequemur. Neque enim Lysippus artificum priorum potius est vitiosa secutus quam artem. Si sic populus facere debet : etiam singuli, sine offensione quod fiat populi. *Varr., L. L., IX. v. 10, 11, and x. 16-18.*

167. *Grammar.—There is traceable in Grammatical Forms an Analogy of Natural as well as of Artificial Correspondence.*

Qui autem duo genera esse dicunt analogiae : unum naturale, quod ut ex lentibus seminatis nascuntur lentis, sic ex lupinis lupinum ; alterum voluntarium ut in fabrica, cum vident scaenam, ut in dexteriore parte sint ostia, sic esse in sinisteriore simili ratione facta ; de his duobus generibus naturalem esse analogiam ut sit in motibus caeli, voluntariam non esse, quod ut quique fabro lubitum sit, possit facere partis scaenae ; sic in hominum partibus esse analogias, quod eas natura faciat, in verbis non esse, quod ea homines ad suam quisque voluntatem fingat, itaque de eisdem rebus alia verba habere Graecos, alia Syros, alia Latinos : ego declinatus verborum et voluntarios et naturales esse puto, voluntarios quibus homines vocabula imposuerint rebus quaedam, ut ab Romulo Roma, ab Tibure Tiburtes ; naturales, ut ab impositis vocabulis quae inclinantur in tempora aut in casus, ut ab Romulus Romulo, Romuli, Romulum, et ab dico dicebam, dixeram. Itaque in voluntariis

declinationibus inconstantia est, in naturalibus constantia; quas utrasque quoniam iei non debeant negare esse in oratione, quom in mundi partibus omnibus sint et declinationes verborum innumerabiles, dicendum est, esse in his analogias. Neque ideo statim ea in omnibus verbis est sequenda; nam si qua perperam declinavit verba consuetudo, ut ea aliter efferri non possint sine offensione multorum, huic rationem verborum praetermittendam ostendit loquendi ratio. *Varr., L. L., IX. xxvii. 34, 35.*

168. *Grammar.*—*This Analogy, so far as it is Natural, is one and the same with that which obtains throughout the Universe.*

Si enim usquequaque non esset analogia, tum sequebatur, ut in verbis quoque non esset; non, cum esset usquequaque ut est, non esse in verbis. Quae enim est pars mundi, quae non innumerabiles habeat analogias? Caelum, an mare, an terra, an aër, et cetera quae sunt in his? Nonne in caelo, ut ab aequinoctiali circulo ad solstitialem et hinc ad septentrionalem divisum: sic contra paribus partibus idem a bruma versum contraria parte? Non, quantum polus superior abest a septentrionali circulo et is ad solstitium, tantundem abest inferior ab eo quem *ἀνταρκτικὸν* vocant astrologi, et is ad brumalem? Non, quemadmodum quodque signum exortum hoc anno, quotquotannis eodem modo exoritur? Num aliter sol a bruma venit ad aequinoctium, ac contra cum ab solstitio venit ad aequinoctialem circulum et inde ad brumam? Nonne luna, ut a sole discedit ad aquilonem et inde redit in eandem viam: sic inde fertur ad austrum et regreditur inde? Sed quid plura de astris, ubi difficilius reperitur quid sit aut fiat in motibus dissimiliter? At in mari, credo, motus non habent similitudines geminas; qui in xxiii horis lunaribus quotidie quater se mutant; ac cum sex horis aestus creverunt, totidem decreverunt rursus idem; itemque ab his. An hanc analogiam ad diem servant, ad mensem non item, alios motus cum habeant, sic item alios inter se convenientes? de quibus in libro, quem de aestuariis feci, scripsi. *Varr., L. L., IX. xviii.*

169. *Grammar.*—*This Analogy, so far as it is Natural, is one and the same with that which obtains in the Organic World.*

Non in terra in sationibus servata analogia? nec quouis modi in praeterito tempore fructuum genera reddidit, similia in praesenti reddit? et quouis modi tritico iacto reddidit segetes, sic ordeo sato proportionem reddidit parilis? Non ut Europa habet flumina,

lacus, montis campos, sic habet Asia? Non in volucris generatim servatur analogia? non ex aquilis aquilae, atque ut ex turdis qui procreantur, turdi, sic ex reliquis sui quousque generis? An aliter hoc fit, quam in aëre, in aqua? Non hic conchae inter se generatim innumerabili numero similes? non pisces? an e murena fit lupus aut merula? Non bos ad bovem collatus similis? et qui ex his prognerantur, inter se vituli? etiam ubi dissimilis fetus ut ex equa et asino mulus, tamen ibi analogia; quod ex quocunque asino et equa nascitur, id est mulus aut mula, ut ex equo et asina hinnulei. Non sic ex viro et muliere omnis similis partus, pueri et puellae? non horum ita inter se omnia similia membra, ut separatim in suo utroque genere similitudine sint paria? Non, omnis cum sint ex anima et corpore, partes quaeque horum proportionem similes? Quid ergo cum omnes animae hominum sint divisae in octonas partes, eae inter se non proportionem similes? quinque quibus sentimus, sexta qua cogitamus, septima qua progneramus, octava qua voces mittimus? Igitur, quoniam loquimur voce orationem, hanc quoque necesse est natura habere analogias; itaque habet. *Varr., L. L., IX. xx., xxiii.*

170. *Grammar.—The Difficulties which beset the Scientific Etymologist.*

Quae ideo sunt obscuriora, quod neque omnis impositio verborum exstat, quod vetustas quasdam delevit; nec quae exstat, sine mendo omnis imposita; nec quae recte est imposita cuncta manet (multa enim verba literis commutatis sunt interpolata); neque omnis origo est linguae e vernaculis verbis; et multa verba aliud nunc ostendunt, aliud ante significabant, ut hostis, nam tum eo verbo dicebant peregrinum, qui suis legibus uteretur, nunc dicunt eum, quem tum dicebant perduellem. In quo genere verborum aut casu erit illustrius unde videri possit origo, inde repetam. Ita fieri oportere apparet, quod recto casu quom dicimus impos obscurius est esse a potentia, quam quom dicimus impotem; et eo obscurius fit si dicas pos quam impos, videtur enim pos significare potius pontem quam potentem. Vetustas pauca non depravat, multa tollit. Quem puerum vidisti formosum, hunc vides deformem in senecta. Tertium seculum non videt eum hominem quem vidit primum. Quare illa quae iam maioribus nostris ademit oblivio fugitiva, secuta sedulitas Muti et Bruti retrahere nequit. Non, si non potuero indagare, eo ero tardior; sed velocior ideo si quivero; non mediocribus enim tenebrae in silva ubi haec captanda;

neque eo quo pervenire volumus semitae tritae; neque non in tramitibus quaedam obiecta, quae euntem retinere possent. Quo verborum novorum ac veterum discordia omnis. In consuetudine communi quot modis literarum commutatio sit facta qui animadverterit, facilius scrutari origines patietur verborum; reperiet enim esse commutata, ut in superioribus libris ostendi, maxime propter his quaternas causas. Literarum enim fit demptione aut additione, et propter earum adtractionem aut commutationem, item syllabarum productione aut correptione: quae quoniam in superioribus libris, quouis modi essent, exemplis satis demonstravi, hic commonendum esse modo putavi. *Varr., L. L., V. iii.*

171. *Grammar.—A Philological Account of some words which have been Contracted or otherwise Altered for the sake of Euphony.*

Saepe brevitatis caussa contrahebant, ut ita dicerent, "multi modis, vas' argenteis, palm' et crinibus, tecti' fractis." Quid vero licentius, quam quod hominum etiam nomina contrahebant, quo essent aptiora? nam ut "duellum" bellum et "duis" bis, sic "Duellium" eum, qui Poenos classe devicit, "Bellium" nominaverunt, quum superiores appellati essent semper "Duellii." Quin etiam verba saepe contrahuntur, non usus caussa, sed aurium. Quomodo enim vester "Axilla" Ala factus est, nisi fuga litterae vastioris? quam litteram etiam e "maxillis" et "taxillis" et "vexillo" et "paxillo" consuetudo elegans Latini sermonis evellit. Libenter etiam copulando verba iungebant, ut "sodes" pro "si audes," "sis" pro "si vis." Iam in uno "capsis" tria verba sunt. "Ain" pro "aisne," "nequire" pro "non quire," "malle" pro "magis velle," "nolle" pro "non velle," "dein" etiam saepe et "exin" pro "deinde" et "exinde" dicimus. . . . "Isdem campus habet," inquit Ennius et "In templis isdem" probavit. At "eisdem" erat verius, nec tamen "eisdem," ut opimius. Male sonabat "iisdem;" impetratum est a consuetudine, ut peccare suavitatis caussa liceret. Et "pomeridianas quadrigas" quam "postmeridianas" libentius dixerim et "mehercule" quam "mehercules. Non scire" quidem barbarum iam videtur; "nescire" dulcius. Ipsum "meridiem," cur non "medidiem?" credo, quod erat insuavius. Una praepositio est abs eaque nunc tantum in accepti tabulis manet, ne his quidem omnium: in reliquo sermone mutata est. Nam "amovit" dicimus et "abegit" et "abstulit," ut iam nescias, "a" ne verum sit an "ab," an "abs."

Quid, si etiam "abfugit" turpe visum est et "abfer" noluerunt, "aufer" maluerunt? quae praepositio praeter haec duo verba nullo alio in verbo reperitur. "Noti" erant et "navi" et "nari," quibus quum "in" praeponi oporteret, dulcius visum est "ignoti, ignavi, ignari" dicere, quam ut veritas postulabat. "Ex usu" dicunt et "e republica," quod in altero vocalis excipiebat, in altero esset asperitas, nisi litteram sustulisses: ut, "exegit, edixit, refecit, retulit, reddidit." Adiuncti verbi primam litteram praepositio communicavit, ut "suffugit, summutavit, sustulit." Quid in verbis iunctis? quam scite "insipientem," non "insipientem; iniquum," non "inaequum; tricipitem" non "tricapitem; concisum," non "concaesum!" Ex quo quidam "pertisum" etiam volunt, quod eadem consuetudo non probavit. Quid vero hoc elegantius, quod non fit natura, sed quodam instituto? "inclitus" dicimus brevi prima littera, "insanus" producta, "inhumanus" brevi, "infelix" longa. Et, ne multis, quibus in verbis eae primae litterae sunt, quae in "sapiente" atque "felice," producte dicitur "in;" in ceteris omnibus breviter. Itemque "composuit, consuevit, concrepuit, confecit:" consule veritatem, reprehendet: refer ad aures, probabunt. Quaere, cur? ita se dicent iuvari. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio. Quin ego ipse, quum scirem ita maiores locutos esse, ut nusquam, nisi in vocali, aspiratione uterentur, loquebar sic, ut "pulcros, Cetegos, triumphos, Karthaginem" discerem; aliquando, idque sero, convicio aurium quum extorta mihi veritas esset, usum loquendi populo concessi, scientiam mihi reservavi. "Orcivos" tamen et "Matones, Otones, Caepiones, sepulcra, coronas, lacrymas" dicimus, quia per aurium iudicium semper licet. "Burrum" semper Ennius, numquam "Pyrrhum," "vi patefecerunt Bruges," non "Phryges," ipsius antiqui declarant libri: nec enim Graecam litteram adhibebant, nunc autem etiam duas; et quum "Phrygum" et [quum] "Phrygibus" dicendum esset, absurdum erat aut tantum barbaris casibus Graecam litteram adhibere aut recto casu solum Graece loqui, tamen et "Phryges" et "Pyrrhum" aurium caussa dicimus. *Cic., Or.*, xlv. 153, 154, and xlvii. 157-xlviii. 160.

172. *Grammar.—An Example of Varro's Method of investigating Etymologies ("Terra").*

"Terra" dicta ab eo, ut Aelius scribit, quod teritur; itaque terra in Augurum libris scripta cum R. uno. Ab eo colonis locus communis qui prope oppidum relinquitur, "territorium,"

quod maxime teritur ; hinc linteum quod teritur corpore, “ex-
termentarium;” hinc in messi “tritura,” quod tum frumentum
teritur ; et “trivolum,” qui teritur : hinc fines agrorum “ter-
mini,” quod eae parteis propter limitare iter maxime teruntur ;
itaque hinc, quod is in Latio aliquot locis dicitur, ut apud
Accium, non terminus sed termen, hinc Graeci quoque *τέρμωνα*;
pote vel illinc ; Evander enim, qui in Palatium venit, e Graecia
Arcas. “Via” sicut “iter,” quod ea vehendo teritur, iter
itu ; “actus,” quod agendo teritur ; etiam “ambitus” est quod
circumeundo teritur, nam ambitus circuitus, ab eoque XII
Tabularum interpretes ambitus parietis circuitum esse descri-
bunt. Igitur tera “terra,” et ab eo poëtae appellarunt summa
terrae quae sola teri possunt, “sola terrae.” *Varr., L. L., V. iv.*
21, 22.

173. *Grammar.—An Example of Varro's Method of investigating
Etymologies (“Ager”).*

Ager dictus in quam terram quid agebant, et unde quid age-
bant fructus causa : alii quod id Graeci dicunt *ἀγρόν*. Ut ager
quo agi poterat, sic qua agi “actus.” Eius finis minimus con-
stitutus in latitudinem pedes quatuor, fortasse an ab eo quatuor,
quod ea quadrupedes agitur ; in longitudinem pedes cxx ; in
quadratum actum et latum et longum esse cxx. Multa antiqui
duodenario numero finierunt, ut XII decuriis actum. “Iugerum”
dictum iunctis duobus actibus quadratis. “Centuria” primo a
centum iugeribus dicta, post duplicata retinuit nomen, ut
“tribus” multiplicatae idem tenent nomen. Ut qua agebant,
“actus ;” sic qua vehebant, “viae” dictae ; quo fructus conve-
hebantur, “villae ;” qua ibant, ab itu “iter” appellarunt, qua
id anguste, “semita” ut semiter dictum. Ager “cultus” ab
eo quod ibi cum terra semina coalescant, ut inconsitus, “incul-
tus.” Quod primum ex agro plano fructus capiebant, “campus”
dictus ; posteaquam proxima superiora loca colere coeperunt, e
colendo “colles” appellarunt : quos agros non colebant propter
silvas et id genus, ubi pecus posset pasci et possidebant, ab usu
suo “saltus” nominarunt. Haec etiam Graeci *νομός*, nostri
“nemora.” Ager quod videbatur pecudum ac pecuniae esse
fundamentum, “fundus” dictus ; aut quod fundit quotquo-
tannis multa. “Vineta” ac “Vineae” a vite multa. Vitis a
vino, id a vi ; hinc “vindemia,” quod est vinidemia aut viti-
demia. “Seges” ab “satu,” id est semine. “Semen” quod
non plene id quod inde ; hinc “seminaria, sementem,” item
alia. Quod segetes ferunt, “fruges ;” a fruendo “fructus ;” ab

spe "spicae," ubi et "culmi," quod in summo campo nascuntur, et summum culmen. Ubi frumenta secta, ut terantur et arescant, "area." Propter horum similitudinem in urbe loca pura "arcae;" a quo potest etiam "ara" deum, quod pura; nisi potius ab ardore, ad quem ut sit, fit ara; a quo ipso area non abest, quod qui arefacit ardor est solis. Ager "restibilis" qui restituitur ac reseritur quotquotannis; contra qui intermittitur, a novando "novalis." Ager "arvus" et "arationes" ab arando; ab eo quod aratri vomer sustulit, sulcus; quo ea terra iacta id est proiecta, "porca." *Varr., L. L., V. iv. 34-39.*

174. *Grammar.—On some of the Peculiarities of the Language of Laberius the Mime-writer.*

Laberius in Mimis, quos scriptitavit, oppido quam verba finxit praelicenter. Nam et "mendicimonium" dicit, et "moechimonium;" et "adulterionem, adulteritatemque" pro "adulterio;" et "depudicavit" pro "stupravit;" et "ablu-vium" pro "diluvio;" et, quod in mimo ponit, quem Cophinum inscripsit, "manuatus est" pro "furatus est;" et item in Fullone "furem manuarium" appellat:

"Manuari," inquit, "pudorem perdidisti;"

multaque alia huiuscemodi novat; neque non obsoleta quoque, et maculantia ex sordidiore vulgi usu ponit: quale est in Staminariis:

"Tollet bona fide vos Orcus nudas in Catonium."

Et "elutriare lintea," et "lavandria" dicit, quae ad lavandum sint data, et: "Collicior," inquit, "in fullonicam." Et: "Quid properas? [ec] quid praecurris Caldonia?" Item in Restione "calabarriunculos" dicit, quos vulgus "calabarriones." Item in Compitalibus: "Malas malaxavi." Item in Cacomnemone:

"His est," inquit, "ille gurdus, quem ego me abhinc duos menses ex Africa

Venientem excepe tibi narravi."

Item in mimo, qui inscribitur Natal, "cippum" dicit et "obbam," et "camellam," et "pictacium," et "capitium."

"Induis," inquit, "capitium tunicae pictacium."

Praeterea in Anna Perenna "gubernium" pro "gubernatore," et "planum" pro "sycophanta," et "nanum" pro "pumilione"

dicat; quanquam "planum" pro "sycophanta" M. quoque Cicero in oratione scriptum reliquit, quam pro Cluentio dixit. Atque item in mimo, qui Saturnalia inscriptus est, "botulum" pro "farcimine" appellat, et "hominem levennam" pro "levi." Item in Necromantia "cocionem" pervulgate dicit, quem veteres "arulatorem" dixerunt. Verba Laberii haec sunt:

"Duas uxores? hoc hercle plus negotii est, inquit cocio:
Sed aediles viderint."

Sed enim in mimo, quem inscripsit Alexandream, eodem quidem modo, quo vulgus, sed probe Latineque usus est Graeco vocabulo; "emplastrum" enim dixit ὀδὲ τίρας, non genere feminino, ut isti novicii semidocti. Verba ex eo mimo apposui:

"Quid est iusiurandum? aeris alieni emplastrum."

Aul. Gell., XVI. vii.

175. *Grammar.—A Quarrel between two Grammarians as to the Comparative Degree of "Egregius."*

Defessus ego quondam ex diutina commentatione, laxandi levandique animi gratia, in Agrippae campo deambulabam: atque ibi duos forte grammaticos conspicatus non parvi in urbe Roma nominis, certationi eorum acerrimae adfui; cum alter in casu vocativo "vir egregi" dicendum contenderet, alter "vir egregie." Ratio autem eius, qui "egregi" oportere dici censebat, huiuscemodi fuit: Quaecunque, inquit, nomina seu vocabula recto casu numero singulari "us" syllaba finiuntur, in quibus ante ultimam syllabam posita est "i" litera, ea omnia casu vocativo "i" litera terminantur: ut "Coelius Coeli, modius modi, tertius terti, Accius Acci, Titius Titi," et similia omnia: sic igitur "egregius," quoniam "us" syllaba in casu nominandi finitur, eamque syllabam praecedit "i" litera, habere debet in casu vocandi "i" litteram extremam, et idcirco "egregi," non "egregie" rectius dicitur. Nam "divus" et "rivus" et "clivus" non "us" syllaba terminantur, sed ea, quae per duo "u" scribenda est; propter cuius syllabae sonum declarandum, reperta erat nova litera F, quae digamma appellabatur. Hoc ubi ille alter audivit: O, inquit, egregie grammatrice, vel, si id mavis, egregiissime, dic, oro te, "inscius" et "impius" et "sobrius" et "ebrius" et "proprius" et "propitius" et "anxius" et "contrarius," quae "us" syllaba finiuntur.

tur, in quibus ante ultimam syllabam "i" litera est, quem casum vocandi habent? Me enim pudor et verecundia tenet, pronuntiare ea secundum tuam definitionem. Sed cum ille paulisper, oppositu horum vocabulorum commotus, reticuisset, et mox tamen se collegisset, eandemque illam, quam definierat, regulam retineret et propugnaret, diceretque, et "proprium" et "propitium" et "anxium" et "contrarium" itidem in casu vocativo dicendum, quia et "adversarius" et "extrarius" ita diceretur: "inscium" quoque et "impium" et "ebrium" et "sobrium" insolentius quidem paulo, sed rectius per "i" literam, non per "e," in casu eodem pronuntiandum; eaque inter eos contentio cum longius duceretur, non arbitratus ego, operae pretium esse, eadem ista haec diutius audire, clamantes compugnantesque illos reliqui. *Aul. Gell., XIV. v.*

176. *Grammar.—On the Particle "Saltem."*

"Saltem" particula quam haberet principalem significationem, quaeque vocis istius origo esset, quaerebamus. Ita enim primitus factam esse apparet, ut non videatur, sicuti quaedam supplementa orationis, temere et incondite assumpta. Atque erat, qui diceret, legisse se in grammaticis commentariis P. Nigidii, "saltem" ex eo dictum, quod esset "si aliter:" idque ipsum dici solitum per defectionem; nam plenam esse sententiam: "si aliter non potest." Sed id nos in eisdem commentariis Nigidii, cum eos non, opinor, incuriose legissemus, nusquam invenimus. Videntur autem verba ista: "si aliter non potest" a significatione quidem voculae huius, de qua quaerimus, non abhorreere. Sed tot verba tamen in paucissimas literas cludere, improbae cuiusdam subtilitatis est. Fuit etiam, qui diceret, homo in libris atque in literis assiduus, "saltem" sibi dictum videri, "u" media litera extrita; "salutem" enim ante dictum, quod nos "saltem" diceremus. Nam cum alia quaedam petita et non impetrata sunt, tum solemus, inquit, quasi extremum aliquid petitori, quod negari minime debeat, dicere: "hoc saltem fieri aut dari oportere:" tanquam salutem postremo petentes, quam impetrari certe et obtineri sit aequissimum. Sed hoc itidem non illepide quidem fictum, nimis tamen esse videtur commenticium: censuimus igitur amplius quaerendum. *Aul. Gell., XII. xiv.*

177. *A Question of Virgilian Exegesis.*

Versus istos ex Georgicis Virgilii plerique omnes sic legunt :

“ At sapor indicium faciet manifestus, et ora
Tristia tentantum sensu torquebit amaro.”

Higinus autem, non hercle ignobilis grammaticus, in commentariis, quae in Virgilium fecit, confirmat et perseverat, non hoc a Virgilio relictum, sed, quod ipse invenerit in libro, qui fuerat ex domo atque familia Virgilii :

“ Et ora
Tristia tentantum sensu torquebit amaror.”

Neque id soli Higino, sed doctis quibusdam etiam viris complacitum : quoniam videtur absurde dici : “ sapor sensu amaro torquet ;” cum ipse, inquit, sapor sensus sit, non alium in semet ipso sensum habeat : ac perinde sit quasi dicatur : “ sensus sensu amaro torquet.” Sed enim cum Favorino Higinum commentarium legissem, atque ei statim displicita esset insolentia et insuavitas illius : “ sensu torquebit amaro,” risit, et : Iovem lapidem, inquit, quod sanctissimum iusiurandum est habitum, paratus sum ego iurare, Virgilium hoc nunquam scripsisse, sed Higinum ego verum dicere arbitror. Non enim primus finxit hoc verbum Virgilius insolenter : sed in carminibus Lucretii inventum est : nec est aspernatus auctoritatem poëtae, ingenio et facundia praecellentis. Verba ex quarto Lucretii haec sunt :

“ Denique in os salsi venit humor saepe saporis :
Quum mare versamur propter : dilutaque contra
Quum tuimur misceri absinthia, tangit amaror.”

Non verba autem sola, sed versus prope totos et locos quoque Lucretii plurimos sectatum esse Virgilium videmus.

Aul. Gell., I. xxi.

178. *A Question of Virgilian Exegesis.*

Virgilii versus sunt e libro sexto :

“ Ille, vides, pura iuvenis qui nititur hasta,
Proxima sorte tenet lucis loca. Primus ad auras
Aetherias Italo commixtus sanguine surget
Silvius, Albanum nomen, tua postuma proles,

Quem tibi longaevo serum Lavinia coniunx
Educat sylvis regem regumque parentem,
Unde genus Longa nostrum dominabitur Alba."

Videbantur haec nequaquam convenire :

"Tua postuma proles,"

et:

"Quem tibi longaevo serum Lavinia coniunx
Educat sylvis regem."

Nam si hic Silvius, ita ut in omnium ferme annalium monumentis scriptum est, post mortem patris natus est, ob eamque causam praenomen ei Postumo fuit, qua ratione subiectum est :

"Quem tibi longaevo serum Lavinia coniunx
Educat sylvis?"

Haec enim verba significare videri possunt, Aenea vivo ac iam sene natum ei Silvium et educatum. Itaque hanc sententiam esse verborum istorum Caesellius opinatus in commentario Lectionum Antiquarum: "Postuma," inquit "proles non eum significat, qui patre mortuo, sed qui postremo loco natus est; sicuti Silvius, qui, Aenea iam sene, tardo seroque partu est editus." Sed huius historiae auctorem idoneum nullum nominat. Silvium autem post Aeneae mortem, sicuti diximus, natum esse multi tradiderunt. Idecirco Apollinaris Sulpicius inter cetera, in quibus Caesellium reprehendit, hoc quoque eius quasi erratum animadvertit, errorisque istius hanc esse causam dixit, quod scriptum ita sit: "Quem tibi longaevo." "Longaevo," inquit, non "seni" (significatio enim est contra historiae fidem) sed in longum iam aevum et perpetuum recepto, immortalique facto. Anchises enim, qui haec dicit ad filium, sciebat, eum, cum hominum vita discessisset, immortalem atque indigentem futurum, et longo perpetuoque aevo potiturum. Hoc sane Apollinaris argute: sed aliud tamen est longum aevum, aliud perpetuum: neque dii longaevi appellantur, sed immortales. *Aul. Gell.*, II. xvi.

179. *A Question of Virgilian Exegesis.*

"Ipse Quirinali lituo parvaque sedebat
Succinctus trabea; laevaue ancile gerebat."

In his versibus errasse Virgilium Higinus scribit, tanquam non animadverterit deesse aliquid hisce verbis:

"Ipse Quirinali lituo."

Nam si nihil, inquit, deesse animadvertimus, videtur ita dictum, ut fiat: "lituo et trabea succinctus;" quod est, inquit, absurdissimum: quippe cum lituus sit virga brevis, in parte, qua robustior est, incurva, qua augures utuntur; quonam modo "succinctus lituo" videri potest? Immo ipse Higinus parum animadvertit, sic hoc esse dictum, ut pleraque dici per defectionem solent. Veluti cum dicitur: "M. Cicero homo magna eloquentia," et: "Q. Roscius histrio summa venustate:" non plenum hoc utrumque, non perfectum est: sed enim pro pleno atque perfecto auditur. Ut Virgilius alio in loco [dixit]:

"Victorem Buten immani corpore,"

id est, corpus immane habentem; et item alibi:

"In medium geminos immani pondere caestus
Proiecit."

Ac similiter:

"Domus sanie dapibusque cruentis,
Intus opaca, ingens."

Sic igitur id quoque videri dictum debet: "Picus Quirinali lituo erat:" sicuti dicimus: "statua grandi capite erat." Et "est" autem, et "erat," et "fuit" plerumque absunt, cum elegantia, sine detrimento sententiae. Et, quoniam facta "litui" mentio est, non praetermittendum est, quod posse quaeri animadvertimus, utrum lituus auguralis a tuba, quae "lituus" appellatur, an tuba a lituo augurum "lituus" dicta sit. Utrumque enim pari forma et pariter incurvum est. Sed si, ut quidam putant, tuba a sonitu "lituus" appellata est ex illo Homérico versu: *Λιγξὲ βιός*: necesse est ita accipi, ut virga auguralis a tubae similitudine "lituus" vocetur. Utitur autem vocabulo isto Virgilius et pro tuba:

"Et lituo pugnans insignis obibat et hosta."

Aul. Gell., V. viii.

180. *On the Accent of Certain Words.*

Annianus poëta, praeter ingenii amoenitates, literarum quoque veterum et rationum in literis oppido quam peritus fuit: et sermocinabatur mira quadam et scita suavitate. Is "affatim," ut "admodum," prima acuta, non media, pronuntiabat, atque

ita veteres locutos censebat. Itaque se audiente Probum grammaticum hos versus in Plauti Cistellaria legisse dicit:

A. "Potin es tu homo facinus facere strenuum?"

B. "Aliorum affatim est,
Qui faciant. Sane ego me nolo fortem perhiberi virum."

Causamque esse huic accentui dicebat, quod "affatim" non essent duae partes orationis, sed utraque pars in unam vocem coaluisset, sicuti in eo quoque, quod "exadversum" dicimus, secundam syllabam debere acui existimabat, quoniam una, non duae essent orationis partes; atque ita oportere apud Terentium legi dicebat in his versibus:

"In quo haec discebat ludo, exadversum loco
Tonstrina erat quaedam."

Addebat etiam, quod "ad" praeverbium tum ferme acueretur, cum significaret ἐπιτασιν; quam "intentionem" nos dicimus, sicuti "adfabre" et "admodum" et "adprobe" dicuntur. Cetera quidem satis commode Annianus. Sed quod hanc particulam "ad" semper, cum intentionem significaret, acui putavit, non id perpetuum videtur: nam et "adoptus" cum dicimus et "adprimus" et "adprime," intentio bis in verbis demonstratur; neque tamen "ad" particula satis commode accentu acuto pronuntiatur. "Adprobus" tamen, quod dignificat "valde probus," non infitias eo quin prima syllaba acui debeat. Caecilius in comoedia, quae inscribitur Triumphus, vocabulo isto utitur

"Hierocles hospes est mihi, adolescens adprobus."

Num igitur in istis vocibus, quas nos non acui diximus, ea causa est, quod syllaba insequitur natura longior, quae non ferme patitur acui priorem, in vocabulis syllabarum plurium quam duarum? "Adprimus" autem "longe primum" L. Livius in Odyssea dicit in hoc versu

"Ibi denique vir summus adprimus Patroclus."

Idem Livius in Odyssea "praemodum" dicit, quasi "admodum. Parentes," inquit, "praemodum;" quod significat "supra modum," dictumque est quasi "praeter modum:" in quo scilicet prima syllaba acui debuit. *Aul. Gell., VII. vii.*

181. *Instances of Unusual Inflexion in Varro and others.*

M. Varronem et P. Nigidium, viros Romani generis doctissimos, comperimus non aliter elocutos esse et scripsisse, quam

“senutuis,” et “domuis,” et “fluctuis;” qui est patrius casus, ab eo, quod est “senatus, domus,” et “fluctus:” hinc, “senatui, domui, fluctui,” ceteraque, bis consimilia pariter dixisse. Terentii quoque comici versus in libris veteribus itidem scriptus est:

“Eius anuis, opinor, causa, quae est emortua.”

Hanc eorum auctoritatem quidam e veteribus grammaticis ratione etiam firmare voluerunt, quod omnis dativus singularis litera finitus “i,” si non similis est genitivi singularis, “s” litera addita genitivum singularem facit, ut: “Patri patris, duci ducis, caedi caedis.” Cum igitur, inquiunt, in casu dandi “huic senatui” dicamus, genitivus ex eo singularis “senatuis” est, et non “senatus.” Sed non omnes concedunt, in casu dativo “senatui” magis dicendum, quam “senatu.” Sicut Lucilius in eodem casu “victu” et “anu” dicit, non “victui” et “anui,” in hisce versibus:

“Quod sumtum atque epulas victu praeponis honesto;” et alio in loco: “Anu noceo” inquit. Virgilius quoque in casu dandi “aspectu” dicit, non “aspectui:”

“Teque aspectu ne subtrahe nostro.”

et in Georgicis:

“Quod nec concubitu indulgent.”

Caius etiam Caesar, gravis auctor linguae Latinae, in Anticato: “Unius,” inquit, “arrogantiae superbiaeque dominatue:” item in Dolabellam actionis III: “Ibi isti quorum in aedibus fanisque posita et honori erant et ornatu.” In libris quoque Analogicis omnia istiusmodi sine i litera dicenda censet. *Aul. Gell.*, IV. xvi.

182. On the Phrase “Pedarii Senatores.”

Non pauci sunt, qui opinantur, “pedarios senatores” appellatos, qui sententiam in senatu non verbis dicerent, sed in alienam sententiam pedibus irent. Quid igitur? Cum senatusconsultum per discessionem fiebat, nonne universi senatores sententiam pedibus ferebant? Atque haec etiam vocabuli istius ratio dicitur, quam Gabius Bassus in commentariis suis scriptam reliquit. Senatores enim dicit in veterum aetate, qui curulem magistratum gessissent, curru solitos honoris gratia in curiam vehi; in quo curru sella esset, supra quam considerent; quae ob eam causam “curulis” appellaretur: sed eos senatores,

qui magistratum curulem nondum ceperant, pedibus itavisse in curiam: propterea senatores, nondum maioribus honoribus functos, "pedarios" nominatos. Marcus autem Varro in *Satyra Menippea*, quae Ἰπποκύων inscripta est, equites quosdam dicit "pedarios" appellatos: videturque eos significare, qui nondum a censoribus in senatum lecti, senatores quidem non erant, sed, quia honoribus populi usi [quidem] erant, in senatum veniebant et sententiae ius habebant. Nam et curulibus magistratibus functi, qui nondum a censoribus in senatum lecti erant, senatores non erant: et qui in postremis scripti erant, non rogabantur sententias, sed, quas principes dixerant, in eas, discedebant. Hoc significabat edictum, quo nunc quoque consules, cum senatores in curiam vocant, servandae consuetudinis causa translaticio utuntur. Verba edicti haec sunt: SENATORES, QUIBUS Q. IN SENATU SENTENTIAM DICERE LICET. Versum quoque Laberii, in quo id vocabulum positum est, notari iussimus, quem legimus in mimo, qui Scriptura inscriptus est:

"Caput sine lingua pedaria sententia est."

Hoc vocabulum a plerisque barbare dici animadvertimus. Nam pro "pedariis, pedaneos" appellant. *Aul. Gell.*, III. xviii.

183. *Instances of Onomatology.*

Timaeus in *Historiis*, quas oratione Graeca de rebus populi Romani composuit, et M. Varro in *Antiquitatibus Rerum Humanarum* terram Italiam de Graeco vocabulo appellatam scripserunt; quoniam boves Graeci veteri lingua ἰταλοί vocitati sunt, quorum in Italia magna copia fuerit: bucetaque in ea terra gigni pascique solita sint compluria. Coniectare autem ob eandem causam possumus, quod Italia tunc esset armentosissima, mulctam, quae appellatur "suprema," institutam in singulos [dies] duarum ovium, triginta boum: pro copia scilicet boum, proque ovium penuria. Sed cum eiusmodi mulcta pecoris armentique a magistratibus dicta erat, adigebantur boves ovesque alias pretii parvi, alias maioris: eaque res faciebat inaequalem mulctae punitionem. Idcirco postea lege Aternia constituti sunt in oves singulas aeris deni, in boves aeris centeni. "Minima" autem mulcta est ovis unius. "Suprema" mulcta est eius numeri, cuius diximus: ultra quem mulctam dicere in dies singulos ius non est; et propterea "suprema" appellatur, id est, summa et maxima. Quando igitur nunc quoque a magistratibus populi Romani more maiorum mulcta dicitur vel minima vel suprema observari solet, ut "oves" genere virili appellentur: atque ita

M. Varro verba haec legitima, quibus minima mulcta diceretur, concepit: "M. Terentio, quando citatus neque respondit neque excusatus est, ego ei unum ovem mulctam dico." Ac nisi eo genere diceretur, negaverunt iustam videri mulctam. *Aul. Gell.*, XI. i. 1-4.

184. *On Words used in more than one Sense.*

Est plurifariam videre atque animadvertere in veteribus scriptis, pleraque vocabula, quae nunc in sermonibus vulgi unam certamque rem demonstrent, ita fuisse media et communia, ut significare et capere possent duas inter se res contrarias: ex quibus quaedam satis nota sunt, ut "tempestas, valetudo, facinus, dolus, gratia, industria." Haec enim fere iam vulgatum est ancipitia esse, et utroqueversus dici posse. "Periculum" etiam, et "venenum," et "contagium," non, uti nunc dicuntur, pro malis tantum dicta esse, multum exemplorum huiusmodi reperias. Sed "honorem" quoque mediam vocem fuisse, et ita appellatum, ut etiam "malus honos" diceretur, et significaret "iniuriam," id profecto rarissimum est. Quintus autem Metellus Numidicus in oratione, quam De Triumpho suo dixit, his verbis usus est: "Qua in re quanto universi me unum antistatis, tanto vobis quam mihi maiorem iniuriam atque contumeliam facit, Quirites: et quanto probi iniuriam facilius accipiunt, quam alteri tradunt, tanto ille vobis quam mihi peiorem honorem habuit: nam me iniuriam ferre, vos facere vult, Quirites: ut hic conquestio, istic vituperatio relinquatur." "Honorem," inquit, "peiorem vobis habuit, quam mihi:" cuius verbi sententia est, quam ipse quoque supra dicit: "maiore vos affecit iniuria et contumelia quam me." *Aul. Gell.*, XII. ix.

185. *An Analysis of the Term "Humanitas."*

Qui verba Latina fecerunt, quique iis probe usi sunt, "humanitatem non id esse voluerunt, quod vulgus existimat, quodque a Graecis *φιλανθρωπία* dicitur, et significat dexteritatem quandam benevolentiamque erga omnes homines promiscuam: sed "humanitatem" appellaverunt id propemodum, quod Graeci *παιδείαν* vocant, nos eruditionem institutionemque in bonas artes dicimus: quas qui sinceriter cupiunt appetuntque, ii sunt vel maxime humanissimi. Huius enim scientiae cura et disciplina ex universis animantibus uni homini data est; idcircoque humanitas appellata est. Sic igitur eo verbo veteres esse usos,

et cumprimis M. Varronem Marcumque Tullium, omnes ferme libri declarant. Quamobrem satis habui unum interim exemplum promere. Itaque verba posui Varronis e libro *Rerum Humanarum* primo, cuius principium hoc est: Praxiteles, qui propter artificium egregium nemini est paulum modo humaniori ignotus. "Humaniori," inquit, non ita, ut vulgo dicitur, facili et tractabili et benevolo, tametsi rudis literarum sit, (hoc enim cum sententia nequaquam convenit;) sed eruditiori doctiorique, qui Praxitelem, quid fuerit, et ex libris, et ex historia cognoverit. *Aul. Gell.*, XIII. xvi.

186. *An Analysis of the untranslatable Word "Urbanitas."*

His adiicit Domitius Marsus, qui de urbanitate diligentissime scripsit, quaedam non ridicula, sed cuilibet severissimae orationi convenientia, eleganter dicta, et proprio quodam lepore iucunda: quae sunt quidem "urbana," sed risum tamen non habent. Neque enim ei de risu, sed de urbanitate est opus institutum, quam propriam esse nostrae civitatis ait, et sero sic intelligi coeptam, postquam "Urbis" appellationem, etiamsi nomen proprium non adiceretur, Romam tamen accipi sit receptum: eamque sic finit: "Urbanitas est virtus quaedam in breve dictum coacta, et apta ad delectandos movendosque homines in omnem affectum, maxime idonea ad resistendum, vel lacessendum, prout quaeque res ac persona desiderat." Cui si brevitatis exceptionem detraxeris, omnes orationis virtutes complexa sit. Nam si constat rebus et personis; quod in utrisque oporteat dicere, perfectae eloquentiae est. Cur autem "brevem" esse eam voluerit, nescio quidem. At, quam in eodem libro dicat fuisse et in multis, narrandi urbanitatem, paullo post ita finit, Catonis (ut ait) opinionem secutus, "Urbanus homo erit, cuius multa bene dicta responsaque erunt: et, qui in sermonibus, circulis, conviviiis, item in concionibus, omni denique loco ridicule commodeque dicet. Risus erunt, quicumque haec faciet orator." Quas si recipimus finitiones, quicquid "bene" dicetur, et "urbane" dicti nomen accipiet. Ceterum illi, qui hoc proposuerat, consentanea fuit illa divisio, ut dictorum urbanorum alia "seria," alia "iocosa," alia "media" faceret. Nam est eadem omnium bene dictorum. Verum mihi etiam iocosa quaedam videntur posse non satis urbane referri. Nam meo quidem iudicio illa est "urbanitas, in qua nihil absonum, nihil agreste, nihil inconditum, nihil peregrinum, neque sensu, neque verbis, neque ore gestive possit deprehendi:" ut non tam sit in singulis

dictis, quam in toto colore dicendi: qualis apud Graecos ἀττικισμός; ille redolens Athenarum proprium saporem. *Quint.*, VI. iii. 102-107.

187. *On Euphonic Variations of Termination in the best Writers.*

Nos autem aliud quoque postea consimiliter a Virgilio duplici modo scriptum invenimus. Nam et "tres" et "tris" posuit, eodem in loco, ea iudicii subtilitate, ut si aliter dixeris mutaverisque, et aliquid tamen auris habeas, sentias suavitatem sonitus claudere. Versus ex decimo hi sunt:

"Tres quoque Threicios Boreae de gente suprema,
Et tris, quos Idas pater, et patria Ismara mittit:"

"tres" illic, "tris" hic. Pensicula utrumque modulareque: reperies suo quodque in loco sonare aptissime. Sed in illo quoque itidem Virgilii versu:

"Haec finis Priami fatorum,"

si mutes, et "hic finis" dicas, durum atque absonum erit, respuentque aures, quod mutaveris. Sicut illud contra eiusdem Virgilii insuavius facias, si mutes:

"Quem das finem, rex magne, laborum?"

Nam si ita dicas: "Quam das finem," iniucundum nescio quo pacto et laxiorem vocis sonum feceris. Ennius item "rectos cupressos" dixit contra receptum vocabuli genus, hoc versu:

"Capitibus nutantis pinos rectosque cupressos."

Firmior ei, credo, et viridior sonus esse vocis visus est "rectos" dicere "cupressos," quam "rectas." Contra vero idem Ennius in *Annali* duodevicesimo "aëre fulva" dixit, non "fulvo;" non ob id solum, quod Homerus ἥρα βαθεῖαν dicit: sed quod hic sonus, opinor, vocalior est visus et amoenior. Sicuti M. etiam Ciceroni mollius teretiusque visum est, in quinta *In Verrem* "fretu" scribere, quam "freto." "Perangusto," inquit, "fretu divisa." Erat enim crassius iam vastiusque, "perangusto fretu" dicere. Itidem in secunda, simili usus modulamine: "manifesto peccatu," inquit, non "peccato:" hoc enim scriptum in uno atque in altero antiquissimae fidei libro Tironiano reperi. *Aul. Gell.*, XIII. xxi.

188. *The Use of Rare Words in Discourse a sign of Bad Taste.*

Est adeo id vitium plerumque serae eruditionis, quam Graeci *ὀψιμαθίαν* appellant, ut, quod nunquam didiceris, diu ignoraveris, cum id scire aliquando coeperis, magni facias quo in loco cunque et quacunque in re dicere. Veluti Romae, nobis praesentibus, vetus celebratusque homo in causis, sed repentina et quasi tumultuaria doctrina praeditus, cum apud praefectum urbis verba faceret, et dicere vellet, inopi quendam miseroque victu vivere et furfureum panem esitare, vinumque eructum et foetidum potare: "Hic," inquit, "eques Romanus apludam edit, et floces bibit." Adspexerunt omnes, qui aderant, alius alium, primo tristiores turbato et requirente vultu, quidnam illud utriusque verbi foret; post deinde, quasi nescio quid Tusce aut Gallice dixisset, universi riserunt. Legerat autem ille, "apludam" veteres rusticos frumenti furfurem dixisse; idque a Plauto in comoedia, si ea Plauti est, quae Astraba inscripta est, positum esse. Item "floces" audierat prisca voce significare vini faecem e vinaceis expressam, sicuti fraces ex oleis: idque apud Caecilium in Polumenis legerat, eaque sibi duo verba ad orationum ornamenta servaverat. Alter quoque, a lectionibus id genus paucis *ἀπειρόκαλος*, cum adversarius causam differri postularet: "Rogo, praetor," inquit, "subveni, succurre: quonam usque nos bovinator hic demoratur?" Atque id voce magna ter quaterque inelamavit, "bovinator est." Commurmuratio fieri coepta est a plerisque, qui aderant, quasi monstrum verbi admirantibus. At ille, iactans et gestiens: "Non enim Lucilium," inquit, "legistis, qui tergiversatorem bovinatorem dicit." Est autem in Lucilii undecimo versus:

"Hic strigosus, bovinatorque ore improbus duro."

Aul. Gell., XI. vii. 3-10.

189. *A Caution against Affected Archaism.*

Favorinus philosophus adolescenti, veterum verborum cupidissimo, et plerasque voces nimis priscas et ignotissimas in quotidianis communibusque sermonibus expromenti: Curius, inquit, et Fabricius, et Coruncanius, antiquissimi viri nostri, et his antiquiores Horatii illi trigemini, plane ac dilucide cum suis fabulati sunt: neque Auruncorum, aut Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi incoluisse Italiam dicuntur, sed aetatis suae verbis locuti sunt. Tu autem, perinde quasi cum

matre Evandri nunc loquare, sermone abhinc multis annis iam desito uteris, quod scire atque intelligere neminem vis, quae dicas. Nonne, homo inepte, ut quod vis abunde consequaris, taces? Sed antiquitatem tibi placere ais, quod honesta et bona et sobria et modesta sit. Vive ergo moribus praeteritis; loquere verbis praesentibus; atque id, quod a C. Caesare, excellentis ingenii ac prudentiae viro, in primo de Analogia libro, scriptum est, habe semper in memoria atque in pectore, ut, tanquam scopulum, sic fugias inauditum atque insolens verbum. *Aul. Gell. I. x.*

SECOND DIVISION.

R O M A N   S T Y L E.

ROMAN STYLE.

PART I.—DESCRIPTIVE PASSAGES.

A.—PERIOD I., 240–280 B.C.

1. *A Coquette.*

Quase pila

In choro ludéns datatim dát se ac comuném facit,
Alii adnutat, álii adnictat, álium amat, aliúm tenet.
Alibi manus est ócupata, álii percellít pedem,
Anulum alii dát spectandum, á labris alium ínvocat,
Cum álio cantat, áttamen alii suó dat digito líteras.

Naev. Tarentilla, fr.

2. *Love is too expensive a Luxury.*

Omnium primum Amóris artis éloquar quemadmódum
expediant.

Núnquam Amor quemquam nísi cupidum hominem póstulat
se in plagás coniicere;

Eos cupit, eos cónsectatur; súbdole blandítur; ab re

Cónsulit, blandiloquéntulus, harpagó, mendax, cuppés
avarus,

Elegans, despóliator, latébricolarum hominúm corruptor,
Blándus, inops, celáti indagátor: nam qui áb eo, quod
amat,

Quam éxtemplo sáviis sagittátis percússus est:

Illico rés foras lábitur, líquitur.

“Dá mihi hoc, méi meum, sí me amas, si aúdes!”

Ibi ille cucúlus: “Océlle mi, fiat!

Et istuc et si ámplius vís dari, dábitur.”

Ibi illa pendéntem ferit: iam ámplius órat;

Nón sat id ést mali, ni ámplius étiam,

Quód bibit, quód comest, quód facit súmti.

Nóx datur: dúcitur fámilia tóta:

Véstispicae, unctor, aúri custos, flábelliferae, sándaligerulae,

Cántrices, cistéllatrices, núnctii, renúnctii,

Raptóres panis ét peni.

Fit ípse, dum illis cómis est,

Inóps amator.

Haec égo quom ago cum meo animo ét recolo,

Ubi quí eget, quam preti síť parvi:

Apagé te, Amor! non places! níl te utor.

Quamquam íllud est dulce, esse ét bibere;

Amor amara dát tibi satis quod aégre sit;

Fugit fórum, fugat tuos cógnatos,

Fugat ípse a suo se cóntuitu;

Neque enim éum sibi amicum vólunt dici.

Mílle modis amor ígnorandust, prócul adhibendust, ábsti-
nendus:

Nám qui in amorem praécipitavit, péius perit, quam si
sáxo saliat.

Apage, síť, Amor!

Túas res tíbi habe.

Amor mihi amícus

Né fuas únquam!

Cértum est, ad frúgem

Applicare ánimum.

Plaut., Trin., II. i. 14-52.

3. *A Lover's Pangs.*

Credo égo amorem primum ápod homines carnúficiám
comméntum.

Hanc égo de me coniécturam domi fácio, ne foris quaéram:

Qui omnes homines supero, antideo cruciabilitatibus
animi:

Iactor, crucior, agitor, stimulator, vórsor in amoris rota

Miser, éxanimor,

Feror, differor, distrahor, diripior:

Ita núbilam mentem animi hábeo; ubi sum,

Ibi nón sum; ubi non sum, ibi ést animus:

Ita mihi ómnia nunc ingénia insunt;

Quod líbet, non lubet iam id cóntinuo:

Ita me ámor lapsum animi lúdificat,

Fugat, ágit, appetit et ráptat,

Retinét, lactat, largitur;

Quod dát, non dat; delúdit;

Modo quód suasit, dissuádet;

Quod dissuasit, id osténtat.

Marítumis moribús

Mecum éxperitur: íta meum

Frangít amantem animum; nec nisi quia

Miser nón eo pessum, úlla abest

Mihi pérdito pernícies: ita patér apud villam détinuit

Me hos diés sex ruri cóntinuos,

Neque lícitur interea est méam amicam víseré.

Estne hóc miserum memorátu?

Plaut., Cist., II. i. 1-24.

4. *A Lady's Toilette.*

Negóti sibi qui volet vim paráre:

Navem ét mulierém, haec duó comparáto:

Nam núllae magís res duaé plus negóti

Habént, forte si ócceperís exornáre;

Neque únquam satís hae duaé res ornántur,

Neque eís ulla ornándi satís satietás est.

Atque haéc ut loquór, nunc domó docta díco:

Nam nós usque ab aúro ad hóc quod diéi est

Ex indústria ámbae concéssamus núnquam

Lavári, aut fricári, aut tergéri, aut ornári,

Políri, expolíri, pingí, fingí; et úna

Binaé, singulís quae dataé nobis áncillae,

Eae nos lavádo, eluéndó, operam dedére;

Adgerúndaque aquá sunt virí duo deféssi.

Apagésis, negóti quantum ín muliere úna est!

Plaut. Poen., I. ii. 1-15

5. *Patron and Client.*

Ut hóc utimúr maxumé more móro
 Moléstoque múltum :
 Atque uti quíque sunt óptumi, máxumi :
 Mórem habent húncc :
 Cliéntis sibi ómnes volúnt esse múltos ;
 Boníne an malí sint, id haúd quaeritánt :
 Rés magis quaéritur, quám clientúm fides
 Quoíusmodi clúeat.
 Si ést pauper átque haud malús, nequam habétur ;
 Sin díves malúst, is cliéns frugi habétur.
 Qui néc leges neque aéquom bonum úsquam colúnt,
 Sollicitos patrónos habént.
 Datúm denegánt, quod datum ést ; litiúm
 Pléni, rapáces, virí fraudulénti,
 Qui aút foenore aút periúriis habént rem [partam ;]
 Mens ést in querélis.
 Iurís ubi dicitúr dies,
 Simúl patronis dícitur :
 Quippe quí pro illis loquántur, male quae fécerint.
 Aut ád populum aut ín iure apúd iudicém res est.
 Sícut me hodié nimis sóllicitum cliens
 Quídam habuít,
 Néque, quod volui,
 Agere quidquam lícitur : ita me attínuit, ita me détínuit
 Apud Aedilis, proéliis factis plúrimisque péssumisque,
 Díxit causam. Cónditiones tétuli tortas, cónfragosas ;
 Aút plus aut minús, quam opus erat, múlto controversíam
 Díxeram, uti spónsio fieret. Quíd ille ? Quíd ? Praedém dedit ;
 Néc magis manufésto unquam hominem ullúm teneri vídí ego.
 Omnibus malefáctis testes trés aderant acérrumi.
 Dí illunc omnes pérđant (ita mi hunc hódie corrupít diem)
 Méque adeo, qui hodié forum unquam óculis inspexí meis !
Plaut., Men., IV. ii. 1-32.

6. *A Brown Study.*

Illuc, síis, vide,
 Quem ád modum abstitít, severa frónte curas cógitans !
 Péctus digitis púltat : cor, credo, évocaturúst foras.
 Ecce aútem avortit ; nísus laevo in fémine habet laevám
 manum,
 Déxtera digitís rationem cóputat, feriéns femur

Déxterum: ita veheménter, quód facto ópus est, aegre súppetit.

Cóncrepuit digitís: laborat. Crébro commutát status.
Eccere autem cápite nutat! Nón placet, quod réperit.
Quídkuid est, incóctum non exprómet; bene coctúm dabit.

Ecce autem aedificát: columnam ménto subfulsít suo.

Apage! non placét profecto mi illa inaedicátio.

Nam ós columnatúm poetæ esse índaudiui bárbaro,

Quói bini custódes semper tótiis horis áccubant.

Eúge, euge euscheme ádstitit hercle, et dúlice et comoédice!

Númquam hodie quiéscet, priusquam id, quód petit, perfécerit.

Hábet opinor. Age, si quid agis! vígila! ne somnó stude,
Nísi quidem hic agitári mavis várius virgis.

Tíbi ego dico! au, fériatus né sis! Heus, Palaéstrio,

Vígila, inquam! expergíscere, inquam! lúcet hoc,
inquam! Aúdio.

Plaut., Mil. Gl., II. ii. 47-65.

7. *A Battle Scene.*

Póstquam utrimque éxitum est máxuma cópia,

Díspartití viri, díspartiti órdenes:

Nós nostras móre nostro ét modo instrúximus

Légiones; hóstes contrá suas ínstruunt;

Deínde utrinque imperatór in médium éxeunt

Extra turbam órдинum, cónloquantúr simul.

Cónvenit, vícti utri sint eo proélio,

Urbem, agrum, arás, focos séque uti déderent.

Póstquam id actúm est, tubæ utrímque contrá canunt.

Cónsonat térra; clamórem utrimque éfferunt;

Imperatór utrimque hínc et illínc Iovi

Vóta suscípere, hortári exércitum;

Pró se quisque íd, quod quisque ét potest ét valet,

Edit, ferró ferit. Téla frangúnt; boat

Coélum fremitú virum. Ex spíritu et anhélita

Nébula cónstat; cadúnt

Vólneris ví et viriúm.

Dénique, ut vóluius, nóstra superát manus;

Vícimus ví ferocís.

Hóstes crebrí cadunt; nóstri contra íngruunt:

Séd fugam in sé tamen némo convórtitur;

Néc recedit loco, quín statim rém gerat.
 Animam amittúnt prius, quám loco démigrent.
 Quisque, ut steterát, iacet óbtinetque órđinem.
 Hóc ubi Amphítruo herus cónspicatú'st meus,
 Illico equités iubet délixtera inrúere.
 Equites parént citi : ab délixtera máxumo
 Cúm clamore ínvolut impetu álacri,
 Foédant et próterunt hóstium cópias
 Íure iniustás.

Plaut., Amph. I. i. 65-94.

8. *An Escape from Shipwreck.*

Sed, ó Palaemon, sancte Neptuní comes
 Quíque Hércule illi sócius esse díceris,
 Quod fácimus video? *Da.* Quid vides? *Sc.* Muliércula
 Videó sedentis ín scapha solás duas.
 Ut ádflictantur míserae!—Euge, euge! pérbene!
 Ab sáxo avortit flúctus ad littús scapham,
 Neque gúbernautor únquam potuit réctius.
 Non vídisse undas mé maiores cénseo.
 Salvae sunt, si illos flúctus devitáverint.
 Nunc, núnc periculum ést : eiecit álteram.
 At ín vado est : iam fácile enabit.—Eúgepae,
 Viden', álteram illam ut flúctus eiecit foras?
 Surréxit, horsum se capessit. Sálva res!
 Desíluit haec autem áltera in terram é scapha.
 Ut praè timore in génua in undas cóncidit!
 Salva ést : evasit éx aqua. Iam in lítore est.
 Sed déxtrovorsum avórsa it in malám crucem.
 Hem, errábit illaec hódie. *Da.* Quid id refért tua?
Sc. Si ad sáxum quo capéssit, eá deorsúm cadit,
 Errátionis fécerit compéndium.
Da. Si tú de illarum coénaturus vésperi es,
 Illis curandum cénseo, Scepárnio;
 Si apúd me esurus és, mihi dari operám volo.
Sc. Bonum aéquomque oras. *Da.* Sequere me hac ergó
Sc. Sequor.

Plaut., Rud., I. iii. 71-94.

9. *A Purchaser frightened out of a Bargain.*

Per deós atque homines díco, ne tu illúnc agrum
 Tuom síris unquam tíeri, neque gnatí tui.

Ei rei árgumentum dícam. *Ph.* Audire edepól lubet.

St. Primum ómnium, olim térra quom proscínditur,
In quinto quoque súlco moriuntúr boves.

Ph. Apage!

St. Neque únquam quisquam est, quóius ille agér fuit,
Quin péssume ei res vórterit, quoiúm fuit.

Alii exulatum abiérunt ; alii emórtui ;

Alií se suspendére. Hem, nunc hic, quóius est,

Ut ad íncitas redáctus! *Ph.* Apage a me ístum agrum!

St. Magis Apage dicas, si ómnia a me audíveris :

Nam fúlguritae súnť hic alternae árbores ;

Sués moriuntur ángina acérrume ;

Ovés scabrae sunt, tám glabrae, hem, quam haec ést
manus.

Tum autém Syrorum, génus quod patientissimum est
Hominúm, nemo extat, qui íbi sex menses víxerit :

Ita cúncta solstitiáli morbo décidunt.

Ph. Credo ego istuc, Stasime, ita ésse ; sed Campás
genus

Multó Syrorum iam ántidit patiéntia.

Sed iste ést ager profécto, ut te audiui loqui,

Malós in quem omnes públice mittí decet.

Sicút Fortunatórum memorant insulas,

Quo cúncti, qui aetatem égerunt casté suam,

Convéniant : contra istóc detrudi máleficos

Aequóm videtur, quí quidem istius sít modi.

St. Hospítium est calamitátis. Quid verbís opust?

Quamvís malam rem quaérens, illic réperias.

Ph. At tu hércle et illi et álibi. *St.* Cave, sis, díxeris,

Me tibi dixisse hoc. *Ph.* Dixisti arcanó satis.

St. Quin híc quidem cupit illum áb se abalienárier,

Si quidem reperire póssit, cui os súblinat.

Ph. Meus quidem hercle nunquam fíet. *St.* Si sapiés
quidem.

Lepide hercle de agro ego húnć senem detérrui.

Plaut., Trin., II. iv. 119-123, and 132-159.

10. A Parasite puts himself up for Auction.

Ipsé égomet quamobrem aúctionem praédicem,

Damna évenerunt máxuma miseró mihi :

Ita mé mancupia míserum adfecerúnt male—

Potátiones plúrimae demórtuae.

Quot ádeo coenae, quás deflevi, mórtuae !
 Quot potiones múlsi ! quot autem prándia,
 Quae intérr continuum pérddi triénnum !
 Prae maéróre adeo míser atque aegritúdi-
 ne Consénui ; pene súm famed emórtuus.
Cr. Ridiculus aequé múllus est, quando ésurit.
Ge. Nunc aúctionem fácere decretúm est mihi :
 Forás necessum est, quidquid habeo, véndere.
 Adéste, sultis ! praéda erit praeséntium.
 Logós ridiculos véndo. Age, licémini.
 Qui coéna poscit ? écqui poscit prándio ?
 Herculés te amabit prandio, coená, cibo.
 Ehem, ádnuistin' ? Némo meliorés dabit ;
 Nullí meliores ésse parasitó sinam.
 Vel úctiones graécas sudatórias
 Vendó, vel alias málacas crapulárias ;
 Cavillátiones ; ádsentatiúnculas
 Ac périuratiúnculas parasíticas ;
 Robíginosam strígilem : ampullam rúbidam ;
 Parasítum inanem, quó recondas réliquias.
 Haec véniisse iám opus est, quantúm potest :
 Ut decumum partem Hérculi pollúceam.
Cr. Ecástor auctiόνem haud magní preti !
 Adhaésit homini ad ínfimum ventrém fames.

Plaut., Stich., II. i. 55-82.

11. *A Parasite's Complaint.*

Illicet parasíticae arti in máxumam malám crucem :
 Ita iuventus iám ridiculos ínopesque ab se ségregat.
 Níl morantur iám Laconas, ími subsellí viros,
 Plágipatidas, quíbus sunt verba síne penu et pecúnia ;
 Eós requirunt, quí, lubenter quom éderint, reddánt domi.
 Ipsi obsonant, quae parasitorum ánte erat província ;
 Ipsi de foró tam aperto cápíte ad lenonés eunt,
 In tribu quam apérto capite sóntis condemnánt reos ;
 Néque ridiculos iám terunci fáciunt ; sese omnés amant.
 Nam út dudum hinc abívi, accessi ad ádulescentes ín
 foro ;
 Sálvete, inquam : quo imus una ad prándium ?—Atque
 illí tacent.
 Quís ait “Huc,” aut quís profitetur ? inquam.—Quasi
 mutí silent,

Néque me rident. Ubi coenamus? inquam. Atque illi ábnuunt.

Dico unum ridículum dictum dé dictis melióribus,
Quibus solebam ménstruales épulas ante adipíscier.
Némo ridet. Scívi extemplo, rém de compactó geri.
Né canem quidem írritatam vóluit quisquam imitárier,
Sáltem, si non árriderent, déntis ut restríngerent.
Abeo ab illis, póstquam video mé sic ludificárier;
Pérge ad alios; vénio ad alios, déinde ad alios: úna res;
Ómnes compactó rem agunt, quasi ín Velabro oleárii.

Plaut., Capt., III. i. 9-29.

12. A Swaggering Parasite.

Er. Príus edico, né quis propter cúlpan capiatúr suam :
Cóntinete vós domi ! prohibéte a vobis vím meam !

He. Míra edepol sunt, ni híc in ventrem súmsit confidéntiam.
Vaé misero illi, cúius cibo iste fáctust imperiósior !

Er. Túm pistores scrófipasci, qui alunt furfurí sues,
Quárum odore praéterire némo pistrinúm potest,
Eórum si quoiúsqum scrofam in público conspéxero,
Ex ipsis dominis meis pugnís éxculcabo fúrfures.

He. Básilicas edíctiones átque imperiosás habet :
Sátur homo est ; habét profecto in ventre confidéntiam.

Er. Túm piscatorés, qui praebent pópulo piscis foétidos,
Qui ádvehuntur quádrupedanti crúcianti canthério ;
Quórum odos subbásilicanos ómnis abigit ín forum :

Eís ego ora vérberabo sírpiculis piscáriis,
Út sciant, aliéno naso quam éxhibeant moléstiam.
Túm lanii autem, qui concinnant líberis orbás oves,
Quí locant caedúndos agnos, ét duplam agninám danunt,
Quí petroni nómen indunt vérveci sectário ;

Eum ego si in viá petronem pública conspéxero,
Ét petronem et dóminum reddam mórtales misérrumos.

He. Eúgepae ! edíctiones aédilitias híc quidem habet ;
Mírumque adeo est, ni húnec fecere síbi Aetoli agoránomum.

Er. Nón ego nunc parasítus sum, sed régum rex regárior :
Tántus ventri cómmeatus, méo adest in portú cibús.

Plaut., Capt., IV. ii. 24-47.

13. Progressive Refinement in the Art of Sycophancy.

Cónveni hodie advéniens quendam méi loci hinc atque órdis
Hóminem haud inpurum, ítidem patria qui ábligurrierát bona.

Vídeo sentum, squálidum, aegrum, pánnis annisque óbsitum.
Quíd istuc, inquam, ornáti est? “Quoniam míser, quod habui,
pérdidi: hem

Quó redactus sum! ómnes noti me átque amici déserunt.”

Híc ego illum contémpsi prae me. Quíd homo, inquam, igna-
víssime?

Itan parasti te, út spes nulla réliqua in te essét tibi?

Símul consilium cúm re amisti? Víden me ex eodem ortúm
loco?

Quí color, nitór, vestitus; quaé habitudo est córporis?

Ómnia habeo, néque quicquam habeo: níl quum est, nil defít
tamen.

“At ego infelix néque ridiculus ésse neque plagás pati
Póssum.” Quid? tu his rébus credis fieri? Tota errás via.

Olim isti fuit géneri quondam quaéstus apud saecúlum prius:

Hóc novum est aucúpium: ego adeo hanc prímus inveni viam.

Est genus hominum, qui ésse primos se ómnium rerúm volunt,

Néc sunt; hos conséctor: hisce ego nón paro me ut rídeant,

Séd eis ultro adrídeo, et eorum íngenía admirór simul.

Quicquid dicunt, laúdo: id rursum sí negant, laudo íd quoque.

Négat quis? nego: ait, áio: postremo ímperavi egomét mihi

Omnia adsentári. Is quaestus núnc est multo ubérrimus.

Pa. Scítum hercle hominem; hic hómines prorsum ex stúltis
insanós facit.

Gn. Dum haec lóquimur, intereá loci ad macéllum ubi adven-
támus,

Concúrrunt laeti mi óbviám cupédinarií ómnes:

Cetárii, lanií, coqui, fartóres, piscatóres,

Quibus ét re salva et pérđita profúeram et prosum saépe.

Salútant: ad cenám vocant: advéntum gratulántur.

Ille úbi miser famélicus vidét me tanto honóre, et

Tam fáciie victum quaérere; ibi homo coépit me obsecráre,

Ut síbi liceret díscere id de mé. Sectari íússi:

Si pótis est, tanquam phílosophorum habént discipuli ex ípsis

Vocábula, parasíti item ut Gnathónici vocentur.

Ter., Eun., II. i. 3-33.

14. *Scene at the Funeral of Chrysis.*

Chrysis vicina haec móritur. *So.* O factúm bene!

Beásti: hei, metui a Chrýside. *Sí.* Ibi tum fílius

Cum illís, qui amabant Chrýsidem, una aderát frequens:

Curábat una fúnus: tristis ínterim;

Nonnúmquam collacrumábat. Placuit tum íd mihi.

Sic cōgitabam : Hic párvæ consuetúdinis
 Causa huius mortem tam fert familiáriter :
 Quid si ipse amasset ? quid hic mihi faciét patri ?
 Haec égo putabam esse ómnia humani ingeni
 Mansuétique animi officia. Quid multís moror ?
 Egomét quoque eius caúsa in funus pródeo,
 Nihil súsPICans etiám mali. *So.* Hem, quid id ést ?
Si. Scies.

Effértur. Imus. Interea inter míliares,
 Quae ibi áderant, forte unam áspicio adulescéntulam,
 Formá. . . . *So.* Bona fortásse. *Si.* Et voltu,
 Sósia,

Adeó modesto, adeó venusto, ut níl supra.
 Quae quúm mihi lamentári praeter céteras
 Visa ést, et quia erat fórma praeter céteras
 Honésta et liberáli, accedo ad pédissequas :
 Quae sít, rogo. Sorórem esse aiunt Chrýsidis.
 Percússit illico ánimus. Atat, hoc illud est,
 Hinc illae lacrumae, haec illast misericórdia.
So. Quam tímeo, quorsum evádas. *Si.* Funus ínterim
 Procédit. Sequimur : ad sepulcrum vénimus :
 In ígnem impositast : flétur. Interea haéc soror,
 Quam díxi, ad flammam accéssit imprudentius,
 Satis cúm periclo. Ibi tum éxanimatus Pámphilus
 Bene díssimulatum amórem et celatum índicat :
 Adcúrrit : mediam mília rem compléctitur :
 Mea Glycérium, inquit, quid agis ? cur te is pérditum ?
 Tum illa, út consuetum fáci le amorem cérneres,
 Reiécit se in eum fléns quam familiáriter.

Ter., Andr., I. i. 78-109.

15. *Syrus describes his Visit to Antiaphila.*

Sy. Iam primum ómnium,
 Ubi véntum ad aedis ést, Dromo pultát fores :
 Anus quaedam prodiit : haéc ubi aperuit óstium,
 Contínuo hic se coniécit intro, ego cónsequor :
 Anus fóribus obdit péssulum, ad lanám redit.
 Hic scíri potuit, aut nusquam alibi, Clínia,
 Quo stúdio vitam suám te absente exégerit.
 Ubi de ímproviso est ínterventum mília ri :
 Nam ea rés dedit tum exístumandi cópiam
 Cotídiánae vítae consuetúdinem ;
 Quae, cuíusque ingenium ut sít, declarat máxime :

Texéntem telam stúdióse ipsam offéndimus ;
 Mediócritér vestítam veste lúgubri,
 Eius ánuis causa, opínor, quae erat mórtua ;
 Sine aúro : tum ornatam, íta uti quae ornantúr sibi,
 Nullá mala re éxpolitam múlíebri :
 Capíllus passus, prólixus, circúm caput
 Reiéctus negligénter : pax. *Clin.* Syre mi, óbsecro,
 Ne me ín laetitiam frústra coniiciás. *Sy.* Anus
 Subtémén nebat : praétereá una ancíllula
 Erat ; éa texebat úna, pannis óbsita,
 Neglécta, inmunda inlúvie. *Clit.* Si haec sunt, Clínia,
 Vera, íta uti credo, quís te est fortunátior ?
 Scin hánc, quam dicit sórdidatam et sórdidam ?
 Magnum hóc quoque signumst, dóminam esse extra
 nóxiam,
 Quum éius tam negliguntur internúntii.
 Nam dísciplina est íisdem, munerárier
 Ancíllas primum, ad dóminas qui adfectánt viam.
Clin. Perge, óbsecro te : et cáve ne falsam grátiam
 Studeás inire. Quid ait, ubi me nóminas ?
Sy. Ubi dícimur rediísse te, et rogáre uti
 Veníret ad te, múlíer telam déserit
 Contínuo, et lacrumis ópplet os totúm sibi :
 Ut fáciie scias desíderio id fierí tuo.

Ter., Haut., II. iii. 33-66.

16. *The Advantages of an Easy Temper.*

Re ipsa répperi,
 Fáciilitate níhil esse homini mélius neque cleméntia.
 Id esse verum, ex me átque ex fratre cuívis facílest nóscere.
 Ille suam semper égit vitam in ótio, in convíviis :
 Clémens, placíduS, núlli laedere ós, adridere ómnibus :
 Síbi vixit : síbi súmptum fecit : ómnes benedicúnt, amant.
 Ego ille agrestis, saévos, tristis, párcus, truculentús, tenax,
 Dúxi uxorem : quam íbi miseriam vídi ! Nati filii,
 Alia cura : heia autem, dum studeo íllis ut quamplúrimum
 Fácerem, contrivi ín quaerundo vítam atque aetatém meam.
 Núnc exacta aetáte hoc fructi pró labore ab eís fero,
 Odium : ille alter síne labore pátria potitur cómmoda :
 Illum amant : me fúgitant : illi crédunt consilia ómnia :
 Illum diligúnt : apud illum súnť ambo, ego desértus sum :
 Illum ut vivat óptant, meam autem mórtém exspectant scílicet.

Ita eos meo labóre eductos máxumo, hic fecit suos
 Paulo sumptu: miseriam omnem ego cápio; hic potitur gaúdia.
 Age age, iam experiámur porro cóntra, ecquid ego póssiem
 Blánde dicere aút benigne fácere, quando huc próvocat.
 Égo quoque a meis me amari et mágni pendi póstulo.
 Si íd fit dando atque óbsequendo, nón posteriores feram.
 Déerit: id mea mínime refert, quí sum natu máxumus.

Ter., Ad., V. iv. 6-27.

17. *Portrait of a Good Steward.*

Haec erunt vilici officia. Disciplina bona utatur. Feriae servantur. Alieno manum abstineat. Sua servet diligenter. Litibus familiae supersedeat. Si quis quid deliquerit, pro noxa bono modo indicet. Familiae male ne sit, ne algeat, ne esuriant; opere bene exerceat: facilius malo et alieno prohibebit. Vilicus si nolet male facere, non faciet. Si passus erit, dominus impune ne sinat esse. Pro beneficio gratiam referat, ut aliis recte facere libeat. Vilicus ne sit ambulator, sobrius siet semper, ad cenam ne quo eat. Familiam exerceat: consideret, quae dominus imperaverit, fiant. Ne plus censeat sapere se, quam dominum. Amicos domini, eos habeat sibi amicos. Cui iussus siet, auscultet. Rem divinam nisi compitalibus in compito aut in foco ne faciet. Iniussu domini credat nemini. Quod dominus crediderit, exigat. Satui semen, cibaria, far, vinum, oleum mutuum dederit nemini. Duas aut tres familias habeat, unde utendo roget, et quibus det: praeterea nemini. Rationem cum domino crebro putet. Operarium, mercenarium politorem diutius eundem ne habeat die. Ne quid emissee velit insciente domino, ne quid dominum celavisse velit. Parasitum ne quem habeat. Haruspitem, augurem, hariolum, chaldaicum ne quem consuluisse velit. Segetem ne defrudet: nam id infelix est. Opus rusticum omne curet uti sciat facere, et id faciat saepe, dum ne lassus fiat. Si fecerit, scribeb in mente familiae quid siet, et illi animo aequiore facient. Si hoc faciet, minus libebit ambulare, et valebit rectius, et dormibit libentius. Primus cubitu surgat: postremus cubitum eat. Prius villam videat clausa uti siet, et uti suo quisque loco cubet, et ubi iumenta pabulum habeant. Boves maxima diligentia curatos habeto. Bubuleis obsequitor, partim, quo libentius boves curent. *Cato, R. R., v.*

18. *Portrait of the Steward's Wife.*

Villicae quae sunt officia, curato faciat. Si eam tibi dederit dominus uxorem, ea esto contentus. Ea te metuat. Facito ne nimium luxuriosa siet. Vicinas aliasque mulieres quam minimum utatur; neve domum, neve ad sese recipiat. Ad cenam nequo eat, neve ambulatoria siet. Rem divinam ni faciat, neve mandet, qui pro ea faciat, iniussu domini aut dominae. Scito dominum pro tota familia rem divinam facere. Munda siet. Villam conversam mundamque habeat Kalendis, Idibus, Nonis, festus dies cum erit, coronam in focum indat. Per eosdemque dies Lari familiari pro copia supplicet. Cibum tibi et familiae curet uti coctum habeat. Gallinas multas, et ova uti habeat. Pira arida, sorba, ficos, uvas passas, sorba in sapa, et pira, et uvas in doliis, et mala strutha; uvas in vinaceis, et in urceis, in terra obrutas; et nuces Praenestinas recentes in urceo in terra obrutas habeat. Mala Scantiana in doliis, et alia, quae condi solent, et silvatica. Haec omnia quotannis diligenter uti condita habeat. Farinam bonam, et far subtile sciat facere. *Cato, R. R., cxliii.*

19. *σιγᾶν Θ' ὅπου δεῖ καὶ λέγειν τὰ καίρια.*

Iussi caudicem proferri, ubi mea oratio scripta erat de ea re quod sponsionem feceram cum M. Cornelio. Tabulae prolatae. Maiorum benefacta perlecta, deinde quae ego pro re publica fecissem leguntur: ubi id utrumque perlectum est, deinde scriptum erat in oratione "numquam ego pecuniam neque meam neque sociorum per ambitionem dilargitus sum." Attat, noli noli peribere, inquam, istud, nolunt audire. Deinde recitavit "nunquam praefectos per sociorum vestrorum oppida imposivi, qui eorum bona liberos diriperent." Istud quoque dele, nolunt audire. Recita porro. "Nunquam ego praedam neque quod de hostibus captum esset, neque manubias inter pauculos amicos meos divisi, ut illis eriperem qui cepissent." Istuc quoque dele, nihil minus volunt dici, non opus est recitato. "Nunquam ego evectionem datavi, quo amici mei per symbolos pecunias magnas caperent." Perge istuc quoque uti cum maxime delere. "Nunquam ego argentum pro vino congiario inter apparitores atque amicos meos disdidi, neque eos malo publico divites feci." Enim vero usque istuc ad lignum dele. Videris, quo loco res publica siet, uti quod rei publicae bene fecissem, unde gratiam capiebam, nunc idem illud memorare non audeo, ne invidiae siet:

ita inductum est male facere impoene, bene facere non impoene licere. *Cato, Or. de Sumptu Suo, ap. Front. Ep. ad Ant., i. 2, p. 99. Naber.*

20. "*Non possum ferre, Quirites, Graecam Urbem.*"

Dicam de istis Graecis suo loco, Marce fili, quid Athenis exquisitum habeam, et quod bonum sit illorum litteras inspicere, non perdiscere. Vincam nequissimum et indocile esse genus illorum. Et hoc puta vatem dixisse, quandoque ista gens suas litteras dabit omnia corrumpet, tum etiam magis, si medicos suos huc mittet. Iurarunt inter se barbaros necare omnes medicina, sed hoc ipsum mercede facient, ut fides iis sit et facile disperdant. Nos quoque dictitant barbaros et spurcius nos quam alios Opicon appellatione foedant. Interdixi tibi de medicis. *Cato, ap. Plin., N. H., XXIX. vii. 14.*

21. *A Character.*

Haece locutus vocat quocum bene saepe libenter
 Mensam sermonesque suos rerumque suarum
 Congeriem partit, magnam cum lassus diei
 Partem fuisset de summis rebus regundis
 Consilio indu foro lato sanctoque senatu :
 Cui res audacter magnas parvasque iocumque
 Eloqueretur, cuncta simul malaque et bona dictu
 Evomeret, si qui vellet, tutoque locaret.
 Quocum multa volup ac gaudia clamque palamque.
 Ingenium cui nulla malum sententia suadet
 Ut faceret facinus levis aut malus, doctus fidelis
 Suavis homo facundus suo contentus beatus
 Scitus secunda loquens in tempore commodus verbum
 Paucum, multa tenens antiqua sepulta, vetustas
 Quem fecit mores veteresque novosque tenentem,
 Multorum veterum leges divumque hominumque;
 Prudenter qui dicta loquive tacereve possit:
 Hunc inter pugnas Servilius sic compellat.

Enn., Ann., ap. Gell., xii. 4.

22. *Iliad's Dream.*

Excita cum tremulis anus attulit artubus lumen,
 Talia commemorat lacrimans, exterrita somno,
 Eurudica prognata, pater quam noster amavit,

Vires vitæque corpus meum nunc deserit omne.
 Nam me visus homo pulcher per amoena salicta
 Et ripas raptare locosque novos ; ita sola
 Postilla, germana soror, errare videbar
 Tardaque vestigare et quaerere te neque posse
 Corde capessere : semita nulla pedem stabilibat.
 Exin compellare pater me voce videtur
 His verbis : “o gnata, tibi sunt ante ferendæ
 Aerumnæ, post ex fluvio fortuna resistet.”
 Haec ecfatus pater, germana, repente recessit
 Nec sese dedit in conspectum corde cupitus,
 Quamquam multa manus ad caeli caerula templa
 Tendebam lacrimans et blanda voce vocabam.
 Vix aegro cum corde meo me somnus reliquit.

Enn., Ann., ap. Cic. De Div., I. xx.

23. *Romulus and Remus.*

Remus auspicio se devovet atque secundam
 Solus avem servat at Romulus pulcher in alto
 Quaerit Aventino, servat genus altivolantum.
 Certabant urbem Romam Remoramne vocarent.
 Omnibus cura viris uter esset induperator.
 Expectant vel uti consul cum mittere signum
 Volt omnes avidi spectant ad carceris oras,
 Quam mox emittat pictis e faucibus currus :
 Sic expectabat populus atque ora tenebat
 Rebus, utri magni victoria sit data regni.
 Interea sol albus recessit in infera noctis.
 Exin candida se radiis dedit icta foras lux.
 Et simul ex alto longe pulcherruma praepes
 Laeva volavit avis : simul aureus exoritur sol.
 Cedunt de caelo ter quattor corpora sancta
 Avium, praepetibus sese pulchrisque locis dant.
 Conspicit inde sibi data Romulus esse priora,
 Auspicio regni stabilita scamna solumque.

Enn., Ann., ap. Cic. De Div., I. xlviii.

24. *A Staunch Soldier.*

Undique conveniunt vel ut imber tela tribuno :
 Configunt parmam, tinnit astilibus umbo
 Aerato sonitu galeae : sed nec pote quisquam
 Undique nitendo corpus discernere ferro.

Semper abundantes hastas frangitque quatitque:
 Totum sudor habet corpus multumque laborat
 Nec respirandi fit copia : praepete ferro
 Histri tela manu iacentes sollicitabant.

Enn., Ann., ap. Macrob. Sat., vi. 3.

25. *A Storm.*

Profectiōne laeti piscium lasciviam
 Intuentur, nec tuendi cāpere satietas potest.
 Interea prope iam occidente sōle inhorrescīt mare,
 Tēbrae conduplicāntur, noctisque ét nimbū occaecāt
 nigror,
 Flāmma inter nubēs coruscat, caelum tonitru cōntremīt,
 Grādo mixta imbri largifico sūbita praecipitāns cadit,
 Undique omnes vēti erumpunt, saēvi exsistunt turbines,
 Fērvit aestu pēlagus.

Pacuv., ap. Cic. De Div., I. xiv. 24.

26. *A Dream interpreted.*

Tarqu. Quom iam quieti cōrpus nocturno impetu
 Dedī, sopore plācans artus lānguidos:
 Visum ést insomnis pāstorem ad me adpēllere
 Pecūs lanigerum exímia pulcritūdine,
 Duos cōsanguineos árietes inde éligi
 Praecláriorēque álterum, immoláre me.
 Deinde eíus germanum cōrnibus cōntier
 In me árietare, eoque íctu me ad cásū dari.
 Exín prostratum térra, graviter saúcium,
 Resupínū in caelo cōntueri máxumū,
 Miríficū facinus : dēxtrorsū orbem flammeū
 Radiátū solis líquier cursú novo.
Aug. Réx, quae in vita usúrpant homines, cogitánt curant
 vident,
 Quaeque agunt vigilántes agitantque, éa si cui in somno
 accidunt,
 Mínus mirum est, si dí rem tantam haut témere improvísū
 ófferunt.
 Proín víde, ne quém tu esse hebetem députes aequé ac
 pecus,
 Is sapientiá munitum pēctus egregié gerat,
 Téque regno expéllat: nam id quod dé sole ostentū ést
 tibi,

Pópulo commutátionem rerum portendit fore,
Pérpropinquam. Haec béne verruncent pópulo ! nám quod
déterum

Cépit cursum ab láeva signum praépotens, pulcérrume,
Aúguratum est, rém Romanam públicam summám fore
Qui recte cónsulat, consúl cluat.

Tullius qui líbertatem cívibus stabilíverat.

Acc., Brut., ap. Cic. De Div., I. xxii. 44.

27. *A Ship.*

Tanta moles labitur
Fremebunda ex alto ingenti sonitu et spiritu,
Prae se undas volvit, vortices vi suscitatur:
Ruit prolapsa, pelagus respargit, reflat.
Ita dum interruptum credas nimbum volvier,
Dum quod sublime ventis expulsum rapi
Saxum aut procellis, vel globosos turbines
Existere ictos undis concursantibus:
Nisi quas terrestris pontus strages conciet,
Aut forte Triton fuscina evertens specus
Supter radices penitus undanti in freto
Molem ex profundo saxeam ad caelum erigit.

Acc., Med., ap. Cic. N. D., II. xxxv. 89.

28. *Epigrams by Valerius Aedituus, Porcius Licinius, and Iutatius Catulus.*

Tum resupinus, capite convolato, voce admodum quam suavi
versus cecinit Valerii Aeditui, veteris poëtae, item Porcii Licinii,
et Quinti Catuli, quibus mundius, venustius, limatius, pressius,
Graecum Latinumve nihil quidquam reperiri puto. Versus
Aeditui :

“ Dicere cum conor curam tibi, Pamphila, cordis,
Quid mi abs te quaeram, verba labris abeunt.
Per pectus miserum manat subido mihi sudor.
Sic tacitus, subidus : duplo ideo pereor.”

Atque item alios versus eiusdem addidit, non hercle minus
dulces, quam priores :

“ Quid faculam praefers, Phileros, qua nil opu' nobis ?
Ibimus : hic lucet pectore flamma satis.
Istam nam potis est vis saeva exstinguere venti,
Aut imber coelo candidu' praecipitans.

At contra, hunc ignem Veneris, si non Venus ipsa,
Nulla est quae possit vis alia opprimere."

[Item dixit versus Porcii Licinii, hosce:

"Custodes ovium teneraeque propaginis agnum,
Quaeritis ignem? Ite huc. Quaeritis? Ignis homo'st.
Si digito attigero, incendam silvam simul omnem:
Omne pecus: flamma est, omnia qua video."

Q. Catuli versus illi fuerunt:

"Aufugit mi animus; credo, ut solet, ad Theotimum
Devenit. Sic est; perfugium illud habet.
Quid si non interdixem, ne illunc fugitivum
Mitteret ad se intro, sed magis eiiceret?
Ibimu' quaesitum. Verum, ne ipsi teneamur,
Formido. Quid ago? Da Venu' consilium.

Aull. Gell., XIX. x.

29. *A Single Combat.*

Cum interim Gallus quidam nudus praeter scutum et gladios duos torque atque armillis decoratus processit: qui et viribus, et magnitudine, et adolescentia, simulque virtute ceteris antistabat. Is, maxime proelio commoto, atque utrisque summo studio pugnantibus, manu significare coepit, utrique ut quiescerent pugnare. Pugnae facta pausa est. Extemplo, silentio facto, cum voce maxima conclamat, si quis secum depugnare vellet, uti prodiret. Nemo audebat, propter magnitudinem atque immanitatem facies. Deinde Gallus irridere coepit, atque linguam exertare. Id subito perdolitum est cuidam T. Manlio, summo genere nato, tantum flagitium civitati accidere; ex tanto exercitu neminem prodire. Is, ut dico, processit, neque passus est virtutem Romanam a Gallo turpiter spoliari. Scuto pedestri, et gladio Hispanico cinctus, contra Gallum constitit. Metu magno ea congressio in ipso ponte, utroque exercitu inspectante, facta est. Ita, ut ante dixi, constiterunt: Gallus, sua disciplina scuto proiecto, cunctabundus: Manlius, animo magis, quam arte, confisus, scutum scuto percussit, atque statum Galli conturbavit. Dum se Gallus iterum eodem pacto constituere studet, Manlius iterum scuto scutum percutit, atque de loco hominem iterum deiecit: eo pacto ei sub Gallicum gladium successit, atque Hispanico pectus hausit: dein continuo humerum dextrum eodem concessu incidit, neque recessit usquam, donec subvertit, ne Gallus impetum icti haberet. Ubi eum evertit, caput praecaedit: torquem detraxit, eamque sanguinolentam

sibi in collum imponit. Quo ex facto ipse posterique eius Torquati sunt cognominati. *Q. Claud. Quadrig. ap. Gell., IX. xiii. 4.*

30. *Letter to King Pyrrhus.*

Literas, quas ad regem Pyrrhum super ea causa miserunt, Claudius Quadrigarius scripsit fuisse hoc exemplo: "Consules Romani salutem dicunt Pyrrho regi. Nos pro tuis iniuriis continuo animo strenui, commoti inimiciter, tecum bellare studemus. Sed communis exempli et fidei ergo visum est, uti te saluum velimus; ut esset, quem armis vincere possimus. Ad nos venit Nicias, familiaris tuus, qui sibi pretium a nobis peteret, si te clam interfecisset. Id nos negavimus velle; neve ob eam rem quidquam commodi exspectaret: et simul visum est, ut te certiolem faceremus, ne quid eiusmodi si accidisset, nostro consilio civitates putarent factum: et quod nobis non placet, pretio aut praemio aut dolis pugnare. Tu, nisi caves, iacebis." *Q. Claud. Quadrig. ap. Gell., III. viii. 7, 8.*

B.—PERIOD II., 80 B.C.—14 A.D.

31. *The Best Slaves for Farm Work.*

Mancipia esse oportere neque formidolosa, neque animosa. Qui praesint esse oportere, qui literis et aliqua sint humanitate imbuti, frugi, aetate maiore, quam operarios, quos dixi. Facilius enim his, quam minore natu sunt dicto audientes. Praeterea potissimum eos praeesse oportet, qui periti sint rerum rusticarum. Non solum enim debere imperare, sed etiam facere, ut facientem imitentur, et ut animadvertant eum cum causa sibi praeesse, quod scientia praestet et usu. Neque illi concedendum ita imperare, ut verberibus coerceat potius quam verbis, si modo idem efficere possis. Neque eiusdem nationis plures parandos esse. Ex eo enim potissimum solere offensiones domesticas fieri. Praefectos alacriores faciendum praemiis: dandaque opera, ut habeant peculium, et coniunctas conservas, e quibus habeant filios. Eo enim fiunt firmiores, ac coniunctiores fundo. Itaque propter has cognationes Epiro-

icae familiae sunt illustriores ac cariores. Ad iniiciendum voluptatem his praefecturae, honore aliquo habendi sunt : et de operariis, qui praestabunt alios, communicandum quoque cum is, quae faciunda sunt opera. Quod ita cum fit, minus se putant despici, atque aliquo numero haberi a domino. Studiores ad opus fieri liberalius tractando, aut cibariis, aut vestitu largiore, aut remissione operis, concessioneve, ut peculiare aliquid in fundo pascere liceat, aut huiuscemodi rerum aliis, ut quibus quid gravius sit imperatum, aut animadversum, qui consolando eorum restituat voluntatem, ac benevolentiam in dominum. *Varr., R. R., I. 17.*

32. *The Best Oxen for Farm Work.*

Igitur de omnibus quadrupedibus prima est probatio, qui idonei sint boves, qui arandi causa emuntur, quos rudis, neque minoris trimos, neque maioris quadrimos parandum, ut viribus magnis sint ac pares, ne in opere firmior imbecillioem conficiat : amplis cornibus, et nigris potius quam aliter : ut sint lata fronte, naribus simis, lato pectore, crassis coxendicibus. Hos veteranos ex campestribus locis non emendum in dura ac montana : nec non, ita si incidit ut sit, vitandum. Novellos cum quis emerit iuencos, si eorum colla in furcas destitutas incluserit, ac dederit cibum, diebus paucis erunt mansueti, et ad domandum proni. Tum ita subigendum, ut minutatim assuefaciant, et ut tironem cum veterano adiungant. Imitando enim facilius domatur. Et primum in aequo loco, et sine aratro, tum eo levi simul gradi faciant, ut principio per arenam aut molliorem terram leniter procedant. Quos ad vecturas item instituendum, ut inania primum ducant plaustra, et si possis, per vicum aut oppidum. Creber crepitus, ac varietas rerum consuetudine celerrima ad utilitatem adducit. Neque pertinaciter, quem feceris dexterum, in eo manendum. Quod si alternis fit sinister, fit laboranti in alterutra parte requies. Ubi terra levis, ut in Campania, ibi non bubus gravibus, sed vaccis aut asinis quod arant, eo facilius ad aratrum leve adduci possunt. Ad molas, et ad ea, si quae sunt, quae in fundo convehuntur, alii asellis, alii vaccis ac mulis utuntur, exinde ut pabuli facultas est. Nam facilius asellus, quam vacca alitur ; sed fructuosior haec. In eo agricolae hoc spectandum, quo fastigio sit fundus. In confragoso enim ac difficili haec valentiora parandum, et potius ea, quae plus fructum reddere possint, cum idem operis faciant. *Varr., R. R., I. 20.*

33. *Directions for making a Duck-pond.*

Qui autem volunt greges anatium habere, ac constituere *νησσοτροφεῖον*, primum locum, cui est facultas, eligere oportet palustrem, quod eo maxime delectantur. Si id non, potissimum ibi, ubi sit naturalis aut lacus, aut stagnum, aut manufacta piscina, quo gradatim descendere possint. Septum altum esse oportet ubi versentur, ad pedes xv, ut vidistis ad villam Sei, quod uno ostio claudatur. Circum totem parietem intrinsecus crepido lata, in qua secundum parietem sint tecta cubilia: ante eas vestibulum earum exaequatum tectorio opere testaceo. In eo perpetua canalis, in quam et cibus ponitur iis, et immittitur aqua. Sic enim cibum capiunt. Omnes parietes tectorio levigantur, ne faeles, aliave quae bestia introire ad nocendum possit, idque septum totum rete grandibus maculis integitur, ne eo involare aquila possit, neve ex ea evolare anas. Pabulum iis datur triticum, ordeum, vinacei uvae. Nonnunquam etiam ex aqua cammari, et quaedam eiusmodi aquatilia. Quae in eo septo erunt piscinae, in eas aquam large influere oportet, ut semper recens sit. Sunt item non dissimilia alia genera, ut querquedulae phalerides. Sic perdices, quae, ut Archelaus scribit, voce maris audita, concipiunt. Quae, ut superiores, neque propter fecunditatem, neque propter suavitatem saginantur, sed sic pascendo fiunt pingues. Quod ad villaticarum pastionum primum actum pertinere sum ratus, dixi. *Varr., R. R., III. 11.*

34. *Directions for making a Snail-bed.*

Nec de cocleis, ac gliribus quaero, quod reliquum est. Neque enim magnum emolumentum esse potest. Non istuc tam simplex est, inquit Appius, quam tu putas, o Axi noster. Nam et idoneus sub dio sumendus locus cocleariis, quem circum totum aqua claudas, ne quas ibi posueris ad partum, non liberos earum, sed ipsas quaeras. Aqua, inquam, finiendae, ne fugitivarius sit parandus. Locus is melior, quem et non coquit sol, et tangit ros. Qui si naturalis non est (ut fere non sunt in aprico loco) neque habeas in opaco, ut facias, ut sunt sub rupibus ac montibus, quorum alluant radices lacus ac fluvii, manu facere oportet roscidum. Qui fit, si eduxeris fistulam, et in eam mammillas imposueris tenues, quae eructent aquam, ita ut in aliquem lapidem incidat ac late dissipetur. Parvus iis cibus opus est, et is sine ministratore. Et hunc, dum serpit, non solum in area reperit, sed etiam si rivus non prohibet, in

varietes stantes invenit. Denique ipsae ex se ruminantes ad propolam vitam diu producant, cum ad eam rem pauca laurea olia interiiciant, et aspergant furfures non multos. Itaque ovis has vivas an mortuas coquat, plerumque nescit. Genera olearum sunt plura, ut minutae albulae, quae afferuntur e Reatino, et maximae, quae de Illyrico, apportantur, et mediocres, quae ex Africa afferuntur. Non quo non in his regionibus quibusdam locis eae magnitudinibus quaedam sint dispariles: nam et valde amplae sunt ex Africa, quae vocantur solitanae, ita ut earum calices quadrantes octoginta capere possint, et sic in aliis regionibus eadem inter se collatae et minores sunt, ac maiores. Hae in fetura pariunt innumerabilia. Earum semen minutum ac testa molli, diuturnitate obdurescit. Magnis insulis in areis factis, magnum bolum deferunt aeris. Has quoque saginare solent ita, ut ollam cum foraminibus incrustent sapa et farre, ubi pascantur; quae foramina habeat, ut intrare aer possit. Vivax enim haec natura. *Varr., R. R., III. 14.*

35. *Description of Syracuse.*

Urbem Syracusas maximam esse Graecarum urbium pulcherrimamque omnium, saepe audistis. Est, iudices, ita, ut dicitur: nam et situ est quum munito, tum ex omni aditu vel terra vel mari praeclaro ad aspectum: et portus habet prope in aedificatione aspectuque urbis inclusos: qui quum diversos inter se aditus habeant, in exitu coniunguntur et confluent. Eorum coniunctione pars oppidi, quae appellatur Insula, mari disiuncta angusto, ponte rursum adiungitur et continetur. Ea tanta est urbs, ut ex quattuor urbibus maximis constare dicatur: quarum una est ea, quam dixi, Insula: quae duobus portibus cincta, in utriusque portus ostium aditumque proiecta est: in qua domus est, quae Hieronis regis fuit, qua praetores uti solent. In ea sunt aedes sacrae complures, sed duae, quae longe ceteris antecellant: Dianae una, et altera, quae fuit ante istius adventum ornatissima, Minervae. In hac insula extrema est fons aquae dulcis, cui nomen Arethusa est, incredibili magnitudine, plenissimus piscium; qui fluctu totus operiretur, nisi munitione ac mole lapidum disiunctus esset a mari. Altera autem est urbs Syracusis, cui nomen Achradine est: in qua forum maximum, pulcherrimae porticus, ornatissimum prytaneum, amplissima est curia templumque egregium Iovis Olympii, ceteraeque urbis partes, una lata via perpetua multisque transversis divisae, privatis aedificiis continentur. Tertia est urbs, quae, quod in ea parte Fortunae fanum antiquum fuit, Tycha nominata est, in

qua et gymnasium amplissimum est et complures aedes sacrae : coliturque ea pars et habitatur frequentissime. Quarta autem est urbs, quae quia postrema coaedificata est, Neapolis nominatur : quam ad summam theatrum est maximum : praeterea duo templa sunt egregia, Cereris unum, alterum Liberae, signumque Apollinis, qui Temenites vocatur, pulcherrimum et maximum, quod iste si portare potuisset, non dubitasset auferre. *Cic., Verr., II. iv. 117-119.*

36. *Two Degenerate Consuls.*

Quorum, per deos immortales, si nondum scelera vulneraque inusta reipublicae vultis recordari, vultum atque incessum animis intueamini. Facilius facta eorum occurrent mentibus vestris, si ora ipsa oculis proposueritis. Alter unguentis affluens, calamistrata coma, despiciens conscios stuprorum ac veteres vexatores aetatulae suae, puteali et foeneratorum gregibus inflatus atque percussus olim, ne in Scyllaeo illo aeris alieni in freto ad columnam adhaeresceret, in tribunatus portum per fugerat. Contemnebat equites Romanos, minitabatur senatui, venditabat se operis, atque ab iis se ereptum, ne de ambitu caussam diceret, praedicabat, ab iisdemque se, etiam invito senatu, provinciam sperare dicebat : eamque nisi adeptus esset, se incolumem nullo modo fore arbitrabatur. Alter, o dii boni ! quam taeter incedebat ! quam truculentus ! quam terribilis aspectu ! Unum aliquem te ex barbatis illis, exemplum imperii veteris, imaginem antiquitatis, columen reipublicae diceres intueri. Vestitus aspere nostra hac purpura plebeia ac paene fusca : capillo ita horrido, ut Capua, in qua ipse tum imaginis ornandae caussa duumviratum gerebat, Sephasiam sublaturus videretur. Nam quid ego de supercilio dicam ? quod tum hominibus non supercilium, sed pignus reipublicae videbatur. Tanta erat gravitas in oculo, tanta contractio frontis, ut illo supercilio respública, tamquam Atlante caelum, niti videretur. *Cic., Sext., vii. viii.*

37. *Greek False Witnesses.*

Non est, inquit, tum Alexandrinis testibus creditum. Quid ? postea creditum ? non. Quamobrem ? quia nunc aiunt, quod tunc negabant. Quid ? ergo ista conditio est testium, ut, quibus creditum non sit negantibus, iisdem credatur dicentibus ? At, si verum tum cum verissima fronte dixerunt, nunc mentiuntur : si tunc mentiti sunt, doceant nunc verum esse, quod vultis. aut

se leant. Dici audiebamus de Alexandria: nunc cognoscimus omnes illius praestigias: illinc, inquam, omnes fallaciae: omnia denique ab his malorum argumenta nata sunt. Nec mihi longius quidquam est, iudices, quam videre hominum vultus. Dixerunt sic modo nobiscum ad haec subsellia, quibus superciliis renuentes huic decem millium crimini! Iam nostis insulsiatatem Graecorum: humeris gestum agebant: tum temporis, credo, caussa nunc scilicet tempus nullum est. Ubi semel quis peieraverit, si credi postea, etiamsi per plures deos iuret, non oportet: praesertim, iudices, quum in his iudiciis ne locus quidem novo testi soleat esse, ob eamque caussam iidem iudices retineantur, qui sederint de reo, ut his nota sint omnia, neque quid fingi novi possit. *Cic., Rab. Post., xii. xiii.*

38. *A Letter written on the Death of Caesar.*

O mi Attice, vereor, ne nobis idus Mart. nihil dederint prae-
ter laetitiam et odii poenam ac doloris. Quae mihi istim afferun-
tur! quae hic video? "Ὁ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. Scis, quam
diligam Siculos, et quam illam clientelam honestam iudicem.
Multa illis Caesar, neque me invito: etsi Latinitas erat non
ferenda; verumtamen—. Ecce autem Antonius, accepta grandi
pecunia, fixit legem, a dictatore comitiis latam, qua Siculi cives
rei, cuius vivo illo mentio nulla. Quid? Deiotari nostri caussa
non similis? Dignus ille quidem omni regno, sed non per Fulviam.
Sexcenta similia. Verum illuc referor: tam claram, tamque
testatam rem, tamque iustam, Buthrotiam, non tenebimus
aliqua ex parte? et eo quidem magis, quo iste plura? Nobis-
cum hic perhonorifice et amice Octavius: quem quidem sui
Caesarem salutabant, Philippus non: itaque ne nos quidem:
quem nego posse bonum civem: ita multi circumstant, qui
quidem nostris mortem minitantur. Negant haec ferri posse.
Quid censes, quum Romam puer venerit, ubi nostri liberatores
tuti esse non possunt? qui quidem semper erunt clari: con-
scientia vero facti sui etiam beati. Sed nos, nisi me fallit,
iacebimus. Itaque exire aveo,

"Ubi nec Pelopidarum,"

inquit. Haud amo vel hos designatos, qui etiam declamare me
coegerunt; ut ne apud aquas quidem acquiescere liceret. Sed
hoc meae nimiae facilitatis. Nam id erat quondam quasi
necesse; nunc, quoquo modo se res habet, non est item. Quam
dudum nihil habeo, quod ad te scribam! scribo tamen, non ut
delectem his litteris, sed ut eliciam tuas. Tu, si quid erit de

ceteris ; de Bruto utique, quidquid. Haec conscripsi x Kal., accubans apud Vestorium, hominem remotum a dialecticis, in arithmeticis satis exercitatum. *Cic., Ad Att., xiv. 12.*

39. *Ingenious Detection of a Thief.*

Hoc ipso fere tempore Strato ille medicus domi furtum fecit et caedem eiusmodi. Quum esset in aedibus armarium, in quo sciret esse nummorum aliquantum et auri: noctu duos conservos dormientes occidit in piscinamque deiecit: ipse armarii fundum exsecuit, et H-S * *, et auri quinque pondo abstulit, uno ex servis puero non grandi conscio. Furto postridie cognito, omnis suspicio in eos servos, qui non comparebant, commovebatur. Quum exsectio illa fundi in armario animadverteretur, quaerebant homines, quonam modo fieri potuisset. Quidam ex amicis Sassiae recordatus est, se nuper in auctione quadam vidisse in rebus minutis aduncam, ex omni parte dentatam et tortuosam venire serrulam, qua illud potuisse ita circumsecari videretur. Ne multa: perquiritur a coactoribus: invenitur ea serrula ad Stratonem pervenisse. Hoc initio suspicionis orto, et aperte insimulato Stratone, puer ille conscius pertimuit: rem omnem dominae indicavit, homines in piscina inventi sunt, Strato in vincula coniectus est, atque etiam in taberna eius nummi, nequaquam omnes, reperiuntur. *Cic., Clu., lxiv. 179-180.*

40. *Unjust Condemnation of a Nobleman of Lampsacus.*

Quid ego nunc in altera actione Cn. Dolabellae spiritus, quid huius lacrimas et concursationes proferam? quid C. Neronis, viri optimi atque innocentissimi, nonnullis in rebus animum nimis timidum atque demissum? qui in illa re quid facere potuerit, non habebat, nisi forte, id quod omnes tum desiderabant, ut ageret eam rem sine Verre et sine Dolabella: quidquid esset sine his actum, omnes probarent: tum vero quod pronuntiatum est, non per Neronem iudicatum, sed per Dolabellam ereptum existimabatur. Condemnatur enim perpauca sententiis Philodamus et eius filius. Adest, instat, urget Dolabella, ut quamprimum securi feriantur, quo quam minime multi ex illis de istius nefario scelere audire possent. Constituitur in foro Laodiceae spectaculum acerbum et miserum et grave toti Asiae provinciae; grandis natu parens adductus ad supplicium; ex altera parte filius: ille, quod pudicitiam liberorum, hic, quod vitam patris famamque sororis defenderat.

plebat uterque non de suo supplicio, sed pater de filii morte, le patris filius. Quid lacrimarum ipsum Neronem putatis profudisse? quem fletum totius Asiae fuisse? quem luctum et gemitum Lampsacenorum? securi esse percussos homines innocentes, nobiles, socios populi Romani atque amicos, propter hominis flagitiosissimi singularem nequitiam atque improbissimam cupiditatem? Iam iam, Dolabella, neque tui neque tuorum liberum, quos tu miseros in egestate atque in solitudine reliquisti, misereri potest. Verresne tibi tanti fuit, ut eius libidinem hominum innocentium sanguine lui velles? Idcircone exercitum atque hostem relinquebas, ut tua vi et crudelitate istius hominis improbissimi pericula sublevares? Quod enim eum tibi quaestoris in loco constitueras, idcirco tibi amicum in perpetuum fore putasti? Nesciebas, ab eo Cn. Carbonem consulem, cuius re vera quaestor fuit, non modo relictum, sed etiam spoliatum auxiliis, pecunia nefarie oppugnatum et proditum? Expertus igitur es istius perfidiam tum, quum se ad inimicos tuos contulit: quum in te homo ipse nocens acerrimum testimonium dixit: quum rationes ad aerarium, nisi damnato te, referre noluit. *Cic., Verr., II. i. 75-77.*

41. *A Roman Citizen scourged.*

Ipse inflammatus scelere et furore in forum venit. Ardebant oculi: toto ex ore crudelitas eminebat. Expectabant omnes, quo tandem progressurus aut quidnam acturus esset: quum repente hominem proripi atque in foro medio nudari ac deligari et virgas expediri iubet. Clamabat ille miser se civem esse Romanum, municipem Cosanum: meruisse cum L. Pretio, splendidissimo equite Romano, qui Panormi negotiaretur, ex quo haec Verres scire posset. Tum iste se comperisse ait, eum speculandi caussa in Siciliam ab ducibus fugitivorum esse missum: cuius rei neque index neque vestigium aliquod neque suspicio cuiquam esset ulla: deinde iubet undique hominem vehementissime verberari. Caedebatur virgis in medio foro Messanae civis Romanus, iudices; quum interea nullus gemitus, nulla vox alia illius miseri, inter dolorem crepitumque plagarum audiebatur, nisi haec: civis Romanus sum. Hac se commemoratione civitatis omnia verbera depulsurum cruciatumque a corpore deiecturum arbitrabatur. Is non modo hoc non perfecit, ut virgarum vim deprecaretur: sed, quum imploraret saepius, usurparetque nomen civitatis: crux, crux, inquam, infelici et aerumnoso, qui numquam istam pestem viderat, comparabatur.

O nomen dulce libertatis! o ius eximium nostrae civitatis! lex Porcia legesque Semproniae! o graviter desiderata et aliquando reddita plebi Romanae tribunicia potestas! Huc tandem omnia reciderunt, ut civis Romanus in provincia populi Romani, in oppido foederatorum, ab eo, qui beneficio populi Romani fasces et secures haberet, deligatus in foro virgibus caederetur? Quid? quum ignes candentesque laminae ceterique cruciatus admovebantur; si te illius acerba imploratio et vox miserabilis non inhibebat, ne civium quidem Romanorum, qui tum aderant, fletu et gemitu maximo commovebare? In crucentum agere ausus es quemquam, qui se civem Romanum esse diceret? Nolui tam vehementer agere hoc prima actione, iudices nolui. Vidistis enim, ut animi multitudinis in istum dolore et odio et communis periculi metu concitarentur. *Cic., Verr. II. v. 161–163.*

42. *The Sword of Damocles.*

Nam quum quidam ex eius assentatoribus, Damocles, commemoraret in sermone copias eius, opes, maiestatem dominatus rerum abundantiam, magnificentiam aedium regiarum, negaretque unquam beatiorem quemquam fuisse: “Visne igitur,” inquit, “Damocle, quoniam haec te vita delectat, ipse eamdem degustare, et fortunam experiri meam?” Quum se ille cupere dixisset, collocari iussit hominem in aureo lecto, strato pulcherrime textili stragulo, magnificis operibus picto: abacosque complures ornavit argento auroque caelato. Tum ad mensam eximia forma pueros delectos iussit consistere, eosque nutum illius intuentis diligenter ministrare. Aderant unguenta, coronae; incendebantur odores; mensae exquisitissimis epulis exstruebantur. Fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium, a lacunari seta equina aptum, demitti iussit, ut impenderet illius beati cervicibus. Itaque nec pulchros illos ministratores adspiciebat, nec plenum artis argentum: nec manum porrigebat in mensam: iam ipsae defluebant coronae: denique exoravit tyrannum, ut abire liceret, quod iam beatus nollet esse. Satisne videtur declarasse Dionysius, nihil esse ei beatum, cui semper aliquis terror impendeat? Atque ei ne integrum quidem erat, ut ad iustitiam remigraret, civibus libertatem et iura redderet. Iis enim se adolescens improvida aetate irretierat erratis, eaque commiserat, ut salvus esse non posset, si sanus esse coepisset. *Cic., Tusc., V. xxi. 61, 62.*

43. *The Battle of Mutina.*

Quum equites Antonii apparuissent, contineri neque legio Martia neque cohortes praetoriae potuerunt; quas sequi coepimus coacti, quando eas retinere non potueramus. Antonius ad Forum Gallorum suas copias continebat: neque sciri volebat se legiones habere; tantum equitatum et levem armaturam ostendebat. Posteaquam vidit, se invito, legionem ire, Pansa sequi se duas legiones iussit tironum. Postea vero quam angustias paludis et silvarum transivimus, acies est instructa a nobis duodecim cohortium. Nondum venerant legiones duae; repente Antonius in aciem suas copias de vico produxit et sine mora concurrat. Primo ita pugnatum est, ut acrius non posset ex utraque parte pugnari: etsi dexterius cornu, in quo eram cum Martiae legionis cohortibus octo, impetu primo fugaverat legionem xxxv Antonii, ut amplius passus quingentos ultra aciem, quo loco steterat, processerit. Itaque quum equites nostrum cornu circuire vellent, recipere me coepi et levem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne aversos nostros aggredirentur. Interim video me esse inter Antonianos Antoniumque post me esse aliquanto. Repente equum immisi ad eam legionem tironum, quae veniebat ex castris scuto reiecto. Antoniani me insequi; nostri pila conicere velle. Ita nescio quo fato sum servatus, quod sum cito a nostris cognitus. In ipsa Aemilia, ubi cohors Caesaris praetoria erat, diu pugnatum est. Cornu sinisterius, quod erat infirmius, ubi Martiae legionis duae cohortes erant, et cohors praetoria pedem referre coeperunt, quod ab equitatu circuibantur, quo vel plurimum valet Antonius. Quum omnes se recepissent nostri ordines, recipere me novissimus coepi ad castra. Antonius, tamquam victor, castra putavit se posse capere. Quo quum venit, complures ibi amisit nec egit quidquam. Audita re, Hirtius cum cohortibus viginti veteranis redeunti Antonio in sua castra occurrit, copiasque eius omnes delevit, fugavitque eodem loco, ubi erat pugnatum, ad Forum Gallorum. Antonius cum equitibus hora noctis quarta se in castra sua ad Mutinam recepit. Hirtius in ea castra rediit, unde Pansa exierat, ubi duas legiones reliquerat, quae ab Antonio erant oppugnatae. Sic partem maiorem suarum copiarum Antonius amisit veteranarum. Nec id tamen sine aliqua iactura cohortium praetorianarum nostrarum et legionis Martiae fieri potuit. Aquilae duae, signa sexaginta sunt relata Antonii. Res bene gesta est. A. d. xii Kalendas Maii ex castris. *Cic., Ad Fam., X. xxx.*

Gallia

44. *Caelius sends Cicero some Political News.*

De summa republica saepe tibi scripsi, me annum pacem non videre; et quo propius ea contentio, quam fieri necesse est, accedit, eo clarius id periculum apparet. Propositum hoc est, de quo, qui rerum potiuntur, sunt dimicaturi: quod Cn. Pompeius constituit non pati C. Caesarem consulem aliter fieri, nisi exercitum et provincias tradiderit: Caesari autem persuasum est, se salvum esse non posse, si ab exercitu recesserit. Fert illam tamen conditionem, ut ambo exercitus tradant. Sic illi amores et invidiosa coniunctio non ad occultam recidit obtrectationem, sed ad bellum se erumpit; neque, meorum rerum quod consilium capiam, reperio. Quod non dubito, quin te quoque haec deliberatio sit perturbatura. Nam mihi cum hominibus his et gratia et necessitudo est; tum causam illam, non homines odi. Illud te non arbitror fugere, quin homines in dissensione domestica debeant, quamdiu civiliter sine armis certetur, honestiorem sequi partem: ubi ad bellum et castra ventum sit, firmiorem; et id melius statuere, quo tutius sit. In hac discordia video, Cn. Pompeium senatum, quique res iudicant, secum habiturum: ad Caesarem omnes, qui cum timore aut mala spe vivant, accessuros; exercitum conferendum non esse omnino. Modo satis spatii sit ad considerandas utriusque copias et ad eligendam partem. Prope oblitus sum, quod maxime fuit scribendum. Scis Appium censorem hic ostenta facere? de signis et tabulis, de agri modo, de aere alieno acerrime agere? Persuasum est ei, censuram lomentum aut nitrum esse. Errare mihi videtur. Nam sordes eluere vult; venas sibi omnes et viscera aperit. Curre, per deos atque homines, et quam primum haec risum veni, legis Scantinae iudicium apud Drusum fieri, Appium de tabulis et signis agere. Crede mihi, est properandum. Curio noster sapienter id, quod remisit de stipendio Pompeii, fecisse existimatur. Ad summam, quaeris, quid putem futurum. Si alter uter eorum ad Parthicum bellum non eat, video magnas impendere discordias, quas ferrum et vis iudicabit. Uterque animo et copiis est paratus. Si sine tuo periculo fieri posset, magnum et iucundum tibi fortuna spectaculum parabat. *Caelius in Cic., Ad Fam., VIII. xiv. 2-4.*

45. *D. Brutus to Cicero.*

Non mihi rempublicam plus debere arbitror, quam me tibi. Gratiorem me esse in te posse, quam isti perversi sint in me,

exploratum habes : si tamen hoc temporis videatur dici caussa, nalle me tuum iudicium, quam ex altera parte omnium istorum. Tu enim a certo sensu et vero iudicas de nobis : quod isti ne faciant, summa malevolentia et livore impediuntur. Interpellent me, quo minus honoratus sim, dum ne interpellent, quo minus respublica a me commode administrari possit. Quae quanto sit in periculo, quam potero brevissime exponam. Primum omnium, quantam perturbationem rerum urbanarum afferat obitus consulum quantamque cupiditatem hominibus iniiciat vacuitas, non te fugit. Satis me multa scripsisse, quae litteris commendari possint, arbitror. Scio enim, cui scribam. Revertor nunc ad Antonium : qui ex fuga quum parvulam manum peditum haberet inermium, ergastula solvendo, omneque genus hominum arripiendo satis magnum numerum videtur effecisse. Huc accessit manus Ventidii, quae trans Apenninum itinere facto difficillimo ad Vada pervenit, atque ibi se cum Antonio coniunxit. Est numerus veteranorum et armatorum satis frequens cum Ventidio. Consilia Antonii haec sint necesse est : aut ad Lepidum ut se conferat, si recipitur ; aut Apennino Alpibusque se teneat et decursionibus per equites, quos habet multos, vastet ea loca, in quae incurrerit : aut rursus se in Etruriam referat, quod ea pars Italiae sine exercitu est. Quod si me Caesar audisset atque Apenninum transisset : in tantas angustias Antonium compulsem, ut inopia potius, quam ferro conficeretur. Sed neque Caesari imperari potest, nec Caesar exercitui suo. Quod utrumque pessimum est. Quum haec talia sint : quo minus, quod ad me pertinebit, homines interpellent, ut supra scripsi, non impedio. Haec quemadmodum explicari possint, aut, a te quum explicabuntur, ne impediantur, timeo. Alere iam milites non possum. Quum ad rempublicam liberandam accessi, H. S. mihi fuit quadringenties amplius. Tantum abest, ut meae rei familiaris liberum sit quidquam, ut omnes iam meos amicos aere alieno obstrinxerim. Septem nunc numerum legionum alo : qua difficultate, tu arbitrare. Non, si Varronis thesauros haberem, subsistere sumptui possem. Quum primum de Antonio exploratum habuero, faciam te certiore. Tu me amabis ita, si hoc idem me in te facere senseris. III Non. Maii, ex castris, Dertona. *Brut., in Cic., Ad. Fam., XI. x.*

46. *The Encounter between Clodius and Milo.*

Interim quum sciret Clodius (neque enim erat difficile scire), iter solenne, legitimum, necessarium ante diem XIII Kalendas Febr. Miloni esse Lanuvium ad flaminem prodendum, quod erat

dictator Lanuvii Milo: Roma subito ipse profectus pridie est, ut ante suum fundum, quod re intellectum est, Miloni insidias collocaret. Atque ita profectus est, ut concionem turbulentam, in qua eius furor desideratus est, quae illo ipso die habita est, relinqueret, quam, nisi obire facinoris locum tempusque voluisset, numquam reliquisset. Milo autem quum in senatu fuisset eo die, quoad senatus dimissus est, domum venit, calceos et vestimenta mutavit, paullisper, dum se uxor (ut fit) comparat, commoratus est, deinde profectus id temporis, quum iam Clodius, siquidem eo die Romam venturus erat, redire potuisset. Obviam fit ei Clodius, expeditus, in equo, nulla rheda, nullis impedimentis, nullis Graecis comitibus, ut solebat, sine uxore, quod numquam fere: quum hic insidiator, qui iter illud ad caedem faciendam apparasset, cum uxore veheretur in rheda, paenulatus, magno impedimento ac muliebri et delicato ancillarum puerorumque comitatu. Fit obviam Clodio ante fundum eius, hora fere undecima aut non multo secus. Statim complures cum telis in hunc faciunt de loco superiore impetum: adversi rhedarium occidunt. Quum autem hic de rheda, reiecta paenula, desiluisset seque acri animo defenderet, illi, qui erant cum Clodio, gladiis eductis, partim recurrere ad rhedam, ut a tergo Milonem adorirentur, partim, quod hunc iam interfectum putarent, caedere incipiunt eius servos, qui post erant: ex quibus, qui animo fideli in dominum et praesenti fuerunt, partim occisi sunt, partim, quum ad rhedam pugnari viderent, domino succurrere prohiberentur, Milonem occisum et ex ipso Clodio audirent et revera putarent, fecerunt id servi Milonis, (dicam enim non derivandi criminis caussa, sed ut factum est,) neque imperante neque sciente neque praesente domino, quod suos quisque servos in tali re facere voluisset. *Cic., Mil., x. 27-29.*

47. *The Britons contest Caesar's landing.*

At barbari, consilio Romanorum cognito, praemisso equitatu et essedariis, quo plerumque genere in proeliis uti consueverunt, reliquis copiis subsecuti, nostros navibus egredi prohibebant. Erat ob has caussas summa difficultas, quod naves propter magnitudinem, nisi in alto, constitui non poterant; militibus autem ignotis locis, impeditis manibus, magno et gravi armorum onere oppressis, simul et de navibus desiliendum, et in fluctibus consistendum, et cum hostibus erat pugnandum: quum illi aut ex arido, aut paullulum in aquam progressi, omnibus membris expediti, notissimis locis audacter tela conicerent et equos insuefactos incitarent. Quibus rebus nostri perterriti, atque

huius omnino generis pugnae imperiti, non eadem alacritate ac studio, quo in pedestribus uti proeliis consuerant, nitebantur. Quod ubi Caesar animum advertit, naves longas, quarum et species erat barbaris inusitatio, et motus ad usum expeditior, paullum removeri ab onerariis navibus et remis incitari et ad latus apertum hostium constitui, atque inde fundis, sagittis, tormentis, hostes propelli ac submoveri iussit: quae res magno usui nostris fuit. Nam et navium figura, et remorum motu, et inusitato genere tormentorum permoti barbari constiterunt, ac paullum modo pedem retulerunt. Atque nostris militibus cunctantibus, maxime propter altitudinem maris, qui decimae legionis aquilam ferebat, contestatus deos, ut ea res legioni feliciter eveniret: "Desilite," inquit, "commilitones, nisi vultis aquilam hostibus prodere: ego certe meum reipublicae atque imperatori officium praestitero." Hoc quum magna voce dixisset, ex navi se proiecit atque in hostes aquilam ferre coepit. Tum nostri, cohortati inter se, ne tantum dedecus admitteretur, universi ex navi desiluerunt: hos item alii ex proximis navibus quum conspexissent, subsecuti hostibus adpropinquarent. Pugnatum est ab utrisque acriter; nostri tamen, quod neque ordines servare, neque firmiter insistere, neque signa subsequi poterant, atque alius alia ex navi, quibuscumque signis occurrerat, se adgregabat, magno opere perturbabantur. Hostes vero, notis omnibus vadis, ubi ex litore aliquos singulares ex navi egredientes conspexerant, incitatis equis impeditos adoriebantur: plures paucos circumsistebant: alii ab latere aperto in universos tela coniciebant. Quod quum animum advertisset Caesar, scaphas longarum navium, item speculatoria navigia militibus compleri iussit et, quos laborantes conspexerat, iis subsidia submittebat. Nostri, simul in arido constiterunt, suis omnibus consecutis, in hostes impetum fecerunt atque eos in fugam dederunt; neque longius prosequi potuerunt, quod equites cursum tenere atque insulam capere non potuerant. Hoc unum ad pristinam fortunam Caesari defuit. *Caes., B. G., iv. 24-26.*

48. *The Bridge over the Rhine.*

Caesar his de caussis, quas commemoravi, Rhenum transire decreverat; sed navibus transire, neque satis tutum esse arbitrabatur, neque suae neque populi Romani dignitatis esse statuebat. Itaque, etsi summa difficultas faciundi pontis proponebatur propter latitudinem, rapiditatem altitudinemque fluminis, tamen id sibi contendendum, aut aliter non transducendum exercitum,

existimabat. Rationem pontis hanc instituit. Tigna bina sesquipedalia, paullum ab imo praeacuta, dimensa ad altitudinem fluminis, intervallo pedum duorum inter se iungebat. Haec quum machinationibus immissa in flumen defixerat fistucisque adegerat, non sublicae modo directa ad perpendicularum, sed prona ac fastigata, ut secundum naturam fluminis procumberent: iis item contraria duo, ad eundem modum iuncta, intervallo pedum quadragenum, ab inferiore parte, contra vim atque impetum fluminis conversa statuebat. Haec utraque insuper bipedalibus trabibus immissis, quantum eorum tignorum iunctura distabat, binis utrimque fibulis ab extrema parte, distinebantur: quibus disclusis atque in contrariam partem revinctis, tanta erat operis firmitudo atque ea rerum natura, ut, quo maior vis aquae se incitavisset, hoc artius illigata tenerentur. Haec directae materiae iniecta contexebantur et longuriis cratibusque consternebantur; ac nihilo secius sublicae et ad inferiorem partem fluminis oblique agebantur, quae, pro pariete subiectae et cum omni opere coniunctae, vim fluminis exciperent: et aliae item supra pontem mediocri spatio, ut, si arborum trunci sive naves deiiciendi operis essent a barbaris missae, his defensoribus earum rerum vis minueretur, neu ponti nocerent. *Caes., B. G., iv. 17.*

49. *Defeat of Curio at the River Bagradas.*

Quibus ex locis quum longius esset progressus, confecto iam labore exercitu, sedecim millium spatio constitit. Dat suis signum Sabura, aciem constituit et circumire ordines atque hortari incipit; sed peditatu duntaxat procul ad speciem utitur, equites in aciem mittit. Non deest negotio Curio suosque hortatur, ut spem omnem in virtute reponant: ne militibus quidem, ut defessis, neque equitibus, ut paucis et labore confectis, studium ad pugnandum virtusque deerat: sed ii erant numero ducenti, reliqui in itinere substiterant. Hi quamcumque in partem impetum fecerant, hostes loco cedere cogeabant; sed neque longius fugientes prosequi, nec vehementius equos incitare poterant. At equitatus hostium ab utroque cornu circumire aciem nostram et aversos proterere incipit. Quum cohortes ex acie procucurrissent, Numidae integri celeritate impetum nostrorum effugiebant, rursusque ad ordines suos se recipientes circumibant et ab acie excludebant. Sic neque in loco manere ordinesque servare, neque procurrare et easum subire, tutum videbatur. Hostium copiae, submissis ab rege auxiliis, crebro augebantur: nostros vires lassitudine deficiebant: simul ii, qui

vulnera acceperant, neque acie excedere, neque in locum tutum referri poterant, quod tota acies equitatu hostium circumdata tenebatur. Hi, de sua salute desperantes, ut extremo vitae tempore homines facere consuerunt, aut suam mortem miserabantur, aut parentes suos commendabant, si quos ex eo periculo fortuna servare potuisset. Plena erant omnia timoris et luctus. Curio ubi, perterritis omnibus, neque cohortationes suas, neque preces audiri intellegit, unam, ut miseris in rebus, spem reliquam salutis esse arbitratus, proximos colles capere universos atque eo signa inferri iubet. Hos quoque praeoccupat missus a Sabura equitatus. Tum vero ad summam desperationem nostri perveniunt et partim fugientes ab equitatu interficiuntur, partim integri procumbunt. Hortatur Curionem Cn. Domitius, praefactus equitum, cum paucis equitibus circumstans, ut fuga salutem petat atque in castra contendat; et se ab eo non discessurum pollicetur. At Curio, numquam se, amisso exercitu, quem a Caesare fidei commissum acceperit, in eius conspectum reversurum confirmat atque ita proelians interficitur. Equites perpauci ex proelio se recipiunt: sed ii, quos ad novissimum agmen equorum reficiendorum caussa substitisse demonstratum est, fuga totius exercitus procul animadversa, sese incolumes in castra conferunt. Milites ad unum omnes interficiuntur. *Caes., B. C., ii. 41, 42.*

50. *Battle of Pharsalia.—Alacrity of Caesar's Troops.*

Habita oratione, exposcentibus militibus et studio pugnae ardentibus, tuba signum dedit. Erat Crastinus evocatus in exercitu Caesaris, qui superiore anno apud eum primum pilum in legione decima duxerat, vir singulari virtute. Hic, signo dato, "Sequimini me," inquit, "manipulares mei qui fuistis, et vestro imperatori, quam constituistis, operam date: unum hoc proelium superest, quo confecto, et ille suam dignitatem, et nos nostram libertatem recuperabimus." Simul respiciens Caesarem, "Faciam," inquit, "hodie, imperator, ut aut vivo mihi, aut mortuo gratias agas." Haec quum dixisset, primus ex dextro cornu procucurrit, atque eum electi milites circiter centum et viginti voluntarii eiusdem centuriae sunt persecuti. Inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut satis esset ad concursum utriusque exercitus: sed Pompeius suis praedixerat, ut Caesaris impetum exciperent, neve se loco moverent aciemque eius distrahi paterentur: idque admonitu C. Triarii fecisse dicebatur, ut primus excursus visque militum infringeretur aciesque distenderetur, atque in suis ordinibus dispositi dispersos adorirentur:

leviusque casura pila sperabat, in loco retentis militibus, quam si ipsi immissis telis occurrissent: simul fore, ut, duplicato cursu, Caesaris milites exanimarentur et lassitudine conficerentur. Quod nobis quidem nulla ratione factum a Pompeio videtur, propterea quod est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae studio pugnae incenditur. Hanc non reprimere, sed augere imperatores debent, neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque universi tollerent: quibus rebus et hostes terreri, et suos incitari existimaverunt. *Caes., B. C., iii. 90-92.*

51. *Battle of Pharsalia.—The Victory.*

Sed nostri milites, dato signo, quum infestis pilis procucurrissent atque animadvertissent, non concurrere a Pompeianis: usu periti ac superioribus pugnis exercitati sua sponte cursum represserunt et ad medium fere spatium constiterunt, ut ne consumtis viribus adpropinquarent; parvoque intermisso temporis spatio, ac rursus renovato cursu, pila miserunt celeriterque, ut erat praeceptum a Caesare, gladios strinxerunt. Neque vero Pompeiani huic rei defuerunt. Nam et tela missa exceperunt, et impetum legionum tulerunt et ordines conservaverunt, pilisque missis, ad gladios redierunt. Eodem tempore equites ab sinistro Pompeii cornu, ut erat imperatum, universi procucurrerunt omnisque multitudo sagittariorum se profudit: quorum impetum noster equitatus non tulit, sed paullum loco motus cessit: equitesque Pompeiani hoc acrius instare et se turmatim explicare aciemque nostram a latere aperto circumire coeperunt. Quod ubi Caesar animum advertit, quartae aciei, quam instituerat sex cohortium numero, signum dedit. Illi celeriter procucurrerunt infestisque signis tanta vi in Pompeii equites impetum fecerunt, ut eorum nemo consisteret omnesque conversi non solum loco excederent, sed protinus incitati fuga montes altissimos peterent. Quibus submotis, omnes sagittarii funditoresque destituti, inermes, sine praesidio, interfecti sunt. Eodem impetu cohortes sinistrum cornu, pugnantibus etiam tum ac resistentibus in acie Pompeianis, circumierunt eosque a tergo sunt adorti. Eodem tempore tertiam aciem Caesar, quae quieta fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere iussit. Ita, quum recentes atque integri deressis successissent, alii autem a tergo adorirentur, sustinere Pompeiani non potuerunt atque universi terga verterunt. Neque vero Caesarem fefellit, quin ab iis cohortibus, quae contra equitatum in quarta acie collocatae

essent, initium victoriae oriretur, ut ipse in cohortandis militibus pronunciaverat. Ab his enim primum equitatus est pulsus, ab iisdem factae caedes sagittariorum atque funditorum, ab iisdem acies Pompeiana a sinistra parte erat circumita atque initium fugae factum. Sed Pompeius, ut equitatum suum pulsum vidit atque eam partem, cui maxime confidebat, perterritam animum advertit, aliis diffusus acie excessit protinusque se in castra equo contulit et iis centurionibus, quos in statione ad praetoriam portam posuerat, clare ut milites exaudirent, "Tuemini," inquit, "castra et defendite diligenter, si quid durius acciderit: ego reliquas portas circumeo et castrorum praesidia confirmo." Haec quum dixisset, se in praetorium contulit, summae rei diffidens et tamen eventum exspectans. *Caes., B. C., iii. 93, 94.*

52. *Battle of Pharsalia.—Capture of the Camp.*

Caesar, Pompeianis ex fuga intra vallum compulsis, nullum spatium perterritis dare oportere existimans, milites cohortatus est, ut beneficio fortunae uterentur castraque oppugnarent: qui, etsi magno aestu fatigati, (nam ad meridiem res erat perducta) tamen, ad omnem laborem animo parati, imperio paruerunt. Castra a cohortibus, quae ibi praesidio erant relictæ, industrie defendebantur, multo etiam acrius a Thracibus barbarisque auxiliis. Nam, qui acie refugerant milites, et animo perterriti, et lassitudine confecti, missis plerique armis signisque militaribus, magis de reliqua fuga, quam de castrorum defensione cogitabant. Neque vero diutius, qui in vallo constiterant, multitudinem telorum sustinere potuerunt; sed confecti vulneribus locum reliquerunt protinusque omnes, ducibus usi centurionibus tribunisque militum, in altissimos montes, qui ad castra pertinebant, confugerunt. In castris Pompeii videre licuit trichilas stratas, magnum argenti pondus expositum, recentibus cespitibus tabernacula constrata, L. etiam Lentuli et nonnullorum tabernacula protecta edera, multaque praeterea, quae nimiam luxuriam et victoriae fiduciam designarent: ut facile aestimari posset, nihil eos de eventu eius diei timuisse, qui non necessarias conquirerent voluptates. At hi miserrimo ac patientissimo exercitu Caesaris luxuriam obiciebant, cui semper omnia ad necessarium usum defuissent. Pompeius iam, quum intra vallum nostri versarentur, equum nactus, detractis insignibus imperatoriis, decumana porta se ex castris eiecit protinusque equo citato Larissam contendit. Neque ibi constitit, sed eadem celeritate, paucos suos ex fuga nactus, nocturno

itinere non intermisso, comitatu equitum triginta ad mare pervenit navemque frumentariam conscendit; saepe, ut dicebatur, querens, tantum se opinionem fefellisse, ut, a quo genere hominum victoriam sperasset, ab eo, initio fugae facto, paene proditus videretur. *Caes., B. C., iii. 95, 96.*

53. *Power of the Druids.*

Sed de his duobus generibus alterum est Druidum, alterum equitum. Illi rebus divinis intersunt, sacrificia publica ac privata procurant, religiones interpretantur. Ad hos magnus adolescentium numerus disciplinae causa concurrit, magnoque ii sunt apud eos honore. Nam fere de omnibus controversiis publicis privatisque constituunt; et, si quod est admissum facinus, si caedes facta, si de haereditate, si de finibus controversia est, iidem decernunt; praemia poenasque constituunt: si qui aut privatus aut publicus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt. Haec poena apud eos est gravissima. Quibus ita est interdictum, ii numero impiorum ac sceleratorum habentur; iis omnes decedunt, aditum eorum sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant: neque iis petentibus ius redditur, neque honos ullus communicatur. His autem omnibus Druidibus praeest unus, qui summam inter eos habet auctoritatem. Hoc mortuo, si qui ex reliquis excellit dignitate, succedit: at, si sunt plures pares, suffragio Druidum adlegitur, nonnumquam etiam armis de principatu contendunt. Hi certo anni tempore in finibus Carnutum, quae regio totius Galliae media habetur, considunt in loco consecrato. Huc omnes undique, qui controversias habent, conveniunt eorumque decretis iudiciisque parent. Disciplina in Britannia reperta atque inde in Galliam translata esse existimatur: et nunc, qui diligentius eam rem cognoscere volunt, plerumque illo discendi causa proficiscuntur. *Caes., B. G., vi. 13.*

54. *Intellectual Influence of the Druids.*

Druides a bello abesse consuerunt, neque tributa una cum reliquis pendunt; militiae vacationem omniumque rerum habent immunitatem. Tantis excitati praemiis, et sua sponte multi in disciplinam conveniunt, et a parentibus propinquisque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur: itaque annos nonnulli vicanos in disciplina permanent. Neque fas esse

existimant, ea litteris mandare, quum in reliquis fere rebus, publicis privatisque rationibus, Graecis utantur litteris. Id mihi duabus de caussis instituisse videntur; quod neque in vulgum disciplinam efferri velint, neque eos, qui discant, litteris confisos, minus memoriae studere: quod fere plerisque accidit, ut praesidio litterarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant. In primis hoc volunt persuadere, non interire animas, sed ab aliis post mortem transire ad alios: atque hoc maxime ad virtutem excitari putant, metu mortis neglecto. Multa praeterea de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de deorum immortalium vi ac potestate disputant et iuventuti transdunt. *Caes., B. G., vi. 14.*

55. *Comparison of Caesar and Cato.*

Sed memoria mea ingenti virtute, diversis moribus fuere viri duo, M. Cato et C. Caesar: quos, quoniam res obtulerat, silentio praeterire non fuit consilium, quin utriusque naturam et mores, quantum ingenio possem, aperirem. Igitur his genus, aetas, eloquentia prope aequalia fuere: magnitudo animi par, item gloria, sed alia alii. Caesar beneficiis atque munificentia magnus habebatur; integritate vitae Cato. Ille mansuetudine et misericordia clarus factus; huic severitas dignitatem addiderat. Caesar dando, sublevando, ignoscendo; Cato nihil largiundo gloriam adeptus est. In altero miseris perfugium erat, in altero malis pernicies: illius facilitas, huius constantia laudabatur. Postremo Caesar in animum induxerat laborare, vigilare; negotiis amicorum intentus, sua neglegere; nihil denegare, quod dono dignum esset; sibi magnum imperium, exercitum, novum bellum exoptabat, ubi virtus enitescere posset. At Catoni studium modestiae, decoris, sed maxume severitatis erat. Non divitiis cum divite, neque factione cum factioso; sed cum strenuo virtute, cum modesto pudore, cum innocente abstinencia certabat; esse, quam videri, bonus malebat; ita, quo minus gloriam petebat, eo illum magis sequebatur. *Sall., Catil., 53, 54.*

56. *Catiline appears in the Senate.*

At Catilinae crudelis animus eadem illa movebat, tametsi praesidia parabantur et ipse lege Plautia interrogatus erat ab L. Paulo. Postremo dissimulandi caussa aut sui expurgandi, sicuti iurgio laccessitus foret, in Senatum venit. Tum M.

Tullius Consul, sive praesentiam eius timens, sive ira commotus, orationem habuit luculentam atque utilem reipublicae, quam postea scriptam edidit. Sed ubi ille adsedit, Catilina, ut erat paratus ad dissimulanda omnia, demisso vultu, voce supplicii postulare, "Patres conscripti ne quid de se temere crederent: ea familia ortum, ita se ab adulescentia vitam instituisse, ut omnia bona in spe haberet: ne existumarent, sibi, patricio homini, cuius ipsius atque maiorum plurima beneficia in plebem Romanam essent, perdita republica opus esse, quum eam servaret M. Tullius, inquilinus civis urbis Romae." Ad haec maledicta alia quum adderet, obstrepere omnes, hostem atque parricidam vocare. Tum ille furibundus: "quoniam quidem circumventus, inquit, ab inimicis praeceps agor, incendium meum ruina restinguam." *Sall., Catil., 31.*

57. *Jugurtha lives in Perpetual Dread.*

Ad ea rex, aliter, atque animo gerebat, placide respondit. Bomilcare aliisque multis, quos socios insidiarum cognoverat, interfectis, iram oppresserat, ne qua ex eo negotio seditio oriretur. Neque post id locorum Iugurthae dies aut nox ulla quieta fuit: neque loco, neque mortali cuiquam aut tempori satis credere: civis hostes iuxta metuere: circumspectare omnia et omni strepitu pavescere: alio atque alio loco, saepe contra decus regium, noctu requiescere: interdum, somno excitus, arreptis armis tumultum facere; ita formidine, quasi vecordia, exagitari. *Sall., Jug., 72.*

58. *A Story of two Carthaginian Brothers.*

Non indignum videtur, egregium atque mirabile facinus duorum Carthaginiensium memorare; eam rem nos locus admonuit. Qua tempestate Carthaginienses pleraeque Africae imperitabant, Cyrenenses quoque magni atque opulenti fuere. Ager in medio arenosus, una specie: neque flumen, neque mons erat, qui finis eorum discerneret: quae res eos in magno diuturnoque bello inter se habuit. Postquam utrimque legiones, item classes, saepe fusae fugataeque, et alteri alteros aliquantum attriverant; veriti, ne mox victos victoresque defessos alius aggrediretur, per inducias sponsionem faciunt, uti certo die legati domo profiscerentur; quo in loco inter se obvii fuissent, is communis utriusque populi finis haberetur.

Igitur Carthagine duo fratres missi, quibus nomen Philaenis erat, maturavere iter pergere: Cyrenenses tardius iere. Id socordiane an casu acciderit, parum cognovi. Ceterum solet in illis locis tempestas haud secus, atque in mari, retinere. Nam ubi per loca aequalia et nuda gignentium ventus coortus arenam humo excitavit, ea, magna vi agitata, ora oculosque implere solet; ita prospectu impedito morari iter. Postquam Cyrenenses aliquanto posteriores se vident, et ob rem corruptam domi poenas metuunt: criminari, Carthaginienses ante tempus domo digressos, conturbare rem: denique omnia malle, quam victi abire. Sed quum Poeni aliam conditionem, tantummodo aequam, peterent, Graeci optionem Carthaginiensium faciunt, ut vel illi, quos finis populo suo peterent, ibi vivi obruerentur; vel eadem conditione sese, quem in locum vellent, processuros. Philaeni conditione probata, seque vitamque suam reipublicae condonavere; ita vivi obruti. Carthaginienses in eo loco Philaenis fratribus aras consecravere; alique illis domi honores instituti. *Sall., Jug., 79.*

59. *Capture of Jugurtha through the Treachery of Bocchus.*

Haec Maurus secum ipse diu volvens, tandem promisit; ceterum dolo, an vere, cunctatus, parum comperimus. Sed plerumque regiae voluntates, ut vehementes, sic mobiles, saepe ipsae sibi adversae. Postea, tempore et loco constituto, in colloquium uti de pace veniretur, Bocchus Sullam modo, modo Iugurthae legatum appellare, benigne habere, idem ambobus polliceri. Illi pariter laeti, ac spei bonae pleni esse. Sed nocte ea, quae proxuma fuit ante diem colloquio decretum, Maurus, adhibitis amicis, ac statim, immutata voluntate, remotis ceteris, dicitur secum ipse multa agitavisse, vultu, colore ac motu corporis pariter atque animo varius: quae scilicet, tacente ipso, occulta pectoris patefecisse. Tamen postremo Sullam accersiri iubet, et ex eius sententia Numidae insidias tendit. Deinde, ubi dies advenit et ei nunciatum est, Iugurtham haud procul abesse; cum paucis amicis et Quaestore nostro, quasi obviis honoris caussa, procedit in tumultum, facillimum visu insidiantibus. Eodem Numida cum plerisque necessariis suis, inermis, uti dictum erat, accedit: ac statim, signo dato, undique simul ex insidiis invaditur. Ceteri obtruncati: Iugurtha Sullae vinctus traditur, et ab eo ad Marium deductus est. *Sall., Jug., 113.*

60. *Character of Atticus.*

Hic ita vixit, ut universis Atheniensibus merito esset carissimus. Nam praeter gratiam, quae iam in adolescentulo magna erat, saepe suis opibus inopiam eorum publicam levavit. Cum enim versuram facere publice necesse esset neque eius condicionem aequam haberent, semper se interposuit atque ita, ut neque usuram iniquam ab his acceperit neque longius, quam dictum esset, debere passus sit. Quod utrumque erat his salutare. Nam neque indulgendo inveterascere eorum aes alienum patiebatur neque multiplicandis usuris crescere. Auxit hoc officium alia quoque liberalitate. Nam universos frumento donavit, ita ut singulis sex modii tritici darentur; qui modus mensurae medimnus Athenis appellatur. Hic autem sic se gerebat, ut communis infimis, par principibus videretur. Quo factum est, ut hinc omnes honores, quos possent, publice haberent civemque facere studerent; quo beneficio ille uti noluit, quod non nulli ita interpretantur, amitti civitatem Romanam alia ascita. *Corn. Nep., Att., 2, 3.*

61. *Cicero's Consulship was foretold by Prophecy.*

Haec, tardata diu species multumque morata,
 Consule te tandem celsa est in sede locata:
 Atque una fixi ac signati temporis hora
 Iuppiter excelsa clarabat sceptrum columna:
 Ac clades patriae, flamma ferroque parata,
 Vocibus Allobrogum patribus populoque patebat.
 Rite igitur veteres, quorum monumenta tenetis,
 Qui populos urbesque modo ac virtute regebant;
 Rite etiam vestri, quorum pietasque fidesque
 Praestitit ac longe vicit sapientia cunctos,
 Praecipue coluere vigenti numine divos,
 Haec adeo penitus cura videre sagaci,
 Otia qui studiis laeti tenuere decoris,
 Inque Academia umbrifera nitidoque Lyceo
 Fuderunt claras fecundi pectoris artes.
 E quibus ereptum primo iam a flore iuventae,
 Te patria in media virtutum mole locavit.
 Tu tamen anxiferas curas requiete relaxa,
 Quod patriae voces studiis nobisque sacraſti.

Cic., Poëm., De suo Consul., II. 60-78.

62. *An Omen.*

Hic Iovis altisoni subito pinnata satelles,
 Arboris e trunco serpentis saucia morsu,
 Subigit ipsa feris transfigens unguibus anguem
 Semianimum et varia graviter cervice micantem,
 Quem se intorquentem lanians rostroque cruentans,
 Iam satiata animos, iam duros ulta dolores,
 Abiicit efflantem, et laceratum affligit in unda,
 Seque obitu a solis nitidos convertit ad ortus.
 Hanc ubi praepetibus pennis lapsuque volantem
 Conspexit Marius, divini numinis augur,
 Faustaue signa suae laudis reditusque notavit:
 Partibus intonuit caeli pater ipse sinistris.
 Sic aquilae clarum firmavit Iuppiter omen.

Cic., Poëm., De Mario., De Div., I. xlvii. 106.

63. *The Zodiac.*

Flumina verna cient obscuro lumine Pisces,
 Curriculumque Aries aequat noctisque dieque,
 Cornua quem comunt florum praenuntia Tauri,
 Aridaque aestatis Gemini primordia pandunt,
 Longaque iam minuit praeclarus lumina Cancer
 Languifcosque Leo proflat ferus ore calores.
 Post modicum quatiens Virgo fugat orta vaporem.
 Autumni reserat portas aequatque diurna
 Tempora nocturnis disperso sidere Libra,
 Et fetus ramos denudat flamma Nepai.
 Pigra sagittipotens iaculatur frigora terris.
 Bruma gelu glacians iubare spirat Capricorni:
 Quam sequitur nebulas rorans liquor altus aquari:
 Tanta supra circaque vigent ibi flumina. Mundi
 At dextra laevaue ciet rota fulgida Solis
 Mobile curriculum, et Lunae simulacra feruntur.
 Squama sub aeterno conspectu tosta Draconis
 Eminet: hanc inter fulgentem sidera septem
 Magna quatit stellans, quam servans serus in alta
 Conditur Oceani ripa cum luce Bootes.

Quint. Cic., fr. ed. Or., iv., p. 1013.

64. *The Seasons of the Year.*

It ver et Venus et Veneris praenuntius ante
 Pennatus graditur, Zephyri vestigia propter
 Flora quibus mater praespargens ante viai
 Cuncta coloribus egregiis et odoribus opplet.
 Inde loci sequitur calor aridus et comes una
 Pulverulenta Ceres et etesia flabra aquilonum.
 Inde autumnus adit, graditur simul Euhius Euan.
 Inde aliae tempestates ventique secuntur,
 Altitonans Volturnus et auster fulmine pollens.
 Tandem bruma nives adfert pigrumque rigorem
 Reddit: hiemps sequitur crepitans hanc dentibus Algu.
Lucr., v. 737-747.

65. *The Influence of Venus.*

Aeneadam genetrix, hominum divomque voluptas,
 Alma Venus, caeli subter labentia signa
 Quae mare navigerum, quae terras frugiferentis
 Concelebras, per te quoniam genus omne animantum
 Concipitur visitque exortum lumina solis:
 Te, dea, te fugiunt venti, te nubila caeli
 Adventumque tuum, tibi suavis daedala tellus
 Summittit flores, tibi rident aequora ponti
 Placatumque nitet diffuso lumine caelum.
 Nam simul ac species patefactast verna diei
 Et reserata viget genitabilis aura favoni,
 Aeriae primum volucres te, diva, tuumque
 Significant initum percussae corda tua vi.
 Inde ferae pecudes persultant pabula laeta
 Et rapidos tranant amnis: ita capta lepore
 Te sequitur cupide quo quamque inducere pergis.
 Denique per maria et montis fluviosque rapacis
 Frondiferasque domos avium camposque virentis
 Omnibus incutiens blandum per pectora amorem
 Efficis ut cupide generatim saecula propagent.
 Quae quoniam rerum naturam sola gubernas
 Nec sine te quicquam dias in luminis oras
 Exoritur neque fit laetum neque amabile quicquam,
 Te sociam studeo scribendis versibus esse
 Quos ego de rerum natura pangere conor

Memmiadae nostro, quem tu, dea, tempore in omni
Omnibus ornatum voluisti excellere rebus.

Lucr., i. 1-27.

66. *Epitaph on an Aged Barque.*

Phaselus ille, quem videtis, hospites,
Ait fuisse navium celerrimus,
Neque ullius natantis impetum trabis
Nequisse praeterire, sive palmulis
Opus foret volare, sive linteo.
Et hoc negat minacis Adriatici
Negare litus, insulasve Cycladas,
Rhodumve nobilem, horridamve Thraciam,
Propontida, trucemve Ponticum sinum,
Ubi iste, post phaselus, antea fuit
Comata silva : nam Cytorio in iugo
Loquente saepe sibilum edidit coma.
Amastri Pontica, et Cytore buxifer,
Tibi haec fuisse et esse cognitissima,
Ait phaselus : ultima ex origine
Tuo stetisse dicit in cacumine,
Tuo imbuisse palmulas in aequore,
Et inde tot per impotentia freta
Herum tulisse ; laeva, sive dextera
Vocaret aura, sive utrumque Iuppiter
Simul secundus incidisset in pedem ;
Neque ulla vota litoralibus diis
Sibi esse facta, quum veniret a mare
Novissimo hunc ad usque limpidum lacum.
Sed haec prius fuere : nunc recondita
Senet quiete, seque dedicat tibi,
Gemelle Castor, et gemelle Castoris.

Catull., iv.

67. *Home.*

Paeninsularum, Sirmio, insularumque
Ocelle, quascunque in liquentibus stagnis
Marique vasto fert uterque Neptunus :
Quam te libenter, quamque laetus invisio,
Vix mi ipse credens Thyniam atque Bithynos
Liquisse campos, et videre te in tuto.
O quid solutis est beatius curis ?

Quum mens onus reponit, ac peregrino
 Labore fessi venimus Larem ad nostrum,
 Desideratoque acquiescimus lecto.
 Hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.
 Salve, o venusta Sirmio, atque hero gaude:
 Gaudete vosque, Lydiae lacus undae:
 Ridete quidquid est domi cachinnorum.

Catull., xxix.

68. *A Happy Pair.*

Acmen Septimius, suos amores,
 Tenens in gremio, Mea, inquit, Acme,
 Ni te perdit amo, atque amare porro
 Omnes sum assidue paratus annos,
 Quantum qui pote plurimum perire,
 Solus in Libya Indiae tosta
 Caesio veniam obvius leoni.
 Hoc ut dixit, Amor, sinistram ut ante,
 Dextram sternuit approbationem.
 At Acme leviter caput reflectens,
 Et dulcis pueri ebrios ocellos
 Illo purpureo ore saviata,
 Sic, inquit, mea vita Septimille,
 Huic uno domino usque serviamus,
 Ut multo mihi maior acriorque
 Ignis mollibus ardet in medullis.
 Hoc ut dixit, Amor, sinistram ut ante,
 Dextram sternuit approbationem.
 Nunc ab auspicio bono profecti,
 Mutuis animis amant, amantur.
 Unam Septimius misellus Acmen
 Mavult, quam Syrias Britanniasque:
 Uno in Septimio fidelis Acme
 Facit delicias libidinesque.
 Quis ullos homines beatiore
 Vidit? quis Venerem auspiciorem?

Catull., xviii.

69. *Before the Wedding.*

Namque Iulia Manlio,
 Qualis Idalium colens

Venit ad Phrygium Venus
Iudicem, bona cum bona
Nubit alite virgo :

Floridis velut enitens
Myrtus Asia ramulis,
Quos Hamadryades deae
Ludicrum sibi roscido
Nutriunt humore.

Quare age, huc aditum ferens
Perge linquere Thespieae
Rupis Aonios specus,
Lympha quos super irrigat
Frigerans Aganippe :

Ac domum dominam voca,
Coniugis cupidam novi,
Mentem amore revinciens,
Ut tenax hedera huc et huc
Arborem implicat errans.

Vos item simul, integrae
Virgines, quibus advenit
Par dies, agite, in modum
Dicite: O Hymenaeae Hymen,
Hymen o Hymenaeae.

Catull., lix. 16-40.

70. *Bride and Bridegroom.*

Transfer omine cum bono
Limen aureolos pedes,
Rasilemque subi forem.
Io Hymen Hymenaeae io,
Io Hymen Hymenaeae.

Aspice, unus ut accubans
Vir tuus Tyrio in toro
Totus immineat tibi.
Io Hymen Hymenaeae io,
Io Hymen Hymenaeae.

Illi non minus ac tibi
 Pectore uritur intimo
 Flamma, sed penite magis.
 Io Hymen Hymenaeë io,
 Io Hymen Hymenaeë.

Mitte brachiolum teres,
 Praetextate, puellulae.
 Iam cubile adeat viri.
 Io Hymen Hymenaeë io,
 Io Hymen Hymenaeë.

Vos bonae senibus bonis
 Cognitae bene feminae,
 Collocate puellulam.
 Io Hymen Hymenaeë io,
 Io Hymen Hymenaeë.

Iam licet venias, marite :
 Uxor in thalamo est tibi
 Ore floridulo nitens :
 Alba parthenice velut,
 Luteumve papaver.

At, marite (ita me iuvent
 Caelites) nihilominus
 Pulcher es, neque te Venus
 Negligit. Sed abit dies :
 Perge, ne remorare.

Non diu remoratus es.
 Iam venis. Bona te Venus
 Iuverit: quoniam palam,
 Quod cupis, capis, et bonum
 Non abscondis amorem.

Catull., lix. 159–199.

71. *Conjugal Love.*

Quo tibi tum casu, pulcherrima Laodamia,
 Ereptum est, vita dulcius atque anima,
 Coniugium : tanto te absorbens vortice amoris
 Aestus in abruptum detulerat barathrum ;
 Quale ferunt Graii Pheneum prope Cylleneum
 Siccare emulsa pingue palude solum ;

Quod quondam caesis montis fodisse medullis
 Audit falsiparens Amphitryoniades,
 Tempore quo certa Stymphalia monstra sagitta
 Perculit, imperio deterioris heri,
 Pluribus ut caeli tereretur ianua divis,
 Hebe nec longa virginitate foret.
 Sed tuus altus amor barathro fuit altior illo,
 Qui durum domitam ferre iugum docuit.
 Nam neque tam carum confecto aetate parenti
 Una caput seri nata nepotis alit;
 Qui quum, divitiis vix tandem inventus avitis,
 Nomen testatas intulit in tubulas,
 Impia derisi gentilis gaudia tollens,
 Suscitatur a cano vulturium capiti:
 Nec tantum niveo gavisus est ulla columbo
 Compar, quae multo dicitur improbius
 Oscula mordenti semper decerpere rostro;
 Quamquam praecipue multivola est mulier.
 Sed tu horum magnos vicisti sola furores,
 Ut semel es flavo conciliata viro.

Catull., lxvi. 104-129.

72. *The Bacchantes.*

At parte ex alia florens volitabat Iacchus,
 Cum thiaso Satyrorum et Nysigenis Silenis,
 Te quaerens, Ariadna, tuoque incensus amore:
 Qui tum alacres passim lymphata mente furebant,
 Evocae bacchantes, evocae, capita inflectentes.
 Horum pars tecta quatiebant cuspidibus thyrsos;
 Pars e divolso iactabant membra iuvenco;
 Pars sese tortis serpentibus incingebant;
 Pars obscura cavis celebrabant orgia cistis,
 Orgia, quae frustra cupiunt audire profani.
 Plangebant aliae proceris tympana palmis,
 Aut tereti tenues tinnitus aere ciebant.
 Multi raucisonos efflabant cornua bombos,
 Barbaraque horribili stridebat tibia cantu.

Catull., lxiv. 252-265.

73. *A Storm in Harvest.*

Saepe ego, quum flavis messorum induceret arvis
 Agricola, et fragili iam stringeret hordea culmo,

Omnia ventorum concurrere proelia vidi ;
 Quae gravidam late segetem ab radicibus imis
 Sublime expulsam eruerent : ita turbine nigro
 Ferret hiems culmumque levem stipulasque volantes,
 Saepe etiam immensum caelo venit agmen aquarum,
 Et foedam glomerant tempestatem imbribus atris
 Collectae ex alto nubes ; ruit arduus aether,
 Et pluvia ingenti sata laeta boumque labores
 Diluit ; implentur fossae, et cava flumina crescunt
 Cum sonitu ; fervetque fretis spirantibus aequor.
 Ipse Pater, media nimborum in nocte, corusca
 Fulmina molitur dextra : quo maxima motu
 Terra tremit ; fugere ferae ; et mortalia corda
 Per gentes humilis stravit pavor : ille flagranti
 Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
 Deiicit ; ingeminant austri et densissimus imber ;
 Nunc nemora ingenti vento, nunc litora plangunt.
Virg., G., i. 316-334.

74. *The Spring of the World.*

Ver adeo frondi nemorum, ver utile silvis ;
 Vere tument terrae et genitalia semina poscunt.
 Tum pater omnipotens fecundis imbribus Aether
 Coniugis in gremium laetae descendit, et omnes
 Magnus alit, magno commixtus corpore, fetus.
 Avia tum resonant avibus virgulta canoris,
 Et Venerem certis repetunt armenta diebus ;
 Parturit almus ager, Zephyrique tepentibus auris
 Laxant arva sinus, superat tener omnibus humor ;
 Inque novos soles audent se germina tuto
 Credere, nec metuit surgentes pampinus austros,
 Aut actum caelo magnis aquilonibus imbrem,
 Sed trudit gemmas, et frondes explicat omnes.
 Non alios prima crescentis origine mundi
 Illuxisse dies, aliumve habuisse tenorem
 Crediderim : ver illud erat ; ver magnus agebat
 Orbis, et hibernis parcebant flatibus Euri :
 Quum primae lucem pecudes hausere, virumque
 Terrea progenies duris caput extulit arvis,
 Immissaeque ferae silvis, et sidera caelo.
 Nec res hunc tenerae possent perferre laborem,

Si non tanta quies iret frigusque caloremque
Inter, et exciperet caeli indulgentia terras.

Virg., G., ii. 323-345.

75. *A Scythian Winter.*

At non, qua Scythiae gentes, Macotiaque unda,
Turbidus et torquens flaventes Ister arenas,
Quaque redit medium Rhodope porrecta sub axem,
Illic clausa tenent stabulis armenta; neque ullae
Aut herbae campo apparent aut arbore frondes:
Sed iacet aggeribus niveis informis et alto
Terra gelu late, septemque assurgit in ulnas.
Semper hiems, semper spirantes frigora Cauri.
Tum sol pallentes haud unquam discutit umbras,
Nec quum invectus equis altum petit aethera, nec quum
Praecipitem Oceani rubro lavit aequore currum.
Concrescunt subitae currenti in flumine crustae,
Undaque iam tergo ferratos sustinet orbes:
Puppibus illa prius, patulis nunc hospita plaustris.
Aeraque dissiliunt vulgo, vestesque rigescunt
Indutae, caeduntque securibus humida vina,
Et totae solidam in glaciem vertere lacunae,
Stiriaque impexis induruit horrida barbis.
Interea toto non secius aëre nunguit:
Intereunt pecudes, stant circumfusa pruinis
Corpora magna boum; confertoque agmine cervi
Torpent mole nova, et summis vix cornibus exstant.
Hos non immissis canibus, non cassibus ullis,
Puniceaeve agitant pavidos formidine pinnae:
Sed frustra oppositum trudentes pectore montem
Comminus obtruncant ferro, graviterque rudentes
Caedunt, et magno laeti clamore reportant.
Ipsi in defossis specubus secura sub alta
Otia agunt terra, congestaque robora, totasque
Advolvere focis ulmos, ignique dedere.
Hic noctem ludo ducunt, et pocula laeti
Fermento atque acidis imitantur vitea sorbis.
Talis Hyperboreo Septem subiecta trioni
Gens effrena virum Rhipaeo tunditur Euro,
Et pecudum fulvis velatur corpora setis.

Virg., G., iii. 349-383.

76. *Attack on Priam's Palace.*

At domus interior gemitu miseroque tumultu
 Miscetur ; penitusque cavae plangoribus aedes
 Femineis ululant ; ferit aurea sidera clamor.
 Tum pavidæ tectis matres ingentibus errant,
 Amplexæque tenent postes, atque oscula figunt.
 Instat vi patria Pyrrhus ; nec claustra, neque ipsi
 Custodes sufferre valent. Labat ariete crebro
 Ianua, et emoti procumbunt cardine postes.
 Fit via vi ; rumpunt aditus, primosque trucidant
 Immissi Danai, et late loca milite complent.
 Non sic, aggeribus ruptis quum spumeus amnis
 Exiit, oppositasque evicit gurgite moles,
 Fertur in arva furens cumulo, camposque per omnes
 Cum stabulis armenta trahit. Vidi ipse furem
 Caede Neoptolemum, geminosque in limine Atridas ;
 Vidi Hecubam centumque nurus, Priamumque per aras
 Sanguine foedantem, quos ipse sacraverat, ignes.
 Quinquaginta illi thalami, spes tanta nepotum,
 Barbarico postes auro spoliisque superbi,
 Procubuere ; tenent Danai, qua deficit ignis.

Virg., Aen., ii. 486-505.

77. *The Hunting Party.*

Oceanum interea surgens Aurora reliquit.
 It portis, iubare exorto, delecta iuventus ;
 Retia rara, plagæ, lato venabula ferro,
 Massylique ruunt equites, et odora canum vis.
 Reginam thalamo cunctantem ad limina primi
 Poenorum expectant ; ostroque insignis et auro
 Stat sonipes, ac frena ferox spumantia mandit.
 Tandem progreditur, magna stipante caterva,
 Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo ;
 Cui pharetra ex auro, crines nodantur in aurum,
 Aurea purpuream subnectit fibula vestem.
 Nec non et Phrygii comites et laetus Iulus
 Incedunt. Ipse ante alios pulcherrimus omnes
 Infert se socium Aeneas, atque agmina iungit.
 Qualis, ubi hibernam Lyciam Xanthique fluenta
 Deserit, ac Delum maternam invisit Apollo,

Instauratione choros, mixtique altaria circum
 Cretesque Dryopesque fremunt pictique Agathyrsi:
 Ipse iugis Cynthi graditur, mollique fluentem
 Fronde premit crinem fingens, atque implicat auro,
 Tela sonant humeris: haud illo segnior ibat
 Aeneas; tantum egregio decus enitet ore.
 Postquam altos ventum in montes atque invia lustra,
 Ecce ferae, saxi deiectae vertice, caprae
 Decurrere iugis; alia de parte patentes
 Transmittunt cursu campos atque agmina cervi
 Pulverulenta fuga glomerant, montesque relinquunt
 At puer Ascanius mediis in vallibus acri
 Gaudet equo; iamque hos cursu, iam praeterit illos,
 Spumantemque dari pecora inter inertia votis
 Optat aprum, aut fulvum descendere monte leonem.
Virg., Aen., iv. 129-159.

78. *A Boat-race.—The Start.*

Effugit ante alios, primisque elabitur undis
 Turbam inter fremitumque Gyas; quem deinde Cloanthus
 Consequitur, melior remis; sed pondere pinus
 Tarda tenet. Post hos aequo discrimine Pristis
 Centaurusque locum tendunt superare priorem.
 Et nunc Pristis habet, nunc victam praeterit ingens
 Centaurus; nunc una ambae iunctisque feruntur
 Frontibus, et longa sulcant vada salsa carina.
 Iamque propinquabant scopulo, metamque tenebant:
 Quum princeps medioque Gyas in gurgite victor
 Rectorem navis compellat voce Menoeten:
 Quo tantum mihi dexter abis? huc dirige gressum,
 Litus ama, et laevas stringat, sine, palmula cautes;
 Altum alii teneant! Dixit. Sed caeca Menoetes
 Saxa timens, proram pelagi detorquet ad undas.
 Quo diversus abis? iterum: pete saxa, Menoete,
 Cum clamore Gyas revocabat, et ecce Cloanthum
 Respicit instantem tergo, et propiora tenentem.
 Ille inter navemque Gyae scopulosque sonantes
 Radit iter laevum interior, subitoque priorem
 Praeterit, et metis tenet aequora tuta relictis.
 Tum vero exarsit iuveni dolor ossibus ingens;
 Nec lacrimis caruere genae: segnemque Menoetem,
 Oblitus decorisque sui sociumque salutis,

In mare praecipitem puppi deturbat ab alta;
 Ipse gubernaculo rector subit, ipse magister:
 Hortaturque viros, clavumque ad litora torquet.
 At gravis, ut fundo vix tandem redditus imo est,
 Iam senior, madidaque fluens in veste, Menoetes
 Summa petit scopuli, siccaque in rupe resedit.
 Illum et labentem Teuceri et risere natantem;
 Et salsos rident revomentem pectore fluctus.

Virg., Aen., v. 151-182.

79. *The Gates of Hell.*

Ibant obscuri sola sub nocte per umbram,
 Perque domos Ditis vacuas, et inania regna:
 Quale per incertam lunam sub luce maligna
 Est iter in silvis, ubi coelum condidit umbra
 Iupiter, et rebus nox abstulit atra colorem.
 Vestibulum ante ipsum primisque in faucibus Orci
 Luctus et ultrices posuere cubilia Curae;
 Pallentesque habitant Morbi, tristisque Senectus,
 Et Metus, et malesuada Fames, ac turpis Egestas:
 Terribiles visu formae: Letumque, Labosque;
 Tum consanguineus Leti Sopor, et mala mentis
 Gaudia, mortiferumque adverso in limine Bellum,
 Ferreique Eumenidum thalami, et Discordia demens,
 Vipereum crinem vittis innexa cruentis.

In medio ramos annosaque brachia pandit
 Ulmus opaca, ingens, quam sedem Somnia vulgo
 Vana tenere ferunt, foliisque sub omnibus haerent.
 Multaque praeterea variarum monstra ferarum,
 Centauri, in foribus stabulant, Scyllaeque bifformes,
 Et centumgeminus Briareus, ac bellua Lernae
 Horrendum stridens, flammisque armata Chimaera;
 Gorgones, Harpyiaeque, et forma tricorporis umbrae.

Virg., Aen., vi. 268-289.

80. *Death of Nisus and Euryalus.*

Dixerat, et toto connixus corpore ferrum
 Coniicit: hasta volans noctis diverberat umbras,
 Et venit aversi in tergum Sulmonis, ibique
 Frangitur, ac fisso transit praecordia ligno.

Volvitur ille vomens calidum de pectore flumen
 Frigidus, et longis singultibus ilia pulsat.
 Diversi circumspiciunt. Hoc acrior idem
 Ecce aliud summa telum librabat ab aure.
 Dum trepidant, iit hasta Tago per tempus utrumque
 Stridens, traiectoque haesit tepefacta cerebro.
 Saevit atrox Volscens, nec teli conspicit usquam
 Auctorem, nec quo se ardens immittere possit.
 Tu tamen interea calido mihi sanguine poenas
 Persolves amborum, inquit : simul ense recluso
 Ibat in Euryalum. Tum vero exterritus, amens
 Conclamat Nisus ; nec se celare tenebris
 Amplius, aut tantum potuit perferre dolorem :
 Me, me, adsum, qui feci, in me convertite ferrum,
 O Rutuli, mea fraus omnis ; nihil iste nec ausus,
 Nec potuit ; caelum hoc et conscia sidera testor ;
 Tantum infelicem nimium dilexit amicum.
 Talia dicta dabat : sed viribus ensis adactus
 Transabiit costas, et candida pectora rumpit.
 Volvitur Euryalus leto, pulchrosque per artus
 It cruor, inque humeros cervix collapsa recumbit :
 Purpureus veluti quum flos, succisus aratro,
 Languescit moriens : lassove papavera collo
 Demisere caput, pluvia quum forte gravantur.
 At Nisus ruit in medios, solumque per omnes
 Volscentem petit ; in solo Volscente moratur.
 Quem circum glomerati hostes, hinc comminus atque hinc
 Proturbant. Instat non secius, ac rotat ensem
 Fulmineum ; donec Rutuli clamantis in ore
 Condidit adverso, et moriens animam abstulit hosti.
 Tum super exanimem sese proiecit amicum
 Confossus, placidaque ibi demum morte quievit.

Virg., Aen., ix. 408-443.

81. *Turnus is compared to a Horse.*

Cingitur ipse furens certatim in proelia Turnus.
 Iamque adeo Rutulum thoraca indutus aënis
 Horrebat squamis, surasque incluserat auro,
 Tempora nudus adhuc ; laterique accinxerat ensem :
 Fulgebatque alta decurrens aureus arce ;
 Exsultatque animis, et spe iam praecipit hostem ;

Qualis ubi abruptis fugit praesepia vinclis
 Tandem liber equus, campoque potitus aperto,
 Aut ille in pastus armentaque tendit equarum,
 Aut assuetus aquae perfundi flumine noto
 Emicat, arrectisque fremit cervicibus alte
 Luxurians, luduntque iubae per colla, per armos.
Virg., Aen., xi. 486-497.

82. *Turnus is brought to bay.*

Nec plura effatus, saxum circumspicit ingens,
 Saxum antiquum, ingens, campo quod forte iacebat,
 Limes agro positus, litem ut discerneret arvis.
 Vix illud lecti bis sex cervice subirent,
 Qualia nunc hominum producit corpora tellus.
 Ille manu raptum trepida torquebat in hostem,
 Altior insurgens, et cursu concitus, heros.
 Sed neque currentem se, nec cognoscit euntem,
 Tollentemve manu, saxumque immane moventem:
 Genua labant; gelidus concrevit frigore sanguis.
 Tum lapis ipse viri, vacuum per inane volutus,
 Nec spatium evasit totum, nec pertulit ictum.
 Ac velut in somnis, oculos ubi languida pressit
 Nocte quies, nequidquam avidos extendere cursus
 Velle videmur, et in mediis conatibus aegri
 Succidimus; non lingua valet, non corpore notae
 Sufficiunt vires, nec vox aut verba sequuntur:
 Sic Turno, quacunque viam virtute petivit,
 Successum dea dira negat. Tum pectore sensus
 Vertuntur varii. Rutulos adspectat, et urbem,
 Cunctaturque metu, telumque instare tremiscit;
 Nec, quo se eripiat, nec, qua vi tendat in hostem,
 Nec currus usquam videt, aurigamve sororem.
 Cunctanti telum Aeneas fatale coruscat,
 Sortitus fortunam oculis; et corpore toto
 Eminus intorquet. Murali concita nunquam
 Tormento sic saxa fremunt, nec fulmine tanti
 Dissultant crepitus. Volat atri turbinis instar
 Exitium dirum hasta ferens, orasque recludit
 Loricae, et clipei extremos septemplex orbis,
 Per medium stridens transit femur. Incidit ictus
 Ingens ad terram duplicato poplite Turnus.

Consurgunt gemitu Rutuli, totusque remugit
Mons circum, et vocem late nemora alta remittunt.

Virg., Aen., xii. 894-927.

83. *Mine Hostess.*

Copa Syrisca, caput Graia redimita mitella,
Crispum sub crotalo docta movere latus,
Ebria fumosa saltat lasciva taberna,
Ad cubitum raucos excutiens calamos:
"Quid iuvat aestivo defessum pulvere abesse,
Quam potius bibulo decubuisse toro?
Sunt cupae, calices, cyathi, rosa, tibia, chordae,
Et trichila umbriferis frigida arundinibus.
Est et, Maenalio quae garrit dulce sub antro,
Rustica pastoris fistula more sonans.
Est et vappa, cado nuper diffusa picato.
Est strepitans rauco murmure rivus aquae.
Sunt etiam croceo violae de flore corollae;
Sertaque purpurea lutea mixta rosa;
Et quae virgineo libata Achelois ab amne
Lilia vimineis attulit in calathis.
Sunt et caseoli, quos iunceae fiscina siccant:
Sunt autumnali cerea pruna die:
Castaneaeque nuces, et suave rubentia mala:
Est hic munda Ceres; est Amor: est Bromius.
Sunt et mora cruenta, et lentis uva racemis:
Est pendens iunco caeruleus cucumis.
Est tuguri custos, armatus falce saligna;
Sed non et vasto est inguine terribilis.
Huc Calybita veni: fessus iam sudat asellus:
Parce illi: nostrum delictum est asinus.
Nunc cantu crebro rumpunt arbusta cicadae.
Nunc etiam in gelida sede lacerta latet.
Si sapis, aestivo recubans te prolue vitro;
Seu vis crystallo ferre novos calices.
Eia age pampinea fessus requiesce sub umbra;
Et gravidum roseo nocte caput strophio.
Candida formosae decerpes ora puellae.
Ah! pereat, cui sunt prisca supercilia!
Quid cineri ingrato servas bene olentia sarta?
Anne coronato vis lapide ista legi?

Pone merum et talos. Pereant, qui crastina curant!
Mors aurem vellens : vivite, ait, venio."

Virg., Copa.

84. *Fortune.*

O diva, gratum quae regis Antium,
Praesens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:—

Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus, te, dominam aequoris,
Quicumque Bithyna lacessit
Carpâthium pelagus carina.

Te Dacus asper, te profugi Scythae,
Urbesque gentesque et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum et
Purpurei metuunt tyranni,

Iniurioso ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

Te semper anteit saeva Necessitas,
Clavos trabales et cuneos manu
Gestans athena; nec severus
Uncus abest, liquidumque plumbum.

Te Spes et albo rara Fides colit
Velata panno, nec comitem abnegat,
Utrumque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.

At vulgus infidum et meretrix retro
Periura cedit: diffugiunt cadis
Cum faece siccatis amici,
Ferre iugum pariter dolosi.

Hor., Od., I. xxxv. 1-28.

85. *Exile of Regulus.*

Fertur pudicae coniugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse et virilem
Torvus humi posuisse vultum:

Donec labantes consilio Patres
Firmaret auctor numquam alias dato,
Interque maerentes amicos
Egregius properaret exsul.

Atqui sciebat, quae sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos
Et populum reditus morantem,

Quam si clientum longa negotia
Diiudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros
Aut Lacedaemonium Tarentum.

Hor., Od., III. v. 41-56.

86. *A Fountain.*

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis haedo,
Cui frons turgida cornibus

Primis et venerem et proelia destinat;
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos
Lascivi suboles gregis.

Te flagrantis atrox hora Caniculae
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Praebes et pecori vago.

Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis, unde loquaces
Lymphae desiliunt tuae.

Hor., Od., III. xiii.

87. *The Isles of the Blessed.*

Nos manet Oceanus circumvagus; arva, beata
Petamus arva divites et insulas,

Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis
 Et imputata floret usque vinea,
 Germinat et numquam fallentis termes olivae
 Suamque pulla ficus ornat arborem,
 Mella cava manant ex ilice, montibus altis
 Levis crepante lympa desilit pede.
 Illic iniussae veniunt ad muletra capellae
 Refertque tenta grex amicus ubera ;
 Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
 Neque intumescit alta viperis humus.
 Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
 Gregem aestuosa torret impotentia.
 Pluraque felices mirabimur : ut neque largis
 Aquosus Eurus arva radat imbris,
 Pinguia nec siccis urantur semina glebis,
 Utrumque rege temperate Caelitum.

Hor., Ep., xvi. 41-58.

88. *The Town and Country Mouse.*

Olim

Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
 Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum,
 Asper et attentus quaesitis, ut tamen artum
 Solveret hospitiiis animum. Quid multa ? neque ille
 Sepositi ciceris nec longae invidit avenae,
 Aridum et ore ferens acinum semesaque lardi
 Frusta dedit, cupiens varia fastidia cena
 Vincere tangentis male singula dente superbo ;
 Quum pater ipse domus palea porrectus in horna
 Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
 Tandem urbanus ad hunc : “ Quid te iuvat,” inquit, “ amice,
 Praerupti nemoris patientem vivere dorso ?
 Vis tu homines urbemque feris praeponere silvis
 Carpe viam, mihi crede, comes, terrestria quando
 Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
 Aut magno aut parvo leti fuga : quo, bone, circa,
 Dum licet, in rebus iucundis vive beatus,
 Vive memor, quam sis aevi brevis !” Haec ubi dicta
 Agrestem pepulere, domo levis exsilit ; inde
 Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
 Moenia nocturni subrepere. Iamque tenebat
 Nox medium caeli spatium, quum ponit uterque
 In locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco

Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
 Multaque de magna superessent fercula cena,
 Quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
 Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
 Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes
 Continuatque dapes, nec non verniliter ipsis
 Fungitur officiis, praelibans omne, quod affert.
 Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque
 Rebus agit laetum convivam, quum subito ingens
 Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
 Currere per totum pavidi conclave, magisque
 Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
 Personuit canibus. Tum rusticus: "Haud mihi vita
 Est opus hac" ait, et "valeas; me silva cavusque
 Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo."

Hor., S., II. vi. 80-117.

89. *The Golden Age.*

Quam bene Saturno vivebant rege, priusquam
 Tellus in longas est patefacta vias!
 Nondum caeruleas pinus contemserat undas,
 Effusum ventis praebueratque sinum,
 Nec vagus, ignotis repetens compendia terris,
 Presserat externa navita merce ratem.
 Illo non validus subiit iuga tempore taurus;
 Non domito frenos ore momordit equus;
 Non domus ulla fores habuit; non fixus in agris,
 Qui regeret certis finibus arva, lapis.
 Ipsae mella dabant quercus, ultroque ferebant
 Obvia securis ubera lactis oves.
 Non acies, non ira fuit, non bella, nec ensem
 Immiti saevus duxerat arte faber.
 Nunc Iove sub domino caedes et vulnera semper,
 Nunc mare, nunc leti mille repente viae.

Tib., I. iii. 37-50.

90. *The Joys of Peace.*

Quam potius laudandus hic est, quem, prole parata,
 Occupat in parva pigra senecta casa!

Ipse suas sectatur oves, at filius agnos,
 Et calidam fesso comparat uxor aquam.
 Sic ego sim, liceatque caput candescere canis,
 Temporis et prisca facta referre senem.
 Interea Pax arva colat. Pax candida primum
 Duxit aratores sub iuga curva boves.
 Pax aluit vites, et succos condidit uvae,
 Funderet ut nato testa paterna merum.
 Pace bidens vomerque vigent; at tristia duri
 Militis in tenebris occupat arma situs.
Tib., I. x. 39-50.

91. *Rustic Plenty.*

Laurus ubi bona signa dedit, gaudete, coloni :
 Distendet spicis horrea plena Ceres ;
 Oblitus et musto feriet pede rusticus uvas,
 Dolia dum magni deficientque lacus.
 At madidus Baccho sua festa Palilia pastor
 Concinet; a stabulis tunc procul este lupi.
 Ille levis stipulae solennes potus acervos
 Accendet, flammam transilietque sacras ;
 Et fetus matrona dabit, natusque parenti
 Oscula comprehensis auribus eripiet :
 Nec taedebit avum parvo advigilare nepoti,
 Balbaque cum puero dicere verba senem.
 Tunc operata deo pubes discumbet in herba,
 Arboris antiquae qua levis umbra cadit ;
 Aut e veste sua tendent umbracula sertis
 Vincita, coronatus stabit et ante calix.
 At sibi quisque dapes et festas extruet alte
 Caespitibus mensas, caespitibusque torum.
Tib., II. v. 83-100.

92. *Sulpicia : A Beautiful Woman.*

Sulpicia est tibi culta tuis, Mars magne, Kalendis ;
 Spectatum e coelo, si sapias, ipse veni.
 Hoc Venus ignoscet : sed tu, violente, caveto,
 Ne tibi miranti turpiter arma cadant.
 Illius ex oculis, quum vult exurere divos,
 Accendit geminas lampadas acer Amor.

Illam, quidquid agit, quoquo vestigia movit,
 Componit furtim subsequiturque Decor.
 Seu solvit crines, fuis decet esse capillis;
 Seu comsit, comtis est veneranda comis.
 Urit, seu Tyria voluit procedere palla;
 Urit, seu nivea candida veste venit.
 Talis in aeterno felix Vertumnus Olympo
 Mille habet ornatus, mille decenter habet.
 Sola puellarum digna est, cui mollia caris
 Vellera det succis bis madefacta Tyros,
 Possideatque metit quidquid bene olentibus arvis
 Cultor odoratae dives Arabs segetis,
 Et quascunque niger rubro de litore conchas
 Proximus eois colligit Indus equis.
 Hanc vos, Pierides, festis cantate Kalendis,
 Et testudinea Phoebe superbe lyra.
 Hoc solemne sacrum multos haec sumat in annos:
 Dignior est vestro nulla puella choro.

Tib., IV. ii.

93. *The Death of Hylas.*

Namque ferunt olim Pagasae navalibus Argo
 Egressam longe Phasidos isse viam:
 Et iam praeteritis labentem Athamantidos undis
 Mysorum scopulis adplicuisse ratem.
 Hic manus heroum, placitis ut constitit oris,
 Mollia composita litora fronde tegit.
 At comes invicti iuvenis processerat ultra,
 Raram sepositi quaerere fontis aquam.
 Hunc duo sectati fratres, Aquilonia proles,
 Hunc super et Zetes, hunc super et Calais,
 Oscula suspensis instabant carpere plumis,
 Oscula et alterna ferre supina fuga.
 Ille sub extrema pendens secluditur ala,
 Et volucres ramo submovet insidias.
 Iam Pandioniae cessit genus Orithyiae:
 Ah dolor ibat Hylas, ibat Hamadryasin.
 Hic erat Arganthei Pegae sub vertice montis
 Grata domus Nymphis humida Thyniasin;
 Quam supra nullae pendebant debita curae
 Roscida desertis poma sub arboribus:

Et circum irriguo surgebant lilia prato
 Candida purpureis mixta papaveribus;
 Quae modo decerpens tenero pueriliter ungui,
 Proposito florem praetulit officio,
 Et modo formosis incumbens nescius undis
 Errorem blandis tardat imaginibus.
 Tandem haurire parat demissis flumina palmis
 Innixus dextro plena trahens humero.
 Cuius ut accensae Dryades candore puellae
 Miratae solitos destituere choros,
 Prolapsum leviter facili traxere liquore :
 Tum sonitum rapto corpore fecit Hylas.
 Cui procul Alcides iterat responsa : sed illi
 Nomen ab extremis fontibus aura refert.
 His, o Galle, tuos monitis servabis amores,
 Formosum Nymphis credere tutus Hylan.

Prop., I. xxi. 17-52.

94. *Rome Past and Present.*

Hoc, quodcunque vides, hospes, qua maxima Roma est,
 Ante Phrygem Aeneam collis et herba fuit :
 Atque ubi Navali stant sacra palatia Phoebos,
 Evandri profugae procubuere boves.
 Fictilibus crevere deis haec aurea templa,
 Nec fuit opprobrio facta sine arte casa :
 Tarpeiusque pater nuda de rupe tonabat,
 Et Tiberis nostris advena bubus erat.
 Quo gradibus domus ista Remi se sustulit olim,
 Unus erat fratrum maxima regna focus.
 Curia, praetexto quae nunc nitet alta Senatu,
 Pellitos habuit, rustica corda, patres.
 Buccina cogeat priscos ad verba Quirites.
 Centum illi in prato saepe Senatus erant :
 Nec sinuosa cavo pendebant vela theatro :
 Pulpita solemnes non oluere crocos.
 Vesta coronatis pauper gaudebat asellis
 Ducebant macrae vilia sacra boves.
 Parva saginati lustrabant compita porci :
 Pastor et ad calamos exta litabat ovis.
 Nec rudis infestis miles radiabat in armis ;
 Miscebant usta proelia nuda sude.
 Prima galeritus posuit praetoria Lucmo :
 Magnaque pars Tatio rerum erat inter oves.

Hinc Tities Ramnesque viri, Luceresque coloni:
 Quatuor hinc albos Romulus egit equos.
 Quippe suburbanæ parva minus urbe Bovillae,
 Et, qui nunc nulli, maxima turba Gabi;
 Et stetit Alba potens, albae suis omine nata,
 Hac, ubi Fidenas longe erat ire, via.
 Nil patrium, nisi nomen, habet Romanus alumnus:
 Sanguinis altricem nunc pudet esse lupam.
Prop., V. i. 1-16, 21-24, 27-38.

95. *Vertumnus.*

Opportuna mea est cunctis natura figuris:
 In quæcunque voles, verte; decorus ero.
 Indue me Cois, fiam non dura puella:
 Meque virum sumta quis neget esse toga?
 Da falcem, et torto frontem mihi comprime faeno,
 Iurabis nostra gramina secta manu.
 Arma tuli quondam, et, memini, laudabar in illis:
 Corbis in imposito pondere messor eram.
 Sobrius ad lites: at quum est imposta corona,
 Clamabis capiti vina subisse meo.
 Cinge caput mitra, speciem furabor Iacchi:
 Furabor Phoebi, si modo plectra dabis.
 Cassibus impositis venor: sed arundine sumta
 Faunus plumoso sum deus aucupio.
 Est etiam aurigæ species Vertumnus, et eius,
 Traicit alterno qui leve pondus equo.
 Suppetat hoc, pisces calamo prædabor; et ibo
 Mundus demissis institor in tunicis.
 Pastor me ad baculum possum curvare, vel idem
 Sirpiculis medio pulvere ferre rosam.
 Nam quid ego adiiciam, de quo mihi maxima cura est,
 Hortorum in manibus dona probata meis?
 Caeruleus cucumis, tumidoque cucurbita ventre
 Me notat, et iunco brassica vincta levi.
 Nec flos ullus hiat pratis, quin ille decenter
 Impositus fronti langueat ante meae.
 At mihi, quod formas unus vertebar in omnes,
 Nomen ab eventu patria lingua dedit.
Prop., V. ii. 21-48.

96. *Elegy on the Death of Tibullus.*

Tene, sacer vates, flammae rapuere rogales ?
 Pectoribus pasci nec timuere tuis ?
 Aurea sanctorum potuissent templa deorum
 Urere, quae tantum sustinuerunt nefas.
 Avertit vultus, Erycis quae possidet arces.
 Sunt quoque, qui lacrimas continuisse negant.
 Sed tamen hoc melius, quam si Phaeacia tellus
 Ignotum vili supposuisset humo.
 Hic certe manibus fugientis pressit ocellos
 Mater, et in cineres ultima dona tulit.
 Hic soror in partem misera cum matre doloris
 Venit, inornatas dilaniata comas :
 Cumque tuis sua iunxerunt Nemesisque priorque
 Oscula : nec solos destituere rogos.
 Delia discedens, Felicius, inquit, amata
 Sum tibi : vixisti, dum tuus ignis eram.
 Cui Nemesis, Quid, ait, tibi sunt mea damna dolori ?
 Me tenuit moriens deficiente manu.
 Si tamen e nobis aliquid, nisi nomen et umbra,
 Restat, in Elysia valle Tibullus erit.
 Obvius huic venies, hedera iuvenilia cinctus
 Tempora, cum Calvo, docte Catulle, tuo :
 Tu quoque, si falsum est temerati crimen amici,
 Sanguinis atque animae prodige Galle tuae.
 His comes umbra tua est, si qua est modo corporis umbra.
 Auxisti numeros, culte Tibulle, pios.

Ov., Am., III. ix. 41-66.

97. *Proserpine carried off by Pluto.*

Terra tribus scopulis vastum procurrit in aequor
 Trinacris, a positu nomen adepta loci ;
 Grata domus Cereri. Multas ea possidet urbes ;
 In quibus est culto fertilis Enna solo.
 Frigida caelestum matres Arethusa vocarat.
 Venerat ad sacras et dea flava dapes.
 Filia, consuetis ut erat comitata puellis,
 Errabat nudo per sua prata pede.
 Valle sub umbrosa locus est, adspersa multa
 Uvidus ex alto desilientis aquae.
 Tot fuerant illic, quot habet natura, colores :
 Pictaque dissimili flore nitebat humus.

Quam simul adspexit, Comites, accedite, dixit
 Et mecum plenos flore referte sinus.
 Praeda puellares animos oblectat inanis;
 Et non sentitur sedulitate labor.
 Haec implet lento calathos e vimine textos:
 Haec gremium, laxos degravat illa sinus.
 Illa legit calthas: huic sunt violaria curae:
 Illa papavereas subsecat ungue comas.
 Has, hyacinthe, tenes: illas, amarante, moraris:
 Pars thyma, pars casiam, pars meliloton amant:
 Plurima lecta rosa est; sunt et sine nomine flores.
 Ipsa crocos tenues liliaque alba legit.
 Carpendi studio paullatim longius itur;
 Et dominam casu nulla secuta comes.
 Hanc videt, et visam patruus velociter aufert;
 Regnaque caeruleis in sua portat equis.
Ov., Fast., iv. 419-446.

98. "*Ceratis ope Daedalea nititur pennis.*"

Iamque volaturus parvo dedit oscula nato:
 Nec patriae lacrimas continuere genae.
 Monte minor collis, campis erat altior aequis:
 Hinc data sunt miserae corpora bina fugae.
 Et movet ipse suas, et nati respicit alas
 Daedalus, et cursus sustinet usque suos.
 Iamque novum delectat iter; positoque timore
 Icarus audaci fortius arte volat.
 Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
 Vidit, et inceptum dextra reliquit opus.
 Iam Samos a laeva fuerant Naxosque relictæ,
 Et Paros, et Clario Delos amata deo.
 Dextra Lebynthos erat, silvisque umbrosa Calymne,
 Cinctaque piscosis Astypalaea vadis:
 Quum puer incautis nimium temerarius armis
 Altius egit iter, deseruitque patrem.
 Vincula labant; et cera deo propiore liquescit:
 Nec tenues venti brachia mota tenent.
 Territus a summo despexit in aequora caelo:
 Nox oculis pavido venit oborta metu.
 Tabuerant cerae; nudos quatit ille lacertos:
 Et trepidat; nec, quo sustineatur, habet.
 Decidit; atque cadens, Pater, o, pater, auferor, inquit.
 Clauserunt virides ora loquentis aquae.

At pater infelix, non iam pater, Icare, clamat,
 Icare, clamat, ubi es? quove sub axe volas?
 Icare, clamabat: pennas adspexit in undis.
 Ossa tegit tellus; aequora nomen habent.

Ov., Art. Am., ii. 69-96.

99. *Cave of Sleep.*

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
 Mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni:
 Quo nunquam radiis oriens mediusve cadensve
 Phoebus adire potest. Nebulae caligine mixtae
 Exhalantur humo, dubiaeque crepuscula lucis.
 Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
 Evocat Auroram, nec voce silentia rumpunt
 Sollicitive canes canibusve sagacior anser.
 Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
 Humanaeve sonum reddunt convicia linguae.
 Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
 Rivus aquae Lethes, per quem cum murmure labens
 Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
 Ante fores antri fecunda papavera florent
 Innumeraeque herbae, quarum de lacte soporem
 Nox legit, et spargit per opacas humida terras.
 Ianua, ne verso stridorem cardine reddat,
 Nulla domo tota, custos in limine nullus.
 At medio torus est ebено sublimis in antro,
 Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus:
 Quo cubat ipse deus membris languore solutis.
 Hunc circa passim varias imitantia formas
 Somnia vana iacent totidem, quot messis aristas,
 Silva gerit frondes, eiectas littus arenas.

Ov., M., xi. 592-615.

100. *Phaethon is struck by a Thunderbolt.*

At pater omnipotens, Superos testatus et ipsum,
 Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
 Interitura gravi, summam petit arduus arcem,
 Unde solet nubes latis inducere terris,
 Unde movet tonitrus vibrataque fulmina iactat.
 Sed neque quas posset terris inducere, nubes

Tunc habuit, nec quos caelo demitteret imbres.
 Intonat et dextra libratum fulmen ab aure
 Misit in aurigam, pariterque animaque rotisque
 Expulit, et saevis compescuit ignibus ignes.
 Consternantur equi et saltu in contraria facto
 Colla iugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.
 Illic frena iacent, illic temone revulsus
 Axis, in hac radii fractarum parte rotarum,
 Sparsaque sunt late laceri vestigia currus.
 At Phaëthon, rutilos flamma populante capillos,
 Volvitur in praeceps, longoque per aëra tractu
 Fertur, ut interdum de caelo stella sereno,
 Etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.
 Quem procul a patria diverso maximus orbe
 Excipit Eridanus, fumantiaque abluit ora.
 Naiades Hesperiae trifida fumantia flamma
 Corpora dant tumulo signantque hoc carmine saxum :
 “Hic situs est Phaëthon, currus auriga paterni,
 Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.”

Ov., M., ii. 304–328.

101. *Narcissus and Echo.*

Ergo ubi Narcissum per devia rura vagantem
 Vidit et incaluit, sequitur vestigia furtim :
 Quoque magis sequitur, flamma propiore calescit,
 Non aliter, quam quum summis circumlita taedis
 Admotas rapiunt vivacia sulfura flammas.
 O quoties voluit blandis accedere dictis
 Et molles adhibere preces ! Natura repugnat,
 Nec sinit incipiat. Sed, quod sinit, illa parata est
 Exspectare sonos, ad quos sua verba remittat.
 Forte puer, comitum seductus ab agmine fido,
 Dixerat : “Ecquis adest ?” et “Adest” responderat Echo.
 Hic stupet, atque aciem partes dimisit in omnes ;
 Voce “Veni” clamat magna. Vocat illa vocantem.
 Respicit, et rursus nullo veniente : “Quid, inquit,
 Me fugis ?” et totidem, quot dixit, verba recepit.
 Perstat, et alternae deceptus imagine vocis :
 “Huc coëamus” ait, nullique libentius unquam
 Responsura sono “Coëamus” retulit Echo,
 Et verbis favet ipsa suis, egressaque silva
 Ibat, ut iniiceret sperato brachia collo.
 Ille fugit, fugiensque : “Manus complexibus aufer !

Ante, ait, emoriar, quam sit tibi copia nostri."
 Retulit illa nihil, nisi "Sit tibi copia nostri."
 Spreta latet silvis, pudibundaque frondibus ora
 Protegit, et solis ex illo vivit in antris.
 Sed tamen haeret amor, crescitque dolore repulsae.
 Extenuant vigiles corpus miserabile curae,
 Adducitque cutem macies, et in aëra succus
 Corporis omnis abit: vox tantum atque ossa supersunt.
 Vox manet: ossa ferunt lapidis traxisse figuram.
Ov., M., iii. 370-399.

102. *Palace of Fame.*

Orbe locus medio est inter terrasque fretumque
 Caelestesque plagas, triplicis confinia mundi:
 Unde quod est usquam, quamvis regionibus absit,
 Inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.
 Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce:
 Innumerosque aditus ac mille foramina tectis
 Addidit, et nullis inclusit limina portis.
 Nocte dieque patet: tota est ex aere sonanti,
 Tota fremit, vocesque refert, iteratque, quod audit.
 Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
 Nec tamen est clamor, sed parvae murmura vocis:
 Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis
 Esse solent, qualemve sonum, quum Iuppiter atras
 Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
 Atria turba tenet; veniunt leve vulgus, euntque,
 Mistaque cum veris passim commenta vagantur
 Millia rumorum, confusaque verba volutant.
 E quibus hi vacuas implent sermonibus aures,
 Hi narrata ferunt alio, mensuraque ficti
 Crescit, et auditis aliquid novus adiicit auctor.
 Illic Credulitas, illic temerarius Error,
 Vanaque Laetitia est, consternatque Timores,
 Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.
 Ipsa quid in caelo rerum pelagoque geratur
 Et tellure, videt, totumque inquirat in orbem.
Ov., M., xii. 39-63.

103. *The Constellation Auriga.*

Sed cum se terris Aries ter quinque peractis
 Partibus extollit, primum iuga tollit ab undis

Heniochus, clivoque rotas convellit ab imo,
 Qua gelidus boreas aquilonibus instat acutis.
 Ille dabit proprium studium, caeloque retentans,
 Quas prius in terris agitator amaverat artes:
 Stare levi curru moderantem quatuor ora
 Spumigeris frenata lupis, et flectere equorum
 Praevalidas vires ac torto stringere gyro;
 At cum laxato fugerunt cardine claustra,
 Exagitare feros, pronumque anteire volantis,
 Vixque rotis levibus summum contingere campum,
 Vincentem pedibus ventos, vel prima tenentem
 Agmina in obliquum cursus agitare malignos:
 Obstantemque mora totum praecludere circum;
 Vel medium turbae nunc dextros ire per orbes
 Fidentem campo, nunc meta currere acuta,
 Spemque sub extremo dubiam suspendere casu.
 Nec non alterno desultor sidere dorso
 Quadrupedum, et stabilis poterit defigere plantas,
 Perque volabit equos, ludens per terga volantum;
 Aut solo vectatus equo nunc arma movebit,
 Nunc leget in longo per cursus praemia circo;
 Quicquid de tali studio formatur, habebit.

Manil., v. 67-90.

104. *Engineering Skill of Archimedes in the
 Defence of Syracuse.*

Et habuisset tanto impetu coepta res fortunam, nisi unus homo Syracusis ea tempestate fuisset, Archimedes. Is erat unicus spectator caeli siderumque; mirabilior tamen inventor ac machinator bellicorum tormentorum operumque, qui ea, quae hostes ingenti mole agerent, ipse perlevi momento ludificaretur. Murum per inaequales ductum colles, (pleraque alta et difficilia aditu, summissa quaedam, et quae planis vallibus adiri possent) ut cuique aptum visum est loco, ita omni genere tormentorum instruxit. Achradinae murum, qui, ut ante dictum est, mari alluitur, ex quinquereimibus Marcellus oppugnabat. Ex ceteris navibus sagittarii funditoresque, et velites etiam, quorum telum inhabile ad remittendum imperitis est, vix quemquam sine vulnere consistere in muro patiebantur. Hi, quia spatio missilibus opus est, procul muro tenebant. Naves iunctae aliae binae ad quinquereimes, demptis interioribus remis, ut latus lateri applicaretur, quum exteriore ordine remorum velut una navis

agerentur, turres contabulatas machinamentaue alia quatiendis muris portabant. Adversus hunc navalem apparatusum Archimedes variae magnitudinis tormenta in muris disposuit. In cas, quae procul erant, naves saxa ingenti pondere emittebat: propiores levioribus, eoque magis crebris, petebat telis: postremo, ut sui vulnere intacti tela in hostem ingererent, murum ab imo ad summum crebris cubitalibus fere cavis aperuit; per quae cava pars sagittis, pars scorpionibus modicis ex occulto petebant hostem. Quae propius quaedam subibant naves, quo interiores ictibus tormentorum essent, in eas tollenone super murum eminente ferrea manus firmae catenae illigata quum iniecta prorae esset, gravique libramento plumbi recelleret ad solum, suspensa prora, navem in puppim statuebat: dein, remissa subito, velut ex muro cadentem navim cum ingenti trepidatione nautarum ita undae affigebat, ut, etiamsi recta reciderat, aliquantum aquae acciperet. Ita maritima oppugnatio est elusa, omnisque vis est eo versa, ut totis viribus terra aggrederentur. Sed ea quoque pars eodem omni apparatu tormentorum instructa erat, Hieronis impensis curaue per multos annos, Archimedis unica arte. Natura etiam adiuvabat loci, quod saxum, cui imposita muri fundamenta sunt, magna parte ita proclive est, ut non solum missa tormento, sed etiam quae pondere suo provoluta essent, graviter in hostem inciderent. Eadem causa ad subeundum arduum aditum instabilemque ingressum praebebat. Ita, consilio habito, quum omnis conatus ludibrio esset, absistere oppugnatione, atque obsidendo tantum arcere terra marique commeatibus hostem placuit. *Liv.*, xxiv. 34.

105. *Battle of Lake Trasimene.*

Consul, percussis omnibus, ipse satis, ut in trepida re, impavidus, turbatos ordines, vertente se quoque ad dissonos clamores, instruit, ut tempus locusque patitur; et quacunue adire audiriue potest, adhortatur, ac stare et pugnare iubet; "nec enim inde votis aut imploratione deum, sed vi ac virtute, evadendum esse. Per medias acies ferro viam fieri: et, quo timoris minus sit, eo minus ferme periculi esse." Ceterum prae strepitu ac tumultu nec consilium nec imperium accipi poterat: tantumque aberat, ut sua signa atque ordinem et locum nosceret miles, ut vix ad arma capienda aptandaue pugnae competeret animus: opprimerenturque quidam, onerati magis his, quam tecti: et erat in tanta caligine maior usus aurium quam oculorum. Ad gemitus vulnerum ictusque corporum aut armorum, et mixtos

repentium paventiumque clamores, circumferebant ora oculosque. Alii fugientes pugnantium globo illati haerebant: alios deuntes in pugnam avertebat fugientium agmen. Deinde, ubi omnes partes nequicquam impetus facti, et ab lateribus montes ac lacus, a fronte et a tergo hostium acies claudebat, apparuitque, nullum, nisi in dextera ferroque, salutis spem esse; tum sibi unusquisque dux adhortatorque factus ad rem gerendum, et nova de integro pugna exorta est; non illa ordinata per principes hastatosque ac triarios, nec ut pro signis antesignanus, post signa alia pugnaret acies; nec ut in sua legione miles, aut cohorte, aut manipulo esset. Fors conglobabat, et animus suus quique ante aut post pugnandi ordinem dabat: tantusque fuit ardor armorum, adeo intentus pugnae animus, ut eum motum terrae, qui multarum urbium Italiae magnas partes prostravit, avertitque cursu rapidos amnes, mare fluminibus invexit, montes lapsu ingenti proruit, nemo pugnantium senserit. Magnae partis fuga inde primum coepit: et iam nec lacus nec montes obstabant pavori. Per omnia arta praeruptaque velut caeci evadunt: armaque et viri super alium alii praecipitantur. Pars magna, ubi locus fugae deest, per prima vada paludis in aquam progressi, quoad capitibus humerisque exstare possunt, sese immergunt. Fuere, quos inconsultus pavor nando etiam capessere fugam impulerit. Quae ubi immensa ac sine spe erat, aut deficientibus animis hauriebantur gurgitibus, aut nequicquam fessi vada retro aegerrime repetebant, atque ibi ab ingressis equum hostium equitibus passim trucidabantur. *Liv., xxii. 5, 6.*

106. *Feats of Knightly Prowess at the Battle of Lake Regillus.*

Ergo etiam praelium aliquanto, quam cetera, gravius atque atrocius fuit. Non enim duces ad regendam modo consilio rem affuere, sed, suismet ipsis corporibus dimicantes, miscuere certamina: nec quisquam procerum ferme hac aut illa ex acie sine vulnere, praeter dictatorem Romanum, excessit. In Postumium, prima in acie suos adhortantem instruentemque, Tarquinius Superbus, quanquam iam aetate et viribus erat gravior, equum infestus admisit: ictusque a latere, concursu suorum receptus in tutum est. Et ad alterum cornu Aebutius magister equitum in Octavium Mamilium impetum dederat. Nec fefellit veniens Tusculanum ducem; contra quem et ille concitat equum: tantaque vis infestis venientium hastis fuit, ut brachium Aebutio traiectum sit, Mamilio pectus percussum. Hunc qui-

dem in secundam aciem Latini recepere: Aebutius, quum saucio brachio tenere telum non posset, pugna excessit. M. Valerius, Publicolae frater, conspicatus ferocem iuvenem Tarquinium, ostentantem se in prima exsulum acie, domestica etiam gloria accensus, ut cuius familiae decus eiecti reges erant, eiusdem interfecti forent, subdit calcaria equo, et Tarquinium infesto spiculo petit. Tarquinius retro in agmen suorum infenso cessit hosti. Valerium, invectum temere in exsulum aciem, ex transverso quidam adortus transfigit: nec quicquam equitis vulnere equo retardato, moribundus Romanus, labentibus super corpus armis, ad terram defluxit. Hos agmine venientes T. Herminius legatus conspicatus, interque eos insignem veste armisque Mamilium noscitans, tanto vi maiore, quam paullo ante magister equitum, cum hostium duce proelium iniit, ut et uno ictu transfixum per latus occiderit Mamilium, et ipse inter spoliandum corpus hostis veruto percussus, quum victor in castra esset relatus, inter primam curationem exspiraverit. *Liv.*, ii. 19, 20.

107. *Transportation of the Populace of Alba.*

Inter haec iam praemissi erant Albam equites, qui multitudinem traducerent Romam. Legiones deinde ductae ad diruendam urbem. Quae ubi intravere portas, non quidem fuit tumultus ille, nec pavor, qualis captarum esse urbium solet, quum, effractis portis, stratisve ariete muris, aut arce vi capta, clamor hostilis et cursus per urbem armatorum omnia ferro flammaque miscet: sed silentium triste ac tacita maestitia ita defixit omnium animos, ut, prae metu obliti, quid relinquerent, quid secum ferrent, deficiente consilio, rogitantesque alii alios, nunc in liminibus starent, nunc errabundi domos suas ultimum illud visuri pervagarentur. Ut vero iam equitum clamor exire iubentium instabat, simul fragor tectorum, quae diruebantur, ultimis urbis partibus audiebatur, pulvisque, ex distantibus locis ortus, velut nube inducta omnia impleverat, raptim, quibus quisque poterat, elatis, quum larem ac penates tectaque in quibus natus quisque educatusque esset relinquentes exirent, iam continens agmen migrantium impleveret vias: et conspectus aliorum mutua miseratione integrabat lacrimas: vocesque etiam miserabiles exaudiebantur, mulierum praecipue, quum obsessa ab armatis templa augusta praeterirent, ac velut captos relinquerent deos. Egressis urbem Albanis, Romanus passim publica privataque omnia tecta adaequat solo, unaque hora

quadringentorum opus annorum, quibus Alba steterat, excidio ac ruinis dedit. Templis tantum deum (ita enim edictum ab rege fuerat) temperatum est. *Liv.*, i. 29.

108. *The Site of New Carthage.*

Ceterum sita Carthago sic est. Sinus est maris media fere Hispaniae ora, maxime Africo vento oppositus, et quingentos passus introrsus retractus, paullulo plus passuum in latitudinem patens. Huius in ostio sinus parva insula obiecta ab alto portum ab omnibus ventis, praeterquam Africo, tutum facit. Ab intimo sinu paeninsula excurrit, tumulus is ipse, in quo condita urbs est, ab ortu solis et a meridie cincta mari: ab occasu stagnum claudit, paillum et ad septentrionem fusum incertae altitudinis, utcunque exaestuat aut deficit mare. Continenti urbem iugum ducentos fere et quinquaginta passus patens coniungit. Unde quum tam parvi operis munitio esset, non obiecit vallum imperator Romanus: seu fiduciam hosti superbe ostentans, sive ut subeunti saepe ad moenia urbis recursus pateret. *Liv.*, xxvi. 42.

109. *Death and Character of Cicero.*

M. Cicero sub adventum triumvirorum urbe cesserat pro certo habens id quod erat, non magis se Antonio eripi quam Caesari Cassium et Brutum posse: primo in Tusculanum fugerat, inde transversis itineribus in Formianum ut ab Caieta navem conscensurus proficiscitur. Unde aliquoties in altum provectum cum modo venti adversi retulissent, modo ipse iactationem navis caeco volvente fluctu pati non posset, taedium tandem eum et fugae et vitae cepit, regressusque ad superiorem villam, quae paulo plus mille passibus a mari abest, "moriar," inquit, "in patria saepe servata." Satis constat servos fortiter fideliterque paratos fuisse ad dimicandum; ipsum deponi lecticam et quietos pati quod sors iniqua cogeret iussisse. Prominenti ex lectica praebentique immotam cervicem caput praecisum est. Nec satis stolidae crudelitati militum fuit: manus quoque scripsisse aliquid in Antonium exprobrantes praeciderunt. Ita relatum caput ad Antonium iussuque eius inter duas manus in rostris positum, ubi ille consul, ubi saepe consularis, ubi eo ipso anno adversus Antonium quanta nulla unquam humana vox cum admiratione eloquentiae auditus fuerat: vix attollentes prae

lacrimis oculos homines intueri trucidati membra civis poterant. Vixit tres et sexaginta annos, ut si vis afuisset, ne immatura quidem mors videri possit. Ingenium et operibus et praemiis operum felix; ipse fortunae diu prosperae et in longo tenore felicitatis magnis interim ictus vulneribus, exilio, ruina partium pro quibus steterat, filiae exitu tam tristi tamque acerbo, omnium adversorum nihil ut viro dignum erat tulit praeter mortem, quae vere aestimanti minus indigna videri potuit, quod a victore inimico nil crudelius passurus erat quam quod eiusdem fortunae compos victo fecisset. Si quis tamen virtutibus vitia pensaret, vir magnus ac memorabilis fuit et in cuius laudes exsequendas Cicerone laudatore opus fuerit. *Liv., Fr. ap. Sen. Rh. Suas., vii.*

110. *Character of Cicero.*

Huius ergo viri tot tantisque operibus mansuris in omne aevum praedicare de ingenio atque industria supervacuum est. Natura autem atque fortuna pariter obsecuta est ei, si quidem facies decora ad senectutem prosperaque permansit valetudo, tum pax diutina cuius instructus erat artibus contigit. Namque ad priscam severitatem iudiciis exactis maxima noxiorum multitudo provenit, quos obstrictos patrocínio incolumes plerosque habebat. Iam felicissima consulatus ei sors petendi et gerendi magna munera deum consilio industriaque: utinam moderatius secundas res et fortius adversas ferre potuisset! namque utraeque cum evenerant ei, mutari eas non posse rebatur. Inde sunt invidiae tempestates coortae gravissimae, eo certiorque inimicis adgrediendi fiducia; maiore enim simultates adpetebat animo quam gerebat. Sed quando mortalium nulli virtus perfecta contigit, qua maior pars vitae atque ingenii stetit, ea iudicandum de homine est. Atque ego ne miserandi quidem exitus eum fuisse indicarem, nisi ipse tam miseram mortem putasset. *Asinius Pollio., ap. Sen. Rh. Suas., vi.*

111. *Character of Hannibal.*

Nunquam ingenium idem ad res diversissimas, parendum atque imperandum, habilis fuit. Itaque haud facile discerneres, utrum imperatori an exercitui carior esset: neque Hasdrubal alium quemquam praeficere malle, ubi quid fortiter ac strenue agendum esset: neque milites alio duce plus confidere aut audere. Plurimum audaciae ad pericula capessenda, plurimum consilii

inter ipsa pericula erat: nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat. Caloris ac frigoris patientia par; cibi potionisque desiderio naturali, non voluptate, modus finitus: vigiliarum somnique nec die nec nocte discriminata tempora. Id, quod gerendis rebus superesset, quieti datum: ea neque molli strato, neque silentio arcessita. Multi saepe militari sagulo opertum, humi iacentem inter custodias stationesque militum, conspexerunt. Vestitus nihil inter aequales excellens, arma atque equi conspiciebantur. Equitum peditumque idem longe primus erat. Princeps praelium inibat; ultimus conserto praelio excedebat. Has tantas viri virtutes ingentia vitia aequabant; inhumana crudelitas, perfidia plus quam Punica, nihil veri, nihil sancti, nullus deum metus, nullum iusiurandum, nulla religio. Cum hac indole virtutum ac vitiorum triennio sub Hasdrubale imperatore militavit, nulla re, quae agenda videntaeque magno futuro duci esset, praetermissa. *Liv.*, xxi. 4.

112. *Character of Cato the Censor.*

Sed omnes patricos plebeiosque nobilissimarum familiarum M. Porcius longe anteibat. In hoc viro tanta vis animi ingenii-que fuit, ut, quocunque loco natus esset, fortunam sibi ipse facturum fuisse videretur. Nulla ars neque privatae neque publicae rei gerendae ei defuit. Urbanas rusticasque res pariter callebat. Ad summos honores alios scientia iuris, alios eloquentia, alios gloria militaris provexit: huic versatile ingenium sic pariter ad omnia fuit, ut natum ad id unum diceres, quodcunque ageret. In bello manu fortissimus, multisque insignibus clarus pugnans. Idem, postquam ad magnos honores pervenit, summus imperator: et idem in pace, si ius consuleres, peritissimus; si causa oranda esset, eloquentissimus. Nec is tantum, cuius lingua vivo eo viguerit, monumentum eloquentiae nullum exstet: vivit imo vigetque eloquentia eius, sacrata scriptis omnis generis. Orationes et pro se multae, et pro aliis, et in alios. Nam non solum accusando, sed etiam causam dicendo, fatigavit inimicos. Simultates nimio plures et exercuerunt eum, et ipse exercuit eas: nec facile dixeris, utrum magis presserit eum nobilitas, an ille agitaverit nobilitatem. Asperi procul dubio animi et linguae acerbae et immodice liberae fuit: sed invicti a cupiditatibus animi, et rigidae innocentiae; contemptor gratiae, divitiarum. In parsimonia, in patientia laboris, periculi, prope ferrei corporis animique; quem nec senectus quidem, quae solvit omnia, fregerit; qui sextum et octogesimum annum

agens causam dixerit, ipse pro se oraverit scripseritque : non-agesimo anno Ser. Galbam ad populi adduxerit iudicium. *Liv.*, xxxix. 40.

113. *Character of Papirius.*

Et fuit vir haud dubie dignus omni bellica laude, non animi solum vigore, sed etiam corporis viribus excellens. Praecipua pedum pernitas inerat, quae cognomen etiam dedit : victoremque cursu omnium aetatis suae fuisse ferunt : et, seu virium vi, seu exercitatione multa, cibi vinique eundem capacissimum : nec cum ullo asperiores, quia ipse invicti ad laborem corporis esset, fuisse militiam pediti pariter equitique. Equites etiam aliquando ausos ab eo petere, ut sibi pro re bene gesta laxaret aliquid laboris : quibus ille, “ Ne nihil remissum dicatis, remitto,” inquit, “ ne utique dorsum demulceatis, quum ex equis descenditis.” Et vis erat in eo viro imperii ingens pariter in socios civesque. Praenestinus praetor per timorem segnius ex subsidiis suos duxerat in primam aciem. Quem quum inambulans ante tabernaculum vocari iussisset, lictorem expedire securim iussit. Ad quam vocem exanimi stante Praenestino, “ Agedum, lictor, excide radicem hanc,” inquit, “ incommodam ambulanti-bus : ” perfusumque ultimi supplicii metu, multa dicta, dimisit. Haud dubie illa aetate, qua nulla virtutum feracior fuit, nemo unus erat vir, quo magis innixa res Romana staret. Quin eum parem destinant animis Magno Alexandro ducem, si arma, Asia perdomita, in Europam vortisset. *Liv.*, ix. 16.

114. *Character of Scipio Africanus.*

Fuit enim Scipio non veris tantum virtutibus mirabilis, sed arte quoque quadam ab iuventa in ostentationem earum compositus : pleraque apud multitudinem, aut per nocturnas visa species, aut velut divinitus mente monita, agens : sive et ipse capti quadam superstitione animi, sive ut imperia consiliaque, velut sorte oraculi missa, sine cunctatione exsequerentur. Ad hoc iam inde ab initio praeparans animos, ex quo togam virilem sumpsit, nullo die prius ullam publicam privatamque rem egit, quam in Capitolium iret, ingressusque aedem consideret, et plerumque solus in secreto ibi tempus tereret. Hic mos, qui per omnem vitam servabatur, seu consulto, seu temere, vulgatae opinioni fidem apud quosdam fecit, stirpis eum divinae virum esse ; retulitque famam, in Alexandro Magno prius vulgatam,

et vanitate et fabula parem, anguis immanis concubitu conceptum, et in cubiculo matris eius persaepe visam prodigii eius speciem, interventuque hominum evolutam repente, atque ex oculis elapsam. His miraculis nunquam ab ipso elusa fides est: quin potius aucta arte quadam, nec abnuendi tale quicquam, nec palam affirmandi. Multa alia eiusdem generis, alia vera, alia assimilata, admirationis humanae in eo iuvene excesserant modum: quibus freta tunc civitas, aetati haudquaquam maturae tantam molem rerum, tantumque imperium permisit. *Liv.*, xxvi. 19.

115. *Augustus' Opinion of Claudius.*

“Collocutus sum cum Tiberio, ut mandasti, mea Livia, quid nepoti tuo Tiberio faciendum esset ludis Martialibus. Consentit autem uterque nostrum, semel nobis esse statuendum, quod consilium in illo sequamur. Nam si est *ἄρτιο;*, et, ut ita dicam, *ὁλόκληρος*, quid est quod dubitemus, quin per eosdem articulos et gradus producendus sit, per quos frater eius productus fuit? Sin autem *ἡλαττωσθαι* sentimus eum, *καὶ βεβλάφθαι καὶ εἰς τὴν τοῦ σώματος καὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρτιότητα*, praebenda materia deridendi et illum et nos non est hominibus *τὰ τοιαῦτα σκώπτειν καὶ μυκτηρίζειν εἰωθόσιν*. Nam semper aestuabimus, si de singulis articulis temporum deliberabimus, *μὴ προὔποκείμενον ἡμῖν*, posse arbitremur eum gerere honores necne. In praesentia tamen quibus de rebus consulis, curare eum ludis Martialibus triclinium sacerdotum, non displicet nobis, si est passurus, se ab Silani filio, homine sibi affini, admoneri, ne quid faciat, quod conspici et derideri possit. Spectare eum Circenses ex pulvinari, non placet nobis. Expositus enim in prima fronte spectaculorum conspicietur. In Albanum montem ire eum, non placet nobis, aut esse Romae Latinarum diebus. Cur enim non praeficitur Urbi, si potest fratrem suum sequi in montem? Habes nostras, mea Livia, sententias, quibus placet semel de tota re aliquid constitui, ne semper inter spem et metum fluctuemus. Licebit autem, si voles, Antoniae quoque nostrae des hanc partem epistolae huius legendum.” Rursus alteris literis: “Tiberium adolescentem ego vero, dum tu aberis, quotidie invitabo ad cenam, ne solus cenet cum suo Sulpicio et Athenodoro; qui vellem diligentius et minus *μετεώρως* deligeret sibi aliquem, cuius motum et habitum et incessum imitaretur. Misellus

ἀτυχεῖ—πάνυ ἐν ταῖς σπουδαίσις λίαν.

Ubi non aberravit eius animus, satis apparet *ἡ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ*

ἐὐγένηα” Item tertiis literis : “Tiberium nepotem tuum placere mihi declamantem potuisse, peream nisi, mea Livia, admiror. Nam qui tam ἀσαφῶς loquatur, qui possit, quum declamat, σαφῶς dicere, quae dicenda sunt, non video.” *Aug., ap. Suet., Claud., iv.*

C.—PERIOD III., 14–180 A.D.

116. *Character of Julius Caesar.*

Hic nobilissima Iuliorum genitus familia; et, quod inter omneis constat, antiquissima, ab Anchise ac Venere deducens genus, forma omnium civium excellentissimus, vigore animi acerrimus, munificentia effusissimus, animo super humanam et naturam et fidem evector, magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientia periculorum, Magno illi Alexandro, sed sobrio, neque iracundo, simillimus, qui denique semper et somno et cibo in vitam, non in voluptatem, uteretur; cum fuisset C. Mario sanguine coniunctissimus, atque idem Cinnae gener, cuius filiam ut repudiaret, nullo metu compelli potuit, (cum M. Piso consularis Anniam, quae Cinnae uxor fuerat, in Sullae dimisisset gratiam), habuissetque fere XVIII annos eo tempore, quo Sulla rerum potitus est: magis ministris Sullae adiutoribusque partium, quam ipso, conquirentibus eum ad necem, mutata veste, dissimilemque fortunae suae indutus habitum, nocte Urbe elapsus est. Idem postea admodum iuvenis cum a piratis captus esset, ita se per omne spatium, quo ab his retentus est, apud eos gessit, ut pariter his terrori venerationique esset, neque unquam aut nocte aut die (cur enim, quod vel maximum est, si narrari verbis speciosis non potest, omittatur?) aut excalcearetur aut discingeretur; in hoc scilicet, ne, si quando aliquid ex solito variaret, suspectus his, qui oculis tantummodo eum custodiebant, foret. *Vell. Pat., ii. 41.*

117. *Tiberius indulges in a jest.*

Est árdelionum quaédam Romae nátio,
Trepidé concursans, ócupata in ótio,
Grátis anhelans, múlta agendo níhil agens,
Sibí molesta et áliis odiosíssima :

Hanc émendare, sí tamen possúm, volo
 Verá fabella: prétium est operae atténdere.
 Caesár Tiberius, quúm, petens Neápolim,
 In Mísenensem víllam venissét suam,
 Quae, mónte summo pósita Lucullí manu,
 Prospéctat Siculum, et déspicit Tuscúm mare:
 Ex álticinctis únus atriénsibus,
 Cui túnica ab humeris línteo Pelúsio
 Erát dstricta, círris dependéntibus,
 Perámbulante laéta domino víridia,
 Alvéolo coepit líneo conspérgere
 Humum aéstuantem, cóme officium iáctitans:
 Sed déridetur. Inde notis fléxibus
 Praecúrrit alium in xystum, sedans púlverem.
 Agnóscit hominem Caésar, remque intélligit.
 Id út putavit ésse nescio quíd boni:
 Heus! ínquit dominus. Ille enimvero adsilit,
 Donátionis álacer certae gaúdio.
 Tum síc iocata est tánta maiestás ducis:
 Non múltum egisti, et ópera nequidquám perit;
 Multó maioris álapae mecum véneunt.

Phaedr., II. v.

118. *The Fox and the Crow.*

Qui sé laudari gaúdent verbis súbdolis
 Será dant poenas túrpes poeniténtia.
 Quum dé fenestra córvus raptum cáseum
 Coméssse vellet, célsa residens árbore,
 Hunc vídit vulpis, deínde sic coepít loqui:
 O quí tuarum, córve, pennarum ést nitor!
 Quantúm decoris córpore et vultú geris!
 Si vócem haberes, núlla prior alés foret.
 At ille stultus, dúm vult vocém osténdere,
 Emísit ore cáseum; quem céleriter
 Dolósa vulpis ávidis rapuit déntibus.
 Tum démum ingemuit córvi deceptús stupor.

Phaedr., I. xiii.

119. *The Lion and the Mouse.*

Ne quís minores laédat, fabula haéc monet.
 Leóne in silva dórmiente, rústici

Luxúriabant murés, et unus éx iis
 Supér cubantem cásu quodam tránsiit.
 Expérgefactus míserum leo celeri ímpetu
 Arrípuit. Ille véniam sibi darí rogat:
 Crimén fatetur, péccatum imprudentiae.
 Hoc réx ulcisci glóriosum nón putans,
 Ignóvit et dimísit. Post paucós dies
 Leo, dúm vagatur nóctu, in foveam décidit.
 Captum út se agnovit láqueis, voce máxima
 Rugíre coepit; cúius immanem ád sonum
 Mus súbito accurrens: nón est, quod timeás, ait,
 Benefício magno grátiam reddám parem.
 Mox ómnes artus ártuum et ligámina
 Lustráre coepit, cógnitosque déntibus
 Nervós rodendo, láxat ingenia ártuum,
 Sic cáptum mus leonem silvis réddidit.

Phaedr., App., I. vi.

120. *The Frogs ask for a King.*

Athénæ quum florérent aequis légibus,
 Procáx libertas cívitem míscebat,
 Frenúmque solvit prístinum licéntia.
 Hinc cóspiratis fáctionum pártibus,
 Arcém tyrannus óccupat Pisístratus.
 Quum trístem servitútem flerent Áttici,
 Non quía crudelis ílle, sed quoniám grave
 Omne ínsuétis ónus, et coepissént queri:
 Aesópus talem túm fabellam rétulit.
 Ranaé, vagantes liberis palúdibus,
 Clamóre magno régem petiere á Iove,
 Qui díssolutos móres ví compésceret.
 Patér deorum risit, atque illís dedit
 Parvúm tigillum, míssum quod subitá vadi
 Motú sonoque térruit pavidúm genus.
 Hoc mérsim limo quúm lateret díutius,
 Forte úna tacite prófert e stagnó caput,
 Et éplorato rége cunctas évocat.
 Illaé, timore pósito, certatim ádnatant,
 Lignúmque supra túrba petulans ínsilit.
 Quod quum ínquinassent ómni contumélia,
 Aliúm rogantes régem misere ád Iovem,
 Inútilis quoniam ésset, qui fuerát datus.

Tum misit illis hýdrum, qui dente áspero
 Corripere coepit singulas. Frustrá necem
 Fugitánt inertes : vócem praecludit metus.
 Furtim igitur dant Mercúrio mandata ad Iovem,
 Adflictis ut succurrat. Tunc contrá deus :
 Quia nólulistis véstrum ferre, inquit, bonum,
 Malum perferte. Vós quoque, o civés, ait,
 Hoc sústinete, máius ne veniát, malum.

Phaedr., I. ii.

121. *The Tyranny of Ambition.*

Mane piger stertis. "Surge," inquit avaritia : "eia
 Surge!" Negas. Instat, "surge!" inquit. "Non queo."
 "Surge!"

"Et quid agam?" "Rogitas? en saperdam advehe Ponto,
 Castoreum, stuppas, ebum, thus, lubrica Coa.

Tolle recens primus piper e sitiante camelo.

Verte aliquíd, iura." "Sed Iupiter audiet." "Eheu,

Baro, regustatum digito terebrare salinum

Contentus perages, si vivere cum Iove tendis."

Iam pueris pellem succinctus et oenophorum aptas :

"Ocius ad navem!" Nihil obstat, quin trabe vasta

Aegaeum rapias, nisi sollers luxuria ante

Seductum moneat : "Quo deinde insane ruis? quo?

Quid tibi vis? Calido sub pectore mascula bilis

Intumuit, quam non exstinxerit urna cicutae.

Tun' mare transsiliat? tibi, torta cannabe fulto,

Cena sit in transtro? Veientanumque rubellum

Exhalet, vapida laesum pice, fissilis obba?

Quid petis? ut numi, quos heic quincunce modesto

Nutrieras, pergant avidos sudare deunces?

Indulge genio : carpamus dulcia : nostrum est,

Quod vivis : cinis et manes et fabula fies ;

Vive memor leti: fugit hora : hoc, quod loquor, inde est."

En quid agis? Duplici in diversum scinderis hamo.

Hunccine, an hunc sequeris? Subeas alternus oportet

Ancipiti obsequio dominos, alternus oberres.

Nec tu, quum obstiteris semel, instantique negaris

Parere imperio : "rupi iam vincula!" dicas.

Nam et luctata canis nodum abripit : attamen illi,

Quum fugit, a collo trahitur pars longa catenae.

Pers., v. 132-160.

122. *Caesar and Pompey compared.*

Quis iustius induit arma,
 Scire nefas : magno se iudice quisque tuetur :
 Victrix causa deis placuit, sed victa Catoni.
 Nec coiere pares : alter, vergentibus annis
 In senium longoque togae tranquillior usu,
 Dedidicit iam pace ducem ; famaеque petitor,
 Multa dare in vulgus ; totus popularibus auris
 Impelli, plausuque sui gaudere theatri :
 Nec reparare novas vires, multumque priori
 Credere fortunae. Stat magni nominis umbra :
 Qualis frugifero quercus sublimis in agro
 Exuvias veteres populi sacrataque gestans
 Dona ducum : nec iam validis radicibus haerens,
 Pondere fixa suo est : nudosque per aera ramos
 Effundens, trunco, non frondibus, efficit umbram ;
 Et quamvis primo nutet casura sub Euro,
 Tot circum silvae firmo se robore tollant,
 Sola tamen colitur. Sed non in Caesare tantum
 Nomen erat, nec fama ducis : sed nescia virtus
 Stare loco : solusque pudor, non vincere bello.
 Acer et indomitus ; quo spes, quoque ira vocasset,
 Ferre manum, et numquam temerando parcere ferro :
 Successus urgere suos, instare favori
 Numinis : impellens quidquid sibi, summa petenti,
 Obstaret, gaudensque viam fecisse ruina.
 Qualiter expressum ventis per nubila fulmen
 Aetheris impulsu sonitu, mundique fragore
 Emicuit, rupitque diem, populosque paventis
 Terruit, obliqua praestringens lumina flamma,
 In sua templa furit : nullaque exire vetante
 Materia, magnamque cadens, magnamque revertens
 Dat stragem late, sparsosque recolligit ignes.

Lucan, i. 126-157.

123. *Caesar pillages the Temple of Saturn: Metellus stands in the way to resist the Sacrilege.*

His magnam victor in iram
 Vocibus accensus : " Vanam spem mortis honestae
 Concipis : haud," inquit, " iugulo se polluet isto

Nostra, Metelle, manus. Dignum te Caesaris ira
 Nullus honos faciet. Te vindice tuta relicta est
 Libertas? Non usque adeo permiscuit imis
 Longus summa dies, ut non, si voce Metelli
 Serventur leges, malint a Caesare tolli."
 Dixerat, et, nondum foribus cedente tribuno,
 Acrior ira subit : saevos circumspicit enses,
 Oblitus simulare togam. Tum Cotta Metellum
 Compulit audaci nimium desistere coepto.
 "Libertas," inquit, "populi, quem regna coercent,
 Libertate perit ; cuius servaveris umbram,
 Si, quidquid iubeare, velis. Tot rebus iniquis
 Paruimus victi : venia est haec sola pudoris,
 Degenerisque metus, nil iam potuisse negari.
 Ocius avertat diri mala semina belli.
 Damna movent populos, si quos sua iura tuentur.
 Non sibi, sed domino gravis est, quae servit, egestas."
 Protinus abducto patuerunt templa Metello.
 Tunc rupes Tarpeia sonat, magnoque reclusas
 Testatur stridore fores : tunc conditus imo
 Eruitur templo, multis intactus ab annis
 Romani census populi, quem Punica bella,
 Quem dederat Perses, quem victi praeda Philippi :
 Quod tibi, Roma, fuga Pyrrhus trepidante reliquit.
 Quo te Fabricius regi non vendidit auro,
 Quidquid parcorum mores servastis avorum,
 Quod dites Asiae populi misere tributum,
 Victorique dedit Minoia Creta Metello,
 Quod Cato longinqua vexit super aequora Cypro.
 Tunc Orientis opes, captorumque ultima regum
 Quae Pompeianis praelata est gaza triumphis
 Egeritur : tristi spoliantur templa rapina ;
 Pauperiorque fuit tunc primum Caesare Roma.
Lucan, iii. 134-168.

124. *Character of Cato the Younger.*

Hi mores, haec duri immota Catonis
 Secta fuit, servare modum, finemque tenere,
 Naturamque sequi, patriaeque impendere vitam ;
 Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.
 Huic epulae, vicisse famem ; magnique penates,
 Submovisse hiemem tecto : pretiosaque vestis,
 Hirtam membra super Romani more Quiritis

Induxisse togam : Venerisque huic maximus usus,
 Progenies ; Urbi pater est, Urbique maritus :
 Iustitiae cultor, rigidi servator honesti :
 In commune bonus : nullosque Catonis in actus
 Subrepsit partemque tulit sibi nata voluptas.

Lucan, ii. 380-391.

125. *Character of Pompey.*

Non tamen ad Magni pervenit gratius umbras,
 Omne quod in superos audet convicia vulgus,
 Pompeiumque deis obicit, quam pauca Catonis
 Verba, sed a pleno venientia pectore veri.
 "Civis obit," inquit, "multo maioribus impar
 Nosse modum iuris, sed in hoc tamen utilis aevo,
 Cui non ulla fuit iusti reverentia : salva
 Libertate potens, et solus plebe parata
 Privatus servire sibi, rectorque senatus,
 Sed regnantis, erat. Nil belli iure poposcit :
 Quaeque dari voluit, voluit sibi posse negari.
 Immodicas possedit opes : sed plura retentis
 Intulit : invasit ferrum, sed ponere norat.
 Praetulit arma togae : sed pacem armatus amavit.
 Iuvit sumta ducem, iuvit dimissa potestas.
 Casta domus, luxuque carens, corruptaque numquam
 Fortuna domini. Clarum et venerabile nomen
 Gentibus, et multum nostrae quod proderat urbi.
 Olim vera fides, Sulla Marioque receptis,
 Libertatis obit : Pompeio rebus adempto,
 Nunc et ficta perit. Non iam regnare pudebit :
 Nec color imperii, nec frons erit ulla senatus.
 O felix, cui summa dies fuit obvia victo,
 Et cui quaerendos Pharium scelus obtulit enses !
 Forsitan in soceri potuisset vivere regno.
 Scire mori, sors prima viris, sed proxima cogi.
 Et mihi, si fatis aliena in iura venimus,
 Da talem, Fortuna, Iubam. Non deprecor hosti
 Servari, dum me servet cervice recisa."

Lucan, ix. 186-214.

126. *A Winter in Spain.*

Hactenus armorum discrimina : cetera bello
 Fata dedit variis incertus motibus aer.

Pigro bruma gelu, siccis Aquilonibus haerens,
 Aethere constricto pluvias in nube tenebat.
 Urebat montana nives, camposque iacentes
 Non duraturae conspecto sole pruinae :
 Atque omnis propior mergenti sidera coelo
 Aruerat tellus hiberno dura sereno.
 Sed postquam vernus calidum Titana recepit
 Sidera respiciens delapsae portitor Helles,
 Atque iterum aequatis ad iustae pondera Librae
 Temporibus vicere dies : tunc sole relicto,
 Cynthia quo primum cornu dubitanda refulsit,
 Exclusit Boream, flammasque accepit ab Euro.
 Ille suo nubes quascumque invenit in axe,
 Torsit in occiduum Nabataeis flatibus orbem :
 Et quas sentit Arabs, et quas Gangetica tellus
 Exhalat nebulas, quidquid concreescere primus
 Sol patitur, quidquid caeli fuscator Eoi
 Intulerat Corus, quidquid defenderat Indos.
 Incendere diem nubes oriente remotae ;
 Nec medio potuere graves incumbere mundo,
 Sed nimbos rapuere fuga. Vacat imbribus Arctos,
 Et notus ; in solam Calpen fluit humidus aer.
 Hic, ubi iam Zephyri fines et summus Olympi
 Cardo tenet Tethyn, vetitae transcurrere, densos
 Involvere globos ; congestumque aeris atri
 Vix recipit spatium, quod separat aethere terram.

Lucan, iv. 48-75.

127. *Deaths from the Bites of Serpents.*

Sed tristior illa
 Mors erat ante oculos : miserique in crure Sabelli
 Seps stetit exiguus, quem flexo dente tenacem
 Avulsitque manu, piloque adfixit arenis.
 Parva modo serpens ; sed qua non ulla cruentae
 Tantum mortis habet. Nam plagae proxima circum
 Fugit rapta cutis, pallentiaque ossa retextit.
 Iamque sinu laxo nudum est sine corpore vulnus ;
 Membra natant sanie : surae fluxere : sine ullo
 Tegmine poples erat : femorum quoque musculus omnis
 Liquitur, et nigra distillant inguina tabe.
 Dissiluit stringens uterum membrana, fluuntque
 Viscera : nec, quantum toto de corpore debet,

Effluit in terras : saevum sed membra venenum
 Decoquit ; in minimum mors contrahit omnia virus.
 Vincula nervorum, et laterum contexta, cavumque
 Pectus, et abstrusum fibris vitalibus, omne
 Quidquid homo est, aperit pestis. Natura profana
 Morte patet : manant humeri fortesque lacerti :
 Colla caputque fluunt. Calido non ocius Austro
 Nix resoluta cadit, nec solem cera sequetur.
 Parva loquor, corpus sanie stillasse perustum ;
 Hoc et flamma potest : sed quis rogus abstulit ossa ?
 Haec quoque discedunt, putresque secuta medullas,
 Nulla manere sinunt rapidi vestigia fati.
 Cinyphias inter pestes tibi palma nocendi est :
 Eripiunt omnes animam, tu sola cadaver.
 Ecce subit facies leto diversa fluenti.
 Nasidium Marsi cultorem torridus agri
 Percussit Prester. Illi rubor igneus ora
 Succendit, tenditque cutem, pereunte figura,
 Miscens cuncta tumor toto iam corpore maior :
 Humanumque egressa modum super omnia membra
 Efflatur sanies : late pollente veneno,
 Ipse latet penitus congesto corpore mersus :
 Nec lorica tenet distenti corporis auctum.
 Spumeus accenso non sic exundat ahenò
 Undarum cumulus : nec tantos carbasa Coro
 Curvavere sinus. Tumidos iam non capit artus
 Informis globus, et confuso pondere truncus.
 Intactum volucrum rostris, epulasque daturum
 Haud impune feris, non ausi tradere busto,
 Nondum stante modo, crescens fugere cadaver.

Lucan, ix. 762-804.

128. *Hercules appears to deliver Hesione from the Sea-Monster.*

Constitit Alcides, visuque enisus in alta
 Rupe truces manicas, defectaque virginis ora
 Cernit, et ad primos turgentia lumina fluctus.
 Exanimum veluti, multo tamen arte coactum,
 Maeret ebur, Paviusve notas et nomina sumit
 Cum lapis aut liquidi referunt miranda colores.
 Ductor ait : Quod, virgo, tibi nomenque genusque ?
 Quae sors ista, doce, tendunt cur vincula palmas ?
 Illa tremens, tristique oculos deiecta pudore,

Non ego digna malis, inquit ; suprema parentum
 Dona vides, ostro scopulos auroque frequentes.
 Nos Ili veteris quondam genus, invida donec
 Laomedonteos fugeret Fortuna penates.
 Principio morbi, caeloque exacta sereno
 Temperies ; arsere rogis certantibus agri :
 Cum subitus fragor, et fluctus Idaea moventes
 Cum stabulis nemora : ecce repens consurgere ponto
 Bellua, monstrum ingens ; hanc tu nec montibus ullis,
 Nec nostro metire mari : primaeva furenti
 Huic manus, amplexus inter planctusque parentum,
 Deditur : hoc sortes, hoc corniger imperat Hammon
 Virgineam damnare animam, sortitaque Lethen
 Corpora : crudelis scopulis me destinat urna.
 Verum o, iam redeunt Phrygibus si numina, tuque
 Ille adeo, auguriis promissis et sorte deorum,
 Iam cui candentes votivo in gramine pascit
 Cornipedes genitor, nostrae stata dona salutis,
 Annue, meque, precor, defectaque Pergama monstris
 Eripe ; namque potes : neque enim iam lata videbam
 Pectora, Neptunus muros cum iungeret astris,
 Nec tales humeros pharetramque gerebat Apollo.

Val. Fl., Argon., ii. 462-492.

129. *An Anxious Night.*

Tristior at nunquam tantove parentibus ulla
 Nox Minyis egesta metu ; nil quippe reperto
 Phaside, nil domitis actum Symplegados undis ;
 Cunctaque adhuc, magni veniant dum regis ad urbem,
 Ambigua et dubia rerum pendentia summa.
 Praecipue Aesonidem varios incerta per aestus
 Mens rapit undantem curis ac multa novantem.
 Qualiter ex alta quum Iuppiter arce coruscat,
 Pliadas ille movens mixtumque sonoribus imbrem
 Horriferamve nivem, canis ubi tollitur omnis
 Campus aquis, aut sanguinei magna ostia belli,
 Aut altos duris fatorum gentibus ortus ;
 Sic tunc diversis hinc atque hinc molibus anceps
 Pectora dux crebro gemitu quatit, optat et alium
 Iam iubar et certi tandem discriminis horas.

Val. Fl., Argon., v. 297-311.

130. *A Battle Piece.*

Orbibus hos rapidis mollique per aequora Castor
 Amfractu levioris equi deludit anhelos
 Immemoresque mori ; sed non isdem artibus aequè
 Concurrunt, ultroque ruunt in funera Colchi.
 Campesus impacta latus inter et ilia quercu
 Tollitur, ac mediam moriens descendit in hastam.
 Oebasus, infestum summisso poplite Phalcen
 Evasisse ratus, laevum per luminis orbem
 Transigitur ; tenerae liquuntur vulnere malae.
 Contra autem geminis fidens thoracibus ictum
 Sustulit et gladio Sibotes ferit ultima teli,
 Nequidquam : iam cuspis inest, nec fragmina curat
 Ambenus, et trunco medium subit Otreea ligno.
 Seminecem Taxes Hypanim vehit, atque remissum
 Pone trahit fugiens, et cursibus exuit hastam ;
 Dumque recollectam rursus locat, irruit ultro
 Turbatumque Lacon et adhuc invadit inermem.
 Impulit adverso praeceps equus Onchea conto,
 Nequidquam totis revocantem viribus armos.
 In latus accedit sonipes, accedit et ipse
 Frigidus ; arma cadunt, rorat procul ultima cuspis.
 Qualem populae fidentem nexibus umbrae
 Si quis avem summi deducat ab aere rami,
 Ante manu tacita cui plurima crevit arundo ;
 Illa dolis viscoque super correpta sequaci
 Implorat ramos, atque irrita concitat alas.

Val. Fl., Argon., vi. 239-264.

131. *Medea, having finished her Incantations, accompanied by Venus, goes to meet Jason.*

Talibus infelix contra sua regna venenis
 Induitur, noctique tremens infertur opacae.
 Dat dextram vocemque Venus, blandisque paventem
 Alloquiis iunctoque trahit per moenia passu.
 Hic iterum extremae nequidquam in limine portae
 Substitit, atque iterum fletus animique soluti ;
 Respexitque deum paulumque his vocibus haesit :
 Ipse rogat certe, meque ipse implorat Iason ?
 Nullane culpa subest ? labes non ulla pudoris,
 Nullus amor ? nec turpe viro servire precauti ?

Illa nihil contra, vocesque abrumpit inanes.
 Et iamiam magico per opaca silentia Colchis
 Coeperat ire sono, monstrataque condere vultus
 Numina, cumque suis averti collibus amnes;
 Iam stabulis gregibusque pavor strepitusque sepulchris
 Inciderat; stupet ipsa gravi nox tardior umbra.
 Iamque tremens longo sequitur Venus; utque sub altas
 Pervenere trabes divaeque triformis in umbram,
 Hic subito ante oculos nondum speratus Iason
 Emicuit, viditque prior conterrita virgo.
 Atque hinc se profugam voluceri Thaumantias ala
 Sustulit; inde Venus dextrae dilapsa tenenti.
 Obvius ut sera quum se sub nocte magistris
 Impingit pecorique pavor, qualesve profundum
 Per chaos occurrunt caecae sine vocibus umbrae:
 Haud secus in mediis noctis nemorisque tenebris
 Inciderant ambo attoniti iuxtaque subibant,
 Abietibus tacitis aut immotis cyparissis
 Assimiles, rapidus nondum quas miscuit, Auster.
 Ergo ut erat vultu defixus uterque silenti,
 Noxque suum peragebat iter, iamiam ora levare
 Aesoniden farique cupit Medea priorem.

Val. Fl., Argon., vii. 371-374, 382-409.

132. *Jason destroys the Dragon's Seed.*

Ille, velut campos Libyes ac pingua Nili,
 Fertilis arva secet, plena sic semina dextra
 Spargere gaudet agris, operatque novalia bello.
 Martius hic primum ter vomere fusus ab ipso
 Clangor, et ex omni sonuerunt cornua sulco;
 Bellatrix tum gleba quati, pariterque creari
 Armarique phalanx totisque insurgere campis.
 Cessit et ad socios paullum se retulit heros
 Opperiens, ubi prima sibi daret agmina tellus
 Adverso. Ut summis iam rura recedere cristis
 Vidit et infesta vibrantes casside terras,
 Advolat: atque uno tellus qua proxima collo,
 Necdum humeri videre diem, prior ense sequaci
 Aequat humo truncos: rutilum thoraca sequenti
 Aut primas a matre manus premit obvius ante.
 Nec magis aut illis aut illis millibus ultra
 Sufficit, ad dirae quam quum Tiryntius hydrae

Agmina Palladios defessus respicit ignes.
 Ergo iterum ad socias convertere Colchidos artes,
 Et galeae nexus ac vincula dissipat imae,
 Cunctaturque tamen totique occurrere bello
 Ipse cupit, spes nulla datur, sic undique densant
 Terrigenae iam signa duces, clamorque, tubaeque,
 Iamque omnes odere virum, iamque omnia contra
 Tela volant: tunc vero amens discrimine tanto,
 Quam modo Tartareo galeam Medea veneno
 Infectam dederat, ususque armarat in illos,
 In medios torsit; conversae protinus hastae.
 Qualis ubi attonitos maestae Phrygas annua Matris
 Ira, vel exsectos lacerat Bellona comatos;
 Haud secus accensus subito Medea cohortes,
 Implicat, et miseros agit in sua praelia fratres.
 Omnis ibi Aesoniden sterni putat; omnibus ira
 Talis erat. Stupet Aeetes ultroque furentes
 Ipse viros revocare cupit; sed cuncta iacebant
 Agmina, nec quisquam primus ruit, aut super ullus
 Linquitur, atque hausit subito sua funera tellus.

Val. Fl., Argon., vii. 607-643.

133. *Medea leaves her Home.*

At trepidam in thalamis et iam sua facta paventem
 Colchida circa omnes pariter furiaeque minaeque
 Patris habent; nec caerulei timor aequoris ultra,
 Nec miserae terræ ulla procul: quascumque per undas
 Ferre fugam, quamcumque cupit iam scandere puppin.
 Ultima virgineis tunc flens dedit oscula vittis,
 Quosque fugit, complexa toros, crinemque genasque
 Ungue per antiqui carpsit vestigia somni,
 Atque haec impresso gemuit miseranda cubili:
 O mihi si profugae genitor nunc ille supremos
 Amplexus, Aeeta, dares, fletusque videres
 Ecce meos! Ne crede, pater, non carior ille est,
 Quem sequimur; tumidis utinam simul obruar undis!
 Tu, precor, haec longa placidus mox sceptrâ senecta
 Tuta geras, meliorque tibi sit cetera proles.
 Dixit, et Haemonio nunquam spernenda marito
 Condita letiferis prodit medicamina cistis,
 Virgineosque sinus ipsumque monile venenis
 Implicat, ac saevum super omnibus addidit ensem.

Inde velut torto Furiarum eiecta flagello
 Prosilit ; attonito qualis pede prosilit Ino
 In freta nec parvi meminit conterrita nati,
 Quem tenet ; extremum coniux ferit irritus Isthmon.
Val. Fl., Argon., viii. 1-24.

134. *A Storm at Sea.*

Ergo ubi diva rates hostemque accedere cernit,
 Ipsa subit terras, tempestatumque refringit
 Ventorumque domos : volucrum gens turbida fratrum
 Erumpit, classem dextra Saturnia monstrat.
 Videre, inque unum pariter mare protinus omnes
 Infesto clamore ruunt, inimicaque Colchis
 Aequora et adversos statuunt a litore fluctus.
 Tollitur atque intra Minyas Argoaque vela
 Stirus abit ; vasto rursus desidit hiatu
 Abrupta revolutus aqua ; iamque omnis in astra
 Itque reditque ratis, lapsaque reciproca fluctu
 Descendit. Vorat hos vertex, hos agmine toto
 Gurgès agit, simul in vultus micat undique terror ;
 Crebra ruina poli caelestia limina laxat.
Val. Fl., Argon., vii. 321-334.

135. *Juno raises a cloud of dust to confound the
 Romans at Cannae.*

At Gradivus atrox remeantis in aethera Divae
 Abscessu revocat mentes, fusosque per aequor
 Ipse manu magna, nebulam circumdatus, acri
 Restituit pugnae. Convertunt signa, novamque
 Instaurant Itali, versa formidine, caedem.
 Cum ventis positus custos, cui flamina carcer
 Imperio compressa tenet, caelumque ruentes
 Eurique, et Boreae parent, Corique, Notique,
 Iunonis precibus, promissa haud parva ferentis,
 Regnantem Aetolis Vulturum in praelia campis
 Effrenat. Placet hic irae exitiabilis ultor.
 Qui, se postquam Aetnae mersit candente barathro,
 Concepitque ignes, et flammea protulit ora,
 Evolat horrendo stridore, ac Daunia regna
 Perflat, agens caecam glomerato pulvere nubem.

Eripuere oculos aurae, vocemque, manusque :
 Vortice arenoso candentes (flebile dictu)
 Torquet in ora globos Italum, et bellare manipulis
 Iussa laetantur rabie. Tum mole ruinae
 Sternuntur tellure et miles et arma tubaeque ;
 Atque omnis retro flatu occursante refertur
 Lancea, et in tergum Rutulis cadit irritus ictus.
 Atque idem flatus Poenorum tela secundant,
 Et velut amento contorta hastilia turbo
 Adiuvat, ac Tyrias impellit stridulus hastas.
 Tum, denso fauces praeclusus pulvere, miles
 Ignavam mortem compresso maeret hiatu.

Sil., ix. 485-512.

136. *Pleasure and Virtue appear to Scipio in a Dream.*

Has, lauri residens iuvenis viridante sub umbra,
 Aedibus extremis volvebat pectore curas :
 Cum subito assistunt, dextra laevaue per auras
 Allapsae, haud paulum mortali maior imago,
 Hinc Virtus, illinc virtuti inimica Voluptas.
 Altera Achaemenium spirabat vertice odorem,
 Ambrosias diffusa comas, et veste refulgens,
 Ostrum qua fulvo Tyrium suffuderat auro :
 Fronte decor quaesitus acu, lascivaue crebras
 Ancipiti motu iaciebant lumina flammas.
 Alterius dispar habitus, frons hirta, nec unquam
 Composita mutata coma : stans vultus, et ore
 Incessuque viro propior, laetique pudoris,
 Celsa humeros niveae fulgebat stamine pallae.

Sil., xv. 18-31.

137. *Each tries to gain him to her side : he chooses Virtue.
 Effect of his Choice on the People.*

Quae postquam cecinit sacrato pectore Virtus,
 Exemplis laetum vultuque audita probantem
 Convertit iuvenem. Sed enim indignata Voluptas
 Non tenuit voces. Nil vos iam demoror ultra,
 Exclamat. Venient, venient mea tempora quondam,
 Cum docilis nostris magno certamine Roma
 Serviet imperiis, et honos mihi habebitur uni.

Sic quassans caput in nubes se sustulit atras.
 At iuvenis, plenus monitis, ingentia corde
 Molitur, iussaeque calet virtutis amore.
 Ardua rostra petit, nullo fera bella volante,
 Et gravia ancipitis deposcit munera Martis.
 Arrecti cunctorum animi. Pars lumina patris,
 Pars credunt torvos patrui revirescere vultus.
 Sed quanquam instinctis tacitus tamen aegra periclis
 Pectora subrepat terror, molemque paventes
 Expendunt belli, et numerat favor anxius annos.
 Dumque ea confuso percenset murmure vulgus,
 Ecce, per obliquum caeli squalentibus auro
 Effulgens maculis, ferri inter nubila visus
 Anguis, et ardenti radiare per aera sulco,
 Quaque ad caeliferi tendit plaga litus Atlantis,
 Perlabi resonante polo. Bis terque coruscum
 Addidit augurio fulmen pater, et vaga late
 Per subitum moto strepuere tonitrua mundo.
 Tum vero capere arma iubent, genibusque salutant
 Submissi augurium, ac iret, qua ducere Divos
 Perspicuum, et patrio monstraret semita signo.

Sil., xv. 121-148.

138. *Scipio in the Battle-field.*

Omnia ductor

Magna adeo Ausonius maiori mole premebat.
 Ut Phoebe stellas, ut fratris lumina Phoebe
 Exsuperant, montesque Atlas, et flumina Nilus,
 Ut pater Oceanus Neptunia caerula vincit.
 Vallantem castra (obscurum nam vesper Olympo
 Fundere non aequam trepidanti coeperat umbram)
 Aggreditur Latius rector, subitoque tumultu
 Caeduntur passim coepti munimina valli
 Imperfecta. Super contexere herbida lapsos
 Pondera, et in tumuli concessit caespes honorem.
 Vix uni mens digna viro, novisse minores
 Quam deceat, pretiumque operis sit tradere famae.
 Cantaber ingenio membrorum et mole timeri
 Vel nudus telis poterat Larus. Hic fera gentis
 More securigera miscebat praelia dextra.
 Et, quanquam fundi se circum pulsa videret
 Agmina, deleta gentilis pube catervae,

Caesorum implebat solus loca : seu foret hostis
 Comminus, expleri gaudebat vulnera frontis
 Adversae : seu laeva acies in bella vocaret,
 Obliquo telum reflexum Marte rotabat.
 At, cum pone ferox aversi in terga veniret
 Victor, nil trepidans retro iactare bipennem
 Callebat, nulla belli non parte timendus.

Sil., xvi. 33-57.

139. *An Amoebean Contest (Astacus and Idas).*

I. O si quis Crocalen deus afferat ! hunc ego terris,
 Hunc ego sideribus solum regnare fatebor,
 Decernamque nemus, dicamque: sub arbore numen
 Hac erit ; ite procul, sacer est locus, ite profani.

A. Urimur in Crocalen : si quis mea vota deorum
 Audiat, huic soli, virides qua gemmeus undas
 Fons agit et tremulo percurrit lilia rivo,
 Inter pampineas ponetur faginus ulmos.

I. Ne contemne casas et pastoralia tecta :
 Rusticus est, fateor, sed non est barbarus Idas.
 Saepe vaporato mihi caespite palpitat agnus,
 Saepe cadit festis devota Palilibus agna.

A. Nos quoque pomiferi Laribus consuevimus hosti
 Mittere primitias et fingere liba Priapo,
 Rorantesque favos damus et liquentia mella :
 Nec fore grata minus, quam si caper imbuat aras.

I. Mille sub uberibus balantes pascimus agnas ;
 Totque Tarentinae praestant mihi vellera matres ;
 Per totum niveus premitur mihi caseus annus :
 Si venies, Crocale, totus sibi serviet hornus.

A. Qui numerare velit, quam multa sub arbore nostra
 Poma legam, citius tenues numerabit aristas ;
 Semper olus metimus, nec bruma nec impedit aestas.
 Si venias, Crocale, totus tibi serviet hortus.

Calpurn., ii. 52-74.

140. *The Pleasure Grounds of Vopiscus' Villa at Tibur.*

O longum memoranda dies ! quae mente reporto
 Gaudia ! quam lassos per tot miracula visus !
 Ingenium quam mite solo ! quae forma beatis

Arte manus concessa locis! non largius usquam
 Indulsit natura sibi: nemora alta citatis
 Incubueret vadis; fallax responsat imago
 Frondibus, et longas eadem fugit unda per umbras.
 Ipse Anien (miranda fides) infraque superque
 Saxeus, hic tumidam rabiem, spumosaque ponit
 Murmura, ceu placidi veritus turbare Vopisci
 Pieriosque dies, et habentes carmina somnos.
 Litus utrumque domi; nec te mitissimus amnis
 Dividit; alternas servant praetoria ripas
 Non externa sibi, fluviumve obstare queruntur.
 Sestiacos nunc fama sinus, pelagusque natatum
 Iactet et audaci iunctos delphinas Ephebo.
 Hic aeterna quies; nullis hic iura procellis,
 Numquam fervor aquis; datur hic transmittere visus,
 Et voces, et paene manus: sic Chalcida fluctus
 Expellunt refluï: sic dissociata profundo
 Bruttia Sicanium circumspicit ora Pelorum.

Stat., Silv., I. iii. 13-33.

141. *Statius receives an invitation to dine with Domitian.*

Regia Sidoniae convivia laudat Elisae,
 Qui magnum Aeneam Laurentibus intulit arvis:
 Alcinoïque dapes mansuro carmine monstrat
 Aequare qui lento reducem consumpsit Ulixen:
 Ast ego, cui sacrae Caesar nova gaudia cenae
 Nunc primum, dominaque dedit consurgere mensa,
 Qua celebrem mea vota lyra, quas solvere grates
 Sufficiam? non, si pariter mihi vertice laeto
 Nectat adoratas et Smyrna et Mantua lauros,
 Digna loquar. Mediis videor discumbere in astris
 Cum Iove et Iliaca porrectum sumere dextra
 Immortale merum: steriles transmisimus annos;
 Haec aevi mihi prima dies, haec limina vitae.
 Tene ego, regnator terrarum orbisque subacti
 Magne parens, te, spes hominum, te, cura deorum
 Cerno iacens? datur haec iuxta, datur ora tueri
 Vina inter mensasque, et non assurgere fas est?
 Tectum augustum, ingens, non centum insigne columnis,
 Sed quantae superos caelumque, Atlante remisso,
 Sustentare queant. Stupet hoc vicina Tonantis
 Regia, teque pari laetantur sede locatum

Numina, ne magnum properes escendere coelum;
 Tanta patet moles, effusaeque impetus aulae
 Liberior campi, multumque amplexus aperti
 Aetheros, et tantum domino minor: ille penates
 Implet et ingenti Genio iuvat. Aemulus illic
 Mons Libys Iliacusque nitent et multa Syene,
 Et Chios et glauca certantia Doride saxa,
 Lunaque portandis tantum suffecta columnis.
 Longa super species: fessis vix culmina prenas
 Visibus auratique putes laquearia caeli.

Stat., Silv., ii. IV. 1-13.

142. *A Storm in the Night.*

Iamque per emeriti surgens confinia Phoebi
 Titanis late mundo subvecta silenti
 Rorifera gelidum tenuaverat aera biga:
 Iam pecudes volucresque tacent: iam Somnus avaris
 Inserpit curis pronusque per aera nutat,
 Grata laboratae referens obliviam vitae.
 Sed nec puniceo rediturum nubila caelo
 Promisere iubar, nec rarescentibus umbris
 Longa repercusso nituere crepuscula Phoebos:
 Densior a terris, et nulli pervia flammae
 Subtexit nox atra polos; iam claustra rigentis
 Aeoliae percussa sonant, venturaque rauco
 Ore minatur Hiems, Venti transversa frementes
 Confligunt, axemque emoto cardine vellunt,
 Dum caelum sibi quisque rapit. Sed plurimus Auster
 Inglomerat noctem, et tenebrosa volumina torquet
 Defunditque imbres: sicco quos asper hiatu
 Persolidat Boreas; nec non abrupta tremiscunt
 Fulgure, et attritus subita face rumpitur aether.
 Iam Nemea, iam Taenareis contermina lucis
 Arcadiae capita alta madent; ruit agmine facto
 Inachus et gelidas surgens Erasinus ad arctos.
 Pulverulenta prius calcandaque flumina nullae
 Aggeribus tenuere morae, stagnoque refusa est
 Funditus et veteri spumavit Lerna veneno.
 Frangitur omne nemus; rapiunt antiqua procellae
 Brachia silvarum, nullisque adspecta per aevum
 Solibus umbrosi patuere aestiva Lycæi.

Stat., Theb., I. 336-363.

143. *Boxing Match between Capaneus and Alcidas.*

Ut sese permensi oculis et uterque priorem
 Speravere locum, non protinus ira nec ictus;
 Alternus paulum timor et permixta furori
 Consilia, inclinant tantum contraria iactu
 Brachia et explorant caestus hebetantque terendo.
 Doctior hic differt animam metuensque futuri
 Cunctatus vires dispensat: at ille nocendi
 Prodigus incautusque sui ruit omnis et ambas
 Consumit sine lege manus, atque irrita frendit
 Insurgens, seque ipse premit. Sed providus astu
 Et patria vigil arte Lacon hos reicit ictus,
 Hos cavet: interdum nutu capitisque citati
 Integer obsequio, manibus nunc obvia tela
 Discutiens instat gressu vultuque recedit:
 Saepe etiam iniustis collatum viribus hostem
 (Is vigor ingenio, tanta experientia dextrae est)
 Ultro audax animis intratque et obumbrat, et alte
 Assilit; ut praeceps cumulo salit unda minantes
 In scopulos et fracta redit, sic ille furem
 Circuit expugnans. Levat ecce diuque minatur
 In latus inque oculos: illum rigida arma caventem
 Avocat et manibus necopinum insererit ictum
 Callidus, ac mediam designat vulnere frontem.
 Iam cruor et tepido signantur tempora rivo:
 Nescit adhuc Capaneus subitumque per agmina murmur
 Miratur; verum ut fessam super ora reduxit
 Forte manum et summo maculas in vellere vidit,
 Non leo, non iaculo tantum indignata recepto
 Tigris: agit toto cedentem fervidus arvo
 Praecipitatque retro iuvenem atque in terga supinat
 Dentibus horrendum instridens geminatque rotatas
 Multiplicatque manus. Rapiunt conamina venti.

Stat., Theb., vi. 753-784.

144. *The Infant Opheltes.*

Simul haerentem, ne tarda Pelasgis
 Dux foret, ah miserum vicino caespite alumnum
 (Sic Parcae voluere) locat, ponique negantis
 Floribus aggestis et amico murmure dulces
 Solatur lacrimas. Qualis Berecynthia mater,
 Dum circa parvum iubet exsultare Tonantem

Curetas trepidos: illi certantia plaudunt
 Orgia, sed magnis resonat vagitibus Ide.
 At puer in gremio vernae telluris et alto
 Gramine nunc faciles sternit procursibus herbas
 In vultum nitens: caram modo lactis egeno
 Nutricem clangore ciens iterumque renidens,
 Et teneris meditans verba illuctantia labris,
 Miratur nemorum strepitus, aut obvia carpit,
 Aut patulo trahit ore diem: nemorisque malorum
 Inscius et vitae multum securus inerrat.
 Sic tener Odrysia Mavors nive, sic puer ales
 Vertice Maenalio, talis per litora reptans
 Improbis Ortygiae latus inclinabat Apollo.
Stat., Theb., iv. 778-796.

145. *A Lap-dog.*

Issa est passere nequior Catulli.
 Issa est purior osculo columbae.
 Issa est blandior omnibus puellis.
 Issa est carior Indicis lapillis.
 Issa est deliciae catella Publi.
 Hanc tu, si queritur, loqui putabis.
 Sentit tristitiamque gaudiumque.
 Collo nixa cubat, capitque somnos,
 Ut suspiria nulla sentiantur.
 Castae tantus inest pudor catellae:
 Ignorat Venerem: nec invenimus
 Dignum tam tenera virum puella.
 Hanc ne lux rapiat suprema totam,
 Picta Publius exprimit tabella,
 In qua tam similem videbis Issam,
 Ut sit tam similis sibi nec ipsa.
 Issam denique pone cum tabella;
 Aut utramque putabis esse veram,
 Aut utramque putabis esse pictam.
Mart., i. 109.

146. *A Dandy.*

Cotile, bellus homo es: dicunt hoc, Cotile, multi.
 Audio: sed quid sit, dic mihi, bellus homo?
 Bellus homo est, flexos qui digerit ordine crines:
 Balsama qui semper, cinnama semper olet:

Cantica qui Nili, qui Gaditana susurrat:
 Qui movet in varios brachia volsa modos:
 Inter femineas tota qui luce cathedras
 Desidet, atque aliqua semper in aure sonat:
 Qui legit hinc illinc missas, scribitque tabellas:
 Pallia vicini qui refugit cubiti:
 Qui scit, quam quis amet, qui per convivia currit:
 Hirpini veteres qui bene novit avos.
 Quid narras? hoc est, hoc est homo, Cotile, bellus?
 Res praetricosa est, Cotile, bellus homo.
Mart., iii. 63.

147. *A Roman Day.*

Prima salutantes atque altera continet hora;
 Exercet raucos tertia causicos.
 In quintam varios extendit Roma labores:
 Sexta quies lassis, septima finis erit.
 Sufficit in nonam nitidis octava palaestris;
 Imperat exstructos frangere nona toros.
 Hora libellorum decima est, Eupheme, meorum;
 Temperat ambrosias cum tua cura dapes;
 Et bonus aethereo laxatur nectare Caesar,
 Ingentique tenet pocula parca manu.
 Tunc admitte iocos: gressu timet ire licenti
 Ad matutinum nostra Thalia Iovem.
Mart., iv. 8.

148. *A Dear Little Girl.*

Puella senibus dulcior mihi cygnis,
 Agna Galesi mollior Phalantini,
 Concha Lucrini delicatior stagni;
 Cui nec lapillos praeferas Erythraeos,
 Nec modo politum pecudis Indicae dentem,
 Nivesque primas, liliumque non tactum:
 Quae crine vicit Baetici gregis vellus,
 Rhenique nodos, aureamque nitelam;
 Fragravit ore, quod rosarium Paesti,
 Quod Atticarum prima mella cerarum,
 Quod succinorum rapta de manu gleba;
 Cui comparatus indecens erat pavo,
 Inamabilis sciurus, et frequens phoenix:
 Adhuc recenti tepet Erotion busto,

Quam pessimorum lex avara fatorum,
 Sexta peregit hieme, nec tamen tota,
 Nostros amores, gaudiumque, lususque.
 Et esse tristem me meus vetat Paetus:
 Pectusque pulsans, pariter et comam vellens:
 Deflare non te vernulae pudet mortem?
 Ego coniugem, inquit, extuli, et tamen vivo,
 Notam, superbam, nobilem, locupletem.
 Quid esse nostro fortius potest Paeto?
 Ducenties accepit, et tamen vivit.

Mart., v. 37.

149. *A Pilfering Glutton.*

Nihil est miserius, nec gulosius Sanctra.
 Rectam vocatus cum cucurrit ad cenam,
 Quam tot diebus noctibusque captavit;
 Ter poscit apri glandulas, quater lumbum,
 Et utramque coxam leporis, et duos armos:
 Nec erubescit peierare de turdo,
 Et ostreorum rapere lividos cirros.
 Buccis placentae sordidam linit mappam.
 Illic et uvae collocantur ollares,
 Et Punicorum pauca grana malorum,
 Et excavatae pellis indecens vulvae,
 Et lippa ficus, debilisque boletus.
 Sed mappa cum iam mille rumpitur furtis,
 Rosos tepenti spondylos sinu condit,
 Et devorato capite turturem truncum.
 Colligere longa turpe nec putat dextra
 Analecta, quidquid et canes reliquerunt.
 Nec esculenta sufficit gulae praeda:
 Mixto lagenam replet ad pedes vino.
 Haec per ducentas cum domum tulit scalas,
 Seque obserata clausit anxius cella,
 Gulosus ille postero die vendit.

Mart., vii. 20.

150. *Oh, for a Quiet Life!*

Sidera iam Tyrius Phryxei respicit agni
 Taurus, et alternum Castora fugit hiems.
 Ridet ager, vestitur humus, vestitur et arbos:
 Ismarium pellex Attica plorat Ityn.

Quos, Faustine, dies, qualem tibi Roma Ravennam
 Abstulit? O soles, o tunicata quies!
 O nemus, o fontes, solidumque madentis arenae
 Litus, et aequoreis splendidus Anxur aquis:
 Et non unius spectator lectulus undae,
 Qui videt hinc puppes fluminis, inde maris!
 Sed nec Marcelli, Pompeianumque, nec illic
 Sunt triplices thermae, nec fora iuncta quater.
 Nec Capitolini summum penetrale Tonantis,
 Quaeque nitent caelo proxima templa suo.
 Dicere te lassum quoties ego credo Quirino:
 Quae tua sunt, tibi habe: quae mea, redde mihi.

Mart., x. 51.

151. *A Group of Courtiers.*

Venit et Crispi iucunda senectus,
 Cuius erant mores, qualis facundia, mite
 Ingenium. Maria ac terras populosque regenti
 Quis comes utilior, si clade et peste sub illa
 Saevitiam damnare et honestum ferre liceret
 Consilium? Sed quid violentius aure tyranni,
 Cum quo de pluviis aut aestibus aut nimbo
 Vere loquuturi fatum pendebat amici?
 Ille igitur numquam direxit brachia contra
 Torrentem; nec civis erat, qui libera posset
 Verba animi proferre, et vitam impendere vero.
 Sic multas hiemes atque octogesima vidit
 Solstitia, his armis illa quoque tutus in aula.
 Proximus eiusdem properabat Acilius aevi
 Cum iuvene indigno quem mors tam saeva maneret
 Et Domini gladiis tam festinata. Sed olim
 Prodigio par est in nobilitate senectus.
 Unde fit, ut malim fraterculus esse gigantum.
 Profuit ergo nihil misero, quod cominus ursos
 Figebat Numidas, Albana nudus arena
 Venator. Quis enim iam non intelligat artes
 Patricias? quis priscum illud miretur acumen,
 Brute, tuum? Facile est barbato imponere regi.
 Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
 Rubrius, offensae veteris reus atque tacendae,
 Et tamen improbior satiram scribente cinaedo.
 Montani quoque venter adest, abdomine tardus,
 Et matutino sudans Crispinus amomo,

Quantum vix redolent duo funera ; saevior illo
 Pompeius tenui iugulos aperire susurro ;
 Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis,
 Fuscus, marmorea meditatus praelia villa,
 Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
 Qui numquam visae flagrabat amore puellae,
 Grande et conspicuum nostro quoque tempore monstrum,
 Caecus adulator dirusque a ponte satelles,
 Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,
 Blandaue devexae iactaret basia rhedae.

Juv., iv. 81-118.

152. *The Lover of Horseflesh.*

Praeter maiorum cineres atque ossa volucris
 Carpento rapitur pinguis Lateranus, et ipse,
 Ipse rotam astringit multo sufflamine consul :
 Nocte quidem ; sed luna videt, sed sidera testes
 Intendunt oculos. Finitum tempus honoris
 Quum fuerit, clara Lateranus luce flagellum
 Sumet et occursum nunquam trepidabit amici
 Iam senis, ac virga prior annuet atque maniplos
 Solvet et infundet iumentis hordea lassis.
 Interea dum lanatas torvumque iuvenum
 More Numae caedit Iovis ante altaria, iurat
 Solam Eponam et facies olida ad praeseptis pictas.

Juv., viii. 146-157.

153. *The Fickleness of the Mob.*

Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum
 Cretatumque bovem : Seianus ducitur unco
 Spectandus : gaudent omnes. “ Quae labra, quis illi
 Vultus erat ! Numquam, si quid mihi credis, amavi
 Hunc hominem. Sed quo cecidit sub crimine ? Quisnam
 Delator ? Quibus indicis ? quo teste probavit ? ”
 “ Nil horum : verbosa et grandis epistola venit
 A Capreis.” “ Bene habet ; nil plus interrogo.” Sed quid
 Turba Remi ? Sequitur Fortunam, ut semper, et odit
 Damnatos. Idem populus, si Nursia Tusco
 Favisset, si oppressa foret secunda senectus
 Principis, hac ipsa Seianum diceret hora

Augustum. Iam pridem, ex quo suffragia nulli
Vendimus, effugit curas. Nam qui dabat olim
Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
Continet, atque duas tantum res anxius optat,
Panem et Circenses. "Perituros audio multos."
"Nil dubium; magna est fornacula." "Pallidulus mi
Brutidius meus ad Martis fuit obuius aram.
Quam timeo, victus ne poenas exigit Ajax,
Ut male defensus! Curramus praecipites, et,
Dum iacet in ripa, calcemus Caesaris hostem."
Juv., x. 65-86.

154. *The Vanity of Human Wishes.*

Expende Hannibalem: quot libras in duce summo
Invenies? Hic est, quem non capit Africa, Mauro
Percussa Oceano, Niloque admota tepenti,
Rursus ad Aethiopum populos, altosque elephantos.
Additur imperiis Hispania: Pyrenaeum
Transilit. Opposuit natura Alpemque nivemque:
Diducit scopulos, et montem rumpit aceto.
Iam tenet Italiam: tamen ultra pergere tendit.
"Actum," inquit, "nihil est, nisi Poeno milite portas
Frangimus, et media vexillum pono Subura."
O qualis facies et quali digna tabella,
Quum Gaetula ducem portaret belua luscum!
Exitus ergo quis est? O gloria! vincitur idem
Nempe, et in exsilium praeceps abit, atque ibi magnus
Mirandusque cliens sedet ad praetoria regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animae, quae res humanas miscuit olim,
Non gladii, non saxa dabunt, non tela, sed ille
Cannarum vindex ac tanti sanguinis ultor,
Annulus. I, demens, et saevas curre per Alpes
Ut pueris placeas et declamatio fias!
Unus Pellaeo iuveni non sufficit orbis:
Aestuat infelix angusto limite mundi,
Ut Gyarae clausus scopulis parvaque Seripho.
Quum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur,
Quantula sint hominum corpuscula.

Juv., x. 147-173.

155. *The Miser.*

Et pater ergo animi felices credit avaros,
 Qui mirantur opes, qui nulla exempla beati
 Pauperis esse putant. Iuvenes hortatur, ut illam
 Ire viam pergant et eidem incumbere sectae.
 Sunt quaedam vitiorum elementa : his protenus illos
 Imbuit et cogit minimas ediscere sordes.
 Mox acquirendi docet insatiabile votum.
 Servorum ventres modio castigat iniquo,
 Ipse quoque esuriens : neque enim omnia sustinet
 umquam
 Mucida caerulei panis consumere frusta,
 Hesternum solitus medio servare minutal
 Septembri : nec non differre in tempora cenae
 Alterius conchem aestivi cum parte lacerti
 Signatam vel dimidio putrique siluro,
 Filaque sectivi numerata includere porri.
 Invitatus ad haec aliquis de ponte negabit.
 Sed quo divitias haec per tormenta coactas,
 Quum furor haud dubius, quum sit manifesta phrenesis,
 Ut locuples moriaris egenti vivere fato ?
 Interea pleno quum turget sacculus ore,
 Crescit amor numi, quantum ipsa pecunia crescit ;
 Et minus hanc optat, qui non habet. Ergo paratur
 Altera villa tibi, quum rus non sufficit unum,
 Et proferre libet fines ; maiorque videtur
 Et melior vicina seges : mercaris et hanc et
 Arbusta et densa montem qui canet oliva.

Juv., xiv. 119-144.

156. *Death of Corellius.*

Quum quidem incredibiles cruciatus et indignissima tormenta pateretur, (iam enim dolor non pedibus solis, ut prius, insidebat, sed omnia membra pervagabatur,) veni ad eum Domitiani temporibus, in suburbano iacentem. Servi e cubiculo recesserunt : (habebat is hoc moris, quoties intrasset fidelior amicus:) quin etiam uxor, quamquam omnis secreti capacissima, digrediebatur. Circumtulit oculos, et, "Cur," inquit, "me putas hos tantos dolores tamdiu sustinere ? ut scilicet isti latroni vel uno die supersim." Dedisses huic animo par corpus, fecisset quod optabat. Aduit tamen deus voto, cuius ille compos, ut

um securus liberque moriturus, multa illa vitae, sed minora, retinacula abruptit. Increverat valetudo, quam temperantia mitigare tentavit: perseverantem constantia fugit. Iam dies alter, tertius, quartus: abstinebat cibo. Misit ad me uxor eius Hispulla communem amicum C. Geminium cum tristissimo nuntio, "destinasse Corellium mori, nec aut suis aut filiae precibus flecti; solum superesse me, a quo revocari posset ad vitam." Cucurri: perveneram in proximum, quum mihi ab eadem Hispulla Iulius Atticus nuntiat, nihil iam ne me quidem impetraturum: tam obstinate magis ac magis induruisse. Dixerat sane medico admoventi cibum, *Κίχρεια*, quae vox quantum admirationis in animo meo, tantum desiderii reliquit.

Plin., Epp., I. xii. 6-10.

157. *Death and Character of Verginius Rufus.*

Post aliquot annos insigne, atque etiam memorabile populi Romani oculis spectaculum exhibuit publicum funus Verginii Rufi, maximi et clarissimi civis, et perinde felicis. Triginta annis gloriae suae supervixit. Legit scripta de se carmina, legit historias, et posteritati suae interfuit. Perfunctus est tertio consulatu, ut summum fastigium privati hominis impleret, quum principis noluisset. Caesares, quibus suspectus atque etiam invisus virtutibus fuerat, evasit: reliquit incolumem optimum atque amicissimum, tanquam ad hunc ipsum honorem publici funeris reservatus. Annum tertium et octogesimum excessit in altissima tranquillitate, pari veneratione. Huius viri exsequiae magnum ornamentum principi, magnum seculo, magnum etiam foro et rostris attulerunt. Laudatus est a consule Cornelio Tacito: nam hic supremus felicitati eius cumulus accessit, laudator eloquentissimus. Et ille quidem plenus annis abiit, plenus honoribus, illis etiam quos recusavit: nobis tamen quaerendus ac desiderandus est, ut exemplar aevi prioris: mihi vero praecipue, qui illum non solum publice, sed etiam privatim, quantum admirabar, tantum diligebam; primum quod utrique eadem regio, municipia finitima, agri etiam possessionesque coniunctae: praeterea quod ille tutor mihi relictus, adfectum parentis exhibuit. Quibus ex causis necesse est, tanquam immaturam mortem eius in sinu tuo defleam: si tamen fas est aut fleri, aut omnino mortem vocari, qua tanti viri mortalitas magis finita quam vita est. Vivit enim vivetque semper, atque etiam latius memoria hominum et sermone versabitur, postquam ab oculis recessit. Volui

tibi multa alia scribere, sed totus animus in hac una contemplatione defixus est. Verginium cogito, Verginium video, Verginium iam vanis imaginibus, recentibus tamen, audio, adloquor, teneo: cui fortasse cives aliquos virtutibus pares et habemus et habebimus; gloria neminem. Vale. *Plin., Epp., II. i.*

158. *An Ill-bred Host.*

Longum est, altius repetere, nec refert, quemadmodum acciderit, ut homo minime familiaris cenarem apud quendam, ut sibi videbatur, lautum et diligentem, ut mihi, sordidum simul et sumptuosum. Nam sibi et paucis opima quaedam; ceteris vilia et minuta ponebat. Vinum etiam parvulis lagunculis in tria genera descripserat, non ut potestas eligendi, sed ne ius esset recusandi: et aliud sibi et nobis, aliud minoribus amicis (nam gradatim amicos habet), aliud suis nostrisque libertis. Animadvertit, qui mihi proximus recumbebat, et, an probarem, interrogavit. Negavi. "Tu ergo," inquit, "quam consuetudinem sequeris? Eadem omnibus pono. Ad cenam enim, non ad notam, invito: cunctisque rebus exaequo quos mensa et toro aequavi. Etiamne libertos? Etiam. Convictores enim tunc, non libertos, puto." Ille: "Magno tibi constat? Minime. Qui fieri potest? Quia scilicet liberti mei non idem quod ego, sed liberti." Et Hercule, si gulae temperes non est onerosum, quo utaris ipse, communicare cum pluribus. Illa ergo reprimenda, illa quasi in ordinem redigenda est, si sumtibus parcas, quibus aliquanto rectius tua continentia, quam aliena contumelia, consulas. Quorsum haec? Ne tibi optimae indolis iuveni quorundam in mensa luxuria specie frugalitatis imponat. *Plin., Epp., II. vi. 1-6.*

159. *Anecdotes of a celebrated Will-Hunter.*

Verania Pisonis graviter iacebat; huius dico Pisonis, quem Galba adoptavit. Ad hanc Regulus venit. Primum impudentiam hominis, qui venerit ad aegram, cuius marito inimicissimus, ipsi invisissimus fuerat. Esto, si venit tantum: at ille etiam proximus toro sedit: quo die, qua hora nata esset, interrogavit. Ubi audivit, componit vultum, intendit oculos, movet labra, agitat digitos, computat—nihil; diu miseram expectatione suspendit. "Habes," inquit, "climactericum tempus, sed evades. Quod ut tibi magis liqueat, aruspiciem consulam, quem sum

frequenter expertus." Nec mora: sacrificium facit, adfirmat, exta cum siderum significatione congruere. Illa, ut in periculo, credula, poscit codicillos: legatum Regulo scribit: mox ingravescit: clamat moriens, "o hominem nequam, perfidum, ac plus etiam quam periurum!" qui sibi per salutem filii peierasset. Facit hoc Regulus non minus scelerate quam frequenter, quod iram deorum, quos ipse quotidie fallit, in caput infelicis pueri detestatur. Velleius Blaesus ille locuples, consularis, novissima valetudine conflictabatur: cupiebat mutare testamentum. Regulus, qui speraret aliquid ex novis tabulis, quia nuper captare eum coeperat, medicos hortari, rogare, quoquo modo spiritum homini prorogarent. Postquam signatum est testamentum, mutat personam, vertit allocutionem, iisdemque medicis, "Quousque miserum cruciatis? quid invidetis bonam mortem, cui dare vitam non potestis? Moritur Blaesus, et tamquam omnia audisset, Regulo ne tantulum quidem. Sufficiunt duae fabulae. An scholastica lege tertiam poscis? Est unde fiat. Aurelia, ornata femina, signatura testamentum, sumserat pulcherrimas tunicas. Regulus quum venisset ad signandum, "Rogo," inquit, "has mihi leges." Aurelia ludere hominem putabat; ille serio instabat. Nec multa: coegit mulierem aperire tabulas, ac sibi tunicas, quas erat induta, legare: observavit scribentem, inspexit, an scripsisset. Et Aurelia quidem vivit: ille tamen istud tanquam morituram coegit. *Plin., Epp., II. xx. 2-11.*

160. *Eruption of Vesuvius.*

Nec multo post illa nubes descendere in terras, operire maria. Cinxerat Capreas et absconderat: Miseni quod procurrit, abstulerat. Tum mater orare, hortari, iubere, quoquo modo fugerem; posse enim iuvenem: se et annis et corpore gravem bene morituram, si mihi caussa mortis non fuisset. Ego contra, salvum me, nisi una, non futurum, deinde manum eius amplexus, addere gradum cogo. Paret aegre, incusatque se, quod me moretur. Iam cinis; adhuc tamen rarus. Respicio; densa caligo tergis imminabat, quae nos, torrentis modo infusa terrae, sequebatur. "Deflectamus," inquam, "dum videmus, ne in via strati, comitantium turba in tenebris obteramur." Vix consideramus, et nox, non qualis illunis aut nubila, sed qualis in locis clausis lumine extincto. Audires ululatus feminarum, infantium quiritatus, clamores virorum. Alii parentes, alii liberos, alii coniuges vocibus requirebant, vocibus noscitabant.

Hi suum casum, illi suorum miserabantur. Erant qui metu mortis mortem precarentur. Multi ad deos manus tollere: plures, nusquam iam deos ullos, aeternamque illam et novissimam noctem mundo interpretabantur. Nec defuerunt, qui fictis mentitisque terroribus vera pericula augerent. Aderant, qui Miseni fuisse, illud ruisse, illud ardere, falso, sed credentibus, nuntiabant. Paullum reluxit; quod non dies nobis, sed adventantis ignis indicium videbatur. Et ignis quidem longius substitit: tenebrae rursus, cinis rursus multus et gravis. Hunc identidem adsurgentes excutiebamus: operti alioqui atque etiam oblisi pondere essemus. Possem gloriari, non gemitum mihi, non vocem parum fortem in tantis periculis excidisse, nisi me cum omnibus, omnia mecum perire, misero, magno tamen mortalitatis solatio credidissem. Tandem illa caligo tenuata quasi in fumum nebulamve decessit: mox dies vere, sol etiam effulsit, luridus tamen, qualis esse, quum deficit, solet. Occurrebant trepidantibus adhuc oculis mutata omnia, altoque cinere, tanquam nive, obducta. Regressi Misenum, curatis utcunque corporibus, suspensam dubiamque noctem spe ac metu exegimus. *Plin., Epp., VI. xx.*

161. *Pliny consults Trajan about the Christians.*

Sollemne est mihi, Domine, omnia, de quibus dubito, ad te referre. Quis enim potest melius vel cunctationem meam regere, vel ignorantiam instruere? Cognitionibus de Christianis interfui nunquam: ideo nescio, quid et quatenus aut puniri soleat, aut quaeri. Nec mediocriter haesitavi, sitne aliquod discrimen aetatum, an quamlibet teneri nihil a robustioribus differant: deturne poenitentiae venia, an ei, qui omnino Christianus fuit, desisse non prosit: nomen ipsum, etiamsi flagitiis careat, an flagitia cohaerentia nomini puniantur. Interim in iis, qui ad me tanquam Christiani deferebantur, hunc sum secutus modum. Interrogavi ipsos, "an essent Christiani?" Confitentes iterum ac tertio interrogavi, supplicium minatus: perseverantes duci iussi. Neque enim dubitabam, qualecunque esset, quod faterentur, pervicaciam certe, et inflexibilem obstinationem debere puniri. Fuerunt alii similis amentiae: quos, quia cives Romani erant, annotavi in urbem remittendos. Mox ipso tractatu, ut fieri solet, diffundente se crimine, plures species inciderunt. Propositus est libellus sine auctore, multorum nomina continens, qui negarent se esse Christianos, aut fuisse. Quum, praeunte me, deos appellarent, et imagini tuae, quam propter hoc iusseram

cum simulacris numinum afferri, thure ac vino supplicarent, praeterea maledicerent Christo; quorum nihil cogi posse dicuntur, qui sunt revera Christiani: ego dimittendos putavi. Alii ab indice nominati, esse se Christianos dixerunt, et mox negaverunt: fuisse quidem, sed desiisse, quidam ante triennium, quidam ante plures annos, non nemo etiam ante viginti quoque. Omnes et imaginem tuam, deorumque simulacra venerati sunt: ii et Christo maledixerunt. Affirmabant autem, hanc fuisse summam vel culpae suae, vel erroris, quod essent soliti stato die ante lucem convenire, carmenque Christo, quasi deo, dicere secum invicem, seque sacramento non in scelus aliquod obstringere, sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati abnegarent: quibus peractis morem sibi discedendi fuisse, rursusque coeundi ad capiendum cibum, promiscuum tamen, et innoxium: quod ipsum facere desiisse post edictum meum, quo secundum mandata tua hetaerias esse vetueram. Quo magis necessarium credidi, ex duabus ancillis, quae ministrae dicebantur, quid esset veri et per tormenta quaerere. Sed nihil aliud inveni, quam superstitionem pravam et immodicam, ideoque, dilata cognitione, ad consulendum te decurri. Visa est enim mihi res digna consultatione, maxime propter periclitantium numerum. Multi enim omnis aetatis, omnis ordinis, utriusque sexus etiam, vocantur in periculum, et vocabuntur. Neque enim civitates tantum, sed vicos etiam atque agros superstitionis istius contagio pervagata est: quae videtur sisti et corrigi posse. Certe satis constat prope iam desolata templa coepisse celebrari, et sacra sollemnia diu intermissa repeti: passimque venire victimas, quarum adhuc rarissimus emtor inveniebatur. Ex quo facile est opinari, quae turba hominum emendari possit, si sit poenitentiae locus. *Plin., Epp., X. xcvi.*

162. *Trajan's Reply.*

Actum, quem debuisti, mi Secunde, in excutiendis caussis eorum, qui Christiani ad te delati fuerant, secutus es. Neque enim in universum aliquid, quod quasi certam formam habeat, constitui potest. Conquirendi non sunt: si deferantur et arguantur, puniendi sunt, ita tamen, ut, qui negaverit se Christianum esse, idque re ipsa manifestum fecerit, id est, supplicando diis nostris, quamvis suspectus in praeteritum fuerit, veniam ex poenitentia impetret. Sine auctore vero propositi libelli, nullo crimine locum habere debent. Nam et pessimi exempli, nec nostri saeculi est. *Plin., Epp., X. xcvi.*

163. *Trajan's prompt Punishment of the Informers.*

At tu, Caesar, quam pulchrum spectaculum pro illo nobis exsecrabili reddidisti! Vidimus delatorum iudicium, quasi grassatorum, quasi latronum. Non solitudinem illi, non iter, sed templum, sed forum insederant: nulla iam testamenta secura, nullus status certus: non orbitas, non liberi proderant. Auxerat hoc malum principum avaritia. Advertisti oculos, atque ut ante castris, ita postea pacem foro reddidisti: excidisti intestinum malum: et provida severitate cavisti, ne fundata legibus civitas eversa legibus videretur. Licet ergo cum fortuna, tum liberalitas tua visenda nobis praebuerit, ut praebuilt, nunc ingentia robora virorum; et pares animos, nunc immanitatem ferarum, nunc mansuetudinem incognitam; nunc secretas illas et arcanas, ac sub te primum communes opes: nihil tamen gratius, nihil seculo dignius, quam quod contigit desuper intueri delatorum supina ora, retortasque cervices. Agnoscebamus et fruebamur, quum velut piaculares publicae sollicitudinis victimae, supra sanguinem noxiorum, ad lenta supplicia gravioresque poenas ducerentur. Congesti sunt in navigia raptim conquisita, ac tempestatibus dediti. Abirent, fugerentque vastatas delationibus terras: ac, si quem fluctus ac procellae scopulis reservassent, hic nuda saxa et inhospitale litus incoleret: ageret duram et anxiam vitam, relictasque post tergum totius generis humani securitate, maereret. *Plin., Pan., 34.*

164. *Trajan's Excellent Government.*

Quam utile est, ad usum secundorum per adversa venisse! Vixisti nobiscum, periclitatus es, timuisti, quae tunc erat innocentium vita. Scis et expertus es, quantopere detestentur malos principes etiam, qui malos faciunt. Meministi, quae optare nobiscum, quae sis queri solitus. Nam privato iudicio principem geris, meliorem immo te praestas, quam tibi alium precabare. Itaque sic imbuti sumus, ut, quibus erat summa votorum melior pessimo princeps, iam non possimus nisi optimum ferre. Nemo est ergo tam tui, tam ignarus sui, ut locum istum post te concupiscat. Facilius est, ut esse aliquis successor tuus possit, quam ut velit. Quis enim curae tuae molem sponte subeat? quis comparari tibi non reformidet? Expertus et ipse es, quam sit onerosum succedere bono principi, et afferebas excusationem adoptanti. An prona parvaeque sunt ad aemulandum, quod nemo incolumitatem turpitudine rependit? Salva

est omnibus vita, et dignitas vitae: nec iam consideratus ac sapiens, qui aetatem in tenebris agit. Eadem quippe sub principe virtutibus praemia, quae in libertate: nec benefactis tantum ex conscientia merces. Amas constantiam civium, rectosque ac vividos animos non, ut alii, contundis ac deprimis sed foves et attollis. Prodest bonos esse, quum sit satis abunde que, si non nocet: his honores, his sacerdotia, his provincias offers: hi amicitia tua, hi iudicio florent. Acuuntur isto integritatis et industriae pretio similes, dissimiles alliciuntur: nam praemia bonorum malorumque bonos ac malos faciunt. Pauci adeo ingenio valent, ut non turpe honestumque, prout bene ac secus cessit, expetant fugiantve; ceteri, ubi laboris inertiae, vigilantiae somno, frugalitatis luxuriae merces datur, eadem ista, quibus alios artibus assequutos vident, consecantur: qualesque sunt illi, tales esse et videri volunt; et dum volunt, fiunt. *Plin., Pan., 44.*

165. *The Death of Germanicus.*

Tum ad uxorem versus, "per memoriam sui, per communes liberos," oravit, "exueret ferociam, saevienti fortunae submitteret animum; neu regressa in urbem aemulatione potentiae validiores invitaret." Haec palam, et alia secreto; per quae ostendere credebatur metum ex Tiberio. Neque multo post exstinguitur, ingenti luctu provinciae et circumiacentium populorum. Indoluerunt exterae nationes regesque: tanta illi comitas in socios, mansuetudo in hostes: visuque et auditu iuxta venerabilis, cum magnitudinem et gravitatem summae fortunae retineret, invidiam et adrogantiam effugerat. Funus sine imaginibus et pompa, per laudes et memoriam virtutum eius celebre fuit. Et erant, qui formam, aetatem, genus mortis, ob propinquitatem etiam locorum, in quibus interiit, Magni Alexandri fatis adaequarent. "Nam utrumque corpore decoro, genere insigni, haud multum triginta annos egressum, suorum insidiis, externas inter gentes occidisse: sed hunc mitem erga amicos, modicum voluptatum, uno matrimonio, certis liberis egisse: neque minus praeliatorem; etiamsi temeritas abfuerit, praeepeditusque sit percussas tot victoriis Germanias servitio premere. Quodsi solus arbiter rerum, si iure et nomine regio fuisset, tanto promptius adsecuturum gloriam militiae, quantum clementia, temperantia, ceteris bonis artibus praestitisset." Corpus antequam cremaretur, nudatum in foro Antiochensium, qui locus sepulturae destinabatur, praetuleritne veneficii signa, parum

constitit. Nam, ut quis misericordia in Germanicum, et praesumpta suspicione aut favore in Pisonem pronior, diversi interpretabantur. *Tac., Ann., ii. 72, 73.*

166. *The Tortures of a Guilty Conscience.*

Nec multo post litterae adferuntur, quibus, in modum defensionis, repetito inter se atque Cottam amicitiae principio, crebrisque eius officiis commemoratis, ne verba prave detorta, neu convivialium fabularum simplicitas in crimen duceretur, postulavit. Insigne visum est earum Caesaris litterarum initium. Nam his verbis exorsus est: "Quid scribam vobis, P. C. aut quomodo scribam, aut quid omnino non scribam hoc tempore, dii me deaque peius perdant, quam perire me quotidie sentio, si scio." Adeo facinora atque flagitia sua ipsi quoque in supplicium verterant. Neque frustra praestantissimus sapientiae firmare solitus est, si recludantur tyrannorum mentes, posse adspici laniatus et ictus; quando, ut corpora verberibus, ita saevitia, libidine, malis consultis, animus dilaceretur. Quippe Tiberium non fortuna, non solitudines protegebant, quin tormenta pectoris suasque ipse poenas fateretur. *Tac., Ann., vi. 5, 6.*

167. *Financial Troubles under the Empire.*

Sane vetus urbi fenebre malum, et seditionum discordiarumque creberrima caussa: eoque cohibebatur, antiquis quoque et minus corruptis moribus. Nam primo duodecim tabulis sanctum, ne quis unciario fenore amplius exerceret, cum antea ex libidine locupletium agitaretur: dein rogatione tribunicia ad semuncias redacta, postremo vetita versura. Multisque plebis scitis obviam itum fraudibus, quae, totiens repressae, miras per artes rursum oriebantur. Sed tum Gracchus praetor, cui ea quaestio evenerat, multitudine periclitantium subactus, retulit ad senatum: trepidique patres (neque enim quisquam tali culpa vacuus) veniam a principe petivere: et, concedente, annus in posterum sexque menses dati, quis, secundum iussa legis, rationes familiares quisque componerent. Hinc inopia rei numariae, commoto simul omnium aere alieno; et quia, tot damnatis, bonisque eorum divenditis, signatum argentum fisco vel aerario adtinebatur. Ad hoc senatus praescripserat, duas quisque fenoris partes in agris per Italiam conlocaret. Sed creditores in solidum adpellabant: nec decorum adpellatis, minuere

fidem. Ita primo concursatio et preces : dein strepere praetoris tribunal : eaque, quae remedio quaesita, venditio et emptio, in contrarium mutari, quia feneratores omnem pecuniam mercandis agris condiderant. Copiam vendendi secuta vilitate, quanto quis obaeratio, aegrius distrahebant ; multique fortunis provolvebantur : eversio rei familiaris dignitatem ac famam praeceps dabat : donec tulit opem Caesar, disposito per mensas millies sestertio, factaque mutuandi copia sine usuris per triennium, si debitor populo in duplum praediis cavisset. Sic refecta fides, et paullatim privati quoque creditores reperti. Neque emptio agrorum exercita ad formam senatusconsulti : acribus, ut ferme talia, initiis, incurioso fine. *Tac., Ann., vi. 16, 17.*

168. *Character of Tiberius.*

Sic Tiberius finivit, octavo et septuagesimo aetatis anno. Pater ei Nero, et utrimque origo gentis Claudiae, quamquam mater in Liviam et mox Iuliam familiam adoptionibus transierit. Casus prima ab infantia ancipites. Nam proscriptum patrem exsul secutus, ubi domum Augusti privignus introiit, multis aemulis conflictatus est, dum Marcellus et Agrippa, mox Caius Luciusque Caesares, viguere. Etiam frater eius Drusus prosperiore civium amore erat. Sed maxime in lubrico egit, accepta in matrimonium Iulia, impudicitiam uxoris tolerans, aut declinans. Deinde Rhodo regressus, vacuos principis Penates duodecim annis, mox rei Romanae arbitrium tribus ferme et viginti obtinuit. Morum quoque tempora illi diversa : egregium vita famaue, quoad privatus, vel in imperiis sub Augusto fuit : occultum ac subdolum fingendis virtutibus, donec Germanicus ac Drusus superfuere. Idem inter bona malaue mixtus, incolumi matre : intestabilis saevitia, sed obtectis libidinibus, dum Seianum dilexit timuitve : postremo in scelera simul ac dedecora prorupit, postquam remoto pudore et metu, suo tantum ingenio utebatur. *Tac., Ann., vi. 51.*

169. *Death of Claudius.*

Exquisitum aliquid placebat, quod turbaret mentem, et mortem differret. Deligitur artifex talium, vocabulo Locusta, nuper beneficii damnata, et diu inter instrumenta regni habita. Eius mulieris ingenio paratum virus, cuius minister e spadonibus fuit Halotus, inferre epulas et explorare gustu solitus.

Adeoque cuncta mox pernotuere, ut temporum illorum scriptores prodiderint, infusum delectabili cibo boletorum venenum, nec vim medicaminis statim intellectam, socordiane Claudii an vinolentia. Simul soluta alvus subvenisse videbatur. Igitur exterrita Agrippina, et, quando ultima timebantur, spreta praesentium invidia, provisam iam sibi Xenophontis medici conscientiam adhibet. Ille, tamquam nisus evomentis adiuicaret, pinnam, rapido veneno inlitam, faucibus eius demisisse creditur, haud ignarus, summa scelera incipi cum periculo, peragi cum praemio. Vocabatur interim senatus, votaue pro incolumitate principis consules et sacerdotes nuncupabant, cum iam exanimis vestibus et fomentis obtegeretur, dum res firmando Neronis imperio componuntur. Iam primum Agrippina, velut dolore victa, et solatia conquirens, tenere amplexu Britannicum, "veram paterni oris effigiem," adpellare, ac variis artibus demorari, ne cubiculo egrederetur. Antoniam quoque et Octaviam, sorores eius, adtinuit, et cunctos aditus custodiis clauserat, crebroque vulgabat, "ire in melius valitudinem principis," quo miles bona in spe ageret, tempusque prosperum, ex monitis Chaldaeorum, adventaret. Tunc, medio diei, tertium ante idus Octob., foribus palatii repente diductis, comitante Burro, Nero egreditur ad cohortem, quae more militiae excubiis adest. Ibi, monente praefecto, festis vocibus exceptus, inditur lecticae. *Tac., Ann., xii. 66-69.*

170. *Murder of Britannicus.*

Mos habebatur, principum liberos cum ceteris idem aetatis nobilibus sedentes vesci, in adspectu propinquorum, propria et parciore mensa. Illic epulante Britannico, quia cibos potusque eius delectus ex ministris gustu explorabat, ne omitteretur institutum, aut utriusque morte proderetur scelus, talis dolus repertus est. Innoxia adhuc ac praecalida et libata gustu potio traditur Britannico: dein, postquam fervore aspernabatur, frigida in aqua adfunditur venenum, quod ita cunctos eius artus pervasit, ut vox pariter et spiritus raperentur. Trepidatur a circumsedentibus; diffugiunt imprudentes. At quibus altior intellectus, resistunt defixi et Neronem intuentes. Ille, ut erat reclinis et nescio similis, "solitum ita," ait, "per comitiale morbum, quo primum ab infantia adflicaretur Britannicus, et redituros paullatim visus sensusque." At Agrippinae is pavor, ea consternatio mentis, quamvis vultu premeretur, emicuit, ut, perinde ignaram fuisse ac sororem Britannici Octaviam, con-

stiterit : quippe sibi supremum auxilium ereptum, et parricidii exemplum intelligebat. Octavia quoque, quamvis rudibus annis, dolorem, ceritatem, omnis adfectus abscondere didicerat. Ita post breve silentium repetita convivii laetitia. Nox eadem necem Britannici et rogum coniunxit, proviso ante funebri paratu, qui modicus fuit. In campo tamen Martis sepultus est, adeo turbidis imbris, ut vulgus iram deum portendi crediderit adversus facinus, cui plerique etiam hominum ignoscebant, antiquas fratrum discordias et insociabile regnum aestimantes. *Tac., Ann., xiii. 16, 17.*

171. *Nero's atrocious Cruelty towards the Christians.*

Mox petita diis piacula, aditique Sibyllae libri, ex quibus supplicatum Vulcano et Cereri Proserpinaeque, ac propitiata Iuno per matronas, primum in Capitolio, deinde apud proximum mare : unde hausta aqua templum et simulacrum deae prosperum est : et sellisternia ac pervigilia celebrare feminae, quibus mariti erant. Sed non ope humana, non largitionibus principis aut deum placamentis decedebat infamia, quin iussum incendium crederetur. Ergo abolendo rumori Nero subdidit reos, et quaesitissimis poenis adfecit, quos per flagitia invisos, vulgus Christianos adpellabat. Auctor nominis eius Christus, Tiberio imperitante, per procuratorem Pontium Pilatum supplicio adfectus erat. Repressaque in praesens exitiabilis superstitio rursus erumpebat, non modo per Iudaeam, originem eius mali, sed per urbem etiam, quo cuncta undique atrocia aut pudenda confluunt celebranturque. Igitur primo conrepti, qui fatebantur, deinde, indicio eorum, multitudo ingens, haud perinde in crimine incendii, quam odio humani generis, convicti sunt. Et pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contexti, laniatu canum interirent, aut crucibus adfixi, aut flammandi, atque, ubi defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur. Hortos suos ei spectaculo Nero obtulerat, et circense ludicrum edebat, habitu aurigae permixtus plebi, vel curriculo insistens. Unde quamquam adversus fontes et novissima exempla meritos, miseratio oriebatur, tamquam non utilitate publica, sed in saevitiam unius, absumerentur. *Tac., Ann., xv. 44.*

172. *Incredible Constancy of a Freedwoman under Torture.*

Tum, cognito Natalis indicio, Scaevinus quoque pari inbecillitate, an cuncta iam patefacta credens nec ullum silentii emolumentum, edidit ceteros. Ex quibus Lucanus Quinctianusque

et Senecio diu abnuere. Post, promissa impunitate corrupti, quo tarditatem excusarent, Lucanus Atillam matrem suam, Quinctianus Glitium Gallum, Senecio Annium Pollionem, amicorum praecipuos, nominavere. Atque interim Nero recordatus, Volusii Proculi indicio Epicharin adtineri, ratusque muliebres corpus impar dolori, tormentis dilacerari iubet. Atillam non verbera, non ignes, non ira eo acrius torquentium, ne a femina spernerentur, pervicere, quin obiecta denegaret. Sic primus quaestionis dies contemptus. Postero, cum ad eosdem cruciatus retraheretur gestamine sellae, (nam dissolutis membris insistere nequibat) vinclo fasciae, quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum sellae restricto, indidit cervicem, et, corporis pondere connisa, tenuem iam spiritum expressit: clariore exemplo libertina mulier, in tanta necessitate, alienos ac prope ignotos protegendo, cum ingenui et viri et equites Romani senatoresque, intacti tormentis, carissima suorum quisque pignorum proderent. *Tac., Ann., xv. 56, 57.*

173. *Death of Seneca.*

Ubi haec atque talia in commune disseruit, complectitur uxorem, et, paullulum adversus praesentem fortitudinem mollius, rogat oratque, "temperaret dolori, nec aeternum susciperet, sed in contemplatione vitae per virtutem actae desiderium mariti solatiis honestis toleraret." Illa contra sibi quoque destinatam mortem adseverat, manumque percussoris exposcit. Tum Seneca, gloriae eius non adversus, simul amore, ne sibi unice dilectam ad iniurias relinqueret: "vitae," inquit, "delenimenta monstraveram tibi, tu mortis decus mavis. Non invidebo exemplo. Sit huius tam fortis exitus constantia penes utrosque par, claritudinis plus in tuo fine." Post quae eodem ictu brachia ferro exsolvunt. Seneca, quoniam senile corpus et parvo victu tenuatum lenta effugia sanguini praebebat, crurum quoque et poplitum venas abruptit. Saevisque cruciatibus defessus, ne dolore suo animum uxoris infringeret, atque ipse visendo eius tormenta ad impatientiam delaberetur, suadet in aliud cubiculum abscedere. Et novissimo quoque momento suppeditante eloquentia, advocatis scriptoribus, pleraque tradidit, quae, in vulgus edita eius verbis, invertere supersedeo. Interim, durante tractu et lentitudine mortis, Statium Annaeum, diu sibi amicitiae fide et arte medicinae probatum, orat, provisum pridem venenum, quo damnati publico Atheniensium iudicio exstingerentur, promeret: adlatumque hausit frustra, frigidus

iam artus, et clauso corpore adversum vim veneni. Postremo stagnum calidae aquae introiit, respergens proximos servorum, addita voce: "libare se liquorem illum" Iovi liberatori. Exin balneo inlatus, et vapore eius exanimatus, sine ullo funeris solenni crematur. *Tac., Ann., xv. 63, 64.*

174. *Death of Petronius Arbiter.*

De C. Petronio pauca supra repetenda sunt. Nam illi dies per somnum, nox officiis et oblectamentis vitae transigebatur: utque alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat: habebaturque non ganeo et profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta factaque eius quanto solutiora et quandam sui negligentiam praeferentia, tanto gratius, in speciem simplicitatis, accipiebantur. Proconsul tamen Bithyniae, et mox consul, vigentem se ac parem negotiis ostendit: dein revolutus ad vitia, seu vitiorum imitatione, inter paucos familiarium Neroni adsumptus est, elegantiae arbiter; dum nihil amoenum et molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobavisset. Unde invidia Tigellini, quasi adversus aemulum et scientia voluptatum potioem. Ergo crudelitatem principis, cui ceterae libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scaevini Petronio obiectans, corrupto ad indicium servo, ademptaque defensione, et maiore parte familiae in vincla rapta. Forte illis diebus Campaniam petiverat Caesar, et Cumas usque progressus Petronius illic adtinebatur. Nec tulit ultra timoris aut spei moras. Neque tamen praeceps vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum, obligatas, aperire rursum, et adloqui amicos, non per seria, aut quibus constantiae gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animae et sapientium placitis, sed levia carmina et faciles versus. Servorum alios largitione, quosdam verberibus adfecit. Iniiit epulas, somno indulsit, ut, quamquam coacta mors, fortuitae similis esset. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia principis, sub nominibus exoletorum feminarumque et novitate cuiusque stupri, perscripsit, atque obsignata misit Neroni. *Tac., Ann., xvi. 18, 19.*

175. *Assassination of Galba.*

Viso cominus armatorum agmine, vexillarius comitatae Galbam cohortis (Atilium Vergilionem fuisse tradunt) dereptam Galbae imaginem solo adfixit. Eo signo manifesta in Othonem

omnium militum studia, desertum fuga populi forum, destrecta adversus dubitantes tela. Iuxta Curtii lacum trepidatione ferentium Galba proiactus e sella ac provolutus est. Extremam eius vocem, ut cuique odium aut admiratio fuit, varie prodidere. Alii, suppliciter interrogasse, "quid mali meruisset? paucos dies exsolvendo donativo" deprecatum: plures, obtulisse ultro percussoribus iugulum, "agerent ac ferirent, si ita e republica videretur." Non interfuit occidentium, quid diceret. De percussore non satis constat. Quidam Terentium evocatum, alii Lecanium; crebrior fama tradidit Camurium xv. legionis militem, inpresso gladio, iugulum eius hausisse. Ceteri crura brachiaque (nam pectus tegebatur) foede laniavere: pleraque vulnera feritate et saevitia trunco iam corpori adiecta. *Tac., Hist., i. 41.*

176. *Character of Galba.*

Hunc exitum habuit Ser. Galba, tribus et septuaginta annis quinque principes prospera fortuna emensus, et alieno imperio felicior, quam suo. Vetus in familia nobilitas, magnae opes: ipsi medium ingenium, magis extra vitia, quam cum virtutibus. Famae nec incuriosus, nec venditator. Pecuniae alienae non adpetens, suae parcus, publicae avarus. Amicorum libertorumque, ubi in bonos incidisset, sine reprehensione patiens; si mali forent, usque ad culpam ignarus. Sed claritas natalium et metus temporum obtentui, ut, quod segnitia erat, sapientia vocaretur. Dum vigeat aetas, militari laude apud Germanias floruit. Pro consule Africam moderate: iam senior, citeriorem Hispaniam pari iustitia continuit: maior privato visus, dum privatus fuit, et omnium consensu capax imperii, nisi imperasset. *Tac., Hist., i. 49.*

177. *Vitellius gazes on the Battlefield of Bedriacum.*

Inde Vitellius Cremonam flexit, et, spectato munere Caecinae, insistere Bedriacensibus campis, ac vestigia recentis victoriae lustrare oculis concupivit. Foedum atque atrox spectaculum. Intra quadragesimum pugnae diem lacera corpora, trunci artus, putres virorum equorumque formae, infecta tabo humus, protritit arboribus ac frugibus dira vastitas. Nec minus inhumana pars viae, quam Cremonenses lauro rosisque constraverant, exstructis altaribus caesisque victimis, regium in morem: quae, laeta in praesens, mox perniciem ipsis fecere. Aderant Valens et

Caecina, monstrabantque pugnae locos: "hinc inrupisse legionum agmen, hinc equites coortos: inde circumfusas auxiliorum manus." Iam tribuni praefectique, sua quisque facta extolles, falsa, vera, aut maiora vero miscebant. Vulgus quoque militum clamore et gaudio deflectere via, spatia certaminum recognoscere, aggerem armorum, strues corporum intueri, mirari. Et erant, quos varia fors rerum, lacrymaeque et misericordia subiret. At non Vitellius flexit oculos, nec tot millia insepulcorum civium exhorruit. Laetus ultro, et tam propinquae sortis ignarus, instaurabat sacrum diis loci. *Tac., Hist., ii. 70.*

178. *Death of Vitellius.*

Vitellius, capta urbe, per aversam palatii partem, Aventinum, in domum uxoris, sellula defertur: ut, si diem latebra vitavisset, Tarracinam ad cohortes fratremque perfugeret. Dein mobilitate ingenii, et quae natura pavoris est, cum omnia metuenti praesentia maxime displicerent, in palatium regreditur, vastum desertumque: dilapsis etiam infimis servitiorum, aut occursum eius declinantibus. Terret solitudo et tacentes loci: tentat clausa: inhorrescit vacuis; fessusque misero errore, et pudenda latebra semet occultans, ab Iulio Placido, tribuno cohortis, protrahitur. Vinctae pone tergum manus: laniata veste, foedum spectaculum, ducebatur, multis increpantibus, nullo inlacrimante. Deformitas exitus misericordiam abstulerat. Obvius e Germanicis militibus, Vitellium infesto ictu, per iram, vel quo maturius ludibrio eximeret, an tribunum appetierit, in incerto fuit: aurem tribuni amputavit, ac statim confossus est. Vitellium, infestis mucronibus coactum, modo erigere os et offerre contumeliis, nunc cadentes statuas suas, plerumque Rostrea, aut Galbae occisi locum contueri; postremo ad Gemonias, ubi corpus Flavii Sabini iacuerat, propulere. Vox una non degeneris animi excepta, cum tribuno insultanti, "se tamen imperatorem eius fuisse," respondit. Ac deinde ingestis vulneribus concidit. *Tac., Hist., iii. 84, 85.*

179. *Character of Helvidius Priscus.*

Helvidius Priscus, Tarracinae municipio, Cluvi patre, qui ordinem primipili duxisset, ingenium illustre altioribus studiis iuvenis admodum dedit: non ut plerique, ut nomine magnifico segne otium velaret, sed quo firmior adversus fortuita rempublicam capesseret. Doctores sapientiae secutus est, qui sola bona,

quae honesta, mala tantum, quae turpia : potentiam, nobilitatem, ceteraque extra animum, neque bonis neque malis adnumerant. Quaestorius adhuc, a Paeto Thrasea gener delectus, e moribus socii nihil aequae ac libertatem hausit : civis, senator, maritus, gener, amicus, cunctis vitae officiis aequabilis, opum contemptor, recti pervicax, constans adversus metus. Erant, quibus adpetentior famae videretur, quando etiam sapientibus cupido gloriae novissima exiit. Ruina socii in exilium pulsus, ut Galbae principatu rediit, Marcellum Eprium, delatorem Thraseae, accusare adgreditur. Ea ultio, incertum maior an iustior, senatum in studia diduxerat. Nam si caderet Marcellus, agmen reorum sternebatur. Primo minax certamen, et egregiis utriusque orationibus testatum. Mox, dubia voluntate Galbae, multis senatorum deprecantibus, omisit Priscus : variis, ut sunt hominum ingenia, sermonibus moderationem laudantium, aut constantiam requirentium. *Tac., Hist., iv. 5, 6.*

180. *Miraculous Cures wrought by Vespasian.*

Per eos menses, quibus Vespasianus Alexandriae statos aestivis flatibus dies, et certa maris opperiebatur, multa miracula evenere, quis caeli favor et quaedam in Vespasianum inclinatio numinum ostenderetur. Ex plebe Alexandrina quidam, oculorum tabe notus, genua eius advolvitur, remedium caecitatis exposcens gemitu ; monitu Serapidis dei, quem dedita superstitionibus gens ante alios colit : precabaturque principem, “ut genas et oculorum orbes dignaretur respergere oris excremento.” Alius manum aeger, eodem deo auctore, “ut pede ac vestigio Caesaris calcaretur,” orabat. Vespasianus primo inridere, aspernari, atque, illis instantibus, modo famam vanitatis metuere, modo obsecratione ipsorum et vocibus adulantium in spem induci. Postremo existimari a medicis iubet, an talis caecitas ac debilitas ope humana superabiles forent. Medici varie disserere : “huic non exesam vim luminis et redituram, si pellerentur obstantia : illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari. Id fortasse cordi deis, et divino ministerio principem electum. Denique patrati remedii gloriam penes Caesarem, inriti ludibrium penes miseros, fore.” Igitur Vespasianus, cuncta fortunae suae patere ratus, nec quidquam ultra incredibile, laeto ipse vultu, erecta, quae adstabat, multitudine, iussa exsequitur. Statim conversa ad usum manus, ac caeco reluxit dies. Utrumque, qui interfuere, nunc quoque memorant, postquam nullum mendacio pretium. *Tac., Hist., iv. 81.*

181. *Portents during the Siege of Jerusalem.*

Evenerant prodigia, quae neque hostiis neque votis piare fas habet gens superstitioni obnoxia, religionibus adversa. Visae per caelum concurrere acies, rutilantia arma, et subito nubium igne conlucere templum. Expassae repente delubri fores, et audita maior humana vox, "excedere deos:" simul ingens motus excedentium. Quae pauci in metum trahebant: pluribus persuasio inerat, antiquis sacerdotum litteris contineri, eo ipso tempore fore, ut valesceret Oriens profectique Iudaea rerum potirentur. Quae ambages Vespasianum ac Titum praedixerat. Sed vulgus, more humanae cupidinis, sibi tantam fatorum magnitudinem interpretati, ne adversis quidem ad vera mutabantur. Multitudinem obsessorum, omnis aetatis, virile ac muliebre secus, sexcenta millia fuisse accepimus. Arma cunctis, qui ferre possent: et plures, quam pro numero, audebant. Obstinatio viris feminisque par: ac, si transferre sedes cogerentur, maior vitae metus, quam mortis. *Tac., Hist., v. 13.*

182. *The First faint Traces of Chivalry in Germany.*

Quodque praecipuum fortitudinis incitamentum est, non casus nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum facit, sed familiae, et propinquitates. Et in proximo pignora, unde feminarum ululatus audiri, unde vagitus infantium. Hi cuique sanctissimi testes, hi maximi laudatores. Ad matres, ad coniuges vuluera ferunt: nec illae numerare aut exigere plagas pavent. Cibosque et hortamina pugnantibus gestant. Memoriae proditur, quasdam acies inclinatas iam et labantes a feminis restitutas, constantia precum et obiectu pectorum, et monstrata cominus captivitate, quam longe impatientius feminarum suarum nomine timent: adeo, ut efficacius obligentur animi civitatum, quibus inter obsides puellae quoque nobiles imperantur. Inesse quin etiam sanctum aliquid et providum putant: nec aut consilia earum aspernantur, aut responsa negligunt. Vidimus, sub divo Vespasiano Veledam diu apud plerosque numinis loco habitam. Sed et olim Auriniam et compluris alias venerati sunt, non adulatione, nec tamquam facerent deas. *Tac., Germ., 7, 8.*

183. *Purity of German Home Life.*

Dotem non uxor marito, sed uxori maritus, offert. Intersunt parentes et propinqui, ac munera probant, munera non ad delicias muliebres quaesita, nec quibus nova nupta comatur,

sed boves et frenatum equum et scutum cum framea gladioque. In haec munera uxor accipitur, atque invicem ipsa armorum aliquid viro offert. Hoc maximum vinculum, haec arcana sacra, hos coniugales deos arbitrantur. Ne se mulier extra virtutum cogitationes extraque bellorum casus putet, ipsis incipientis matrimonii auspiciis admonetur, venire se laborum periculorumque sociam, idem in pace, idem in praelio passuram ausuramque. Hoc iuncti boves, hoc paratus equus, hoc data arma denuntiant. Sic vivendum, sic pereundum: accipere se, quae liberis inviolata ac digna reddat, quae nurus accipiant, rursusque ad nepotes referant. Ergo septae pudicitia agunt, nullis spectaculorum inlecebris, nullis conviviorum inritationibus corruptae. Nemo enim illic vitia ridet: nec conrumpere et conrumpi saeculum vocatur. Melius quidem adhuc eae civitates, in quibus tantum virgines nubunt, et cum spe votoque uxoris semel transigitur. Sic unum accipiunt maritum, quomodo unum corpus unamque vitam, ne ulla cogitatio ultra, ne longior cupiditas, ne tamquam maritum, sed tamquam matrimonium, ament. Numerum liberorum finire, aut quemquam ex agnatis necare, flagitium habetur. Plusque ibi boni mores valent, quam alibi bonae leges. In omni domo nudi ac sordidi, in hos artus, in haec corpora, quae miramur, excrescunt. *Tac., Germ., 13, 14.*

184. *Loyalty of Caesar's Soldiers.*

Ingresso civile bellum centuriones cuiusque legionis singulos equites e viatico suo obtulerunt: universi milites gratuitam et sine frumento stipendioque operam, quum tenuiorum tutelam locupletiores in se contulissent. Neque in tam diuturno spatio quisquam omnino descivit: plerique capti concessam sibi sub conditione vitam, si militare adversus eum vellent, recusarunt. Famem et ceteras necessitates, non quum obsiderentur modo, sed et si alios ipsi obsiderent, tantopere tolerabant, ut Dyrrhachina munitione Pompeius, viso genere panis ex herba, quo sustinebantur, cum feris sibi rem esse dixerit, amoverique ocius nec cuiquam ostendi iusserit, ne patientia et pertinacia hostis animi suorum frangerentur. Quanta fortitudine dimicaverint, testimonio est, quod, adverso semel apud Dyrrhachium praelio, poenam in se ultro depoposcerunt; ut consolandos eos magis imperator quam puniendos habuerit. Ceteris praeliis innumeras adversariorum copias, multis partibus ipsi pauciores, facile superaverunt. Denique una sextae legionis cohors, praeposita

castello, quatuor Pompeii legiones per aliquot horas sustinuit, paene omnis confixa multitudine hostilium sagittarum, quarum centum ac triginta millia intra vallum reperta sunt. Nec mirum, singulorum si quis facta respiciat, vel Cassii Scaevae centurionis, vel C. Acilii militis, ne de pluribus referam. Scaeva, excusso oculo, transfixus femore et humero, centum et viginti ictibus scuto perforato, custodiam portae commissi castelli retinuit. Acilius navali ad Massiliam proelio, iniecta in puppem hostium dextra, et abscisa, memorabile illud apud Graecos Cynaegiri exemplum imitatus, transiluit in navem, umbone obvios agens. *Suet., Caes., 68.*

185. *Some Facts about Julius Caesar.*

Fuisse traditur excelsa statura, colore candido, teretibus membris, ore paullo pleniore, nigris vegetisque oculis, valetudine prospera, nisi quod tempore extremo repente animo linqui, atque etiam per somnum exterreri solebat. Comitali quoque morbo bis inter res agendas correptus est. Circa corporis curam morosior, ut non solum tonderetur diligenter ac raderetur, sed velleretur etiam, ut quidam exprobraverunt; calvitii vero deformitatem iniquissime ferret, obtrectatorum saepe iocis obnoxiam expertus. Ideoque et deficientem capillum revocare a vertice assueverat, et ex omnibus decretis sibi a senatu populoque honoribus non aliud aut recepit aut usurpavit libentius, quam ius laureae coronae perpetuo gestandae. Etiam cultu notabilem ferunt: usum enim lato clavo ad manus fimbriato; nec ut unquam aliter quam super eum cingeretur, et quidem fluxiore cinctura. Unde emanasse Sullae dictum constat, optimates saepius admonentis, "ut male praecinctum puerum caverent." *Suet., Caes., 45.*

186. *Personal Features of Augustus.*

Forma fuit eximia, et per omnes aetatis gradus venustissima; quanquam et omnis lenocinii negligens, et in capite comendo tam incuriosus, ut raptim compluribus simul tonsoribus operam daret, ac modo tonderet, modo raderet barbam, eoque ipso tempore aut legeret aliquid aut etiam scriberet. Vultu erat, vel in sermone vel tacitus, adeo tranquillo serenoque, ut quidam e primoribus Galliarum confessus sit inter suos, eo se inhibitum ac remollitum, quo minus, ut destinarat, in transitu Alpium, per simulationem colloqui propius admissus, in praecipitium

propelleret. Oculos habuit claros ac nitidos, quibus etiam existimari volebat inesse quiddam divini vigoris; gaudebatque, si quis sibi acrius contuenti, quasi ad fulgorem solis, vultum summitteret: sed in senecta sinistro minus vidit. Dentes raros et exiguos et scabros; capillum leniter inflexum et sufflavum; supercilia coniuncta; mediocres aures; nasum et a summo eminentiorem et ab imo deductiorem; colorem inter aquilum candidumque; staturam brevem (quam tamen Iulius Marathus, libertus et a memoria eius, quinque pedum et dodrantis fuisse tradit), sed quae commoditate et aequitate membrorum occulere, ut nonnisi ex comparatione astantis alicuius procerioris intelligi posset. *Suet., Aug., 79.*

187. *Personal Characteristics of Caligula.*

Statura fuit eminenti, pallido colore, corpore enormi, gracilitate maxima cervicis et crurum, oculis et temporibus concavis, fronte lata et torva, capillo raro ac circa verticem nullo, hirsutus cetera. Quare, transeunte eo, prospicere ex superiore parte, aut omnino quacunque de causa "capram" nominare, crimosum et exitiale habebatur. Vultum vero natura horridum ac tetrum etiam ex industria efferabat, componens ad speculum in omnem terrorem ac formidinem. Valetudo ei neque corporis neque animi constitit. Puer comitali morbo vexatus, in adolescentia ita patiens laborum erat, ut tamen nonnunquam subita defectione ingredi, stare, colligere semet ac sufferre vix posset. Mentis valetudinem et ipse senserat, ac subinde de secessu deque purgando cerebro cogitavit. Creditur potionatus a Caesonia uxore amatorio quidem medicamento, sed quod in furorem verterit. Incitabatur insomnia maxime: neque enim plus quam tribus nocturnis horis quiescebat; ac ne his quidem placida quiete, sed pavida miris rerum imaginibus, ut qui inter ceteras, pelagi quondam speciem colloquentem secum videre visus sit. Ideoque magna parte noctis, vigiliae cubandique taedio, nunc toro residens, nunc per longissimas porticus vagus, invocare identidem atque exspectare lucem consueverat. *Suet., Calig., 50.*

188. *Claudius is made Emperor.*

Per haec ac talia maxima aetatis parte transacta, quinquagesimo anno imperium cepit, quantumvis mirabili casu. Exclusus inter ceteros ab insidiatoribus Caii, quum, quasi secretum

eo desiderante, turbam summovent, in diætam, cui nomen est "Hermaeum," recesserat. Neque multo post, rumore caedis exterritus, prorepsit ad solarium proximum, interque praetenta foribus vela se abdidit. Latentem discurrens forte gregarius miles, animadversis pedibus, e studio sciscitandi, quisnam esset, agnovit, extractumque, et prae metu ad genua sibi accidentem, imperatorem salutavit. Hinc ad alios commilitones, fluctuantes nec quicquam adhuc quam frementes, perduxit. Ab his lecticae impositus, et, quia sui diffugerant, vicissim succollantibus in castra delatus est, tristis ac trepidus, miserante obvia turba, quasi ad poenam raperetur insons. Receptus intra vallum, inter excubias militum pernoctavit, aliquanto minore spe quam fiducia. Nam consules cum senatu et cohortibus urbanis forum Capitoliumque occupant, asserturi communem libertatem: accitusque et ipse per tribunum plebis in curiam ad suadenda, quae viderentur, "vi se et necessitate teneri" respondit. Verum postero die, et senatu signiore in exsequendis conatibus, per taedium ac dissensionem diversa censentium, et multitudine, quae circumstabat, unum rectorem iam et nominatim exposcente, armatos pro concione iurare in nomen suum passus est; promissitque singulis quina dena sestertia, primus Caesarum fidem militis etiam praemio pignoratus. *Suet., Cl., 10.*

189. *Death of Nero.*

Nunciata interim etiam ceterorum exercituum defectione, literas praudenti sibi redditas concepserat, mensam subvertit, duos scyphos gratissimi usus, quos Homeros a caelatura carminum Homeri vocabat, solo illis, ac sumpto a Locusta veneno, et in auream pyxidem condito, transiit in hortos Servilianos: ubi, praemissis libertorum fidissimis Ostiam, ad classem praeparandam, tribunos centurionesque praetorii de fugae societate tentavit. Sed partim tergiversantibus, partim aperte detrectantibus, uno vero etiam proclamante:

"Usque adeone mori miserum est?"

varia agitavit; Parthosne an Galbam supplex peteret, an atratus prodiret in publicum, proque rostris quanta posset maxima miseratione veniam praeteritorum precaretur, ac, ni flexisset animos, vel Aegypti praefecturam concedi sibi oraret. Inventus est postea in scrinio eius hac de re sermo formatus: sed deterritum putant, ne prius, quam in forum perveniret, discerperetur. Sic cogitatione in posterum diem dilata, ad mediam fere noctem excitatus, ut comperit, stationem militum

recessisse, prosiluit a lecto, misitque circum amicos. Et quia nihil a quoquam renunciabatur, ipse cum paucis hospitia singulorum adiit. Verum clausis omnium foribus, respondente nullo, in cubiculum rediit, unde iam et custodes diffugerant, direptis etiam stragulis, amota et pyxide veneni. Ac statim Spiculum mirmillonem, vel quemlibet alium percussorem, cuius manu periret, requisivit. Et nemine reperto, "Ergo ego," inquit, "nec amicum habeo, nec inimicum?" procurritque quasi praecipitaturus se in Tiberim. *Suet., Nero., 47.*

190. *Death of Nero—continued.*

Sed revocato rursus impetu, aliquid secretioris latebrae ad colligendum animum desideravit: et offerente Phaonte liberto suburbanum suum, inter Salariam et Nomentanam viam circa quartum milliarium, ut erat nudo pede atque tunicatus, paenulam obsoleti coloris superinduit: adopertoque capite, et ante faciem obtento sudario, equum ascendit, quatuor solis comitantibus, inter quos et Sporus erat. Statimque tremore terrae et fulgure adverso pavefactus, audiit ex proximis castris clamorem militum, et sibi adversa et Galbae prospera ominantium; etiam ex obviis viatoribus quendam dicentem, "Hi Neronem persequuntur;" alium sciscitantem, "Ecquid in Urbe novi de Nerone!" Equo autem odore abiecti in via cadaveris consternato, detecta facie agnitus est a quodam missicio praetoriano, et salutatus. Ut ad deverticulum ventum est, dimissis equis inter fruticeta ac vepres, per arundineti semitam aegre, nec nisi strata sub pedibus veste, ad aversum villae parietem evasit. Ibi hortante eodem Phaonte, ut interim in specum egestae arenae concederet, negavit, "se vivum sub terram iturum:" ac parumper commoratus, dum clandestinus ad villam introitus pararetur, aquam ex subiecta lacuna potaturus manu hausit, et, "Haec est," inquit, "Neronis decocta." Dein, divulsa sentibus paenula, traiectos surculos rasis: atque ita quadrupes per angustias effossae cavernae receptus in proximam cellam, decubuit super lectum, modica culcita, vetere pallio strato instructum. Fameque interim et siti interpellante, panem quidem sordidum oblatum aspernatus est, aquae autem tepidae aliquantum bibit. *Suet., Nero., 48.*

191. *Death of Nero—continued.*

Tunc unoquoque hinc inde instante, ut quam primum se impendentibus contumeliis eriperet, scrobem coram fieri imper-

avit, dimensus ad corporis sui modulum : componique simul, si qua invenirentur, frusta marmoris, et aquam simul ac ligna conferri, curando mox cadaveri, flens ad singula, atque identidem dictitans: "Qualis artifex pereor!" Inter moras perlato a cursore Phaontis codicillos praeripuit, legitque, "se hostem a senatu iudicatum, et quaeri, ut puniatur more maiorum:" interrogavitque, quale esset id genus poenae. Et quum comperisset, nudî hominis cervicem inseri furcae, corpus virgis ad necem caedi; conterritus, duos pugiones, quos secum tulerat, arripuit, tentataque utriusque acie rursus condidit, causatus, "nondum adesse fatalem horam." Ac modo Sporum hortabatur, ut lamentari ac plangere inciperet; modo orabat, ut se aliquis ad mortem capessendam exemplo iuvaret; interdum segnitiam suam his verbis increpabat: "Vivo deformiter ac turpiter: οὐ πρέπει Νέρωνι, οὐ πρέπει νήφειν δεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις ἄγε, ἐγείρε σεαυτόν." Iamque equites appropinquabant, quibus, praeceptum erat, ut vivum eum attraherent. Quod ut sensit, trepidanter effatus:

"Ἰππων μ' ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὐάτα βάλλειν,

ferrum iugulo adegit, iuvante Epaphrodito a libellis. Semianisque adhuc irrumpenti centurioni, et paenula ad vulnus apposita, in auxilium se venisse simulanti, non aliud respondit, quam, "Sero," et, "Haec est fides." Atque in ea voce defecit, exstantibus rigentibusque oculis usque ad horrorem formidinemque visentium. Nihil prius aut magis a comitibus exegerat, quam ne potestas cuiquam capitis sui fieret, sed ut, quoquo modo, totus cremaretur. Permisitque hoc Icelus, Galbae libertus, non multo ante vinculis exsolutus, in quae primo tumultu coniectus fuerat. *Suet., Nero., 49.*

192. Assassination of Domitian.

De insidiarum caedisque genere haec fere divulgata sunt. Cunctantibus conspiratis, quando et quomodo, id est, lavan-temne an coenantem, aggredierentur; Stephanus, Domitillae procurator et tunc interceptarum pecuniarum reus, consilium operamque obtulit. Ac sinisteriore brachio, velut aegro, lanis fasciisque per aliquot dies ad avertendam suspicionem obvoluto, ad ipsam horam dolonem interiecit: professusque conspiracy indicium, et ob hoc admissus, legenti traditum a se libellum, et attonito, suffodit inguina. Saucium ac repugnantem adorti Clodianus cornicularius, et Maximus Parthenii libertus, et Saturius decurio cubiculariorum, et quidam e gladiatorio ludo,

vulneribus septem contrucidarunt. Puer, qui, curae Larium cubiculi ex consuetudine assistens, interfuit caedi, hoc amplius narrabat, se iussum a Domitiano ad primum statim vulnus pugionem pulvino subditum porrigere, ac ministros vocare, neque ad caput quicquam, excepto capulo, et praeterea omnia clausa reperisse; atque illum interim, correpto deductoque ad terram Stephano, colluctatum diu, dum modo ferrum extorquere, modo, quanquam laniatis digitis, oculos effodere conatur. Occisus est quarto decimo Kalendas Octobris, anno aetatis quinto et quadragesimo, imperii quinto decimo. Cadaver eius, populari sandapila per vespillones exportatum Phyllis nutrix in suburbano suo Latina via funeravit: sed reliquias templo Flaviae gentis clam intulit, cineribusque Iuliae, filiae Titi, quam et ipsa educarat, commiscuit. *Suet., Dom., 7.*

193. *Apuleius quotes some of his Poetry.*

Quid tam petulans habent omnes versus mei, si cum isto uno contendantur? Ut taceam scripta Diogenis Cynici, et Zenonis Stoicae sectae conditoris, id genus plurima. Recitem denuo, ut sciant, me eorum non pigere:

Et Critias mea delicias sit: salva, Charine,
 Pars in amore meo, vita tibi remanet.
 Ne metuas: nam me ignis et ignis torreat, ut vult;
 Hasce duas flammās, dum potior, patiar.
 Hoc modo sim vobis, unus sibi quisque quod ipse est:
 Hoc mihi vos eritis, quod duo sunt oculi.

Recitem nunc et alios, quos illi, quasi in temperatissimos, postremum legere:

Florea sarta, meum mel, et haec tibi carmina dono
 Carmina dono tibi, sarta tuo genio:
 Carmina, uti, Critia, lux haec optata canatur,
 Quae bis septeno vere tibi remeat:
 Serta autem, ut laeto tibi tempore tempora vernalia,
 Aetatis florem floribus ut decores.
 Tu mihi da contra pro verno flore tuum ver,
 Ut nostra exsuperes munera muneribus.
 Pro implexis sertis, complexum corpore redde:
 Proque rosis, oris savia purpurei.
 Quod si animam inspires, dona et iam carmina nostra,
 Cedent victa tuo dulciloquo calamo.

Apul., Apol., 414, 415.

194. *Gymnosophists of India.*

Est apud illos genus, qui nihil amplius quam bubulcitare novere: ideoque cognomen illis Bubulcis inditum. Sunt et mutandis mercibus calidi et obeundis praeliis strenui, vel sagittis eminus vel ensibus cominus. Est praeterea genus apud illos praestabile: Gymnosophistae vocantur. Hos ego maxime admiror: quod homines sunt periti, non propagandae vitis, nec inoculandae arboris, nec proscindendi soli: Non illi norunt arvum colere, vel uvam colare, vel equum domare, vel taurum subigere, vel ovem vel capram tondere vel pascere. Quid igitur est? Unum pro his omnibus norunt. Sapientiam percolunt, tam magistri senes quam discipuli minores. Nec quicquam apud illos aequè laudo, quam quod torporem animi et otium oderunt. Igitur ubi, mensa posita, priusquam edulia apponantur, omnes adolescentes ex diversis locis et officiis ad dapem conveniunt, magistri perrogant, quod factum a lucis ortu ad illud diei bonum fecerit. Hic alius se commemorat inter duos arbitrum delectum, sanata similitate, reconciliata grátia, purgata suspicione, amicos ex infensis reddidisse: inde alius, sese parentibus quidpiam imperantibus obedisse: et alius, aliquid meditatione sua reperisse, vel alterius demonstratione didicisse. Denique ceteri commemorant. Qui nihil habet afferre, cur prandeat, impransus ad opus foras extruditur. *Apul., Flor., I. num. vi. 2, 3.*

195. *A renowned Travelling Sophist.*

Is Hispias e numero Sophistarum est, artium multitudine prior omnibus, eloquentia nulli secundus: aetas illi cum Socrate: patria Elis: genus ignoratur: gloria vero magna, fortuna modica: sed ingenium nobile, memoria excellens, studia varia, aemuli multi. Venit Hippias iste quondam certamine Olympio Pisam, non minus cultu visendus, quam elaboratu mirandus. Omnia, secum quae habebat, nihil eorum emerat, sed suis sibi manibus confecerat: et indumenta, quibus indutus, et calceamenta, quibus erat inductus, et gestamina, quibus erat conspicuus. Habebat indutui ad corpus tunicam interulam tenuissimo textu, triplici licio, purpura duplici: ipse eam sibi solus domi texuerat. Habebat cinctui balteum: quod genus pictura Babylonica, miris coloribus variegatum: nec in hac eum opera quisquam adiuverat. Habebat amictui pallium candidum, quod superne circummiscerat: id quoque pallium comperitur ipsius

laborem fuisse. Etiam pedum integumenta crepidas sibimet compegerat, et annulum in laeva aureum faberrimo signaculo, quem ostentabat: ipse eius annuli et orbiculum circulaverat, et palam clauserat, et gemmam inculpserat. Nondum eius omnia commemoravi. Enim non pigebit me commemorare, quod illum non puduit ostentare: qui magno in coetu praedicavit, fabricatam sibimet ampullam quoque oleariam, quam gestabat, lenticulari forma, tereti ambitu, pressula rotunditate: iuxtaque honestam strigileculam, recta fastigatione clausulae, flexa tubulatione ligulae; ut et ipsa in manu capulo motaretur, et sudor ex ea rivulo laberetur. Quis autem non laudabit hominem tam numerosa arte multiscium? totinge scientia magnificum? tot utensilium peritia Daedalum? Quin et ipse Hippiam laudo: sed ingenii eius foecunditatem malo doctrina, quam supellectilis multiformi instrumento aemulari: fateorque me sellularias quidem artes minus callere: vestem de tetrina emere; baxeas istas de sutrina praestinare: enimvero annulum nec gestare; gemmam et aurum iuxta ac plumbum et lapillos nulli aestimare: strigilem et ampullam, ceteraque balnei utensilia nundinis mercari. Prorsum enim non eo infitias, nec radio, nec subula, nec lima, nec torno, nec id genus ferramentis uti nosse: sed pro his praeoptare me fateor, uno chartario calamo me reficere poemata omne genus, apta virgae, lyrae, socco, cothurno: item satiras, ac griphos: item historias varias rerum: nec non orationes laudatas disertis, nec non dialogos laudatos philosophis, atque haec et alia eiusdem modi tam Graeca, quam Latina, gemino voto, pari studio, simili stylo. *Apul., Flor., II., num. ix. 1-3.*

196. *An Apology for absence from the Theatre.*

Proin quoniam poëta optimus personam vitae deposuerit recta de auditorio eius exequias eundem: legenda eius esse nunc ossa, mox carmina. Haec ego ita facta, ut commemoravi, olim didiceram: sed haud sine meo periculo recordatus. Nam, ut meministis profecto, cum impedita esset imbri recitatis, in propinquum diem, vobis volentibus, protuli: et quidem Philemonis exemplo paenissime: quippe eodem die in palaestra adeo vehementer talum inverti ut minimum abfuerim, quin articulum etiam a erure defregerim: tamen articulus loco concessit, exque eo luxu adhuc fluxus est: et iam, dum eum ingenti plaga reconcilio, iamiam sudoro affatim corpore, diutine obrigui. Inde acerbus dolor intestinorum coortus, modico ante sedatus est, quam me denique violentus examinaret, et Philemonis ritu com-

pelleret ante letum abire, quam lectum; potius implere fata, quam fanda; consummare potius animam quam historiam. Cum primum igitur apud Persianas aquas, leni temperie, nec minus utique blando fomento gressum reciperavi; nondum quidem ad innitendum idonee, sed quantum ad vos festinanti satis videbatur, veniebam redditum, quod pepigeram: cum interim vos mihi beneficio vestro non tantum clauditem dem-sistis, verum etiam pernicitatem addidistis. *Apul., Flor., III., num. xvi. 3-5.*

197. *The Fox and the Crow.*

Corvus et vulpis unam offulam simul viderant, eamque rap-tam festinabant pari studio, impari celeritate: vulpis cursu, corvus volatu. Igitur ales bestiam praevenit, et secundo flatu, propassis utrimque, pennis praelabatur, et anticipat, atque ita praeda simul et victoria laetus, sublime evectus, in quadam proxima quercu, in summo eius cacumine tutus sedit. Eo tum vulpis, quia illuc pedem nequibat, dolum iecit: namque eandem arborem successit: et subsistens, cum superne raptorem praeda-ovantem videret, laudare astu adorsa est: Nae ego inscita, quae cum alite Apollinis frustra certaverim; quippe cui iampridem corpus tam concinnum est, ut neque oppido parvum, neque nimis grande sit, sed quantum satis ad usum decoremque: pluma mollis, caput argutum, rostrum validum. Iam ipse oculis persequax, unguibus pertinax: nam de colore quid dicam? Nam cum duo colores praestabiles forent, piceus et niveus, quibus inter se nox cum die differunt; utrumque colorem Apollo suis alitibus condonavit: candidum oleri, nigrum corvo. Quod utinam sicuti cyeno cantum indulsit, ita huic quoque vocem tribuisset! ne tam pulchra ales, quae ex omni avitio longe praecellit, voce viduata, deliciae facundi Dei, muta viveret et elinguis. Id vero ubi corvus audit, hoc solum sibi prae ceteris deesse, dum vult clarissime clangere, ut ne isthoc saltem oleri concederet; oblitus offulae, quam mordicus retinebat, toto rictu hiavit: atque ita, quod volatu pepererat, cantu amisit: enimvero vulpis, quod cursu amiserat, astu reciperavit. Eandam istam fabulam in pauca cogamus, quantum potest fieri cohibiliter. Corvus ut se vocalem probaret, quod solem deesse tantae eius formae vulpis simulaverat, crocire adorsus, praedae, quam ore gestabat, induc-tricem compotivit. *Apul., Flor., IV., num. xxiii. 3-4.*

198. *The Story of Cupid and Psyche.—The Beauty of Psyche.*

Erant in quadam civitate rex et regina. Hi tres numero filias forma conspicuas habuere sed maiores quidem natu quamvis gratissima specie, idonee tamen celebrari posse laudibus humanis credabantur, at vero puellae iunioris tam praecipua tam praeclara pulchritudo nec exprimi ac ne sufficienter quidem laudari sermonis humani penuria poterat. Multi denique civium et advenae copiosi, quos eximii spectacula rumor studiosa celebritate congregabat. Inaccessae formositatis admiratione stupidi et admoventes oribus suis dexteram primore digito in erectum pollicem residente ut ipsam prorsus deam Venerem religiosis adorationibus. . . . Iamque proximas civitates et attiguas regiones fama persuaserat deam, quam caeruleum profundum pelagi peperit et ros spumantium fluctuum educavit, iam numinis sui passim tributa venia in mediis conversari populis coetibus, vel certe rursum novo caelestium stillarum germine non maria sed terras Venerem aliam virginali flore praeditam pullulasse. Sic immensum procedit in dies opinio, sic insulas iam proximas et terrae plusculum provinciasque plurimas fama porrecta pervagatur. Iam multi mortalium longis itineribus atque altissimis maris meatibus ad saeculi specimen gloriosum confluebant. Paphon nemo, Cnidon nemo ac ne ipsa quidem Cythera ad conspectum deae Veneris navigabant. Sacra diae praetereuntur, templa deformantur, pulvinaria perteruntur, caerimoniae negleguntur. Incoronata simulacra et arae viduae frigido cinere foedatae. Puellae supplicatur et in humanis vultibus deae tantae numina placantur, et in matutino progressu virginis victimis et epulis Veneris absentis numen propitiatur, iamque per plateas commeantem populi frequenter floribus sertis et solutis adprecantur. *Apul., Met., iv. 28, 29.*

199. *Venus through jealousy begs Cupid to involve Psyche in a disastrous marriage. Psyche, in accordance with an Oracle, is exposed on a rock. Cupid determines to wed her himself. She is lulled to sleep, and wafted into a beautiful valley, where is a magic palace. On waking she finds herself waited on by invisible attendants.*

Invitata Psyche talium locorum oblectatione propius accessit et paulo fidentior intra limen sese facit, mox prolectante studio pulcherrimae visionis miratur singula et altrinsecus aedium

horrea sublimi fabrica perfecta magnisque congesta gasis conspicit. Nec est quicquam quod ibi non est. Sed praeter ceterum tantarum divitiarum admirationem hoc erat praecipue mirificum quod nullo vinculo, nullo claustro, nullo custode totius orbis thesaurus ille muniebatur. Haec ei summa cum voluptate visenti offert sese vox quaedam corporis sui nuda et "quid," inquit, "domina tantis obstupescis opibus? tua sunt haec omnia. Prohinc cubiculo te refer et lectulo lassitudinem refove et ex arbitrio lavacrum pete. Nos quarum voces accipis, tua famulae sedulo tibi praeministrabimus nec corporis curatae tibi regales epulae morabuntur." Sensit Psyche divinae providentiae beatitudinem monitusque voces informes audiens et prius somno et mox lavacro fatigationem sui diluit, visoque statim semiroundo suggestu propter instrumentum cenatorium rata refectui suo commodum libeus accumbit. Et ilico vini nectarei eduliumque variorum fercula copiosa nullo serviente sed tantum spiritu quodam impulsa subministrantur. Nec quemquam tamen illa videre poterat sed verba tantum audiebat excidentia et solas voces famulas habebat. Post opimas dapes quidam introcessit et cantavit invisus et alius citharam pulsavit quae videbatur nec ipsa. Tunc modulatae multitudinis conferta vox aures eius affertur ut, quamvis hominum nemo pareret, chorus tamen esse pateret. Finitis voluptatibus vespera suadente concedit Psyche cubitum. *Apul., Met., v. 2, 3.*

200. *Her Sisters visit her in the Palace.*

At illae sorores percontatae scopulum locumque illum, quo fuerat Pysche deserta, festinanter adveniunt ibique deflebant oculos et plangebant ubera, quod crebris earum eiulatibus saxa cantusque parilem sonum resultarent. Iamque nomine proprio sororem miseram ciebant quod sono penetrabili vocis ululabilis per prona delapso amens et trepida. Psyche procurrit et domo et "quid," inquit, "vos miseris lamentationibus nequiquam effligitis? quam lugetis, adsum. Lugubres voces desinite et diutinis lacrimis madentes genas siccate tandem, quippe cum iam positis quam plangebatis amplecti." Tunc vocatum Zephyrum praecepti maritalis admonet. Nec mora cum ille parens imperio statim clementissimis flatibus innoxia vectura deportat illas. Iam mutuis amplexibus et festinantibus saviis sese perfruuntur et illae sedatae lacrimae postliminio redeunt prolectante gaudio. "Sed et tectum," inquit, "et larem nostrum laetae succedite et

afflictas animas cum Psyche vestra recreate." Sic allocuta summas opes domus aureae vocatione servientium populosam familiam demonstrat auribus earum lavacroque pulcherrimo et inhumanae mensae lautitiis eas opipare reficit ut illarum prorsus caelestium divitiarum copiis affluentibus satiatae iam praecordiis penitus nutrent invidiam. Denique altera earum satis scrupulose curioseque percontari non desinit quis illarum caelestium rerum dominus, quisve vel qualis ipsius sit maritus. Nec tamen Psyche coniugale illud praeceptum ullo pacto temerat vel pectoris arcanis exigit sed e re nata confingit esse iuvenem quendam et speciosum et commodum lanoso barbitio genas inumbrantem plerumque rurestribus ac montanis venatibus occupatum, et nequa sermonis procedentis labe consilium tacitum proderetur, auro facto gemmosisque monitibus onustas eas statim vocato Zephyro tradit reportandas. *Apul., Met.*, v. 7, 8.

201. *Her Husband, who is invisible, bids her not seek to behold him. She disobeys, and finds that her Husband is the God of Love.*

Tunc Psyche et corporis et animi alioquis infirma, fati tamen saevitia subministrante viribus roboratur et prolata lucerna et adrepta novacula sexum audacia mutavit. Sed cum primum luminis oblatione tori secreta clâruerunt. Videt omnium ferarum mitissimam dulcissimamque bestiam, ipsum illud Cupidinem formosum deum formose cubantem cuius aspectu lucernae quoque lumen hilaratum increbuit et acuminis sacrilegi novacula praenitebat. At vero Psyche tanto aspectu deterrita et impositi animi, marcido pallore defectu tremensque desedit in imos poplites et ferrum quaerit abscondere sed in suo pectore. Quod profecto fecisset nisi ferrum timore tanti flagitii manibus temerariis delapsum evolasset. Iamque lassa, salute defecta dum saepius divini vultus intuetur pulchritudinem, recreatur animi. Videt capitis aurei genialem caesariem ambrosia temulentam, cervices lacteas genasque purpureas pererrantes crinium globos decoriter impeditos, alios antependulos, alios retropendulos quorum splendore nimio fulgurante iam et ipsum lumen lucernae vacillabat. Per umeros volatilis dei pinnae roscidae micanti flore candicant et quamvis alis quiescentibus extimae plumulae tenellae ac delicatae tremule resultantes inquieta lasciviunt. Ceterum corpus glabellum atque luculentum et quale peperisse Venerem non paeniteret. Ante lectuli pedes iacebat arcus, et pharetra

et sagittae, magni dei propitia tela. Quae dum insatiabili animo Psyche satis et curiosa rimatur atque pertrectat et mariti sui miratur arma, depromit unam de pharetra sagittam et puncto pollicis extremam aciem periclitabunda timentis etiam nunc articuli nisu fortiore pupugit altius, ut per summam cutem roraverint parvulae sanguinis rosei guttae. Sic ignara Psyche sponte in Amoris incidit amorem. Tunc magis magisque cupidine flagrans Cupidinis prona in eum efflictim inhians patulis ac petulantibus saviis festinanter ingestis de somni mensura metuebat. Sed dum bono tanto percita saucia mente fluctuat, lucerna illa sive perfidia pessima sive invidia noxia sive quod tale corpus contingere et quasi basiare et ipsa gestiebat, evomuit de summa luminis sui stillam ferventis olei super umerum dei dexterum. Hem audax et temeraria lucerna et amoris vile ministerium ipsum ignis totius dominum aduris, cum te scilicet amator aliquis ut diutius cupitis etiam nocte potiretur primus invenerit, sic inustus exiluit deus visaque defectae fidei colluvie prorsus ex oculis et manibus infelicissimae coniugis tacitus avolavit. *Apul., Met., v. 23.*

202. *Cupid leaves her: Venus persecutes her, and sets her various hard Tasks, which she performs successfully.—The Last Task.*

Nec tamen nutum deae saevientis vel tunc expiare potuit. Nam sic eam maiora atque peiora flagitia comminans appellat renidens exitiabile "iam tu quidem magna videris quaedam mihi et alta prorsus malefica quae talibus praeceptis meis obtemperasti naviter. Sed adhuc istud, mea pupula, ministrare debebis. Sume istam pyxidem" et dedit protinus "et usque ad inferos et ipsius orci ferales penates te derige: tunc conferens pyxidem Proserpinae 'petit de te Venus' dicito 'modicum de tua mittas ei formositatem vel ad unam saltem dieculam sufficiens. Nam quod habuit dum filium curat aegrotum consumpsit atque contrivit omne.' Sed haud immaturius redito quia me necesse est indidem delitam theatrum deorum frequentare." *Apul., Met., vi. 16.*

203. *A Magic Tower shows her how to perform the Task. She performs it successfully.*

Sic turris illa prospicua vaticinationibus munus explicuit. Nec morata Psyche pergit Taenarum sumptisque rite stipibus illis et

offulis infernum decurrit meatum transitoque per silentium asinario debili et amnica stipe vectori data, neglecto supernantis mortui desiderio et spretis textricum subdolis precibus et offulae cibo sopita canis horrenda rabie domum Proserpinae penetrat. Nec offerentis hospitae sedile delicatum vel cibum beatum amplexa sed ante pedes eius residens humilis cibario pane contenta Veneriam pertulit legationem. Statimque secreto repletam conclusamque pyxidem suscipit et offulae sequentis fraude caninis latratibus, obseratis residuaque navitae reddita stipe longe vegetior ab inferis recurrit, et repetita atque adorata candida ista luce quamquam festinans obsequium terminare mentem capitur temeraria curiositate et “ecce,” inquit, “inepta ego divinae formositatis gerula, quae nec tantillum quidem indidem mihi delibo vel sic illi amatori meo formoso placitura,” et cum dicto reserat pyxidem. Nec quicquam ibi rerum nec formositas ulla sed infernus somnus ac vere stygius qui statim coperculo revelatus invadit eam crassaque soporis nebula cunctis eius membris perfunditur et in ipso vestigio ipsaque semita conlapsam possidet. Et iacebat immobilis et nihil aliud quam dormiens cadaver. Sed Cupido iam cicatrice solida revalescens nec diutinae suae Psyches absentiam tolerans per altissimam cubiculi quo cohibebatur elapsus fenestram reffectisque pinnis aliquanta quiete longe velocius provolans Psychen accurrit suam detersoque somno curiose et rursum in pristinam pyxididis sedem recondito Psychen innoxio punctulo sagittae suae suscitatur et “ecce,” inquit, “rursum perieras, misella, simili curiositate. Sed interim quidem tu provinciam, quae sibi matris meae praecepto mandata est, exsequere naviter, cetera egomet videro.” His dictis amator levis in pinnae se dedit, Psyche vero confestim Veneri munus reportat Proserpinae. *Apul., Met., vi. 20, 21.*

204. *She is brought to Olympus, wedded to Cupid, and made Immortal.*

Sic fatus iubet Mercurium deos omnes ad contionem protinus convocare ac siqui coetu caelestium defuisset, in poenam decem milium nummum conventum iri pronuntiare. Quo metu statim completo caelesti theatro pro sede sublimi sedens procerus Iuppiter sic enunciat, “Dei conscripti Musarum albo, adulescentem istum quod manibus meis alumnatus sim, profecto scitis omnes, cuius primae inventutis caloratos impetus freno quodam coërcendos existimavi. Sat est cotidianis eum fabulis ob adulteria

cunctasque corruptelas infamatum. Tollenda est omnis occasio et luxuria puerilis nuptialibus pedicis alliganda. Puellam elegit et virginitate privavit: teneat possideat, amplexus Psychen semper suis amoribus perfruatur." Et ad Venerem conlata facie "nec tu," inquit, "filia, quicquam contristare nec prosapiae tantae tuae statuique de matrimonio mortali metuas. Iam faxo nuptias non impares sed legitimas et iuri civili congruas," et ilico per Mercurium arripi Psychen et in caelum perducere iubet. Porrecto ambrosiae poculo "sume," inquit, "Psyche et immortalis esto nec umquam digredietur a tuo nexu Cupido sed istae vobis erunt perpetuae nuptiae." Nec mora cum cena nuptialis affluens exhibetur. Accumbebat summum torum maritus, Psychen gremio suo complexus. Sic et cum sua Iunone Iuppiter ac deinde per ordinem toti dei. Tunc poculum nectaris, quod vinum deorum est, Iovi quidem suus pocillator ille rusticus puer, ceteris vero Liber ministrabat. Vulcanus cenam coquebat, Horae rosis et ceteris floribus purpurabant omnia. Gratiae spargebant balsama, Musae voce canora personabant, Apollo cantavit ad citharam, Venus suavi musicae suppari gressu formosa saltavit, scaena sibi sic concinnata ut Musae quidem chorum canerent, tibias inflaret Satyrus et Paniscus ad fistulam diceret. Sic rite Psyche convenit in manum Cupidinis, set nascitur illis maturo partu filia, quam Voluptatem nominamus." *Apul., Met., vi. 23, 24.*

205. *Story of Polycrates' Ring.*

Haudquaquam utile est homini nato res prosperas perpetuo evenire: fortunae variae magis tutae. Est exemplo Polycrates Samiorum tyrannus ingentibus praeditus opibus et omnium quaecunque intenderat sine offensione potitus. Nihil in aetate agunda duri aut acerbi expertus esse dicitur: quin sub manus cuncta quae voluit prorsus redegit fuitque beatissimus. Quibus de rebus rex Amasis Aegyptius sapiens fortunatissimis consultus, scriptis familiaribus literis, suasit, ut semetipsum voluntario aliquo damno multaret eoque dolore invidum numen placaret. Id cum non improbasset Polycrates, forte is in aureo habebat anulo, manupretio summo, facie eximia lapidem smaragdum. Eum Polycrates anulum nave longa in altum proventus sponte in mare abiecit, unde nunquam posset emergere. Tum quod sciens sponteque id fecisset, abiectum anulum valde dolebat. Mox grandem piscem piscator quidam nactus, indignum duxit ad venales deferre, sed dignitati parens regi obtulit.

Rex gratum acceptumque habuit atque ab operis culinariis apponi iussit: quae cum piscem contractantes anulum alvo repertum ad regem gaudentes retulerunt. Tum Polycrates litteras ordine de casu et postliminio anuli perscriptas ad regem Amasin mittit. Amasis magnum et maturum malum Polycrati coniectans amicitiam hospitiumque renuntiat. Sed somnium filiae Polycrati iam ante insigne obtigerat. Patrem suum videre sibi visa erat aperto atque edito loco sublimem ungui et lavi Iovis et Solis manibus. Harioli autem laetam et pinguem fortunam portendier somnio interpretati. Sed omne contra evenit. Nam deceptus ab Oroete Perse Polycrates captusque in crucem sublatus est. Ita ei crucianti somnium expeditum. Manibus Iovis cum plueret, lavabatur, a Sole unguebatur, dum ipse e corpore humorem emitteret. *Fronto, Bell. Parth., ed. Naber, p. 219.*

206. *Story of Arion.*

Arion Lesbios, proinde quod Graecorum memoria est, cithara et dithyrambo primus, Corintho, ubi frequens incolebat, secundum quaestum profectus, magnis divitiis per oram Siciliae atque Italiae paratis Corinthum Tarento regredi parabat. Socios navales Corinthios potissimum delegit; eorum navem audacter re bona maxime onerat. Nave in altum provecta cognovit socios, qui veherent cupidos potiri, necem sibi machinari. Eos precibus fatigat, aurum omne sibi haberent, unam sibi animam sinerent. Postquam id frustra orat, aliam tamen veniam impetravit, in exitu vitae quantum posset cantaret. Id praedones in lucro licere, praeter spolia summum artificem audire, cuius vocem praeterea nemo unquam post illa auscultaret. Ille vestem induit auro intextam itemque citharam insignem. Tunc pro puppi aperto maxime atque edito loco constitit, sociis inde consulto per navem ceteram dispersis. Ibi Arion studio impenso cantare orditur scilicet mari et caelo artis suae supremum commemoramentum. Carminis fine cum verbo in mare desilit: delphinus excipit, sublimem avehit, navi praevortit, Taenaro exponit, quantum delphino fas erat, in extimo litore. Arion inde Corinthum proficiscitur: et homo et vestis et cithara et vox incolumis: Periandrum regem Corinthum, cui per artem cognitus acceptusque diu fuerat, accedit: ordine memorat rem gestam in navi et postea in mari. Rex homini credere, miraculo addubitare, navem et socios navales, dum recipierent, opperiri. Postquam novit portum invectos, sine

tumultu accipi iubet; voltu comi, verbis lenibus percontatur, numquidnam super Arione Lesbio comperissent. Illi facile respondent Tarenti vidisse fortunatissimum mortalem, secundo rumore populi florere, pretisque esse cithara contare. Cum haec ita dicerent, Ario irrupit, ita ut in puppi steterat, cum veste auro intexta et cithara insigni. Praedones inopino visu territi, tum neque quicquam post ille negare aut non credere aut deprecari ausi sunt. *Fronto, Arion, ed. Naber, p. 237.*

PART II.—RHETORICAL.

A.—PERIOD I., B.C. 240–80.

1. *Cassandra's Vision.*

Hec. Séd quid oculis rábere visa es dérepente ardéntibus ?

Ubi illa tua paulo ánte sapiens vírginali' modéstia ?

Cas. Máter, optumárum multo múlter melior múlterum,

Míssa sum supérstitiosis áriolatió nibus :

Námque Apollo fátis fandis démentem invitám ciet.

Vírgines aequáles vereor, pátris mei meum factúm pudet,

Optumi virí. Mea mater, túi me miseret, mé piget :

Optumam progénem Priamo péperisti extra me : hóc dolet :

Mén obesse, illós prodesse, me óbstore, illos óbsequi !

Adest, adest fax óbvoluta ságuine atque incéndio !

Múltos annos látuit : cives, férte opem et restínguite !

Iamqué mari magno clássis cita

Texítur : exitium exámen rapit :

Advéniet, fera velívolantibus

Navíbus complebit mánus litora.

Enn., Alex., fr. ap. Cic. De Div., I. lxvi. 99.

2. *The Sack of Troy.*

Quíd petam praésidi aut éxequar ? quóve nunc

Aúxilio éxili aút fugae fréta sim ?

Arce et urbe órba sum. Quo áccidam ? quo ápplicem ?

Cui nec arae pátriae domi stant, fráctae et disiectae iacent,
 Fána flamma déflagrata, tósti alti stant párietes
 Déformati atque ábiete crispa.
 O páter, o patria, o Príami domus
 Saeptum áltisono cardíne templum !
 Vidi égo te adstante ope bárbarica
 Tectís caelatis lácuatis,
 Auro ébore instructum régifice.
 Haec ómnia videi inflámmarei,
 Priamó vi vitam evítarei,
 Iovis áram sanguine túrparei.
 Vidi, videre quód sum passa aegérrume
 Hectórem curru quádriugo raptárier
 Hectóris natum dé muro iactárier.

Enn., Androm. ap. Cic. Tusc., III. xix. 44, et al.

3. A Father rates his Son.

Pa. Quis mé volt? *Perii*, páter est. *Si.* Quid ais, ómnium

Ch. Ah,

Rem pótius ipsam díe, ac mitte mále loqui.

Si. Quasi quícquam in hunc iam grávius dici póssiet.

Ain tándem, civis Glýceriumst? *Pa.* Ita praédicant.

Si. Ita praédicant? O ingéntem confidéntiam!

Num cógitat quid dícat? num factí piget?

Num éius color pudóris signum usquam índicat?

Adeo ímpotenti esse ánimo, ut praeter cívium

Morem átque legem, et súi voluntatém patris,

Tamen hánc habere stúdeat cum summó probro?

Pa. Me míserum. *Si.* Hem, modone id dénum sensi,

Pámphile?

Olim ístuc, olim, quum íta animum inductí tuum,

Quod cúperes, aliquo pácto efficiundúm tibi:

Eodém die ístuc vérbum vere in te áccidit.

Sed quíd ego? cur me exerúcio, aut cur me mácero?

Cur méam senectutem huíus sollicito améntia?

An ut pro huíus peccatis égo supplicium súfferam?

Immo hábeat, valeat, vívat cum illa. *Pa.* Mí pater.

Si. Quid mí pater? quasi tu huíus indigeás patris.

Domus, úxor, liberi ínventi invitó patre.

Addúcti qui illam cívem hinc dicant: viceris.

Pa. Patér, licetne paúca? *Si.* Quid dicés mihi?

Ch. Tamén, Simo, audi. *Si.* Ego aúdiam? quid aúdiam, Chreme? *Ch.* At tandem dicát sine. *Si.* Age dicát: sino. *Pa.* Ego me amare hanc fáteor. Si id peccáre est, fateor íd quoque. Tíbi, pater, me dèdo. Quidvis óneris inpone: ímpera. Vís me uxorem dúcere? hanc amíttre? Ut poteró, feram. Hóc modo te obsecro: út ne credas á me adlegatum hunc senem. Sine me expurgem, atque illum huc coram addúcam. *Si.* Adducas? *Pa.* Sine, pater. *Ch.* Aéquum postulát: da veniam. *Pa.* Sine te hoc exorém. *Si.* Sino. Quidvis cupio, dúm ne ab hoc me fálli comperiár, Chremes. *Ch.* Pró peccato mágno paulum súpplíci satis ést patri.
Ter. Andr., V. iii.

4. *An Insolent Noble.*

Dixit, a decemviris parum sibi bene cibaria curata esse, iussit vestimenta detrahi, atque flagro caedi. Decemviros Bruttiani verberavere, videre multi mortales. Quis hanc contumeliam, quis hoc imperium, quis hanc servitutem ferre potest? Nemo hoc rex ausus est facere: eane fieri bonis, bono genere gnatis, boni consulitis? Ubi societas? Ubi fides maiorum? Insignitas iniurias, plagas, verbera, vibices, eos dolores atque carnificinas per dedecus atque maximam contumeliam, inspectantibus popularibus suis atque multis mortalibus, te facere ausum esse? Sed quantum luctum quantumque gemitum, quid lacrumarum quantumque fletuum factum audiui! Servi iniurias nimis aegre ferunt. Quid illos, bonó genere gnatos, magna virtute praeditos, opinamini animi habuisse atque habituros, dum vivent? *Cato, in Thermum, ap. Gell., X. iii.*

5. *Exordium of Cato's Speech for the Rhodians.*

Scio solere plerisque hominibus in rebus secundis atque prolixis atque prosperis animum excellere, atque superbiam atque ferociam augescere atque crescere. Quod mihi nunc magnae curae est, quod haec res tam secunde processerit, ne quid in consulendo advorsi eveniat, quod nostras secundas res confutet, neve haec laetitia nimis luxuriose eveniat. Advorsae res edomant et docent, quid opus sit facto, secundae res laetitia transversum trudere solent a recte consulendo atque intelligendo. Quo

maiore opere dico suadeoque, uti haec res aliquot dies proferatur, dum ex tanto gaudio in potestatem nostrum redeamus. Atque ego quidem arbitror, Rhodienses noluisse, nos ita depugnare, uti depugnatum est, neque regem Persen vicisse. Non Rhodienses modo id noluere, sed multos populos atque multas nationes idem noluisse arbitror. Atque haud scio an partim eorum fuerint, qui non nostrae contumeliae causa id noluerint evenire: sed enim id metuere si nemo esset homo, quem vereremur, quodque luberet faceremus, ne sub solo imperio nostro in servitute nostra essent; libertatis suae causa in ea sententia fuisse arbitror. Atque Rhodienses tamen Persen publice numquam adiuvere. Cogitate, quanto nos inter nos privatim cautius facimus. Nam unus quisque nostrum, si quis advorsus rem suam quid fieri arbitratur, summa vi contra nititur, ne advorsus eam fiat; quod illi tamen perpessi. *Cato, ap. Gell., V. iii.*

6. *Appeal to the People on their Behalf.*

Ea nunc derepente tanta nos beneficia ultro citroque tantamque amicitiam relinquemus? Quod illos dicimus voluisse facere id nos priores facere occupabimus? Qui acerrime advorsus eos dicit, ita dicit, hosteis voluisse fieri. Ecquis est tandem qui vestrorum, quod ad sese attineat, aequum censeat, poenas dare ob eam rem, quod arguatur male facere voluisse? Nemo, opinor: nam ego, quod ad me attinet, nolim. Quid nunc? Ecqua tandem lex est tam acerba, quae dicat: si quis illud facere voluerit, mille minus dimidium familiae mulcta esto. Si quis plus quingenta iugera habere voluerit, tanta poena esto, et si quis maiorem pecuniam numerum habere voluerit, tantum damna esto. Atqui nos omnia plura habere volumus, et id nobis impune est. Sed si honorem non aequum est haberi ob eam rem quod bene facere voluisse quis dicit, neque fecit tamen: Rhodiensibus male erit, non quod male fecerunt, sed quia voluisse dicuntur facere? Rhodienses superbos esse aiunt, id obiectantes, quod mihi aut liberis meis minime dici velim. Sint sane superbi. Quid id ad nos attinet? Idne irascimini, si quis superbior est quam nos? *Cato, ap. Gell., V. iii.*

7. *Private Grief should not interfere with Public Rejoicing.*

Cum in maximo proventu felicitatis nostrae, Quirites, time-rem, ne quid mali fortuna moliret, Iovem Opt. Max. Iunonemque

reginam et Minervam precatus sum, ut, si adversi quid populo Romano immineret, totum in meam domum converteret. Quapropter bene habet: annuendo enim votis meis id egerunt, ut vos potius meo casu doleatis, quam ego vestro ingemiscerem. *Aemil. Paull., ap. Val. Max., V. x. 2.*

8. *Fragments of a Speech of Metellus Numidicus.*

Si sine uxore possemus, Quirites, esse, omnes ea molestia careremus: sed quoniam ita natura tradidit, ut nec cum illis satis commode, nec sine illis ullo modo vivi possit, salutis perpetuae potius, quam brevi voluptati consulendum. . . . Di immortales plurimum possunt; sed non plus velle debent nobis, quam parentes. At parentes, si pergunt liberi errare, bonis exheredant. Quid ergo nos a Dis immortalibus diutius expectemus, nisi malis rationibus finem faciamus? His demum Deos propitios esse aequum est, qui sibi adversarii non sunt. Di immortales virtutem approbare, non adhibere debent. *Metell., ap. Gell., I. vi. 2, 8.*

9. *Fragment of a Speech of the Younger Scipio.*

Omnia mala, probra, flagitia, quae homines faciunt, in duabus rebus sunt, malitia atque nequitia. Utrum defendis, malitiam, an nequitiam, an utrumque simul? Si nequitiam defendere vis, licet; sed tu in uno scorto maiorem pecuniam absumsisti, quam quanti omne instrumentum fundi Sabini in censum dedicavisti. Ni hoc ita est: qui spondet mille nummum? Sed tu plus tertia parte pecuniae paternae perdidisti atque absumsisti in flagitiis. Ni hoc ita est: qui spondet mille nummum? Non vis nequitiam? age malitiam saltem defendas. Sed tu verbis conceptis coniuravisti sciens, sciente animo tuo. Ni hoc ita est: qui spondet mille nummum? *Scip. in Asellum, ap. Gell., VII. xi.*

10. *On Dancing.*

Docentur praestigias inhonestas: cum cinaedulis, et sambuca psalterioque sunt in ludum histrionum. Dicunt cantare, quae maiores nostri ingenuis probro ducier voluerunt. Eunt, inquam, in ludum saltatorium inter cinaedos virgines puerique ingenui. Haec cum mihi quisquam narrabat, non poteram animum in-

ducere, ea liberos suos homines nobiles docere. Sed cum ductus sum in ludum saltatorium, plus medius fidius in eo ludo vidi pueris virginibusque quingentis; in his unum, quod me reipublicae maxime misertum est, puerum bullatum, petitoris filium non minorem annis duodecim, cum crotalis saltare, quam saltationem impudicus servulus honeste saltare non posset. *Scip. contr. Leg. Tib. Gracch., ap. Macrob. Sat., ii. 10.*

11. *C. Gracchus vindicates his Political Purity.*

C. Gracchus, cum ex Sardinia rediit, orationem ad populum in concione habuit. Ea verba haec sunt: "Versatus sum," inquit, "in provincia, quo modo ex usu vestro existimabam esse, non quomodo ambitioni meae conducere arbitrabar. Nulla apud me fuit popina: neque pueri eximia facie stabant; sed in convivio liberi vestri modestius erant, quam apud principia." Post deinde haec dicit: "Ita versatus sum in provincia, ut nemo posset vere dicere, assem aut eo plus in muneribus me accepisse; aut mea opera quempiam sumtum fecisse. Biennium fui in provincia; si ulla meretrix domum meam introivit, aut cuius quam servulus propter me sollicitatus est, omnium nationum postremissimum nequissimumque existimatote. Cum a servis eorum tam caste me habuerim, inde poteritis considerare, quomodo me putetis cum liberis vestris vixisse." Atque ibi ex intervallo: "Itaque," inquit, "Quirites, cum Romam profectus sum, zonas, quas plenas argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli. Alii vini amphoras quas plenas tulerunt, eas argento repletas domum reportaverunt." *C. Gracchus, ap. Gell., XV. xii.*

12. *Complaint of the Violence of the Nobles.*

Nuper Teanum Sidicinum consul venit; uxorem dixit in balneis virilibus lavari velle. Quaestori Sidicino a M. Mario datum est negotium, uti balneis exigerentur, qui lavabantur. Uxor renuntiat viro, parum cito sibi balneas traditas esse, et parum lautas fuisse. Idcirco palus destitutus est in foro: eoque adductus suae civitatis nobilissimus homo M. Marius: vestimenta detracta sunt, virgis caesus est. Caleni, ubi id audierunt, edixerunt, ne quis in balneis lavisse vellet, cum magistratus Romanus ibi esset. Ferentini ob eandem causam praetor noster quaestores arripi iussit: alter se de muro deiecit: alter prehensus et virgis caesus est. *C. Gracchus, ap. Gell., X. iii.*

13. *Men must be taken as they are.*

Nam vos, Quirites, si velitis sapientia atque virtute uti, et si quaeritis, neminem nostrum invenietis sine pretio huc prodire. Omnes nos, qui verba facimus, aliquid petimus: neque ullius rei causa quisquam ad vos prodit, nisi ut aliquid auferat. Ego ipse, qui apud vos verba facio, uti vectigalia vestra augeatis, quo facilius vestra commoda et rempublicam administrare possitis, non gratis prodeo: verum peto a vobis, non pecuniam, sed bonam existimationem atque honorem. Qui prodeunt dissuasuri, ne hanc legem accipiatis, petunt non honorem a vobis, verum a Nicomede pecuniam. Qui suadent, ut accipiatis, ii quoque petunt non a vobis bonam existimationem, verum a Mithridate familiari suae pretium et praemium. Qui autem ex eodem loco atque ordine tacent, ii vel acerrimi sunt: nam ab omnibus pretium accipiunt, et omnes fallunt. Vos, cum putatis, eos ab his rebus remotos esse, impartitis bonam existimationem. Legationes autem a regibus, cum putant eos sua causa reticere, suntus atque pecunias maximas praebent: uti in terra Graecia, quo in tempore Graecus tragoedus gloriae sibi ducebat, talentum magnum ob unam fabulam datum esse, homo eloquentissimus civitatis suae Demades ei respondisse dicitur: Mirum tibi ~~de~~ ^{de} ~~tu~~ ^{tu} loquendo talentum quaesisti? Ego, ut tacerem, decem talenta a Rege accepi. Itidem nunc isti pretia maxima ob tacendum accipiunt. *C. Gracchus, ap. Gell., XI. x.*

14. *A Proud Defence.*

Eadem M. Scauri fortuna: aequae senectus longa ac robusta: idem animus. Qui cum pro rostris accusaretur, quod a rege Mithridate ob rempublicam prodendam pecuniam accepisset, causam suam ita egit: "Est quidem iniquum, Quirites, cum inter alios vixerim, apud alios me rationem vitae reddere. Sed tamen audebo, vos, quorum maior pars honoribus et actis meis interesse non potuit, interrogare: Varius Sucronensis, Aemilium Scaurum, regia mercede corruptum, imperium populi Rom. prodidisse, ait: Aemilius Scaurus, huic se affinem esse culpaе, negat. Utri creditis?" Cuius dicti admiratione populus commotus, Varium ab illa dementissima actione pertinaci clamore depulit. *Scaurus, ap. Val. Max., III. vii. 8.*

15. *Indignation of Crassus against Philippus.*

Hic quum homini et vehementi et diserto et in primis forti ad resistendum, Philippo, quasi quasdam verborum faces admo-

visset, non tulit ille et graviter exarsit pignoribusque ablatis Crassum instituit coercere. Quo quidem ipso in loco multa a Crasso divinitus dicta efferebantur, quum sibi illum consulem esse negaret, cui senator ipse non esset. An tu, quum omnem auctoritatem universi ordinis pro pignore putaris eamque in conspectu populi Rom. concideris, me his existimas pignoribus posse terreri? Non tibi illa sunt caedenda, si Crassum vis coercere; haec tibi est incidenda lingua; qua vel evulsa, spiritu ipso libidinem tuam libertas mea refutabit. *Crassus ap. Cic. De Or., III. i. 4.*

16. *A Noble Retort.*

Helvius Mancina Formianus, libertini filius, ultimae senectutis, L. Libonem apud censores accusabat. In quo certamine cum Pompeius Magnus, humilitatem ei aetatemque exprobrans, ab inferis illum ad accusandum remissum dixisset: "Non mentiris," inquit, "Pompei: venio enim ab inferis, L. Libonem accusaturus: sed dum illic moror, vidi cruentum Cn. Domitium Ahenobarbum, deflentem, quod, summo genere natus, integerrimae vitae, amantissimus patriae, in ipso inventutis flore, tuo iussu esset occisus. Vidi pari claritate conspicuum Brutum ferro laceratum, querentem id sibi prius perfidia, deinde etiam crudelitate tua accidisse. Vidi Cn. Carbonem, acerrimum pueritiae tuae bonorumque patris tui defensorem, in tertio consulatu suo catenis, quas tu ei iniici iusseras, vinctum, obtestantem te, adversus omne fas ac nefas, cum in summo esset imperio, a te equite Romano trucidatum. Vidi eodem habitu et quiritatu praetorium virum Perpernam, saevitiam tuam exsecrantem; omnesque eos una voce indignantes, quod indemnati sub te adolescentulo carnifice occidissent." Obducta iam vetustis cicatricibus bellorum civilium vastissima vulnera, municipali homini, servitutem paternam redolenti, effrenata temeritate intolerabili-que spiritu impune revocare licuit. *Mancina ap. Val. Max., VI. ii. 8.*

B.—PERIOD II, 63 B.C.—18 A.D.

17. *Punishment of a Parricide.*

Quanto maiores nostri sapientius? qui quum intelligerent nihil esse tam sanctum, quod non aliquando violaret audacia,

supplicium in parricidas singulare excogitaverunt: ut, quos natura ipsa retinere in officio non potuisset, ii magnitudine poenae maleficio summoventur. Insui voluerunt in culeum vivos atque in flumen deiici. O singularem sapientiam, iudices! Nonne videntur hunc hominem ex rerum natura sustulisse et eripuisse, cui repente caelum, solem, aquam terramque ademerint; ut, qui eum necasset, unde ipse natus esset, careret iis rebus omnibus, ex quibus omnia nata esse dicuntur? Noluerunt feris corpus obiicere, ne bestiis quoque, quae tantum scelus attigissent, immanioribus uteremur: non sic nudos in flumen deiicere, ne, quum delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cetera, quae violata sunt, expiari putantur. Denique nihil tam vile neque tam vulgare est, cuius partem ullam reliquerint. Etenim quid tam est commune, quam spiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus, littus eiectis? Ita vivunt, dum possunt, ut ducere animam de caelo non queant: ita moriuntur, ut eorum ossa terra non tangat: ita iactantur fluctibus, ut numquam alluantur: ita postremo eiiciuntur, ut ne ad saxa quidem mortui conquiescant. *Cic., Pro Sext. Rosc., xxv., xxvi.*

18. *Catiline's Guilt.*

Nunc vero, quae tua est ista vita! Sic enim iam tecum loquar, non ut odio permotus esse videar, quo debeo, sed ut misericordia, quae tibi nulla debetur. Venisti paullo ante in senatum. Quis te ex hac tanta frequentia, ex tot tuis amicis ac necessariis salutavit? Si hoc post hominum memoriam contigit nemini, vocis exspectas contumeliam, quum sis gravissimo iudicio taciturnitatis oppressus? Quid, quod adventu tuo ista subsellia vacuefacta sunt? quod omnes consulares, qui tibi persaepe ad caedem constituti fuerunt, simul atque assedisti, partem istam subselliorum nudam atque inanem reliquerunt? Quo tandem animo hoc tibi ferendum putas? Servi mehercle mei si me isto pacto metuerent, ut te metuunt omnes cives tui, domum meam relinquendam putarem: tu tibi Urbem non arbitraris? et, si me meis civibus iniuria suspectum tam graviter atque offensum viderem, carere me aspectu civium, quam infestis oculis omnium conspici mallet: tu, quum conscientia scelerum tuorum agnoscas odium omnium iustum et iam tibi diu debitum, dubitas, quorum mentes sensusque vulneras, eorum aspectum praesentiamque vitare? Si te parentes timerent atque odissent tui, neque eos ulla ratione placare posses, ut opinor, ab eorum oculis aliquo concederes: nunc te patria, quae com-

munis est omnium nostrum parens, odit ac metuit, et iamdiu te nihil iudicat nisi de parricidio suo cogitare. Huius tu neque auctoritatem verebere, neque iudicium sequere, neque vim pertimesces? Quae tecum, Catilina, sic agit, et quodammodo tacita loquitur: Nullum aliquot iam annis facinus exstitit, nisi per te: nullum flagitium sine te: tibi uni multorum civium necesse, tibi vexatio direptioque sociorum impunita fuit ac libera: tu non solum ad negligendas leges ac quaestiones, verum etiam ad evitandas perfringendasque valuisti. Superiora illa, quamquam ferenda non fuerunt, tamen, ut potui, tuli: nunc vero me totam esse in metu propter te unum: quidquid increpuerit, Catilinam timeri: nullum videri contra me consilium iniri posse, quod a tuo scelere abhorreat, non est ferendum. Quamobrem discede atque hunc mihi timorem eripe: si est verus, ne opprimar; sin falsus, ut tandem aliquando timere desinam. *Cic., Cat., I. vii.*

19. *Catiline's Flight.*

Tandem aliquando, Quirites, L. Catilinam, furem audacia, scelus anhelantem, pestem patriae nefarie molientem, vobis atque huic Urbi ferrum flammamque minitantem, ex Urbe vel eiecimus, vel emisimus, vel ipsum egredientem verbis prosecuti sumus. Abiit, excessit, evasit, erupit: nulla iam perniciēs a monstro illo atque prodigio moenibus ipsis intra moenia comparabitur. Atque hunc quidem unum huius belli domestici ducem sine controversia vicimus. Non enim iam inter latera nostra sic illa versabitur: non in campo, non in foro, non in curia, non denique intra domesticos parietes pertimescemus. Loco ille motus est, quum est ex Urbe depulsus. Palam iam cum hoste, nullo impediēte, bellum iustum geremus. Sine dubio perdidimus hominem, magnificeque vicimus, quum illum ex occultis insidiis in apertum latrocinium coniecimus. Quod vero non cruentum mucronem, ut voluit, extulit, quod vivis nobis egressus est, quod ei ferrum de manibus extorsimus, quod incolumes cives, quod stantem Urbem reliquit: quanto tandem illum maerore afflictum esse et profligatum putatis? Iacet ille nunc prostratus, Quirites, et se perculsum atque abiectum esse sentit, et retorquet oculos profecto saepe ad hanc urbem, quam ex suis faucibus ereptam esse luget: quae quidem laetari mihi videtur, quod tantam pestem evomuerit forasque proiecerit. *Cic., Cat., II. i. 1, 2.*

20. *An Invective.*

Quod si non tuis nefariis in hunc ordinem contumeliis in perpetuum tibi curiam praeclusisses, quid tandem erat actum aut gestum in illa provincia, de quo ad senatum cum gratulatione aliqua scribi abs te oporteret? Vexatio Macedoniae? an oppidorum turpis amissio? an sociorum direptio? an agrorum depopulatio? an munitio Thessalonicae? an obsessio militaris viae? an exercitus nostri interitus ferro, fame, frigore, pestilentia? Tu vero, qui ad senatum nihil scripseris, ut in Urbe nequior inventus es, quam Gabinius, sic in provincia paullo tamen, quam ille, demissior. Nam ille gurgis atque heluo, natus abdomini suo, non laudi atque gloriae, quum equites Romanos in provincia, quum publicanos, nobiscum et voluntate et dignitate coniunctos, omnes fortunis, multos fama vitaeque privasset, quum egisset aliud nihil in illo exercitu, nisi ut urbes depopularetur, agros vastaret, exhauriret domos, ausus est (quid enim ille non auderet?) a senatu supplicationem per litteras postulare. O dii immortales! tune etiam, atque adeo vos, geminae voragines scopulique reipublicae, vos meam fortunam deprimitis? vestram extollitis? quum de me ea senatusconsulta absente facta sint, eae conciones habitae, is motus fuerit municipiorum et coloniarum omnium, ea decreta publicanorum, ea collegiorum, ea denique generum ordinumque omnium, quae ego non modo optare numquam auderem, sed cogitare non possem: vos autem sempiternas foedissimae turpitudinis notas subieritis? *Cic., in Pison., xvii.*
40, 41

21. *An Indictment.*

Hic tu etiam dicere audebis: "Est in iudicibus ille familiaris meus, est paternus amicus ille." Non, ut quisque maxime est, quicum tibi aliquid sit, ita te in huiusmodi crimine maxime eius pudet? Paternus amicus est. Ipse pater si iudicaret, per deos immortales, quid facere posses, quum tibi haec diceret: Tu in provincia populi Romani praetor, quum tibi maritimum bellum esset administrandum, Mamertinis, ex foedere quam deberent navem, per triennium remisisti: tibi apud eosdem privatim navis oneraria maxima publice est aedificata: tu a civitatibus pecunias classis nomine coegisti: tu pretio remiges dimisisti: tu, quum navis esset a quaestore et ab legato capta praedonum, archipiratam ab omnium oculis removisti: tu, qui cives Romani esse dicerentur, qui a multis cognoscerentur securi

erire potuisti : tu tuam domum piratas abducere, in iudicium archipiratam domo producere ausus es : tu in provincia tam splendida, apud socios fidelissimos, cives Romanos honestissimos, non metu periculoque provinciae, dies continuos complures in iustitiae conviviiisque iacuisti : te per eos dies nemo domi tuae convenire, nemo in foro videre potuit : tu sociorum atque amicorum ad ea convivia matresfamilias adhibuisti : tu inter eiusmodi mulieres praetextatum tuum filium, nepotem meum, collocavisti, ut aetati maxime lubricae atque incertae exempla nequitiae parentis vita praeberet : tu praetor in provincia cum tunica pallioque purpureo visus es : tu propter amorem libidinemque tuam imperium navium legato populi Romani ademisti, Syracusano tradidisti : tui milites in provincia Sicilia frugibus frumentoque caruere : tua luxuria atque avaritia classis populi Romani a praedonibus capta et incensa est : post Syracusas conditas quem in portum numquam hostis accesserat, in eo, te praetore, primum piratae navigaverunt : neque haec tot tantaque dedecora dissimulatione tua neque oblivione hominum ac taciturnitate tegere voluisti, sed etiam navium praefectos sine ulla causa de complexu parentum suorum, hospitum tuorum ad mortem cruciatumque rapuisti : neque in parentum luctu atque lacrimis te mei nominis commemoratio mitigavit ; tibi hominum innocentium sanguis non modo voluptati, sed etiam quaestui fuit. Haec si tibi tuus parens diceret, posses ab eo veniam petere ? posses, ut tibi ignosceret, postulare ? *Cic., Verr., II. v. lii.*

22. *General Relief at the Death of Clodius.*

Fingi haec putatis, quae patent ? haec, quae nota sunt omnibus ? quae tenentur ? servorum exercitus illum in Urbe conscripturum fuisse, per quos totam rempublicam, resque privatas omnium possideret ? Quamobrem, si cruentum gladium tenens clamaret T. Annius : Adeste, quaeso, atque audite, cives : P. Clodium interfeci, eius furores, quos nullis iam legibus, nullis iudiciis frenare poteramus, hoc ferro et hac dextera a cervicibus vestris repuli, per me ut unum, ius, aequitas, leges, libertas, pudor, pudicitia in civitate manerent ; esset vero timendum, quonam modo id ferret civitas ! Nunc enim quis est, qui non probet ? qui non laudet ? qui non unum post hominum memoriam T. Annium plurimum reipublicae profuisse, maxima laetitia populum Romanum, cunctam Italiam, nationes omnes affecisse et dicat et sentiat ? Nequeo, vetera illa populi Romani gaudia quanta fuerint, iudicare. Multas tamen iam summorum impera-

torum clarissimas victorias aetas nostra vidit, quarum nulla neque tam diuturnam attulit laetitiam nec tantam. *Cic., Milo., xxviii. 76, 77.*

23. *A Last Appeal.*

Recordare igitur illum, M. Antoni, diem, quo dictaturam sustulisti. Pone ante oculos laetitiam senatus populique Romani: confer cum nundinatione tua tuorumque: tum intelliges, quantum inter laudem et lucrum intersit. Sed nimirum, ut quidam morbo aliquo et sensus stupore suavitatem cibi non sentiunt: sic libidinosi, avari, facinorosi verae laudis gustatum non habent. Sed, si te laus allicere ad recte faciendum non potest, ne metus quidem a foedissimis factis potest avocare? Iudicia non metuis. Si propter innocentiam, laudo: sin propter vim, non intelligis, qui isto modo iudicia non timeat, ei quid timendum sit? Respice, quaeso, aliquando rempublicam, M. Antoni: quibus ortus sis, non quibuscum vivas, considera: mecum, ut voles; cum republica redi in gratiam. Sed de te tu ipse videris: ego de me ipso profitebor. Defendi rempublicam adolescens, non deseram senex: contempsi Catilinae gladios, non pertimescam tuos. Quin etiam corpus libenter obtulerim, si repraesentari morte mea libertas civitatis potest: ut aliquando dolor populi Romani pariat, quod iamdiu parturit! Etenim si abhinc annos prope viginti hoc ipso in templo negavi posse mortem immaturam esse consulari, quanto verius nunc negabo seni? Mihi vero, patres conscripti, iam etiam optanda mors est, perfuncto rebus iis, quas adeptus sum quasque gessi. Duo modo haec opto, unum, ut moriens populum Romanum liberum relinquam: hoc mihi maius a diis immortalibus dari nihil potest: alterum, ut ita cuique eveniat, ut de republica quisque mereatur. *Cic., Phil., II. xlv. 115, xlvi. 118, 119.*

24. *The Dignity and Privileges of Roman Citizenship.*

Civem Romanum se esse dicebat. Si tu apud Persas aut in extrema India deprehensus, Verres, ad supplicium ducere: quid aliud clamitares, nisi te civem esse Romanum? et, si tibi ignoto apud ignotos, apud barbaros, apud homines in extremis atque ultimis gentibus positos, nobile et illustre apud omnes nomen tuae civitatis profuisset: ille, quisquis erat, quem tu in crucem rapiebas, qui tibi esset ignotus, quum civem se Romanum esse diceret, apud te praetorem, si non effugium, ne moram

quidem mortis mentione atque usurpatione civitatis assequi potuit? Homines tenues, obscuro loco nati, navigant; adeunt ad ea loca, quae numquam antea viderunt, ubi neque noti esse is, quo venerunt, neque semper cum cognitoribus esse possunt. Hac una tamen fiducia civitatis non modo apud nostros magistratus, qui et legum et existimationis periculo continentur, neque apud cives solum Romanos, qui et sermonis et iuris et multarum rerum societate iuncti sunt, fore se tutos arbitrantur: sed, quocumque venerint, hanc sibi rem praesidio sperant futuram. Tolle hanc spem, tolle hoc praesidium civibus Romanis: constitue nihil esse opis in hac voce, civis Romanus sum: posse impune praetorem, aut alium quemlibet, supplicium, quod velit, in eum constituere, qui se civem Romanum esse dicat; quod eum quis ignoret: iam omnes provincias, iam omnia regna, iam omnes liberas civitates, iam omnem orbem terrarum, qui semper nostris hominibus maxime patuit, civibus Romanis ista defensione praecluseris. *Cic., Verr., V. lxiv., lxv. 166-168.*

25. *Praises of Caesar's Clemency.*

Hunc tu igitur diem tuis maximis et innumerabilibus gratulationibus iure anteponis. Haec enim res unius est propria Caesaris: ceterae duce te gestae, magnae illae quidem, sed tamen multo magnoque comitatu. Huius autem rei tu idem et dux es, et comes: quae quidem tanta est, ut nulla tropaeis monumentisque tuis allatura finem sit aetas: nihil est enim opere aut manu factum, quod aliquando non conficiat et consumat vetustas: at vero haec tua iustitia et lenitas animi florescet quotidie magis, ita ut, quantum operibus tuis diuturnitas detrahet, tantum afferat laudibus. Et ceteros quidem omnes victores bellorum civilium iam ante aequitate et misericordia viceras: hodierno vero die te ipsum vicisti. Vereor, ne hoc, quod dicam, non perinde intelligi auditu possit, atque ipse cogitans sentio: ipsam victoriam vicisse videris, quum ea, quae illa erat adepta, victis remisisti. Nam quum ipsius victoriae conditione omnes victi occidissemus, clementiae tuae iudicio conservati sumus. Recte igitur unus invictus es, a quo etiam ipsius victoriae conditio visque devicta est. *Cic., Marcell., iv. 11.*

26. *Love of Glory.*

Atque, ut id libentius faciatis, iam me vobis, iudices, indicabo, et de meo quodam amore gloriae, nimis acri fortasse, verumtamen honesto, vobis confitebor. Nam, quas res nos in

consulatu nostro vobiscum simul pro salute huius urbis atque imperii et pro vita civium proque universa republica gessimus, attigit hic versibus atque inchoavit: quibus auditis, quod mihi magna res et iucunda visa est, hunc ad perficiendum hortatus sum. Nullam enim virtus aliam mercedem laborum periculorumque desiderat, praeter hanc laudis et gloriae; qua quidem detracta, iudices, quid est, quod in hoc tam exiguo vitae curriculo et tam brevi tantis nos in laboribus exerceamus? Certe, si nihil animus praesentiret in posterum, et si, quibus regionibus vitae spatium circumscriptum est, eisdem omnes cogitationes terminaret suas, nec tantis se laboribus frangeret, neque tot curis vigiliisque angeretur, neque toties de vita ipsa dimicaret. Nunc insidet quaedam in optimo quoque virtus, quae noctes et dies animum gloriae stimulis concitat, atque admonet, non cum vitae tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cum omni posteritate adaequandam. An vero tam parvi animi videamur esse omnes, qui in republica atque in his vitae periculis laboribusque versamur, ut, quum usque ad extremum spatium nullum tranquillum atque otiosum spiritum duxerimus, nobiscum simul moritura omnia arbitremur? An, quum statuas et imagines, non animorum simulacra, sed corporum, studiose multi summi homines reliquerint, consiliorum relinquere ac virtutum nostrarum effigiem non multo malle debemus, summis ingeniis expressam et politam? Ego vero omnia, quae gerebam, iam tum in gerendo spargere me ac disseminare arbitrabar in orbis terrae memoriam sempiternam. Haec vero sive a meo sensu post mortem abfutura est, sive, ut sapientissimi homines putaverunt, ad aliquam mei partem pertinebit, nunc quidem certe cogitatione quadam speque delector. *Cic., Arch., xi., xii. 28-30.*

27. Cicero bewails Hortensius.

Augebat etiam molestiam, quod magna sapientium civium bonorumque penuria vir egregius coniunctissimusque mecum consiliorum omnium societate, alienissimo reipublicae tempore extinctus et auctoritatis et prudentiae suae triste nobis desiderium reliquerat; dolebamque, quod non, ut plerique putabant, adversarium aut obtrectatorem laudum mearum, sed socium potius et consortem gloriosi laboris amiseram. Etenim, si in leviorum artium studio memoriae proditum est, poetas nobiles poetarum aequalium morte doluisse; quo tandem animo eius interitum ferre debui, cum quo certare erat gloriosius, quam

omnino adversarium non habere? quum praesertim non modo numquam sit aut illius a me cursus impeditus aut ab illo meus; sed contra semper alter ab altero adiutus et communicando et monendo et favendo. Sed, quoniam perpetua quadam felicitate usus ille cessit e vita, suo magis quam suorum civium tempore, et tum occidit, quum lugere facilius rempublicam posset, si viveret, quam iuvare, vixitque tamdiu, quam licuit in civitate bene beateque vivere: nostro incommodo detrimentoque, si est ita necesse, doleamus; illius vero mortis opportunitatem benevolentia potius, quam misericordia prosequamur, ut, quotiescumque de clarissimo et beatissimo viro cogitemus, illum potius, quam nosmetipsos diligere videamur. Nam, si id dolemus, quod eo iam frui nobis non licet, nostrum est id malum; quod modice feramus, ne id non ad amicitiam, sed ad domesticam utilitatem referre videamur: sin, tamquam illi ipsi acerbitatis aliquid acciderit, angimur, summam eius felicitatem non satis grato animo interpretamur. Etenim si viveret Q. Hortensius, cetera fortasse desideraret una cum reliquis bonis et fortibus civibus; hunc aut praeter ceteros aut cum paucis sustineret dolorem, quum forum populi Romani, quod fuisset quasi theatrum illius ingenii, voce erudita et Romanis Graecisque auribus digna spoliatum atque orbatum videret. *Cic., Brut., i. 2, ii. 6.*

28. *Curio's Address to his Soldiers.*

Desertos enim se ac proditos a vobis dicunt et prioris sacramenti mentionem faciunt. Vosne vero L. Domitium, an vos L. Domitius deseruit? Nonne extremam pati fortunam paratos proiecit ille? non sibi, clam vobis, salutem fuga petivit? non, proditi per illum, Caesaris beneficio estis conservati? Sacramento quidem vos tenere qui potuit, quum, proiectis fascibus et deposito imperio, privatus et captus ipse in alienam venisset potestatem? Relinquitur nova religio, ut, eo neglecto sacramento, quo nunc tenemini, respiciatis illud, quod deditione ducis et capitis deminutione sublatum est. At, credo, si Caesarem probatis, in me offenditis, qui de meis in vos meritis praedicaturus non sum, quae sunt adhuc et mea voluntate et vestra exspectatione leviora; sed tamen sui laboris milites semper eventu belli praemia petiverunt: qui qualis sit futurus, ne vos quidem dubitatis. Diligentiam quidem nostram, aut quem ad finem adhuc res processit, fortunamque cur praeteream? An poenitet vos, quod salvum atque incolumem exercitum, nulla omnino nave desiderata, transduxerim? quod classem hostium

primo impetu adveniens profligaverim? quod bis per biduum equestri proelio superaverim? quod ex portu sinuque adversariorum ducentas naves onerarias abduxerim, eoque illos compulerim, ut neque pedestri itinere, neque navibus commeatu iuvare possint? Hac vos fortuna atque his ducibus repudiatis, Corfiniensem igominiam, an Italiae fugam, an Hispaniarum dediti-onem, an Africi belli praeiudicia sequimini? Equidem me Caesaris militem dici volui: vos me imperatoris nomine adpellavistis. Cuius si vos poenitet, vestrum vobis beneficium remitto; mihi meum restituite nomen; ne ad contumeliam honorem dedisse videamini. *Curio, Ap. Caes., B. C., ii. 32.*

29. *Punishment should be guided by Reason.*

Plerique eorum, qui ante me sententias dixerunt, composite atque magnifice casum reipublicae miserati sunt: quae belli saevitia esset, quae victis acciderent, enumerare; rapi virgines, pueros; divelli liberos a parentum complexu: matres familiarum pati, quae victoribus collibuissent: fana atque domos exspoliari; caedem, incendia fieri; postremo armis, cadaveribus, cruore atque luctu omnia compleri. Sed, per Deos immortalis! quo illa oratio pertinuit? an, uti vos infestos coniurationi faceret? Scilicet quem res tanta atque tam atrox non permovit, eum oratio accendit. Non ita est; neque cuiquam mortalium iniuriae suae parvae videntur: multi eas gravius aequo habuere. Sed aliis alia licentia est, Patres conscripti. Qui demissi in obscuro vitam agunt, si quid iracundia deliquere, pauci sciunt; fama atque fortuna eorum pares sunt: qui magno imperio praediti in excelso aetatem agunt, eorum facta cuncti mortales novere. Ita in maxuma fortuna minuma licentia est; neque studere, neque odisse, sed minime irasci decet, quae apud alios iracundia dicitur, ea in imperio superbia atque crudelitas adpellatur. Equidem ego sic existumo, Patres conscripti, omnis cruciatus minores, quam facinora illorum esse; sed plerique mortales postrema meminere, et in hominibus impiis, sceleris eorum oblii, de poena disserunt, si ea paullo severior fuerit. *Caesar, ap. Sall. Cat., li.*

30. *Cato bewails the Age.*

Quare vanum equidem hoc consilium est, si periculum ex illis metuit; sin in tanto omnium metu solus non timet, eo magis

refert, me mihi atque vobis timere. Quare, quum de P. Lentulo ceterisque statuētis, pro certo habetote, vos simul de exercitu Catilinae et de omnibus coniuratis decernere. Quanto vos attentius ea agetis, tanto illis animus infirmior erit; si paullulum modo vos languere viderint, iam omnes feroces aderunt. Nolite existumare, maiores nostros armis rempublicam ex parva magnam fecisse. Si ita res esset, multo pulcherrumam eam nos haberemus: quippe sociorum atque civium, praeterea armorum atque equorum maior nobis copia, quam illis, est. Sed alia fuere, quae illos magnos fecere; quae nobis nulla sunt: domi industria, foris iustum imperium; animus in consulendo liber, neque delicto neque lubrici obnoxius. Pro his nos habemus luxuriam atque avaritiam; publice egestatem, privatim opulentiam; laudamus divitias, sequimur inertiam; inter bonos et malos discrimen nullum; omnia virtutis praemia ambitio possidet. Neque mirum; ubi vos separatim sibi quisque consilium capitis, ubi domi voluptatibus, hic pecuniae aut gratiae servitis, eo fit, ut impetus fiat in vacuam rempublicam. *Cato, Ap. Sall., Cat., lii.*

31. *Merit is the True Title to Nobility.*

Comparete nunc, Quirites, me hominem novum cum illorum superbia. Quae illi audire et legere solent, eorum partim vidi, alia egomet gessi: quae illi literis, ea ego militando didici. Nunc vos existumate, facta an dicta pluris sint. Contemnunt novitatem meam, ego illorum ignaviam; mihi fortuna, illis probra obiectantur. Quamquam ego naturam unam et communem omnium existumo, sed fortissimum quemque generosissimum esse. Ac si iam ex patribus Albini aut Bestiae quaeri posset, mēne an illos ex se gigni maluerint, quid responsuros creditis, nisi, sese liberos quam optimos voluisse? Quodsi iure me despiciunt, faciant idem maioribus suis, quibus, uti mihi, ex virtute nobilitas coepit. Invident honori meo; ergo invideant labori, innocentiae, periculis etiam meis, quoniam per haec illum cepi. Non possum fidei causa imagines neque triumphos aut consulatus maiorum meorum ostentare; at, si res postulet, hastas, vexillum, phaleras, alia militaria dona; praeterea cicatrices adverso corpore. Hae sunt meae imagines, haec mea nobilitas, non hereditate relicta, ut illa illis, sed quae egomet plurimis meis laboribus et periculis quaesivi. Non sunt composita mea verba; parvi id facio; ipsa se virtus satis ostendit; illis artificio opus est, ut turpia facta oratione tegant. Neque literas Graecas didici: parum placebat eas discere, quippe quae ad virtutem

doctoribus nihil profuerunt. At illa, multo optuma reipublicae, doctus sum : hostem ferire ; praesidia agitare ; nihil metuere, nisi turpem famam ; hiemem et aestatem iuxta pati : humi requiescere ; eodem tempore inopiam et laborem tolerare. His ego praeceptis milites hortabor : neque illos arcte colam, me opulenter ; neque gloriam meam laborem illorum faciam. Hoc est utile, hoc civile imperium. *Marius, ap. Sall. Jug., lxxxv.*

32. *Ariadne reproaches Theseus for his Perfidy.*

Siccine me patriis avectam, perfide, ab oris,
 Perfide, deserto liquisti in litore, Theseu ?
 Siccine discedens, neglecto numine divum,
 Immemor ah ! devota domum periuria portas ?
 Nullane res potuit crudelis flectere mentis
 Consilium ? tibi nulla fuit clementia praesto,
 Immite ut nostri vellet miserescere pectus ?
 At non haec quondam nobis promissa dedisti
 Voce : mihi non hoc miserae sperare iubebas :
 Sed connubia laeta, sed optatos hymenaeos.
 Quae cuncta aerii discerpunt irrita venti.
 Iam iam nulla viro iuranti femina credat,
 Nulla viri speret sermones esse fideles :
 Queis dum aliquid cupiens animus praegestit apisci,
 Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt :
 Sed simul ac cupidae mentis satiata libido est,
 Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.
 Certe ego te in medio versantem turbine leti
 Eripui, et potius germanum amittere crevi,
 Quam tibi fallaci supremo in tempore deessem.
 Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibusque
 Praeda, neque iniecta tumulabor mortua terra.
 Quaenam te genuit sola sub rupe leaena ?
 Quod mare conceptum spumantibus exspuit undis ?
 Quae Syrtis, quae Scylla rapax, quae vasta Charybdis,
 Talia qui reddis pro dulci praemia vita ?

Catull., lxiv. 132-157.

33. *Her Grief gives way to Anger.*

Iuppiter omnipotens, utinam ne tempore primo
 Gnosia Cecropiae tetigissent litora puppes :

Indomito nec dira ferens stipendia tauro
 Perfidus in Cretam religasset navita funem :
 Nec malus hic, celans dulci crudelia forma
 Consilia, in nostris requiescet sedibus hospes !
 Nam quo me referam ? quali spe perdita nitar ?
 Idaeosne petam montes ? at gurgite lato
 Discernens ponti truculentum dividit aequor.
 An patris auxilium sperem ? quemne ipsa reliqui,
 Respersum iuvenem fraterna caede secuta ?
 Coniugis an fido consoler memet amore ?
 Quine fugit, lentos incurvans gurgite remos ?
 Praeterea nullo litus, nullo insula tecto :
 Nec patet egressus, pelagi cingentibus undis.
 Nulla fugae ratio, nulla spes : omnia muta,
 Omnia sunt deserta, ostentant omnia letum.
 Non tamen ante mihi languescent lumina morte,
 Nec prius a fesso secedent corpore sensus,
 Quam iustam a divis exposcam prodita multam,
 Caelestumque fidem postrema comprecser hora.
 Quare, facta virum multantes vindice poena
 Eumenides, quibus anguino redimita capillo
 Frons expirantis praeportat pectoris iras,
 Huc huc adventate, meas audite querelas ;
 Quas ego, vae miserae ! extremis proferre medullis
 Cogor inops, ardens, amenti caeca furore.
 Quae quoniam verae nascuntur pectore ab imo,
 Vos nolite pati nostrum vanescere luctum,
 Sed quali solam Theseus me mente reliquit,
 Tali mente, deae, funestet seque suosque."

Catull., lxiv. 171-201.

34. *On his Brother's Death.*

Etsi me assiduo confectum cura dolore
 Sevocat a doctis Hortale, virginibus,
 Nec potis est dulcis Musarum expromere fetus
 Mens animi ; tantis fluctuat ipsa malis ;
 Namque mei nuper Lethaeo gurgite fratris
 Pallidulum manans alluit unde pedem ;
 Troia Rhoeteo quem subter litore tellus
 Ereptum nostris obterit ex oculis.
 Alloquar ? audiero nunquam tua facta loquentem ?
 Nunquam ego te, vita frater amabilior,

Adspiciam posthac? at certe semper amabo,
 Semper maesta tua carmina morte canam;
 Qualia sub densis ramorum concinit umbris
 Daulias, absumpti fata gemens Ityli.
 Sed tamen in tantis maeroribus, Hortale, mitto
 Haec expressa tibi carmina Battiadae,
 Ne tua dicta vagis nequicquam credita ventis
 Effluxisse meo forte putes animo:
 Ut missum sponsi furtivo munere malum
 Procurrit casto virginis e gremio,
 Quod miserae oblitae molli sub veste locatum,
 Dum adventu matris prosilit, excutitur:
 Atque illud prono praeceps agitur decursu,
 Huic manat tristi conscius ore rubor.

Catull., lxxv.

35. *Laberius resents an indignity put upon him by Caesar.*

Necéssitas, cuius cúrsus transversí ímpetum
 Voluérent multi effúgere pauci pótuerunt,
 Quo mé detrusit paéne extremis sénsibus!
 Quem núllo ambitio, núllo unquam largítio,
 Nullús timor, vis núllo, nulla auctóritas
 Movére potuit ín iuventa dé statu,
 Ecce ín senecta ut fácte labefécit loco
 Viri éxcellentis ménte clemente édita
 Summíssa placide blándiloquens orátio!
 Etenim ípsi di negáre cui nil pótuerunt,
 Hominém me denegáre quis possét pati?
 Ego bís tricenís ánnis actis síne nóta
 Equés Romanus é lare egressús meo
 Domúm revertar mímus. Nimirum hóc die
 Unó plus vixi míhi quam vivendúm fuit.
 Fortúna, inmoderata ín bono aequé atque ín malo,
 Si tíbi erat libitum líterarum laúdibus
 Floréns cacumen nóstrae famae frángere,
 Cur cúm vígebam mémbris praeviridántibus,
 Satis fácere populo et táli cum poterám viro
 Non fléxibilem me cóncurvasti ut cárperes?
 Nuncíne me deícis? quo? quid ad scenam ádfero?
 Decórem formae an dígnitatem córporis,
 Anímí virtutem an vócis iucundaé sonum?
 Ut hédera serpens víres arboreás necat,

Ita me vetustas ámplexu annorum énecat:
Sepúlcri similis níl nisi nomen rétimeo.

Laber. Incert. Prol., ap. Macrob. Sat., ii. 7.

36. *A Gnat's Ghost bewails its Untimely Death.*

Inquit: Quid meritus, ad quae delatus acerbas
Cogor adire vices? Tua dum mihi carior ipsa
Vita fuit vita, rapior per inania ventis.
Tu lentus refoves iucunda membra quiete,
Ereptus tetrís e cladibus: at mea Manes
Viscera Lethaeas cogunt transnare per undas;
Praeda Charontis agor. Viden' ut flagrantia taedis
Lumina collucent infestis omnia templis;
Obvia Tisiphone, serpentibus undique comta,
Et flammás et saeva quatit mihi verbera poenae,
Cerberus et diris flagrat latratibus ora,
Anguibus hinc atque hinc horrent cui colla reflexis,
Sanguineique micant ardorem luminis orbes.
Heu! quid ab officio digressa est gratia, cum te
Restitui superis leti iam limine ab ipso?
Praemia sunt pietatis ubi? Pietatis honores
In vanas abiere vices: et rure recessit
Iustitiae prior illa fides: instantia vidi
Alterius, sine respectu mea fata relinquens,
Ad pariles agor eventus; fit poena merenti;
Poená fit exitium: modo sit dum grata voluntas!
Exsistat par officium! Feror avia carpens,
Avia Cimmericos inter distantia lucos:
Quem circa tristes densentur in omnia poenae.

Virg., Cul., 209-232.

37. *The Misery of Exile.*

Fortunate senex, hic, inter flumina nota
Et fontes sacros, frigus captabis opacum!
Hinc tibi, quae semper, vicino ab limite sepes,
Hyblaeis apibus florem depasta salicti,
Saepe levi somnum suadebit inire susurro.
Hinc alta sub rupe canet frondator ad auras;
Nec tamen interea raucae, tua cura, palumbes,
Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.

• • • • •

At nos hinc alii sitientes ibimus Afros :
 Pars Sythiam et rapidum Cretae veniemus Oaxen,
 Et penitus toto divisos orbe Britannos.
 En, unquam patrios longo post tempore fines,
 Pauperis et tuguri congestum cespite culmen,
 Post aliquot, mea regna, videns mirabor aristas ?
 Impius haec tam culta novalia miles habebit ?
 Barbarus has segetes ? En, quo discordia cives
 Produxit miseros ! en, quis consevimus agros !
 Inserere nunc Meliboee, piros, pone ordine vites.
 Ite meae, felix quondam pecus, ite capellae.
 Non ego vos posthac, viridi proiectus in antro,
 Dumosa pendere procul de rupe videbo ;
 Carmina nulla canam ; non, me pascente, capellae,
 Florentem cytisum et salices carpetis amaras.

Virg., Ecl., i. 46-58, 65-78.

38. *A Prophecy.*

Talia saecula, suis dixerunt, currite, fusis
 Concordes stabili fatorum numine Parcae.
 Adgredero o magnos (aderit iam tempus) honores,
 Cara deum suboles, magnum Iovis incrementum !
 Adspice convexo nutantem pondere mundum,
 Terrasque, tractusque maris, coelumque profundum,
 Adspice, venturo laetantur ut omnia saeclo.
 O mihi tam longae maneat pars ultima vitae,
 Spiritus et, quantum sat erit tua dicere facta.
 Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,
 Nec Linus ; huic mater quamvis atque huic pater adsit :
 Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo.
 Pan etiam, Arcadia mecum si iudice certet,
 Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum.
 Incipe, parve puer, risu cognoscere matrem :
 Matri longa decem tulerunt fastidia menses.
 Incipe, parve puer : cui non riserunt parentes, *el*
 Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est.

Virg., Ecl., iv. 46-63.

39. *Venus appears to Aeneas, and shows him that the Fall of Troy is decreed by Heaven.*

Talia iactabam, et furiata mente ferebar,
 Quum mihi se, non ante oculis tam clara, videndam

Obtulit, et pura per noctem in luce refulsit
 Alma parens, confessa deam, qualisque videri
 Caelicolis, et quanta, solet; dextraque prehensum
 Continuit, roseoque haec insuper addidit ore:
 Nate, quis indomitas tantus dolor excitat iras?
 Quid furis? aut quonam nostri tibi cura recessit?
 Non prius adspicies, ubi fessum aetate parentem
 Liqueris Anchisen? superet coniunxne Creüsa,
 Ascaniusque puer? quos omnes undique Graiae
 Circum errant acies, et, ni mea cura resistat,
 Iam flammae tulerint, inimicus et hauserit ensis.
 Non tibi Tyndaridis facies invisa Lacaenae,
 Culpatusve Paris; divum inclementia, divum,
 Has evertit opes, sternitque a culmine Troiam.
 Adspice: namque omnem, quae nunc obducta tuenti
 Mortalis hebetat visus tibi, et humida circum
 Caligat, nubem eripiam; tu ne qua parentis
 Iussa time, neu praeceptis parere recusa.
 Hic, ubi disiectas moles avulsaque saxis
 Saxa vides, mixtoque undantem pulvere fumum,
 Neptunus muros magnoque emota tridenti
 Fundamenta quatit, totamque ab sedibus urbem
 Eruit; hic Iuno Scaetas saevissima portas
 Prima tenet, sociumque furens a navibus agmen,
 Ferro accincta, vocat.
 Iam summas arces Tritonia, respice, Pallas
 Insedit, nimbo effulgens, et Gorgone saeva.
 Ipse pater Danaïs animos viresque secundas
 Sufficit; ipse deos in Dardana suscitât arma.
 Eripe, nate, fugam, finemque impone labori.
 Nusquam abero, et tutum patrio te limine sistam.
 Dixerat, et spissis noctis se condidit umbris.
 Apparent dirae facies, inimicaque Troiae
 Numina magna deum.

Virg., Aen., ii. 588-622.

40. *Dido upbraids Aeneas for attempting to desert her secretly.*

Dissimulare etiam sperasti, perfide, tantum
 Posse nefas, tacitusque mea decedere terra?
 Nec te noster amor, nec te data dextera quondam,
 Nec moritura tenet crudeli funere Dido?
 Quin etiam hiberno moliris sidere classem,

Et mediis properas Aquilonibus ire per altum,
 Crudelis! Quid? si non arva aliena domosque
 Ignotas peteres, et Troia antiqua maneret,
 Troia per undosum peteretur classibus aequor?
 Mene fugis? Per ego has lacrimas dextramque tuam te,
 Quando aliud mihi iam miserae nihil ipsa reliqui,
 Per connubia nostra, per inceptos Hymenaeos,
 Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quidquam
 Dulce meum: miserere domus labentis, et istam,
 Oro, si quis adhuc precibus locus, exue mentem.
 Te propter Libycae gentes Nomadumque tyranni
 Odere; infensi Tyrii; te propter eundem
 Extinctus pudor, et, qua sola sidera adibam,
 Fama prior. Cui me moribundam deseris, hospes?
 Hoc solum nomen quoniam de coniuge restat.
 Quid moror? an, mea Pygmalion dum moenia frater
 Destruat, aut captam ducat Gaetulus Iarbas?
 Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
 Ante fugam suboles, si quis mihi parvulus aula
 Luderet Aeneas, qui te tamen ore referret,
 Non equidem omnino capta ac deserta viderer.

Virg., Aen., iv. 305-330.

41. *Seeing him inflexible, her anger bursts forth.*

Talia dicentem iamdudum aversa tuetur,
 Huc illuc volvens oculos, totumque pererrat
 Luminibus tacitis; et sic accensa profatur:
 Nec tibi diva parens, generis nec Dardanus auctor,
 Perfide; sed duris genuit te cautibus horrens
 Caucasus, Hyrcanaeque admorunt ubera tigres.
 Nam quid dissimulo? aut quae me ad maiora reservo?
 Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?
 Num lacrimas victus dedit, aut miseratus amantem est?
 Quae quibus anteferam? Iam iam nec maxima Iuno,
 Nec Saturnius haec oculis pater adspicit aequis.
 Nusquam tuta fides. Eiectum litore, egentem
 Excepi, et regni demens in parte locavi;
 Amissam classem, socios a morte reduxi;
 (Heu furiis incensa feror!) nunc augur Apollo,
 Nunc Lyciae sortes, nunc et Iove missus ab ipso
 Interpres divum fert horrida iussa per auras.
 Scilicet is superis labor est, ea cura quietos

Sollicitat. Neque te teneo, neque dicta refello.
 I, sequere Italiam ventis, pete regna per undas.
 Spero equidem mediis, si quid pia numina possunt,
 Supplicia hausurum scopulis, et nomine Dido
 Saepe vocaturum. Sequar atris ignibus absens,
 Et, quum frigida mors anima seduxerit artus,
 Omnibus umbra locis adero. Dabis, improbe, poenas;
 Audiam, et haec Manes veniet mihi fama sub imos.
Virg., Aen., iv. 362-387.

42. *The Visions of a troubled Spirit.*

Tum vero infelix fatis exterrita Dido
 Mortem orat; taedet coeli convexa tueri.
 Quo magis inceptum peragat, lucemque relinquat,
 Vidit, turicremis quum dona imponeret aris,
 (Horrendum dictu) latices nigrescere sacros,
 Fusaque in obscenum se vertere vina cruorem.
 Hoc visum nulli, non ipsi effata sorori.
 Praeterea fuit in tectis de marmore templum
 Coniugis antiqui, miro quod honore colebat,
 Velleribus niveis et festa fronde revinctum.
 Hinc exaudiri voces et verba vocantis
 Visa viri, nox quum terras obscura teneret;
 Solaque culminibus ferali carmine bubo
 Saepe queri, et longas in fletum ducere voces.
 Multaque praeterea vatum praedicta priorum
 Terribili monitu horrificant. Agit ipse furem
 In somnis ferus Aeneas; semperque relinqui
 Sola sibi, semper longam incomitata videtur
 Ire viam, et Tyrios deserta quaerere terra:
 Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheus,
 Et solem geminum, et duplices se ostendere Thebas;
 Aut Agamemnonius scenis agitata Orestes,
 Armata facibus matrem et serpentibus atris
 Quum fugit, ultricesque sedent in limine Dirae.
Virg., Aen., iv. 450-473.

43. *Grief in the stillness of Night.*

Nox erat, et placidum carpebant fessa soporem
 Corpora per terras, silvaeque et saeva quierant
 2 N

Aequora, quum medio volvuntur sidera lapsu,
 Quum tacet omnis ager, pecudes, pictaeque volucres,
 Quaeque lacus late liquidos, quaeque aspera dumis
 Rura tenent, somno positae sub nocte silenti.
 At non infelix animi Phoenissa, neque unquam
 Solvitur in somnos, oculisve aut pectore noctem
 Accipit. Ingeminant curae, rursusque resurgens
 Saevit amor, magnoque irarum fluctuat aestu.
 Sic adeo insistit, secumque ita corde volutat:
 En, quid ago? rursusne procos irrita priores
 Experiar, Nomadumque petam connubia supplex,
 Quos ego sim toties iam dedignata maritos?
 Iliacas igitur classes atque ultima Teucrum
 Iussa sequar? quiane auxilio iuvat ante levatos,
 Et bene apud memores veteris stat gratia facti?
 Quis me autem (fac velle) sinet? ratibusve superbis
 Invisam accipiet? Nescis, heu perdita! necdum
 Laomedontaeae sentis periuria gentis?
 Quid tum? sola fuga nautas comitabor ovantes?
 An Tyriis omnique manu stipata meorum
 Inferar, et quos Sidonia vix urbe revelli,
 Rursus agam pelago, et ventis dare vela iubebo?
 Quin morere, ut merita es, ferroque averte dolorem.
 Tu, lacrimis evicta meis, tu prima furentem
 His, germana, malis oneras, atque obiicis hosti.
 Non licuit thalami expertem sine crimine vitam
 Degere, more ferae, tales nec tangere curas!
 Non servata fides, cineri promissa Sychaeo!

Virg., Aen., iv. 522-552.

44. *Juno inveighs against the Trojans.*

Heu stirpem invisam, et fatis contraria nostris
 Fata Phrygum! Num Sigeis occumbere campis,
 Num capti potuere capi? num incensa cremavit
 Troia viros? Medias acies mediosque per ignes
 Invenere viam. At, credo, mea numina tandem
 Fessa iacent, odiis aut exsaturata quievi?
 Quin etiam patria excussos infesta per undas
 Ausa sequi, et profugis toto me opponere ponto.
 Absumtae in Teucros vires caelique marisque.
 Quid Syrtes aut Scylla mihi, quid vasta Charybdis
 Profuit? Optato conduntur Thybridis alveo,

Securi pelagi atque mei. Mars perdere gentem
Immanem Lapithum valuit; concessit in iras
Ipse deum antiquam genitor Calydonia Dianae;
Quod scelus aut Lapithas tantum, aut Calydonia merentem?
Ast ego, magna Iovis coniunx, nil linquere inausum
Quae potui infelix, quae memet in omnia verti,
Vincor ab Aenea! Quod si mea numina non sunt
Magna satis: dubitem haud equidem implorare, quod
usquam est.

Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo.
Non dabitur regnis, esto, prohibere Latinis,
Atque immota manet fati Lavinia coniunx:
At trahere, atque moras tantis licet addere rebus:
At licet amborum populos excindere regum.
Hac gener atque socer coëant mercede suorum.
Sanguine Troiano et Rutulo dotabere, virgo;
Et Bellona manet te pronuba. Nec face tantum
Cisseis praegnans ignes enixa iugales;
Quin idem Veneri partus suus, et Paris alter,
Funestaeque iterum recidiva in Pergama taedae.

Virg., Aen., vii. 293-322.

45. *The Mother of Euryalus laments the Death of her Son.*

Hunc ego te, Euryale, adspicio? tune, illa senectae
Sera meae requies, potuisti linquere solam,
Crudelis? nec te, sub tanta pericula missum,
Affari extremum miserae data copia matri?
Heu, terra ignota canibus date praeda Latinis
Alitibusque iaces! nec te tua funera mater
Produxi, pressive oculos, aut vulnera lavi,
Veste tegens, tibi quam noctes festina diesque
Urgebam, et tela curas solabar aniles.
Quo sequar? aut quae nunc artus, avulsaque membra,
Et funus lacerum tellus habet? Hoc mihi de te,
Nate, refers? hoc sum terraque marique secuta?
Figite me, si qua est pietas, in me omnia tela
Coniicite, o Rutuli; me primam absumite ferro;
Aut tu, magne pater divum, miserere, tuoque
Invisum hoc detrude caput sub Tartara telo:
Quando aliter nequeam crudelem abrumperé vitam.

Virg., Aen., ix. 479-495.

46. *Numanus taunts the Trojans with Effeminacy.*

Non pudet obsidione iterum valloque teneri,
 Bis capti Phryges, et morti praetendere muros?
 En, qui nostra sibi bello connubia poscunt!
 Quis deus Italiam, quae vos dementia adegit?
 Non hic Atridae, nec fandi fictor Ulixes.
 Durum ab stirpe genus, natos ad flumina primum
 Deferimus, saevoque gelu duramus et undis;
 Venatu invigilant pueri, silvasque fatigant;
 Flectere ludus equos, et spicula tendere cornu.
 At patiens operum parvoque assueta iuventus
 Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello.
 Omne aevum ferro teritur, versaue iuvenecum
 Terga fatigamus hasta: nec tarda senectus
 Debilitat vires animi, mutatque vigorem.
 Canitiem galea premimus; semperque recentes
 Comportare iuvat praedas, et vivere rapto.
 Vobis picta croco et fulgenti murice vestis:
 Desidia cordi; iuvat indulgere choreis;
 Et tunicae manicas, et habent redimicula mitrae.
 O vere Phrygiae, neque enim Phryges, ite per alta
 Dindyma, ubi assuetis bifoem dat tibia cantum.
 Tympana vos buxusque vocat Berecynthia Matris
 Idaeae, sinite arma viris, et cedite ferro.
Virg., Aen., ix. 595-617.

47. *Lament of Evander over his Son.*

Non haec, o Palla, dederas promissa parenti.
 Cautius ut saevo velles te credere Marti!
 Haud ignarus eram, quantum nova gloria in armis
 Et praedulce decus primo certamine posset.
 Primitiae iuvenis miserae! bellicque propinqui
 Dura rudimenta! et nulli exaudita deorum
 Vota precesque meae! tuque, o sanctissima coniunx,
 Felix morte tua, neque in hunc servata dolorem.
 Contra ego vivendo vici mea fata, superstes
 Restarem ut genitor. Troum socia arma secutum
 Obruerent Rutuli telis! animam ipse dedissem,
 Atque haec pompa domum me, non Pallanta, referret!
 Nec vos arguerim, Teucrici, nec foedera, nec, quas

Iunximus hospitio, dextras ; sors ista senectae
 Debita erat nostrae. Quod si immatura manebat
 Mors natum : caesis Volscorum millibus ante,
 Ducentem in Latium Teucros, cecidisse iuvabit.
 Quin ego non alio digner te funere, Palla,
 Quam pius Aeneas, et quam magni Phryges, et quam
 Tyrrhenique duces, Tyrrhenum exercitus omnis.
 Magna tropaea ferunt, quos dat tua dextera leto.
 Tu quoque nunc stares immanis truncus in armis,
 Esset par aetas et idem si robur ab annis,
 Turne. Sed infelix Teucros quid demoror armis ?
 Vadite, et haec memores regi mandata referte :
 Quod vitam moror invisam, Pallante peremto,
 Dextera causa tua est, Turnum gnatoque patrique
 Quam debere vides. Meritis vacat hic tibi solus
 Fortunaque locus. Non vitae gaudia quaero ;
 Nec fas : sed nato Manes perferre sub imos.

Virg., Aen., xi. 152-181.

48. *Horace to Virgil on Quintilius' Death.*

Quis desiderio sit pudor aut modus
 Tam cari capitis ? Praecepit lugubres
 Cantus, Melpomene, cui liquidam Pater
 Vocem cum cithara dedit.

Ergo Quinctilium perpetuus sopor
 Urget ? cui pudor et iustitiae soror,
 Incorrupta fides, nudaque veritas,
 Quando ullum invenient parem ?

Multis ille bonis flebilis occidit :
 Nulli flebilior, quam tibi, Virgili.
 Tu frustra pius, heu ! non ita creditum
 Poseis Quinctilium deos.

Quod si Threicio blandius Orpheo
 Auditam moderere arboribus fidem,
 Non vanae redeat sanguis imagini,
 Quam virga semel horrida,

Non lenis precibus fata recludere,
 Nigro compulerit Mercurius gregi.

Durum ! sed levius fit patientia,
 Quidquid corrigere est nefas.

Hor., Od., I. xxiv.

49. *A Faithful Lover.*

Ibitis Aegeas sine me, Messala, per undas,
 O utinam memores ipse cohorsque mei !
 Me teret ignotis aegrum Phaeacia terris :
 Abstineas avidas Mors precor, atra manus.
 Abstineas Mors atra, precor : non hic mihi mater,
 Quae legat in maestos ossa perusta sinus ;
 Non soror, Assyrios cineri qui dedat odores,
 Et fleat effusis ante sepulcra cor^{no}his ;
 Delia non usquam, quae, me quum mitteret urbe,
 Dicitur ante omnes consuluisse deos.
 Illa sacras pueri sortes ter sustulit : illi
 Rettulit e triviis omina certa puer.
 Cuncta dabant reditus : tamen est deterrita nunquam,
 Quin fleret, nostras respiceretque vias.
 Ipse ego solator, quum iam mandata dedissem,
 Quaerebam tardas anxius usque moras.
 Aut ego sum causatus aves aut omina dira,
 Saturni aut sacram me tenuisse diem.
 O quoties, ingressus iter, mihi tristia dixi
 Offensum in porta signa dedisse pedem !
 Audeat invito ne quis discedere Amore ;
 Aut sciat egressum se prohibente deo.

Tibull., El., I. iii. 1-22.

50. *Faithlessness will not go unpunished.*

Quid mihi, si fueras miseros laesurus amores,
 Foedera per divos, clam violanda, dabas ?
 Ah miser ! etsi quis primo periuria celat,
 Sera tamen tacitis Poena venit pedibus.
 Parcite, caelestes ; aequum est impune licere
 Numina formosis laedere vestra semel.
 Lucra petens habili tauros adiungit aratro
 Et durum terrae rusticus urget opus.
 Lucra petituras freta per parentia ventis
 Ducunt instabiles sidera certa rates.

Muneribus meus est captus puer; at deus illa
 In cinerem et liquidas munera vertat aquas.
 Iam mihi persolvēt poenas, pulvisque decorem
 Detrahet et ventis horrida facta coma.
 Uretur facies, urentur sole capilli,
 Deteret invalidos et via longa pedes.
 Admonui quoties : "auro ne pollue formam !
 Saepe solent auro multa subesse mala.
 Divitis captus si quis violavit amorem,
 Asperaque est illi difficilisque Venus.
 Ure meum potius flamma caput, et pete ferro
 Corpus, et intorto verberare terga seca.
 Nec tibi celandi spes sit, peccare paranti.
 Est deus, occultos qui vetat esse dolos."
Tibull., El., I. ix. 1-24.

51. *A Lover repents having left his Mistress.*

Et merito, quoniam potui fugisse puellam,
 Nunc ego desertas adloquor Alcyonas.
 Nec mihi Cassiope solito visura carinam est,
 Omniaque ingrato litore vota cadunt.
 Quin etiam absenti prosunt tibi, Cynthia, venti;
 Adspice, quam saevas increpet aura minas.
 Nullane placatae veniet fortuna procellae?
 Haecceine parva meum funus arena teget?
 Tu tamen in melius saevas converte querelas;
 Sat tibi sit poenae nox et iniqua vada.
 An poteris siccis mea fata reponere ocellis?
 Ossaque nulla tuo nostra tenere sinu?
 Ah pereat, quicumque rates et vela paravit
 Primus, et invito gurgite fecit iter.
 Nonne fuit melius dominae pervincere mores,
 (Quamvis dura, tamen rara puella fuit)
 Quam sic ignotis circumdata litora silvis
 Cernere, et optatos quaerere Tyndaridas?
 Illic si qua meum sepelissent fata dolorem,
 Ultimus et posito staret amore lapis,
 Illa meo caros donasset funere crines;
 Molliter et tenera poneret ossa rosa:
 Illa meum extremo clamasset pulvere nomen,
 Tum mihi non ullo pondere terra foret.

At vos aequoreae formosa Doride natae,
 Candida felici solvite vela choro.
 Si quando vestras labens Amor attigit undas,
 Mansuetis socio parcite litoribus.

Prop., I. xvii.

52. *A Passionate Declaration.*

Sic igitur prima moriere aetate, Properti?
 Sed morere : interitu gaudeat illa tuo.
 Exagitet nostros manes, sectetur et umbras.
 Insultetque rogis, calcet et ossa mea.
 Quid? non Antigonae tumulo Boeotius Haemon
 Corruit ipse suo saucius ense latus?
 Et sua cum miserae permiscuit ossa puellae,
 Qua sine Thebanam noluit ire domum?
 Sed non effugies : mecum moriaris oportet.
 Hoc eodem ferro stillet uterque cruor.
 Quamvis ista mihi mors est inhonesta futura;
 Mors inhonesta quidem; tu moriere tamen.
 Ille etiam abrepta desertus coniuge Achilles
 Cessare in Teucros pertulit arma sua.
 Viderat ille fugas, tractos in litore Achivos,
 Fervere et Hectorea Dorica castra face :
 Viderat informem multa Patroclon arena
 Porrectum, et sparsas caede iacere comas,
 Omnia formosam propter Briseïda passus :
 Tantus in erepto saevit amore dolor.
 At postquam sera captiva est reddita poena,
 Fortem illum Haemoniis Hectora traxit equis.
 Inferior multo quum sim vel matre, vel armis,
 Mirum si de me iure triumphat Amor?

Prop., II. vii. 79-90 and 17-28.

53. *"Dead ere his Prime."*

Paete, quid aetatem numeras? quid cara natanti
 Mater in ore tibi est? Non habet unda deos.
 Nam tibi nocturnis ad saxa ligata procellis
 Omnia detrito vincula fune cadunt.
 Et mater non iusta piaque dare debita terrae,
 Nec pote cognatos inter humare rogos.

Sed tua nunc volucres adstant super ossa marinae,
 Nunc tibi pro tumulo Carpathium omne mare est.
 Infelix Aquilo, raptæ timor Orithyæ,
 Quæ spolia ex illo tanta fuere tibi?
 Aut quidnam fracta gaudes, Neptune, carina?
 Portabat sanctos alveus iste viros.
 O centum aequoreæ Nereo genitore puellæ.
 Et tu materno tacta dolore Theti,
 Vos decuit lasso supponere brachia mento:
 Non poterat vestras ille gravare manus.
 Reddite corpus humo, positaque in gurgite vita
 Paetum sponte tua vilis arena tegas;
 Et quoties Paeti transibit nauta sepulcrum,
 Dicat: "Et audaci tu timor esse potes."
 Ite, rates curvas et leti texite causas:
 Ista per humanas mors venit acta manus.
 Terra parum fuerat: fatis adiecimus undas:
 Fortunæ miseras auximus arte vias.
 Ancora te teneat, quem non tenuere Penates?
 Quid meritum dicas, cui sua terra parum est?
 Natura insidians pontum substravit avaris;
 Ut tibi succedat, vix semel esse potest.
 Quod si contentus patrio bove verteret agros,
 Verbaque duxisset pondus habere mea;
 Viveret ante suos dulcis conviva penates
 Pauper, at in terra, nil ubi flere potest.

Prop., III. v. 21-48 and 67-70.

54. *The Shade of Cornelia exhorts her Husband and Children to Mutual Affection.*

Nunc tibi commendo, communia pignora, natos:
 Haec cura et cineri spirat inusta meo.
 Fungere maternis vicibus, pater. Illa meorum
 Omnis erit collo turba ferenda tuo.
 Oscula quum dederis tua flentibus, adiice matris:
 Tota domus coepit nunc onus esse tuum.
 Et, si quid doliturus eris, sine testibus illis;
 Quum venient, siccis oscula falle genis.
 Sat tibi sint noctes, quas de me, Paulle, fatiges:
 Somniaque in faciem credita saepe meam.
 Atque, ubi secreto nostra ad simulacra loqueris,
 Ut responsurae singula verba iace.

Seu tamen adversum mutarit ianua lectum,
 Sederit et nostro cauta noverca toro,
 Coniugium, pueri, laudate et ferte paternum ;
 Capta dabit vestris moribus illa manus.
 Nec matrem laudate nimis : collata priori
 Vertet in offensas libera verba suas.
 Seu memor ille mea contentus manserit umbra
 Et tanti cineres duxerit esse meos :
 Discite venturam iam nunc sentire senectam,
 Caelibis ad curas nec vacet ulla via.
 Quod mihi detractum est, vestros accedat ad annos :
 Prole mea Paullum sic iuvet esse senem.
Prop., IV. xi. 73-96.

55. *Deianira to Hercules.*

Sed quid ego haec refero ? scribenti nuntia venit
 Fama, virum tunicae tabe perire meae.
 Hei mihi, quid feci ? quo me furor egit amantem ?
 Impia quid dubitas Deïanira mori ?
 An tuus in media coniux lacerabitur Oeta ?
 Tu, sceleris tanti caussa, superstes eris ?
 Si quid adhuc habeo facti, cur Herculis uxor
 Credar ; coniugii mors mea pignus erit.
 Tu quoque cognosces in me, Meleagre, sororem.
 Impia quid dubitas Deïanira mori ?
 Heu devota domus ! solio sedet Agrios alto :
 Oenea desertum nuda senecta premit.
 Exulat ignotis Tydeus germanus in oris.
 Alter fatali vivus in igne fuit.
 Exegit ferrum sua per praecordia mater.
 Impia quid dubitas Deïanira mori ?
 Deprecor hoc unum per iura sacerrima lecti,
 Ne videar fatis insidiata tuis.
 Nessus, ut est avidum percussus arundine pectus,
 Hic, dixit, vires sanguis amoris habet.
 Illita Nesseo misi tibi texta veneno.
 Impia quid dubitas Deïanira mori ?
 Iamque vale, seniorque pater, germanaque Gorge,
 Et patria, et patriae frater ademte tuae ;
 Et tu lux oculis hodierna novissima nostris,
 Virque, sed o possis ! et puer Hylle, vale.
Ov., Her., ix. 143-168.

56. *Medea to Jason.*

Est nemus et piceis et frondibus ilicis atrum:
 Vix illud radiis solis adire licet.
 Sunt in eo, fuerantque diu, delubra Dianae:
 Aurea barbarica stat dea facta manu.
 Nostin', an exciderunt mecum loca? Venimus illuc;
 Orsus es infido sic prior ore loqui:
 Ius tibi et arbitrium nostrae Fortuna salutis
 Tradidit, inque tua est vitaeque morsque manu.
 Perdere posse sat est, si quem iuvat ipsa potestas.
 Sed tibi servatus gloria maior ero.
 Per mala nostra precor, quorum potes esse levamen;
 Per genus et numen cuncta videntis avi;
 Per triplicis vultus arcanaque sacra Dianae;
 Et si forte alios gens habet ista deos:
 O virgo, miserere mei; miserere meorum!
 Effice me meritis tempus in omne tuum.
 Quod si forte virum non dedignare Pelasgum;
 (Sed mihi tam faciles unde meosque deos?)
 Spiritus ante meus tenues vanescat in auras,
 Quam thalamo, nisi tu, nupta sit ulla meo.
 Conscia sit Iuno, sacris praefecta maritis,
 Et dea, marmorea cuius in aede sumus.
 Haec animum (et quota pars haec sunt?) movere puellae
 Simplicis, et dextrae dextera iuncta meae.
 Vidi etiam lacrimas: an pars et fraudis in illis?
 Sic cito sum verbis capta puella tuis.

Ov., Her., xii. 67-92.

57. *The Prophecy of Carmentis.*

Dique petitorum, dixit, salvete locorum;
 Tuque novos caelo terra datura deos:
 Fluminaque et fontes, quibus utitur hospita tellus,
 Et nemorum nymphae, Naiadumque chori;
 Este bonis avibus visae natoque mihique:
 Ripaque felici tacta sit ista pede.
 Fallor? an hi fient ingentia moenia colles?
 Iuraque ab hac terra caetera terra petet?
 Montibus his olim totus promittitur orbis.
 Quis tantum fati credat habere locum?

Et iam Dardaniae tangent haec littora pinus.
 Hic quoque caussa novi femina Martis erit.
 Care nepos, Palla, funesta quid induis arma?
 Indue: non humili vindice caesus eris.
 Victa tamen vinces, eversaue Troia resurges.
 Obruet hostiles ista ruina domos.
 Urite victrices Neptunia Pergama flammae;
 Nunc minor hic, toto est altior orbe cinis.
 Iam pius Aeneas sacra, et, sacra altera, patrem,
 Afferet: Iliacos accipe, Vesta, deos.

Ov., Fast., i. 509-528.

58. *Panegyric of Augustus.*

Nunc mihi mille sonos, quoque est memoratus Achilles,
 Vellem, Maeonide, pectus inesse tuum,
 Dum canimus sacras alterno pectine Nonas.
 Maximus hinc Fastis accumulatur honos.
 Deficit ingenium, maioraque viribus urgent:
 Haec mihi praecipuo est ore canenda dies.
 Quid volui demens elegis imponere tantum
 Ponderis? Heroi res erat ista pedis.
 Sancte Pater patriae, tibi Plebs, tibi Curia nomen
 Hoc dedit; hoc dedimus nos tibi nomen, Eques.
 Res tamen ante dedit. Sero quoque vera tulisti
 Nomina: iam pridem tu Pater orbis eras.
 Hoc tu per terras, quod in aethere Iupiter alto,
 Nomen habes. Hominum tu pater, ille deum.
 Romule, concedas: facit hic tua magna tuendo
 Moenia: tu dederas transilienda Remo.
 Te Tatius, parvique Cures, Caeninaque sensit.
 Hoc duce Romanum est Solis utrumque latus.
 Tu breve nescio quid victae telluris habebas;
 Quodcunque est alto sub Iove, Caesar habet.
 Tu rapis, hic castas duce se iubet esse maritas.
 Tu recipis luco, repulit ille nefas.
 Vis tibi grata fuit: florent sub Caesare leges.
 Tu Domini nomen, Principis ille tenet.
 Te Remus incusat; veniam dedit hostibus ille.
 Caelestem fecit te pater; ille patrem.

Ov., Fast., ii. 119-144.

59. *Medea's Soliloquy.*

Frustra, Medea, repugnas ;
Nescio quis deus obstat, ait : mirumque, nisi hoc est,
Aut aliquid certe simile huic, quod amare vocatur.
Nam cur iussa patris nimium mihi dura videntur ?
Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modo denique vidi,
Ne pereat, timeo ? Quae tanti caussa timoris ?
Excute virgineo conceptas pectore flammæ,
Si potes, infelix. Si possem, sanior essem.
Sed trahit invitam nova vis : aliudque cupido,
Mens aliud suadet. Video meliora proboque :
Deteriora sequor. Quid in hospite, regia virgo,
Ureris, et thalamos alieni concipis orbis ?
Haec quoque terra potest, quod ames, dare. Vivat, an ille
Occidat, in dis est : vivat tamen ; idque precari
Vel sine amore licet. Quid enim commisit Iason ?
Quem, nisi crudelem, non tangat Iasonis aetas,
Et genus, et virtus ? Quem non, ut caetera desint,
Forma movere potest ? Certe mea pectora movit.
At nisi opem tulero, taurorum afflabitur ore,
Concurretque suae segeti tellure creatis
Hostibus, aut avido dabitur fera praeda draconi.
Hoc ego si patiar, tunc me de tigride natam,
Tunc ferrum et scopulos gestare in corde fatebor.
Cur non et specto pereuntem ? oculosque videndo
Conscelero ? cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenasque feros, insopitumque draconem ?
Di meliora velint. Quamquam non ista precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
Atque ope nescio quis servabitur advena nostra,
Ut per me sospes sine me det linthea ventis,
Virque sit alterius, poenae Medea relinquer ?
Si facere hoc, aliamve potest praeponere nobis,
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formae,
Ut timeam fraudem, meritique obliviam nostri.
Et dabit ante fidem : cogamque in foedera testes
Esse deos. Quid tuta times ? Accingere et omnem
Pelle moram.

Ov., Met., vii. 11-48.

60. *Animal Life should be sacred.*

Heu quantum scelus est in viscera viscera condi,
 Congestoque avidum pinguescere corpore corpus,
 Alteriusque animantem animantis vivere leto !
 Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
 Terra creat, nil te nisi tristitia mandere saevo
 Vulnere dente iuvat, ritusque referre Cyclopum ?
 Nec, nisi perdidideris alium, placare voracis
 Et male morati poteris ieiunia ventris ?
 At vetus illa aetas, cui fecimus aurea nomen,
 Fetibus arboreis et quas humus educat, herbis
 Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.
 Tunc et aves tutae movere per aëra pennas,
 Et lepus impavidus mediis erravit in arvis,
 Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo :
 Cuncta sine insidiis nullamque timentia fraudem
 Plenaque pacis erant. Postquam non utilis auctor
 Victibus invidit, quisquis fuit ille, deorum,
 Corporeasque dapes avidam demersit in alvum,
 Fecit iter sceleri, primoque e caede ferarum
 Incaluisse putes maculatum sanguine ferrum.
Ov., Met., xv. 88-107.

61. *Ovid beseeches Augustus to relent.*

His precor exemplis tua nunc, mitissime Caesar,
 Fiat ab ingenio mollior ira meo.
 Illa quidem iusta est, nec me meruisse negabo.
 Non adeo nostro fugit ab ore pudor.
 Sed, nisi peccassem, quid tu concedere posses ?
 Materiam veniae sors tibi nostra dedit.
 Si, quoties peccant homines, sua fulmina mittat
 Iupiter ; exiguo tempore inermis erit.
 Nunc, ubi detonuit, strepituque exterruit orbem,
 Purum discussis aëra reddit aquis.
 Iure igitur genitorque deum rectorque vocatur :
 Iure capax mundus nil Iove maius habet.
 Tu quoque, quum patriae rector dicare paterque ;
 Utere more dei nomen habentis idem.
 Idque facis : nec te quisquam moderatius unquam
 Imperii potuit frena tenere sui.

Tu veniam parti superatae saepe dedisti,
 Non concessurus quam tibi victor erat.
 Divitiis etiam multos et honoribus auctos
 Vidi, qui tulerant in caput arma tuum :
 Quaeque dies bellum, belli tibi sustulit iram :
 Parsque simul templis utraque dona tulit :
 Utque tuus gaudet miles, quod vicerit hostem ;
 Sic, cur se victum gaudeat, hostis habet.
 Causa mea est melior : qui nec contraria dicor
 Arma nec hostiles esse secutus opes.
 Per mare, per terras, per tertia numina iuro,
 Per te, praesentem conspicuumque deum ;
 Hunc animum favisse tibi, vir maxime : meque,
 Qua sola potui, mente fuisse tuum.

Ov., Tr., ii. 27-56.

62. *A Lover chides a Stream which bars his Path.*

Amnis, arundinibus limosas obsite ripas,
 Ad dominam propero ; siste parumper aquas.
 Nec tibi sunt pontes, nec quae sine remigis ictu
 Concava traiecto cymba rudente vehat.
 Parvus eras, memini ; nec te transire refugi :
 Summaque vix talos contigit unda meos.
 Nunc ruis apposito nivibus de monte solutis,
 Et turpi crassas gurgite volvis aquas.
 Quid properasse iuvat ? quid parva dedisse quieti
 Tempora ? quid nocti conseruisse diem ?
 Tu potius, ripis effuse capacibus amnis,
 Sic aeternus eas, labere fine tuo.
 Non eris invidiae, torrens, mihi crede, ferendae,
 Si dicar per te forte retentus amans.
 Flumina deberent iuvenes in amore iuvare :
 Flumina senserunt ipsa, quid esset amor.
 Inachus in Melie Bithynide pallidus isse
 Dicitur, et gelidis incaluisse vadis.
 Te quoque credible est aliqua caluisse puella :
 Sed nemora et silvae crimina vestra tegunt.
 Dum loquor, increvit vastis spatiosius undis,
 Nec capit admissas alveus altus aquas.
 Quid mecum, furiose, tibi ? quid mutua differs
 Gaudia ? quid coeptum, rustice, rumpis iter ?
 Quid ? si legitimum fluere, si nobile flumen ?
 Si tibi per terras maxima fama foret ?

Nomen habes nullum, nivibus collecte caducis ;
 Nec tibi sunt fontes, nec tibi certa domus.
 Fontis habes instar pluviamque nivesque solutas ;
 Quas tibi divitias pigra ministrat hiems.
 Aut lutulentus agis brumali tempore cursus :
 Aut premis arentem pulverulentus humum.
 Quis te unquam potuit sitiens haurire viator ?
 Quis dixit grata voce, Perennis eas ?
 Damnosus pecori curris, damnosior agris.
 Forsitan haec alios ; me mea damna movent.
 Huic ego vae ! demens narrabam fluminum amores ?
 Lactasse indigno nomina tanta pudet.
Ov., Amor., III. vi. 1-10, 19-26, 83-102.

63. *Panegyric on Calpurnius Piso.*

O decus, et toto merito venerabilis aevo
 Pierii tutela chori, quo praeside tuti
 Non umquam vates inopi metuere senectae.
 Quod si quis nostris precibus locus, et mea vota
 Si mentem subiere tuam, memorabilis olim
 Tu mihi Maecenas tenero cantabere versu.
 Possumus aeternae nomen committere famae,
 Si tamen hoc ulli de se promittere fas est,
 Et deus ultor abest : superest animosa voluntas,
 Ipsaque nescio quid mens excellentius audet.
 Tu nanti protende manum : tu, Piso, latentem
 Exsere : nos humilis domus et sincera parentum,
 Sed tenuis fortuna sua caligine celat,
 Possumus impositis caput exonerare tenebris
 Et lucem spectare novam, si quid modo laetus
 Annuis, et nostris subscribis, candide, votis.
 Est mihi, crede, meis animus constantior annis ;
 Quamvis nunc iuvenile decus mihi pingere malas
 Coeperit et nondum vicesima venerit aestas.
 Quod si tam validae mihi robur mentis inesset
 Et solidus primos impleret spiritus annos,
 Auderem voces per carmina nostra referre,
 Piso, tuas : sed fessa labat mihi pondere cervix,
 Et tremefacta cadant succiso poplite membra.
 Sic nec olorinos audet Pandionis ales
 Parva referre sonos, nec, si velit improba, possit.
 Sic et aedonia superantur voce cicadae,

Stridula cum rapido faciunt convicia soli.
Quare age Calliope, posita gravitate forensi,
Lumina Pisonis mecum pete: plura supersunt,
Quae laudare velis inventa penetibus ipsis.

Saleius Bassus Paneg., 231-261.

64. *Lentulus harangues the Romans at the Caudine Forks, advising a voluntary surrender.*

Tum L. Lentulus, qui tum princeps legatorum virtute atque honoribus erat, "Patrem," inquit, "mecum consules, saepe audiui memorantem, se in Capitolio unum non fuisse auctorem senatui redimendae auro a Gallis civitatis, quando nec fossa valloque ab ignavissimo ad opera ac muniendum hoste clausi essent; et erumpere, si non sine periculo magno, tamen sine certa pernicie, possent. Quodsi, illis ut decurrere ex Capitolio armatis in hostem licuit, (quo saepe modo obsessi in obsidentes eruperunt) ita nobis aequo aut iniquo loco dimicandi tantummodo cum hoste copia esset, non mihi paterni animi indoles in consilio dando deesset. Equidem mortem pro patria praeclaram esse fateor: et me vel devovere pro populo Romano legionibusque, vel in medios me mittere hostes paratus sum. Sed hic patriam video, hic quicquid Romanarum legionum est: quae, nisi pro se ipsis ad mortem ruere volunt, quid habent, quod morte sua servent? Tecta urbis, dicat aliquis, et moenia, et eam turbam, a qua urbs incolitur. Imo, hercule, produntur ea magis omnia, deleta hoc exercitu, non servantur. Quis enim ea tuebitur? Imbellis videlicet atque inermis multitudo? Tam hercule, quam a Gallorum impetu defendit. An a Veiis exercitum Camillumque ducem implorabunt? Hic omnis spes opesque sunt, quas servando patriam servamus: dedendo ad necem patriam deserimus ac prodimus. At foeda atque ignominiosa deditio est. Sed ea caritas patriae est, ut tam ignominia eam, quam morte nostra, si opus sit, servemus. Subeatur ergo ista, quantacunque est, indignitas; et pareatur necessitati, quam ne dii quidem superant. Ite, consules, redimite armis civitatem, quam auro maiores nostri redemerunt." *Liv.*, ix. 4.

65. *Scipio draws a contemptuous picture of Hannibal and his Army, and tells his men that Rome expects them to do their duty.*

Nec nunc illi, quia audent, sed quia necesse est, pugnaturi sunt: nisi creditis, qui exercitu incolumi pugnam detractavere,

eos, duabus partibus peditum equitumque in transitu Alpium amissis, quum plures paene perierint, quam supersunt, plus spei nactos esse. At enim pauci quidem sunt, sed ingentes animis corporibusque, quorum robor ac vires sustinere vis ulla vix possit. Effigies, imo umbrae hominum, fame, frigore, illuvie, squalore enecti, contusi ac debilitati inter saxa rupesque. Ad haec, perusti artus, nive rigentes nervi, membra torrida gelu, quassata fractaque arma, claudi ac debiles equi. Cum hoc equite, cum hoc peditate pugnaturi estis: reliquias extremas hostium, non hostes, habebitis. Experiri iuvat, utrum alios repente Carthaginienses per viginti annos terra ediderit: an iidem sint, qui ad Aegates pugnaverunt insulas, et quos ab Eryce duodevicens denariis aestimatos emisistis: et utrum Hannibal hic sit aemulus itinerum Hercules, ut ipse fert, an vectigalis stipendiariusque et servus populi Romani a patre relictus: quem nisi Saguntinum scelus agitaret, respiceret profecto, si non patriam victam, domum certe, patremque, et foedera Hamilcaris scripta manu: qui, iussus a consule nostro, praesidium deduxit ab Eryce: qui graves impositas victis Carthaginensibus leges fremens maerensque accepit: qui decedere Sicilia, qui stipendium populo Romano dare pactus est. Itaque vos ego, milites, non eo solum animo, quo adversus alios hostes soletis, pugnare velim; sed cum indignatione quadam atque ira: velut si servos videatis vestros arma repente contra vos ferentes. Licuit, si voluissemus, ad Erycem clausos, ultimo supplicio humanorum, fame interficere: licuit classem victricem in Africam traicere, atque intra paucos dies sine ullo certamine Carthaginem delere. Veniam dedimus precantibus, emisimusque ex obsidione: pacem cum victis fecimus: tutelae nostrae deinde duximus, quum Africo bello urgerentur. Pro his impertitis, furiosum iuvenem sequentes, oppugnatum patriam nostram veniunt. Atque utinam pro decore nobis hoc tantum, et non pro salute, esset certamen. Non de possessione Siciliae ac Sardiniae, de quibus quondam agebatur, sed pro Italia vobis est pugnandum: nec est alius a tergo exercitus, qui, nisi nos vincimus, hosti obsistat; nec Alpes aliae sunt, quas dum superant, comparari nova possint praesidia. Hic est obstandum, milites, velut si ante Romana moenia pugnemus. Unusquisque se non corpus suum, sed coniugem ac liberos parvos armis protegere putet: nec domesticas solum agitet curas, sed identidem hoc animo reputet, nostras nunc intueri manus senatum populumque Romanum: qualis nostra vis virtusque fuerit, talem deinde fortunam illius urbis ac Romani imperii fore.

Liv., xxi. 40, 41.

66. *Virginus implores his Fellow-Citizens to pity him for having been forced to slay his Child.*

Supinas deinde tendens manus, commilitones appellans, orabat, "ne, quod scelus Ap. Claudii esset, sibi attribuerunt : neu se, parricidam liberum, aversarentur. Sibi vitam filiae suae cariorum fuisse, si libere ac pudice vivere licitum fuisset. Quum, velut servam, ad stuprum rapi videret, morte amitti melius ratum, quam contumelia, liberos, misericordia se in speciem crudelitatis lapsum. Nec superstitem filiae futurum fuisse, nisi spem ulciscendae mortis eius in auxilio commilitonum habuisset. Illis quoque filias, sorores, coniuges esse : nec cum filia sua libidinem Ap. Claudii extinctam esse ; sed, quo impunitior sit, eo effrenatiorem fore. Aliena calamitate documentum datum illis cavendae similis iniuriae. Quod ad se attineat, uxorem sibi fato raptam : filiam, quia non ultra victura pudica fuerit, misera, sed honesta, morte occubuisse. Non esse iam Appii libidini locum in domo sua : ab alia violentia eius eodem se animo suum corpus vindicaturum, quo vindicaverit filiae. Ceteri sibi ac liberis suis consularent." *Liv.*, iii. 50.

67. *Herennius accuses the Patricians of intentionally prolonging the War with Hannibal.*

Q. Baebius Herennius tribunus plebis, cognatus C. Terentii, criminando non senatum modo, sed etiam augures, quod dictatorem prohibuissent comitia perficere, per invidiam eorum favorem candidato suo conciliabat. "Ab hominibus nobilibus, per multos annos bellum quaerentibus, Hannibalem in Italiam adductum : ab iisdem, quum debellari possit, fraude id bellum trahi. Cum quattuor militum legionibus universis pugnari posse apparuisse eo, quod M. Minucius, absente Fabio, prosperè pugnasset ; duas legiones hosti ad caedem obiectas, deinde ex ipsa caede ereptas, ut pater patronusque appellaretur, qui prius vincere prohibuisset Romanos, quam vinci. Consules deinde Fabianis artibus, quum debellari posset, bellum traxisse. Id foedus inter omnes nobiles ictum : nec finem ante belli habituros, quam consulem vere plebeium, id est hominem novum, fecissent. Nam plebeios nobiles iam iisdem initiatos esse sacris, et contemnere plebem, ex quo contemni desierint a Patribus, coepisse. Cui non apparere, id actum et quaesitum esse, ut interregnum iniretur, ut in Patrum potestate comitia essent ?

Id consules ambos ad exercitum morando quaesisse : id postea, quia invitis iis dictator esset dictus comitiorum causa, expugnatum esse, ut vitiosus dictator per augures fieret. Habere igitur interregnum eos. Consulatum unum certe plebis Romanae esse : populum liberum habiturum ac daturum ei, qui magis vere vincere, quam diu imperare, malit." *Liv.*, xxii. 34.

68. *Speech of Appius Claudius to the Romans concerning the War with Veii.*—(a.) *He insists upon the Necessity of Perseverance.*

Aut non suscipi bellum oportuit, aut geri pro dignitate populi Romani, et perfici quam primum oportet. Perficietur autem, si urgemus obsessos : si non ante abscedimus, quam spei nostrae finem captis Veiiis imposuerimus. Si hercule nulla alia causa, ipsa indignitas perseverantiam imponere debuit. Decem quondam annos urbs oppugnata est ob unam mulierem ab universa Graecia : quam procul ab domo ! quot terras, quot maria distans ! Nos intra vicesimum lapidem, in conspectu prope urbis nostrae, annuam oppugnationem perferre piget ? Scilicet, quia levis belli causa est, nec satis quicquam iusti doloris est, quod nos ad perseverandum stimulet. Septies rebellaverunt, et in pace nunquam fida fuerunt : agros nostros millies depopulati sunt : Fidenates deficere a nobis coegerunt : colonos nostros ibi interfecerunt : auctores fuere contra ius gentium caedis impiae legatorum nostrorum : Etruriam omnem adversus nos concitare voluerunt, hodieque id moliuntur : res repetentes legatos nostros, haud procul abfuit, quin violarent. Cum his molliter et per dilationes bellum geri oportet ? Si nos tam iustum odium nihil movet, ne illa quidem, oro vos, movent ? Operibus ingentibus saepta urbs est, quibus intra muros coeretur hostis. Quid turres, quid vineas testudinesque, et alium oppugnandarum urbium apparatus loquar ? Quum tantum laboris exhaustum sit, et ad finem iam operis tandem perventum ; relinquendane haec censetis, ut ad aetatem rursus novus de integro his instituendis exsudetur labor ? Quanto est minus, opera tueri facta, et instare et perseverare defungique cura ? Brevis enim profecto res est, si uno tenore peragitur ; nec ipsi per intermissiones has intervallaque lentiolem spem nostram facimus. Loquor de opere, et de temporis iactura : quid ? periculi, quod differendo bello adimus, num oblivisci nos haec tam crebra Etruriae concilia de mittendis Veios auxiliis patiuntur ? Ut nunc res se habent, irati sunt, oderunt, negant

missuros : quantum in illis est, capere Veios licet. Quis est, qui spondeat, eundem, si differtur bellum, animum postea fore? *Liv.*, v. 4, 5.

69. *Speech of Appius Claudius to the Romans concerning the War with Veii.*—(b.) *He insists upon the Necessity of Discipline.*

Si medius fidius ad hoc bellum nihil pertineret, ad disciplinam certe militiae plurimum intererat, insuescere militem nostrum, non solum parata victoria frui; sed, si res etiam lentior sit, pati taedium et quamvis serae spei exitum expectare, et, si non sit aestate perfectum bellum, hiemem opperiri, nec, sicut aestivas aves, statim auctumno tecta ac recessum circumspicere. Obsecro vos, venandi studium ac voluptas homines per nives ac pruinas in montes silvasque rapit; belli necessitatibus eam patientiam non adhibebimus, quam vel lusus ac voluptas elicere solet? Adeone effeminata corpora militum nostrorum esse putamus, adeo molles animos, ut hiemem unam durare in castris, abesse ab domo non possint? ut, tanquam navale bellum, tempestatibus captandis et observando tempore anni, gerant, non aestus, non frigora pati possint? Erubescant profecto, si quis eis hoc obiiciat; contendantque, et animis et corporibus suis virilem patientiam inesse, et se iuxta hieme atque aestate bella gerere posse: nec se patrocinium mollitiae inertiaeque mandasse tribunis, et meminisse, hanc ipsam potestatem non in umbra nec in tectis maiores suos creasse. Haec virtute militum vestrorum, haec Romano nomine sunt digna, non Veios tantum nec hoc bellum intueri, quod instat, sed famam et ad alia bella et ad ceteros populos in posterum quaerere. An mediocre discrimen opinionis secuturum ex hac re putatis, utrum tandem finitimi populum Romanum eum esse putent, cuius si qua urbs primum illum brevissimi temporis sustinuerit impetum, nihil deinde timeat; an hic sit terror nominis nostri, ut exercitum non taedium longinquae oppugnationis, non vis hiemis ab urbe circumsessa semel amovere possit, nec finem ullum alium belli, quam victoriam, noverit; nec impetu potius bella, quam perseverantia, gerat? quae in omni quidem genere militiae, maxime tamen in obsidendis urbibus, necessaria est; quarum plerasque, munitionibus ac naturali situ inexpugnabiles, fame sitique tempus ipsum vincit atque expugnat: sicut Veios expugnabit, nisi auxilio hostibus tribuni plebis fuerint, et Romae invenerint praesidia Veientes, quae nequicquam in Etruria quaerunt. *Liv.*, v. 6.

70. *The Dictator Fabius tells his Troops that their only Chance of Escape is to cut their way through the Enemy.*

“Locis,” inquit, “angustis, milites, deprehensi, nisi quam victoria patefecerimus, viam nullam habemus. Stativa nostra munimento satis tuta sunt; sed inopia eadem infesta. Nam et circa omnia defecerunt, unde subvehi commeatus poterant; et, si omnes iuvare velint, iniqua loca sunt. Itaque non frustrabor ego vos, castra hic relinquendo, in quae, infecta victoria, sicut pristino die, vos recipiatis. Armis munimenta, non munimentis arma tuta esse debent. Castra habeant repetantque, quibus operae est trahere bellum: nos omnium rerum respectum, praeterquam victoriae, nobis abscidamus. Ferte signa in hostem: ubi extra vallum cesserit agmen, castra, quibus imperatum est, incendant: damna nostra, milites, omnium circa, qui defecerunt, populorum praeda sarcientur. *Liv.*, ix. 23.

71. *Fabius, who has engaged the Enemy contrary to orders, exhorts the Soldiers to protect him from the Jealous Fury of Papirius.*

Fabius, extemplo concione advocata, obtestatus milites est, “ut, qua virtute rempublicam ab infestissimis hostibus defendissent, eadem se, cuius ductu auspicioque vicissent, ab importenti crudelitate dictatoris tutarentur. Venire amentem invidia, iratum virtuti alienae felicitatique, furere, quod, se absente, res publica egregie gesta esset: malle, si mutare fortunam posset, apud Samnites, quam Romanos, victoriam esse. Imperium dictitare spretum, tanquam non eadem mente pugnari vetuerit qua pugnatum doleat: et tunc invidia impedire virtutem alienam voluisse, cupidissimisque ablaturum arma fuisse militibus, ne se absente moveri possent: et nunc id furere, id aegre pati, quod sine L. Papirio, non inermes, non manci milites fuerint, quod se Q. Fabius magistrum equitum duxerit, ac non accensum dictatoris. Quid illum facturum fuisse, si, quod belli casus ferunt Marsque communis, adversa pugna evenisset, qui sibi, devictis hostibus, re publica bene gesta, ita ut non ab illo unico duce melius geri potuerit, supplicium magistro equitum minetur? Neque illum magistro equitum infestiozem, quam tribunis militum, quam centurionibus, quam militibus esse. Si possit, in omnes saeviturum fuisse: quia id nequeat, in unum saevire. Etiam invidiam, tanquam ignem, summa petere; in caput consilii, in ducem incurrere. Si se simul cum gloria rei gestae exstinxisset, tunc

victorem, velut in capto exercitu dominantem, quicquid licuerit in magistro equitum, in militibus ausurum. Proinde adessent in sua causa omnium libertati. Si consensum exercitus eundem, qui in proelio fuerit, in tuenda victoria videat, et salutem unius omnibus curae esse: inclinaturum ad clementiorem sententiam animum. Postremo se vitam fortunasque suas illorum fidei virtutique permittere. *Liv.*, viii. 31.

72. *Papirius justifies his Severity towards Fabius.*

Hoc etiam L. Brutum, conditorem Romanae libertatis, antea in duobus liberis fecisse. Nunc patres comes et senes faciles de alieno imperio spreto, tanquam rei parvae, disciplinae militaris eversae iuventuti gratiam facere. Se tamen perstatutum in incepto: nec ei, qui adversus edictum suum, turbatis religionibus ac dubiis auspiciis, pugnasset, quicquam ex iusta poena remissurum. Maiestas imperii perpetuane esset, non esse in sua potestate: L. Papirium nihil de eius iure diminuturum. Optare, ne potestas tribunicia, inviolata ipsa, violet intercessione sua Romanum imperium, neu populus Romanus in se potissimum dictatorem et ius dictaturae extinguat. Quod si fecisset, non L. Papirium, sed tribunos, sed pravum populi iudicium nequicquam posteros accusaturos: quum, polluta semel militari disciplina, non miles centurionis, non centurio tribuni, non tribunus legati, non legatus consulis, non magister equitum dictatoris pareat imperio; nemo hominum, nemo deorum verecundiam habeat; non edicta imperatorum, non auspicia observentur; sine commeatu vagi milites in pacato, in hostico errent, immemores sacramenti, licentia sola se, ubi velint, exauctorent; infrequentia deserantur signa; neque conveniatur ad edictum, nec discernatur, interdium, nocte, aequo, iniquo loco, iussu, iniussu imperatoris pugnent; et non signa, non ordines servant; latrocinii modo caeca et fortuita pro sollenni et sacrata militia sit. Horum criminum vos reos in omnia saecula offerte, tribuni plebis: vestra obnoxia capita pro licentia Q. Fabii obiicite. *Liv.*, viii. 34.

73. *A Suasoria.*—*Alexander has arrived at the Limits of the Earth: He knows not what to conquer next.*

Quid? ista toto pelago infusa caligo navigantem tibi videtur admittere, quae prospicientem quoque excludit? Non haec India est nec ferarum terribilis ille conventus. Inmanes propone beluas, aspice quibus procellis fluctibusque saeviat, quas

ad litora undas agat. Tantus ventorum concursus, tanta convulsi funditus maris insania est; nulla praesens navigantibus statio est, nihil salutare, nihil notum: rudis et imperfecta natura penitus recessit. Ista maria ne illi quidem petierunt qui fugiebant Alexandrum. Sacrum quidem terris natura circumfudit Oceanum. Illi qui etiam siderum collegerunt metas et annuas hiemis atque aestatis vices ad certam legem redegerunt, quibus nulla pars ignota mundi est, de Oceano tamen dubitant utrumne terras velut vinculum circumfluat, an in suum colligatur orbem, et in hos per quos navigatur sinus quasi spiramenta quaedam magnitudinis exaestuēt; ignem post se cuius augmentum ipse sit habeat, an spiritum. Quid agitis, commilitones? domitoremne generis humani, magnum Alexandrum, eo dimittitis quod adhuc quid sit disputatur? Memento Alexander: matrem in orbe victo adhuc magis quam pacato relinquis. *Fabianus, ap. Sen. Rh. Suas. I. iv.*

74. *A Suasoria.*—*Alexander hesitates whether to enter Babylon, after an Augur had predicted that he should die there.*

Quis est qui futurorum scientiam sibi vindicet? novae oportet sortis is sit qui iubente deo canat, non eodem contentus utero quo imprudentes nascimur: quandam imaginem dei praeferat qui iussa exhibeat dei. Sic est, tantum enim regem tantique rectorem orbis in metum cogit. Magnus iste et supra humanae sortis habitum sit cui liceat terrere Alexandrum: ponat iste suos inter sidera patres et originem caelo trahat, agnoscat suum vatem deus; non eodem vitae fine, aetate magna, extra omnem factorum necessitatem caput sit quod gentibus futura praecipiat. Si vera sunt ista, quid ita non huic studio servit omnis aetas? cur non ab infantia rerum naturam deosque qua licet visimus, cum pateant nobis sidera et interesse numinibus liceat? quid ita inutili desudamus facundia aut periculosis atteritur armis manus? an melius alio pignore quam futuri scientia ingenia surrexerint? Qui vero in media se, ut praedicant, factorum misere pignora natales inquirunt et primam aevi horam omnium annorum habent nuntiam, quo ierint motu sidera, in quas discucurrerint partes, contrane deus steterit, an placidus adfulserit sol; an plenam lucem (an) initia surgentis acceperit, an abdiderit in noctem obscurum caput luna; saturnus nascentem, an ad bella Mars militem, an negotiosum in quaestus Mercurius exceperit, an blanda adnuerit nascenti Venus, an ex humili in sublime Iuppiter tulerit aestimant: tot circa unum caput tumultuantis deos!

Futura nuntiant: plerosque dixere victuros, at nihil metuentis oppressit dies; aliis dedere finem propinquum, at illi superfuere agentes inutilis animas; felices nascentibus annos sponponderunt, at fortuna in omnem properavit iniuriam. Incertae enim sortis vivimus: unicuique ista pro ingenio finguntur, non ex fide scientiae. Erit aliquis orbe toto locus qui te victorem non viderit? Babylon ei cluditur cui patuit oceanus. *Arellius Fuscus*, ap. *Sen. Rh. Suas.* IV. i.

75. *A Suasoria.*—Cicero deliberates whether to burn his *Philippics* on the condition that his life shall be spared.

Non ferēs Antonium: intolerabilis in malo ingenio felicitas est nihilque cupientis magis accendit quam prosperae turpitudinis conscientia. Difficile est; non ferēs, inquam, et iterum irritare inimicum in mortem tuam cupies. Quod ad me quidem pertinet, multum a Cicerone absum: tamen non taedet tantum me vitae meae, sed pudet. Ne propter hoc quidem ingenium tuum amas, quod illud Antonius plus odit quam te? remittere ait se tibi ut vivas, commentus quemadmodum eripiat etiam quod vixeras. Crudelior est pactio Antonii quam proscripcio. Ingenium erat in quo nihil iuris haberent triumvitalia arma. Commentus est Antonius quemadmodum quod non poterat cum Cicerone (proscribere, a Cicerone) proscriberetur. Hortarer te, Cicero, ut vitam magni aestimares, si libertas suum haberet in civitate locum, si suum in libertate eloquentia, si non civili ense cervicibus luerentur; nunc ut scias nihil esse melius quam mori, vitam tibi Antonius promittit. Pendet nefariae proscriptionis tabula: tot praetorii, tot consulares, tot equestris ordinis viri periere; nemo relinquitur nisi qui servire possit. Nescio an hoc tempore vivere velis, Cicero: nemo est cum quo velis. Merito, hercules, illo tempore vixisti quo Caesar ultro te rogavit ut viveres sine ulla pactione, quo tempore non quidem stabat respublica, sed in boni principis sinum ceciderat. *Haterius*, ap. *Sen. Rh. Suas.* VII. i.

76. *A Controversia.*—*Laqueus incisus.*

Inscripti maleficii sit actio. Quidam naufragio facto, amissis tribus liberis et uxore incendio domus, suspendit se. Praeedit illi quidam ex praetereuntibus laqueum. A liberato reus fit maleficii. Tres, inquit, liberos perdidit. Utinam et illos servare

potuissem! Vire; mutantur vices felicitatis humanae: proscriptus aliquando proscripsit. Victi fugiunt, proscripti latent, naufragi natant. Amisi, inquit, uxorem, liberos, patrimonium. Tu putabas te ea condicione accepisse ne perderes? Ludit de suis fortuna muneribus, et quae dedit aufert, quae abstulit reddit nec umquam tutius est illam experiri quam cum locum iniuriae non habet. Cn. Pompeius in Pharsalia victus acie vixit. Maius tu tuum putas esse naufragium? Crassus vixit; et non privatas perdiderat, sed publicas opes. Omnia tibi fortuna abstulit, sed spem reliquit. Tolle spem hominibus, nemo victus retemptabit arma, nemo infeliciter experta negotiatione alios appetet quaestus, nemo naufragus vivet. Spes est ultimum adversarum rerum solatium. Ut viveres, natasti. Miseritus sum nec in te amplius quam periculum cogitavi: non attendi incendium, non orbitatem, aut si attendi, memineram te post illa vixisse. Non visus est mihi moriendi animum habere: elegerat locum in quo interpellari posset. *Sen. Rh. Contr. V. i.*

77. *A Controversia.—Laqueus incisus. Argument as before.*

Pars altera. Tot ille fundorum dominus aliena arbore suspendo laqueum. De fortuna nihil queror; mori permittit. "Nunc, inquit, morere," iniuria est at qui meo arbitrio debui, tuo moriar. Amisi uxorem, liberos, patrimonium; fortuna mihi nihil praeter laqueum reliquit, iste nec laqueum. Sumpsi instrumenta mortis solitudinem et laqueum, alterum aptum morituro, alterum misero. Quisquis intervenis, si amicus, defle, si inimicus, specta. Cum a me iste accusetur, graviorum de me quam de reo ferte sententiam: ego ut moriar, iste ne prohibeat. Ne haec narrarem mori volui. Praecidit remedium meum. Si qua est fides, non enatavi, sed eiectus sum. Nihil iam timebam nisi vivere. Domus meae fata claudio, millo miserior quam quod ultimus morior. Cui me vitae reservas. Ut aedificem? aspice incendium. Ut navigem? aspice naufragium. Ut educem? aspice sepulchrum. In tam calamitosa domo feliciores fuistis, uxor et liberi; nobis mori contigit. *Sen. Rh. Contr. V. i.*

78. *A Controversia.—Filia conscia in veneno privigni.*

Venefica torqueatur, donec conscios indicet. Quidam mortua uxore ex qua filium habebat duxit alteram et ex ea sustulit filiam. Decessit adulescens, accusavit maritus novercam vene-

ficii. Damnata dum torqueretur dixit consciam filiam. Petitur ad supplicium puella. Pater defendit. Non prodesset tibi, puella, quod te amavit frater, nisi mater odisset. Nefanda mulier, etiam filiae noverca, ne mori quidem potuit, nisi et occideret. In gladiatoribus quoque condicio dura victoris est cum moriente pugnantis. Nullum magis adversarium timeas quam qui vivere non potest, occidere potest. Concitatissima est rabies in desperatione et morte ultima in furorem animus impellitur. Quaedam ferae tela ipsa commordent et in mortis auctorem per vulnera ruunt. Gladiator quem armatus fugerat nudus insequitur, et praecipitati non quod impulit tantum trahunt, sed quod occurrit. Naturali quodam deploratae mentis affectu morientibus gratissimum est commori. O mendacium simile veneficio! dum novercae meminit, matris oblita est. Peto ne quia filium vindicavi, filiam perdam. Nisi succurritis, noverca vicit, ego victus sum. Ne inter supplicia quidem desivit occidere. Prosit apud vos puellae quod eam pater laudat, prosit quod mater accusat. Conscia, inquit, est filia. Ego torqueri coepi, noverca torquere. Habui filium talem, ut illum amare posset noverca, nisi in eam incidisset quae odisse etiam filiam posset. Servus furti tortus Catonem conscium dixit. Utrum plus tormentis creditis an Catoni? Quod noverca tam sero, puella tam cito? In hoc poenas veneficii dabat, ut accusationis exigeret. *Sen. Rh. Contr. IX. vi.*

79. *The Boundless Deep.*

Iam pridem post terga diem solemque relinquunt,
 Iam pridem notis extorres finibus orbis
 Per non concessas audaces ire tenebras
 Ad rerum metas extremaque litora mundi;
 Nunc illum pigris immania monstra sub undis
 Qui ferat Oceanum, qui saevas undique pistris
 Aequareosque canes, ratibus consurgere prensis.
 Accumulat fragor ipse metus. Iam sidere limo
 Navigia et rapido desertam flamine classem
 Seque feris credunt per inertia fata marinis
 Tam non felici laniandos sorte relinqui.
 Atque aliquis prora caecum sublimis ab alta
 Aëra pugnaci luctatus rumpere visu,
 Ut nihil erepto valuit dinoscere mundo,
 Obstructa in talis effundit pectora voces:
 Quo ferimur? fugit ipse dies orbemque relictum

Ultima perpetuis claudit natura tenebris.
 Anne alio positas ultra sub cardine gentes
 Atque alium flabris intactum quaerimus orbem ?
 Di revocant rerumque vetant cognoscere finem
 Mortales oculos : aliena quid aequora remis
 Et sacras violamus aquas divumque quietas
 Turbamus sedes ?

Pedo Albinovanus, ap. Sen. Rh. Suas. I. xv.

80. *A Lament for Cicero.*

Oraque magnanimum spirantia paene virorum
 In rostris iacuere suis : sed enim abstulit omnis,
 Tamquam sola foret, rapti Ciceronis imago.
 Tunc redeunt animis ingentia consulis acta
 Iurataeque manus deprensaque foedera noxae
 Patriciumque nefas extinctum : poena Cethegi
 Deiectusque redit votis Catilina nefandis.
 Quid favor aut coetus, pleni quid honoribus anni
 Profuerant ? sacris exulta quid artibus aetas ?
 Abstulit una dies aevi decus, citaque luctu
 Conticuit Latiae tristis facundia linguae.
 Unica sollicitis quondam tutela salusque,
 Egregium semper patriae caput, ille senatus
 Vindex, ille fori, legum ritusque togaeque,
 Publica vox saevis aeternum obmutuit armis.
 Informes voltus sparsamque cruore nefando
 Canitiem sacrasque manus operumque ministras
 Tantorum pedibus civis proiecta superbis
 Proculcavit ovans nec lubrica fata deosque
 Respexit. Nullo luet hoc Antonius aevo.
 Hoc nec in Emathio mitis victoria Perse,
 Nec te, dive Syphax, non fecerat hoste Philippo ;
 Inque triumphato ludibria cuncta Iugurtha
 Afuerant, nostraeque cadens ferus Hannibal irae
 Membra tamen Stygias tulit inviolata sub umbras.

Cornelius Severus, ap. Sen. Rh. Suas. VI. xxvi.

C.—PERIOD III., A.D. 14–180.

81. *The Fruits of Civil War.*

Bella per Emathios plus quam civilia campos
 Iusque datum sceleri canimus, populumque potentem
 In sua victrici conversum viscera dextra,
 Cognatasque acies, et rupto foedere regni
 Certatum totis concussi viribus orbis
 In commune nefas, infestisque obvia signis
 Signa, pares aquilas, et pila minantia pilis.
 Quis furor, o cives, quae tanta licentia ferri,
 Gentibus invis Latinum praebere cruorem?
 Quumque superba foret Babylon spolianda trophaeis
 Ausoniis, umbraque erraret Crassus inulta,
 Bella geri placuit nullos habitura triumphos?
 Heu quantum terrae potuit pelagique parari
 Hoc, quem civiles hauserunt, sanguine, dextrae!
 At nunc semirutis pendent quod moenia tectis
 Urbibus Italiae, lapsisque ingentia muris
 Saxa iacent, nulloque domus custode tenentur,
 Rarus et antiquis habitator in urbibus errat,
 Horrida quod dumis, multosque inarata per annos
 Hesperia est, desuntque manus poscentibus arvis,
 Non tu, Pyrrhe ferox, nec tantis cladibus auctor
 Poenus erit: nulli penitus discindere ferro
 Contigit: alta sedent civilis vulnera dextrae.
 Quod si non aliam venturo fata Neroni
 Invenere viam, magnoque aeterna parantur
 Regna deis, coelumque suo servire tonanti
 Non nisi saevorum potuit post bella gigantum,
 Iam nihil, o superi, querimur: scelera ipsa nefasque
 Hac mercede placent.

Lucan, i. 1–14; 24–38.

82. *Sulla's Vengeance on the Body of Marius.*

Quid sanguine manes
 Placatos Catuli referam? cum victima tristes
 Inferias Marius forsitan nolentibus umbris

Pendit, inexpleto non funda piacula busto:
 Cum laceros artus, aequataque vulnera membris
 Vidimus, et toto quamvis in corpore caeso
 Nil animae letale datum, moremque nefandae
 Dirum saevitiae, pereuntis parcere morti.
 Avolsae cecidere manus, exsectaque lingua.
 Palpitat, et muto vacuum ferit aëra motu.
 Hic aures, alius spiramina naris aduncae
 Amputat: ille cavis evolvit sedibus orbes,
 Ultimaque effundit spectatis lumina membris
 Vix erit ulla fides tam saevi criminis, unum
 Tot poenas cepisse caput. Sic mole ruinae
 Fracta sub ingenti miscentur pondere membra:
 Nec magis informes veniunt ad litora trunci,
 Qui medio periire freto. Quid perdere fructum
 Iuvit, et, ut vilem, Marii confundere vultum?
 Ut scelus hoc Sullae caedesque ostensa placeret,
 Agnoscendus erat.

Lucan, ii. 173-193.

83. *Speech of Petreius to his Men.*

Immemor o patriae, signorum oblite tuorum,
 Non potes hoc caussae, miles, praestare senatus,
 Adsertor victo redeas ut Caesare? certe
 Ut vincare potes. Dum ferrum, incertaque fata,
 Quisque fluat multo non deerit vulnere sanguis,
 Ibitis ad dominum? damnataque signa feretis?
 Utque habeat famulos nullo discrimine Caesar
 Exorandus erit? ducibus quoque vita petenda est.
 Numquam nostra salus pretium mercesque nefandae
 Proditionis erit: non hoc civilia bella,
 Ut vivamus, agunt. Trahimur sub nomine pacis.
 Non chalybem gentes penitus fugiente metallo
 Eruerent, nulli vallarent oppida muri,
 Non sonipes in bella ferox, non iret in aequor
 Turrigeras classis pelago sparsura carinas,
 Si bene libertas umquam pro pace daretur.
 Hostes nempe meos sceleri iurata nefando
 Sacramenta tenent: at vobis vilior hoc est
 Vestra fides, quod pro caussa pugnantis aequa
 Et veniam sperare licet. Pro dira pudoris
 Foedera! nunc toto fatorum ignarus in orbe,

Magne, paras acies, mundique extrema tenentes
Sollicitas reges, cum forsán foedere nostro
Iam tibi sit promissa salus.

Lucan, iv. 212-235.

84. *Afranius surrenders to Caesar.*

Si me degeneri stravissent fata sub hoste,
Non deerat fortis rapiendo dextera leto :
At nunc sola mihi est orandae causa salutis,
Dignum donanda, Caesar, te credere vita.
Non partis studiis agimur nec sumsimus arma
Consiliis inimica tuis. Nos denique bellum
Invenit civile duces, caussaeque priori,
Dum potuit, servata fides. Nil fata moramur :
Tradimus Hesperias gentes, aperimus Eoas,
Securumque orbis patimur post terga relictí.
Nec cruor effusus campis tibi bella peregit,
Nec ferrum, lassaeque manus. Hoc hostibus unum,
Quod vincas, ignosce tuis. Nec magna petuntur.
Otia des fessis, vitam patiaris inermes
Degere, quam tribuis : campis prostrata iacere
Agmine nostra putes : neque enim felicibus armis
Misceri damnata decet, partemque triumphí
Captos ferre tui : turba haec sua fata peregit.
Hoc petimus, victos ne tecum vincere cogas.

Lucan, iv. 344-362.

85. *Caesar in a small boat encounters a terrible storm : the danger only swells his pride.*

Credit iam digna pericula Caesar
Fatis esse suis. "Tantusne evertere," dixit,
"Me superis labor est : parva quem puppe sedentem
Tam magno petiere mari ? Si gloria leti
Est pelago donata mei, bellisque negamur ;
Intrepidus, quaecunque datis mihi, numina, mortem
Accipiam. Licet ingentes abruperit actus
Festinata dies fatís ; sat magna peregi.
Arctoas domui gentes : inimica subegi
Arma metu : vidit Magnum mihi Roma secundum
Iussa plebe tuli fasces per bella negatos.

Nulla meis aberit titulis Romana potestas.
 Nesciet hoc quisquam, nisi tu, quae sola meorum
 Conscia votorum es, me, quamvis plenus honorum
 Et dictator eam Stygias et consul ad umbras,
 Privatum, Fortuna, mori. Mihi funere nullo
 Est opus, o superi: lacerum retinete cadaver
 Fluctibus in mediis: desint mihi busta rogosque,
 Dum metuar semper, terraque exspecter ab omni.”
 Haec fatum decimus, dictu mirabile, fluctus
 Invalida cum puppe levat; nec rursus ab alto
 Aggere deiecit pelagi, sed pertulit unda,
 Scruposisque angusta vacant ubi litora saxis,
 Imposuit terrae. Pariter tot regna, tot urbes
 Fortunamque suam, tecta tellure, recepit.

Lucan, v. 653-678.

86. *Incantation of a Sorceress.*

Eumenides, Stygiumque nefas, poenaeque nocentum:
 Et Chaos innumeros avidum confundere mundos:
 Et rector terrae, quem longa in saecula torquet
 Mors dilata deum: Styx et, quos nulla meretur
 Thessalis Elysios: coelum, matremque perosa
 Persephone, nostraeque Hecates pars ultima, per quam
 Manibus et mihi sunt tacitae commercia linguae:
 Ianitor et sedis laxae, qui viscera saevo
 Spargis nostra cani: repetitaque fila sorores
 Tracturae: tuque o flagrantis portitor undae
 Iam lassate senex ad me redeuntibus umbris:
 Exaudite preces, si vos satis ore nefando
 Pollutoque voco, si numquam haec carmina fibris
 Humanis ieiuna cano, si pectora plena
 Saepe dedi, et lavi calido prosecta cerebro:
 Si quis, quum vestris caput extaque lancibus, infans
 Imposui, victurus erat: parete precanti.
 Non in Tartareo latitantem poscimus antro,
 Adsuetamque diu tenebris, modo luce fugata
 Descendentem animam: primo pallentis hiatu
 Haeret adhuc Orci. Licet has exaudiat herbas
 Ad manes ventura semel. Ducis omina nato
 Pompeiana canat nostri modo militis umbra,
 Si bene de vobis civilia bella merentur.

Lucan, vi. 695-718.

87. *Pompey reluctantly consents to the Battle of Pharsalia.*

“Si placet hoc,” inquit, “cunctis, si milite Magno,
 Non duce, tempus eget, nil ultra fata morabor.
 Involvat populos una Fortuna ruina,
 Sitque hominum magnae lux ista novissima parti.
 Testor, Roma, tamen : Magnum, quo cuncta perirent,
 Accepisse diem. Potuit tibi vulnere nullo
 Stare labor belli : potuit sine caede subactum,
 Captivumque ducem violatae tradere paci.
 Quis furor, o caeci, scelerum ? Civilia bella
 Gesturi metuunt, ne non cum sanguine vincant ?
 Abstulimus terras, exclusimus aequore toto,
 Ad praematuras segetum ieiuna rapinas
 Agmina compulimus, votumque effecimus hosti,
 Ut mallet sterni gladiis, mortesque suorum
 Permiscere meis. Belli pars magna peracta est
 His, quibus effectum est, ne pugnam tiro paveret :
 Si modo virtutis stimulis, iraeque calore
 Signa petunt. Multos in summa pericula misit
 Venturi timor ipse mali. Fortissimus ille est,
 Qui promptus metuenda pati, si comminus instent,
 Et differre potest. Placet haec tam prospera rerum
 Tradere Fortunae ? gladio permittere mundi
 Discrimen ? Pugnare ducem, quam vincere, malunt.
 Res mihi Romanas dederas, Fortuna, regendas :
 Accipe maiores, et caeco in Marte tuere.
 Pompeii nec crimen erit, nec gloria bellum.

Lucan, vii. 89-112.

88. *Cornelia bewails her Husband's Murder.*

At non tam patiens Cornelia cernere saevum
 Quam perferre nefas, miserandis aethera complet
 Vocibus : “O coniunx, ego te scelerata peremi :
 Letiferae tibi caussa morae fuit avia Lesbos,
 Et prior in Nili pervenit litora Caesar.
 Nam cui ius alii sceleris ? Sed, quisquis in istud
 A superis immisse caput, vel Caesaris irae
 Vel tibi prospiciens, nescis crudelis, ubi ipsa
 Viscera sint Magni : properas, atque ingeris ictus,
 Qua votum est victo. Poenas non morte minores

Pendat, et ante meum videat caput. Haud ego culpa
 Libera bellorum, quae matrum sola per undas,
 Et per castra comes, nullis absterrita fatis,
 Victum, quod reges etiam timuere, recepi.
 Hoc merui coniunx, in tuta puppe relinqui?
 Perfide, parcebas? te fata extrema petente,
 Vita digna fui? Moriar, nec munere regis.
 Aut mihi praecipitem, nautae, permittite saltum,
 Aut laqueum collo tortosque aptare rudentes:
 Aut aliquis, Magno dignus comes, exigat ensem.
 Pompeio praestare potest, quod Caesaris armis
 Imputet. O saevi, properantem in fata tenetis?
 Vivis adhuc, coniunx, et iam Cornelia non est
 Iuris, Magne, sui. Prohibent accersere mortem:
 Servor victori." Sic fata, interque suorum
 Lapsa manus, rapitur, trepida fugiente carina.

Lucan, viii. 638-662.

89. *Cato bids his men fight for their Country,
 not for their Party.*

Ergo pari voto gessisti bella, iuventus,
 Tu quoque pro dominis, et Pompeiana fuisti,
 Non Romana manus? Quod non in regna laboras,
 Quod tibi, non ducibus, vivis morerisque, quod orbem
 Adquiris nulli, quod iam tibi vincere tutum est,
 Bella fugis, quaerisque iugum cervice vacante,
 Et nescis sine rege pati. Nunc causa pericli
 Digna viris. Vestro potuit Pompeius abuti
 Sanguine: nunc patriae iugulos ensesque negatis,
 Cum prope libertas? Unum Fortuna reliquit
 Iam tribus e dominis. Pudeat: plus regia Nili
 Contulit in leges, et Parthi militis arcus.
 Ite, o degeneres, Ptolomaei manus et arma
 Spernite. Quis vestras ulla putet esse nocentes
 Caede manus? Credet faciles sibi terga dedisse,
 Credet ab Emathiis primos fugisse Philippis.
 Vadite securi: meruistis iudice vitam
 Caesare, non armis, non obsidione subacti.
 O famuli turpes, domini post fata prioris
 Itis ad heredem. Cur non maiora mereri,
 Quam vitam veniamque libet? Rapiatur in undas
 Infelix Magni coniux, prolesque Metelli:

Ducite Pompeios: Ptolemaei vincite munus.
Nostra quoque in viso quisquis feret ora tyranno,
Non parva mercede dabit. Sciet ista iuventus
Cervicis precio bene se mea signa secutam.
Quin agite, et magna meritum cum caede parate:
Ignavum scelus est tantum fuga.

Lucan, ix. 256-283.

90. *Ode to Bacchus.*

Effusam redimite comam nutante corymbo,
Mollia Nisaeis armate brachia thyrsis,
Lucidum coeli decus, huc ades votis,
Quae tibi nobiles Thebae, Bacche, tuae
Palmis supplicibus ferunt!
Huc adverte favens virgineum caput!
Vultu sidereo discute nubila,
Et tristes Erebi minas, avidumque fatum!
Te decet vernis comam floribus cingi,
Te caput Tyria cohibere mitra,
Hederave mollem baccifera religare frontem;
Spargere effusos sina lege crines;
Rursus adducto revocare nodo;
Qualis iratam metuens novercam
Creveras falsos imitatus artus,
Crine flamenti simulata virgo,
Luteam vestem retinente zona.
Inde tam molles placuere cultus,
Et sinus laxi, fluidumque syrma.
Vidit aurato residere curru,
Veste cum longa tegeres leones,
Omnis Eoae plaga vasta terrae,
Qui bibit Gangem, niveumque quisquis
Frangit Araxen.
Te senior turpi sequitur Silenus asello,
Turgida pampineis redimitus tempora sertis.
Condita lascivi deducunt orgia mystae.
Te Bassaridum comitata cohors
Nunc Edoni pede pulsavit
Sola Pangaei;
Nunc Threicio vertice Pindi;
Nunc Cadmeas inter matres
Impia Maenas

Comes Ogygio venit Iaccho,
Nebride sacra praeincta latus.

Sen., Oed., 403-437.

91. *The Ghost of Agrippina appears at the Nuptials of Nero and Poppaea, and prophesies Nero's Death.*

Tellure rupta Tartaro gressum extuli,
Stygiam cruenta praeferens dextra facem
Thalamis scelestis. Nubat his flammis meo
Poppaea nato iuncta, quas vindex manus
Dolorque matris vertet ad tristes rogos.
Manet inter umbras impiae caedis mihi
Semper memoria, Manibus nostris gravis
Adhuc inultis, reddita et meritis meis
Funesta merces puppis, et pretium imperi
Nox illa, qua naufragia deflevi mea.
Comitum necem, natique crudelis nefas
Deflere, votum fuerat; haud tempus datum est
Lacrimis; sed ingens scelere geminavit nefas.
Peremta ferro, foeda vulneribus, sacros
Intra penates spiritum effudi gravem,
Erepta pelago, sanguine extinxi meo
Nec odia nati, saevit in nomen ferus
Matris tyrannus: obrui meritum cupit;
Simulacra, titulos destruit, mortis metu,
Totum per orbem, quem dedit poenam in meam
Pueri regendum noster infelix amor.
Extinctus umbras agitat infestus meas,
Flammisque vultus noxios coniux petit,
Instat, minatur, imputat fatum mihi
Tumulumque nati; poscit auctorem necis.
Iam parce: dabitur. Tempus haud longum peto:
Ultrix Erinnyes impio dignum parat
Letum tyranno, verbera, et turpem fugam,
Poenasque, quis et Tantali vincat sitim,
Dirum laborem Sisyphei, Tityi alitum, 91
Ixionisque membra rapientem rotam.
Licet extruat marmoribus atque auro tegat
Superbus aulam; limen armatae ducis
Servent cohortes; mittat immensas opes
Exhaustus orbis; supplices dextram petant
Parthi cruentam; regna, divitias, ferant

Veniet dies tempusque, quo reddat suis
Animam nocentem sceleribus, iugulum hostibus,
Desertus et destructus et cunctis egens.

Sen., Oed., 595-633.

92. *A Lament for Hector.*

Hec. Iam nuda vocant
Pectora dextras. Nunc, nunc vires
Exprome, dolor !
Rhoetea sonent littora planctu ;
Habituque cavis montibus Echo
Non, ut solita est, extrema brevis
Verba remittat : totos reddat
Troiae gemitus ! audiat omnis
Pontus et aether. Saevite, manus !
Pulsu vasto tundite pectus :
Non sum solito contenta sono :
Hectora flemus.

Chor. Tibi dextra ferit nostra lacertos,
Humerosque ferit tibi sanguineos ;
Tibi nostra caput dextera pulsant ;
Tibi maternis ubera palmis
Laniata iacent ; fluit et multo
Sanguine manat, quaecumque tuo
Funere feci, rupta cicatrix.
Columen patriae, mora factorum,
Tu praesidium Phrygiis fessis,
Tu murus eras ; humerisque tuis
Stetit illa decem fulta per annos :
Tecum cecidit, summusque dies
Hectoris idem patriaeque fuit.

Sen., Troad., 105-129.

93. *A Curse.*

Perge, detestabilis
Umbra, et penates impios furiis age !
Certetur omni scelere, et alterna vice
Stringantur enses. Ne sit irarum modus
Pudorve ; mentes caecus instiget furor ;
Rabies parentum duret, et longum nefas

Eat in nepotes ; nec vacet cuiquam vetus
 Odisse crimen : semper oriatur novum,
 Nec unum in uno ; dumque punitur scelus,
 Crescat. Superbis fratribus regna excidant,
 Repetantque profugos ; dubia violentae domus
 Fortuna reges inter incertos labet ;
 Miser ex potente fiat, ex misero potens ;
 Fluctuque regnum casus adsiduo ferat.
 Ob scelera pulsi, cum dabit patriam deus,
 In scelera redeant ; sintque tam invisi omnibus
 Quam sibi. Nihil sit, ira quod vetitum putet :
 Fratrem expavescat frater, et gnatum parens
 Gnatusque patrem ; liberi pereant male
 Peius tamen nascantur ; immineat viro
 Infesta coniux ; bella trans pontum vehant ;
 Effusus omnes irriget terras cruor,
 Supraque magnos gentium exultet duces
 Libido victrix ; impia stuprum in domo
 Levissimum sit fratris : et fas et fides
 Iusque omne pereat. Non sit a vestris malis
 Immune coelum. Cur micant stellae polo,
 Flammaeque servant debitum mundo decus ?
 Nox atra fiat ! Excidat coelo dies !
 Misce penates ; odia, caedes, funera
 Arcesse, et imple Tantalo totam domum !

Sen., Thyest., 23-53.

94. *The Punishment of Bloodshed after Death.*

Ipse etiam Aesonides (quamquam tristissima rerum
 Castiganda duci vultuque premenda sereno)
 Dulcibus indulget lacrimis aperitque dolorem.
 Tum secreta trahens Phoebeum ad litora Mopsum,
 Quenam, ait, ista lues ? aut quae sententia divum ?
 Decretusne venit fato pavor ? an sibi nectunt
 Corda moras ? cur iam immemores famaеque larisque
 Angimur ? aut pariet quemnam haec ignavia finem ?
 Dicam, ait, ac penitus causas labemque docebo,
 Mopsus, et astra tuens : non, si mortalia membra
 Sortitusque breves et parvi tempora fati
 Perpetimur, socius superi quondam ignis Olympi :
 Fas ideo miscere neces, ferroque morantes
 Exigere hinc animas redituraque semina caelo.

Quippe nec in ventos, nec in ultima solvimur ossa;
 Ira manet, duratque dolor; quum deinde tremendi
 Ad solium venere Iovis, questuque nefandam
 Edocuere necem: patet ollis ianua leti,
 Atque iterum remeare licet; comes una Sororum
 Additur, et pariter terras atque aequora lustrant.
 Quisque suos sotes inimicaque pectora poenis
 Implicat, et varia meritos formidine pulsant.
 At quibus invito maduerunt sanguine dextrae,
 Si fors saeva tulit miseros, si proxima culpa,
 Hos variis mens ipsa modis agit, et sua carpunt
 Facta viros; resides et iam nihil amplius ausi,
 In lacrimas humilesque metus aegramque fatiscunt
 Segnitiam; quos ecce vides.

Val. Fl., Argon., iii. 369-396.

95. *Absyrtus urges his men to recover Medea.*

Absyrtus subita praeceps cum classe parentis
 Advehitur, profugis infestam lampada Graiis
 Concutiens diramque premens clamore sororem:
 Atque, Hanc, o si quis vobis dolor iraque, Colchi,
 Accelerate viam, neque enim fugit aequore raptor
 Iupiter, aut falsi sequimur vestigia tauri.
 Puppe (nefas) una praedo Phrixea reportat
 Vellera; qua libuit, remeat cum virgine; nobis
 (O pudor!) et muros et stantia tecta reliquit.
 Quid mihi deinde satis? nec quaero vellera, nec te
 Accipio, germana, datam, nec foederis ulla
 Spes erit, aut irae quisquam modus. Inde reverti
 Patris ad ora mei tam parvo in tempore fas sit?
 Quinquaginta animae me scilicet unaque mersa
 Sufficiet placare ratis? te, Graecia fallax,
 Persequor atque tuis hunc quasso moenibus ignem;
 Nec tibi digna, soror, desum ad connubia frater;
 Primus et ecce fero quatioque hanc lampada vestro
 Coniugio; primus celebros dotalia sacra,
 Qui potui; patriae veniam da, quaeso, senectae.
 Quin omnes alii pariter populique patresque
 Mecum adsunt: magni virgo ne regia Solis
 Haemonii thalamos adeas despecta mariti,
 Tot decuit coisse rates, tot fulgere taedas.

Val. Fl., viii. 260-284.

96. *Juno opens Hannibal's eyes that he may see the Gods ranged against him.*

Quo ruis, o vecors? maioraque bella capessis,
 Mortali quam ferre datum? Iuno inquit, et atram
 Dimovit nubem, veroque apparuit ore.
 Non tibi cum Phrygio res Laurentive colono,
 En, age, (namque, oculis amota nube parumper,
 Cernere cuncta dabo) surgit qua celsus ad auras,
 Aspice, montis apex, vocitata Palatia regi
 Parrhasio plena tenet et resonante pharetra,
 Intenditque arcum, et pugnas meditatur Apollo.
 At, qua vicinis tollit se collibus altae
 Molis Aventinus, viden', ut Latonia virgo
 Accensas quatiat Phlegethontis gurgite taedas,
 Exsertos avide pugnae nudata lacertos?
 Parte alia, cerne, ut saevis Gradivus in armis
 Impleret dictum proprio de nomine campum.
 Hinc Ianus movet arma manu, movet inde Quirinus,
 Quisque suo de colle Deus. Sed enim aspice, quantus
 Aegida commoveat nimbos flammisque vomentem
 Iupiter, et quantis pascet ferus ignibus iras.
 Huc vultus flecte, atque aude spectare Tonantem,
 Quas hiemes, quantos concusso vertice cernis
 Sub nutu tonitrus. Oculis qui fulgurat ignis!
 Cede Deis tandem, et Titania desine bella.

Sil., xii. 703-725.

97. *Eteocles rejects the Embassy of Polynices.*

Cognita si dubiis fratris mihi iurgia signis
 Ante forent nec clara odiorum arcana paterent,
 Sufficeret vel sola fides, qua torvus et illum
 Mente gerens, ceu saepta novus iam moenia laxet
 Fossor et hostiles inimicent classica turmas,
 Praefuris: in medios si comminus orsa tulisses
 Bistonas, aut refugo pallentes sole Gelonos,
 Parcior alloquio et medii reverentior aequi
 Inciperes. Neque te furibundae crimine mentis
 Arguerim, mandata refers: nunc omnia quando
 Plena minis, nec sceptris fide nec pace sequestra
 Poscitis, et capulo propior manus: haec mea regi

Argolico nondum aequa tuis vice dicta reporta:
 Quae sors iusta mihi, quae non indebitus annis
 Sceptra dicavit honos, teneo longumque tenebo.
 Te penes Inachiae dotalis regia dono
 Coniugis et Danaae (quid enim maioribus actis
 Invideam?) cumulentur opes: felicibus Argos
 Auspiciis Lernamque regas; nos horrida Dirces
 Pascua et Euboicis artatas fluctibus oras
 Non indignati miserum dixisse parentem
 Oedipoden.

Stat., Theb., ii. 415-436.

98. *A Passionate Outpouring of Grief.*

Hosne ego complexus, genitrix, haec oscula, nati,
 Vestra tuor? sic vos extremo in fine ligavit
 Ingenium crudele necis? quae vulnera tractem,
 Quae prius ora premam? vosne illa potentia matris,
 Vos uteri fortuna mei? qua tangere divos
 Rebar et Ogygias titulis anteire parentes.
 At quanto melius dextraque in sorte iugatae,
 Quis steriles thalami nulloque ululata dolore
 Respexit Lucina domum; mihi quippe malorum
 Causa labor; sed nec bellorum in luce patenti
 Conspicui factis aeternaque gentibus ausi
 Quaesistis miserae vulnus memorabile matri:
 Sed mortem obscuram miserandaque funera passi.
 Heu quantus furto cruor et sine laude iacetis!
 Quin ego non dexteras miseris complexibus ausim
 Dividere et tanti consortia rumpere leti!
 Ite diu fratres indiscretique supremis
 Ignibus et caros urna confundite manes.

Stat., Theb., iii. 151-169.

99. *Bacchus intercedes for Thebes.*

Exscindisne tuas, divum sator optime, Thebas?
 Saevo adeo coniux? nec te telluris amatae,
 Deceptique laris miseret cinerumque meorum?
 Esto, olim invitum iaculatus nubibus ignem,
 Credimus; en iterum atra refers incendia terris,
 Nec Styge iurata, nec pellicis arte rogatus.

Quis modus? an nobis pater iratusque bonasque
 Fulmen habes? sed non Danaeiae limina talis,
 Parrhasiumque nemus Ledaeeque ibis Amyclas.
 Scilicet e cunctis ego neglectissima natis
 Progenies? ego nempe tamen qui dulce ferenti
 Pondus eram: cui tu dignatus limina vitae
 Praereptumque iter et maternos reddere menses.
 Adde, quod imbellis rarisque exercita castris
 Turba meas acies, mea tantum proelia norunt,
 Nectere fronde comas et ad inspirata rotari
 Buxa: timent thyrsos nuptarum et proelia matrum;
 Unde tubas martemque pati? Quin fervidus ecce
 Quanta paret? quid si ille tuos Curetas in arma
 Ducat, et innocuis iubeat decernere peltis?
 Quin etiam invisos (sic hostis defuit?) Argos
 Elicis: o ipsis, genitor, graviora periculis
 Iussa, novercales ruimus ditare Mycenae.
 Anne triumphatos fugiam captivus ad Indos?
 Da sedem profugo. Potuit Latonia frater
 Saxa (nec invideo) defigere Delon et imis
 Commendare fretis; cara submovit ab arce
 Hostiles Tritonis aquas; vidi ipse potentem
 Gentibus Eois Epaphum dare iura, nec ullas
 Cyllene secreta tubas, Minoave curat
 Ida; quid heu tantum nostris offenderis aris?
 Hic tibi (quando minor iam nostra potentia) noctes
 Herculeae, placitusque vagae Nycteidis ardor,
 Hic Tyrium genus, et nostro felicius igne
 Taurus: Agenoreos saltem tutare nepotes.

Stat., Theb., vii. 155-177, 181-192.

100. *Statius commends his Poem to the Approbation of Posterity.*

Non ego, centena si quis mea pectora laxet
 Voce deus, tot busta simul, vulgique ducumque
 Tot pariter gemitus, dignis conatibus aequem:
 Turbine quo sese caris instraverit audax
 Ignibus Evadne, fulmenque in pectore magno
 Quaesierit; quo more iacens super oscula saevi
 Corporis infelix excuset Tydea coniux:
 Ut saevos narret vigiles Argia sorori:
 Arcada quo planctu genitrix Erymanthia clamet,

Arcada consumto servantem sanguine vultus,
 Arcada, quem geminae pariter flevere cohortes.
 Vix novus ista furor, veniensque implesset Apollo,
 Et mea iam longo meruit ratis aequore portum.
 Durbisane procul, dominoque legere superstes,
 O mihi bisenos multum vigilata per annos
 Thebai? iam certe praesens tibi fama benignum
 Stravit iter, coepitque novam monstrare futuris.
 Iam te magnanimus dignatur noscere Caesar,
 Itala iam studio discit memoratque iuventus.
 Vive, precor: nec tu divinam Aeneida tenta,
 Sed longe sequere, et vestigia semper adora.
 Mox, tibi si quis adhuc praetendit nubila livor,
 Occidet, et meriti post me referentur honores.

Stat., Theb., xii. 797 to end.

101. *Piety and the Fury.*

Aversa caeli Pietas in parte sedebat,
 Non habitu, quo nota prius, non ore sereno,
 Sed vittis exuta comam, fraternaue bella,
 Ceu soror infelix pignantum aut anxia mater,
 Deflebat, saevumque Iovem Parcasque nocentes
 Vociferans, seseque polis et luce relictas
 Descensuram Erebo et Stygios iam malle penates.
 Quid me, ait, ut saevis animantum ac saepe deorum
 Obstaturam animis, princeps Natura, creabas?
 Nil iam ego per populos, nusquam reverentia nostri.
 O furor, o homines, diraeque Prometheos artes!
 Quam bene post Pyrrham tellus pontusque vacabant!
 En mortale genus! Dixit: speculataque tempus
 Auxilio, Tentemus, ait, licet irrita coner,
 Desiluitque polo: niveus sub nubibus altis
 Quanquam maesta deae sequitur vestigia limes.
 Vix steterat campo, subita mansuescere pace
 Agmina, sentiriue nefas; tunc ora madescunt
 Pectoraque, et tacitus subrepsit fratribus horror.
 Arma etiam simulata gerens cultusque viriles,
 Nunc his, nunc illis, Agite, ite, obsistite, clamat,
 Quis nati fratresque domi, quis pignora tanta.
 His quoque (nonne palam est, ultro miserescere divos?)
 Tela cadunt: cunctatur equi: Fors ipsa repugnat.
 Nonnihil impulerat dubios, ni torva notasset

Tisiphone fraudes, caelestique ocior igne
 Adforet increpitans: Quid belli obverteris ausis,
 Numen iners, pacique datum? cede, improba: noster
 Hic campus nosterque dies; nunc sera nocentes
 Defendis Thebas: ubi tunc, quum bella cieret
 Bacchus? et armatas furiarent orgia matres?
 Aut ubi segnis eras, dum Martius impia serpens
 Stagna bibit? dum Cadmus erat? dum victa cadit sphinx?
 Dum rogat Oedipoden genitor? dum lampade nostra
 In thalamos Iocasta venit? Sic urget, et ultro
 Vitantem adspectus, etiam, pudibundaque longe
 Ora reducentem, premit adstridentibus Hydris
 Intentatque faces: delectam in lumina pallam
 Diva trahit magnoque fugit questura Tonanti.
 Tunc vero accensae stimulis maioribus irae:
 Arma placent, versaerque volunt spectare cohortes.

Stat., Theb., xi. 458-498.

102. *Quintilian's Affection for his Wife and Child.*

Ego vel hoc uno malo sic eram afflictus, ut me iam nulla fortuna posset efficere felicem. Nam quum omni virtute, quae in feminas cadit, functa, insanabilem attulit marito dolorem: tum aetate ea puellari, praesertim meae comparata, potest et ipsa numerari inter vulnera orbitatis. Liberis tamen superstibus obluctabar: et, quod nefas erat, sed optabat ipsa, me salvo, maximos cruciatus praecipiti via effugit. Mihi filius minor quintum egressus annum, prior alterum ex duobus eruit lumen. Non sum ambitiosus in malis, nec augere lacrimarum causas volo: utinamque esset ratio minuendi. Sed dissimulare qui possum, quid ille gratiae in vultu, quid iucunditatis in sermone, quos ingenii igniculos, quam substantiam placidae, et (quam scio vix posse credi tantam) altae mentis ostenderit? qualis amorem quicumque alienus infans mereretur. Illud vero insidiantis, quo me validius cruciaret, fortunae fuit, ut ille mihi blandissimus, me suis nutricibus, me aviae educanti, me omnibus, qui sollicitare illas aetates solent, anteferebat. Quapropter illi dolori, quem ex matre optima, atque omnem laudem supergressa, paucos ante menses ceperam, gratulor. Minus enim est, quod flendum meo nomine, quam quod illius gaudendum est. *Quint., vi., Prooem., 5-8.*

103. *Quintilian bewails the early Death of his Son.*

Iuro per mala mea, per infelicem conscientiam, per illos nanes, numina mei doloris, has me in illo vidisse virtutes ingenii, non modo ad percipiendas disciplinas, quo nihil praestantius cognovi plurima expertus, studii que iam tum non coacti (sciunt praeceptores), sed probitatis, pietatis, humanitatis, liberalitatis, ut prorsus posset hinc esse tanti fulminis metus, quod observatum fere est, celerius occidere festinatam maturitatem: et esse nescio quam, quae spes tantas decerpat, invidiam, ne videlicet ultra, quam homini datum est, nostra provehantur. Etiam illa fortuita aderant omnia, vocis iucunditas claritasque, oris suavitas, et in utracunque lingua, tanquam ad eam demum natus esset, expressa proprietas omnium literarum. Sed haec spes adhuc: illa maiora, constantia, gravitas, contra dolores etiam ac metus robur. Nam quo ille animo, qua medicorum admiratione, mensium octo valetudinem tulit? ut me in supremis consolatus est? quam etiam deficiens, iamque non noster, ipsum illum alienatae mentis errorem circa solas literas habuit? Tuosne ego, o meae spes inanes, labentes oculos, tuum fugientem spiritum vidi? Tuum corpus frigidum exsanguie complexus animam recipere, auramque communem haurire amplius potui? dignus his cruciatibus, quos fero, dignus his cogitationibus. Tene consulari nuper adoptione ad omnium spes honorum patris admotum, te avunculo praetori generum destinatum, te omnium spe Atticae eloquentiae candidatum, superstes parens tantum ad poenas, amisi? *Quint., vi., Prooem., 10-13.*

104. *The Power of Pathos.*

Qui vero iudicem rapere, et in quem vellet habitum animi posset perducere, quo dicto flendum et irascendum esset, rarus fuit. Atqui hoc est, quod dominatur in iudiciis; haec eloquentiam regunt. Namque argumenta plerumque nascuntur ex causa; et pro meliore parte plura sunt semper: ut, qui, per haec vicit, tantum, non defuisse sibi advocatum, sciat. Ubi vero animis iudicum vis afferenda est, et ab ipsa veri contemplatione abducenda mens, ibi proprium oratoris opus est. Hoc non ducet litigator: hoc libellis non continetur. Probationes enim efficiunt sane, ut causam nostram meliorem esse iudices putent: affectus praestant, ut etiam velint: sed id, quod volunt, credunt quoque. Nam quum irasci, favere, odisse, misereri coeperunt, agi iam

rem suam existimant: et, sicut amantes de forma iudicare non possunt, quia sensum oculorum praecipitat animus, ita omnem veritatis inquirendae rationem iudex omittit occupatus affectibus: aestu fertur, et velut rapido flumini obsequitur. Ita argumenta ac testes quid egerint, pronuntiatio ostendit: commotus autem ab oratore iudex, quid sentiat, sedens adhuc atque audiens confitetur. An, quum ille, qui plerisque perorationibus petitur, fletus erumpit, non palam dicta sententia est? Huc igitur incumbat orator, hoc opus eius, hic labor est: sine quo cetera nuda, ieiuna, infirma, ingrata sunt; adeo velut spiritus operis huius atque animus est in affectibus. *Quint.*, VI. ii. 3-7.

105. *Sejanus having asked Tiberius to allow his Marriage with Livia, the Emperor replies as follows:*

Falleris enim, Seiane, si te mansurum in eodem ordine putas, et Liviam, quae C. Caesari, mox Druso, nupta fuerit, ea mente acturam, ut cum equite Romano senescat. Ego ut sinam, credisne passuros, qui fratrem eius, qui patrem maioresque nostros in summis imperiis videre? Vis tu quidem istum intra locum sistere: sed illi magistratus et primores, qui, te invito, perrumpunt, omnibusque de rebus consulunt, excessisse iam pridem equestre fastigium, longeque antisse patris mei amicitias, non occulti ferunt, perque invidiam tui me quoque incusant. At enim Augustus filiam suam equiti Romano tradere meditatus est. Mirum hercule, si, cum in omnis curas distraheretur inmensumque attolli provideret, quem coniunctione tali super alios extulisset, C. Proculium et quosdam in sermonibus habuit, insigni tranquillitate vitae nullis reipubl. negotiis permixtos. Sed, si dubitatione Augusti movemur, quanto validius est, quod M. Agrippae, mox mihi conlocavit? Atque ego haec, pro amicitia, non occultavi: ceterum neque tuis neque Liviae destinatis adversabor. Ipse quid intra animum volutaverim, quibus adhuc necessitudinibus immiscere te mihi parem, omittam ad praesens referre: id tantum aperiam, nihil esse tam excelsum, quod non virtutes istae tuusque in me animus mereantur; datoque tempore, vel in senatu vel in concione non reticebo. *Tac.*, *Ann.*, iv. 40.

106. *Boadicea excites her Countrymen against the Romans.*

Ad Britannorum copiae passim per catervas et turmas exultabant, quanta non alias multitudo, et animo adeo fero, ut coniuges quoque testes victoriae secum traherent, plaustrisque imponerent, quae super extremum ambitum campi posuerant. Boudicea, curru filias prae se vehens, ut quamque nationem accesserat, "solitum quidem Britannis, feminarum ductu bellare," testabatur: "sed tunc non, ut tantis maioribus ortam, regnum et opes, verum ut unam e vulgo, libertatem amissam, confectum verberibus corpus, contrectatam filiarum pudicitiam ulcisci. Eo provectas Romanorum cupidines, ut non corpora, ne senectam quidem, aut virginitatem impollutam relinquunt. Adesse tamen deos iustae vindictae. Cecidisse legionem, quae proelium ausa sit: ceteros castris occultari, aut fugam circumspicere. Ne strepitum quidem et clamorem tot millium, nedum inpetus et manus perlaturus. Si copias armatorum, si causas belli secum expenderent, vincendum illa acie, vel cadendum esse. Id mulieri destinatum: viverent viri et servirent. *Tac., Ann., xiv. 34, 35.*

107. *Seneca, anticipating Nero's Displeasures, implores to be allowed to retire into a private station.*

Ego quid aliud munificentiae tuae adhibere potui, quam studia, ut sic dixerim, in umbra educata? et quibus claritudo venit, quod iuventutis tuae rudimentis adfuisse videor, grande huius rei pretium. At tu gratiam immensam, innumeram pecuniam circumdedisti: adeo, ut plerumque intra me ipse volvam: "egone, equestri et provinciali loco ortus, proceribus civitatis adnumeror? Inter nobiles, et longa decora praeferentes, novitas mea enituit? Ubi est animus ille, modicis contentus? Talis hortos instruit, et per haec suburbana incedit, et tantis agrorum spatiis, tam lato fenore exuberat?" Una defensio occurrit, quod muneribus tuis obniti non debui. Sed uterque mensuram implevimus, et tu, quantum princeps tribuere amico posset, et ego, quantum amicus a principe accipere. Cetera invidiam augent: quae quidem, ut omnia mortalia, infra tuam magnitudinem iacent, sed mihi incumbunt; mihi subveniendum est. Quomodo in militia, aut via, fessus adminiculum orarem; ita, in hoc itinere vitae, senex, et levissimis quoque curis inpar, cum opes meas ultra sustinere non possim, praesidium peto.

Iube eas per procuratores tuos administrari, in tuam fortunam recipi. Nec me in paupertatem ipse detrudam; sed traditis, quorum fulgore praestringor, quod temporis hortorum aut villarum curae seponitur, in animum revocabo. Superest tibi robur, et tot per annos nixum fastigio regimen: possumus seniores amici quieti respondere. Hoc quoque in tuam gloriam cedit, eos ad summa vexisse, qui et modica tolerarent. *Tac., Ann., xiv. 53, 54.*

108. *Nero's Insidious Reply.*

Ad quae Nero sic ferme respondit: "Quod meditatae orationi tuae statim occurram, id primum tui muneris habeo, qui me non tantum praevisa, sed subita expedire docuisti. Abavus meus, Augustus, Agrippae et Maecenati usurpare otium post labores concessit: sed in ea ipsa aetate, cuius auctoritas tuetur, quidquid illud et quaecumque tribuisset: attamen neutrum datis a se praemiis exiit. Bello et periculis meruerant: in his enim iuventa Augusti versata est. Nec mihi tela et manus tuae defuissent, in armis agentis. Sed quod praesens conditio poscebat, ratione, consilio, praeceptis pueritiam, dein iuventam meam fovisti. Et tua quidem erga me munera, dum vita suppetet, aeterna erunt: quae a me habes, horti et fenus et villae, casibus obnoxia sunt. Ac, licet multa videantur, plerique, haudquaquam artibus tuis pares, plura tenuerunt. Pudet referre libertinos, qui ditiores spectantur. Unde etiam rubori mihi est, quod praecipuus caritate, nondum omnes fortuna antecellis. Verum et tibi valida aetas, rebusque et fructui rerum sufficiens: et nos prima imperii spatia ingredimur; nisi forte aut te Vitellio ter consuli, aut me Claudio postponis. Sed, quantum Volusio longa parsimonia quaesivit, tantum in te mea liberalitas explere non potest. Quin, si qua in parte lubricum adolescentiae nostrae declinat, revocas; ornatumque robur subsidio impensius regis. Non tua moderatio, si reddideris pecuniam; nec quies, si reliqueris principem: sed mea avaritia, meae crudelitatis metus in ore omnium versabitur. Quodsi maxime continentia tua laudetur, non tamen sapienti viro decorum fuerit, unde amico infamiam paret, inde gloriam sibi recipere." His adiicit complexum et oscula, factus natura et consuetudine exercitus, velare odium fallacibus blanditiis. *Tac., Ann., xiv. 55, 56.*

109. *Otho's Address to his Army after the Battle of Bedriacum.*

Ipse aversus a consiliis belli, "hunc," inquit, "animum, hanc virtutem vestram ultra periculis obiicere, nimis grande vitae meae pretium puto. Quanto plus spei ostenditis, si vivere placeret, tanto pulchrior mors erit. Experti invicem sumus, ego ac fortuna. Nec tempus computaveritis. Difficilius est temperare felicitati, qua te non putes diu usurum. Civile bellum a Vitellio coepit, et, ut de principatu certaremus armis, initium illic fuit: ne plus quam semel certemus, penes me exemplum erit. Hinc Othonem posteritas aestimet. Fruetur Vitellius fratre, coniuge, liberis: mihi non ultione neque solatiis opus est. Alii diutius imperium tenuerint: nemo tam fortiter reliquerit. An ego tantum Romanae pubis, tot egregios exercitus sterni rursus et reipublicae eripi patiar? Eat hic mecum animus, tamquam perituri pro me fueritis. Sed este superstites. Nec diu moremur, ego incolumitatem vestram, vos constantiam meam. Plura de extremis loqui, pars ignaviae est. Praecipuum destinationis meae documentum habete, quod de nemine queror. Nam incusare deos vel homines, eius est, qui vivere velit." *Tac., Hist., ii. 47.*

110. *Calgacus, a British Patriot, stirs up his Countrymen to throw off the Roman Yoke.*

Raptores orbis, postquam cuncta vastantibus defuere terrae, et mare scrutantur: si locuples hostis est, avari; si pauper, ambitiosi: quos non Oriens, non Occidens satiaverit. Soli omnium opes atque inopiam pari adfectu concupiscunt. Auferre, trucidare, rapere, falsis nominibus imperium, atque, ubi solitudinem faciunt, pacem adpellant. Liberos cuique ac propinquos suos natura carissimos esse voluit. Hi per delectus, alibi servituri, auferuntur: coniuges sororesque, etsi hostilem libidinem effugiant, nomine amicorum atque hospitem polluantur. Bona fortunasque in tributum egerunt; in annonam frumentum. Corpora ipsa ac manus silvis ac paludibus emuniendis, verbera inter ac contumelias, conterunt. Nata servituti mancipia semel veneunt, atque ultro a dominis aluntur: Britannia servitutem suam quotidie emit, quotidie pascit. Ac, sicut in familia recentissimus quisque servorum et conservis ludibrio est: sic, in hoc orbis terrarum vetere famulatu, novi nos et viles in excidium petimur. Neque enim arva nobis, aut metalla, aut portus sunt,

quibus exercendis reservemur. Virtus porro ac ferocia subiectionum ingrata imperantibus : et longinquitas ac secretum ipsum quo tutius, eo suspectius. Ita, sublata spe veniae, tandem sumite animum, tam quibus salus, quam quibus gloria carissima est. *Tac., Agr., 30, 31.*

111. *Reflections on the Death of Agricola.*

Et ipse quidem, quamquam medio in spatio integrae aetatis ereptus, quantum ad gloriam, longissimum aevum peregit. Quippe et vera bona, quae in virtutibus sita sunt, impleverat, et consularibus ac triumphalibus ornamentis praedito, quid aliud adstruere fortuna poterat? Opibus nimis non gaudebat, speciosae contigerant. Filia atque uxore superstitibus, potest videri etiam beatus, incolumi dignitate, florente fama, salvis adfinitatibus et amicitiiis, futura effugisse. Nam, sicuti durare in hac beatissimi saeculi luce, ac principem Traianum videre, quodam augurio votisque apud nostras aures ominabatur : ita festinatae mortis grande solatium tulit, evasisse postremum illud tempus, quo Domitianus, non iam per intervalla ac spiramenta temporum, sed continuo et velut uno ictu, rempublicam exhaustit. Non vidit Agricola obsessam curiam, et clausum armis senatum, et eadem strage tot consularium caedes, tot nobilissimarum feminarum exsilia et fugas. Una adhuc victoria Carus Metius censebatur, et intra Albanam arcem sententia Messalini strepebat, et Massa Baebius iam tum reus erat. Mox nostrae duxere Helvidium in carcerem manus : nos Maurici Rusticique visus, nos innocenti sanguine Senecio perfudit. Nero tamen subtraxit oculos, iussitque scelera, non spectavit : praecipua sub Domitiano miseriarum pars erat, videre et adspici, cum suspiria nostra subscriberentur, cum denotandis tot hominum palloribus sufficeret saevus ille vultus et rubor, quo se contra pudorem muniebat. Tu vero, felix, Agricola, non vitae tantum claritate, sed etiam opportunitate mortis. *Tac., Agr., 44, 45.*

112. *The Example of Agricola's Virtue.*

Omnia sine dubio, optime parentum, adsidente amantissima uxore, superfuere honori tuo : paucioribus tamen lacrimis compositus es, et novissima in luce desideravere aliquid oculi tui.

Si quis piorum manibus locus; si, ut sapientibus placet, non cum corpore exstinguuntur magnae animae: placide quiescas, nosque, domum tuam, ab infirmo desiderio et muliebribus lamentis ad contemplationem virtutum tuarum voces, quas neque lugeri neque plangi fas est: admiratione te potius, et immortalibus laudibus, et, si natura suppeditet, aemulatu decoremus. Is verus honos, ea coniunctissimi cuiusque pietas. Id filiae quoque uxori praeceperim, sic patris, sic mariti memoriam venerari, ut omnia facta dictaque eius secum revolvant, famamque ac figuram animi magis quam corporis complectantur; non quia intercedendum putem imaginibus, quae marmore aut aere finguntur: sed ut vultus hominum, ita simulacra vultus imbecilla ac mortalia sunt; forma mentis aeterna: quam tenere et exprimere, non per alienam materiam et artem, sed tuis ipse moribus, possis. Quidquid ex Agricola amavimus, quidquid mirati sumus, manet mansurumque est in animis hominum, in aeternitate temporum, fama rerum. Nam multos veterum, velut inglorios et ignobiles, oblivio obruet: Agricola, posteritati narratus et traditus, superstes erit. *Tac., Agr., 45, 46.*

113. *A Love Poem.*

Dum semihulco savio
 Meum puellum savior,
 Dulcemque florem spiritus
 Duco ex aperto tramite;
 Animula aegra et saucia
 Cucurrit ad labias mihi,
 Rictumque in oris pervium
 Et labra pueri mollia,
 Rimata itineri transitus,
 Ut transiliret, nititur.
 Tum si morae quid plusculae
 Fuisset in coetu osculi
 Amoris igni percita
 Transisset, et me linqueret:
 Et mira prorsum res foret,
 Ut ad me fierem mortuus
 Ad puerum intus viverem.

Poet., ap. Gell., xix. 11.

114. *Love goes through all Creation.*

Cras amet, qui nunquam amavit, quique amavit, cras amet.
 Ipsa Troianos nepotes in Latinos transtulit,
 Ipsa Laurentem puellam coniugem nato dedit;
 Moxque Marti de sacello dat pudicam virginem;
 Romuleas ipsa fecit cum Sabinis nuptias;
 Unde Ramnes et Quirites, proque prole posterum
 Romuli, patrem crearet et nepotem Caesarem.
 Cras amet, qui nunquam amavit, quique amavit, cras amet.
 Rura fecundat voluptas, rura Venerem sentiant.
 Ipse Amor puer Dionae ruor natus dicitur.
 Hunc ager, quum parturiret, ipsa suscepit sine;
 Ipse florum delicatis educavit osculis.
 Cras amet, qui nunquam amavit, quique amavit, cras amet.
 Ecce iam super genistas explicant tauri latur!
 Quisque tutus, quo tenetur, coniugali foedere.
 Subter umbras cum maritis ecce balantum greges!
 Et canoras non tacere diva iussit alites.
 Tam loquaces ore rauco stagna cygni perstrepunt:
 Assonat Terra puella subter umbram populi;
 Ut fates motus amoris ore dici musico,
 Et neques queri sororem de marito barbaro.
 Illa cantat: nos tacemus. Quando ver venit meum,
 Quando faciam uti chelidon, ut tacere desinam?
 Perdidit Musam tacendo, nec me Phoebos respicit.
 Sic Amyclas, quum tacerent, perdidit silentium.
 Cras amet, qui nunquam amavit, quique amavit, cras amet.
Pervig., Ven., 68-93.

115. *A Letter to the Emperor Antoninus Pius.*

Quom accepi literas tuas, ita rescribere coeperam: ama me ut
 amas, inquis. Huic verbo respondere paulo verbis pluribus in
 animo est: prolixius enim rescribere tibi tempore illo solebam,
 quo amatum te a me, satis compertum tibi esse tute ostendis.
 Vide, quaeso, ne temet ipse defrudes et detrimentum amoris
 ultro poscas: amplius enim tanto amari te a me velim credas
 mihi, quanto omnibus in rebus potior est certus praesens fructus
 quam futuri spes incerta. Egone qui indolem ingenii tui in
 germine etiam tum et in herba et in flore dilexerim, nunc fru-
 gem ipsam maturae virtutis nonne multo multoque amplius

diligam ? tum ego stolidissimus habear agrestium omnium omniumque aratorum, si mihi cariora sint sata messibus. Ego vero quae optavi quaeque vovi compos optatorum votorumque meorum damnatus atque multatus sum: in eam multam duplicatum amorem tuum desero,* non ut antiquitus multas inrogari mos fuit mille minus dimidio. Assae nutricis est infantem magis diligere quam adultum; suscensere etiam pubertati stulta nutrix solet, puerum de gremio sibi abductum et campo aut foro traditum. Litteratores etiam isti discipulos suos, quoad puerilia discunt et mercedem pendunt, magis diligunt. Ego quom ad curam cultumque ingenii tui accessi, hunc te speravi fore qui nunc es; in haec tua tempora amorem meum intendi lucebat in pueritia tua virtus insita, lucebat etiam magis in adulescentia: sed ita ut cum serenus dies inluculascit lumine incohato. Nunc iam virtus integra orbe splendido exorta est et radiis disseminata est: tu me ad pristinam illam mensuram luciscentis amoris tui revocas et iubes matutina dilucula lucere meridie. Audi, quaeso, quanto ampliore nunc sis virtute, quam antea fueris: quo facilius credas quanto amplius amoris merearis, et poscere desinas tantundem. *Front., Ep. ad Anton. et Inv., I. v., ed. Naber, p. 102.*

116. *The Affection between Fronto and his Royal Pupil.*

Igitur, ut argumentum aliquod prolixiori epistulae reperiā, quod, oro te, ob meritum me sic amas? quid iste Fronto tantum boni fecit, ut eum tanto opere tu diligas? caput suum pro te aut parentibus tuis devovit? Succidaneum se pro vestris periculis subdidit? provinciam aliquam fideliter administravit? exercitum duxit? nihil eorum. Ne cotidianis quidem istis officiis circa te praeter ceteros fungitur. Nam neque domum vestram diluculo ventitat, neque cotidie salutat, neque ubique comitatur nec semper spectat, (v. l. exspectat) vide igitur ut, siquis interroget, cur Frontonem ames, habeas in promptu quod facile respondeas. At ego nihil quidem malo quam amoris erga me tui nullam extare rationem. Nec omnino mihi amor videtur, qui ratione oritur et iustis certis de causis copulatur: amorem ego illum intellego fortuitum et liberum et nullis causis servientem, impetu potius quam ratione conceptum, qui non officiis, uti ignis, sed sponte ortis vaporibus caleat. Baiarum ego calidos specus malo quam istas fornaculas balnearum, in quibus ignis

* Perh., defero.

cum sumptu atque fumo accenditur brevique restinguitur. At illi ingenui vapores puri perpetuique sunt, grati pariter et gratuiti. Tuus igitur iste amor incultus et sine ratione exortus, spero, cum cedris porro adolescet et aesculis : qui si officiorum ratione colerentur, non ultra myrtos laurusque procresceret, quibus satis odoris parum roboris. Et omnino quantum fortuna rationi, tantum amor fortuitus officiosa amori antistat. Quis autem ignorat, rationem humani consilii vocabulum esse, fortunam autem deam dearumque praecipuam ? templa fana delubra passim fortunae dicata ; rationi nec simulacrum nec aram usquam consecratam ? non fallor igitur qui malim amorem erga me tuum fortuna potius quam ratione genitum. Neque vero unquam ratio fortunam aequiperat, neque maiestate, neque usu, neque dignitate. Nam neque aggeres manu ac ratione constructos montibus comparabis, neque aquaeductus omnibus, neque receptacula fontibus. Tum ratio consiliorum prudentia appellatur, vatum impetus divinatio nuncupatur. Nec quisquam prudentissimae feminae consiliis potius accederet quam vaticinationibus Sibyllae. Quae omnia quorsum tendunt ? ut ego recte malim impetu et forte potius quam ratione ac merito meo diligi. Quam ob rem, etiamsi qua iusta ratio est amoris erga me tui, quaeso, Caesar, sedulo demus operam ut ignoretur et lateat ; sine homines ambigant, disserant, disputent, coniectent, requirant, ut Nili caput, ita nostri amoris originem. Sed iam hora decima tangit et tabellarius tuus mussat : finis igitur sit epistulae. Vale. *Front., Ep. ad M. Caes., I. iii., ed. Naber, p. 6.*

117. *A Letter from young M. Aurelius* to his Preceptor Fronto.*

M. Caesar Magistro suo. Sed quae, inquis, fabula ? Ut pater meus a vineis domum se recepit, ego solito more equum incendi, et in viam profectus sum, et paululum provectus. Deinde ibi in via sic oves multae conglobatae adstabant, ut iocus solitarius, et canes quatuor, et duo pastores, sed nihil praeterea. Tum pastor unus ad alterum pastorem, postquam plusculos equites vidit, Vide tibi istos equites, inquit, nam illi solent maximas rapinationes facere. Ubi id audiui, calcar equo subringo, equum in oves inigo. Oves consternatae disperguntur : aliae alibi palantes balantesque oberrant. Pastor furcam intorquet ; furca in equidem, qui me sectabatur, cadit. Nos aufugimus. Eo pacto, qui matuebat, ne oves amitteret, furcam

* He was, according to Naber, eighteen years of age.

perdidit. Fabulam existimas? Res vera est. At etiam plura erant, quae de ea re scriberem, nisi iam me nuntius in balneum recesseret. Vale, mi magister dulcissime, homo honestissime et rarissime, suavitas, et caritas et voluptas mea. *Front., ad M. Caes et Invicem, II. xii., ed. Naber, p. 35.*

118. *Another Letter from young M. Aurelius to Fronto.*

Have mihi magister dulcissime. Nos valemus. Ego aliquantum prodormivi propter perfrectiunculam, quae videtur sedata esse. Ergo ab undecima noctis in tertiam diei partim legi ex agricultura Catonis, partim scripsi, minus misere mehercule quam heri. Inde salutato patre meo, aqua mulsa sorbenda usque ad gulam et reiectanda fauces fovi potius quam dicerem "gargarissavi," nam et ad Novium credo et alibi. Sed faucibus curatis abii ad patrem meum et immolanti adstiti. Deinde ad merendam itum. Quid me censes prandisse? panis tantulum, cum conchima, caepas et maenas bene praegnates alios vorantes viderem. Deinde uvis metendis operam dedimus, et consudavimus, et iubilavimus, et "aliquot," ut ait auctor, "reliquimus altipendulos vindemiae superstites." Ab hora sexta domum redimus: paululum studui atque id ineptum. Deinde cum matercula mea supra torum sedente multum garrivi. Meus sermo hic erat; quid existimas modo meum Frontonem facere? Tum illa: Quid autem tu meam Gratiam? Tum ego: Quid autem passerculam nostram Gratiam minusculam? Dum ea fabulamur atque altereamur, uter alterum vestrum magis amaret, discus crepuit, id est pater meus in balneam transisse nuntiatus est. Loti igitur in torculari cenavimus; non loti in torculari, sed loti cenavimus; et rusticos cavillantes audivimus libenter. Inde reversus, priusquam me in latus converto ut stertam, meum pensum explico et diei rationem meo suavissimo magistro reddo, quem si possem magis desiderare, libenter plusculum macerarer. *Front., ad M. Caes. et Invicem, IV. vi., ed. Naber, p. 69.*

119. *A Birthday Congratulation from the young Emperor.*

Have mi Magister optime! Scio natali die quousque pro eo, quous is natalis dies est, amicos vota suscipere; ego tamen, quia te iuxta ac memet ipsum amo, volo hac die, tuo natali, mihi bene precari. Deos igitur omnis, qui usquam gentium vim suam praesentem promptamque hominibus praebent, qui vel somniis vel mysteriis vel medicina vel oraculis usquam iuvant atque pollent, eorum deorum unumquemque mihi votis

advoco, meque pro genere cuiusque voti in eo loco constituo, de quo deus ei rei praeditus facilius exaudiat. Igitur iam primum Pergamei arcem ascendo et Aesculapio supplico, uti valetudinem magistri mei bene temperet vehementerque tueatur. Inde Athenas degredior. Minervam genibus nixus obsecro atque oro, si quid ego unquam litterarum sciam, ut id potissimum ex Frontonis ore in pectus meum commigret. Nunc redeo Romam, deosque viales et promarinos votis imploro, uti mihi omne iter tua praesentia comitatum sit, neque ego tam saepe tam saevo desiderio fatiger. Postremo omnis omnium populorum praesides deos, atque ipsum locum, qui Capitolium montem strepit, quaeso tribuat hoc nobis ut istum diem, quo mihi natus es, tecum, firmo te laetoque, concelebrem. *M. Aur. in Front., ad M. Caes. et Invicem, III. ix., ed. Naber, p. 47.*

120. *Fronto compliments Aurelius Verus on his Generalship.*

Exercitus tibi traditus erat luxuria et lascivia et diutino otio corruptus. Milites Antiochiae adsidue plaudere histrionibus consueti, saepius in nemore vicinae ganeae quam sub signis habiti. Equi incuria horridi, equites volsi: raro brachium aut crus militum hirsutum. Ad hoc vestiti melius quam armati: adeo ut vir gravis et veteris disciplinae Laelianus Pontius loricas partim eorum digitis primoribus scinderet, equos pulvillis instratos animadverteret; iussu eius cornicula consecata, a sedilibus equitum pluma quasi anseribus devolsa. Pauci militum equum sublimitus insilire, ceteri aegre calce, genu, poplite repere: haud multi vibrantis hastas, pars maior sine vi et vigore, tanquam laneas iacere. Alea in castris frequens, somnus pernox, aut in vino vigilia. Huiuscemodi milites quibus imperiis contineres et ad frugem atque industriam converteres, nonne te Hannibalis duritia, Africani disciplina, Metelli exempla historis perscripta docuerunt? Ipsum hoc tuum a te diutina prudentia consultum, quod non ante signis conlatis manum cum hostibus conseruisti, quam levibus proeliis et minutis victoriis militem imbueres, nonne Cato docuit, orator idem et imperator summus? Ipsa subieci Catonis verba, in quibus consiliorum tuorum expressa vestigia cerneres. "Interea unamquamque turmam, manipulum, cohortem, temptabam quid facere possent: proeliis levibus spectabam cuiusmodi quisque esset: si quis strenue fecerat, donabam honeste, ut alii idem vellent facere, atque in contione verbis multis laudabam." *Front., Ep. ad Ver. Caes., ii. 1, ed. Naber, p. 128.*

121. *Fragment of a Speech by Fronto against a Testamentary Law of the Proconsul.*

Si hoc decretum tibi proconsulis placuerit, formam dederis omnibus omnium provinciarum magistratibus, quid in eiusmodi causis decernant. Quid igitur eveniet? Illud scilicet, ut testamenta omnia ex longinquis transmarinisque provinciis Romam ad cognitionem tuam deferantur. Filius exheredatus se suspicabitur, postulabit ne patris tabulae operiantur. Idem filia postulabit, nepos, abnepos, frater, consobrinus, patruus, avunculus, amita, matertera, omnia necessitudinum nomina hoc privilegium invadent, ut tabulas aperiri vetent, ipsi possessione iure sanguinis fruantur. Causa denique Romam remissa quid eveniet? Heredes scripti navigabunt, exheredati autem in possessione remanebunt, diem de die ducent, dilationes petentes fora variis excusationibus trahent. Hiemps est et crudum mare hibernum est; adesse non potuit. Ubi hiemps praeterierit, vernae tempestates incertae et dubiae moratae sunt. Ver exactum est; aestas est calida et sol navigantis urit et homo nauseat. Autumnus sequitur; poma culpabuntur et languor excusabitur. Fingo haec et comminiscor? quid? in hac causa nonne hoc ipsum evenit? Ubi est adversarius, qui iampridem ad agendam causam adesse debuerat? "In itinere est." Quo tandem in itinere? "Ex Asia venit." Et est adhuc in Asia. "Magnum iter et festinatum." Navibusne an equis an diplomatibus facit haec tam velocia stativa? Cum interim cognitione proposita, semel a te, Caesar, petita dilatio et impetrata: proposita cognitione rursum, a te duum mensium petitur delatio. Duo menses exacti sunt idibus proximis et dies medii isti aliquot. Venit tandem? Si nondum venit, at saltem adpropinquat? Si nondum adpropinquat, at saltem profectus ex Asia est? Si nondum profectus est, at saltem cogitat? Quid ille cogitat aliud quam bonis alienis incubare, fructus diripere, agros vastare, rem omnem dilapidare? Non ille ita stultus est, ut malit venire ad Caesarem et vinci quam remanere in Asia ita possidere. Qui mos si fuerit inductus, ut defunctorum testamenta ex provinciis transmarinis Romam mittantur, indignius et acerbius testamentorum periculum erit quam si corpora mittantur defunctorum. *Front., ad M. Caes. et Invicem, I. vi., ed. Naber, p. 14.*

PART III.—WIT AND HUMOUR.

A.—PERIOD I., B.C. 240–80.

1. *An Honest old Servant is convinced that he is not himself.*

So. Sí tu Sosia és, legiones quóm pugnabant máxume,
Quíd in tabernacló fecisti? Víctus sum, si díxeris.

Me. Cádus erat vini; índe implevi hírneam—*So.* Ingressúst
viam?

Me. Eam ego, ut matre fúerat natum, víni eduxí meri.

So. Míra sunt, nisi látuit intus íllic in illac hírneá!

Fáctum est illud, ut égo íllic vini hírneam ebiberím meri.

Me. Quíd nunc? vincon' árgumentis, té non esse Sósiam?

So. Tú negas med ésse? *Me.* Quid ego ní negem, qui ego-
mét siem?

So. Quís ego sum saltém, si non sum Sósia? Te interrogo.

Me. Ubi ego Sosia ésse nolim, tu ésto sane Sósia.

Núnc, quando ego sum, vápulabis, ní hínc abis ignóbilis.

So. Cérte edepol, quom illúnc contemplo et fórmam cognoscó
meam,

Quémadmodum ego sum, (saépe in speculum inspéxi,) nimis
similíst mei;

Itidem habet petasum ác vestitum; tám consimilist átque
ego:

Súra, pes, statúra, tonsus, óculi, nasum, [déns,] labra,

Málae, mentum, bárba, collum tótus—quid verbís opust?

Sí tergum cicátricosum, níhil hoc simili est similius.

Séd quom cogito, équidem certo idém sum, qui sempér fui:

Nóvi herum, novi aédis nostras: sáne sapio et sentio.

Nón ego illi obtémpero, quod lóquitur: pultabó foris.

Me. Quó agis te? *So.* Domúm. *Me.* Quadrigas sí nunc inscendás Iovis,

Atque hinc fugias, íta vix poteris éffugere infortúnium.

So. Nónne herae meae núntiare, quód herus meus iussít, licet?

Me. Túae si quid vis núntiare; hanc nóstram adire nón sinam.

Nám si me irritássis, hodie lumbifragium hinc aúferes.

So. Abeo potius. Di ímmortales, óbsecro vostrám fidem, Ubi ego perii? ubi ímmutatus sum? úbi ego formam pérdidi? An egomet me illíc reliqui, sí forte oblitús fui?

Nam híc quidem omnem imáginem meam, quae ánte hac fuerat, póssidet.

Vívo fit quod núnquam quisquam mórtuo faciét mihi.

Plaut., Amph., I. i. 274-306.

2. *A Clever Slave debates how to get Money for his Master.*

Hércle vero, Líbane, nunc te méliust expergíscier!

Atque argento cómparando fingere falláciam.

Iám diu factum est, quóm discesti áb hero atque abiisti éd forum:

Igitur inveniúndo argento ut fíngeres falláciam,

Ibi tu ad hoc diéi tempus dórmitasti in ótio.

Quín tu abs te socórdiam omnem réicis, segnitiam ámoves,

Atque ad ingeniúm vetus vorsútum te recipís tuom?

Sérva herum: cave tú idem faxis, álíi quod serví solent,

Quí ad heri fraudátionem cállidum ingeniúm gerunt.

Unde sumam? quem íntervortam? quo hánc celocem cónferam?

Impetritum, inaúguratum est; quóvis admittúnt aves;

Pícus, cornix ést ab laeva, córvus, parra ab délixtera.

Cónsuadent. Certum hércle est, vostram cónsequi senténtiam.

Séd quid hoc, quod pícus ulmum túndit? Haud temerárium est.

Cérte hercle, ego quantum éx augurio aúspicii intéllego,

Aút mihi in mundó sunt virgae, aut átriensi Saúreae.

Séd quid illuc, quod éxanimatus cúrrit hic Leónida?

Métuo, quod illic óbscaevavit méae falsae falláciae.

Plaut., Asin., II. i.

3. *Interchange of Compliments between two Slaves.*

Le. Perfídiae laudes grátiasque habémus merito mágnas,
 Quum nóstris sycophántiis dolís astutiisque,
 Scapulárum confidéntia, virtúte ulmorum fréti,
 Advórsum stimulos, láminas, crucésque, compedésque,
 Nervós, catenas, cárceres, numéllas, pedicas, bóias,
 Indúctoresque acérrumos, gnarósque nostri térgi,
 Eas núnc legiones, cópias, exércitusque, fúrum
 Vi púgnando, periúriis nostrís, euge! potíti.
 Id virtute huius cóllegae meáque comitáte
 Factúmst. *Li.* Qui me est vir fórtior ad súfferendas plágas?
Le. Edepól virtutes quí tuas nunc póssit collaudáre,
 Sicút ego possum, quae domi duellíque male fecísti!
 Nae illa édepol pro meritó tuo memorári multa póssunt:
 Ubi fidentem fraudáveris; ubi hero ínfidelis fúeris;
 Ubi vérbis conceptís sciens lubénter periuraris;
 Ubi párietes perfóderis; in fúrto ubi sis prehénsus;
 Ubi saepe causam díxeris pendéns adversus ócto
 Artítos, audacés viros, valéntes virgatóres.
Li. Fateór, profecto, ut praédicas, Leónida, esse véra;
 Verum édepol nae etiam túa quoque malefácta iterari múlta
 Et véra possunt: úbi sciens fidéli infidus fúeris;
 Ubi prénsus in furtó sies manufésto, et verberátus;
 Ubi périuraris; úbi sacro manús sis admolítus;
 Ubi herís damno et moléstiae et dedécori saepe fúeris;
 Ubi, créditum tibi quód sit, tibi datum ésse pernegáris;
 Ubi amícae, quam amicó tuo, fuerís magis fidélis;
 Ubi saepe ad languorém tua durítia dederis ócto
 Validós lictores úlmeis afféctos lentis vírgis.
 Num mále relata est grátia? ut collégam collaudávi?
Le. Ut méque teque máxume atque ingénio nostro décuit.
Plaut., Asin., III. ii. 1-31.

4. *The Disadvantages of marrying for Money.*

Me. Nulla érgo dicat: Equidem dotem ad te áttuli
 Maiórem multo, quám tibi erat pecúnia:
 Enim míhi quidem aequom est púrpuram atque aurúm dari,
 Ancíllas, mulos, múliones, pédisequos,
 Salútigerulos púeros, vehicla, quí vehar.
Eu. Ut mátronarum hic fácta pernovít probe!

Moribus praefectum mulierum hunc factum velim.

Me. Nunc quoquo venias, plus plaustrorum in aedibus

Videas, quam ruri, quando ad villam veneris.

Sed hoc etiam pulcrum est, prae quam ubi sumtus petunt;

Stat fullo, phrygio, aurifex, lanarius,

Ciniflones, patagiarii, indusiarii,

Flammearii, violarii, cerinarii,

Aut manulearii, aut murebrecharii;

Propolae linteones, calceolarii,

Sedentarii sutores, diabathrarii,

Solearii astant, astant molochinarii;

Petunt fullones, sarcinatores petunt;

Stropharii astant, astant semizonarii.

Iam hosce absolutos censeas: cedunt, petunt

Trecenti; circumstant phylacistae in atriiis,

Textores, limbularii, arcularii.

Ducuntur; datur aes. Iam hosce absolutos censeas;

Quom incidunt infectores crocotularii,

Aut aliqua mala crux semper est, quae aliquid petat.

Eu. Compellarem ego illum, ni metuam, ne desinat

Memorare mores mulierum; nunc sic sinam.

Me. Ubi nungivendis res soluta est omnibus

Pro illis crocotis, strophis, sumto uxorio:

Ibi ad postremum cedit miles, aes petit.

Itur, putatur ratio cum argentario;

Impransus miles adstat, aes censet dari.

Ubi disputata est ratio cum argentario,

Etiam plus ipse debet argentario.

Spes prorogatur militi in alium diem.

Hae sunt atque aliae multae in magnis dotibus

Incommoditates sumtusque intolerabiles.

Nam quae indotata est, ea in potestate est viri;

Dotatae mactant et malo et damno viros.

Plaut., Aul., III. v. 24-62.

5. Casting Lots for a Wife.

Chalinus and Olympio, rival suitors; Stalino and his wife

Cleostrata act as umpires.

St. Euge! Cave! Conicite sortis nunc iam ambo huc.
Eccere.

Uxor, aequa. Ol. Noli uxori credere. *St.* Habe animum bonum.

Ol. Crédo hercle, hodie devotabit sortis, si attigerit. *St.* Tace.

Ol. Táceo. Deos quaeso—*Ch.* Ut quidem tu hodié canem et furcám feras.

Ol. Mihi út sortitio evéniat. *Ch.* Ut quidem, hércle, pedibus péndeas.

Ol. At, tu ut oculos émungare ex cápite per nasúm tuos.

Ch. Quid times? parátum oportet ésse iam laqueúm tibi.

Ol. Périisti! *St.* Animum advórtite ambo. *Ol.* Táceo. *St.* Nunc tu, Cleóstrata,

Ne á me memores málitiose de hác re factum, aut súspices:

Tibi permitto; túte sorti. *Ol.* Pérdis me! *Ch.* Lucrúm facit.

St. Hoc age, sis, Olýmpio! *Ol.* Si hic lítteratus mé sinat.

St. Quód bonum atque fórtunatum míhi sit—*Ol.* Ita vero; ét mihi.

Ch. Nón! *Ol.* Imo hercle! *Ch.* Imó mihi hercle! *St.* Hic vincet; tu vivés miser.

Praécide os tu illi hodie! Age! écquid fit? *Cl.* Ne obiexís manum!

Ol. Cómpressan' palma, án porrecta, fério? *St.* Age, ut vis. *Ol.* Hém tibi!

Cl. Quid tibi istunc táctio est? *Ol.* Quia Iúpiter iussít meus.

Cl. Fèri malam tu illi rúrsum. *Ol.* Perii, púgnis caedor, Iúpiter!

St. Quid tibi tactio húnc fuvit? *Ch.* Quia iússit haec Iunó mea.

St. Pátiundum est, siquidém me vivo mea úxor imperium éxhibet.

Cl. Tam húic loqui licére oportet, quam ísti. *Ol.* Cur omén mihi

Vítuperat? *S.* Maló, Chaline, tíbi cavendum cénseo.

Ch. Témperi, postquam óppugnatum est ós! *St.* Age, uxor, núnc iam

Sórti. Vos advórtite animum. Praébe tu. *Ol.* Ubi sim, néscio.

Périi, cor tineósum, opinor, hábeo: iamdudúm salit;

Dé labore péctus tundit. *Cl.* Téneo sortem. *St.* Effér foras!

Ch. Iámne mortuú's? *Ol.* Ostende! Mea ést. *Ch.* Mala crux ea ést quidem.

Cl. Víctus es, Chalíne! *St.* Tum nos démum vivere, Olýmpio,

Gáuideo. *Ol.* Pietáte factum est mea átque maiorúm meum.

St. Intro abi, uxor, átque adorna núprias.

Plaut., Cas., II. vi. 34-43, 49-67.

6. *The Way about Town.*

Séd dum hic egreditúr foras,
Cómmonstrabo, quo ín quemque hominem fáciie inveniatis
loco,

Né nimio opere súmat operam, sí quem conventúm velit,
Vél vitiosum vél sine vitio, vél probum vel ímprobum.
Quí periurum cónvenire volt hómínem, mitto ín cómitium;
Quí mendacem et glóriosum, ápod Cloacinaé sacrum.
Dítis damnosós maritos súb Basilica quaérito.
Sýmbolarum cóllatores ápod forum piscárium.
In foro infimó boni homines átque dites ámbulant.
In medio proptér Canalem, ibi óstentatorés meri.
Cónfidentes gárrulique et málevoli suprá Lacum,
Qui álteri de níhilo audacter dícunt contuméliam,
Et, qui ipsi sat habént quod ipsis vére possit dícier.
Súb Veteribus, íbi sunt, qui dant quíque accipiunt fénori.
Póne aedem Castóris, ibi sunt, súbito quibus credás male.
In Tusco vico, íbi sunt homines, qui ípsi sese vénditant.
In Velabro vél pistorem, vél lanium, vel harúspicem,
Vél qui ipsi vorsánt, vel, qui alii súbvorsentur, praébeant.

Plaut., Curc., IV. i. 5-23.

7. *Menaechmus mistaken for his Brother.*

Me. Aduléscens, quaeso, quíd tibi mecum ést rei,
Quí míhi male dicas, hómíni ignoto, ínciens?

An tibi malam rem vís pro maledictís dari
Postea? *Pe.* Eam quidem edepol té dedisse intéllego.

Me. Respónde, adulescens, quaéso, quid nomén tibi est?

Pe. Etiám derides, quási non nomen nóveris?

Me. Non édepol ego te, quód sciam, unquam ante hunc diem
Vidí neque novi; vérum certo, quískuís es,
Aequóm si facias, míhi odiosus né sies.

Pe. Non mé novisti? *Me.* Nón negem, si nóverim.

Pe. Menaéchme, vigila! *Me.* Vígilo hercle equidem, quód
sciam.

Pe. Tuúm parasitum nón novisti? *Me.* Nón tibi
Sanum est, adulescens, sínciput, ut intéllego.

Pe. Respónde: subripuístin' uxori tuae
Pallam ístanc hodie, eámque dedisti Erótio?

Me. Neque hércle ego uxorem hábeo, neque ego Erótio
Dedí, nec pallam súrpui. *Pe.* Satin' sánus es?
Occísa est haec res! Nón ego te indutúm foras
Exíre vidi pálla? *Me.* Vae capití tuo!
Tun' méd indutum fuisse pallam praédicas?
Pe. Ego hércle vero. *Me.* Nón tu abis, quo dignus es,
Aut té piari iúbes, homo insaníssume!
Pe. Numquam édepol me quisquam éxorabit, quín tuae
Uxóri rem omnem iám, uti sit gesta, éloquar.
Omnés in te istaec récident contuméliae.
Faxo haud inultum prándium coméderis.
Plaut., Men., III. ii. 29-55.

8. *A Butler who yields to Temptation.*

Palaestrio, chef de maison; Lucrio, under-butler.

Pa. Eho, an dórmit Sceledrus íntus? *Lu.* Non nasó quidem:
Nam eo mágnus clamat. Tétigit calicem clánculum:
Demísit nardini ámphoram cellárius.
Pa. Eho, tú sceleste, qui ílli suppromús's, eho!
Lu. Quid vís? *Pa.* Qui lubitum est ílli condormíscere?
Lu. Oculís, opinor. *Pa.* Nón te istuc rogitó, scelus.
Procéde huc: periistí iam, nisi verúm scio.
Promsísti tu illi vínum? *Lu.* Non promsí. *Pa.* Negas?
Lu. Nego hércle vero: nam ílle me vetuit dícere.
Neque équidem heminas ócto expromsi in úrceum,
Neque ílle hic calidum exhibít in prándium.
Pa. Neque tú bibisti? *Lu.* Dí me perdant, sí bibi,
Sí bíbere potuí. *Pa.* Quí iam? *Lu.* Quia enim obsórbui:
Nam nímis calebat, ámburebat gútturem.
Pa. Alii ébrii sunt, álii poscam pótítant!
Bonó suppromó et prómo cellam creditam!
Lu. Tu hercle ídem faceres, sí tibi esset crédito
Quoniam aémulari nón licet, nunc ínvides.
Pa. Eho an únquam promsit ántehac? respondé, scelus!
Atque, út tu scíre póssis, edicó tibi:
Sí fálssa dixis, Lúcrio, excrucíabere?
Lu. Ita véro? ut tu ípse mé dixisse délices,
Posteá sagina ego éiciar cellária;
Ut tíbi, sí promtes, álium suppromúm pares.
Pa. Non édepol faciam: age, éloquere audactér mihi.

Lu. Nunquam édepol vidi prómere; verum hóc erat:
Mihi ímperabat; égo promebam póstea.

Pa. Hui, illic crebro cápíte sistebánt cadi!

Lu. Non hércle tam istic válíde casabánt cadi,
Sed in célula erat paullúm nimis loculi lúbrici:

Ibi erát bilibris aquális, hic próptér cados;

Ea saépe decies cómplebatur dé die.

Eam plénam atque inánem fieri máxumam

Vidi; úbi hama bacchabátur, casabánt cadi.

Pa. Abi, abi íntro iam. Vos ín cella vinária

Bacchánal facitis: iam hércle ego herum adducam á foro.

Plaut., Mil. Gl., III. ii. 8-44.

9. *A Braggart Captain and his Parasite.*

Ar. Quid in Cáppadocia, úbi tu quingentós simul,
Ni hebés machaera fóret, uno ictu occíderes?

Py. At péditatus reliquiae erant, si víverent.

Ar. Quid tibi ego dicam, quód omnes mortales sciunt,

Pyrgópolinícem te únum in terra vivere

Virtúte et forma et fáctis invictíssumis?

Amánt te omnes mulieres, neque hércle iniúria,

Qui síis tam pulcer; út vel illae, quae here pállio

Me réprehenderunt. *Py.* Quid here dixerúnt tibi?

Ar. Rogitábant: Hiccine Achilles est, inquít, tibi?

Imo éius frater, ínquam. Innuit áltera:

Ergó mecastor púlcer est, inquít mihi,

Et líberalis. Víde, caesaries quám decet.

Nae illae sunt fortunatae, quae cum istó cubant!

Py. Itane aíbat tandem? *Ar.* Quae me ambae obsecráverint,

Ut te hódie quasi pompam íllac praeterdúcerem.

Py. Nimia ést miseria, púlcrum esse hominém nimis.

Ar. Moléstae sunt mihi: órant, ambiunt, óbsecrant,

Vidére ut liceat; ád sese arcessí iubent:

Ut tuó non liceat óperam dare negótio.

Plaut., Mil. Gl., I. i. 52-71.

10. *A Braggart Captain (another Portrait).*

Ly. Sed, quaéso, ubinam illic restitit milés modo,
Qui hanc míhi donavit, quem égo vocavi ad prándium?

Sed éccum incedit. *An.* Ita, ut ocepi dicere,

Lenúlle, de illac púgna Pentethrónica,
Qua séxaginta millia hominum unó die
Volálicorum mánibus occidí meis.

Ly. Ehem volálicorum hóminum? *An.* Ita dicó quidem.

Ly. An, óbsecro, usquam súnť homines volátici?

An. Fuére; verum ego ínterfecí. *Ly.* Quómodo
Potuísti? *An.* Dicam. Vísium legióni dedi
Fundásque; eo praesternébant folia fárferi.

Ly. Quoi réi? *An.* Ne ad fundas viscus adhaerésceret.

Ly. Perge: óptume hercle péieras. Quid póstea?

An. In fúndas visci indébant grandiculós globos;
Eo illós volantes iússi funditárier.

Quid múlta verba? quémquem visco offénderant,
Tam crébri ad terram décidebant, quám pira.

Ut quísque acciderat, eúm necabam íllico

Per cérebrum pinna súa sibi, quasi túrturem.

Ly. Si hercle ístuc unquam fáctum est, tum me Iúpiter
Faciát, ut semper sácrificem, nunquám litem.

An. An mi haéc non crédis? *Ly.* Crédo, ut mi aequom est
crédier.

Age, eámus intro, dum éxta referuntúr. *An.* Volo

Narráre tibi etiam únám pugnam. *Ly.* Níhil moror.

Plaut., Poen., II. i. 22-45.

11. *The Danger of making Love by Proxy.*

Ag. Iam hércle tu perísti, ni illam míhi tam tranquillám
facis,

Quám mare est olim, quum ibi alcedo púllos educít suos

Mi. Quíd faciam? *Ag.* Exorá, blandire, expálpa! *Mi.*
Faciam sédulo;

Séd vide, sis, ne tu óratorem hunc púgnis pectas póstea.

Ag. Nón faciam. *Ad.* Nos eámus nunc. Etiám morare?
Mále facis:

Béne promittis múlta ex multis; ómnia incassúm cadunt.

Líberare iúravisti me haúd semel, sed cénties.

Dúm te exspecto, néque usquam aliam míhi paravi cópiam,
Néque istuc usquam appáret. Ita nunc sérvio nihiló minus.

I, soror. Abscéde tu a me. *Ag.* Périi! Eho, quid agis,
Mílphio?

Mi. Méa voluptas, méae deliciae, méa vita, mea amoénitas,
Méus ocellus, méum labellum, méa salus, meum sávium,
Méum mel, meum cor, méa colostrá, méus molliculus cáseus.

Ag. Méne ego illaec patiár praesente dici? Discruciór miser, Nísi ego illum iubeó quadrigis cúrsim ad carnificém rapi!

Ag. Nón ego homo trióboli sum, nísi ego illi mastígiae Exturbo oculos átque dentes! Hém voluptatém tibi! Hém mel! hem cor! hém colostram! hém salutem! hem sávium!

Mi. Impias, here, te! óratorem vérberas. *Ag.* Iam istóc magis!

Et iam ocellum addam, ét labellum, et língua! *Mi.* Ecquid faciés modi?

Ag. Síccine ego te oráre iussi? *Mi.* Quómodo ergo orém?

Ag. Rogas?

Síc enim dicerés, sceleste: Húius voluptas, te óbsecro, Húius mel, huius cor, húius labellum, húius lingua, huius sávium,

Húius colostrá, húius dulciculus cáseus, mastígia; Omnia illa, quae dicebas tua ésse, ea memorarés mea.

Mi. Obsecro hercle té, voluptas húius atque odiúm meum, Húius amica mámmeata, méa inimica et málevola, Oculus huius, líppitudo méa, mel huius, fél meum, Ut tu huic iráta ne sis; aút, si id fieri nón potest, Cápias restim ac té suspendas cúm hero et vostra fámilia: Nám mihi iam videó propter te víctitandum sórbilo, Itaque iam quasi óstreatum térgum ulceribus géstito, Própter amorem vóstrum. *Ad.* Amabo, mén' prohibere póstulas,

Né te verberét, magis quam ne méndax me advorsúm siet?

Ad. Vérum. Etiam tibi hanc amittam nóxiam unam, Agorástocles.

Nón sum irata. *Ag.* Nón es? *Ad.* Non sum. *Ag.* Da érgo, ut credam, sávium.

Ad. Móx dabo, quum ab ré divina rédiero. *Ag.* I ergo strénue.

Plaut., Poen., I. ii. 145-159, 171-194.

12. "Diamond cut Diamond."

So. Paégnium, delíciae pueri, sálve: quid agis? út vales?

Pa. Sóphoclidisca, dí me amabunt. *So.* Quíd me? utrum?

Pa. Hercle néscio.

Sed, si, ut digna es, fáciant, odio hercle hábeant et faciánt male.

- So.* Mítte male loquí. *Pa.* Quum, ut digna es, díco, bene, non mále, loquor.
- So.* Quíd agis? *Pa.* Feminám scelestam te, ádstans contra, cóntuor.
- So.* Cérte equidem puerúm peiorem, quám te, novi néminem.
- Pa.* Quíd mali facio, aut cuí male dico? *So.* Cuí pol cunque occásio est.
- Pa.* Némo homo unquam ita árbitratust. *So.* At pol multi esse íta sciunt.
- Pa.* Heía! *So.* Heía! *Pa.* Tuo éx ingenio móres alienós probas.
- So.* Fáteor ego profécto me esse, ut decet lenonis fámiliae.
- Pa.* Sátis iam dictum habeo. *So.* Sed quid tu? cónfitere, ut te aútimo?
- Pa.* Fátear, si ita sim. *So.* Iám abi: vicisti. *Pa.* Abi nunc iam. *So.* Ergo hoc mi éxpedi,
- Quó agis? *Pa.* Quo tu? *So.* Díc tu. *Pa.* Dic tu. *So.* Pórior rogavi. *Pa.* At póst scies.
- So.* Eo ego hinc haud lónge. *Pa.* Et quidem ego haúd longe. *So.* Quo ergó, scelus?
- Pa.* Ní sciero prius éx te tu éx me núnquam hoc, quod rogitás, scies.
- So.* Núnquam ecastor hódie scibis, príusquam ex ted audívero.
- Pa.* Itane est? *So.* Itane est? *Pa.* Mála es. *So.* Scelestus.
- Pa.* Decet me. *So.* Me quidem haúd decet.
- Pa.* Quíd ais? Certumne ést celare, quó iter facias, péssuma?
- So.* Obfirmastin' óccultare, quó te immittas, péssume?
- Pa.* Pár pari respóndes dicto: ábi iam, quando ita certa, res 'st.
- Níhili facio scíre. Valeas. *So.* Adsta! *Pa.* At propero.
- So.* Et pól ego item.
- Pa.* Ecquid habes? *So.* Ecquid tú? *Pa.* Nihil equidem.
- So.* Cédo manum ergo. *Pa.* Estne haéc manus?
- So.* Ubi illa altera est furtífica laeva? *Pa.* Dómi eccam: huc nullam áttuli.
- So.* Hábes nescio quid. *Pa.* Né me attrecta, súbagitatrix!
- So.* Sín te amo?
- Pa.* Mále operam locás. *So.* Qui? *Pa.* Quia enim níhil amas, quum ingrátum amas.
- So.* Témperi hanc vigiláre oportet fórmulam atque aetátulam: Ne, úbi capillus vérsipellis fiat, foede semper sérvias.
- Tú quidem haud etiam es óctoginta pón-do. *Pa.* At confidéntia
- Illa milita mílatur múlto magis, quam pón-dere.
- At ego hanc operam pérdo. *So.* Quid iam? *Pa.* Quía peritis praédico,

- Séd ego cesso. *So.* Máne. *Pa.* Molesta es. *So.* Ergo ero quoque, nísi scio,
 Quó agas te. *Pa.* Ad vos. *So.* Et pol ego ad vos. *Pa.* Quíd eo? *So.* Quid id ad te áttinet?
Pa. Enim non ibis núnc vicissim, nísi scio. *So.* Odiosus's.
Pa. Lubet.
So. Núnquam hercle istuc éxterebrabis tu, út sis peior, quam égo siem.
Pa. Málitia certáre tecum, míseria est. *So.* Merx tú mala es.
Pa. Quíd est, quod metuas? *So.* Idem istuc, quod tu. *Pa.* Díc ergo, quid est? *So.* At vétita sum,
 Ne hóc cuiquam homini edícerem, omnes múti ut loquerentúr prius.
Pa. Et edictum est magnópere mihi, ne cuiquam homini créderem,
 Omnes muti út loquerentur prius hoc, quam ego. *So.* At tu hóc face:
 Fíde data credámus. *Pa.* Novi. Omnés sunt lenae lévifidae, Néque tipullae lévius pondust, quám fides lenónia.
So. Díc, amabo. *Pa.* Díc, amabo. *So.* Nólo ames. *Pa.* Facile ímpetras.
So. Técum habeto. *Pa.* Et tu hóc taceto. *So.* Tácitum erit. *Pa.* Celábitur.

Plaut., Pers., II. ii. 22-64.

13. *Slaves' Banter.*

- To.* Parátum iam esse dícito, unde argéntum sit futúrum. Iubéto habere animúm bonum: dic me íllam amare múltum. Ubi se ádlebat, ibi me ádlebat. Quae díxi ut nuntiáres, Satin' éa tenes? *So.* Magis cáleo, quam aprúgnum callum cálet.
To. Properáto, abi domum. *Sa.* Núnc ego huic graphicé facetus fíam:
 Subnísis alis me íferam, atque amicíbor glorióse.
To. Sed quis híc ansatus ámbulat? *Sa.* Magnífice conscreábor.
To. Sagarístio hic quidem est. Quíd agitur, Sagarístio? ut valétur?
 Ecquid, quód mandavi tíbi, estne in te spéculae? *Sa.* Adíto: Vidébitur: factúm volo. Veníto: promovéto!
To. Quid hoc híc in collo tíbi tumet? *Sa.* Vomica ést: pressare párcet:
 Nam ubi quí mala tetigít manu, dolóres cooriúntur.

To. Quando ístaec innata ést tibi? *Sa.* Hodié. *To.* Secari iúbeas.

Sa. Metuó, ne immaturám secem: ne exhíbeat plus negóti.

To. Inspícere morbum tuóm lubet. *Sa.* Abi átque cave tibi, sis, A córnú. *To.* Quid iam? *Sa.* Quía boves bini híc sunt in cruména.

To. Emítte, sodes: ne énicas fame! sine ire pástum.

Sa. Enim métuo, ut possim réicere in bubílem, ne vagéntur.

To. Ego réiciam: habe animúm bonum. *Sa.* Credétur; commodábo.

Sequere hác, sis: argentum híc inest, quod dúdum me rogásti.

To. Quid tú ais? *Sa.* Dominus mé boves mercátum Eretriam mísit;

Nunc mi Eretria erit haec túa domus.

Plaut., Pers., II. v. 1-22.

14. *Sagaristio pokes fun at the Persian.*

To. Videór vidisse hic fórma persimilé tui,

Eadém statura. *Sa.* Quíppe qui fratér siet.

Do. Sed scíre velimus, quód tibi nomén siet.

To. Quid áttinet, nos scíre? *Sa.* Ausculta ergo, út scias:

Vaníloquidorus, Vírginisvendónides,

Nugípolyloquides, Argentiexterebrónides,

Tedígniloquides, Númmorumexpalpónides,

Quodsemelarrípides, Núnquampostearédidides.

Do. Heu hércle nomen múltis modis scriptúm est tuom.

Sa. Ita súnť Persarum móres: longa nómina

Contórtiplicata habémus. Numquid céterum

Voltís? *Do.* Vale.

Plaut., Pers., IV. vi. 16-27.

15. *A Master rates his Servants.*

Ba. Exite! agite, exíte, ignavi, mále habiti, et male cón-ciliati;

Quórum nunquam quídquam quoiquam vénit in mentem ut récte faciant.

Quíbus nisi ad hoc exémplum experior, nón potest usurpári usura.

Neque égo homines magis ásinos unquam vídi: ita plagis cóstae callent.

Quós dum ferias, tíbi plus noceas: éo enim ingenio hi súnť
flagitribae:

Qui haéc habent cónsilia:

Ubi data occásio est, rápe, clepe, tene, hárpaga, es,

Bíbe, fuge! Hoc eórum opust: út lupos mávelis

Apud oves línquere, quam hós custodés domi.

At fáciem quom adspiciás eorum, haud máli videntur; ópera
fallunt.

Núnc adeo hanc edíctionem nísi animum advortétis omnes,

Nísi somnum socórdiamque ex pectore oculisque ámovetis:

Ita ego vostra látera loris fáciam ut valide vária sint,

Ut ne peristromáta quidem aeque pícta sint Campánica,

Neque Aléxandrina béluata cónchyliata tapétia.

Atque héri ante dixeram ómnibus dederámque eas pro-
víncias;

Verum íta vos perdití éstis, negligéntes, ingenio ímprobo:

Offícium vostrum ut vós malo cogátis commonérier.

Nempe íta animatí estís vos: vincite hóc duritia ergo átque
me.

Hoc víde, sis: alias rés agunt. Hoc ágite, hoc animum
advórtite,

Huc ádhibete auris, quae égo loquar, plagígera genera
hóminum!

Nunquam édepol vostrum dúrius tergum érit, quam terginum
hóc meum.

Quin núnc? doletne? Hem, síc datur, si quís herum servos
spérnit!

Adsístite omnes cóntra me et, quae lóquor, advortite ánimum.

Tu, qui úrnam habes, aquam íngere: face plénum aënum
sit cito.

Te, cúm securi, caúdicali praéficio provínciae.

Lo. At haéc retunsa est. *Ba.* Sine siet. Itidém vos estis
plágis omnes:

Num quí minus ea grátia tamen ómnium opera útor?

Tibi hóc praecipio, ut níteat aedis: hábes, quod facias: pró-
pera, abi intro.

Tu ésto lectistérniator. Tu árgentum eluito; ídem exstruito.

Haéc, quom ego a foró revortor, fácite ut offendám parata:

Vórsa, sparsa, térsa, strata, láútaque omnia útsient.

Nám mi hodie natális dies est: decet eum omnes vos cón-
celebrare.

Plaut., Pseud., I. ii. 1-33.

16. *Nothing like Good Luck.*

Di immortales, cónservavit me illic homo adventú suo !
 Súo viaticó reduxit me úsque ex errore ín viam !
 Nam ípsa mihi Opportúnitas non pótuit opportunius
 Advenire, quam haécce adlata est mi ópportune epístola:
 Nam haéc adlata córnu copiae ést, ubi inest, quidquíd volo:
 Híc doli, hic falláciae omnes, híc sunt sycophántiae,
 Híc argentum est, híc amica amánti herili filio.
 Iam ínstituta, ornáta, cuncta in órdine animo, ut vólueram,
 Céрта, deformáta habebam; séd profecto hoc síc erit:
 Céntum doctum hominúm consilia sóla haec devincít dea
 Fórtuna. Atque hoc vérum est: proinde ut quisque fortuna
 útitur,

Ita praecllet, átque exinde sápere eum omnes dícimur.
 Béne ubi quod consílium discimus áccidisse, hominém catum
 Eum ésse declarámus; stultum autem íllum, quoi vortít male.
 Stúlti haud scimus, frústra ut simus, quúm quod cupientér
 dari

Pétimus nobis, quási, quid in rem sít, possimus nóscere.
 Céрта amittimús, dum incerta pétimus; atque hoc évenit
 In labore atque ín dolore, ut mórs obrepat ínterim.

Plaut., Pseud., II. iii. 1-7, 10-20.

17. *Shipwrecked Men jest over their Misfortune.*

La. Eheú, Palaestra atque Ampelisca, ubi éstis nunc ?

Ch. Piscíbus in alto, crédo, praebent pábulum.

La. Mendícitatem mi óbtulisti operá tua,

Dum tuís ausculto mágnidicis mendáciis.

Ch. Bonam ést quod habeas grátiam meritó mihi, *ut*

Qui te éx insulso sálsum feci operá mea.

La. Quin tu hínc is a me in máxumam malám crucem ?

O scírpe, scírpe, laúdo fortunás tuas,

Qui sémper servas glóriam aritúdinis !

Ch. Equidém me ad velitátionem exérceo:

Nam omnía corusca praé tremore fábulor.

La. Edepól, Neptune, es bálneator frígídu:

Cum véstimentis, pósteaquam abs te abii, álgeo.

Ne thérmpoliúm quidem ullum ínstruit:

Ita sálsam praebet pótionem et frígídam.

Ch. Ut fórtunati súnť fabri ferráři,

Qui apúd carbones ádsident! sempér calent.

La. Útinám fortuna núnc anatina úterer,

Úti, quom éxívissem éx aqua, arerém tamen!

Ch. Quid, si áliquo ad ludos mé pro manducó locem?

La. Quaprópter? *Ch.* Quia pol cláre crepito déntibus.

La. Quaenám balaena méum voravit vídulum,

Aurum átque argentum ubi ómne compactúm fuit?

Ch. Eadem ílla, credo, quae meum marsúpium,

Quod plénium argenti fúit, in saccipério.

La. Eheú, redactus sum úsque ad unam hanc túnículam,

Et ad hóc misellum pállium! perii óppido!

Ch. Quid, stúlte, ploras? tíbi quidem edepol cópia est,

Dum língua vivet, quí rem solvas ómnibus.

Plaut., Rud., II. vi. 28-72.

18. *A Fisherman's Reasons for keeping a Bag of Money found in the Sea.*

Tr. Quid ais, ímpudens?

Aúsus etiam cómparare vídulum cum píscibus?

Eadem tandem rés videtur? *Gr.* In manu non ést mea?

Ubi demisi rétem atque hamum, quídquid haesit, éxtraho.

Méum quod rete atque hámi nacti súnť, meum potíssimum est.

Tr. Imo hercle haud est, síquidem quod vas éxcepisti. *Gr.* Philosophè!

Tr. Séd tune unquam píscatorem vídisti, venéfice,

Vídulum piscém cepisse aut prótulisse ullum ín forum?

Nón enim tu hic quidem óccupabis ómnis quaestus, quós voles:

Et víctorem et píscatorem te ésse, impure, póstulas.

Vél te mihi monstráre oportet, píscis qui sit vídulus;

Vél, quod in marí non natum est néque habet squamas, né feras.

Gr. Quid tu? nunquam audísti esse antehac vídulum piscém?

Tr. Scelus,

Núllus est. *Gr.* Imo ést profecto: ego, quí sum píscatór, scio;

Véro raro cápitur: nullus mínus saepe ad terrám venit.

Tr. Níl agis: dare vérba speras míhi te posse, fúrcifer?

Quó colore est? *Gr.* Hóc colore cápiuntur pauxílluli.
 Súnt alii puníceo corio, mágni item, atque atrí. *Tr.* Scio.
 Tu hércle, opino, in vídulum te piscém convortes, nísi caves :
 Fíet tibi puníceum corium, póstea atrum dénuo.

Plaut., Rud., IV. iii. 53-73.

19. *A Negotiation between two old Gentlemen concerning the
 Marriage of their Children.*

Si. Per té deos oro, et nóstram amicitíam, Chreme,
 Quae, incépta a parvis, cum aétate adcreví simul,
 Perque únicam gnatám tuam, et gnatúm meum,
 Cuius tibi potestas súmma servandí datur,
 Ut me ádiuves in hác re : atque ita uti núptiae
 Fueránt futurae, fiant. *Ch.* Ah ne me óbseca :
 Quasi hóc te orando a me ímpetrare opórteat.
 Alium ésse censes núnc me, atque olim quúm dabam ?
 Si in rémst utrique ut fiant, accersí iube.
 Sed si éx ea re plús malist, quam cómmodi,
 Utríque : id te oro, ín commune ut cónsulas,
 Quasi illa tua sit, Pámphilique ego sím pater.
St. Immo íta volo, itaque póstulo ut fiát, Chreme :
 Neque póstulem abs te, ni ípsa res moneát. *Ch.* Quid est ?
Si. Iraé sunt inter Glýcerium et gnatum. *Ch.* Aúdio.
Si. Ita mágnae, ut sperem pósse avelli. *Ch.* Fábulae.
Si. Profécto sic est. *Ch.* Síc hercle, ut dicám tibi :
 Amántium irae amóris integrátíost.
Si. Hem, id te óro, ut ante eámus. Dum tempús datur,
 Dumque eíus lubido oclúsast contuméliis,
 Prius quam hárum scelere et lácrumae confictaé dolis
 Redúcunt animum aegrótum ad misericórdiam,
 Uxórem demus. Spéro consuetúdine et
 Coniúgio liberáli devinctúm, Chreme,
 Dein fáciie ex illis sése emersurúm malis.
Ch. Tibi ita hóc videtur : át ego non posse árbitror
 Neque illum hanc perpetuo habére, neque me pérpeti.
Si. Qui scís ergo istuc, nísi periculum féceris ?
Ch. At istúc periculum in filia fierí, grave est.
Si. Nempe íncommoditas dénique huc omnis redit :
 Si evéniat, quod di próhibeant, discéssio :
 At sí corrigitur, quót commoditatés, vide.
 Princípío amico filium restítueris ;

Tibi génerum firmum, et filiae inveniés virum.

Ch. Quid istíc? Si ita istuc ánimum induxti esse útile,
Noló tibi ullum cómodum in me claúdiar.

Si. Meritó te semper máxumi fecí, Chreme.

Ter., Andr., III. vii. 6-42.

20. *Nausistrata discovers that her Husband has married another Wife.*

Nau. Qui nóminat me? *Ch.* Hem. *Nau.* Quid istuc tur-
baest óbsecro,

Mi vír? *Ph.* Ehem, quid nunc óbstipuisti? *Nau.* Quís hic
homost?

Non míhi respondes? *Ph.* Hícine ut tibi respóndeat?

Qui hercle, úbi sit, nescit. *Ch.* Cáve isti quicquam créduas.

Ph. Abi, tänge: si non tótus friget, me énica.

Ch. Nihil ést. *Nau.* Quid ergo est quód istic narrat? *Ph.*
Iám scies:

Ausculata. *Ch.* Pergin crédere? *Nau.* Quid ergo óbsecro
Huic crédam, qui nil díxit? *Ph.* Delirát miser

Timóre. *Nau.* Non pol témerest, quod tu tám times.

Ch. Egon tímeo? *Ph.* Recte sáne: quando níl times,

Et hoc nihil est quod ego díco, tu narrá. *De.* Scelus,

Tibi nárrat? *Ph.* Ohe tu, fáctumst abs te sédulo

Pro frátre. *Nau.* Mi vir, nón mihi dicis? *Ch.* At *Nau.*
Quid at?

Ch. Non ópus est dicto *Ph.* Tíbi quidem: at scito huíc
opust.

In Lémno. *Ch.* Hem, quid agis? *De.* Nón taces? *Ph.*
Clam te. *Ch.* Heí mihi.

Ph. Uxórem duxit. *Nau.* Mí homo, di meliús duint.

Ph. Sic fáctumst. *Nau.* Perii mísera. *Ph.* Et inde fíli

Suscépit iam unam, dúm tu dormis. *Ch.* Quid agimus?

Nau. Pro di ímortales, fácinus indignum ét malum.

Ph. Hoc áctumst. *Nau.* An quicquam hódie est factum
indígnius?

Qui mi, úbi ad uxores véntumst, tum fiúnt senes?

Démipho, te appélló; nam cum hoc ípso distaedét loqui.

Haecine erant itiónes crebrae et mansiones díutinae

Lémni? haecine erat éa quae nostros frúctus minuit vílitas?

De. Ego, Nausistrata, ésse in hac re cúlpan merítam nón
nego;

Séd ea quin sit ígnoscenda. *Ph.* Vérba fiunt mórtuo.

De. Nám neque neglegéntia tua néque odio id fecít tuo.
Duxit fére abhinc annos quíndecim néque postilla unquam
áttingit.

Ea mortem obiit; é medio abiit, quí fuit in re hac scrúpulus.
Quámobrem te oro, ut ália facta túa sunt, aequo animo hóc
feras.

Nau. Quíd ego aequo animo? Cúpio misera in hác re iam
defúngier;

Séd quid sperem? aetáte porro mínus peccaturúm putem?
Iám tum erat senéx, senectus sí verecundós facit.

An mea forma atque aétas nunc magis éxpetendast, Démipho?
Quíd mi hic adfers, quámobrem exspectem aut spérem porro
nón fore?

Ph. Exsequias Chreméti quibus est cómmodum ire, hem tém-
pus est.

Sic dabo: age nunc, Phórmionem quí volet lacéssito:
Fáxo tali eúm mactatum, atque hic est, infortúnio.

Ter., Phorm., V. viii. 1-39.

21. *A Satire on Epicures.*

Praefecti popinae atque luxuriae negant cenam lautam esse, nisi, cum libentissime edis, tum auferatur, et alia esca melior atque amplior succenturietur. Is nunc flos cenae habetur inter istos, quibus sumtus et fastidium pro facetiis procedit: qui negant ullam avem, praeter ficedulam, totam comesse oportere; ceterarum avium atque altilium, nisi tantum apponatur, ut a cluniculis inferiori parte saturi fiant, convivium putant inopia sordere: superiorem partem avium atque altilium qui edunt, eos palatum non habere: si proportionem luxuria pergit crescere, quid relinquitur, nisi ut delibari sibi cenas iubeant, ne edendo defatigentur? quando stratus auro, argento, purpura, amplior aliquot hominibus, quam diis immortalibus, adornantur. *Favorinus, ap. Aul. Gell., xv. 8.*

22. *The Claims of Self-indulgence conflict with those of Business.*

Ludunt alea, studiose unguentis delibuti, delicatis stipati. Ubi horae decem sunt, iubent puerum vocari, ut comitium eat percunctatum, quid in foro gestum sit, qui suaserint, qui dissuaserint, quot tribus iusserint, quot vetuerint; inde ad comitium vadunt, ne litem suam faciant. Dum eunt, nulla

est in angiporto amphora, quam non impleant, quippe qui vesicam plenam vini habeant. Veniunt in comitium tristes, iubent dicere; quorum negotium est, dicunt, iudex testes poscit, ipse it minctum. Ubi redit, ait se omnia audivisse, tabulas poscit. Literas inspicit, vix prae vino sustinet palpebras, eunti in consilium ibi haec oratio: Quid mihi negotii est cum istis nugacibus? quam potius potamus mulsum mixtum vino graeco, edimus turdum pinguem bonumque piscem, lupum germanum, qui inter duos pontes captus fuit. *Titius, ap. Macrob., Sat., ii. 10.*

B.—PERIOD II., B.C. 80—A.D. 14.

23. *Host and Guest.*

Lepidissimus liber est M. Varronis ex satiris Menippeis qui inscribitur *Nescis quid vesper serus vehat*, in quo disserit de apto convivarum numero deque ipsius convivii habitu cultuque. Dicit autem convivarum numerum incipere oportere a Gratiarum numero et progredi ad Musarum, id est proficisci a tribus et consistere in novem, ut cum paucissimi convivae sunt, non pauciores sint quam tres, cum plurimi, non plures quam novem. Nam multos (inquit) esse non convenit, quod turba plerumque est turbulenta, et Romae quidem stat, sedet Athenis, nusquam autem cubat. Ipsum deinde convivium constat (inquit) ex rebus quattuor et tum denique omnibus suis numeris absolutum est, si belli homunculi conlecti sunt, si electus locus, si tempus lectum, si apparatus non neglectus. Nec loquaces autem (inquit) convivas nec mutos legere oportet, quia eloquentia in foro et apud subsellia, silentium vero non in convivio sed in cubiculo esse debet. Sermones igitur id temporis habendos censet non super rebus anxiis aut tortuosis sed iucundos atque inevitabiles et cum quadam inlecebra et voluptate utiles, ex quibus ingenium nostrum venustius fiat et amoenius. Quod profecto (inquit) eveniet si de id genus rebus ad communem vitae usum pertinentibus confabulemur, de quibus in foro atque in negotiis agendi non est otium. Dominum autem (inquit) convivii esse oportet non tam lautum quam sine sordibus, et in convivio legi non omnia debent sed ea potissimum quae simul sint *βιωδεσλγ* et delectent. Neque non de secundis quoque mensis, cuius modi

esse eas oporteat, praecipit. His enim verbis utitur: bellaria (inquit) ea maxime sunt mellita quae mellita non sunt, *πέμμασι* enim cum *πέψει* societas infida. Quod Varro in loco hoc dixit bellaria, ne quis forte in ista voce haereat, significat id vocabulum omne mensae secundae genus, nam quae *πέμματα* Graeci aut *τραγήματα* dixerunt, ea veteres nostri bellaria appellaverunt. Varro, *Sat. Menipp.*, vii. 1 (1).

24. *An Inflexible Stoic.*

In M. Catone, iudices, haec bona, quae videmus, divina et egregia, ipsius scitote esse propria: quae nonnumquam requirimus, ea sunt omnia non a natura, sed a magistrò. Fuit enim quidam summo ingenio vir, Zeno, cuius inventorum aemuli Stoici nominantur. Huius sententiae sunt et praecepta eiusmodi: sapientem gratia numquam moveri, numquam cuiusquam delicto ignoscere: neminem misericordem esse, nisi stultum et levem: viri non esse, neque exorari neque placari: solos sapientes esse, si distortissimi sint, formosos; si mendicissimi, divites; si servitutem serviant, reges: nos autem, qui sapientes non sumus, fugitivos, exsules, hostes, insanos denique esse dicunt: omnia peccata esse paria: omne delictum scelus esse nefarium, nec minus delinquere eum, qui gallum gallinaceum, quum opus non fuerit, quam eum, qui patrem suffocaverit: sapientem nihil opinari, nullius rei poenitere, nulla in re falli, sententiam mutare numquam. Haec homo ingeniosissimus, M. Cato, auctoribus eruditissimis inductus, arripuit: neque disputandi caussa, ut magna pars, sed ita vivendi. Petunt aliquid publicani? cave quidquam habeat momenti gratia. Supplices aliqui veniunt, miseri et calamitosi? sceleratus et nefarius fueris, si quidquam, misericordia adductus, feceris. Fatetur aliquis se peccasse, et eius delicti veniam petit? nefarium est facinus, ignoscere. At leve delictum est: omnia peccata sunt paria. Dixisti: quippe iam fixum et statutum est. Non re ductus es, sed opinione: sapiens nihil opinatur. Errasti aliqua in re: maledici putat. Hac ex disciplina nobis illa sunt. Dixi in senatu, me nomen consularis candidati delaturum. Iratus dixisti. Numquam, inquit, sapiens irascitur. At temporis caussa. Improbi, inquit, hominis est, mendacio fallere: mutare sententiam, turpe est: exorari, scelus; misereri, flagitium. *Cic., Mur.*, xxix. 61, 62.

25. "*Dancer*" an opprobrious *Epithet*.

Saltatorem appellat L. Murenam Cato. Maledictum est, si vere obiicitur, vehementis accusatoris: sin falso, maledici conviciatoris. Quare, quum ista sis auctoritate, non debes, M. Cato, arripere maledictum ex trivio aut ex scurrarum aliquo convivio, neque temere consulem populi Romani saltatorem vocare, sed circumspicere, quibus praeterea vitiis affectum esse necesse sit eum, cui vere istud obiici possit. Nemo enim fere saltat sobrius, nisi forte insanit, neque in solitudine, neque in convivio moderato atque honesto. Tempestivi convivii, amoeni loci, multarum deliciarum comes est extrema saltatio. Tu mihi arripis id, quod necesse est omnium vitiorum esse postremum: relinquis illa, quibus remotis hoc vitium omnino esse non potest. Nullum turpe convivium, non amor, non commissatio, non libido, non sumptus ostenditur: et, quum ea non reperiantur, quae voluptatis nomen habent, quaeque vitiosa sunt: in quo ipsam luxuriam reperire non potes, in eo te umbram luxuriae reperturum putas? Nihil igitur in vitam L. Murenæ dici potest? nihil, inquam, omnino, iudices. Sic a me consul designatus defenditur, ut eius nulla fraus, nulla avaritia, nulla perfidia, nulla crudelitas, nullum petulans dictum in vita proferatur. Bene habet: iacta sunt fundamenta defensionis. *Cic., Mur., vi. 13, 14.*

26. *The Orator Crassus retorts upon Brutus.*

Quum enim Brutus duos lectores excitasset et alteri de colonia Narbonensi Crassi orationem legendam dedisset, alteri de lege Servilia, et quum contraria inter sese de republica capita contulisset, noster hic facetissime tres patris Bruti de iure civili libellos tribus legendos dedit. Ex libro primo, forte evenit, ut in Privernati essemus. "Brute, testificatur pater, se tibi Privernatem fundum reliquisse." Deinde ex libro secundo, in Albana eramus ego et Marcus filius. "Sapiens videlicet homo cum primis nostrae civitatis norat hunc gurgitem; metuebat, ne, quum is nihil haberet, nihil esse ei relictum putaretur." Tum ex libro tertio, in quo finem scribendi fecit (tot enim, ut audiavi Scaevolam dicere, sunt veri Bruti libri), in Tiburti forte assedimus ego et Marcus filius. "Ubi sunt ii

fundi, Brute, quos tibi pater publicis commentariis consignatos reliquit? Quod nisi puberem te," inquit, "iam haberet, quartum librum composuisset et se etiam in balneis lotum cum filio scriptum reliquisset." *Cic., de Or., II. lv. 223, 224.*

27. *Bons mots.—Puns on Words.*

Alterum genus est, quod habet parvam verbi immutationem, quod in littera positum Graeci vocant *παρονομασίαν*, ut "Nobiliorem, mobiliorem" Cato : aut, ut idem, quum cuidam dixisset, "Eamus deambulatum :" et ille : "quid opus fuit de ?" "Immo vero," inquit, "quid opus fuit te?" aut eiusdem responsio illa : "Si tu et adversus et aversus impudicus es." Etiam interpretatio nominis habet acumen, quum ad ridiculum convertas, quamobrem ita quis vocetur ; ut ego nuper, Nummum divisorem, ut Neoptolemum ad Troiam, sic illum in campo Martio nomen invenisse. Atque haec omnia verbo continentur. Saepe etiam versus facete interponitur, vel ut est, vel paullulum immutatus ; aut aliqua pars versus, ut Statius Scauro stomachanti ; (ex quo sunt nonnulli, qui tuam legem de civitate natam, Crasse, dicant :)

"St', tacete, quid hóc clamoris? quíbu' nec mater, néc pater,
Tánta confidéntia? auferte istanc enim supérbiam."

Nam in Caelio sane etiam ad caussam utile fuit tuum illud, Antoni, quum ille a se pecuniam profectam diceret testis et haberet filium delicatiorem, abeunte iam illo,

"Sentin' senem esse táctum trigintá minis?"

In hoc genus coniiciuntur proverbia, ut illud Scipionis, quum Asellus omnes provincias stipendia merentem se peragrasse gloriaretur : "Agas asellum," et cetera. *Cic., de Or., II. lxiii. lxiv. 256-258.*

28. *Bons mots.—Puns on the Sense of Words.*

Est autem ex hoc genere illud, quod tu, Crasse, nuper ei, qui te rogasset, num tibi molestus esset futurus, si ad te bene ante lucem venisset : "Tu vero," inquisti, "molestus non eris. Iubebis igitur, te," inquit, "suscitari?" et tu : "Certe negaram te molestum futurum." Ex eodem hoc vetus illud est, quod

aiunt Maluginensem illum M. Scipionem, quum ex centuria sua renuntiaret Acidinum consulem praecoque dixisset: "Dic de L. Manlio: Virum bonum," inquit, "egregiumque civem esse arbitror." Ridicule etiam illud L. Porcius Nasica censori Catoni; quum ille: "Ex tui animi sententia tu uxorem habes? Non hercule," inquit, "ex mei animi sententia." *Cic., de Or., II. lxiv. 259, 260.*

29. *Bons Mots.*—*Personalities.*

Valde autem ridentur etiam imagines, quae fere in deformitatem aut in aliquod vitium corporis ducuntur cum similitudine turpioris: ut meum illud in Helvium Manciam: "Iam ostendam, cuiusmodi sis:" quum ille, "Ostende, quaeso;" demonstravi digito pictum Gallum in Mariano scuto Cimbrico sub Novis distortum, eiecta lingua, buccis fluentibus: risus est commotus; nihil tam Manciae simile visum est: ut quum Tito Pinario, mentum in dicendo intorquenti, "tum ut diceret, si quid vellet, si nucem fregisset." *Cic., de Or., II. lxvi. 266.*

30. *Bons Mots.*—*Humorous Misapprehension.*

Ex quo genere est etiam, non videri intelligere quod intelligas, ut Pontidius: "Qualem existimas, qui in adulterio deprehenditur? Tardum!" ut ego, qui in delectu Metello, quum excusationem oculorum a me non acciperet, et dixisset: "Tu igitur nihil vides? Ego vero," inquam, "a porta Esquilina video villam tuam:" ut illud Nasicae, qui quum ad poetam Ennium venisset eique ab ostio quaerenti Ennium ancilla dixisset domi non esse, Nasica sensit illam domini iussu dixisse et illum intus esse. Paucis post diebus quum ad Nasicam venisset Ennius et eum a ianua quaereret, exclamat Nasica se domi non esse. Tum Ennius, "Quid? ego non cognosco," inquit, "vocem tuam?" Hic Nasica: "Homo es impudens. Ego quum te quaererem, ancillae tuae credidi te domi non esse, tu mihi non credis ipsi?" *Cic., de Or., II. lxviii. 275, 276.*

31. *Bons Mots.*—*Ingenious Misinterpretation.*

Movent illa etiam, quae coniectura explanantur longe aliter atque sunt, sed acute atque concinne: ut, quum Scaurus accu-

saret Rutilium ambitus, quum ipse consul esset factus, ille repulsam tulisset, et in eius tabulis ostenderet litteras, A. F. P. R. idque diceret esse, actum fide P. Rutilii; Rutilius autem, "ante factum, post relatum; C. Canius, eques Romanus, quum Rufo adesset, exclamat, neutrum illis litteris declarari." "Quid ergo?" inquit Scaurus; "Aemilius fecit, plectitur Rutilius." *Cic., de Or., II. lxix. 280.*

32. *Bons Mots.*—*The Surprise* (παρά προσδοκίαν).

Sed ex his omnibus nihil magis ridetur, quam quod est praeter expectationem; cuius innumerabilia sunt exempla, vel Appii maioris illius, qui in senatu, quum ageretur de agris publicis et de lege Thoria, et premeretur Lucilius ab iis, qui a pecore eius depasci agros publicos dicerent, "Non est," inquit, "Lucilii pecus illud: erratis:" (defendere Lucilium videbatur) "ego liberum puto esse; qua lubet, pascitur." Placet etiam mihi illud Scipionis illius, qui Ti. Gracchum percudit: quum ei M. Flaccus multis probris obiectis P. Mucium iudicem tulisset, "Eiero," inquit: "iniquus est." Quum esset admurmuratum, "Ah," inquit, "P. C. non ego mihi illum iniquum ciero, verum omnibus." Ab hoc vero Crasso nihil facetius: quum laesisset testis Silus Pisonem, quod se in eum audisse dixisset: "Potest fieri," inquit, "Sile, ut is, unde te audisse dicis, iratus dixerit." Annuit Silus. "Potest etiam, ut tu non recte intellexeris." Id quoque toto capite annuit, ut se Crasso daret. "Potest etiam fieri," inquit, "ut omnino, quod te audisse dicis, numquam audieris." Hoc ita praeter expectationem accidit, ut testem omnium risus obrueret. Huius generis est plenus Novius, et iocus est familiaris: "Sapiens si algebis, tremes;" et alia permulta. *Cic., de Or., II. lxx. 284, 285.*

33. *Ridicule of Luxury.*

Luxuriae rictu Martis marcent moenia.
Tuo palato clausus pavo pascitur
Plumato amictus aureo Babylonico,
Gallina tibi Numidica, tibi gallus spado;
Ciconia etiam, grata peregrina hospita
Pietaticultrix gracilipes crotalistria
Avis exul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiae nidum in caccabo fecit modo.

Quo margarita cara vitribaca Indica ?
 An ut matrona ornata phaleris pelagiis
 Tollat pedes indomita in strato extraneo ?
 Zmaragdum ad quam rem viridem, pretiosum vitrum ?
 Quo Carchedonios optas ignes lapideos ?
 Nisi ut scintillet probitas e carbunculis.
 Aequum est induere nuptam ventum textilem,
 Palam prostare nudam in nebula linea ?

Publit. Syr., ap. Petr., Sat., lv. 19-34.

34. *A Bridge to throw Fools from.*

O Colonia, quae cupis ponte ludere longo,
 Et salire paratum habes, sed vereris inepta
 Crura ponticuli assulitantis inredivivus
 Ne supinus eat, cavaque in palude recumbat:
 Sic tibi bonus ex tua pons libidine fiat,
 In quo vel Salisubsuli sacra suscipiantur:
 Munus hoc mihi maximi da, Colonia, risus.
 Quendam municipem meum de tuo volo ponte
 Ire praecipitem in lutum per caputque pedesque:
 Verum totius ut lacus putidaeque paludis
 Lividissima maximeque est profunda vorago.
 Insulsissimus est homo, nec sapit, pueri instar
 Bimuli tremula patris dormientis in ulna.
 Quoi quum sit viridissimo nupta flore puella
 Et puella tenellulo delicatior haedo
 Asservanda nigerrimis diligentius uvis:
 Ludere hanc sinit, ut lubet, nec pili facit uni,
 Nec se sublevat ex sua parte, sed velut alnus
 In fossa Liguri iacet subpernata securi,
 Tantumdem omnia sentiens, quam si nulla sit usquam:
 Talis iste meus stupor nil videt, nihil audit.
 Ipse qui sit, utrum sit an non sit, id quoque nescit.
 Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum,
 Si pote stolidum repente excitare veternum,
 Et supinum animum in gravi derelinquere coeno,
 Ferream ut soleam tenaci in voragine mula.

Catull., xix.

35. *L'homme qui rit.*

Egnatius, quod candidos habet dentes,
 Renidet usque quaque: si ad rei ventum est
 Subsellium, quum orator excitat fletum,
 Renidet ille: si pii ad rogum fili
 Lugetur, orba quum flet unicum mater,
 Renidet ille: quidquid est, ubicunque est,
 Quodcunque agit, renidet. Hunc habet morbum,
 Neque elegantem, ut arbitror, neque urbanum.
 Quare monendus es mihi, bone Egnati:
 Si urbanus esses, aut Sabinus, aut Tiburs,
 Aut porcus UMBER, aut obesus Etruscus,
 Aut Lanuvinus ater atque dentatus,
 Aut Transpadanus, ut meos quoque attingam,
 Aut quilibet, qui puriter lavit dentes,
 Tamen renidere usquequaque te nollem:
 Nam risu inepto res ineptior nulla est.

Catull., xxxix.

36. *An Ill Wind.*

Furi, villula nostra non ad Austri
 Flatus opposita est, nec ad Favoni,
 Nec saevi Boreae, aut Apeliotae;
 Verum ad millia quindecim et ducentos.
 O ventum horribilem atque pestilentem!

Catull., xxvi.

37. *Little and Good.*

Risi nescio quem modo in corona,
 Qui, quum mirifice Vatiniana
 Meus crimina Calvus explicasset,
 Admirans ait haec, manusque tollens:
 Dii magni, salaputtium disertum!

Catull., liii.

38. *A Parody.*

Sabinus ille, quem videtis, hospites,
 Ait fuisse mulio celerrimus;
 Neque ullius volantis impetum cisi
 Nequisse praeterire: sive Mantuam
 Opus foret volare, siye Brixiam.
 Neque hoc negat Tryphonis aemuli domum
 Negare nobilem, insulamve Caeruli:
 Ubi iste, post Sabinus, ante Quintio
 Bidente dicit attondisse forfice
 Comata colla, nequa sordidum, iugo
 Premente, dura vulnus ederet iuba.
 Cremona frigida, et lutosa Gallia,
 Tibi haec fuisse, et esse, cognitissima
 Ait Sabinus: ultima ex origine
 Tua stetisse dicit in voragine,
 Tua in palude deposisse sarcinas,
 Et inde tot per orbitosa millia
 Iugum tulisse; laeva, sive dextera,
 Strigare mula, sive utrimque coeperat.
 Neque ulla vota semitalibus Deis
 Sibi esse facta, praeter hoc novissimum,
 Paterna lora, proximumque pectinem.
 Sed haec prius fuere; nunc eburnea
 Sedetque sede, seque dedicat tibi,
 Gemelle Castor, et gemelle Castoris.

Virg., Cat., viii.

39. *A Dish of Garlic.*

Parentis olim si quis impia manu
 Senile guttur fregerit,
 Edit cicutis allium nocentius.
 O dura messorum ilia !
 Quid hoc veneni saevit in praecordiis ?
 Num viperinus his cruor
 Incoctus herbis me fefellit ? an malas
 Canidia tractavit dapes ?
 Ut Argonautas praeter omnes candidum
 Medea mirata est ducem,

Ignota tauris illigaturum iuga
 Perunxit hoc Iasonem:
 Hoc delibutis ulta donis pellicem,
 Serpente fugit alite.
 Nec tantus umquam siderum insedit vapor
 Siticulosae Apuliae;
 Nec munus humeris efficacis Herculis
 Inarsit aestuosius.
 At, si quid umquam tale concupiveris,
 Iocose Maecenas, precor,
 Manum puella savio opponat tuo,
 Extrema et in sponda cubet.

Hor., Ep., iii.

40. *A Contest between two Buffoons.*

Nunc mihi paucis
 Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirri,
 Musa velim memores, et quo patre natus uterque
 Contulerit lites. Messi clarum genus Osci;
 Sarmenti domina exstat: ab his maioribus orti
 Ad pugnam venere. Prior Sarmentus: "Equi te
 Esse feri similem dico." Ridemus, et ipse
 Messius: "Accipio;" caput et movet. "O, tua cornu
 Ni foret exsecto frons," inquit, "quid faceres, quum
 Sic mutilus miniteris?" At illi foeda cicatrix
 Setosam laevi frontem turpaverat oris.
 Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
 Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat:
 Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
 Multa Cicirrus ad haec: donasset iamne catenam
 Ex voto Laribus, quaerebat; scribe quod esset,
 Deterius nihilo dominae ius esse. Rogabat
 Denique, cur umquam fugisset, cui satis una
 Farris libra foret, gracili sic tamque pusillo?
 Prorsus iucunde cenam produximus illam.

Hor., Sat., I. v. 51-70.

41. *A Quarrel is sometimes entertaining.*

Proscripti Regis Rupili pus atque venenum
 Hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor

Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
 Persius hic permagna negotia dives habebat
 Clazomenis, etiam lites cum rege molestas;
 Durus homo atque odio qui posset vincere Regem,
 Confidens tumidusque, adeo sermonis amari,
 Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
 Ad Regem redeo. Postquam nihil inter utrumque
 Convenit;—hoc etenim sunt omnes iure molesti,
 Quo fortes, quibus adversum bellum incidit: inter
 Hectora Priamiden animosum atque inter Achillem
 Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors,
 Non alium ob causam, nisi quod virtus in utroque
 Summa fuit; duo si discordia vexet inertes,
 Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomed
 Cum Lycio Glaucō, discedat pigrior, ultro
 Muneribus missis—Bruto praetore tenente
 Ditem Asiam, Rupili et Persi par pugnāt, uti non
 Compositum melius cum Bitho Bacchius. In ius
 Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
 Persius exponit causam, ridetur ab omni
 Conventu, laudat Brutum laudatque cohortem:
 Solem Asiae Brutum appellat, stellasque salubres
 Appellat comites, excepto Rege; canem illum,
 Invisum agricolis sidus, venisse; ruebat
 Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
 Tum Praenestinus salso multoque fluenti
 Expressa arbusto regerit convicia, durus
 Vindemiator et invictus, cui saepe viator
 Cessisset, magna compellans voce cuculum.
 At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
 Persius exclamat: “Per magnos, Brute, deos te
 Oro, qui reges consueris tollere, cur non
 Hunc Regem iugulas? Operum hoc, mihi crede, tuorum est.”
Hor., Sat., I. vii.

42. *A Roman Bore.*

Ibam forte Via sacra, sicut meus est mos,
 Nescio quid meditans nugarum, totus in illis;
 Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
 Arreptaque manu: “Quid agis, dulcissime rerum?”
 “Suaviter, ut nunc est,” inquam, “et cupio omnia, quae vis.”
 Quum adsectaretur: “Num quid vis?” occupo. At ille:

“Noris nos,” inquit; “docti sumus.” Hic ego: “Pluris Hoc” inquam “mihi eris.” Misere discedere quaerens, Ire modo ocius, interdum consistere, in aurem Dicere nescio quid puero, quum sudor ad imos Manaret talos. “O te, Bolane, cerebri Felicem!” aiebam tacitus, quum quidlibet ille Garriret, vicos, urbem laudaret. Ut illi Nil respondebam, “Misere cupis,” inquit, “abire: Iamdudum video; sed nil agis; usque tenebo; Prosequar hinc quo nunc iter est tibi.” Nil opus est te Circumagi: quendam volo visere non tibi notum; Trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos.” “Nil habeo quod agam, et non sum piger, usque sequar te.” Demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus, Quum gravius dorso subiit onus. Incipit ille: “Si bene me novi, non Viscum pluris amicum, Non Varium facies: nam quis me scribere plures Aut citius possit versus? quis membra movere Mollius? invideat quod et Hermogenes, ego canto.” Interpellandi locus hic erat: “Est tibi mater, Cognati, quis te salvo est opus?” Haud mihi quisquam: Omnes composui.” “Felices! Nunc ego resto. Confice: namque instat fatum mihi triste, Sabella Quod puero cecinit divina mota anus urna: ‘Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis, Nec leterum dolor aut tussis, nec tarda podagra; Garrulus hunc quando consumet cumque: loquaces, Si sapiat vitet, simul atque adoleverit aetas.’”

Hor., Sat., I. ix. 1-34.

43. *A Miser to the last.*

“Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla vappamque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres
Iam circum loculos et claves laetus ovansque
Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: mensam poni iubet atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum: hominem sic erigit; addit et illud:
“‘Ni tua custodis, avidus iam haec auferet heres.
Men’ vivo? Ut vivas igitur, vigila: hoc age! Quid vis?

Deficient inopem venae te, ni cibus atque
 Ingens accedit stomacho fultura ruenti.
 Tu cessas? Agedum, sume hoc ptisanarium oryzae!
 Quanti emtae? Parvo. Quanti ergo? Octussibus. Heu, heu,
 Quid refert, morbo an furtis pereamve rapinis?'"

Hor. Sat., II. iii. 122-157.

44. *Precepts of Gastronomy.*

Nec sibi cenarum quivis temere arroget artem,
 Non prius exacta tenui ratione saporum.
 Nec satis est cara pisces averrere mensa
 Ignarum, quibus est ius aptius et quibus assis
 Languidus in cubitum iam se conviva responet.
 Umber et iligna nutritus glande rotundas
 Curvet aper lances carnem vitantis inertem:
 Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
 Vineae submittit capreas non semper edules.
 Fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
 Piscibus atque avibus quae natura et foret aetas,
 Ante meum nulli patuit quaesita palatum.
 Sunt, quorum ingenium nova tantum crustula promit.
 Nequaquam satis in re una consumere curam,
 Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
 Quali perfundat pisces securus olivo.
 Massica si caelo suppones vina sereno,
 Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
 Et decedet odor nervis inimicus; at illa
 Integrum perdunt lino vitiata saporem.
 Surrentina vafer qui miscet faece Falerna
 Vina, columbino limum bene colligit ovo,
 Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
 Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
 Potorem cochlea: nam lactuca innatat acri
 Post vinum stomacho; perna magis ac magis hillis
 Flagitat immorsus refici, quin omnia malit,
 Quaecumque immundis fervent allata popinis.

Hor., Sat., II. iv. 35-62.

45. *The Plagues of Life in Town.*

Matutine pater, seu Iane libentius audis,
 Unde homines operum primos vitaeque labores
 Instituunt—sic dis placitum—tu carminis esto
 Principium. Romae sponsorem me rapis: “Eia
 Ne prior officio quisquam respondeat, urge!”
 Sive Aquilo radit terras seu bruma nivalem
 Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
 Postmodo, quod mi obsit, clare certumque loquuto
 Luctandum in turba et facienda iniuria tardis.
 “Quid vis, insane, et quas res agis?” improbus urget
 Iratis precibus: “tu pulses omne, quod obstat,
 Ad Maecenatem memori si mente recurras?”
 Hoc iuvat et melli est, non mentiar; at simul atras
 Ventum est Exquilias, aliena negotia centum
 Per caput et circa saliunt latus. “Ante secundam
 Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.”
 “De re communi scribae magna atque nova te
 Orabant hodie meminisses, Quincte, reverti.”
 “Imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis.”
 Dixeris: “Experiar;”—“Si vis, potes” addit et instat.
Hor., Sat., II. vi. 20–39.

46. *Circumstances alter Cases.*

Luculli miles collecta viatica multis
 Aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
 Perdiderat; post hoc vehemens lupus et sibi et hosti
 Iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
 Praesidium regale loco deiecit, ut aiunt,
 Summe munito et multarum divite rerum.
 Clarus ob id factum, donis ornatur honestis,
 Accipit et bis dena super sestertia nummum.
 Forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
 Nescio quod cupiens, hortari coepit eundem
 Verbis, quae timido quoque possent addere mentem
 I, bone, quo virtus tua te vocat, i pede fausto,
 Grandia laturus meritorum praemia!—Quid stas?
 Post haec ille catus, quantumvis rusticus: Ibit,
 Ibi eo, quo vis, qui zonam perdidit, inquit.

Hor., Epp., II. ii. 26–40.

47. *Sample of the Conversation at a Rich Parvenu's Table.*

Dum haec loquimur, puer speciosus vitibus hederisque redimittus modo Bromium, interdum Lyaeum Euhiumque confessus, calathisco uvas circumtulit et poemata domini sui acutissima voce traduxit. Ad quem sonum conversus Trimalchio, "Dionyse" inquit "liber esto." Puer detraxit pileum apro capiti que suo imposuit: tum Trimalchio rursus adiecit: "non negabis me" inquit "habere Liberum patrem." Laudavimus dictum Trimalchionis et circumeuntem puerum sane perbasiamus. Ab hoc ferculo Trimalchio a mensa surrexit: nos libertatem sine tyranno nacti coepimus invitare convivarum sermones. Dama itaque primus cum pataracina poposcisset "dies" inquit "nihil est: dum versas te, nox fit. Itaque nihil est melius quam de cubiculo recta in triclinium ire. Et mundum frigus habuimus: vix me balneus calfecit: tamen calda potio vestiarius est. Staminatas duxi, et plane matus sum: vinus mihi in cerebrum abit." Excepit Seleucus fabulae partem et "ego" inquit "non cotidie labor: baliscus enim fullo est, aqua dentes habet, et cor nostrum cotidie liquescit. Sed cum mulsi pultarium obduxi frigori laecasin dico. Nec sane lavare potui: fui enim hodie in funus: homo bellus, tam bonus Chrysanthus animam ebullit. Modo, modo me appellavit: videor mihi cum illo loqui. Heu, eheu, utres inflati ambulamus: minores quam muscae sumus; muscae tamen aliquam virtutem habent, nos non pluris sumus quam bullae. Et quid si non abstinax fuisset? Quinque dies aquam in os suum non coniecit, non micam panis. Tamen abiit ad plures: medici illum perdiderunt, immo magis malus fatus; medicus enim nihil est aliud est quam animi consolatio. Tamen bene elatus est, vitali lecto, stragulis bonis. Planctus est optime—manumisit aliquot—etiam si maligne illum ploravit uxor. Quid si non illam optime accepisset? sed mulier quae mulier milvinum genus neminem nihil boni facere oportet; aequae est enim ac si in putem conicias: sed antiquus amor cancer est." *Petr., Sat., 40, 41.*

48. *The Company satirise Modern Education.*

Non est passus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipse in schola sudaverat, sed "adulescens" inquit "quoniam sermonem habes non publici saporis et, quod rarissimum est, amas bonam mentem, non fraudabo te arte secreta. Nihil

nimirum in his exercitationibus doctores peccant, qui necesse habent cum insanientibus furere: nam nisi dixerint quae adulescentuli probent, ut ait Cicero, "soli in scholis relinquentur." Sicut ficti adulatores cum cenas divitum captant, nihil prius meditantur quam id quod putant gratissimum auditoribus fore: nec enim aliter impetrabunt quod petunt, nisi quasdam insidias auribus fecerint: sic eloquentiae magister, nisi tanquam piscator eam imposuerit hamis escam, quam scierit appetituros esse pisciculos, sine spe praedae morabitur in scopulo. Quid ergo est? parentes obiurgatione digni sunt, qui nolunt liberos suos severa lege proficere. Primum enim sic ut omnia, spes quoque suas ambitioni donant. Deinde cum ad vota properant, cruda adhuc studia in forum propellunt et eloquentiam, qua nihil esse maius confitentur, pueris induunt adhuc nascentibus. Quod si paterentur laborum gradus fieri, ut studiosi iuvenes lectione severa irrigarentur, ut sapientiae praeceptis animos componerent, ut verba atroci stilo effoderent, ut quod vellent imitari diu audirent, ut persuaderent sibi nihil esse magnificum, quod pueris placeret: iam illa grandis oratio haberet maiestatis suae pondus. Nunc pueri in scholis ludunt, iuvenes ridentur in foro, et quod utroque turpius est, quod quisque perperam didicit, in senectute confiteri non vult. Sed ne me putes inprobasse schedium Lucilianae humilitatis, quod sentio, et ipsa carmine effingam. *Petr., Sat., 3, 4.*

49. *The Cook proves himself a "cordon bleu."*

Nondum efflaverat omnia, cum repositorium cum sue ingenti mensam occupavit. Mirari nos celeritatem coepimus et iurare, ne gallum quidem gallinaceum tam cito percoqui potuisse, tanto quidem magis, quod longe maior nobis porcus videbatur esse, quam paullo ante aper fuerat. Deinde magis magisque Trimalchio intuens eum "quid? quid?" inquit "porcus hic non est exinteratus? non mehercules est. Voca, voca cocum in medio." Cum constitisset ad mensam cocus tristis et diceret se oblitum esse exinterare, "quid oblitus?" Trimalchio exclamat "putes illum piper et cuminum non coniecisse, despolia." Non fit mora, despoliatur cocus atque inter duas tortores maestus consistit. Deprecari tamen omnes coeperunt et dicere: "solet fieri; rogamus, mittas; postea si fecerit, nemo nostrum pro illo rogabit." Ego, crudelissimae severitatis, non potui me tenere, sed inclinatus ad aurem Agamemnonis "plane" inquam "hic debet servus esse nequissimus; aliquis oblivisceretur porcum exinterare?"

non mehercules illi ignoscerem, si piscem praeterisset." At non ita Trimalchio, qui relaxato in hilaritatem vultu "ergo" inquit "quia tam malae memoriae es, palam nobis illum exintera?" recepta cocus tunica cultrum arripuit, porcique ventrem hinc atque illinc timida manu secuit. Nec mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus tomacula cum botulis effusa sunt. *Petr., Sat., 49.*

50. *A Burlesque of the Deification of the Emperor Claudius.*

Claudius animam agere coepit nec invenire exitum poterat. Tum Mercurius, qui semper ingenio eius delectatus esset, unam e tribus Parcis seducit et ait: "quid, femina crudelissima, hominem miserum torqueri pateris? Nec unquam tam diu cruciatus exiet? Annus sexagesimus quartus est, ex quo cum anima luctatur, quid huic et rei publicae invides? Patere mathematicos aliquando verum dicere, qui illum, ex quo princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Et tamen non est mirum si errant et horam eius nemo novit; nemo enim unquam illum natum putavit. Fac quod faciendum est:

"Dede neci, melior vacua sine regnet in aula."

Sed Clotho "ego mehercules" inquit "pusillum temporis adicere illi volebam, dum hos pauculos, qui supersunt, civitate donaret"—constituerat enim omnes Graecos, Gallos, Hispanos, Britannos togatos videre—"sed quoniam placet aliquos peregrinos in semen relinqui et tu ita iubes fieri, fiat." Aperit tum capsulam et tres fusos profert: unus erat Augurini, alter Babae, tertius Claudii. "Hos" inquit "tres uno anno exiguis intervallis temporum divisos mori iubebo, nec illum incommitatum dimittam. Non oportet enim eum, qui modo se tot milia hominum sequentia videbat, tot praecedentia, tot circumfusa, subito solum destitui. Contentus erit his interim convictoribus." *Seneca, ἀποκρολόν-τῳσι, iii.*

51. *A Burlesque of the Deification of the Emperor Claudius.*

Quae in terris postea sint acta, supervacuum est referre. Scitis enim optime, nec periculum est ne excidant memoriae quae gaudium publicum impresserit: nemo felicitatis suae obliviscitur. In caelo quae acta sint, audite: fides penes auc-

torem erit. Nunciatur Iovi venisse quendam bonae staturae, bene canum; nescio quid illum minari, assidue enim caput movere; pedem dextrum trahere. Quaesisse se, cuius nationis esset: respondisse nescio quid perturbato sono et voce confusa; non intelligere se linguam eius, nec Graecum esse nec Romanum nec ullius gentis notae. Tum Iuppiter Herculem, qui totum orbem terrarum pererraverat et nosse videbatur omnes nationes, iubet ire et explorare, quorum hominum esset. Tum Hercules primo aspectu sane perturbatus est, ut qui etiam non omnia monstra timuerit. Ut vidit novi generis faciem, insolitum incessum, vocem nullius terrestris animalis sed qualis esse marinis beluis solet, raucam et implicatam, putavit sibi tertium decimum laborem venisse. Diligentius intuenti visus est quasi homo. Accessit itaque et quod facillimum fuit Graeculo, ait:

τίς πόθεν εἶς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἡδὲ τοκῆς;

Claudius gaudet esse illic philologos homines sperat futurum aliquem historiis suis locum. Itaque et ipsa Homérico versu Caesarem se esse significans ait:

Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν,

erat autem sequens versus verior, aequè Homericus:

ἔνθα δ' ἐγὼ πόλιν ἔπραθον, ὤλεσα δ' αὐτόν,

et imposuerat Herculi minime vafro, nisi fuisset illic Febris, quae fano suo relicto sola cum illo venerat: ceteros omnes deos Romae reliquerat. "Iste," inquit, "mera mendacia narrat. Ego tibi dico, quae cum illo tot annis vixi: Lugudununi natus est, Planci municipem vides. Quod tibi narro, ad sextum decimum lapidem natus est a Vienna, Gallus germanus. Itaque quod Gallum facere oportebat, Romam cepit hunc ego tibi recipio Lugudununi natum, ubi Licinus multis annis regnavit. Tu autem, qui plura loca calcasti quam ullus mulio perpetuarius, (Lugudunenses) scire debes multa milia inter Xanthum et Rhodanum interesse." Excandescit hoc loco Claudius et quanto potest murmure irascitur. Quid diceret, nemo intelligebat. Ille autem Febrim duci iubebat illo gestu solutae manus et ad hoc unum satis firmæ, quo decollare homines solebat. Iusserat illi collum praecidi. Putares omnes illius esse libertos: adeo illum nemo curabat. *Seneca, ἀποκολοκύντῳ, v., vi.*

52. *Last Will and Testament of a Sucking Pig.*

Incipit testamentum porcelli.

M. Grunnius Corocotta porcellus testamentum fecit. Quoniam mea manu scribere non potui, scribendum dictavi. Magirus cocus dixit "veni huc, eversor domi, solivertiator, fugitive porcelle, et hodie tibi dirimo vitam." Corocotta porcellus dixit "si qua feci, si qua peccavi, si qua vascella pedibus meis confregi, rogo, domine coce, vitam peto, concede roganti." Magirus cocus dixit, "transi, puer affer mihi de cocina cultrum, ut hunc porcellum faciam cruentum." Porcellus comprehenditur a famulis, ductus sub die xvi Kal. lucerninas, ubi abundant cymae, Clibanato et Piperato consulibus. Et ut vidit se moriturum esse, horae spatium petiit et cocum rogavit ut testamentum facere posset. Clamavit ad se suos parentes, ut de cibariis suis aliquid dimitteret eis qui ait: "Patri meo Verrino Lardino do lego dari glandis modios xxx, et matri meae Veturinae Scrofae do lego dari Laconicae siliginis modios xl, et sorori meae Quirinae, in cuius votum interesse non potui, do lego dari hordei modios xxx: et de meis visceribus dabo donabo sutoribus saetas, rixoribus capitinas, surdis auriculas, causicis et verbosis linguam, bubulariis intestina, isiciariis femora, mulieribus lumbulos, pueris vesicam, puellis caudam, cursoribus et venatoribus talos, latronibus ungulas. Et nec nominando coco legato dimitto popiam et pistillum, quae mecum attuleram: de Tebeste usque ad Tergeste liget sibi collo de reste. Et volo fieri mihi monumentum aureis literis scriptum: M. Grunnius Corocotta porcellus vixit annos DCCCC.XC.VIII.S.: quod si semissem vixisset, mille annos impleret. Optimi amatores mei vel consules vitae, rogo vos ut cum corpore meo bene faciatis, bene condiciatis de bonis condimentis nuclei, piperis, et mellis, ut nomen meum in sempiternum. Mei domini vel consobrini mei, qui in medio testamento interfuistis, iubete signari." Lardio signavit. Ofellicus signavit. Cyminatus signavit. Lucanicus signavit. Tergillus signavit. Celsinus signavit. Nuptialicus signavit. Explicit testamentum porcelli sub die xvi Kal. Lucerninas Clibanato et Piperato consulibus feliciter. *Ap. Hieron in Praef., libr. xii. comm. in Isaiam., p. 493, Vall.*

53. *A Shabby Present.*

Tu rosum tineis situque patrem,
 Quales aut Libycis madent olivis,
 Aut tus Niliacum piperve servant,
 Aut Byzantiacos olent lacertos;
 Nec saltem tua dicta continentem,
 Quae trino iuvenis foro tonabas,
 Aut centum prope iudices, priusquam
 Te Germanicus arbitrum sequenti
 Annonae dedit, omniumque late
 Praefecit stationibus viarum :
 Sed Bruti senis oscitationes
 De capsula miseri libellionis,
 Emptum plus minus esse Caiano
 Donas. Usque adeone defuerunt
 Scissis pilea suta de lacernis ?
 Vel mantilia luridaeve mappae ?
 Chartae, Thebaicaeve, Caricaeve ?
 Nusquam turbine conditus ruenti
 Prunorum globus atque coctanorum ?
 Non ellychnia sicca, non replictae,
 Bulborum tunicae nec ova tantum ?
 Non leves alicae nec asperum far ?
 Nusquam Cinyphiis vagata campis
 Curvarum domus uda cochlearum ?
 Non lardum breve debilisve perna ?
 Non Lucanica, non graves Falisci,
 Non sal, oxygarumve, caseusve,
 Aut panes viridantis aphronitri,
 Vel passum psythiis suis recoctum,
 Dulci defruta vel lutosae coeno ?
 Quantum vel dare cereos olentes,
 Cultellum, tenuesve codicillos ?
 Ollares, rogo, non licebat uvas,
 Cumano patinas in orbe tortas,
 Aut unam dare synthesin (quid horres ?)
 Alborum calicum, atque cacaborum ?
 Irascor tibi, Gryphe ; sed valebis :
 Tantum ne mihi, quo soles lepore,
 Et nunc hendecasyllabos remittas.

Stat., Silv., IV. ix. 10-55.

54. *A Shabby Present.*

De praetoricia folium mihi, Paulle, corona
 Mittis, et hoc phialae nomen habere iubes.
 Hac fuerat nuper nebula tibi pegma perunctum,
 Pallida quam rubri diluit unda croci.
 An magis astuti derasa est ungue ministri
 Bractea, de fulcro (quod reor esse) tuo?
 Illa potest culicem longe sentire volantem,
 Et minimi penna papilionis agi.
 Exiguæ volitat suspensa vapore lucernæ,
 Et leviter fuso rumpitur icta mero.
 Hoc linitur sputo Iani caryota Kalendis,
 Quam fert cum parvo sordidus asse cliens.
 Lenta minus gracili crescunt colocasia filo:
 Plena magis nimio lilia Sole cadunt:
 Nec vaga tam tenui discursat aranea tela:
 Tam leve nec bombyx pendulus urget opus.
 Crassior in facie vetulae stat creta Fabullae:
 Crassior offensae bulla tumescit aquae:
 Fortior et tortos servat vesica capillos,
 Et mutat Latias spuma Batava comas.
 Hac cute Ledaëo vestitur pullus in ovo:
 Talia lunata splenia fronte sedent.
 Quid tibi cum phiala, ligulam cum mittere posses:
 Mittere cum posses vel cochleare mihi?
 Magna nimis loquimur, cochleam cum mittere posses:
 Denique cum posses mittere, Paulle, nihil.

Mart., viii. 33.

55. *To a Stingy Friend who had asked for the
 Loan of his Book.*

Occurris quoties, Luperce, nobis:
 Vis mittam puerum, subinde dicis,
 Cui tradas epigrammaton libellum,
 Lectum quem tibi protinus remittam?
 Non est, quod puerum, Luperce, vexes:
 Longum est, si velit ad Pyrum venire;
 Et scalis habito tribus, sed altis.
 Quod quaeris, propius petas licebit.
 Argi nempe soles subire letum.

Contra Caesaris est forum taberna,
 Scriptis postibus hinc et inde totis,
 Omnes ut cito perlegas poetas.
 Illinc me pete ; ne roges Atrectum :
 Hoc nomen dominus gerit tabernae :
 De primo dabit, alterove nido,
 Rasum pumice, purpuraque cultum
 Denariis tibi quinque Martialem.
 Tanti non es, ais ? Sapis, Luperce.

Mart., I. cxviii.

56. *A Dinner Hunter.*

Nil intentatum Selius, nil linquit inausum,
 Coenandum quoties iam videt esse domi.
 Currit ad Europen, et te, Paulline, tuosque
 Laudat Achilleos, sed sine fine, pedes.
 Si nihil Europe fecit, tum Septa petuntur,
 Si quid Phyllirides praestet, et Aesonides.
 Hinc quoque deceptus Memphitica templa frequentat,
 Assidet et cathedris, moesta iuvenca, tuis.
 Inde petit centum pendentia tecta columnis
 Illinc Pompeii dona, nemusque duplex.
 Nec Fortunati spernit, nec balnea Fausti,
 Nec Grylli tenebras, Aeoliamque Lupi.
 Nam thermis iterum cunctis iterumque lavatur.
 Omnia cum fecit, sed renuente deo ;
 Lotus ad Europes tepidae buxeta recurrit,
 Si quis ibi serum carpat amicus iter.
 Per te, perque tuam, vector lascive, puellam,
 Ad coenam Selium tu, rogo, Taure, voca.

Mart., II. xiv.

57. "*Ne sutor ultra crepidam.*"

Das gladiatores, sutorum regule, cerdo,
 Quodque tibi tribuit subula, sica rapit.
 Ebrius es : nec enim faceres id sobrius unquam,
 Ut velles corio ludere, cerdo, tuo.
 Lusisti, satis est : sed te, mihi crede, memento
 Nunc in pellicula, cerdo, tenere tua.

Mart., III. xvi.

58. *Rome is not the Place for an Honest Man to get a Living.*

Quae te causa trahit vel quae fiducia Romam,
 Sexte? quid aut speras, aut petis inde? refer.
 Causas, inquis, agam Cicerone disertius ipso,
 Atque erit in triplici par mihi nemo foro.
 Egit Atestinus causas, et Caius: utrumque
 Noras: sed neutri pensio tota fuit.
 Si nihil hinc veniet, pangentur carmina nobis:
 Audieris, dices esse Maronis opus.
 Insanis: omnes, gelidis quicunque lacernis
 Sunt ibi, Nasones Virgiliosque vides.
 Atria magna colam. Vix tres, aut quatuor ista
 Res aluit: pallet cetera turba fame.
 Quid faciam? suade: nam certum est vivere Romae.
 Si bonus es, casu vivere, Sexte, potes.
Mart., III. xxxviii.

59. *The Special Conveniences of the Country are, after all, often only to be obtained in Town.*

Capena grandi porta qua pluit gutta,
 Phrygiaeque Matris Almo qua lavat ferrum,
 Horatiorum qua viret sacer campus,
 Et qua pusilli fervet Herculis fanum,
 Faustine, plena Bassus ibat in rheda,
 Omnes beati copias trahens ruris.
 Illic videres frutice nobili caules,
 Et utrumque porrum, sessilesque lactucas,
 Pigroque ventri non inutiles betas.
 Illic coronam pinguibus gravem turdis,
 Leporemque laesum Gallici canis dente,
 Nondumque victa lacteum faba porcum.
 Nec feriatus ibat ante carrucam,
 Sed tuta foeno cursor ova portabat.
 Romam petebat Bassus? Immo rus ibat.
Mart., III. xlvii.

60. *An Advertisement for a Great-coat.*

Hanc tibi Sequanicae pinguem textricis alumnam,
 Quae Lacedaemonium barbara nomen habet,
 Sordida, sed gelido non aspernanda Decembri
 Dona, peregrinam mittimus endromida:
 Seu lentum ceroma teris, tepidumve trigona,
 Sive harpasta manu pulverulenta rapis;
 Plumea seu laxi partiris pondera follis;
 Sive levem cursu vincere quaeris Atham:
 Ne madidos intret penetrabile frigus in artus,
 Neve gravis subita te premat Iris aqua.
 Ridebis ventos hoc munere tectus et imbres:
 Nec sic in Tyria sindone tutus eris.

Mart., IV. xix.

61. *The Poet remonstrates with his Book for wishing to be larger.*

Ohe iam satis est, ohe libelle.
 Iam pervenimus usque ad umbilicos:
 Tu procedere adhuc, et ire quaeris:
 Nec summa potes in scheda teneri,
 Sic tanquam tibi res peracta non sit,
 Quae prima quoque pagina peracta est.
 Iam lector queriturque, deficitque;
 Iam librarius hoc et ipse dicit:
 Ohe iam satis est, ohe libelle.

Mart., IV. xci.

62. *The Fate which a Bore deserves.*

Quisquis stolaeve purpuraeve contemtor,
 Quos colere debet, laesit impio versu:
 Erret per urbem pontis exsul et clivi,
 Interque raucos ultimus rogatores
 Oret caninas panis improbi buccas.
 Illi December longus, et madens bruma,
 Claususque fornix triste frigus extendat.
 Vocet beatos clamitetque felices,
 Orciniana qui feruntur in sponda:
 Et, cum supremæ fila venerint horæ,

Diesque tardus, sentiat canum litem,
 Abigatque moto noxias aves panno;
 Nec finiantur morte simplices poenae:
 Sed modo severi sectus Aeaci loris,
 Nunc inquieti monte Sisyphei pressus,
 Nunc inter undas garruli senis siccus,
 Delasset omnes fabulas poetarum:
 Et, cum fateri Furia iusserit verum,
 Prodente clamet conscientia, Scripsi.

Mart., X. v.

63. *Some Farms are not worth the Price of a Dinner.*

Donasti, Lupe, rus sub urbe nobis:
 Sed rus est mihi maius in fenestra.
 Rus hoc dicere, rus potes vocare,
 In quo ruta facit nemus Dianae,
 Argutae tegit ala quod cicadae,
 Quod formica die comedit uno,
 Clausae cui folium rosae corona est:
 In quo non magis invenitur herba,
 Quam costi folium, piperis crudum:
 In quo nec cucumis iacere rectus,
 Nec serpens habitare tota possit?
 Erucam male pascit hortus unam;
 Consumto moritur culex salicto;
 Et talpa est mihi fossor atque arator.
 Non boletus hiare, non mariscæ
 Ridere, aut violæ patere possunt.
 Fines mus populatur, et colono
 Tanquam sus Calydonius timetur,
 Et sublata volantis ungue Procnes
 In nido seges est hirundinino;
 Et cum stet sine falce mentulaque,
 Non est dimidio locus Priapo.
 Vix implet cochleam peracta messis,
 Et mustum nuce condimus picata.
 Errasti, Lupe, litera sed una:
 Nam quo tempore praedium dedisti,
 Mallem tu mihi prandium dedisses.

Mart., XI. xviii.

64. *A Ruthless Barber.*

Qui nondum Stygias descendere quaerit ad undas,
 Tonsorem fugiat, si sapit, Antiochum.
 Alba minus saevis lacerantur brachia cultris,
 Cum furit ad Phrygios enthea turba modos;
 Mitior implicitas Alcon secat enterocelas,
 Fractaque fabrili dedolat ossa manu.
 Tondeat hic inopes Cynicos et Stoica menta,
 Collaque pulverea nudet equina iuba.
 Hic miserum Scythica sub rupe Promethea radat:
 Carnificem nudo pectore poscet avem.
 Ad matrem fugiet Pentheus, ad Maenadas Orpheus:
 Antiochi tantum barbara tela sonent.
 Haec quaecunque meo numeratis stigmata mento,
 In vetuli pyctae qualia fronte sedent,
 Non iracundis fecit gravis unguibus uxor:
 Antiochi ferrum est, et scelerata manus.
 Unus de cunctis animalibus hircus habet cor:
 Barbatus vivit, ne ferat Antiochum.

Mart., XI. lxxxiv.

65. *A Family Migration.*

O Iuliarum dedecus Kalendarum,
 Vidi, Vacerra, sarcinas tuas; vidi:
 Quas non retentas pensione pro bima
 Portabat uxor rufa crinibus septem,
 Et cum sorore cana mater ingenti.
 Furias putavi nocte Ditis emersas.
 Has tu priores frigore et fame siccus,
 Et non recenti pallidus magis buxo
 Irus tuorum temporum sequebaris.
 Migrare clivum crederes Aricinum.
 Ibat tripes grabatus, et bipes mensa,
 Et cum lucerna corneoque cratere
 Matella curto rupta latere meiebat.
 Focum ferentis suberat amphorae cervix:
 Fuisse gerres, aut inutiles maenas
 Odor impudicus urcei fatebatur,
 Qualem marinae misit aura piscinae.
 Nec quadra deerat casei Tholozatis.

Quadrina nigri nec corona pulei,
Calvaeque restes alioque cepisque,
Nec plena turpi matris olla resina,
Summoenianae qua pilantur uxores.
Quid quaeris aedes, villicosque derides,
Habitare gratis, o Vacerra, cum possis?
Haec sarcinarum pompa convenit ponti.

Mart., XII. xxxii.

66. *The Poet's Apology for the late Appearance of his Book.*

Scio me patrocinium debere contumacissimae triennii desidiaae: quae absolvenda non esset inter illas quoque occupationes urbicas, quibus facilius consequimur, ut molesti potius quam officiosi esse videamur: nedum in hac provinciali solitudine, ubi nisi etiam intemperanter studemus, et sine solatio, et sine excusatione secessimus. Accipe ergo rationem; in qua hoc maximum et primum est, quod civitatis aures, quibus assueveram, quaero, et videor mihi in alieno foro litigare. Si quid est enim in libellis meis, quod placeat, dictavit auditor. Illam iudiciorum subtilitatem, illud materiarum ingenium, bibliothecas, theatra, conventus, in quibus studere se voluptatibus non sentiunt: ad summam omnium ea, quae delicati reliquimus, quasi destituti desideramus. Accedit his municipalium rubigo dentium, et iudicii loco livor, et unus aut alter mali, in pusillo loco multi, adversus quos difficile est habere quotidie bonum stomachum. Ne mireris igitur abiecta ab indignante, quae a gestiente fieri solebant. Ne quid tamen et advenienti tibi ab urbe, et exigenti negarem, (cui non refero gratiam, si tantum ea praesto, quae possim,) imperavi mihi, quod indulgere consueveram, et studui paucissimis diebus, ut familiarissimas mihi aures tuas exciperem adventoria sua. Tu velim ista, quae tantum apud te non periclitantur, diligenter aestimare et excutere non graveris; et, quod tibi difficillimum est, de nugis nostris iudices nitore seposito, ne Romam, si ita decreveris, non Hispaniensem librum mittamus, sed Hispanum. *Mart.*, *Epig.*, xii.

67. *The Greeks at Rome.*

Ingenium velox, audacia perdita, sermo
Promtus, et Isaeo torrentior. Ede, quid illum
Esse putes: quem vis hominem, secum adtulit ad nos:

Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes.
 Augur, schoenobates, medicus, magus: omnia novit
 Graeculus esuriens: in caelum iusseris, ibit.
 Ad summam, non Maurus erat neque Sarmata nec Thrax,
 Qui sumsit pennas, mediis sed natus Athenis.
 Quid, quod adulandi gens prudentissima laudat
 Sermonem indocti, faciem deformis amici,
 Et longum invalidi collum cervicibus aequat
 Herculis, Antaeum procul a tellure tenentis,
 Miratur vocem angustam, qua deterius nec
 Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
 Haec eadem licet et nobis laudare: sed illis
 Creditur. An melior, quum Thaida sustinet, an, quum
 Uxorem comoedus agit, vel Dorida nullo
 Cultam palliolo? Mulier nempe ipsa videtur.
 Nec tantum Antiochus, nec erit mirabilis illic
 Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Haemo:
 Natio comoeda est. Rides? maiore cachinno
 Concutitur: flet, si lacrimas conspexit amici,
 Nec dolet: igniculum brumae si tempore poscas,
 Accipit endromiden: si dixeris "aestuo," sudat.
Iuv., iii. 73-80, 86-95, 98-103.

68. *A Pot-valiant Hero.*

Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,
 Dat poenas; noctem patitur lugentis amicum
 Pelidae, cubat in faciem, mox deinde supinus.
 Somnum rixa facit. Sed quamvis improbus annis
 Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina laena
 Vitari iubet, et comitum longissimus ordo,
 Multum praeterea flammaram et aënea lampas:
 Me, quem luna solet deducere vel breve lumen
 Candelae, cuius dispenso et tempero filum,
 Contemnit. Miseræ cognosce prooemia rixae,
 Si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
 Stat contra starique iubet: parere necesse est.
 Nam quid agas, quum te furiosus cogat et idem
 Fortior? "Unde venis?" exclamat: "cuius aceto,
 Cuius conche tumes? quis tecum sectile porrum
 Sutor et elixi vervecis labra comedit?
 Nil mihi respondes? Aut dic, aut accipe calcem!
 Ede, ubi consistas: in qua te quaero proseucha?"

Dicere si tentes aliquid, tacitusve recedas,
 Tantumdem est; pariter feriunt: vadimonia deinde
 Irati faciunt. Libertas pauperis haec est:
 Pulsatus rogat, et pugnīs concisus adorat,
 Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.

Iuv., iii. 278-301.

69. *Cruelty of the Roman Ladies towards their Maids.*

Praefectura domus Siculo non mitior aula.
 Nam si constituit solitoque decentius optat
 Ornari, et properat, iamque exspectatur in hortis,
 Aut apud Isiacae potius sacraria lenae;
 Componit crinem laceratis ipsa capillis
 Nuda humeros Psecas infelix, nudisque mamillis.
 "Altior hic quare cincinnus?" Taurea punit
 Continuo flexi crimen facinusque capilli.
 Quid Psecas admisit? quaenam est hic culpa puellae,
 Si tibi displicuit nasus tuus? Altera laevum
 Extendit pectusque comas et volvit in orbem.
 Est in consilio matrona, admotaque lanis,
 Emerita quae cessat acu: sententia prima
 Huius erit: post hanc aetate atque arte minores
 Censebunt, tamquam famae discrimen agatur
 Aut animae; tanta est quaerendi cura decoris.
 Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
 Aedificat caput. Andromachen a fronte videbis:
 Post minor est: aliam credas. Cedo, si breve parvi
 Sortita est lateris spatium, breviorque videtur
 Virgine Pygmaea, nullis adiuta cothurnis,
 Et levis erecta consurgit ad oscula planta?

Iuv., vi. 486-507.

70. *Rule for a Dispute.*

Atque ego a maioribus memoria sic accepi: si quis quid
 alter ab altero peterent, si ambo pares essent, sive boni sive mali
 essent, quod duo res gessissent, uti testes non interessent, illi,
 unde petitur, ei potius credendum esse. Nunc si sponsionem
 fecissent Gellius cum Turio: ni vir melior esset Gellius, quam
 Turius, nemo, opinor, tam insanus esset, qui iudicaret, meliorem
 esse Gellium, quam Turium; si non melior Gellius est Turio,
 potius oportet credi unde petitur. *Aul. Gell.*, XIV. ii.

71. *The Praises of Negligence.*

Quod autem quis intutam et expositam periculis negligentiam putet, mihi omne contra videtur, multo multoque diligentiam magis periculis obnoxiam esse. Namque negligentiae haud quisquam magnopere insidias locat, existimans etiam sine insidiis semper et ubique et ubi libeat negligentem hominem in proclivi fore fallere: adversus diligentis vero et circumspectos et exsultantis opibus fraudes et captiones et insidiae parantur. Ita ferme negligentia contemptu tutatur, diligentia astu oppugnatur. Iam illud a poetis saeculum aureum memoratum, si cum animo reputes, intellegas negligentiae saeculum fuisse, cum ager neglectus fructus uberes ferret, omniaque utensilia negligentibus nullo negotio suppeditaret. Hisce argumentis negligentia bono genere nata, dis accepta, sapientibus probata, virtutum particeps, indulgentiae magistra, tuta ab insidiis, grataque bene factis, excusata ingratis, et ad postremum aurea declaratur. Mallet de Favorini nostri pigmentis fuci quisnam appingere-mus? Licet. Ut quaeque mulier magis facie freta est, ita facilius cutem et capillum neglegere, plerisque autem, ut sese magnopere exornent, diffidentia formae diligentiae illecebras creari. *Fronto, ed. Naber, p. 214.*

INDEX TO AUTHORS,

ARRANGED CHRONOLOGICALLY, AND WITH REFERENCES
TO CRUTTWELL'S HISTORY OF ROMAN LITERATURE.

PERIOD I., 240-80. B.C.

- NAEVIUS (R. L., pp. 38-40), Descr. I.
PLAUTUS (R. L., pp. 43-48), Phil. 57, 131, 132; Descr. 2-12; W. & H. 1-18.
ENNIVS (R. L., pp. 58-62, 68-74, 76-78), Rel. 34; Descr. 21-24; Rh. 1, 2.
CATO (R. L., 91-98; 109), Phil. 77; Descr. 17-20; Rh. 4-6.
PACUVIVS (R. L., pp. 62-64), Rel. 17; Descr. 25.
TERENCE (R. L., pp. 49-54), Phil. 60, 61, 75; A. & L. 28, 32; Descr. 13-16; Rh. 3; W. & H. 19, 20.
SCIPIO AFRICANVS THE YOUNGER (R. L., p. 110), Rh. 9, 10.
LÆLIVS.
LUCILIVS (R. L., pp. 78-81), Rel. 32; Phil. 62.
METELLVS (about B.C. 130), Rh. 8.
C. GRACCHVS (R. L., p. 114), Rh. 11-13.
ASELLIO (R. L., p. 100), A. & L. 151.
ACCIVS (R. L., pp. 65-67), Descr. 26, 27.
ÆMILIVS PAULLVS (about B.C. 100), Rh. 7.
SCAVRVS (R. L., p. 116), Rh. 14.
TITIVS (about B.C. 100), W. & H. 22.
FAVORINVS (about B.C. 100), W. & H. 21.
CLAVDIVS QVADRIGARIVS (R. L., pp. 90-101), Descr. 29, 30.
VALERIVS ANTIVS (R. L., p. 101), Rel. 86.
LVTATIVS CATVLVS (R. L., pp. 84-86, 117), Descr. 28.
PORCVS LICINVS (R. L., pp. 84-86), Descr. 28.
VALERIVS ÆDITVVS (R. L., pp. 84-86), Descr. 28.
C. MARIVS (A.B.C. 100), Rh. 31, *taken from Sallust*.
CRASSVS (R. L., pp. 118-123), Rh. 15.
AUCTOR AD HERENNIVM, probably CORNIFICIVS (R. L., pp. 132, 133),
A. & L. 61, 68-71, 73, 74, 76, 77, 79, 82.
HELVIVS MANCIA (about B.C. 90), Rh. 16.

PERIOD II., B.C. 80—A.D. 14.

- VARRO (R. L., pp. 142-156), Rel. 77; A. & L. 165-170, 172, 173; Descr. 31-34; W. & H. 23.
CICERO (R. L., pp. 159-185), Rel. 1-3, 5-8, 10, 12, 14, 21-24, 27, 30,
42-44, 49, 50, 52, 55, 61, 63, 65, 69, 78, 81-83, 85; Phil. 4-8, 10,
12-15, 17, 19, 20, 23, 26-31, 37, 41, 43, 47, 49, 51, 52, 66, 70-72,

- 85-90, 92-99, 103, 104, 111, 112, 115-118, 122, 123, 128, 129, 145, 146, 159-161, 166, 167, 175, 194, 235-237, 254, 255; A. & L. 33, 36, 39-45, 52-57, 64, 83-88, 105-107; 109-111, 113, 114, 117, 171; Descr. 35-43, 46, 61, 62; Rh. 17-27; W. & H. 24-32.
- Q. CICERO (R. L., p. 186), Descr. 63.
- CAELIUS (R. L., p. 185), Descr. 44.
- D. BRUTUS (contemporary of Cicero), Descr. 45.
- LUCRETIIUS (R. L., pp. 220-230), Rel. 19, 20, 29, 31, 53, 59, 68; Phil. 1, 3, 9, 79-82, 147-155, 162-165, 172, 191-193, 227-229, 257, 263; A. & L. 21; Descr. 64, 65.
- CATULLUS (R. L., pp. 232-238), Rel. 40, 73; A. & L. 162; Descr. 66-72; Rh. 32-34; W. & H. 34-37.
- LABERIUS (R. L., pp. 210, 211), Rh. 35.
- PUBLILIUS SYRUS (R. L., pp. 210, 211), W. & H. 33.
- CAESAR (R. L., pp. 188-198, 213, 214), Phil. 183, 184; Descr. 47-54; Rh. 29.
- CURIO (R. L., p. 185), Rh. 28.
- CATO OF UTICA (R. L., pp. 201, 364), Rh. 30.
- NEPOS (R. L., pp. 198-200), Descr. 60.
- SALLUST (R. L., pp. 200-205), Phil. 25; A. & L. 150; Descr. 55-59.
- VIRGIL (R. L., pp. 252-279), Rel. 45; Phil. 120, 170, 173; Descr. 73-83; Rh. 36-47; W. & H. 38.
- HORACE (R. L., pp. 280-295), Rel. 37; Phil. 32, 36, 38, 48, 63, 65, 83, 143; A. & L. 26, 29, 89, 97, 99, 135, 136, 138, 139, 141, 143-148, 163; Descr. 84-88; Rh. 48; W. & H. 39-46.
- TIBULLUS (R. L., pp. 299-302), Descr. 89-92; Rh. 49, 50.
- PROPERTIUS (R. L., pp. 302-304), A. & L. 142; Descr. 93-95; Rh. 51-54.
- ASINIUS POLLIO (R. L., pp. 319, 416, 425), Descr. 110.
- LIVY (R. L., pp. 322-331), Rel. 70, 71, 79, 80, 87; Phil. 100-102, 170; A. & L. 25, 149; Descr. 104-109, 111-114; Rh. 64-72.
- VITRUVIUS (R. L., pp. 331-333), Phil. 22, 169, 195, 200, 204, 205, 216, 217, 226, 230-232, 239, 246-248, 260-262.
- OVID (R. L., pp. 305-311), Phil. 156, 174; A. & L. 27, 100, 101, 128; Descr. 96-102; Rh. 55-62.
- SALEIUS BASSUS (contemporary of Ovid), Rh. 63.
- PEDO ALBINOVANUS (R. L., p. 313), Rh. 79.
- CORNELIUS SEVERUS (R. L., p. 312), Rh. 80.
- MANILIUS (R. L., pp. 313-318), Rel. 4, 46; Phil. 157, 158, 168, 171, 198; Descr. 103.
- FABIANUS (R. L., p. 334), Rh. 73.
- ARELLIUS FUSCUS (R. L., pp. 319, 320), Rh. 74.
- HATERIUS (contemporary of the elder Seneca), Rh. 75.
- SENECA RHETOR (R. L., pp. 319-322), A. & L. 102, 116, 119, 123-127, 131; Rh. 76-78.
- AUGUSTUS IMPERATOR (R. L., pp. 243-249), Descr. 115.

PERIOD III., A.D. 14-180.

- VELLEIUS PATERCULUS (R. L., pp. 344, 345), Descr. 116.
- PHÆDRUS (R. L., pp. 349-351), A. & L. 103; Descr. 117-120.
- VALERIUS MAXIMUS (R. L., p. 346), Rel. 28, 74-76.
- CELSUS (R. L., p. 347), Phil. 264-270.
- CALPURNIUS (R. L., p. 371), Descr. 139.
- PERSIUS (R. L., pp. 355-359), Rel. 36; Phil. 2, 59, 141; Descr. 121.

- SENECA (R. L., pp. 374-391), Rel. 9, 11, 18, 26, 35, 47, 48, 53, 54, 56, 57, 60, 62, 66 ; Phil. 11, 24, 33-35, 40, 42, 44, 46, 53-55, 67-69, 73, 74, 91, 105-110, 113, 181, 196, 197, 199, 201, 202, 206, 207, 211-213, 224, 225 ; Rh. 90-93 ; W. & H. 50-51.
- LUCAN (R. L., pp. 359-371), Rel. 25, 38, 39, 64, 90 ; Descr. 122-127 ; Rh. 81-89.
- LUCILIUS JUNIOR (R. L., pp. 372, 373), Phil. 144.
- PETRONIUS (R. L., pp. 394-399), W. & H. 47-49.
- MELA (R. L., p. 394), Phil. 176-180.
- PLINY THE ELDER (R. L., pp. 400-406), Rel. 13, 15, 16 ; Phil. 185-190, 208-210, 214, 215, 218, 220-223, 233, 234, 238, 240-243, 245, 249-253 ; A. & L. 1, 3-9, 11-18, 20, 22, 161.
- COLUMELLA (R. L., pp. 392, 393), Phil. 78.
- VALERIUS FLACCUS (R. L., pp. 419, 420), Descr. 128-134 ; Rh. 94, 95.
- SILIUS (R. L., pp. 421, 422), Descr. 135-138 ; Rh. 96.
- STATIUS (R. L., pp. 423, 429), A. & L. 96 ; Descr. 140-144 ; Rh. 97-101 ; W. & H. 53.
- PLINY THE YOUNGER (R. L., 437-442), Phil. 56, 130 ; A. & L. 104, 132-134, 152, 154-157 ; Descr. 156-164.
- QUINTILIAN (R. L., pp. 407-410), Phil. 16, 18, 126, 127, 133-140, 142 ; A. & L. 2, 10, 23, 24, 37, 38, 46-51, 59, 60, 62, 65, 67, 72, 75, 78, 80, 81, 90, 95, 98, 112, 118, 120, 186 ; Rh. 102-104.
- TACITUS (R. L., pp. 449-455), Phil. 84, 121, 182, 244 ; A. & L. 31, 63, 115, 122, 153 ; Descr. 165-183 ; Rh. 105-112.
- JUVENAL (R. L., pp. 442-448), Rel. 41, 51, 67, 72 ; Phil. 39, 45, 50, 64 ; A. & L. 30, 137, 140, 158 ; Descr. 151-155 ; W. & H. 67-69.
- MARTIAL (R. L., pp. 429-433), A. & L. 19 ; Descr. 145-150 ; W. & H. 54-66.
- SUETONIUS (R. L., pp. 457-462), A. & L. 34, 35, 58, 66, 92, 93, 121, 130, 164 ; Descr. 184-192.
- AULUS GELLIUS (R. L., pp. 465, 466), Rel. 33, 84 ; Phil. 21, 58, 114, 119, 124, 125, 203, 256, 258, 259 ; A. & L. 91, 94, 108, 160, 174-185, 187-189 ; W. & H. 70.
- POET. ANON. (R. L., p. 468), Rh. 113.
- AUCT. PERVIG. VEN. (R. L., p. 469), Rh. 114.
- AUCT. TEST. PORC. (R. L., p. 397), W. & H. 52.
- FRONTO (R. L., p. 463), A. & L. 129 ; Descr. 205, 206 ; Rh. 115, 116, 120, 121 ; W. & H. 71.
- AURELIUS IMPERATOR (R. L., p. 477), Rh. 117-119.
- APULEIUS (R. L., pp. 469, 472-479), Rel. 88, 89 ; Phil. 76, 219 ; A. & L. 159 ; Descr. 193-204.

INDEX TO SUBJECTS AND TITLES OF PASSAGES.

- ABSOLUTE** certainty, 68.
Absyrtus and **Medea**, 583.
Accent of Words, 368.
Adoption, Roman theory of, 141.
"Ad Publicam Religionem pertinet Somnium," 56.
Adversity, Brave Man in, 87.
Aesopian Fable, 315.
Affection a Bulwark, 123.
Afranius surrenders, 575.
Africa, Description of, 179.
"Ager," Etymology of, 362.
Agricola, Death of, 594.
     " Virtue of, 594.
Agriculture and Money-making, 110.
     " the best Occupation, 109.
Agrippina's Ghost appears, 580.
Air a fluid, 193.
Alba, Populace of, 452.
Ambition, Tyranny of, 461.
Amoebean Contest, An, 474.
Amphitheatre, The, 263.
Ancestral Belief, 50.
Anger, 82.
Animal Life, Classes of, 212.
     " Effect of Sanitation on, 221.
     " Sacredness of, 558.
     " Variety of, 218.
Animals, Food-obtaining Organs of, 219.
     " Geographical distribution of, 222.
     " Instinct in, 219.
     " Mental development of, 211.
     " Senses of, 225.
Antipodes, 186, 187.
Antoninus Pius, 596.
Antonius and **Crassus** compared, 320.
Anxious Night, An, 467.
Apelles, 249.
Appeal, A last, 532.
Apuleius quotes Poetry, 508.
Archaism, Affected, 375.
Archimedes, 449.
Ariadne and **Theseus**, 538.
Arion, Story of, 518.
Army and **State**, 124.
Asia, Description of, 177.
Aspiration, 34.
Atoms, Theory of, 159-163.
Attic Style in Oratory, 281.
Atticus, Character of, 420.
Augury, Influence of, 52.
Augustan Age, The, 311.
Augustus, Features of, 503.
     " Opinion of **Claudius**, 457.
     " Oratory of, 328.
     " Panegyric of, 556.
Aurelius, M., Eloquence of, 333.
     " Letters of, 598, 599.
BACCHANTES, The, 427.
Bacchus intercedes for **Thebes**, 585.
     " Ode to, 579.
Banter, **Slaves'**, 613.
Barber, A Ruthless, 646.
Barque, Epitaph on a, 423.
Bassus, **Caesius**, 331.
Battle of **Bedriacum**, 498, 593.
     " Lake **Regillus**, 451.
     " Lake **Trasimene**, 450.
     " **Mutina**, 407.
     " **Pharsalia**, 413-415, 577.
Battle Piece, A, 468.
Battle Scene, A, 383.
Belief, Ancestral, 50.
Biography, Utility of, 348.
Birds, Locomotion among, 223.
Birthday Congratulation, A, 599.
Bloodshed, Punishment of, 582.
Boadicea, 591.
Boat-race, A, 431.
Body, The Human, 17, 236.
Bons Mots, 624-626.
Bore, Fate deserved by a, 644.
     " A Roman, 631.
Boxing Match, A, 477.
Braggart Captain, A, 609.
Brain, The, 230.
Bride and **Bridegroom**, 425.
Bridge over the **Rhine**, 411.
     " to throw Fools from, 627.
Britain, Account of, 181, 182.
Britons oppose **Caesar**, 410.
Britannicus, Murder of, 494.
Brown Study, A, 382.
Brutus to **Cicero**, 409.

Buffoons, Contest between, 630.

Burial, Rites of, 55.

Butler in Temptation, A, 608.

CAELIUS to Cicero, 408.

Caesar, Character of, 458.

„ Clemency of, 533.

„ compared with Cato, 417.

„ compared with Pompey, 462.

„ Death of, 403.

„ Facts about, 503.

„ in Britain, 410.

„ in a Storm, 575.

„ Loyalty of his Soldiers, 502.

„ Oratory of, 322.

„ pillages a Temple, 462.

„ Writings of, 333.

Caesar, Germanicus, 332.

Calgacus, British Patriot, 593.

Calidius, Oratory of, 323.

Caligula, Characteristics of, 504.

Calpurnius Piso, 560.

Calvus, Characteristics of, 324.

Captain, A Braggart, 609.

Carbo & T. Gracchus compared, 317.

Career, Choice of a, 128.

„ A Practical, 128.

„ An Uncongenial, 129.

Carmentis, Prophecy of, 555.

Carthage, Site of New, 453.

Carthaginian Brothers, 418.

Cassandra's Vision, 520.

Casting lots for a Wife, 605.

Casuistry, Commercial, 143.

Catiline, Flight of, 529.

„ Guilt of, 528.

„ in the Senate, 417.

Cato the Censor, Character of, 455.

Speech of, 522.

Cato the Stoic, Character of, 463.

„ bewails the Age, 536.

„ compared with Caesar, 417.

„ Eloquence of, 316.

„ exhorts his Men, 578.

„ advised to consult the Oracle, 25, 26.

Catullus laments his Brother, 539.

Catulus, Q. Lutatius, 396.

Causation, 156.

Cave of Sleep, 446.

Cement, Hardness of, 205.

“*Ceratis ope Daedalea nititur pennis*,” 445.

Ceremonial Observances, 39.

Certainty, Denial of, 68.

Ceylon, Account of, 184.

Character, A, 393.

Character, An Admirable, 91.

Charity begins at Home, 98.

Chasing, Art of, 255.

„ on a Goblet, 257.

Children and Parents, 97, 100.

Christians, Nero's Cruelty to the, 495.

„ Pliny's Account of the, 488-490.

Cicero bewails Hortensius, 534.

„ Character of, 454.

„ compared with Demosthenes, 321.

„ Consulship of, 420.

„ Death of, 453.

„ Lament for, 572.

„ Legislation of, for an Ideal State, 138.

„ Religious Legislation of, 52.

„ Scheme of Philosophy of, 164.

Circumstances alter Cases, 634.

Citizen and the State, 119.

„ Scourging of a Roman, 405.

Citizenship of a particular State, 117.

„ Roman, 118, 532.

„ of the World, 117.

Civil War, 573.

Civilisation, Progressive, 112.

Class Legislation, 137.

Claudius, Augustus on, 457.

„ Death of, 493.

„ Deification of, 637.

„ made Emperor, 504.

Claudius, Appius, 564.

Clay, Moulding in, 255.

Climate, Effect on Man, 217.

„ on Nations, 226.

Clodius encounters Milo, 409.

„ Relief at Death of, 531.

Colours, Disquisition on, 234.

„ and Effect, 249.

Combat, A single, 397.

Comedy, Claims of, 340.

„ Roman, 305.

Comets, 191.

Comic Stage, The, 266.

Commonplace Man, The, 61.

Compliments, Slaves', 604.

Confidence between Master and Pupil, 151.

Conjugal Love, 426.

Conscience, A Guilty, 492.

Conservative Statesman, The, 120.

Consolation in Misery, 88.

Constellation Auriga, The, 448.

Consuls, Degenerate, 402.

“Contamination,” 265.

Contentment rare, 85.

„ from a Tranquil Mind, 101.

Controversia, 286, 288, 289.

„ Examples of, 569, 570.

- Cook a *Cordon Bleu*, The, 636.
 Copper Mines, 204.
 Coquette, A, 379.
 Corellius, Death of, 484.
 Cornelia's Lament, 577.
 " Shade appears, 553.
 Country, Conveniences of, 643.
 Courtiers, Group of, 481.
 Crassus compared with Antonius, 320.
 " Indignation of, 526.
 " retorts on Brutus, 623.
 Creation, Order of, 211.
 Critical Faculty, The, 71.
 Criticism, Independent, 66.
 " Value of, 339.
 Cruelty of Roman Ladies, 649.
 Cupid and Psyche, 512.
 Curio, Address of, 535.
 " Defeat of, 412.
 " Oratory of, 325.
 Curse, A, 581.

 DAEMONIC Agency, 58.
 Damocles, Sword of, 406.
 "Dancer," Opprobrious Epithet, 623.
 Dancing, On, 524.
 Dandy, A, 478.
 Day, A Roman, 479.
 Days, Lengths of, 188.
 "Dead ere his Prime," 552.
 Death is Annihilation, 38.
 " but change, 35.
 " Life after, 229.
 " not an Evil, 36.
 " not to be feared, 36.
 " not to be grieved over, 38.
 " not to be wished for, 39.
 " to be met willingly, 37.
 Deaths from Serpents, 465.
 Declaration, A Passionate, 552.
 Deep, The Boundless, 571.
 Defence, A Proud, 526.
 Degenerate Art, 247.
 " Consuls, 402.
 " Nobles, 264.
 Deianira to Hercules, 554.
 Deification of Claudius, 637.
 Demagogues, 121.
 Demosthenes and Cicero, 321.
 Denial of Certainty, 68.
 " of Providence, 18.
 "Diamond cut Diamond," 611.
 Diamond, The, 209.
 Diana, Temple of, 258.
 Dido and Aeneas, 543.
 Dinner-hunter, A, 642.
 Dinner-table, Parvenu's, 635.
 "Dis te minorem quod geris imperas," 49.

 Discussion, Training by, 152.
 Dispute, Rule for a, 649.
 Divine, Aspiration after the, 34.
 " Mind, The, 8.
 " Power, Popular Notions of the, 11.
 " Providence, 17.
 Domitian, Assassination of, 507.
 " invites Statius, 475.
 Drama, and the Nobles, 264.
 " in Rome, 260.
 " under the Emperors, 262-264.
 " v. the Amphitheatre, 263.
 " v. "Spectacle," 263.
 Dramatic Art, Progress of, 261.
 " Poetry, Rules for, 344.
 Dramatists, Early Roman, 305.
 Dream, Ilia's, 393.
 " interpreted, A, 395.
 " Scipio's, 472.
 Dreams, On, 56, 230.
 Druids, Influence of, 416.
 " Power of, 416.
 " taught Immortality, 41.
 Duck-pond, To make a, 400.
 Duty of Children, 97.
 " Slave's Idea of, 96.
 " Theory of, 77.
 Duties of a Provincial Governor, 114-116.
 " of Rulers, 114.
 " towards Servants, 93-95.

 EARTH, and another Flood, 199.
 " Formation of, 174.
 " Geography of, 176.
 " Habitableness of, 176.
 " an Organism, 202.
 " Rotundity of, 186.
 " Water on Surface of, 187, 199.
 Earthquakes, 202.
 Education by Discussion, 152.
 " by Example, 144.
 " Greek in, 146.
 " Modern, and the Old School, 145.
 " Modern, satirised, 635.
 " at School and Home, 147-151.
 "Egregius" discussed, 364.
 Elegy, The Erotic, 313.
 Eloquence, Forensic, 327.
 " Greek, 277, 316.
 " Greek and Latin, compared, 368.
 " The Ideal, 267.
 " Origin of, 268.
 " and Philosophy separated, 72.
 Emotions, Analysis of the, 80.
 " in Oratory, 272.
 Empire, Culture under the, 351

- Empire, Drama under the, 262.
 „ Finance under the, 492.
 Emulation, Value of, 150.
 Epicurean Logic, 63.
 „ Physics, 187.
 Epicures, Satire on, 620.
 Epigrams by Valerius Aedituus, &c., 396.
 Epitaph on a Barque, 423.
 Epitaphs by Naevius, &c., 309.
 Epos, The Roman, 309.
 Equality of Men, 113.
 Eteocles, 584.
 Etymologies, Varro's, 361.
 Etymologist, The Scientific, 359.
 Euphonic Contractions, 360.
 „ Variations, 374.
 Europe, Description of, 178.
 Euryalus, Lament for, 547.
 Evander, Lament of, 548.
 Excessive Pleasure, 84.
 Exile, Misery of, 541.
 „ not an Evil, 130.
 Existence of God, 3-7.
 Exordium, Hints for the, 290.
 Expression in Oratory, 270.

 FABIANUS the Rhetorician, 329.
 Fabius the Dictator, 566.
 Fable, The Aesopian, 315.
 Faithlessness punished, 550.
 False Opinion, 78, 79.
 Fame, Palace of, 448.
 Family Migration, A, 646.
 „ Origin of the, 110.
 Farm, Worth of, 645.
 Farmer, Gods of the, 49.
 Farm work, Oxen for, 399.
 „ Slaves for, 398.
 Fate of a bore, 644.
 „ Supremacy of, 13.
 Father and Son, Wicked, 100.
 „ rates his Son, 521.
 Faults of others, 89.
 Feeling, Genuine, 338.
 Fickleness of Mob, 482.
 Financial Troubles, 492.
 Fire, Kinds of, 189.
 Fisherman finds Money, A, 617.
 Flamen Dialis, Laws of, 54.
 Flood, A second, 199.
 Fools, Bridge for, 627.
 Forensic Eloquence, 327.
 Foreshortening, 249.
 Fortitude, 86.
 Fortune, 436.
 „ Caprices of, 83.
 Fountain, A, 437.
 Fox and Crow, 459, 511.
 Franchise, The, 119.

 Freedwoman, Constasy of a, 495.
 Friend, A Slave a humble, 93.
 „ A Stingy, 641.
 Friendship, Ideal of, 105.
 „ indispensable, 104.
 „ The Highest, 106.
 „ of Horace and Tibullus, 344.
 „ of Pliny and Tacitus, 336.
 „ and Pride, 106.
 Frogs ask for a King, 460.
 Fronto compliments, 600.
 „ and his Pupil, 597-599.
 „ Speech by, 601.
 Funeral of Chrysis, 388.
 Fuscus Arellius, 329.

 GALBA, Assassination of, 497.
 „ Character of, 498.
 Galba, Servius, 319.
 Garlic, Dish of, 629.
 Gastronomy, Precepts of, 633.
 Gates of Hell, 432.
 Gaul, Account of, 182.
 Gellius and his Title, 352.
 Genial Temper, A, 101.
 Genius, Roman, 137.
 Geographical Measurements, 185.
 Geography of the Earth, 176.
 Geometrical Proportion, 236.
 Geometry, Value of, 72.
 German Chivalry, 501.
 „ Home Life, 501.
 Germanicus, 332, 491.
 Gesture in Oratory, 270, 299.
 Girl, A dear little, 479.
 Glory, Love of, 533.
 Glutton, A Pilfering, 480.
 Gnat's Ghost, The, 541.
 Goblet, Chasing on a, 257.
 God, All things from, 19.
 „ Attributes of, 7.
 „ Existence of, 3-7.
 „ External goods from, 19.
 „ the Object of Knowledge, 8.
 „ within us, 9.
 Gods do not govern World, 14.
 „ do not visit Earth, 47.
 „ not to be slighted, 20.
 „ of the Farmer, 49.
 „ Temples for the, 27.
 Golden Age, The, 91, 439.
 Good Faith fled, 91.
 Good Man and Faults of others, 89.
 „ and Fortune, 83.
 Governments, Classification of, 113.
 Governor, Duties of a, 114-116.
 Gracchus, C., Genius of, 318.
 „ and the Pipe, 318.
 „ vindicates himself, 525.

- Gracchus, T. and C. Carbo, 317.
 Grammar and Popular Writer, 356.
 Grammarian, The, 355.
 Grammatical Analogies, 357.
 " Theory, 355.
 Gratitude, Value of, 103.
 Great-Coat, A, 644.
 Greek in Education, 146.
 " Eloquence, 277, 316.
 " and Latin Eloquence, 268.
 " Painting, 245.
 " Statuary, 251.
 " Translation from, 277.
 " false Witnesses, 402.
 Greeks at Rome, 647.
 Grief by night, 545.
 " Passionate, 585.
 " Private, 523.
 " Useless, 83.
 Gymnosophists of India, 509.
 HANNIBAL, Character of, 454.
 " and Juno, 584.
 " Scipio ridicules, 561.
 " War with, 563.
 Happiness by Virtue, 75.
 " Secret of, 75.
 Hardship, Natural, 87.
 Hardships of Military Life, 135.
 " of Servants, 95.
 Harvest, Storm in, 427.
 Haterius, Q., 330.
 Heat, Kinds of, 189.
 " Power of, 190.
 " and Vapour, 193.
 Heavenly Bodies, The, 170.
 Hector, Lament for, 581.
 Hell, Gates of, 432.
 Hercules and Hesione, 466.
 Herennius, Speech of, 563.
 Hero, A Pot-valiant, 648.
 History, Lesson of, 346.
 " not Chronicle, 347.
 " Writing of, 346.
 Home, 423.
 " Training at, 147-151.
 Horace, Independence of, 342.
 " and Tibullus, 344.
 " to Virgil, 549.
 Horse, Turnus compared to a, 433.
 Horseflesh, Lover of, 482.
 Hortensius, Cicero bewails, 534.
 " Oratory of, 321.
 Host and Guest, 621.
 " An ill-bred, 486.
 Hostess, Mine, 435.
 Human Wishes, 483.
 Human Body, 17, 236.
 Human Spirit, Origin of, 29.
 Human Spirit, Affinity of Divine and, 32.
 " *Humanitas*," 372.
 Humorous Misapprehension, 625.
 Hunting-party, A, 430.
 Hybridation, 221.
 Hylas, Death of, 441.
 IAMBIC Measure, 343.
 Ideal Orator, 267.
 " State, 138.
 Idiom, Purity of, 281.
 Ilia's Dream, 393.
 Ill Wind, An, 628.
 Imitation in Oratory, 275.
 Immortality, Belief in, 39.
 " of Song, 345.
 " of the Soul, 32.
 " taught by the Druids, 41.
 Imprudence, Past, 108.
 Incantation, An, 576.
 Independent Criticism, 66.
 India, Account of, 183.
 " Gymnosophists of, 509.
 Indictment, An, 530.
 Indifference to Fortune, 83.
 Infant Opheltis, The, 477.
 Inflexion, Unusual, 369.
 Ingenious Misinterpretation, 625.
 Instances, Teaching by, 153.
 Instinct in Animals, 219.
 " Source of, 220.
 Instruction, Philosophical, 73.
 Intellectual Culture, 351.
 International Right, 125.
 Invective, An, 530.
 Invention in Oratory, 269.
 Isles of the Blessed, 437.
 Italy, Description of, 183.
 " Situation of, 227.
 JASON and Medea, 468.
 " destroys Dragon's Seed, 469.
 Jerusalem, Siege of, 501.
 Jugurtha, Capture of, 419.
 " in Dread, 418.
 Juno at Cannae, 471.
 " and Hannibal, 584.
 " and the Trojans, 546.
 Justice, Practice of, 86.
 " begets Confidence, 89.
 " to Servants, 93.
 Juvenal, Age of, 351, 264.
 KINDNESS from a Slave, 94.
 " not thrown away, 103.
 Knowledge, Acquisition of, 71.
 " God the Object of, 8.
 " Love of, 70.

- LABERIUS**, Language of 363.
 „ resents an Indignity, 540.
Ladies, Cruelty of Roman, 649.
Lady's Toilette, A, 380.
Lake Regillus, Battle of, 451.
 „ **Trasimene**, Battle of, 450.
Landscape Painting, 250.
Language of Laberius, 363.
 „ **Origin of**, 232.
 „ **Standard of**, 354.
Lap-dog, A, 478.
Law, and the Divine Mind, 8.
 „ **Origin of**, 111.
 „ **Roman**, 137, 139, 141.
 „ **Study of**, 135.
Laws of the Flamen Dialis, 54.
 „ **Sumptuary**, 139.
Lead, Account of, 207.
Lecturer, Public, 342.
Legislation, Class, 137.
 „ **for Ideal State**, 138.
 „ **Religious**, 52.
Lentulus' Harangue, 561.
Letter of Instructions, 136.
L'Homme qui rit, 628.
Licinius Porcius, 396.
Life after Death, 229.
 „ **Animal**, 212.
 „ **and Sanitation**, 221.
 „ **in Town**, 634.
Lightning, 190.
 „ **Like from Like**, 156.
Lion and Mouse, 459.
 „ **Natural History of the**, 222.
Literary Aspirants, 350.
Literati, Roman, 345.
Literature, Masters of, 311.
Litteratus, 355.
Little and Good, 628.
Locomotion in Birds, 223.
Longevity, 228.
Love, Conjugal, 426.
 „ **in all Creation**, 596.
 „ **a Luxury**, 379.
 „ **Poem**, A, 595.
 „ **by Proxy**, 610.
Lover chides a Stream, 559.
 „ **A Faithful**, 550.
 „ **Pangs of a**, 380.
 „ **repents**, 551.
Lucan criticised, 309.
 „ **Genius of**, 310.
Lucilius, 312.
Luck, Good, 616.
Lucretius' Atom-Theory, 157-163.
Luxury, Love a, 379.
 „ **Ridicule of**, 626.
MAGIC, 58.
Magnet, The, 208.
Man, Dignity of, 30.
 „ **Privilege of**, 34.
 „ **Progress of**, 113.
 „ **and Rest of Creation**, 228.
 „ **Tendency to Virtue of**, 78.
Maritime States, 132.
Marius and Sulla, 573.
Marriage for Money, 604.
 „ **Negotiation of**, 618.
Martial criticised, 315.
Master and Pupil, 146, 151, 152.
 „ **and Servants**, 93-95.
 „ **rates Servants**, 614.
Matter eternal, 158.
Measurements, Geographical, 185.
Medea and Absyrtus, 583.
 „ **and Jason**, 468, 555.
 „ **leaves her Home**, 470.
 „ **Soliloquy of**, 557.
Medicine, Empiricism in, 241.
 „ **History of**, 238.
 „ **Scientific Method in**, 240.
Memory, A Good, 231.
 „ **in Oratory**, 276.
 „ **Training of**, 147.
Men to be taken as they are, 526.
Menaechmus and his Brother, 607.
Merit true Nobility, 537.
Metals, Fusing of, 253.
Metellus Numidicus, 524.
Meteors, 191.
Migration, A Family, 646.
Military Life, 135.
Milo and Clodius, 409.
Mimes, 262.
 „ **Mind its own Place**, The, 30.
Mind, Preparation of, 99.
 „ **A Tranquil**, 101.
 „ **Mine Hostess**, 435.
Minerals, 204.
Mirror, Reflection in, 207.
Miser, A, 484.
 „ **to the last**, 632.
Misery, Consolation in, 88.
Misinterpretation, 625.
Mistaken Identity, 607.
Mob, Fickleness of, 482.
Moderation, 85.
Money found in Sea, 617.
Moon, Eclipses of, 168.
 „ **Light of**, 168.
 „ **Motions of**, 166.
 „ **Orbit of**, 167.
Moral Qualities Hereditary, 99.
Morality, True, 90.
Morals of Lower Classes, 122.
 „ *Moribus et Caelum patuit*, 34.
 „ *Mors Ianua Vitae*, 40.

- Mountain-tops, 203.
 Mouse, Lion and, 459.
 „ Town and Country, 438.
 Music, Development of, 259.
 „ Origin of, 258.
 „ of the Spheres, 166.
 „ Value of, 259, 260.
 Mutina, Battle of, 407.
 Mutual Admiration, 345.
 „ Confidence, 151.
- NAEVIUS criticised, 305.
 „ Epitaph of, 309.
 Narcissus and Echo, 447.
Narratio, 291.
 National Greatness, 342.
 „ Growth and Decay, 346.
 Nations and Climate, 226.
 Natural Religion, 20.
 Nature calls to Hardship, 87.
 „ Change in, 35.
 „ Design in, 4.
 „ God in, 3-5, 9.
 „ Hostile to Man, 237.
 „ Order in, 3, 164.
 „ Provisions of, 219.
 „ of Sight, 233.
 „ State of, 112.
 Nausistrata's Husband, 619.
 „ *Ne sutor ultra crepidam*,” 642.
 Negligence, 650.
 Negotiation of Marriage, 618.
 Nero and the Christians, 495.
 „ Death of, 505.
 „ not Eloquent, 328.
 „ and Seneca, 591, 592.
 „ and the Stage, 264.
 Night, An Anxious, 467.
 „ Grief by, 545.
 „ and Morning, 188.
 „ Storm in the, 476.
 Nile, River, 179, 180.
 Nisus and Euryalus, 432.
 Nobility, True, 337.
 Noble, An Insolent, 522.
 Nobleman condemned, A, 404.
 Nobles, Degenerate, 264.
 „ Violence of the, 525.
 „ *Non possum ferre Græcam urbem*,” 393.
 „ Not lost but gone before,” 40.
 „ Nothing from Nothing,” 156.
 „ Nothing like Good Luck,” 616.
 „ *Nullius in verba addictus iurare in verba magistri*,” 67.
 Numa Pompilius and Jupiter, 56.
 Numanus, Taunt of, 548.
 Numbers Six and Ten, The, 237.
- “OH, for a quiet life!” 480.
 Omen, An, 421.
 Onomatology, 371.
 Opinion, False, 78, 79.
 Oracle, Cato and the, 25, 26.
 Orator, The Ideal, 267.
 „ The Perfect, 269-276.
 „ and Choice of Style, 270.
 „ and the Emotions, 272.
 „ and Expression, 270.
 „ and Formation of Style, 277.
 „ and Greek Models, 277.
 „ and Humour, 271.
 „ and Imitation, 275.
 „ and Invention, 269.
 „ and Memory, 276.
 „ and Poetry, 274.
 „ and Well-stored Mind, 273, 274.
 Oratorical Period, 303.
 „ Proof, 291-294.
 Orators of later Republic, 325.
 Oratory, Attic Style of, 281.
 „ Distinctive Style in, 278.
 „ Perfection of, 280.
 „ Representative Styles of, 279.
 Oratory of Antonius and Crassus, 320.
 „ of Augustus, 328.
 „ of Aurelius, M., 333.
 „ of Caesar, Germanicus, 332.
 „ of Caesar, J., 322.
 „ of Calpurnius, 323.
 „ of Calvus, 324.
 „ of Cicero and Demosthenes, 321.
 „ of Curio, 325.
 „ of Galba, Servius, 319.
 „ of Hortensius, 321.
 Organic Bodies, 213.
 Ornaments, Rhetorical, 291.
 Otho, Speech of, 593.
 Ovid and his Contemporaries, 313.
 „ Genius of, 314.
 „ appeals to Augustus, 558.
 Oxen for Farmwork, 399.
- PACUVIUS, 309.
 Painters, Celebrated, 246, 249.
 Painting degenerates, 247.
 „ Effects in, 249.
 „ Foreshortening in, 249.
 „ Greek, 246.
 „ History of, 245.
 „ Landscape, 250.
 „ and Poetry, 337.
 „ Varro's Process in, 248.
 Pair, A Happy, 424.
 Palace of Fame, 448.
 „ Attack on Priam's, 430.
 Palliation of Faults, 89.
 Panegyric, Theory of, 297.

- Papirius, Character of, 456.
     " and Fabius, 567.
 Paraphrasing, 277.
 Parasite at Auction, 385.
     " Complaint of a, 386.
     " A Swaggering, 387.
 Parody, A, 629.
 Parricide, Punishment of, 527.
 Parvenu, A rich, 635.
 Passion a Poison, 81.
 Passionate Declaration, A, 552.
     " Grief, 585.
 Past Imprudence, 108.
 Pathos, Power of, 589.
 Patriot, The True, 92.
 Patriotic Poetry, 342.
 Patron and Client, 382.
 Pausias, 249.
 Peace, Joys of, 439.
 "*Pedarii Senatores*," 370.
 People and Demagogues, 121.
 Perfect Numbers, 237.
 Perorations, 294.
 Persius and his Tutor, 152.
 Personalities, Witty, 625.
 Petreius to his Men, 574.
 Petronius Arbiter, 497.
 Phaethon, 446.
 Pharsalia, Battle of, 413-415, 577.
 Philology, 355.
 Philosopher and Public Life, 130.
     " and Wealth, 130.
 Philosophic Instruction, 73.
 Philosophy and the Commonplace, 61.
     " and Eloquence, 72.
     " a Guide, 60.
     " Progress of, 63.
     " Roman, 64.
     " Terminology of, 68.
     " often only Theory, 73.
     " Value of, 62.
 Phoenix, The, 244.
 Physical Research, 154.
     " Speculation, 155.
 Piety and the Fury, 587.
 Plagues of Town-life, 634.
 Planets, Motions of, 170.
 Plautus, Comedies of, 306.
     " Epitaph of, 309.
 Pleasure, Excessive, 84.
     " and Virtue, 472.
 Pleasure-grounds, Vopiscus', 474.
 Pliny, Literary Works of, 335.
 Pliny II. and the Christians, 488.
     " and History, 347.
     " and Tacitus, 336, 337.
     " and Trajan, 349, 488.
 Poet, Apology of, 647.
     " to his Book, 644.
 Poet and Criticism, 339.
     " and Poverty, 338.
 Poetry in Oratory, 274.
     " and Painting, 337.
     " Patriotic, 342.
     " Soul of, 338.
 Political Career, 128.
     " Parties, 119.
 Pollio, Asinius, 326.
 Polycrates' Ring, 517.
 Pompey and Caesar, 462.
     " Character of, 464.
     " at Pharsalia, 577.
 Popular Feeling, 121.
     " Religious Notions, 11.
     " Writer, 356.
 Popularity, Desire of, 101.
 Porcius Latro, 329.
 Portraits, 248.
 Pot-valiant Hero, A, 648.
 Poverty and the Poet, 338.
     " and Virtue, 108.
 Power, Attractions of, 126.
     " Bulwark of, 123.
 Prayer, A, 26, 27.
 Precious Stones, 210.
 Precocity, 151.
 Present, A Shabby, 640, 641.
 Priam's Palace attacked, 430.
 Priscus, Helvidius, 499.
 Professional Success, 102.
 Progress of Man, 113.
     " by Virtue, 76.
 Promises, 98.
 Pronunciation, Affected, 354.
 Proof, Rhetorical, 291, 292, 294.
 Prophecy, A, 542.
     " of Carmentis, 555.
 Prose Rhythms, 300-303.
 Proserpine, 444.
 Providence, 17.
     " Denial of, 18.
 Provincial Governor, 114-116.
 Prudent Man, The, 85.
 Public Approbation, 350.
     " Lecturer, The, 352.
     " Life, 126-128, 130.
 Punishment of Bloodshed, 582.
     " on Earth, 43.
     " Grounds of, 133.
     " of Parricide, 527.
     " and Reason, 536.
     " of Sacrilege, 45.
 Puns on Words, 624.
 Purchaser and Bargain, 384.
 Pure Heart, A, 24.
 Pyrrhus, Letter to, 398.
 QUACKS, Religious, 22, 23.

- Quæstiones Finitæ*, &c., 289.
 Quarrel entertaining, A, 630.
 Quarters of Globe, 185.
 Quintilian, Affection of, 588.
 „ bewails his Son, 589.
 Quintilius' Death, 549.
 RAINBOW, The, 194.
 Recitations introduced, 326.
 „ Practice of, 350.
 Reflecting substances, 206.
 Reflection in Mirror, 207.
 Regulus, Exile of, 436.
 Relaxation, 107.
 Religion and Dreams, 56.
 „ Natural, 20.
 „ Phenomena of, 57.
 „ Roman, 48, 49, 51.
 „ Superstition not, 21.
 „ Useful to State, 28.
 Religious Legislation, 52.
 „ Quacks, 22, 23.
 Research, Physical, 154.
 Retort, A Noble, 527.
 Revenge, 88.
 Rhetoric, Departments of, 283.
 „ History of, 282.
 „ at Rome, 282.
 „ Summary of, 295.
 „ Theory of, 284, 285.
 Rhetorical Ornaments, 291.
 Rhine, Bridge over, 411.
 Rhythm, Prose, 300-303.
 Ridicule of Luxury, 626.
 „ of Superstition, 22.
 „ Use of, 341.
 Right, Standard of, 78.
 Rings, Gold, 256.
 Ritual, Roman, 48.
 Roman Bore, A, 631.
 „ Citizen scourged, 405.
 „ Citizenship, 118, 532.
 „ Day, A, 479.
 „ Drama, 260.
 „ Dramatists, 305.
 „ Epos, 309.
 „ Genius, 137.
 „ Gentleman's Idea of Virtue, 99.
 „ and Greek Eloquence, 268.
 „ Law, 137, 139, 141.
 „ Literati, 345.
 „ Religion, 48, 49, 51.
 „ Satirists, 311, 312.
 „ Tragedy and Comedy, 305.
 Rome not for an Honest Man, 643.
 „ Past and Present, 442.
 Romulus and Remus, 394.
 Roscius, 266.
 Rulers, Duties of, 114.
 Rustic Plenty, 440.
 SACRILEGE, Caesar commits, 462.
 „ Punishment of, 45.
 Sagaristio pokes fun, 614.
 Sallust criticised, 334.
 „ *Saltem*, 365.
 Sanitation and Life, 221.
 Satire, Claims of, 340.
 „ Reasons for writing, 340.
 Satirists, Roman, 311, 312.
 Scaurus, Mamercus Aemilius, 331.
 School-training, 147-151.
 Science, Theoretic and Applied, 74.
 Scientific Thinkers, 62.
 Scipio, Aemilius, Speech of, 524.
 Scipio Africanus in Battle, 473.
 „ Character of, 456.
 „ ridicules Hannibal, 561.
 „ Vision of, 472.
 Scourging a Roman, 405.
 Scythian Winter, A, 429.
 Seasons, The, 422.
 Sejanus and Tiberius, 590.
 Self-Examination, 81.
 „ Indulgence, 620.
 „ Knowledge, 85.
 Seneca, Death of, 496.
 „ and Nero, 591, 592.
 Senses, Satiety of, 232.
 „ Value of, 65.
 Sensible Impression, The, 66.
 Serpents, Deaths from, 465.
 Servant, Honest Old, 602.
 Servants, Duties to, 93-95.
 Shabby Present, A, 640, 641.
 Ship, A, 396.
 Shipwreck, Escape from, 384.
 Shipwrecked Men, 616.
σιγᾶν ὅ' ὅπου δεῖ καὶ λέγειν τὰ καίρῳ
 392.
 Sight, Nature of, 233.
 Silver, Chasing of, 255.
 Sin, Excuses for, 43.
 Six and Ten, 237.
 Slave, A Clever, 603.
 Slave's Idea of Duty, 96.
 Slaves make Compliments, 604.
 „ for Farmwork, 398.
 „ Treatment of, 95.
 Slaves' Banter, 613.
 Sleep, Cave of, 446.
 „ and Dreams, 56, 230.
 Snail-bed, A, 400.
 Society, Beginnings of, 112.
 „ Progress of, 113.
 Solar Halo, The, 192.
 Soldier, A Staunch, 394.
 Song, Immortal, 345.

- Sophist, A Travelling, 509.
 Sorceress, Incantation of, 576.
 Soul, Immortal, The, 32.
   " of Poetry, 338.
   " Pre-eminence of, 31.
 Sounds, 235.
 Spain, Winter in, 464.
 Specialisation, 134.
 Species, Distinctions of, 213.
   " Preservation of, 214.
 "Spectacle," 263.
 Speculation, Physical, 155.
 Sphere, The Perfect, 165.
 Spheres, Music of the, 166.
 Spirit, Divine and Human, 32.
   " Origin of Human, 29.
 Spirits, Agency of, 57, 58.
 Spring of the World, 428.
 Stage, The Comic, 266.
 Standard of Good Language, 354.
   " of Right, 78.
 Stars, Motions of, 169.
 State and the Army, 124.
   " and its Engagements, 143.
   " and the Franchise, 119.
   " The Ideal, 138.
   " of Nature, 112.
   " Origin of the, 111.
   " and Religion, 28.
   " Service of the, 126-128.
 States and Maritime Position, 132.
   " The Two, 117.
 Statesman, Conservative, 120.
 Statius and Domitian, 475.
   " and his Poem, 586.
 Statuary, Antiquity of, 253.
   " Greek, 251.
   " Metal-fusing in, 253.
 Statues, Ancient, 252.
   " Bronze, 254.
   " Draped, 251.
 Steward, A Good, 391.
 Steward's Wife, The, 392.
 Stingy Friend, A, 641.
 Stoic, An Inflexible, 622.
 Stoics, Psychology of, 80.
 Stone-producing Soils, 206.
 Storm, A, 395.
   " by Night, 476.
   " in Harvest, 427.
   " at Sea, 471.
 Struggle for Existence, 214.
 Style in Oratory, 270, 277-279.
 "*Suasoria*," 286, 287.
   " Examples of, 567-569.
 Sublime, The, 9.
 Success, Professional, 102.
 Sucking-pig, Will of, 639.
 Suicide, 42.
 Sulla's Vengeance, 573.
 Sulpicia, 440.
 Sumptuary Laws, 139.
 Sun and Moon, Eclipses of, 168.
   " Motions of, 166.
   " Orbits of, 167.
 Superstition, Forms of, 28.
   " not Religion, 21.
   " Revolt against, 22.
   " ridiculed, 22.
 Surgery, 243.
 Surprise, The, 620.
 Sword of Damocles, 406.
 Sycophancy, 387.
 Sympathy, 33.
 Syracuse, 401, 449.
 Syrus' Visit to Antiphila, 389.
 TACITUS and Pliny, 336, 337.
 Teaching by Instances, 153.
 Temper, An Easy, 390.
 Temple of Diana, 258.
 Temples, Building of, 27.
 Terence criticised, 307.
   " Tradition about, 308.
 "Terra," Etymology of, 361.
Testamentum Porcelli, 639.
 Theatre, Absence from, 510.
 Theatres, Construction of, 266.
 Θεοὶ πεῖρα ζῶοντες, 15.
 Thief, Detected, 404.
 Tiberius, Character of, 493.
   " jests, 458.
   " and Sejanus, 590.
 Tibullus, Elegy on, 444.
   " and Horace, 344.
 Tides, Theory of, 200, 201.
 Timber, Qualities of, 215.
 Time, Idea of, 170.
 Title, Gellius', 352.
   " A Good, 353.
   " to Nobility, 537.
 Toilette, A Lady's, 380.
 Torture of Freedwoman, 495.
 Town, Life in, 634, 643.
   " and Country Mouse, 438.
   " Way about, 607.
 Tragedy, Roman, 305.
 Training, School and Home, 147-151.
 Trajan and the Christians, 488.
   " and the Informers, 490.
   " Government of, 490.
   " and Pliny, 349.
 Tranquil Mind, A, 101.
 Translation from Greek, 277.
 Trees and Climate, 217.
 Trifles in Verse, 349.
 Trojans, The, 546, 548.
 Troubled Spirit, A, 545.

Troy, Sack of, 520.
 Truth Criterion of, 66.
 „ needs no Oracle, 26.
 „ Search after, 68.
 Truths, Teaching of, 153.
 Turnus brought to bay, 434.
 „ compared to a Horse, 433.
 Type and Hybridation, 221.
 Tyrant and Benefactor, 134.

UNIVERSE Divine, The, 9.
 „ and God, 10.
 „ Habitation of God, 15.
 „ Intelligent, 11.
 „ made up of Atoms, 157-163.
 „ out of Chaos, 163.
 „ orderly, 4, 5, 164.
 „ Spherical, 164.
 „ *Urbanitas*,” 373.
 ὑπερόποιον πέμπει παραβᾶσιν
 Ἐρινύν, 44.

VALERIUS Aedituus, 396.
 Vanity, Human, 483.
 Vapour and Heat, 193.
 Varro, Etymology of, 361,
 „ Inflexion in, 369.
 „ Colour, Process of, 248.
 Veii, War with, 564.
 Vengeance, 44, 46.
 „ Sulla's, 573.
 Venus and Aeneas, 542.
 „ Influence of, 422.
 Verginius Rufus, 485.
 Vertumnus, 443.
 Verus, Aurelius, 600.
 Vespasian, Cures by, 500.
 Vesuvius, Eruption of, 487.
 Villa, Vopiscus', 474.
 Virgilian Exegesis, 366.
 Virginus, 561.
 Virtue and Friendship, 106.
 „ Happiness by, 75.
 „ Idea of, 99.
 „ Poverty and, 108.
 „ Progress by, 76.
 „ Tendency to, 78.

Virtues, The Cardinal, 77.
 Visions, Troubled, 545.
 Visit, Syrus', 389.
 „ *Vitae philosophia dux*,” 60.
 Vitellius, 498, 499.
 Vivisection, 242.
 Voice, Training of, 270, 297.

WAR, Civil, 573.
 „ Grounds for, 131.
 „ State in Time of, 124.
 Water on the Earth, 187, 199.
 Way about Town, 607.
 Wealth and Philosopher, 130.
 Wedding, Before the, 424.
 Wickedness in Father and Son, 100.
 Wife, Lots for a, 605.
 Will-Hunter, A, 486.
 „ of Sucking-pig, 639.
 Wind, An Ill, 628.
 Winds, Etesian, 180.
 „ Names of, 198.
 „ Quarters of, 198.
 „ Theory of, 196.
 Winter, A Scythian, 429.
 „ in Spain, 464.
 Wit in Oratory, 271.
 Witchcraft, 59.
 Witnesses, Examination of, 142.
 „ Greek false, 402.
 Woman, A Beautiful, 440.
 Woods, Description of, 215.
 Words, Accent of, 368.
 „ contracted, 360.
 „ Use of Rare, 375.
 „ used in double Sense, 372.
 World, Government of, 13, 14.
 „ made for Man, 16.
 Worship, Conception of, 23.
 „ Public, 49.
 „ of a Pure Heart, 24.

YOUTH and Paedagogus, 146.

ZODIAC, the 421.
 „ Description of, 172.
 „ Diameter of, 171.
 „ The Five, 172, 173.

26

27

UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

THIS BOOK IS DUE ON THE LAST DATE
STAMPED BELOW

MAY 14 1928

2 Apr '63 KL

REC'D LD

MAR 19 1963

YB 00483

U. C. BERKELEY LIBRARIES

C045970435

20345

Crittwell

UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

